

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Disertační práce

2024

Mgr. Petr Bártík

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Historická topografie Malého náměstí v Hradci Králové do roku 1918

Disertační práce

Autor:	Mgr. Petr Bártík
Studijní program:	B 7105 Historické vědy
Studijní obor:	DRPVHA Archivnictví
Forma studia:	prezenční
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové 2024

Zadání disertační práce

Autor: Mgr. Petr Bártík

Studium: F19DP0015

Studijní program: P7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Název disertační práce: **Historická topografie Malého náměstí v Hradci Králové do roku 1918**

Název disertační práce AJ: The Historical Topography of the Small Square in Hradec Králové until the year 1918

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Disertační práce si klade za cíl na základě rozboru dostupných pramenů a literatury vytvořit historickou topografii Malého náměstí v Hradci Králové do roku 1918. Výzkum bude navazovat na autorovu diplomovou práci, ve které se podařilo vytvořit historickou topografii hradeckého radničního bloku. Zde byl sledován vývoj lokality, majitelů, cen nemovitostí i jejich podoba a umístění v prostoru, přičemž stejné poznatky je možné aplikovat na prostor celého starého města. K dispozici je tak srovnávací materiál, který může být využit v komparaci jednotlivých městských čtvrtí. Na jeho základě je tak možné sledovat nejen pohyb měšťanů ve městě, ale také změny v cenách domů, rozmístění jednotlivých řemesel a dalších skutečností, které jako celek umožní hlubší proniknutí do podoby města. Ačkoliv Malé náměstí patřilo v dějinách Hradce Králové k těm méně významným, máme k dispozici srovnání s domy na Velkém náměstí, které po celé sledované období patřily bohatším hradeckým měšťanům a významným členům městských rad a úřadů. K historické topografii máme k dispozici jen velmi málo kvalitních studií, proto bude nutné využít nový metodický přístup, který bude zkoumán a komparován také u jiných měst. Zároveň bude využíván interdisciplinární přístup, který bude čerpat poznatky archeologie nebo památkové péče. Kromě již zmíněných pramenů tvořených především dochovanými městskými knihami, případně jednotlivými majetkovými či soudními případy, dochovanými v Praze, bude v práci využit také srovnávací kartografický a fotografický materiál.

Prameny: SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, fond AM Hradec Králové, Knihy svatebních smluv, inv. č. 330-332, kn. 41-43; SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, fond AM Hradec Králové, Trhové knihy, inv. č. 333-369, kn. 44-80; SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, fond AM Hradec Králové, Knihy závětí, inv. č. 418-424, kn. 129-135; SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, fond AM Hradec Králové, Knihy smluv, inv. č. 430-433, kn. 141-144; SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, fond Okresní soud HK, Pozemková kniha 1851-1877, inv. č. 1, kn. 1; SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, fond Vincenc Paulus, Historie jednotlivých domů čp. 101-199, inv. č. 139, kart. 6; SOA Zámorsk, SOKA Hradec Králové, fond Vincenc Paulus, Seznamy majitelů domů, inv. č. 140, kart. 6.

Literatura: Martin BARTOŠ, Dům zvaný Pávoský v Kutné Hoře, Kutná Hora 2020; Karl Joseph Biener von BIENENBERG, Geschichte der Stadt Königgrätz, Praha 1780; Karl Joseph Biener von BIENENBERG, Geschichte der Stadt Königgrätz, Praha 1790; Iva ČADKOVÁ - Magda ZAHRAVNÍKOVÁ, Berní rula. Svazek 14, Kraj Hradecký IV, Praha 2011; Ludvík DOMEČKA, Stará radnice v Hradci Králové, Hradec Králové 1937; Zdeněk DOUBEK, Starý Hradec Králové dům od domu, Hradec Králové 2009; Kol. autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017; Lenka MATUŠÍKOVÁ - Zlata KUKÁNOVÁ - Magda ZAHRAVNÍKOVÁ, Soupis poddaných podle víry z roku 1651., Hradecko Bydžovsko, Praha 2000; Jaromír MIKULKA, Dějiny Hradce Králové do roku 1850, Hradec Králové 1994-1997; Vladimír Jakub MRVÍK, Dějiny černokosteleckých domů: historická topografie města Kostelce nad Černými lesy, Kostelec nad Černými lesy 2011; Jiří PAVLÍK, Status animarum: důležitý archivní pramen k vývoji obyvatelstva pevnostního Hradce Králové v první polovině 19. století, Královéhradecko. Historický sborník pro poučenou veřejnost, Sv. 8, 2011, s. 65-174; Miroslav RICHTER, Hradec Králové: slovanské hradiště a počátky středověkého města, Praha 1995; Zbyněk SVITÁK, Úvod do historické topografie českých zemí, Brno 2014; Jana VOJTÍŠKOVÁ - Vít Šebesta, (Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620, Ústí nad Orlicí 2013; Aleš VYSKOČIL - Zbyněk SVITÁK, Křenová. Příběh brněnské ulice, Brno 2018.

Zadávající pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci vypracoval pod vedením školitele samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. září 2024

Poděkování

Rád bych poděkoval v první řadě své školitelce doc. PhDr. Janě Vojtíškové, Ph.D., především za konzultace, trpělivost a čas, který mi při psaní disertační práce věnovala, a také za cenné rady, postřehy a velmi vstřícný a lidský přístup, který mi při psaní práce poskytl. Poděkování platí také Mgr. Radku Bláhovi z Muzea východních Čech v Hradci Králové za cenné poznatky a rady z oblasti archeologie Hradce Králové, Ing. Jiřímu Slavíkovi z Územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Josefově za poskytnutí podkladů z oblasti památkové péče v Hradci Králové a stavebněhistorických průzkumů. Poděkování patří také pracovníkům Státního okresního archivu v Hradci Králové, především pak PhDr. Jiřímu Pavlíkovi, Ph.D., za všechny poskytnuté rady a předložené archiválie. Poděkování patří také pracovníkům Národního archivu v Praze.

Velké poděkování náleží také mé rodině, která se mnou měla trpělivost a pochopení a která mi byla po celou dobu oporou a bez které by motivace k dopsání disertační práce nebyla možná.

Anotace

BÁRTÍK Petr, *Historická topografie Malého náměstí v Hradci Králové do roku 1918*, Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024, 418 s. Disertační práce.

Disertační práce mapuje dějiny a vývoj jednoho z hlavních veřejných prostranství hradeckého intravilánu, Malého náměstí. Interdisciplinárním přístupem a srovnáváním dochovaných písemných pramenů, výsledků archeologických výzkumů nebo stavebněhistorických průzkumů se práce pokouší osvětlit vývoj této doposud často přehlížené, avšak v minulosti neméně důležité části města. Práce se zaměřuje nejen na samotnou oblast Malého náměstí, ale také Kavčího plácku, který byl po celou historii s Malým náměstím úzce spojený. Vedle srovnávání funkcí a významu Malého náměstí s jeho větším sousedem Velkým náměstím tvoří hlavní část práce historická topografie všech měšťanských domů na Malém náměstí a Kavčím plácku, jejíž součástí je i vzájemná komparace vývoje objektů, jejich majitelů a dalších aspektů, a to jak mezi sebou, tak také s ostatními částmi intravilánu.

Klíčová slova: Hradec Králové; Malé náměstí; Kavčí plácek; historická topografie; měšťanský dům; městské knihy

Annotation

BÁRTÍK Petr, The Historical Topography of the Small Square in Hradec Králové until 1918, Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024, 418 pp. Doctoral Degree Thesis.

The dissertation maps the history and development of one of the main public spaces of Hradec Králové's intravilan, the Malé náměstí (Small Square). Through an interdisciplinary approach and by comparing surviving written sources, the results of archaeological excavations or building-historical research, the thesis attempts to shed light on the development of this hitherto often overlooked, but in the past no less important part of the town. The thesis focuses not only on the area of Malé náměstí itself, but also on Kavčí plácek, which has been closely connected with Malé náměstí throughout history. In addition to comparing the functions and significance of Malé náměstí with its larger neighbour, Velké náměstí, the main part of the thesis is a historical topography of all the townhouses in Malé náměstí and Kavčí plácek, which includes a comparison of the development of the buildings, their owners and other aspects, both among themselves and with other parts of the inner town.

Keywords: Hradec Králové; Malé náměstí; Kavčí plácek; Historical Topography; Burgher's House; Municipal Books

Obsah

Úvod	10
1 Městská historická topografie	14
1.1 Obor historická topografie.....	14
1.1.1 Vývoj bádání v městské historické topografii.....	17
1.1.2 Náměstí a měšťanské domy jako součást městské historické topografie.....	20
1.2 Prameny a literatura k historické topografii Malého náměstí.....	24
1.3 Metodika práce: interdisciplinární přístup.....	36
2 Historický vývoj Hradce Králové do roku 1918	42
3 Veřejná prostranství v Hradci Králové.....	59
3.1 Městský intravilán: náměstí a uliční síť hradeckého historického jádra	59
3.2 Velké náměstí	64
3.3 Malé náměstí a Kavčí plácek.....	82
3.3.1 Vymezení prostoru	82
3.3.2 Malé náměstí a jeho vývoj ve středověku	84
3.3.3 Raně novověký vývoj Malého náměstí	91
3.3.4 Malé náměstí od stavby pevnosti do roku 1918.....	99
4 Historická topografie Malého náměstí.....	112
4.1 Jižní fronta Malého náměstí (od Mýtské (Slezské) brány k domu čp. 14)....	112
4.2 Severní fronta Malého náměstí (od domu čp. 110 k domu čp. 120)	229
4.3 Kavčí plácek (domy čp. 121 a čp. 122)	298
4.4 Východní fronta Malého náměstí (od domu čp. 123 k domu čp. 126).....	312
4.5 Západní fronta Malého náměstí (od domu čp. 127 k domu čp. 129)	340
Závěr.....	368
Seznam pramenů, literatury a internetových zdrojů.....	374
Seznam obrazových příloh	397
Jmenný rejstřík	401

Tabelární přílohy	424
Počet civilních obyvatel domů na Malém náměstí a Kavčím plácku v Hradci Králové podle soupisů duší (status animarum) v první polovině 19. století	424
Počet obyvatel domů na Malém náměstí a Kavčím plácku v Hradci Králové podle sčítacích operátů	426

Seznam použitých zkratek

AM-HK	fond Archiv města Hradec Králové
BnF	Bibliothèque nationale de France
CIM	Codex iuris municipalis
čp.	číslo popisné
DÚ-HK	fond Děkaný a vikariátní úřad Hradec Králové
gr. míš.	groš míšenský
KA, KPS GPA	Kriegsarchiv Wien, fond Karten- und Plansammlung, Genie- und Planarchiv
kr.	krejcar
MVČ HK	Muzeum východních Čech v Hradci Králové
NA	Národní archiv Praha
NPÚ	Národní památkový ústav
OF-VP	osobní fond Vincenc Paulus
PM-HK	fond Právovářské měšťanstvo Hradec Králové
SOA	státní oblastní archiv
SOkA HK	Státní okresní archiv Hradec Králové
TK	archivní fond Tereziánský katastr
zl. rýn.	zlatý rýnský

Úvod

Hradec Králové po staletí patřil a nadále náleží k nejvýznamnějším městům českých zemí. Místo formované geografickými podmínkami a terénním reliéfem a tvořené návrším umístěným mezi soutokem meandrujících řek Labe a Orlice se už v průběhu raného středověku transformovalo do jednoho z předních sídel tehdejšího českého státu. Hradecký hrad se od svých počátků, které můžeme klást do 11. století, stal součástí systému hradecké soustavy a tvořil obranný bod země na její východní hranici. Výborná strategická poloha a příhodné přírodní podmínky postupně vedly k přerodu hradiště v jedno z prvních královských měst zmiňované poprvé v listině Přemysla Otakara I. v roce 1225. Během 13. a 14. století bylo návrší postupně zastavěno a nově vyměřené parcely a ulice vytvořily strukturu a členění města, které se zásadním způsobem již neproměnilo. Současně s budováním města se zformovala také dvě hlavní hradecká veřejná prostranství, a to centrální Velké náměstí a později na východ od něho ležící Malé náměstí, kterému bude věnována tato práce.

Jak již z názvu vyplývá, jedná se o menší z obou hlavních hradeckých náměstí. Prostor Velkého náměstí se začal utvářet již od 1. poloviny 13. století, naopak Malé náměstí až o celé století později, přibližně v první polovině 14. století. Malé náměstí se po svém vzniku vyvíjelo kontinuálně se svým větším sousedem a spolu s ním získalo důležitou trhovou funkci, přesto však zůstalo stranou badatelského zájmu. Až do 19. století zde nesídlil žádný správní úřad, ani zde nebyl žádný církevní objekt spojený s duchovním životem. Jak však doloží tato práce, sehrálo v dějinách města významnou roli. Náměstí leží na východní straně města, směrem na Moravu a Slezsko, a vedla přes něj přirozená hlavní komunikační tepna od západní Pražské brány přes Velké a Malé náměstí k Mýtské (později Slezské) bráně na východě. Malé náměstí měnily a formovaly, podobně jako ostatní části města, četné požáry a válečné události a bylo také – stejně jako sousední náměstí – svědkem řady významných historických událostí. V raném novověku vzrostla jeho úloha v rámci duchovního života, když přes něj putovala náboženská procesí a hradečtí biskupové jím projížděli při své intronizaci. Stavba hradecké pevnosti, realizovaná od poloviny 60. do konce 80. let 18. století, natrvalo změnila podobu středověkého a raně novověkého města. Jak ale zaznělo, struktura a členění hradeckého intravilánu zůstaly v téměř nezměněné podobě. Vedle dlouhodobé tržní, rezidenční a společenské funkce získalo Malé náměstí na konci 18. století správní funkci, kdy sem bylo přestěhováno krajské hejtmanství a v roce 1850 zde našel zázemí hradecký magistrát, což z náměstí na několik desetiletí učinilo jedno ze správních center města. Až do roku 1918, který je koncovým,

hraničním datem předkládané práce, však náměstí zůstalo v paměti místních obyvatel hlavně jako tržní náměstí.

Cílem předkládané disertační práce je vytvoření historické topografie Malého náměstí do roku 1918, a to podle možností pramenné základny. Historická topografie, vědní obor, který zkoumá konkrétní místa z hlediska místopisného a zeměpisného a proměny těchto prostor způsobené lidskou činností, bude sledovat proměny náměstí od jeho vzniku v období vrcholného středověku až do vyhlášení samostatné Československé republiky. Veřejným prostranstvím zde budeme v užším slova smyslu rozumět náměstí s jeho specifickými podobami a funkcemi. Přes důležitost, která obecně náměstím v městských dějinách během celého sledovaného období náležela, byla tato prostranství po většinu času na okraji badatelského zájmu. Jak správně konstatuje Václav Ledvinka, v popředí výzkumů a studií najdeme spíše historické budovy radnic, často s důrazem na stavební dějiny objektu. Výzkumy veřejných prostranství, které jsou stále spíše ojedinělé, jsou proto vítanými studiemi urbánních dějin. Místopisná studie Malého náměstí se neobejde bez komparace se sousedním Velkým náměstím, jemuž jako centru správního, společenského, duchovního, hospodářského a kulturního dění ve městě příslušela většina hlavních funkcí. S vývojem Malého náměstí v Hradci Králové úzce souvisel komplex Mýtské brány, který se nacházel u jihovýchodního ústí náměstí v místech, kde navazoval na městské opevnění. K prostoru vždy přirozeně patřil také malý plácek, těsně sousedící se severovýchodním nárožím náměstí, který je v nejstarších dochovaných pramenech z poloviny 16. století nazýván Kavčím trhem. V současné době je Kavčí plácek, jak zní jeho oficiální název, průchozí, ale do zboření pevnosti na konci 19. století se jednalo o těsný, uzavřený prostor obehnaný domy, zahradami a úzkým průchodem k městské baště a parkánu. Je proto přirozené, že právě toto místo bylo v literatuře ztotožněno se středověkým židovským ghettem, ačkoliv se do dnešních dnů žádná konkrétní písemná zmínka nedochovala. Protože jsou obě místa – Mýtská brána a Kavčí plácek – s Malým náměstím úzce propojena, bude v práci pozornost věnována také jim. V práci bude pro veřejná prostranství využíván primárně současný název (Velké náměstí, Malé náměstí, Kavčí plácek), pouze v případech citací z pramenů bude využit dobový název.

Výzkum se kromě historické topografie Malého náměstí zaměří také na obyvatele, kteří v lokalitě žili a kteří ji po staletí utvářeli. Sociální topografie, která sleduje sociálně-prostorové jevy v městském prostředí a je s historickou topografií úzce provázána, se bude soustředit převážně na majitele domů, kteří jsou s ohledem na dochované písemné prameny jedinou skupinou městské společnosti v Hradci Králové, kterou lze detailněji podrobit

sociálnětopografickému výzkumu. Umožní-li to dochované prameny, u obyvatel bude zhodnocen jejich majetek, sociální status a příslušnost ke konkrétním řemeslům. Tyto faktory pomohou zachytit sociální topografii Malého náměstí a porovnat ji se situací v ostatních částech intravilánu.

Disertační práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola se teoreticky zaměřuje na městskou historickou topografii a příbuzné obory využívané při jejím výzkumu. V první podkapitole bude tato vědní disciplína definována a budou popsány dějiny bádání v českém i zahraničním prostředí, zvláště pak v prostředí německém. V další části se blíže zaměříme na pojem veřejného prostoru a náměstí a jeho využití v historické topografii. Součástí výkladu budou také přístupy k badatelskému výzkumu měšťanských domů a jejich využití v historicko-topografických studiích. Druhá podkapitola popíše prameny a literaturu, které je možné využít při rekonstrukci topografie v Hradci Králové. Třetí podkapitola uvede metody práce, které byly uplatněny v předkládané disertační práci.

Druhá kapitola sleduje historický vývoj Hradce Králové od raného středověku do roku 1918 s přihlédnutím k základním událostem, které formovaly dějiny města a měly vztah k proměnám prostoru intravilánu. Ve třetí kapitole jsou porovnávána dvě hradecká veřejná prostranství: nejprve Velké náměstí, větší a centrální hradecké prostranství s většinou hlavních funkcí, které městu náležely, následně Malé náměstí, kterému je disertační práce věnována.

V poslední, čtvrté kapitole se podrobněji zaměříme na historickou topografii měšťanských domů a významných objektů a lokalit na Malém náměstí. Tato kapitola bude členěna do dalších pěti menších celků, které popisují jednotlivé části Malého náměstí, konkrétní měšťanské domy a v okolí stojící významné objekty. Tyto části textu byly rozděleny podle čtyř front Malého náměstí, ke kterým příslušné měšťanské domy náleží, přičemž pořadí určuje jejich současné číslování. K tomu je připojen text pojednávající o domech na Kavčím plácku. Při výkladu jednotlivých čísel popisných bude pozornost věnována majitelům domů a jejich sociální topografii, problematice označování a číslování domů, stejně jako stavebním dějinám objektů čerpajících z archeologických nálezů a vyhotovených stavebněhistorických průzkumů.

Výzkum bude z větší části založen na studiu dochovaných písemných pramenů z fondu Archiv města Hradce Králové, uloženého ve Státním okresním archivu v Hradci Králové. Zvláštní pozornost bude věnována městským knihám, především trhovým knihám od 16. století, protože tyto prameny, vztahující se k prodeji domů, jsou v podstatě jediné soustavně dochované písemnosti pro hradecké prostředí, na jejichž základě můžeme sestavit historickou

i sociální topografii Malého náměstí. Výzkum nelze v případě Hradce Králové postavit na pramenech berní povahy, protože se s výjimkou torza berního rejstříku z přelomu 14. a 15. století, který navíc zachycuje pouze část hradeckých předměstí, nedochovaly. Závěry z výzkumu pramenů budou kombinovány s poznatky příbuzných historických věd, čímž práce získá potřebný inderdisciplinární rozměr.

1 Městská historická topografie

1.1 Obor historická topografie

Na úvod je nutné definovat vlastní zaměření oboru historická topografie. Historická topografie je pomocná věda historická, která sleduje určitý historicko-místopisný a zeměpisný aspekt určité lokality nebo území, a to v jeho historickém vývoji.¹ Dosud nebyla zařazena jako samostatná pomocná věda historická, ačkoliv svým významem i přesahem do této skupiny pomocných věd náleží.² Od samotné historické topografie se vyčleňuje městská historická topografie. Definice oboru je stejná jako u klasické historické topografie, zabývá se však vztahem člověka a prostoru v městském prostředí a jeho bezprostředním okolí. Odlišujeme pak městskou historickou topografii pro město jako celek nebo pro konkrétní dílčí lokalitu v rámci města. Historická topografie nutně vyžaduje využití širokého interdisciplinárního výzkumu zasahujícího do mnoha odvětví historických a příbuzných oborů.³

Nejužší je vztah historické topografie s historickou geografii a kartografií, kdy tyto vědy sledují vztah lidské společnosti k místu a prostoru, ve kterém žijí. Prostor (městský prostor) je pro tyto obory základním pojmem. Ten je jakožto objekt poznání chápán jako množina účelně vymezených a uspořádaných dílčích částí objektu a soubor vztahů mezi nimi.⁴ Městský prostor je charakterizován vztahem mezi souborem fyzických prvků (terén, reliéf, vodstvo) a člověkem samotným.⁵ Historická geografie sleduje vztah člověka k prostředí, které formuje, kultivuje a mění. A protože již víme, že v definici historické topografie hrají prostor, lokalita a území jako zeměpisné pojmy zásadní roli, je historická geografie nejbližší příbuzná disciplína. Ruku v ruce s oběma obory jde také využívání kartografické metody, tedy zobrazování prostorových aspektů v relativní komplexnosti s využitím map, nejlépe tematických rekonstrukčních map.⁶ Mapy, ať už jako kartografické prameny (dobové mapy, plány, náčrty) nebo rekonstrukční mapy, jsou základem úspěšné práce historické topografie. Mapy a plány jsou vizuálním

¹ Zbyněk SVITÁK, *Úvod do historické topografie*, Brno 2014, s. 5.

² Jiří ČÁREK – Zdena PELIKÁNOVÁ, *K významu studia historického místopisu*, Pražský sborník historický 1, 1966, s. 5–6; Josef BARTOŠ, *O historickém místopisu na Moravě*, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas philosophica, historica 28, 1998, s. 161–164.

³ J. ČÁREK – Z. PELIKÁNOVÁ, *K významu studia historického místopisu*, s. 5–6; Miloš DVOŘÁK – Ladislav DVOŘÁK, *Historická topografie města Českého Brodu*, Práce muzea v Kolíně 2, 1982, s. 49.

⁴ Gozard ČELECHOVSKÝ – Vladimír ŠIPLER, *Města jako systémy*, Praha 1983, s. 131.

⁵ Eva SEMOTANOVÁ, *K historické geografii raně novověkých měst – problémy a východiska*, Český časopis historický 91, 1993, č. 2, s. 287.

⁶ Tamtéž, s. 289.

výstupem studia příslušného města, které by mělo vést k pochopení řady historických souvislostí a vztahů a jejich provázaností a hodnocení se současným stavem. Protože mají mapy a mapové analýzy v dějinách měst podstatnou úlohu, existuje v České republice rozsáhlý projekt, jehož výstupem jsou jednotlivé svazky Historických atlasů měst (E. Semotanová, R. Šimůnek, J. Žemlička a další autoři).⁷ Rekonstrukční mapy, které jsou součástí historických atlasů, tvoří nepostradatelnou součást historické topografie. Mapy jsou přitom vytvářeny v prostředí GIS, které do historické rekonstrukce zapojuje moderní technologie a otevírá jejich využití pro historickou topografii i historickou geografii.

Další důležitou vědou pro historickou topografii je archeologie, která je stěžejní a nápomocná v případech, kdy nemáme dochovány písemné prameny. V městském prostředí jde hlavně o období středověku a raného novověku. Obecně platí, že „*není dějin měst bez archeologie měst*“.⁸ Velmi častým nedostatkem historicko-topografických prací, především do konce 20. století, je výlučné zaměření na dochované písemné prameny, z nichž jsou vyvozovány interpretace a závěry, a to bez přihlédnutí k výsledkům archeologie. S vývojem archeologie a zavedením metodických postupů pro městskou archeologii se vzájemný vztah obou věd dostal do popředí historicko-topografických výzkumů. Mezi autory, kteří se problematikou archeologie v městském prostředí zabývali či zabývají, patří například Miroslav Richter (mimo jiné autor archeologické monografie k dějinám Hradce Králové) nebo Jan Klápště.⁹

Městský prostor, jak jsme ho definovali výše, se nutně pojí také s působením člověka, který je jeho elementární součástí. Sociotopografie je další vědní disciplínou, bez které se výzkum historické topografie neobejde a která je blízce příbuzným oborem. Teoretické a metodické podklady k oboru sociální topografie byly položeny v 80. a 90. letech 20. století v Německu (např. D. Denecke, H. Ch. Rublack).¹⁰ V nedávné době se studium věnované

⁷ Do roku 2024 vyšlo celkem 34 svazků, v přípravě jsou další 3 svazky (2024–2027), v nichž je autor předkládané disertační práce jedním ze spoluautorů.

⁸ Jiří KEJŘ, *Vznik městského zřízení v českých zemích*, Praha 1998, s. 23.

⁹ Miroslav RICHTER, *Středověká archeologie a studium počátků měst: sborník příspěvků přednesených na celostátní konferenci středověkých archeologů v Hradci Králové, 22.–27. září 1975*, Praha 1977; Jan KLÁPŠTĚ (ed.), *Archeologie ve městě: strategie, metodika, metody výzkumu, prezentace a ochrany archeologických památek*, Brno 2017.

¹⁰ Z výběru např. Dietrich DENECKE, *Die historische Dimension der Sozialtopographie am Beispiel südniedersächsischer Städte*, *Berichte zur deutschen Landeskunde* 54, 1980, s. 211–252; Ders., *Soziale Strukturen im städtischen Raum: Entwicklung und Stand der sozial-topographischen Stadtgeschichtsforschung*, in: Matthias Meinhardt – Andreas Ranft (edd.), *Die Sozialstruktur und Sozialtopographie vorindustrieller Städte*, Berlin – Boston 2005, s. 123–137; Hans-Christoph RUBBLACK, *Probleme der Sozialtopographie der*

sociální topografii přesunulo do českého prostředí, především pro společnost středověkých měst (M. Nodl, J. Mezník, M. Musílek).¹¹ Také výzkumy na poli sociální topografie raného novověku se dostaly do centra pozornosti, především prostřednictvím dochovaných testamentů.¹² Témata sociální topografie jsou různorodá, sledovány byly především otázky přistěhovalectví a migrace obyvatelstva, národnostního složení, majetkové struktury, případně rozvrstvení řemesel a následné interpretace rozložení sociálních vrstev ve městě.¹³ Prostor je zde důležitý, sociální topografie zkoumá charakteristiky a interpretace sociálně-prostorových údajů.¹⁴ Charakteristiky metodické práce sociální topografie a jejich využití v případě Hradce Králové budeme hodnotit v podkapitole věnované metodologii práce.

Historická topografie má blízko i k dalším vědním oborům, z nichž zmíníme především sociální dějiny, hospodářské dějiny, dějiny architektury a urbanistiky, dějiny umění, historickou demografii, genealogii nebo toponomastiku. Bez využití poznatků těchto příbuzných věd by byla historická topografie odsouzena k dílčím interpretacím bez obecnějšího a většího rozsahu. V posledních letech historická topografie úzce spolupracuje s památkovou péčí, která v sobě prolíná řadu zmíněných vědních oborů.¹⁵ Především aplikováním metodik pro práci s archivními písemnými prameny se historická topografie stala přímo součástí stavebněhistorických průzkumů.¹⁶

Stadt im Mittelalter und in der frühen Neuzeit, in: Wilfried Ehbrecht (ed.), *Voraussetzungen und Methoden Geschichtlicher Städteforschung*, Köln – Wien 1979, s. 177–193.

¹¹ Martin NODL, *Polský koncept studia sociální topografie středověkého města*, *Mediaevalia Archaeologica* 1, 1999, s. 305–311; Týž, *Sociální aspekty pozdně středověkého městského přistěhovalectví*, *Colloquia mediaevalia Pragensia* 5, 2006, s. 3–96; Jaroslav MEZNÍK, *Národnostní složení předhusitské Prahy*, in: Jaroslav Mezník (ed.), *Tvář stárnoucího středověku*, Brno 2008, s. 244–276; Martin MUSÍLEK, *Městská společnost a prostor. Problémy a možnosti využití sociální topografie při výzkumu středověkých měst*, *Documenta Pragensia* 32/2, 2013, s. 23–41.

¹² Václav BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku*, Praha 2010; Olga FEJTOVÁ – Markéta RŮČKOVÁ, *Města a měšťané perem badatelky: Příspěvky (nejen) k dějinám měst pražských a jejich elitám v raném novověku*, Červený Kostelec – Ústí nad Labem 2022; Josef KADERÁBEK, *Sociální mobilita měšťanů v raném novověku. Příklad Slaného v letech 1610–1635*, *Historická demografie* 38, 2014, č. 1, s. 1–32; Petra HOFFMANNOVÁ, *Rodina v 16. století z pohledu testamentů královského města Louny*, in: Michaela Hrubá (ed.), *Města severozápadních Čech v raném novověku*, Ústí nad Labem 2000, s. 107–122; Václava VONDROVSKÁ, *Svět rokycanských měšťanů a měšťanek ve světle testamentů 16. až 18. století*, in: Jiří Stočes – Lenka Špačková (edd.), *Historická dílna 9: sborník příspěvků přednesených v roce 2014*, Plzeň 2015, s. 68–85; Barbora FIŠEROVÁ, *Nejstarší dochované testamenty vysokomýtských měšťanů z let 1574–1696. K některým aspektům měšťanského života v raném novověku*, *Východočeský sborník historický* 34, 2018, s. 39–63.

¹³ M. MUSÍLEK, *Městská společnost a prostor*, s. 25–26.

¹⁴ D. DENECKE, *Soziale Strukturen im städtischen Raum*, s. 123.

¹⁵ Z. SVITÁK, *Úvod do historické topografie*, s. 5.

¹⁶ Jan BERÁNEK – Petr MACEK, *Metodika stavebněhistorického průzkumu*, Praha 2015, s. 13–14.

1.1.1 Vývoj bádání v městské historické topografii

Počátky historické topografie vidíme už ve středověku a především v raném novověku, ze kterého máme dochovanou již rozsáhlejší písemnou materii. Jednalo se ale o zájem ryze praktický. Znat místopis vlastního města bylo jedním ze základních požadavků fungování městské obce. Hlavním důvodem bylo přiřazení konkrétního místa, domu nebo pozemku k jeho majiteli, případně do městského společenství. Znalost těchto faktických informací byla nutná v případě, kdy byl objekt předmětem úředního jednání (prodej, soudní řízení, daně, evidence). Klasickým příkladem je zapisování topografických záznamů v trhovách smlouvách při prodeji domů a pozemků. Až do roku 1770 nebyly domy žádným způsobem očíslovány.¹⁷ Pozemky neměly až do první poloviny 19. století přiřazena parcelní čísla. Znalost svého bezprostředního okolí však byla kvůli úředním procesům nezbytná. Proto si ve starších obdobích lidé místa pojmenovávali, aby byla snáze zapamatovatelná, přičemž tyto názvy přecházely do oficiální úřední komunikace.¹⁸ V případě domů existovaly buď specifické názvy, častěji však byla používána pojmenování po některém z předchozích nebo po současném majiteli. Zápisy k jednotlivým objektům měly svůj řád, například při sepisování trhovách smluv se zásadně dbalo, především od 17. století, uvádět co nejvíce místopisných informací k identifikaci domu. Podrobným výzkumem těchto písemných materiálů získáváme celou řadu klíčových záznamů, jejichž analýzami a syntézami můžeme pochopit fungování a uspořádání celého organismu města. Od 18. století, především v jeho druhé polovině, můžeme s rozvíjející se byrokratizací společnosti v písemných pramenech zachytit zpřesňování a vyšší organizovanost záznamů k historickému místopisu. Zájem o historickou topografii nešel pozornosti badatelů a historiků, kteří s archivními prameny pracovali. Už v pracích z druhé poloviny 18. století tak vidíme snahu o popsání určitých míst ve městě a z těchto popisů následně pokusy o interpretaci konkrétního historického problému nebo situace.

Teprve v 19. století se místopis dostává do zájmu širšího okruhu badatelů. Za jednoho z prvních autorů, který se městskou historickou topografií soustavněji zabýval, považujeme Václava Vladivoje Tomka s jeho rozsáhlým šestisvazkovým dílem *Základy starého místopisu Pražského*.¹⁹ Tomek své znalosti v oboru historické topografie uplatnil také později přímo pro

¹⁷ V případě Hradce Králové viz Petr BÁRTÍK, *Číslování domů v historickém centru Hradce Králové od 2. poloviny 18. století*, Královéhradecko 12, 2021, s. 9.

¹⁸ Jaroslav DAVID – Přemysl MÁCHA, *Názvy míst: Paměť, identita, kulturní dědictví*, Brno 2014, s. 46–48.

¹⁹ Václav Vladivoj TOMEK, *Základy starého místopisu Pražského I–VI*, Praha 1866–1875.

dějiny Hradce Králové, kdy o městě napsal první odbornou historickou práci.²⁰ Tomek přiznává, že k sepsání pražského místopisu ho vedlo předchozí sesbírání rozsáhlého písemného materiálu k dějinám Prahy, u kterého však v mnoha případech nebylo jasné, kam přesně jednotlivé domy, ulice a další topografické lokality přiřadit. Z tohoto důvodu přistoupil k velmi zdoluhavému a časově náročnému sepisování historické topografie měšťanských domů a jejich majitelů.²¹ V. V. Tomek v předmluvě svého díla velmi stručně, jednoduše, a přitom výstižně definoval, z jakého důvodu je potřeba podrobné historické topografie vytvářet. Správné interpretace prostoru města, jeho částí a sociální diferenciací, kterým přidáme konkrétní geografický rozměr, jsou základem pro další studie a analýzy v dalších vědních disciplínách. Na V. V. Tomka navázal jeho žák Josef Teige, který pokračoval v historické topografii Prahy v pohusitském období. I on v předmluvě svého díla uznává důležitost své práce, na druhé straně přiznává velkou časovou náročnost: „*Na této práci pracoval jsem dnem, a v prvních letech i nocí, od r. 1897. Jako Tomek mohu říci i já, že na ni zajisté vynaložena jsou nejlepší a do jisté míry nejšťastnější léta mého života. Nejsem nijak neskromný, připomenu-li, že podávám výsledek práce úmorné.*”²² Časová náročnost historicko-topografického výzkumu může být jedním z hlavních důvodů, proč je počet studií na toto téma poměrně malý. Na oba autory sice v následujících letech navázala celá řada badatelů, jejich díla ale většinou zahrnovala pouze chronologicky řazený výčet majitelů domů bez dalších komentářů a souvislostí. Naprostým nedostatkem je u tohoto typu výzkumu absence poznámkového aparátu s odkazy na archivní prameny, což výsledky badatelského snažení značně snižuje a především komplikuje výzkumnou práci dalších autorů.²³

Také v současné době řada autorů publikuje studie v oboru historické topografie.²⁴ Úspěšnější byly absolventské práce, mezi kterými exceluje rozsáhlá studie Vladimíra Jakuba

²⁰ Václav Vladivoj Tomek, *Místopisné paměti města Hradce Králové*, Praha 1885.

²¹ Týž, *Základy starého místopisu Pražského (1437–1620)*, Díl 1, Praha 1910, s. 4.

²² Josef TEIGE, *Základy starého místopisu Pražského I.*, Praha 1910, s. 1.

²³ Jaroslav SCHALLER, *Beschreibung der königliche Haupt- und Residenzstadt Prag I–IV*, Prag 1794–1797; Václav LÍVA, *Studie o Praze pobělohorské. III. Změny v domovním majetku a konfiskace*, in: Václav Vojtíšek (ed.), *Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy IX*, Praha 1935, s. 1–435; Jaroslav MENCL, *Historická topografie města Jičína I–II*, Jičín 1940–1949; Jiří ČAREK, *Z dějin staroměstských domů*, Pražský sborník historický 11, 1978, s. 5–67; Jaroslav KUBÁK, *Topografie města Českých Budějovic 1540–1800*, České Budějovice 1873; Miloš DVORÁK, *Historická topografie města Českého Brodu*, Práce muzea v Kolíně 2, 1982, s. 49–67; František HYKSA, *Historická topografie města Vysokého Mýta*, Vysoké Mýto 1994.

²⁴ Např. Anna KUBÍKOVÁ, *Historická topografie Českého Krumlova (1424) 1459–1654. I–XIV*, Jihočeský sborník historický 71–85, 2002–2016; Martin MUSÍLEK, *Opatovice na Novém Městě pražském. Nejstarší dějiny a topografie příměstské osady ve světle písemných pramenů*, Documenta Pragensia Suplementa VIII, 2017, s. 175–214.

Mrvíka s názvem *Historická topografie města Kostelce nad Černými Lesy*.²⁵ V té autor přistoupil k hlubší historicko-topografické analýze města a představil zde také základní metodologii s využitím interdisciplinárních přístupů. Podobně k tematice přistupuje například kniha *Křenová. Příběh brněnské ulice* od autorů Zbyňka Svitáka a Aleše Vyskočila, kteří se zaměřili na historickou topografii nikoliv celého města, ale jedné z brněnských ulic za městskými hradbami.²⁶ Autoři zde velmi precizně sledují vývoj ulice v dobách přechodu k industriální společnosti, srovnávají a popisují proměny z hlediska geografického, topografického i demografického. Obecně je možné říci, že historická topografie dílčích městských celků (ulice, veřejná prostranství, čtvrti) jako další z výzkumů proniká do zájmu některých českých historiků a badatelů a jako klasická pomocná vědní disciplína bývá základem pro další vědecké analýzy příbuzných historických oborů. Často ale nebývá pouze vlastní samostatnou studií a monografií, nýbrž je zahrnuta jako obecnější kapitola syntézy městských dějin. Příkladně jmenujme například Zikmunda Wintera, Františka Hoffmanna nebo Josefa Macka.²⁷ V posledních letech, díky novým metodickým postupům v památkové péči, se historická topografie uplatňuje také v stavebněhistorických průzkumech a v archeologii.

V zahraničním prostředí má historická topografie jako součást městských dějin své nezastupitelné místo. Nejvýznamnější a nejvíce přínosné studie k městským dějinám vznikají tradičně v německém prostředí, které má vzhledem ke své historicky rozsáhlé síti měst urbánní dějiny v centru svého tradičního a dlouholetého historického výzkumu. Historická topografie se většinou neobjevuje jako samostatně stojící věda; její výzkum bývá součástí řady studií, monografií a dalších historických prací věnovaných urbánním dějinám.²⁸ Klasické práce, které dějiny měst chápaly jako souhrn několika vzájemných faktorů a využívaly celé řady vědních disciplín, byly v německém prostředí publikovány v hojné míře (uvedme namátkově např.

²⁵ Vladimír Jakub MRVÍK, *Historická topografie města Kostelce nad Černými Lesy*, disertační práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha 2012; Vladimír Jakub MRVÍK, *Dějiny černokosteleckých domů*, Kostelec nad Černými lesy 2009. Dále např. Kateřina SAMOJSKÁ, *Model poznání městského domu na základě archivních pramenů – archivní rešerše k dějinám souboru objektů na Novém Městě pražském*, disertační práce, Ústav památkové péče FA ČVUT, Praha 2011.

²⁶ Aleš VYSKOČIL – Zbyněk SVITÁK, *Křenová. Příběh brněnské ulice*, Brno 2019.

²⁷ Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku I–II*, Praha 1890–1892; František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992, s. 116–117; Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích III. Města*, Praha 1998.

²⁸ Výjimkou jsou zde díla jako např. Cipriano Francisco GAEDECHENS, *Historische Topographie der Freien und Hansestadt Hamburg und ihrer nächsten Umgebung von der Entstehung bis auf die Gegenwart*, Hamburg 1880; Wilhelm Emil ROTH, *Geschichte und historische Topographie der Stadt Wiesbaden im Mittelalter und der Neuzeit*, Wiesbaden 1883.

Herberta Knittlera a Richarda van Dülmena).²⁹ Německo má také svá specializovaná centra urbánních dějin, z nichž je nejvýznamnější *Institut für vergleichende Städtegeschichte* v Münsteru, kde jsou kromě studií z oboru urbánních dějin vydávány také historické atlasy německých měst.³⁰ V Německu také vychází několika svazková edice k dějinám a topografii německých měst (*Denkmaltopographie Bundesrepublik Deutschland*), vydávaná od roku 1981. Toto dílo uplatňuje interdisciplinární přístup, jde o napojení přírodních věd (přírodní podmínky, geologie, reliéf), archeologie, topografie i dějin architektury, umění a památkové péče. Součástí edice jsou již od začátků rekonstrukční mapy.

1.1.2 Náměstí a měšťanské domy jako součást městské historické topografie

V předkládané práci se podrobněji zaměříme na historickou topografii veřejných prostranství. Definice veřejného prostranství je poměrně široká, při jejím výkladu však můžeme vycházet ze současného zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), kde je v § 34 uvedeno: „*Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.*“³¹ Tuto definici můžeme pojímat také v historickém kontextu. Městská veřejná prostranství skutečně tvořila všechna geograficky lokalizovaná místa ve městě, v různých velikostech a tvarech. Z nich lze vyčlenit náměstí, která oproti ulicím, dvorkům, zákoutím a jiným místům ve městě plní svoje specifické, od ostatních míst odlišné funkce. V užším slova smyslu tedy můžeme náměstí chápat jako veřejné prostranství se svými specifickými funkcemi.

Náměstí se zpočátku vyvíjela pozvolna a dala by se charakterizovat jako jeden ze znaků urbanistického rozvoje spojeného s rozšiřováním specializovaného trhu.³² Právě ona byla ve svých počátcích vnímána funkčně především jako hlavní tržní místo, které šlo ruku v ruce s jeho

²⁹ Herbert KNITTLER, *Die europäische Stadt in der frühen Neuzeit: Institutionen, Strukturen, Entwicklungen (Querschnitte)*, Wien – München 2000; R. VAN DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16. – 18. století) II. Vesnice a město*, Praha 2006.

³⁰ Historické atlasy měst jsou v Německu vydávány již od 50. let 20. století. E. SEMOTANOVÁ, *K historické geografii raně novověkých měst*, s. 290. K německým atlasům obecně např. Wilfried EHBRECHT (Hg.), *Städteatlanten: Vier Jahrzehnte Atlasarbeit in Europa*, in: *Städteforschung: Veröffentlichungen des Instituts für vergleichende Städtegeschichte in Münster*. Reihe A: Darstellungen 80, 2014.

³¹ Luboš VÁŇA, *Zákon o obcích (obecní zřízení). Komentář*, Praha 2008, s. 180 (§ 34). Srov. Jindřich NOVOHRADSKÝ, *Veřejná prostranství – vznik, trvání a zánik*, diplomová práce, Katedra správního práva a finančního práva PF UPOL, Olomouc 2020.

³² Klaus ANDRÁ (ed.), *Marktplätze. Betrachtungen zu Geschichte und Kultur*, Berlin 1990, s. 9–22.

sociální funkcí. Je to prostor, kde se lidé setkávali a kde si vyměňovali své názory.³³ Charakteristiku tohoto typu veřejných prostranství, která klade důraz na jejich sociální aspekt, shrnul již ve 14. století Pierre Bersuire: „*Náměstí jsou plochy ve vesnicích nebo městech, zbavené domů a jiných překážek, a jejich účelem je vytvořit prostor pro shromažďování lidí, takže lze předpokládat, že studium náměstí může poskytnout informace o životě lidí v tomto světě.*”³⁴ Náměstí není pouze fyzickým veřejným místem, kde se lidé shromažďují, ale nalézáme zde také symbolickou rovinu, totiž transformaci soukromého místa na veřejné, na místo, kde se myšlenky jednotlivců stávají předmětem veřejného kolektivního myšlení, když pronikají mezi širokou vrstvu obyvatel.³⁵ Teprve později se jim dostalo také správní funkce, když se v jejich prostoru začaly etablovat první správní úřady. Proto byly radnice, symboly moci středověkých měst, stále rozšiřovány a často také honosně upravovány. A právě správní a mocenské orgány vždy využívaly náměstí jako místo prezentace své moci, ale také jako prostor pro uplatňování městského práva. Ne nadarmo byly významné ceremonie a slavnosti konány právě zde, stejně tak byly opatřeny pranýři a jinými nástroji trestu a hanby proti městskému společenství, vnímanými jako symboly porušování práv a veřejného pořádku. Veřejná prostranství v tomto užším smyslu tedy musíme chápat na jedné straně ve svém geografickém významu jako topografický, centrální bod města vymezený zástavbou budov a objektů a na druhé straně jako místo, kde docházelo k sociální interakci, kde se střetávali obyvatelé města s cizinci, kde docházelo k výměně myšlenek, tedy jako místo se svými specifickými funkcemi.

Náměstí jsou pro historické bádání lákavým tématem. Byla totiž faktickým centrem veškerého správního, společenského, duchovního, hospodářského a kulturního dění ve městech. Po dlouhá léta se ale badatelský zájem zaměřoval nikoliv na celý prostor veřejných prostranství, ale spíše na historické budovy radnic, často s důrazem na stavební dějiny objektu.³⁶ Již v 19. století se však objevilo několik prvních historických prací, které do centra svého zájmu umístily také náměstí měst.³⁷ Teprve ve 2. polovině 20. století a na začátku 21. století se stávají

³³ Cornelia JÖCHNER – Alessandro NOVA, *Platz und Territorium*, Berlin 2010, s. 9–10.

³⁴ Spiro KOSTOF, *The City Assembled. The Elements of Urban Form Through History*, London 1999, s. 123.

³⁵ C. JÖCHNER – A. NOVA, *Platz und Territorium*, s. 9–10.

³⁶ Zdeněk FIŠERA – Karel KIBIC, *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska 1. – 2. díl*, Praha 2009–2010. Souhrn studií k dějinám radnic v Německu a Rakousku viz Ferdinand OPPL, *Ratusz jako przestrzenne i prawne centrum rozwoju miasta. Rozważania i odniesienia do badań w Niemczech i Austrii od 1990 roku*, Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych 74, 2014, s. 37–51.

³⁷ Hermann MARKGRAF, *Der Breslauer Ring und seine Bedeutung für die Stadt*, Breslau 1894.

častěji badatelským tématem, především obecných urbánních dějin.³⁸ V českých zemích byla prvním dílem rozsáhlá studie od Josefa Teigeho, který se zaměřil na dějiny Staroměstského náměstí v Praze, bohužel však bez poznámkového aparátu ke zdrojům.³⁹ Pro archeologii představují prostranství vhodnou lokalitu terénních výzkumů, na které bylo napsáno několik studií.⁴⁰ V nedávné době byl náměstím ve městech věnován samostatný díl Documenta Pragensia,⁴¹ ale také například odborná konference v Arrasu v roce 2004 s názvem *La place publique urbaine*.⁴² Studie, které by se zaměřovaly výlučně na historickou topografii náměstí s využitím mezioborového přístupu a metodik, však doposud samostatně vznikají pouze nahodile.⁴³

Vedle veřejných prostranství bude v práci pozornost zaměřena také na vývoj měšťanských domů, kterým byla taktéž věnována podrobná literatura.⁴⁴ Měšťanské domy

³⁸ C. JÖCHNER – A. NOVA, *Platz und Territorium: Urbane Struktur gestaltet politische Räume*, Florenz 2010; Michael MITTERAUER, *Markt und Stadt in Mitteleuropa. Beiträge zur historischen Zentralitätsforschung*, in: Monographien zur Geschichte des Mittelalters 21, Stuttgart 1980; Stefan KRABATH – Jerzy PIEKALSKI – Krzysztof WACHOWSKI, *Ulica, plac i cmentarz w publicznej przestrzeni średniowiecznego i wczesnonowożytnego miasta Europy Środkowej*, Wrocław 2011.

³⁹ Josef TEIGE – Jan HERAIN, *Staroměstský rynek v Praze*, Praha 1908.

⁴⁰ Jan KLÁPŠTĚ, Rynek – Platz – náměstí, in: Jerzy Piekalski – Krzysztof Wachowski (edd.), *Średniowieczny Śląsk i Czechy. Centrum średniowiecznego miasta*. Wrocław a Europa środkowa, Wrocław 2000, s. 369–374; Petr JURINA, *Náměstí Republiky: Výzkum století*, Praha 2009; Martin JEŽEK, *Archeologia na rynku małego miasta w Czechach*, Centrum średniowiecznego miasta. Wratislavia antiqua 2, Wrocław 2000, s. 21–46.

⁴¹ Václav LEDVINKA, *Staroměstský rynek a staroměstská radnice. K vývoji podoby a funkcí centrálních veřejných míst Starého Města pražského*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 141–142; Jana DOKTOROVÁ, *Malostranské náměstí v Praze (1400–1700): Metamorfózy veřejného prostoru a jeho hybatelé*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 215–269; Waldemar KOMOROWSKI, *Rynek główny w Krakowie – funkcje, zabudowa, życie codzienne i odświętne*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 291–325; Vilém ZÁBRANSKÝ, „Koupil sobě místo jarmarečný.“ *Topografie litoměřických výročních trhů v 17. století*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 347–360.

⁴² Příspěvky a teze z konference v Arrasu s názvem *La place publique urbaine. Lieu d'histoire, lieu de mémoire, lieu de vie* vyšly knižně v roce 2007. Srov. Laurence BAUDOUX-ROUSSEAU – Youri CARBONNIER – Philippe BRAGARD, *La place publique urbaine du Moyen Âge à nos jours*, Artois 2007. Dále k veřejným prostorům např. Michel Jean BERTRAND – Hiéronim LITOWSKI, *Les places dans la ville: Lectures d'un espace public*, Paris 1984; Jean-Pierre LEGUAY, *Places, jardins et terres incultes dans la ville au Moyen Âge*, Rennes 2009; Thierry PAQUOT, *L'espace public*, Paris 2009.

⁴³ Výjimkou jsou především polské studie k historické topografii náměstí, případně domů na náměstí. Srov. Mateusz GOLINSKI, *Przy wrocławskim Rynku. Rekonstrukcja dziejów własności posesji 1 (1345–1420)*, Wrocław 2011; Mateusz GOLINSKI, *Przy wrocławskim Rynku. Rekonstrukcja dziejów własności posesji 2 (1421–1500)*, Wrocław 2015;

⁴⁴ Studií a monografií obecně k městským domům existuje velké množství, většinou regionálního charakteru. Ze zahraničních publikací v německém prostředí např. Helmuth THOMSEN, *Der volkstümliche Wohnbau der Stadt Braunschweig im Mittelalter: Untersuchungen zur Geschichte des deutschen Stadthauses auf Grund schriftlicher Quellen*, Borna 1937; Walter SAGE, *Das Bürgerhaus in Frankfurt a. M. bis zum Ende des Dreißigjährigen Krieges*, Tübingen 1959; Adolf BERNT, *Deutsche Bürgerhäuser*, Tübingen 1968; Horst BÜTTNER – Günter MEIBNER, *Bürgerhäuser in Europa*, Leipzig 1980; Alfred HAVERKAMP (ed.), *Haus und Familie in der Spätmittelalterlichen Stadt*, Köln 1984; Hans-Günther GRIEP, *Kleine Kunstgeschichte des deutschen Bürgerhauses*, Darmstadt 1985; Hartmut RÖTTING, *Zur Hochmittelalterlichen Gebäude- und Parzellenstruktur des Markortes und der frühen Stadt von Braunschweig im Weichbild „Altstadt“*, Lübecker

procházely řadou proměn, které souvisely s dobovými trendy, ale zároveň reflektovaly okolní stavební a parcelní situaci, ke které docházelo vlivem neustálé proměny měst způsobené jak vnitřními, tak vnějšími okolnostmi. Záleželo tedy na mnoha faktorech úzce souvisejících s polohou domu, která ovlivňovala jeho cenu, rozsah, využití stavebních materiálů a celkovou okázalost, ale také s tím, kdo byl jeho majitelem.⁴⁵ Také v případě měšťanských domů ale zpočátku zájem badatelů ustupoval do pozadí. P. Kodera ve svém díle konstatuje, že městské domy unikaly zájmu badatelů v porovnání s domy tzv. vyšší architektury, přičemž se tento trend otočil především díky rozvoji památkové péče společně s vytvářejícími se stavebněhistorickými průzkumy ve druhé polovině 20. století.⁴⁶ Úspěšná topografie měšťanských domů, jejich podoba a funkčnost však opět naráží na potřebu dochovaných písemných pramenů. Pozůstalostní inventáře sice pro Hradce Králové v omezené míře existují a s využitím informací v nich obsažených jsme schopni rekonstruovat přibližnou podobu domu a jeho vybavení, stále se však jedná o dílčí části města, na kterých nelze celkově rekonstruovat podobu a typologii domů v celém městě. Na druhé straně stavebněhistorické průzkumy a jimi rozvinuté metodiky, v blízkém vztahu k archeologii, dokázaly i v hradeckém prostředí poměrně přesně rekonstruovat podobu domů, především v jejich dochovaných dobových částech, které v hradeckém prostředí spadají do období renesance a baroka. V případě sklepních prostorů, které mají ve většině případů gotický původ, se stavebněhistorické průzkumy ukazují jako zásadní práce pro rekonstrukci typologie městských domů, uspořádání pokojů a jejich užitnou funkci.

Měšťanská společnost je dalším z témat, které úzce souvisí s městskou historickou topografií. Oproti předchozím tématům můžeme konstatovat, že zájem o měšťanskou společnost je téma badatelsky mnohem rozšířenější. Nepochybně v tom hraje roli jeho interdisciplinarita těžící z vědních disciplín, jako jsou sociologie, ekonomie nebo psychologie.

Schriften zur Archäologie und Kulturgeschichte 20, 1990, s. 139–148; Jan KLÁPŠTĚ – Hansjürgen BRACHMANN (edd.), *Hausbau und Raumstruktur früher Städte in Ostmitteleuropa*, Památky archeologické – Supplementum 6, Praha 1996; Tilman HARLANDER, *Stadwohnen. Geschichte – Städtebau – Perspektiven*, München 2008. Z francouzských studií např. Lucien FEBVRE, *La maison urbaine: une monographie, une méthode*, Annales d'histoire économique et sociale 2, 1929, s. 292–298; Florence JOURNOT, *La maison urbaine au Moyen Age*, Paris 2018.

⁴⁵ Z českých publikací uvedme například nedávné studie: Kateřina SAMOJSKÁ, *Model poznání městského domu na základě archivních pramenů – archivní rešerše k dějinám souboru objektů na Novém Městě pražském*, disertační práce, Ústav památkové péče FA ČVUT, Praha 2011; Ondřej HANIČÁK, *Renesanční domy moravsko-slezského pomezí*, Opava 2015; Eliška SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – Jiří SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, Josefov 2022; Pavel KODERA, *O domu a jeho částech. Prostorovost a měšťanské bydlení v písemných pramenech raného novověku*, Praha 2023.

⁴⁶ P. KODERA, *O domu a jeho částech*, s. 11.

Vedle klasické sociální topografie existují články a studie také k migraci obyvatel ve městech. V českém prostředí se v posledních letech odborné práce detailně zaměřily na měšťanskou společnost a její elity, život měšťanů ve městě a další podobná témata.⁴⁷ V polském prostředí se v posledních letech pozornost zaměřila také na měšťanskou společnost a její ekonomické strategie ve městech, především ve vztahu k zakupování nemovitostí.⁴⁸

1.2 Prameny a literatura k historické topografii Malého náměstí

Při tvorbě disertační práce se primárně využívaly písemné prameny z fondu Archiv města Hradce Králové, který je uložen ve Státním okresním archivu v Hradci Králové. Hradecký písemný archiv, na rozdíl od řady jiných archivních fondů českých, moravských a slezských měst, se do dnešní doby dochoval pouze jako torzo. Příčin bylo několik. Vedle častých požárů, které dle dochovaných svědectví několikrát pohltily také hradecké písemnosti, byl archiv několikrát přesouván na různá místa, což vedlo k stále většímu neuspořádání. Také Karel Biener, krajský hejtman, který s písemnostmi při sepisování prvních hradeckých dějin pracoval, navíc některé prameny odcizil, o čemž často referuje další hradecký historiograf František Švenda. Již v 18. století bylo několikrát požadováno, aby byly písemnosti náležitě uspořádány. Tímto úkolem bylo pověřeno několik radních a císařských rychtářů (Karel Vydra, František Schneider, Josef Bláha),⁴⁹ ani tato snaha o archivní péči však nebyla dostatečná. Smutným epilogem byla polovina 19. století, kdy se administrativa hradeckého magistrátu přesunula do

⁴⁷ Z české literatury uvedme některé studie: Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku I–II*, Praha 1890–1892; Richard VAN DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století). Díl 1. Dům a jeho lidé*, Praha 1999; Týž, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století). Díl 2. Vesnice a město*, Praha 2006; Jiří PEŠEK, *Pražské městské elity středověku a raného novověku. Úvodní zamýšlení*, in: Olga Fejtová – Jiří Pešek – Václav Ledvinka (edd.), *Pražské městské elity středověku a raného novověku – jejich proměny, zázemí a kulturní profil*, Documenta Pragensia 22, 2004, s. 7–22; Josef PETRÁŇ, *Dějiny hmotné kultury II/1–2. Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1998; Jiří PEŠEK, *Měšťanská vzdělanost a kultura v předbělohorských Čechách 1547–1620. Všední dny kulturního života*, Praha 1993; Michaela KOKOJANOVÁ (ed.), *Měšťané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčních městech raného novověku (16.–18. století). Sborník příspěvků z konference uspořádané v Prostějově ve dnech 25. – 27. dubna 1995 Muzeem Prostějovska v Prostějově a Rakouským ústavem pro východní a jihovýchodní Evropu, odbočka Brno*, Prostějov 1997; Pavla SLAVÍČKOVÁ, *Konfliktní soužití: městská společnost ve světle soudních sporů: sonda do života měšťanů ve Vodňanech v druhé polovině 16. století*, Olomouc 2012. Důležité jsou například studie k dějinám měšťanské společnosti z pohledu dochovaných testamentů. Např. Petra HOFFMANNOVÁ, *Rodina v 16. století z pohledu testamentů královského města Louny*, in: Michaela Hrubá (ed.), *Města severozápadních Čech v raném novověku*, Ústí nad Labem 2000, s. 107–122; Barbora FIŠEROVÁ, *Nejstarší dochované testamenty vysokomýtských měšťanů z let 1574–1696. K některým aspektům měšťanského života v raném novověku*, Východočeský sborník historický 34, 2018, s. 39–63.

⁴⁸ Piotr ŁOZOWSKI, *Kredyt i dom: rynki obrotu pieniężnego i nieruchomości w Warszawie okresu XV i początków XVI wieku*, Białystok 2020.

⁴⁹ František ROUBÍK, *K počátkům státní péče o městské archivy v Čechách*, Časopis archivní školy II, 1925, s. 29–30.

nově vystavěné budovy radnice na Malém náměstí. Při reorganizaci státní a politické správy našťestí část písemností přešla do působnosti okresního hejtmanství a okresního soudu (knihy trhové, knihy svatební, knihy smluv, knihy kšaftů, knihy obligací aj.). Zbývající část písemností byla přesunuta do půdních prostor kaple sv. Josefa při kostele Nanebevzetí Panny Marie. Stále se však jednalo o rozsáhlý soubor archiválií, pro který kvůli nevhodným a těsným prostorám nebylo místo na Malém náměstí. Vedení města v čele s Karlem Collinem proto v 70. letech 19. století rozhodlo o likvidaci neuspořádaného hradeckého archivu. Písemnosti do roku 1800 (městské knihy, listiny i aktový materiál) byly naloženy na vozy a odvezeny do kuklenské papírny k rozemletí. Jiné byly dle dochovaných zpráv prodány živnostníkům jako materiál na balení zboží.⁵⁰

Nejvíce se likvidace písemného materiálu dotkla pramenů z období středověku. Na základě podrobné rekonstrukce působnosti hradecké městské kanceláře a srovnávání s ostatními městy v té době víme, že hradecký archiv disponoval rozmanitou škálou písemností.⁵¹ O písemných pramenech útržkovitě informovali K. Biener i F. Švenda, kteří se ještě mohli s několika z nich osobně seznámit a výňatky z nich zahrnout do svých dějin města. Nejstarším dochovaným písemným pramenem je torzo berního rejstříku, původně vedeného pro léta 1390–1403, ze kterého se však dochovaly záznamy pouze pro část hradeckých předměstí, ačkoliv K. Biener ještě čerpal z celého rejstříku.⁵² Kromě tohoto torza berního rejstříku, jak již bylo upozorněno v úvodu, nelze využívat pramenů berní povahy, které se do dnešních dnů nedochovaly. Více dochované jsou až písemnosti z přelomu 15. a 16. století, ale v žádné z nich nejsou záznamy nijak vázány na prostor Malého náměstí.⁵³

Nejrozsáhlejším souborem knih před rokem 1850, který se ze zničeného archivu dochoval, je soubor městských knih soudnictví nesporného s údaji o prodejkách městských domů a pozemků, které svou podrobností při opatrné a detailní syntéze umožňují rekonstrukci topografie hradeckého historického jádra i přilehlých předměstí. Tyto prameny začaly být

⁵⁰ Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, Ústí nad Orlicí 2013, s. 7–13. Srov. Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Osudy fondu města Hradce Králové se zřetelem na 17. století*, in: Jan Kilián (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obroda*, Mělník 2004, s. 129–132.

⁵¹ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 60–93.

⁵² Státní okresní archiv Hradec Králové (dále jen SOKA HK), fond Archiv města Hradec Králové (dále jen HK-AM), *Berní rejstřík 1398–1402–1403*, inv. č. 290, kn. č. 1.

⁵³ SOKA HK, HK-AM, *Knihy městských počtů 1497*, inv. č. 5146, kn. č. 3780; Archiv Národního muzea, *Topografická sbírka F, Hradec Králové, Počty purkmistrů 1504*; SOKA HK, HK-AM, *Rejstřík na prodej dřeva 1508*, inv. č. 46, kart. č. 45.

soustavněji zkoumány a těženy až na přelomu 20. a 21. století a v posledních několika letech se stávají také součástí historických prací k dějinám města.

První skupinu tvoří 36 městských trhových knih (*Liber emptio-num*), spadajících do knih tzv. soudnictví nesporného, které se přes některé chybějící svazky dochovaly od roku 1532 do roku 1850.⁵⁴ V nich byly zaznamenány prodeje domů a pozemků. Díky poměrně podrobnému popisu bezprostředně sousedících lokalit lze při řádném a detailním studiu sestavit posloupnost majitelů jednotlivých domů a rekonstruovat pozici objektů v městském prostoru a jeho blízkém okolí. Při studiu dochovaných trhových knih bylo třeba využít retrospektivní metodu práce s prameny, tedy postupovat od nejnověji dochovaných trhových smluv k těm nejstarším. Obecně totiž platilo, že čím novější trhovou smlouvu máme k dispozici, tím více informací a odkazů na další prameny v ní najdeme. Od roku 1770 bylo u každého domu v trhově smlouvě uvedeno jeho číslo popisné. Sice po roce 1805 došlo v Hradci Králové k přečíslování domů v historickém jádru města, to se však kromě drobných výjimek zachovalo do současnosti. Pro

⁵⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583 (Liber emptio-num)*, inv. č. 333, kn. č. 44; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667 (Liber emptio-num albus I.)*, inv. č. 335, kn. č. 46; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602 (Liber emptio-num luteus)*, inv. č. 334, kn. č. 45; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690 (Liber emptio-num viridis II.)*, inv. č. 336, kn. č. 47; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682 (Liber emptio-num albus III.)*, inv. č. 337, kn. č. 48; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1675–1705 (Liber emptio-num viridis III.)*, inv. č. 338, kn. č. 49; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698 (Liber emptio-num albus IV.)*, inv. č. 339, kn. č. 50; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734 (Liber emptio-num albus V.)*, inv. č. 340, kn. č. 51; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734 (Liber emptio-num viridis IV.)*, inv. č. 341, kn. č. 52; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1728–1738 (Liber emptio-num)*, inv. č. 342, kn. č. 53; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750 (Liber emptio-num albus VI.)*, inv. č. 343, kn. č. 54; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1750–1757 (Liber emptio-num albus VII.)*, inv. č. 344, kn. č. 55; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–1761 (Liber emptio-num albus VIII.)*, inv. č. 345, kn. č. 56; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770 (Liber emptio-num albus IX.)*, inv. č. 346, kn. č. 57; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1770–1777 (Liber emptio-num albus X.)*, inv. č. 347, kn. č. 58; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1776–1798 (Liber emptio-num XI.)*, inv. č. 348, kn. č. 59; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1783–1817 (Liber emptio-num XII.)*, inv. č. 349, kn. č. 60; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1787–1794 (Liber emptio-num XIII.)*, inv. č. 350, kn. č. 61; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1794–1801 (Liber emptio-num XIV.)*, inv. č. 351, kn. č. 62; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1801–1803 (Liber emptio-num XV.)*, inv. č. 352, kn. č. 63; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806 (Liber emptio-num XVI.)*, inv. č. 353, kn. č. 64; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1806–1809 (Liber emptio-num XVII.)*, inv. č. 354, kn. č. 65; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1808–1836 (Liber emptio-num)*, inv. č. 355, kn. č. 66; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1809–1813 (Liber emptio-num XVIII.)*, inv. č. 356, kn. č. 67; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1813–1817 (Liber emptio-num XIX.)*, inv. č. 357, kn. č. 68; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820 (Liber emptio-num XX.)*, inv. č. 358, kn. č. 69; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1820–1824 (Liber emptio-num XXI.)*, inv. č. 359, kn. č. 70; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1824–1828 (Liber emptio-num XXII.)*, inv. č. 360, kn. č. 71; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833 (Liber emptio-num XXIII.)*, inv. č. 361, kn. č. 72; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837 (Liber emptio-num XXIV.)*, inv. č. 362, kn. č. 73; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1837–1841 (Liber emptio-num XXV.)*, inv. č. 363, kn. č. 74; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1841–1844 (Liber emptio-num XXVI.)*, inv. č. 364, kn. č. 75; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1844–1846 (Liber emptio-num XXVII.)*, inv. č. 365, kn. č. 76; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1846–1847 (Liber emptio-num XXVIII.)*, inv. č. 366, kn. č. 77; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1847–1849 (Liber emptio-num XXIX.)*, inv. č. 367, kn. č. 78; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875 (Liber emptio-num XXX.)*, inv. č. 368, kn. č. 79; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1846–1876 (Liber emptio-num)*, inv. č. 369, kn. č. 80.

starší období číslování neexistovalo, domy se v případě Hradce Králové popisovaly s ohledem na sousední objekty s uvedením majitele domu. Postupovat zpětně je tak v případě studia městských knih nezbytné.

Vedle trhových knih se dochovaly také další městské knihy, zejména kniha závětí (*Liber testamentorum*) od roku 1612; jedná se však až o pátou knihu z jejich původního počtu.⁵⁵ S trhovými knihami a knihami závětí úzce souvisejí dochované knihy dědických přípovědí a dělených pozůstalostí (*Liber hereditatis addictionum et divisionum*) a knihy svatebních smluv (*Liber obligationum conjugalium*).⁵⁶ Vedle zmíněných knih jsou cenné taky dochované knihy smluv (*Liber contractum*),⁵⁷ ve kterých byly často zaznamenány záležitosti týkající se převodů nemovitého majetku v případě, že nebyl jasný další postup po smrti původního majitele domu.⁵⁸ Ani zde nemáme dochovanou soustavnou řadu, nejstarší dochovaná kniha smluv je až šestá v pořadí. Knihy smluv také pomáhají vyřešit slepá místa, pro která se nedochovaly tržové knihy. Z dalších dochovaných knih můžeme uvést knihy přijatých měšťanů, které však ve své

⁵⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745 (Liber testamentorum V.)*, inv. č. 418, kn. č. 129; SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780 (Liber testamentorum VI.)*, inv. č. 419, kn. č. 130; SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800 (Liber testamentorum VII.)*, inv. č. 420, kn. č. 131; SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1800–1820 (Liber testamentorum VIII.)*, inv. č. 421, kn. č. 132; SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1819–1843 (Liber testamentorum IX.)*, inv. č. 422, kn. č. 133.

⁵⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742 (Liber hereditatis addictionum et divisionum I)*, inv. č. 370, kn. č. 81; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760 (Liber hereditatis addictionum et divisionum II)*, inv. č. 371, kn. č. 82; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1760–1772 (Liber hereditatis addictionum et divisionum III)*, inv. č. 372, kn. č. 83; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788 (Liber hereditatis addictionum et divisionum IV)*, inv. č. 373, kn. č. 84; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801 (Liber hereditatis addictionum et divisionum V)*, inv. č. 374, kn. č. 85; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1801–1809 (Liber hereditatis addictionum et divisionum VI)*, inv. č. 375, kn. č. 86; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1810–1817 (Liber hereditatis addictionum et divisionum VII)*, inv. č. 376, kn. č. 87; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1817–1821 (Liber hereditatis addictionum et divisionum VIII)*, inv. č. 377, kn. č. 88; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829 (Liber hereditatis addictionum et divisionum IX)*, inv. č. 378, kn. č. 89; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1829–1834 (Liber hereditatis addictionum et divisionum X)*, inv. č. 379, kn. č. 90; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1835–1842 (Liber hereditatis addictionum et divisionum XI)*, inv. č. 380, kn. č. 91; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1841–1848(1878) (Liber hereditatis addictionum et divisionum XII)*, inv. č. 381, kn. č. 92; SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622 (Liber obligationum conjugalium)*, inv. č. 330, kn. č. 41; SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1623–1850 (Liber obligationum conjugalium I.)*, inv. č. 331, kn. č. 42; SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1811–1852 (Liber sponsalium I.)*, inv. č. 330, kn. č. 43.

⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706 (Liber contractum VI)*, inv. č. 430, kn. č. 141; SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716 (Liber contractum VII)*, inv. č. 431, kn. č. 142; SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728 (Liber contractum VIII)*, inv. č. 432, kn. č. 143; SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743 (Liber Contractum X)*, inv. č. 433, kn. č. 144.

⁵⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 244.

většině uvádějí pouze jméno (bez uvedení vykonávaného řemesla) s poznámkou o zaplaceném poplatku, který se při zápisu do knih měšťanů odváděl.⁵⁹

Poznámky k topografii i běžné agendě řešené uvnitř města jsou zapsány také v knihách pamětních (*Liber documentorum*) dochovaných již od 16. století.⁶⁰ Od poloviny 18. století a pro 19. století se dochovaly také dvě knihy soudních oznámení (*Liber relationum judicialium*),⁶¹ ve kterých jsou uvedeny některé soudní spory ohledně nemovitostí. Cenný je tento dokument v tom smyslu, že v mnoha případech, kdy komise obcházela domy a vyšetřovala nedostatky a stížnosti sousedů, které bylo nutno napravit, zaznamenala poměrně detailní popis struktury domů, jejich vybavení, v některých případech také popisy u nich stojících zahrad nebo hospodářského vybavení.

Vedle klasických úředních knih jsou užitečné také soupisy a konskripce obyvatel, soupisy pro berní záležitosti a dochované katastry. Vedle pramenů, jakým je soupis poddaných podle víry z roku 1651, je to především berní rula pro Hradecký kraj z roku 1654.⁶² Pro historickou topografii Hradce Králové je velmi cennou dochovaná fase generální vizitace v Hradci Králové pro rok 1653.⁶³ Pro 18. století je možné využít tereziánský katastr.⁶⁴ V hradeckém archivu se dochovala také menší kniha s poznámkami o kontribučním ocenění a šacuňku domů ve vnitřním městě i předměstí vyhotovená jako podklad pro tereziánský katastr v roce 1727, jejíž součástí jsou zápisy s uvedením fyzického stavu obydlí.⁶⁵ Pro rok 1790 existuje dochovaný soupis majitelů měšťanských domů s uvedením příslušného čísla popisného.⁶⁶ Dalším pramenem pro druhou polovinu 18. století je josefínský katastr.⁶⁷ Pro

⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha přijatých sousedů a měšťanů 1707–1802*, inv. č. 372, kn. č. 38; SOKA HK, HK-AM, *Kniha přijatých sousedů a měšťanů 1780–1808*, inv. č. 328, kn. č. 39; SOKA HK, HK-AM, *Kniha přijatých sousedů a měšťanů 1808–1841*, inv. č. 329, kn. č. 40.

⁶⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha pamětní (Liber documentorum I.)*, inv. č. 307, kn. č. 18; SOKA HK, HK-AM, *Kniha pamětní (Liber documentorum II.)*, inv. č. 308, kn. č. 19; SOKA HK, HK-AM, *Kniha pamětní (Liber documentorum III.)*, inv. č. 309, kn. č. 20; SOKA HK, HK-AM, *Kniha pamětní (Liber documentorum IV.)*, inv. č. 310, kn. č. 21.

⁶¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1703–1773 (Liber relationum judicialium I.)*, inv. č. 305, kn. č. 16; SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800 (Liber relationum judicialium II.)*, inv. č. 306, kn. č. 17.

⁶² Lenka MATUŠÍKOVÁ – Zlata KUKÁNOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, Hradecko–Bydžovsko, sv. 1, Praha 2000.

⁶³ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, inv. č. 5148, kn. č. 3782.

⁶⁴ Národní archiv (dále jen NA), *Tereziánský katastr 1713–1790*, inv. č. 14, G–K; NA, *Tereziánský katastr 1713–1790*, inv. č. 1033, kt. č. 303, 304, 305; NA, *Tereziánský katastr 1713–1790*, inv. č. 1074, kt. č. 326; NA, *Tereziánský katastr 1713–1790*, inv. č. 3869, kt. č. 1039.

⁶⁵ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, inv. č. 317, kn. č. 28.

⁶⁶ SOKA HK, sbírka varií, *Popsání města Králova Hradce dle numer roku 1790*, kart. č. 45.

⁶⁷ NA, *Josefský katastr 1785–1875, Město Hradec Králové*, inv. č. 642, kart. č. 299.

19. století lze využít údajů stabilního katastru, pro záležitosti obyvatelstva pak duchovní správa shromažďovala soupisy duší hradecké diecéze, ve kterých byli zapsáni všichni obyvatelé domů, nikoliv pouze majitelé.⁶⁸ Významné jsou také první dochované konskripce z roku 1857⁶⁹ a sčítací operáty z let 1890, 1900 a 1911. Nesmíme opominout ani význam matrik, jejichž záznamy však byly v případě Hradce po většinu 17. a 18. století velmi stručné, protože obsahovali pouze jména, často bez uvedení řemesel. Soupisem domů a jejich majitelů se zabýval **Vincenc Paulus** (1840–1913), jehož poznámky jsou součástí osobní pozůstalosti uložené v archivu.⁷⁰ V nich však často uvedl pouze jména majitelů některých z měšťanských domů, ale jím uvedené roky vlastnictví v mnoha případech neodpovídají skutečnosti. Celkově se musí k jeho poznámkám přistupovat velmi kriticky.

Další možností, jak sledovat majitele domů a případně některé dílčí úpravy na jejich domech a pozemcích, je dochovaný fond hradeckého právozářského měšťanstva.⁷¹ Zde jsou opisy některých starších privilegií a záležitostí souvisejících s várečným právem, včetně popisu pivovarů a jejich vybavení. Součástí jsou také seznamy majitelů právozářských domů pro 19. a první polovinu 20. století.⁷² Velmi kusé a strohé informace lze dohledat při studiu torzovitých písemných materiálů hradeckých cechů, ze kterých se dochovaly pouze některé z knih, většinou soupisy cechovních mistrů a přijímaných tovaryšů, nejčastěji pro 19. století.

Z písemných pramenů k hradecké topografii uvedme poměrně opomíjený, avšak velmi rozsáhlý pramen: dochovaný rukopis a pamětní knihu hradeckého kaplana **Václava Kalaše** (1843–1905) sepsanou ve třech rozsáhlých svazcích.⁷³ Kalaš zde vycházel jako řada dalších autorů ze Švendy, svůj text však v mnohém obohatil informacemi z církevních písemných pramenů. Velká část jeho práce je věnována hradeckému místopisu a podrobnému popisu nejen významných drobných sakrálních objektů ve městě, ale také poměrně podrobným detailům

⁶⁸ Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Status animarum: důležitý archivní pramen k vývoji obyvatelstva pevnostního Hradce Králové v první polovině 19. století*, Královéhradecko. Historický sborník pro poučenou veřejnost 8, 2011, s. 65–174.

⁶⁹ SOKA HK, HK-AM, inv. č. 1540, (signatura VIII-14/2), kart. č. 228.

⁷⁰ SOKA HK, osobní fond Vincenc Paulus (dále jen OF-VP), *Historie jednotlivých domů – čp. 1–100*, inv. č. 139, kart. č. 6; SOKA HK, OF-VP, *Historie jednotlivých domů – čp. 101–199*, inv. č. 139, kart. č. 6. OF VP, Seznamy majitelů domů – neúplné, inv. č. 140, kart. č. 6.

⁷¹ SOKA HK, fond Právozářské měšťanstvo Hradec Králové 1531–1948 (1950) (dále jen HK-PM).

⁷² SOKA HK, HK-PM, *Právozářské domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

⁷³ SOKA HK, fond Děkanství a vikariátní úřad Hradec Králové (dále jen DÚ-HK), *Pamětní kniha děkanství I. (Duchovní správa) do r. 1941*, inv. č. 2, kn. č. 1; SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, inv. č. 3, kn. č. 2; SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, inv. č. 4, kn. č. 3.

o duchovním životě hradeckých obyvatel. Jeho pamětní kniha je také doplněna řadou fotografií (především církevních představitelů města), v mnoha případech dosud nepublikovaných.

Obrazové prameny jsou další skupinou, kterou je nutné při rekonstrukci městské topografie využít. Podobně jako u písemností se ani zde nelze opřít o bohatě dochovaný obrazový materiál. Ikonografických pramenů zobrazujících Malé náměstí nebo jeho významné části přímo v jeho prostorách je velmi málo a pokud některé existují, tak až pro začátek 20. století. Nejstarší hradecké veduty od **Jana Willenberga** z přelomu 16. a 17. století tak znázorňují pouze siluety věží Mýtské brány. Podobně je tomu u vyobrazení města na vedutě města malované na dřevěné desce kostelních varhan z roku 1638 nebo u malby kopie obrazu Panny Marie Pikardské z roku 1681, na které však již lze pravděpodobně několik štítů objektů ztotožnit s konkrétními domy na Malém náměstí.⁷⁴ Střechy některých domů na Malém náměstí jsou patrné také na vedutě města od **Friedricha Bernharda Wenera** z roku 1740.⁷⁵ Pozdější veduty, především **Jana Venuta** z roku 1809, jsou o poznání přesnější, opět na nich však u Malého náměstí vidíme pouze siluety městské brány a měšťanských domů.⁷⁶ Pro 18. století a druhou polovinu 19. století existuje již několik realistických kreseb a maleb Velkého náměstí, pro Malé náměstí pouze dílčí kresby.⁷⁷

Základním obrazovým pramenem pro oblast Malého náměstí jsou fotografie. Lokalita se objevuje hned na prvních vyhotovených snímcích Hradce Králové z roku 1866, jejichž autorem byl fotograf Josef Lorenz.⁷⁸ V hradeckém archivu a v Muzeu východních Čech existuje několik desítek fotografií Malého náměstí z různých pohledů, a to od druhé poloviny 19. století.⁷⁹ Stavební zásahy a úpravy byly od této doby minimální, proto se až na některé detaily podoba Malého náměstí na fotografiích od současného stavu příliš neliší. Vedle fotografií je Malé náměstí hojně zobrazováno na dobových pohlednicích.⁸⁰

⁷⁴ Muzeum východních Čech (dále jen MVČ HK), Veduta města od jihu z roku 1638. inv. č. VU/04–223; MVČ HK, Kopie obrazu Panny Marie Pikardské z roku 1681, inv. č. VU/04 – 006.

⁷⁵ Aleš DOUBRAVA, *Hradec Králové v obrazech tří staletí*, Hradec Králové 1971.

⁷⁶ Aleš VESELÝ, *Jan Antonín Venuto a jeho dílo*, Havlíčkův Brod 2018, s. 119.

⁷⁷ Například malba Eduarda Gurka *Domkirche und bischöfliche Residenz in Königgrätz* z roku 1836. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/df/Eduard_Gurk_-_Domkirche_und_bisch%C3%B6fliche_Residenz_in_K%C3%B6niggr%C3%A4tz_-_1836.jpeg [cit. 4. 4. 2024].

⁷⁸ Jaroslava POSPÍŠILOVÁ – Jiří ZIKMUND, *Fotoalbum města Hradce Králové 1866–1918*, Hradec Králové 2000.

⁷⁹ SOKA HK, Sbírka fotografií, tematická část *Malé náměstí*, inv. č. I–92; MVČ HK, Sbírka fotografií, F–07.

⁸⁰ Část pohlednic je součástí sbírky fotografií v SOKA HK. Další část pohledů je přístupná na několika webech věnovaných starým snímkům Hradce Králové.

Kartografické prameny, mapy a plány zachycují oblast Malého náměstí od svých počátků. Nejstarší vyobrazení vnitřní podoby města zakreslil v roce 1640 vojenský inženýr Carlo Cappel, který byl na straně císařské armády svědkem dobývání města z rukou švédských okupantů.⁸¹ Plán však v první řadě sledoval vojenské operace na předměstích a vyobrazená uliční síť a zástavba jsou oproti skutečnosti značně zkreslené (ostatně jako podoba hradeckých předměstí). Malé náměstí je zde dokonce zobrazeno jako podstatně prostorově rozsáhlejší než sousední Velké náměstí. Zajímavostí také je, že kopie této mapy se nachází ve Švédském národním archivu (*Riksarkivet*).⁸² Teprve v 18. století bylo v souvislosti s vojenskými operacemi ve válkách o rakouské dědictví a s plánovanou stavbou pevnosti vyhotoveno několik situačních plánů s náčrtky bastionů a dalších pevnostních prvků. Jedná se například o dva plány z roku 1745 se schematickým rozvržením vnitřního jádra města. První z nich je dochován ve Francouzské národní knihovně (*Bibliothèque nationale de France*) a ještě poměrně nepřesně a schematicky řeší uliční síť, veřejná prostranství i obecní a církevní objekty.⁸³ Druhý plán se pak nachází ve Válečném archivu ve Vídni (*Kriegsarchiv Wien*). I tento je schematický, ale půdorys náměstí se již shoduje se skutečností.⁸⁴ Dále se jedná o plán z roku 1756 s vyznačením obecních studní,⁸⁵ z roku 1766 je dochována přesná mapa s vyobrazením uliční sítě, ale také zakreslením všech městských a vojenských objektů.⁸⁶ Přesností se vyznačuje také mapa z konce 18. století s uvedením všech objektů s jejich popisnými čísly, u nich se nacházejících pozemků, zahrad, studní a fontán, která se dochovala v mapovém repozitáři Univerzity Karlovy.⁸⁷ V hradeckém archivu je pak dochováno několik dalších situačních plánů města z 60., 70. a 80. let 18. století s poměrně přesně zaměřenými objekty. Malého náměstí se týkají také

⁸¹ Miroslav RICHTER – Eva SEMOTANOVÁ (edd.), *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 5. Hradec Králové*, Praha 1998, mapa č. 2.

⁸² Riksarkivet, Utländska stads – och fästningsplaner, *Österrike och Böhmen. Hradec Králové / Königingrätz. Plan von Königingrätz in Böhmen*, SE/KrA/0406/27/011/001. Dostupné z: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/K0008062_00001#?c=&m=&s=&cv=&xywh=-877%2C-274%2C9334%2C4938 [cit. 6. 3. 2024].

⁸³ Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans (dále jen BnF), GE D-15872, *Plan de ville Königkretz 1745*. Dostupné z: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8493679x/f1.item.r=Hradec%20Kralove.zoom> [cit. 6. 3. 2024].

⁸⁴ Kriegsarchiv Wien, fond Karten- und Plansammlung, Genie- und Planarchiv (dále jen KA, KPS GPA), Inland C IV Königingrätz, 12, *Übersichtsplan der Stadt, der Befestigungen, der nächsten Umgebung und einer Legende 1745*. Dostupné z: <https://www.archivinformationssystem.at/bild.aspx?VEID=1581980&DEID=10&SQNZNR=1> [cit. 6. 3. 2024].

⁸⁵ M. RICHTER – E. SEMOTANOVÁ, *Historický atlas měst České republiky*, mapa č. 6.

⁸⁶ Tamtéž, mapa č. 9.

⁸⁷ Univerzita Karlova, Mapová sbírka PřF UK (TEMAP), *Králové Hradec nad Labem a Orlicij [ca 1750–1800]*. Dostupné z: http://digitoor.is.cuni.cz/R/YUCVQJ56KJ6QXXLAM4PLRTKXJ9F6246PYPTK878J4FEJXL7XRF-00704?func=dbin-jump-full&object_id=790619&pds_handle=GUEST [cit. 7. 3. 2024].

plány domů určených k demolici při plánované stavbě vojenského špitálu, schematický plán náměstí a několik dalších skic.⁸⁸

Monografií, článků a studií k dějinám Hradce Králové existuje celá řada. Při bližším prozkoumání většiny z nich, především pro období 19. a první polovinu 20. století, se však ukazuje, že většina vychází především z prvních historických prací Františka Švendy, který měl k dispozici hradecký archiv před jeho likvidací v 70. letech 19. století. Vedle několika dalších historiků z druhé poloviny 19. století (Jeronýma Jana Nepomuka Solaře, Bedřicha Viléma Spiesse, Václava Vladivoje Tomka) se dějinám města začali věnovat další badatelé až v první polovině 20. století, především ředitel hradeckého muzea Ludvík Domečka. V následujících letech byla pozornost výrazně zaměřena na archeologii města (především Jiří Sigl, Vít Vokolek), teprve od 90. let 20. století začínají vznikat kvalitní monografie a studie k dějinám Hradce Králové, archeologii, dějinám správy a také topografii (Pavel Bělina, Jaromír Mikulka, Josef Bláha, Jana Vojtíšková).

Z velké části bude v práci odkazováno na dva první hradecké historiografy. Předně krajského hejtmana **Karla Josefa Bienera von Bienenberga** (1731–1798) a jeho dílo *Geschichte der Stadt Königgrätz*.⁸⁹ Druhým pak byl hradecký jezuita a posléze duchovní správce na Novém Hradci Králové **František de Paula Švenda** (1741–1822), který sepsal několik svazkové chronologicky řazené dějiny.⁹⁰ Oba autoři, jak již zaznělo, čerpali z písemností hradeckého archivu, do kterého mohli nahlédnout ještě před jeho částečnou likvidací v polovině 19. století. Jen díky nim se nám tak podařilo zachovat povědomí o zničených pramenech. To je také zásadní důvod, proč většina kvalitních historických monografií a studií o dějinách Hradce Králové dodnes cituje oba zmíněné autory.

Drobné zmínky k hradecké topografii nalezneme v monografii *Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého* od **Jeronýma Jana Nepomuka Solaře**⁹¹ a v díle *Příspěvky*

⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, Sběrka map a plánů, *Plány domů čp. 120–126 na Malém náměstí určených k demolici 1787*, inv. č. 5020, fasc. č. 3; *Plán domů čp. 5–6 (dř. 9–10) na Malém náměstí určených k demolici 1787*, inv. č. 5021, fasc. č. 3; *Plány na demolici městské Slezské brány 1870*, inv. č. 5028, fasc. č. 3; *Situační plán Malého náměstí 1848*, inv. č. 5049, fasc. č. 6; *Orientační plán pevnostního Hradce s uvedením popisných čísel a majiteli domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

⁸⁹ Karl Joseph BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz I–II.*, Prag 1790.

⁹⁰ František de Paula ŠVENDA, *První zlatý a stříbrný obraz města Hradec Králové*, Hradec Králové 1799; Týž, *Druhý železný obraz města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I–V, Hradec Králové 1802–1804; Týž, *Třetí měděný obraz města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I–IV, Hradec Králové 1807–1812; Týž, *Čtvrtý hliněný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I–IV, Hradec Králové 1813–1817.

⁹¹ Jeroným Jan Nepomucký SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého*, Praha 1870.

k starému místopisu a dějinám Hradce Králové od **Bedřicha Viléma Spiesse**.⁹² Kvalitně zpracovanou monografií je dílo *Místopisné paměti města Hradce Králové* od **Václava Vladivoje Tomka**,⁹³ které na hradeckou topografii nahlíží již s využitím dochovaných archivních pramenů.

Na začátku 20. století se objevila nová díla o hradeckém místopisu se zmínkami o Malém náměstí, z velké části jsou tvořena knihami vzpomínek na život v pevnostním Hradci Králové. Tato díla samozřejmě vycházejí především z osobních vzpomínek či výpovědí pamětníků, je tedy třeba k nim přistupovat kriticky, na druhé straně oproti úředním knihám barevně vykreslují život všedních dní v hradecké pevnosti a blízkém okolí. Uvedme zde například *Hrst vzpomínek na starý Hradec Králové* od **Jiřího Vladimíra Tolmana**⁹⁴ nebo knihu *Královéhradecké vzpomínky* od budoucího ředitele knihovny Národního muzea **Václava Řezníčka**.⁹⁵

První polovina 20. století se nesla v duchu nově vydávaných a na výzkumu pramenů založených prací, z nichž šlo především o díla archeologa a ředitele hradeckého muzea **Ludvíka Domečky**, který napsal několik drobných monografií na různá témata hradecké historie, zároveň byl autorem rozsáhlého díla *Královéhradecko* s místopisnými kapitolami a činným přispěvatelem do místního tisku, kde publikoval články o archeologických nálezech (*Osvěta lidu*).⁹⁶

Ve druhé polovině 20. století se opět oživil zájem o hradecké dějiny, především v oblasti archeologie. Jedná se o zprávy a nálezové studie archeologů **Jiřího Kalfersta**,⁹⁷ **Miroslava Richtera**, **Víta Vokolka** nebo **Jiřího Sigla**. Významnou archeologickou monografií *Hradec Králové: slovanské hradiště a počátky středověkého města* je možné vnímat jako shrnutí všech dosavadních vědomostí archeologů s rozsáhlými kapitolami věnovanými místopisu včetně

⁹² Bedřich Vilém SPIESS, *Příspěvky ke starému místopisu a dějinám Hradce Králové*, Hradec Králové 1895.

⁹³ V. V. TOMEK, *Místopisné paměti města Hradce Králové*, Praha 1885.

⁹⁴ Jiří Vladimír TOLMAN, *Hrst vzpomínek na Starý Hradec Králové*, Hradec Králové 1928.

⁹⁵ Václav ŘEZNÍČEK, *Královéhradecké vzpomínky*, Hradec Králové 1904.

⁹⁶ Z díla např. Ludvík DOMEČKA, *Památky po královně Elišce, choti Karla IV. a její život*, Praha 1895; Týž, *O plastické výzdobě na zvonech zvonařů královéhradeckých*, Hradec Králové 1918; Týž, *Královéhradecko. I. dílu I. část. Místopis soudního okresu královéhradeckého*, Hradec Králové 1928–1935; Týž, *Znak města Hradce Králové*, Hradec Králové 1935; Týž, *Královéhradečtí konváři a jejich křtitelnice*, Hradec Králové 1936; Týž, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice na Malém náměstí*, Kraj Královéhradecký 1936, roč. 27, č. 75, s. 7; Týž, *Stará radnice v Hradci Králové*, Hradec Králové 1937.

⁹⁷ Jiří KALFERST, *Zpráva o záchranném výzkumu na rekonstrukci transformační stanice 5/04 kV č. 5 na Velkém náměstí v Hradci Králové*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 22, 1996, s. 41–49.

Malého náměstí.⁹⁸ V 90. letech se staly přelomovými dvoudílné *Dějiny Hradce Králové do roku 1850* od **Jaromíra Mikulky**,⁹⁹ který již pracoval s větším množstvím pramenů a jako první z autorů se za prameny vydal i do institucí mimo město, především do Národního archivu a Archivu Národního muzea. Nejnovější publikací o dějinách Hradce Králové je kniha kolektivu autorů *Hradec Králové* z řady *Dějiny českých měst* Nakladatelství Lidové noviny.¹⁰⁰

V současnosti se hradeckým dějinám, archeologii a výzkumu pramenů hradecké provenience věnují především **Radek Bláha**, publikující články k hradecké archeologii a středověkým dějinám, nebo památkář **Jiří Slavík**, věnující se především dějinám památkové péče a objektům z hlediska jejich stavební historie.¹⁰¹ **Jana Vojtíšková** přispívá studii

⁹⁸ Miroslav RICHTER – Vít VOKOLEK, *Hradec Králové: slovanské hradiště a počátky středověkého města*, Hradec Králové 1995.

⁹⁹ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 I/1*, Hradec Králové 1996; Týž, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 I/2*, Hradec Králové 1997; Týž, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 II/1*, Hradec Králové 1994; Týž, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 II/2*, Hradec Králové 1995.

¹⁰⁰ Kolektiv autorů, *Hradec Králové*, Praha 2017.

¹⁰¹ Ze studií jmenujme např. Radek BLÁHA, *Záchranné archeologické výzkumy na území Městské památkové rezervace Hradec Králové v roce 2003 (Kavčí plácek, Komenského tř., Rokytanského ulice)*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 30, 2004, s. 176–211; Týž – Jiří SIGL, *Opevnění a problematika vymezení hranic města, na příkladu Hradce Králové*, *Archaeologia historica* 29, 2004, s. 161–166; Týž – Jiří SIGL, *Stavební činnost 18. až 20. století v Hradci Králové a její vliv na poznání vývoje města a jeho zázemí*, *Královéhradecko: historický sborník pro poučenou veřejnost* 2, 2005, s. 97–106; Týž – Jan FROLÍK – Jiří SIGL, *Počátky zděné měšťanské architektury v Hradci Králové a v Chrudimi*, in: Forum urbes medii aevi. 3: vrcholně středověká zděná měšťanská architektura ve střední Evropě: sborník příspěvků z konference FUMA konané 14. – 16. 4. 2004 v Jihlavě, Brno 2006, s. 178–188; Týž, *Nové poznatky o raně středověkém opevnění Hradce Králové. (Kavčí plácek, Rokytanského ulice)*, in: *Vita archaeologica. Sborník Víta Vokolky*, Hradec Králové 2006, s. 31–48; Týž – Jiří SLAVÍK, *Problémy založení a stavebního vývoje domu čp. 126 v Hradci Králové*, in: Jan Anderle (ed.), *Dějiny staveb* 2007, Plzeň 2007; Týž – Jan FROLÍK – Jiří SIGL, *Proměna uliční sítě a parcelace v Hradci Králové a Chrudimi*, in: Forum urbes medii aevi. 4: parcelace a uliční síť ve vrcholně středověkých městech střední Evropy: sborník příspěvků z konference FUMA konané 20.–22. 4. 2005 v Brně, Brno 2007, s. 82–93; Týž, *Archeologický výzkum na Malém náměstí v Hradci Králové*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 2007, s. 183–198; Týž, *Veřejná prostranství (náměstí) středověkého Hradce Králové a jejich proměny (přehled dosavadního bádání)*, in: Moravskoslezská škola doktorských studií. Seminář 1, Brno 2008, s. 187–198; Týž – Jiří SIGL, *Die frühmittelalterliche Siedlungsagglomeration in Hradec Králové*, in: Ivana Boháčová – Lumír Poláček (edd.), *Burg – Vorburg – Suburbium. Zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren*, Brno 2008, s. 143–148; Týž – Jiří SLAVÍK, „*Cihly, cihly, sem tam kámen*“, in: Svorník. Sborník příspěvků z 12. specializované konference stavebněhistorického průzkumu uspořádané 18.–21. června 2013 v Roudnici nad Labem, Praha 2014, s. 249–266; Týž, *Archeologické prameny, jejich využití a kombinace s jinými typy pramenů v syntéze dějiny Hradce Králové*, in: Jak psát dějiny velkých měst? Praha 2016, s. 355–370; Týž, *Nález relikvů pravěké a raně středověké fortifikace na Kavčím plácku v Hradci Králové*, *Archeologie východních Čech* 10, 2015 (vyd. 2017), s. 80–98; Týž – Jiří SLAVÍK, *Od kůlu k cihle. Opevnění města Hradce ve 13. a 14. století*, in: *Město a jeho hradby: stati a rozšířené příspěvky z 36. vědecké konference Archivu Hlavního města Prahy, uspořádané ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd ČR, v. v. i., Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a Filozofickou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem ve dnech 10. a 11. října 2017 v Clam-Gallasově paláci v Praze*, Praha 2019, s. 319–334; Týž – Jiří SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, Hradec Králové 2020; Týž, *Zprávy o starých archeologických nálezech na Velkém náměstí v Hradci Králové a jejich využití pro poznání vývoje města*, *Královéhradecko* 11, 2020, s. 17–28; Týž, *Mořic Lüssner a jeho archeologické nálezy v Hradci Králové*, *Královéhradecko* 13, 2022, s. 15–42; Týž, *Hygiena ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, *Archaeologia historica* 48, 2023, s. 319–342. Ze samostatných studií Jiřího Slavíka uvedme např.: Jiří SLAVÍK, *Pražská brána v Hradci Králové*, Zpravodaj Muzea východních Čech 24, 1998, s. 184–191; Týž, *Středověká Slezská brána v Hradci*

k dějinám správy, města i jeho místopisu v raném novověku.¹⁰² Několik článků založených na soustavném studiu pramenů hradeckého městského archivu publikovali také **Petr Bártík** a **Petr Landr**.¹⁰³ Vedle nich existuje řada dalších studií, případně absolventských prací různých autorů na dílčí témata hradecké historie a topografie (ke shrnutí archeologických poznatků k dějinám Malého náměstí například **Daniela Záveská**).¹⁰⁴ Hradecké topografii se věnoval také **Aleš Doubrava**.¹⁰⁵

Zvláštní místo patří také **Zdeňku Doubkovi**, autorovi několika knih o místních částech Hradce Králové, a především první soustavné monografie *Starý Hradec Králové dům od domu* o dějinách měšťanských domů a jejich obyvatel starého města.¹⁰⁶ Jakkoliv je jeho přínos k dějinám Hradce Králové jako popularizátora hradeckých dějin a neúnavného sběratele dokumentů, pamětí i fotografií pozitivní, musí se k jeho dílu přistupovat kriticky. Jeho poznatky postrádají poznámkový aparát a v mnoha případech je velmi těžké určit, ze kterého zdroje údaje čerpal. Dějiny objektů jsou v jeho případě zpracovány pouze od roku 1790. V mnoha případech se navíc dopustil faktických omylů, které jsou pak dále šířeny a přítomny v jiných knihách, ale také například v již zmiňovaných stavebněhistorických průzkumech.

Králové, Královéhradecko: historický sborník pro poučenou veřejnost 1, 2004, s. 263–270; Týž, *Kropáčka a Kozinka. K zásobování Hradce Králové vodou ve středověku a raném novověku*, Královéhradecko: historický sborník pro poučenou veřejnost 2, 2005, s. 75–88; Týž, *Královéhradecká pevnost*, Hradec Králové 2015.

¹⁰² J. VOJTIŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí 2013; Týž, *Václav Plácel z Elbinku, významná osobnost renesančního Hradce Králové*, Východočeské listy historické 31, 2014, s. 41–63; Týž, *Měšťtí zaměstnanci zajišťující provoz obecního majetku: (případová studie z předbělhorského „Hradce nad Labem“)*, Sborník archivních prací 62, 2015, č. 2, s. 388–460; Týž, *Královéhradecké narativní historiografické prameny ze závěru 16. a první poloviny 17. století (rekonstrukce pramenné základny)*, Studie o rukopisech 46, 2016, s. 107–131; Týž, *Věž Kropáčka. Případová studie k zaniklým objektům bývalého královského věnného města Hradce Králové*, Královéhradecko 10, 2019, s. 355–363; Týž, *K vykonávání hradeckého hrdelního práva zvláště v období 16.–18. století*, Královéhradecko 11, 2020, s. 115–131; Týž, *Morová epidemie v Hradci Králové roku 1599. Případová studie k raně novověkým morovým ranám v českých zemích*, Královéhradecko 12, 2021, s. 163–172.

¹⁰³ Petr BÁRTÍK, *Číslování domů v historickém centru Hradce Králové od 2. poloviny 18. století*, Královéhradecko 12, 2021, s. 9–23; Týž, *Majetkoprávní vývoj domu čp. 165 na Velkém náměstí v Hradci Králové v 17.–19. století*, Východočeský sborník historický 41, 2022, s. 131–144; Týž, *Městské vodní stavby a mlýny v Hradci Králové od 16. století do stavby královéhradecké pevnosti*, Královéhradecko 13, 2022, s. 9–14; Petr LANDR, *Požáry Hradce Králové v letech 1586 a 1762 a jejich rozsah*, Královéhradecko 12, 2021, s. 83–99; Týž, *Příspěvek ke studiu cen měšťanských domů v historickém centru Hradce Králové po třicetileté válce*, Královéhradecko 13, 2022, s. 85–116; Týž, *Hmotná kultura měšťanského domu v raně novověkém Hradci Králové optikou kšaftů a pozůstalostních inventářů*, Královéhradecko 14, 2023, s. 63–84.

¹⁰⁴ Daniela ZÁVESKÁ, *Zázemí středověkého domu. Archeologický výzkum v Hradci Králové, Malé náměstí, čp. 116–118*, bakalářská práce, Ústav pro archeologii FF UK, Praha 2011; Týž, *Malé náměstí v Hradci Králové. Ke vzniku a vývoji veřejných prostranství ve středověkém městě*, diplomová práce, Ústav pro archeologii FF UK, Praha 2016.

¹⁰⁵ Aleš DOUBRAVA, *Ulicemi města Hradce*, Hradec Králové 1973.

¹⁰⁶ Zdeněk DOUBEK – Helena REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové dům od domu*, Hradec Králové 2009.

S články věnovanými hradeckým dějinám a prostoru Malého náměstí se můžeme setkat také u dobového tisku. Jedná se především o *Ratibor*, *Osvětu lidu* a *Kraj Královéhradecký*.¹⁰⁷

Vedle klasických písemných, obrazových i kartografických pramenů existuje několik poměrně zajímavých tzv. stavebněhistorických průzkumů uložených v Národním památkovém ústavu v Josefově týkajících se několika domů na Malém náměstí. Stavebněhistorické průzkumy vznikaly postupně. Nejprve byl v 50. letech 20. století sepsán popis všech domů na starém městě se základní charakteristikou každého objektu s jeho stavebními dějinami, ale bez využití archivního písemného materiálu.¹⁰⁸ Od 80. let 20. století vznikla řada nových stavebněhistorických průzkumů, které již na základě metodik památkové péče věnují pozornost také stavebním dějinám a historickému vývoji domů založených na výzkumu písemných pramenů. Kvalita zpracování historické části kolísá, poměrně přesné jsou především v posledních letech sepsané průzkumy, ke starším z nich musíme přistupovat kriticky.

1.3 Metodika práce: interdisciplinární přístup

Základem výzkumu v oboru historické topografie je interdisciplinární přístup. Tato metodika, především v případě Hradce Králové, se hned na svém začátku ukázala jako zásadní. Vychází totiž z výrazné torzovitosti písemných pramenů pro období středověku i raného novověku. Malé náměstí je v historických pracích a dochovaných pramenech zmiňováno v daleko menší míře, než je tomu v případě sousedního Velkého náměstí. Pokud bychom se spoléhali pouze na archivní prameny, získali bychom jen kusý obraz historického vývoje jak lokality, tak i města samotného. Ve starších, dnes již nedochovaných pramenech byla lokalita zastoupena v mnohem větší míře. Především se jedná o prameny finanční povahy s topografickými údaji, ze kterých se pro středověk dochovalo pouze torzo z přelomu 14. a 15. století. Pro raný novověk máme k dispozici pouze registra z vydání městských důchodů z roku 1605, které lze detailně podrobit analýze o podobě a fungování předbělohorského města, které mohou ale také pomoci odpovědět na některé sociotopografické

¹⁰⁷ Nejstarším z periodik byl *Ratibor*, který vycházel od roku 1884 do roku 1916. V prvních dvou letech vycházel v Jaroměři, od roku 1886 již v Hradci Králové. Obšírněji zaměřený byl politický týdeník *Osvěta lidu* vycházející od roku 1896 až do válečného roku 1941 v Hradci Králové a určený pro oblast severovýchodních Čech. Poslední týdeník *Kraj Královéhradecký* vycházel v letech 1910 až 1945.

¹⁰⁸ Dobroslav LÍBAL – Jarmila LÍBALOVÁ – Milada VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, Praha 1956, nepublikovaný rukopis uložený v MVC HK.

otázky.¹⁰⁹ S odkazem na torzovitost materie je tak zřejmé, že se výzkum bez interdisciplinárního přístupu v hradeckém prostředí neobejde.

Podstatné je zdůraznit, že torzovitě dochované prameny původního hradeckého archivu mají přesto stále velkou vypovídací hodnotu a údaje v nich obsažené představují pro badatele, kteří se hradeckým dějinám věnují, velký historický potenciál. Největší z nich mají bezpochyby dochované městské úřední knihy soudnictví nesporného, především rozsáhlý soubor trhových knih, ale vedle nich také dochované knihy závětí, knihy smluv aj. Ačkoliv byly podrobeny diplomatické analýze,¹¹⁰ jejich faktografický obsah je v širším badatelském prostředí stále nedoceněn. Ukazuje se totiž, že při jejich pečlivém, byť zdlouhavém studiu jsme schopni skládat mozaiku městské, ale také předměstské topografie a rekonstruovat jejich historickou a sociální topografii. Prvně byly v hradeckých trhových knihách zkoumány záznamy o cenách měšťanských domů,¹¹¹ přičemž tento zájem pokračoval také v následujících letech.¹¹² Teprve nedávno byl zahájen hlubší zájem o měšťanské domy a analytickým a kritickým hodnocením těženy informace pocházející z trhových knih. Topografické interpretace však až na některé výjimky chybí. Požadavek, že pro správnou interpretaci prostoru má být vytěženo pokud možno co největší kvantum dochovaných písemných pramenů, se objevuje také v metodikách ostatních autorů.¹¹³

¹⁰⁹ SOkA HK, HK-AM, *Registra vydání z důchodu městského 1605*, inv. č. 5156, kn. č. 3790. Registra podrobně analyzovala J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měšťtí zaměstnanci zajišťující provoz obecního majetku: případová studie z předbělhorského „Hradce nad Labem“*, Sborník archivních prací 62, 2015, č. 2, s. 388–460. Dochování podobného druhu materiálu není časté ani na jiných místech, v případě českých a moravských královských měst se jedná o menšinu. Od 16. století počet těchto kvantitativních pramenů postupně stoupá. Jaroslav ČECHURA, *Vypovídací hodnota pramenů hromadné povahy k archeologickému a urbanistickému studiu středověkých měst v Čechách a na Moravě*, *Archaeologia historica* 13, 1988, s. 133–135; Ludmila SULITKOVÁ, *Ke kritice pramenů hromadné povahy k dějinám měst v 16. století (na příkladu Brna)*, *Časopis Matice moravské* 105, 1986, s. 288–289.

¹¹⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 209–251; Vít ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2016; Martin VAŠATA, *Královéhradecká městská kancelář v letech 1648–1700*, diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2018, s. 84–108.

¹¹¹ Jaroslav HONC, *Nejstarší trhově kniha města Hradce Králové z r. 1532 a ceny domů a nemovitostí v Hradci Králové 1532–1576*, in: Materiál k diskusi na pracovním zasedání skupiny pro dějiny cen a mezd při katedře československých dějin na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, Praha 1962, rukopis, s. 2.

¹¹² Hana TROSZOKOVÁ, *Majetkové a sociální poměry měšťanů věnného města v polovině 18. století (na příkladu Hradce Králové)*, diplomová práce, Historický ústav FF MU, Brno 2015; Karolína KEJVALOVÁ, *Vývoj cen nemovitostí v Hradci Králové ve světle Trhové knihy žluté v letech 1588–1602*, diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2017; P. LANDR, *Příspěvek ke studiu cen měšťanských domů v historickém centru Hradce Králové po třicetileté válce*, *Královéhradecko* 13, 2022, s. 85–116.

¹¹³ J. ČAREK – Z. PELIKÁNOVÁ, *K významu studia historického místopisu*, s. 5–6.

Aby bylo možné využít veškerý potenciál trhových knih, musí se využívat retrospektivní metoda, tedy pokračovat od novějších záznamů k těm starším. Tento postup je s ohledem na číslování domů v Hradci Králové nutný. Komise zahájila číslování v Hradci Králové dne 28. listopadu 1770 a akce probíhala až do března následujícího roku.¹¹⁴ Do té doby byly domy v hradeckém prostředí označovány podle jednoho z předchozích majitelů, přičemž žádné pravidlo ani ustálený zvyk neexistoval. Majitel vlastnil dům po určitý čas, v kratším nebo delším horizontu, pojmenování domů se proto často proměňovalo.¹¹⁵ Název objektu, který neodkazoval na předchozí majitele a užíval jiného označení se v Hradci Králové téměř nevyskytoval a zachoval se pouze u několika domů (U Beránka, U Zlatého lva, U Černého koně aj.), proto je lokalizace domů bez znalosti reálií obtížná. Teprve číslování zavedlo do systému řád, ale ani poté se nemůžeme na číslování z roku 1770 spoléhat. S rozvojem městské zástavby ve druhé polovině 18. století byl v roce 1804 vydán nový konskripční řád, který městům umožňoval změnu číslování, pokud si to situace bude vyžadovat.¹¹⁶ V případě Hradce Králové byla sice stavební rozpínavost v nejbližším okolí města kvůli přítomnosti pevnosti znemožněna, k dílčím změnám přesto docházelo. Například při stavbě vojenského špitálu zaniklo 13 měšťanských domů s popisnými čísly, několik domů ve městě bylo spojeno.¹¹⁷ Z těchto důvodů bylo v roce 1805 provedeno přečíslování popisných čísel ve městě a na přilehlých předměstích. Komise, která zajišťovala přečíslování, tentokrát procházela jiným směrem, než tomu bylo v roce 1770. Proto celá řada domů získala úplně jiné číslo popisné než v předchozích letech.¹¹⁸ Úředníci při vyplňování trhových smluv ve všech případech nezapsali důsledně nové i staré číslo popisné. Tuto skutečnost si neuvědomila řada badatelů, kteří písemné podklady k domům sledovali, a kteří tak jednotlivé objekty mezi sebou zaměnili. Tento problém vidíme u V. Pauluse, ale také u Z. Doubka, odkud následně některé chyby přebírali další autoři například ve starších stavebněhistorických průzkumech. Důležitá je tedy především pečlivost práce a důsledné zachycení starých i nových popisných čísel. Retrospektivní metoda při procházení písemných materiálů je nutná také kvůli poznámkám, které si písaři a později úředníci při vyhotovování smluv na okraje knih zapisovali. Existují tedy odkazy na starší záznamy, opačně, tedy starší zápisy s odkazem na novou smlouvu, jsou zachyceny méně často. Zápisky navíc

¹¹⁴ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 78–81.

¹¹⁵ P. BÁRTÍK, *Číslování domů*, s. 12.

¹¹⁶ Martin EBEL, *Číslování domů*, in: Jan Anderle (ed.), *Dějiny staveb. Sborník příspěvků z konference dějiny staveb 2005, Plzeň 2005*, s. 12.

¹¹⁷ P. BÁRTÍK, *Číslování domů*, s. 14–22.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 13–14.

souvisejí nejen s trhovými knihami, ale také s knihami závětí, obligací, dělených pozůstalostí, kvitancí a s dalšími typy úředních knih.

Zápisy v městských knihách je třeba srovnávat s dalšími typy úředních dokumentů, především s konskripcemi obyvatel a prameny evidenční povahy. Již bylo řečeno, že prameny finanční povahy s topografickými záznamy existují pro Hradec Králové pouze v několika málo dochovaných exemplářích. Pro předbělohorské období proto nejsme o rozložení jednotlivých domů a jejich obyvatel přímo písemně informováni. Teprve ve fasi generální vizitace z roku 1653 můžeme poprvé zaznamenat pořádek zápisu shodný s topografií domů. Od poloviny 18. století už lze využívat prameny kartografické, které byly vyhotoveny v přípravných fázích stavby pevnosti a které byly již velmi přesné. Vzájemná komparace písemných a kartografických pramenů usnadňuje topografický výzkum lokality, a proto je třeba ji do metodiky zahrnout. Jiná situace nastává u obrazových pramenů, kde jsme, jak již bylo řečeno, odkázáni pouze na dochované veduty, které však z lokality Malého náměstí zachycují vedle části Mýtské brány nejvyšší štíty domů, kde je přesné přiřazení k dnešním objektům problematické. Žádný dochovaný obraz náměstí až do 19. století, kromě několika typizovaných obrazů Velkého náměstí, neexistuje.¹¹⁹ Teprve v 18. století jsme již schopni rozeznat některý z vyobrazených objektů přímo na Malém náměstí.¹²⁰ Pro 19. a začátek 20. století se metody mohou obohacovat o další typy písemných pramenů a jejich následnou analýzu a komparaci. Zde tedy především srovnávání s fotografiemi, které jsou od druhé poloviny 19. století dochovány v relativně hojném počtu.

Mezioborový přístup nemůže být limitován pouze na písemné památky, ale v metodice je třeba zohlednit poznatky dalších příbuzných historických věd. Jako první uvedme archeologii. Z ní musí přímo vycházet veškerý výzkum pro starší dějiny jakékoliv lokality, město nevyjímaje. Naopak dobře víme, že archeologické poznatky pomáhají potvrzovat nebo vyvracet dosavadní výsledky výzkumů.¹²¹ V případě hradeckých dějin, kde jsou dochovány písemné prameny do konce 17. století pouze torzem původní materie, je archeologie nezbytnou nutností. Archeologické výzkumy pro oblast Malého náměstí se například shodují s nedávno objeveným středověkým pramenem a nezávisle na sebe potvrzují existenci Malého náměstí

¹¹⁹ Nabízí se tak možnost pro budoucí výzkumy, které by se zaměřily na skutečnost, proč pro Hradec Králové, v dějinách významné město v českých zemích, existuje naprosto zanedbatelný počet vyobrazení.

¹²⁰ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 48.

¹²¹ V případě Hradce Králové například po dlouhou dobu existující spory o lokalizaci hradeckého hradu. Výsledky archeologických bádání viz R. BLÁHA – J. SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, s. 17–26.

v první polovině 14. století.¹²² Archeologie je nezbytná i v otázkách lokalizace konkrétních objektů a změn v parcelaci, ale také ve sledování funkcí určitého místa ve vazbě na nalezené předměty. Přesto je v mnoha výzkumech historické topografie archeologie zanedbávána, ačkoliv by měla být jejím základem v předpísemných obdobích.¹²³ V předkládané disertační práci proto bude snaha reflektovat výsledky archeologických výzkumů a porovnávat je s dochovanými písemnými prameny a definovat dílčí závěry bádání.

Metodicky budou zahrnuty také výsledky bádání památkové péče. Současná metodika stavebněhistorických průzkumů klade důraz na podrobnou analýzu dostupných pramenů, jak písemných, tak hmotných.¹²⁴ Obecně lze shrnout, že zdůrazňuje a přímo vybízí k interdisciplinárnímu přístupu k tématu. Vedle důrazu na dochované prameny se pozornost pochopitelně soustředí na dějiny objektu samotného. Výsledky z těchto průzkumů, především dochovaných původních konstrukcí domů, mají nezanedbatelné místo v pochopení funkčnosti domu, jeho typologie a uspořádání.¹²⁵ V hradeckém případě jsou zajímavé průzkumy hradeckých sklepů, které jsou často jediným dokladem o gotickém původu domů, navíc jejich podoba, tvar a lokalizace v prostoru otevírá možnosti interpretace podoby a parcelace původních středověkých domů.

Historická topografie, jak již bylo zmíněno, úzce souvisí také se sociální topografií, která by v metodických přístupech historické topografie neměla chybět.¹²⁶ Sociální topografie by měla sledovat rozmístění jednotlivých vrstev společnosti ve městě, rozmístění řemesel nebo například stratifikaci sociálních jevů uvnitř měšťanské domácnosti, především na základě dochovaných pozůstalostí, které jsou částečně rekonstruovatelné i pro Hradec Králové.¹²⁷ Autoři upozorňují, že sociální topografii nelze omezit na výzkum v rozmístění řemesel nebo účasti obyvatel z různých částí města (centrální náměstí, hlavní komunikace, vedlejší a zadní ulice) v politickém životě jejich aktivním zastoupením v městské radě, protože se jedná pouze o statistické a popisné hodnocení, ale je nutné zabývat se i zkoumáním celkového majetku těchto obyvatel.¹²⁸ Naráží se však na limity dochovaných písemných pramenů, které jsou

¹²² R. BLÁHA, *Veřejná prostranství*, s. 187–198; L. MAZANCOVÁ, *Zbožnost měšťanů královéhradeckých v době předhusitské*, s. 60.

¹²³ J. ČÁREK – Z. PELIKÁNOVÁ, *K významu studia historického místopisu*, s. 5–6.

¹²⁴ J. BERÁNEK – P. MACEK, *Metodika stavebněhistorického průzkumu*, s. 13–16.

¹²⁵ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 13–26.

¹²⁶ Vladimír Jakub MRVÍK, *Sociální analýza měšťanských domácností jako zvláštní úkol historické městské topografie (Český Brod v době Jaroslava Schallera)*, *Studia historica Brunensia* 68, 2021, s. 197.

¹²⁷ Tamtéž, s. 200.

¹²⁸ M. NODL, *Polský koncept*, s. 307; M. MUSÍLEK, *Městská společnost a prostor*, s. 30–31.

například v případě Hradce Králové značné. M. Musílek tak upozorňuje a zdůrazňuje, že interdisciplinární přístup a srovnávání písemných pramenů s poznatky archeologického nebo stavebněhistorického bádání musí být základním předpokladem výzkumů v oblasti sociální topografie pro pochopení dynamických proměn městské společnosti.¹²⁹ Zde navržený koncept práce je správný a nezbytný, nicméně nelze aplikovat výzkum na dosud neznámé skutečnosti, mezi které spadá také historická topografie Hradce Králové. Protože stále není vyřešeno rozmístění konkrétních obyvatel v prostoru města, je potřeba postupovat systematicky a k podrobné sociální analýze hradecké společnosti přistoupit v budoucnu ve studiích, které budou následovat po dokončení topografického výzkumu. V předkládané práci je detailnější sociologická analýza primárně aplikována na prostor Malého náměstí, v budoucnu snad budeme schopni vyvodit další závěry podrobným studiem obyvatel ve městě, ale také na obou předměstích, kde měla větší část hradeckého měšťanstva, ale i obec rozsáhlé majetky, a to až do doby výstavby pevnosti.

V práci bylo na základě všech řečených skutečností nutností využít mezioborový přístup a závěry z něho aplikovat na prostor Malého náměstí. V rámci metody sondy, úspěšně využitě v případě autorovy diplomové práce zaměřené na radniční blok v Hradci Králové, ale také aplikované v některých stavebněhistorických průzkumech a nejnovějších článcích hradeckých badatelů, docházíme k názoru, že přes limity torzovité písemné materie jsme schopni poměrně kvalitně rekonstruovat topografii konkrétních částí městského prostoru. Přesto musíme zdůraznit, že ani s využitím těchto metod nebude možné obsáhnout topografii Malého náměstí v celé komplexnosti. Je třeba si připustit, že jsme likvidací hradeckého archivu přišli o většinu cenných dokladů, které bude v budoucnu jen stěží možné nahrazovat. Musíme se proto smířit s tím, že sebelepší metodika zřejmě nikdy neodhalí rozsáhlou část hradecké historie.

¹²⁹ M. MUSÍLEK, *Městská společnost a prostor*, s. 34–41.

2 Historický vývoj Hradce Králové do roku 1918

Historickou topografii Malého náměstí nelze zkoumat samostatně bez uvedení a pochopení širších historických souvislostí, které ovlivňovaly vývoj města a jeho blízkého okolí od dob vzniku města až do říjnových událostí roku 1918.

Základním předpokladem pro osídlení prostoru budoucího Hradce Králové byla přítomnost rozvětvené soustavy vodních toků, jejichž přirozenou erozí bylo vymodelováno vyvýšené místo, které svou polohou lákalo člověka k budování svých sídel. První lidé se v oblasti budoucího města a jeho blízkého okolí začali usazovat ve starší době kamenné.¹³⁰ Počátky osídlení návrší a také jeho funkce jako správního, vojenského, hospodářského a řemeslnického centra můžeme klást do střední doby hradištní. Avšak teprve s rozvojem hradecké soustavy, tvořené správními centry přemyslovského státu, můžeme spojit vznik hradeckého hradiště s jeho významným postavením ve východních Čechách.

První písemné zmínky spojované s Hradcem se objevují v dochované zakládací listině benediktinského opatovického kláštera z roku 1073, která však byla ve skutečnosti vyhotovena až v polovině 12. století. Písemná svědectví o Hradci se od té doby začínají navyšovat. Pro hradecké dějiny měl podstatný význam vzestup polského státu a především vzájemné konflikty mezi Poláky a Přemyslovci. Proto lze předpokládat, že již mezi 11. a 12. stoletím náležel Hradec mezi správní střediska oblasti spadající do přímého knížecího majetku.¹³¹

Do období přelomu 11. a 12. století můžeme zahrnout vznik samostatné opevněné akropole v severozápadní části návrší, tedy v místech, kam se dle archeologických nálezů a místní tradice klade umístění hradeckého hradu.¹³² Na jižní straně sahala akropole až k terénní depresi tvořené proláklinou, která byla přirozeným a také hlavním vstupem do středověkého města a kde v následujících staletích stála Pražská brána.¹³³ Akropoli tvořil knížecí palác se správními budovami, předměstí (uvnitř opevnění) a s největší pravděpodobností roubené stavby na kamenných podezdívkách.

¹³⁰ Radek BLÁHA, *Pravěk a raný středověk*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 21.

¹³¹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I.*, s. 15.

¹³² M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 101–110.

¹³³ R. BLÁHA – J. SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, s. 32.

Hradec se v první polovině 13. století objevil po boku dalších míst v soustavě nově vznikajících měst z doby panování krále Přemysla Otakara I. Přestože žádná listina o vzniku Hradce není dochována a pravděpodobně ani nebyla vyhotovena, řadíme Hradec k nejstarším městům na území českého státu.¹³⁴ První listina, která Hradec zmiňuje již jako právní město, pochází z roku 1225. Hradská soustava v této době pozvolna ustupovala. Růst města byl spojen s příchodem kolonistů, s nimiž bylo importováno nové severoněmecké právo.¹³⁵ Město se také otevírá novým církevním institucím a řádům, uvnitř města i na předměstích. Rozvoj města přinesl zvýšenou stavební činnost, druhá polovina 13. století se spojuje s počátky chrámu sv. Ducha.¹³⁶

Rozvoj města probíhal nejen v intravilánu, ale také v okolí města, kde byla vybudována rozsáhlá předměstí, jejichž hospodářská a řemeslná činnost byla pro město klíčová až do výstavby pevnosti v 18. století. Od roku 1297 se předměstí s udělením městského práva stala součástí hradecké obce.¹³⁷ Centra těchto předměstí byla soustředěna v okolí hradeckých kostelů, z nichž většina zanikla až při stavbě hradecké pevnosti v polovině 18. století.¹³⁸ Hradečtí měšťané i město samotné vlastnili na hradeckých předměstích rozsáhlé majetky, které se rozrůstaly a výraznou měrou přispěly k dobám prosperity po husitských válkách a v 16. století.¹³⁹ Hradecká předměstí byla také po staletí ovlivňována přírodními podmínkami a složitým terénem, který modeloval krajinu kolem města. Z jihu a západu město obtékalo několik koryt a ramen řek Labe a Orlice, na sever od městských hradeb byl terén podmáčený. Přístup do města tak zajišťovala soustava mostů, spojující mezi sebou břehy a mnohé ostrovy. Složitý vodní systém tak městu zajišťoval přirozenou obranu, ale také těžkosti spojené s povodněmi, které každoročně sužovaly obyvatele předměstí.¹⁴⁰

¹³⁴ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 23–24.

¹³⁵ J. KEJŘ, *Vznik městského zřízení v českých zemích*, s. 154; J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 25.

¹³⁶ Vladimír HRUBÝ, *Chrám Svatého Ducha v životě města a v proměnách času: katedrála a její sousedé*, Hradec Králové 2008, s. 30.

¹³⁷ *Codex iuris municipalis regni Bohemiae II. (Privilegia regalium civitatum provincialium annorum 1225–1419 (dále CIM II))*, Jaromír Čelakovský (ed.), Praha 1893, s. 128, č. 67; Pavel BĚLINA, *Místopisný obraz Hradce Králové v době předhusitské*, *Historická geografie* 21, 1983, s. 322.

¹³⁸ Do 18. století přečkalo celkem 5 kostelů (na Pražském předměstí kostel sv. Petra, kostel sv. Jakuba a kostel sv. Anny, na Mýtském předměstí kostel sv. Antonína a kostel sv. Pavla).

¹³⁹ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské: od prosperity k pozvolnému nástupu úpadku (1526–1618/1620)*, in: Kolektiv autorů, *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017, s. 164–165.

¹⁴⁰ Věra NĚMEČKOVÁ, *Hradec v době husitské a jagellonské (1420–1526)*, in: Kolektiv autorů, *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017, s. 139–142.

Rozkvět Hradce v dobách vrcholného středověku spojujeme především se jménem Alžběty Polské, známé více jako Eliška Rejčka, vdovy po českém králi Václavu II. Královna vdova obdržela v roce 1305 jako vdovskou zástavu pěti českých měst (Hradec Králové, Chrudim, Jaroměř, Polička, Vysoké Mýto), která se stala základem vdovského věna budoucích českých korunovaných královen. V pozdější době k těmto městům přibyla města Dvůr Králové nad Labem, Mělník, Nový Bydžov a Trutnov.¹⁴¹ Eliška Rejčka se v Hradci, které si zvolila za své rezidenční město, usídlila v roce 1308. Tato událost městu bez pochyby přinesla výraznou prestiž. Rozsah stavitelské činnosti královny vdovy není jistý, neboť přímé písemné a archeologické doklady chybí.¹⁴² S velkou pravděpodobností však můžeme Elišce Rejčce přisuzovat zásadní úpravy chrámu svatého Ducha (k němuž jí pojil také osobní vztah, neboť na svátek svatého Ducha proběhl jak její sňatek, tak korunovace),¹⁴³ urbanistický rozvoj města a bezesporu také úpravu hradeckého hradu k reprezentačním účelům.¹⁴⁴ Eliška Rejčka později přesídlila do Brna, do Hradce však nadále zajížděla a také zde v roce 1335 zemřela.¹⁴⁵ Z Hradce byla převezena a pohřbena v klášteře na Starém Brně.¹⁴⁶ Ačkoliv Eliška pozvedla Hradec správně i kulturně, do dnešních dob se z její vlády dochovalo jen velmi málo hmotných památek.

Lucemburská éra se nesla v duchu potvrzování výsad a privilegií, a to jak ze strany Jana Lucemburského, tak jeho syna Karla IV. Hradečtí měšťané totiž velmi obratně využívali oslabující moc panovníka ve svůj prospěch, především v době panování Jana Lucemburského.¹⁴⁷ Městu se v té době nevyhnuly ani přírodní katastrofy, z dubna roku 1339 máme doloženou zmínku o požáru, při kterém údajně vyhořelo celé město. Král Jan v Norimberku, kde ho zpráva o vyhoření města zastihla, listinou daroval 4 hony královského lesa k opravě města.¹⁴⁸ Po požáru byla pravděpodobně zbudována tzv. *Stará kaple*, později kaple svatého Klimenta.¹⁴⁹ Za své vlády potvrdil městu Karel IV. několik výsad a vydal nařízení

¹⁴¹ Eva SEMOTANOVÁ – Josef ŽEMLIČKA a kol., *Věnná města českých královen*, Praha 2022, s. 7–12.

¹⁴² Například Bienenberg uvádí, že v době pobytu Elišky Rejčky došlo k opevnění města, a to obezděním cihlami, které udává jako svědectví do současných dob, zatímco Švenda klade výstavbu opevnění a hradu do staršího období. K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz*, s. 90; F. ŠVENDA, *První zlatý a stříbrný obraz města Králové Hradce nad Labem*, s. 55–56.

¹⁴³ František MUSIL, *Hradec Králové, Eliška Rejčka a rok 1308*, in: Jiří ŠTĚPÁN (ed.), *Chrám Sv. Ducha a královna Eliška Rejčka v Hradci Králové 1308–2008*, Hradec Králové 2008, s. 11–15.

¹⁴⁴ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 138.

¹⁴⁵ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I/1*, s. 32.

¹⁴⁶ Petr ŽITAVSKÝ (ed.), *Zbraslavská kronika*, Praha 1976, s. 376.

¹⁴⁷ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I/1*, s. 33.

¹⁴⁸ K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz*, s. 113; F. ŠVENDA, *První zlatý a stříbrný obraz*, s. 67.

¹⁴⁹ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 116.

o důsledném dozírání na míry a váhy, vydláždění města nebo zrušení práva odúmrti na majetky a statky rozšířením okruhu dědiců na vzdálenější příbuzné.¹⁵⁰ Po sérii potvrzených privilegií se začal Hradec hospodářsky vzmáhat, a to až do doby pobytu čtvrté a poslední manželky Karla IV. Alžběty Pomořanské. Ta na jedné straně opět zajistila lesk hradeckému dvoru, podílela se také na dalších stavebních úpravách chrámu svatého Ducha, ovšem její počínání a nákladný život vedl k velkému zadlužení města, které bylo nuceno půjčovat si peníze od českých a slezských měst.¹⁵¹

V době předhusitské město dosáhlo značného rozmachu. Hradecký intravilán byl, podobně jako další česká města, rozdělen do čtyř čtvrtí,¹⁵² jejichž existence je v pramenech zmiňována až do konce 18. století.¹⁵³ Hradec byl také jedním z nejlidnatějších českých měst. S počtem svých obyvatel, který se pohyboval kolem 5000, se řadil na třetí místo hned po Praze a Kutné Hoře.¹⁵⁴ Do tohoto čísla je ovšem nutné započíst nejen obyvatele historického jádra uvnitř městských hradeb, ale také z předměstí (Pražské předměstí, Mýtské předměstí a řada jim přidružených lokalit), která město ze všech stran obklopovala.¹⁵⁵ Z let 1390–1403 se pro Pražské předměstí a část Mýtského předměstí dochoval fragment berního rejstříku, který nám částečně umožňuje rekonstruovat podobu středověkého předměstí s místními obyvateli a řemeslníky. O rekonstrukci se na základě těchto dochovaných rejstříků pokusil Pavel Bělina.¹⁵⁶

Na přelomu 14. a 15. století byla paní věnných měst královna Žofie, manželka Václava IV., která se na správě města podílela a pravděpodobně ve městě na hradě mnohokrát pobývala. V této době, v roce 1407, město opět postihl další velký požár, při kterém vyhořel královský hrad s městem i chrámem sv. Ducha.¹⁵⁷ O deset let později postihl město požár znovu a tyto události jako by předznamenaly těžké časy, které Hradec postihly v dobách husitské revoluce.

Hradec se jako východočeské centrum husitského hnutí aktivně zapojil do víru husitské revoluce. Nejprve město postihly lidové bouře, které vedly v roce 1419 k přímému útoku na

¹⁵⁰ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 35.

¹⁵¹ Radek BLÁHA – Věra NĚMEČKOVÁ, *Město Hradec v letech 1225–1420*, in: Kolektiv autorů, *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017, s. 62–63.

¹⁵² J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 44.

¹⁵³ Poslední zápisy s uvedením městské čtvrti pochází až z první čtvrtiny 19. století.

¹⁵⁴ Pavla HORSKÁ – Eduard MAUR – Jiří MUSIL, *Zrod velkoměsta: Urbanizace českých zemí a Evropa*, Praha 2002, s. 61–62.

¹⁵⁵ Radek BLÁHA, *Putování po hradeckých středověkých kostelech a klášterech*, Hradec Králové 2011, s. 7–10.

¹⁵⁶ Pavel BĚLINA, *Ze správní a hospodářské agendy města Hradce Králové ve 14. a na počátku 15. století*, *Sborník archivních prací* 23, 1973, s. 176–191.

¹⁵⁷ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 39.

hradecké kláštery.¹⁵⁸ Je pravděpodobné, že došlo ke zničení tří klášterů na Pražském předměstí, ale také minoritského kláštera, který se nacházel v těsném sousedství hradeckého hradu.¹⁵⁹ V následujících letech se Hradec přímo zapojil do vojenských událostí, v roce 1420 byl obsazen vojsky Zikmunda Lucemburského, v červnu pak orebité lští získali město do svých rukou. Následné rozpory uvnitř husitských frakcí, především mezi Janem Žižkou a Bořkem Divišem z Miletínka, vyústily v Žižkův útok na Hradec.¹⁶⁰ Při útoku byl dobyt a zbořen hradecký hrad, který z dějin města nadobro zmizel a nebyl nikdy obnoven.¹⁶¹ Hradec se poté ještě několikrát stal dějištěm významných událostí, například bitvy u Strachova dvora v místech dnešní části Kukleny v roce 1423. Nesmíme opomenout ani pravděpodobné dočasné uložení ostatků Jana Žižky v kryptě chrámu sv. Ducha předtím, než bylo tělo přepraveno do Čáslavi. Město bylo v době husitské revoluce spjato také se jmény kněze Ambrože nebo mistra Jana Rokycany, významnými postavami kališnické církve. Pro Hradec byla též podstatná výměna obyvatel, kdy většinu německého katolického obyvatelstva nahradilo české kališnické, které dominovalo v dalších desetiletích.¹⁶²

Husitské války s sebou nepřinesly pouze ničení a útrapy obyvatel. Naopak městům doba nestability a bezvládní přinesla jeden zásadní obrat, kterým bylo především posílení jejich vlivu, realizovaného aktivní účastí na správě země. Vojenští hejtmané, stojící v čele měst, se v době bezvládní účastnili zemské vlády. Připomeňme i účast zástupců měst na generálním sněmu v Čáslavi v roce 1421, kterého se účastnil také Hradec prostřednictvím Matěje Pražáka.¹⁶³ Pozorujeme též definitivní prosazení městské rady, sídlící zřejmě od závěru 14. století v budově radnice, na úkor rychtáře, který poklesl na úroveň městského zaměstnance.¹⁶⁴ První písemná zmínka o samotné radnici je pak dochovaná k roku 1418.¹⁶⁵

V době vlády Jiřího z Poděbrad a Jagellonců Hradec nadále prosperoval, postupně rozšiřoval svůj pozemkový majetek a aktivně se zapojoval do politického dění. Již v první polovině 16. století obec vlastnila na čtyři desítky okolních vsí.¹⁶⁶ Především králi Jiřímu

¹⁵⁸ V. NĚMEČKOVÁ, *Hradec v době husitské a jagellonské*, s. 106.

¹⁵⁹ R. BLÁHA – J. SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, s. 49.

¹⁶⁰ Petr ČORNEJ, *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*, Praha 2019, s. 513–518; František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*, Praha 1996, s. 140;

¹⁶¹ R. BLÁHA – J. SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, s. 49–52.

¹⁶² J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 111–112.

¹⁶³ Petr ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české. Svazek V. (1402–1437)*, Praha 2000, s. 388.

¹⁶⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 57–61.

¹⁶⁵ F. ŠVENDA, *První zlatý a stříbrný obraz města Hradce Králové nad Labem*, s. 161; K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz*, s. 266.

¹⁶⁶ V. NĚMEČKOVÁ, *Hradec v době husitské a jagellonské*, s. 116–117.

z Poděbrad Hradečané projevovali zvláštní náklonnost, kterou dokládá jejich aktivní podíl při Jiříkově dobývání Vyšehradu v roce 1448.¹⁶⁷

Hradec však v časech vlády Jagellonců čelil také mnoha těžkým zkouškám, které město stály nemalé finance. Zvláště zapojení Hradce do koalice královských měst, jimž bylo vypovězeno nepřátelství Jiříkem Kopidlanským, podporovaným šlechtou, a vynakládání peněz na války s Turky zatěžovalo městskou pokladnu. Městské obyvatelstvo navíc stále více pociťovalo narušování dosavadních práv v oblasti vaření piva či mílového práva.¹⁶⁸

Nejistá situace v zemi ve sporech se šlechtou a neustálé hrozby nebezpečí v Uhrách také nutily městskou radu k finančním výdajům na posílení obranyschopnosti města, tedy na zesílení městského opevnění. V roce 1509 byla zahájena stavba věže Kropáčky, která zprvu sloužila jako vězení pro šlechtu, ve stejném roce byl také od mistra Ondřeje Žáčka ulit zvon Augustin, pro který se očekávala výstavba nové věže. Protože ale byla stavba odložena, našel zvon dočasné umístění ve staré dřevěné zvonici na hřbitově u chrámu sv. Ducha. Na jeho místě byla o pár desítek let později zbudována renesanční Bílá věž, kam byl zvon Augustin následně zavěšen.¹⁶⁹

Prosperita Hradce v mnohém vděčila velmi rozsáhlému hradeckému panství, které město postupně navyšovalo ve svém okolí a které patřilo k jedné z největších městských majetkových domén v Českém království. Jednalo se jak o četné dvory na předměstích, tak vsi (celkem měli 43 a polovinu jedné), pozemky, lesy, louky a hlavně rybníky, jichž mělo město 16.¹⁷⁰ Po nástupu Habsburků se začala plně projevovat snaha Ferdinanda I. omezovat sebevědomou politiku královských měst, která se dotýkala Hradce jako velmi významného a finančně a hospodářsky prosperujícího města a která města nejcitelněji zasáhla po nezdařeném odboji z roku 1547. Hradci tato účast přinesla hospodářské a politicko-správní sankce.

V první řadě musel Hradec uhradit králi částku 8000 kop grošů míšeňských, která byla vyměřena mj. i pražským městům, Žatci a Táboru.¹⁷¹ Hradci byl také zabaven veškerý nemovitý majetek, bylo mu odebráno právo svobodné účasti na jednáních zemského sněmu bez souhlasu panovníka a také utrpěl ztrátu všech městských privilegií. V následujícím období sice vzal král

¹⁶⁷ V. NĚMEČKOVÁ, *Hradec v době husitské a jagellonské*, s. 127.

¹⁶⁸ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 145–147.

¹⁶⁹ Jana VOJTÍŠKOVÁ – Daniel KOVÁŘ, *Bílá a černá: dvě renesanční věže s vlastními příběhy. Hledání souvislostí mezi dominantami Hradce Králové a Českých Budějovic*, Královéhradecko 14, 2023, s. 152–153.

¹⁷⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské*, s. 164–165.

¹⁷¹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 56.

Hradec na milost a postupně zabavené majetky a privilegia navracel, ale město vinou těchto těžkostí začalo upadat, mj. se mu nepodařilo obnovit velikost městského panství. Král také prosadil nového královského úředníka do potrestaných královských měst, totiž královského rychtáře, dosazeného do čela městské správy jako kontrolní orgán. Na Pražském hradě byl zřízen apelační soud jako odvolací soud městského soudnictví. Všechny tyto zásahy výrazně uškodily autonomii královských měst včetně Hradce.¹⁷²

Také přírodní katastrofy a epidemie postihly město v nebyvalé síle. Určitě je třeba zmínit dva zásadní požáry, které formovaly podobu raně novověkého Hradce. Prvním byl požár z roku 1536, při kterém vyhořela značná část města a při kterém zůstalo údajně ušetřeno pouze 25 domů, a to patrně v západní části města v okolí radnice a chrámu sv. Ducha.¹⁷³ Po tomto požáru byla řada domů znovu postavena nebo opravena v duchu pozdní gotiky. Druhý požár postihl město 30. července 1586 a vyhořelo při něm 65 měšťanských domů, 6 pivovarů a několik dalších objektů, především masných krámů, různých maštálí, chlévů, kůlen apod.¹⁷⁴ Nejpozději po tomto požáru byla větší část domů hradeckého intravilánu renesančně přestavěna. Velmi podstatným způsobem město zasáhla epidemie moru z roku 1599. Tehdy, podle Tobiáše Dačického, podlehl ve městě moru kolem 4500 osob, odpovídající zhruba polovině obyvatel ve městě. Údaj byl v nedávné době verifikován a zdá se být důvěryhodným.¹⁷⁵

Následující léta ale Hradci nepřinesla zlepšení celkové situace města i jeho obyvatel. Přírodní katastrofy, daňové zatížení a stálá přítomnost vojenských komisařů ve městě, povinné mustruňky a další těžkosti značně vysilovaly městskou kasu, což se odráželo ve stále vzrůstajících žádostech o berní úlevy, stejně tak se množily problémy s placením základních povinností. Příkladem mohou být zápisy z roku 1610. Vedle vysoké neúrody a nedostatku obilí v městských sýpkách byl zakázán vývoz obilí a jeho vydávání bylo možné pouze pro domácí potřebu. Další zápis ze stejného roku hovoří o velmi neutěšeném stavu městských financí, kdy městská kasa nebyla schopna hradit ani základní práce dělníkům při opravách mostů, jezů,

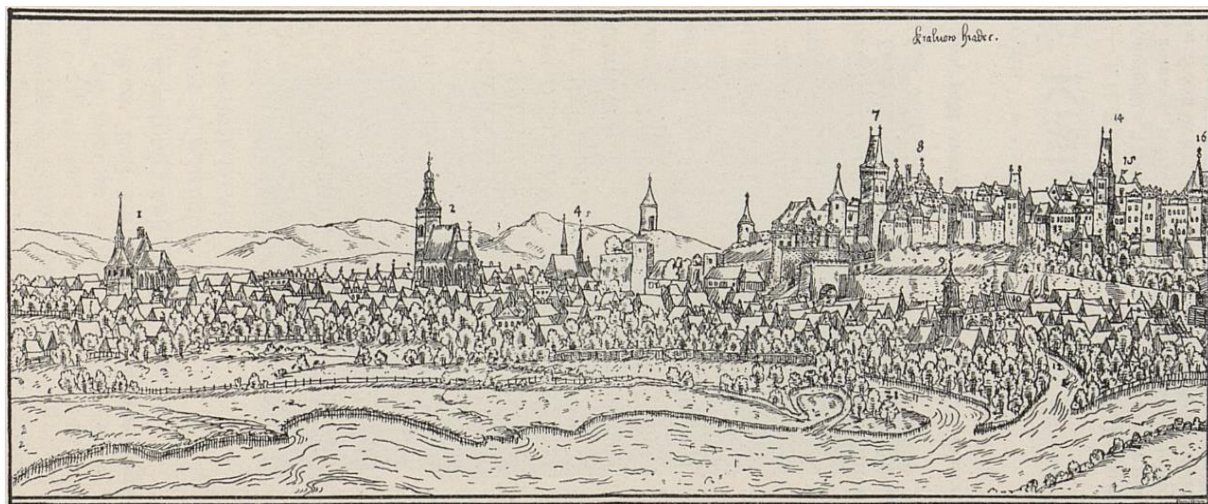
¹⁷² J. VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské*, s. 146–147.

¹⁷³ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 124–125. Podrobně o požáru informuje Petr Landr, viz P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 83–100. Součástí článku je také výpis domů, které při požáru shořely celé a které byly naopak pouze poškozeny. Tento výpis pochází z dochovaného třístránkového dokumentu z roku 1586, totiž žádosti o prominutí placení berní a posudného na tři roky. Národní archiv (dále jen NA), Stará manipulace (dále jen SM), sign. K 27/58.

¹⁷⁵ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Morová epidemie v Hradci Králové roku 1599. Případová studie k raně novověkým morovým ranám v českých zemích*, Královéhradecko 12, 2021, s. 163–172.

splavů, dláždění a obecních stavení.¹⁷⁶ Počet domů v městě i na předměstích klesal; v roce 1567 bylo evidováno 781 domů, zatímco v roce 1607 jen 634.¹⁷⁷ Část obydlí byla navíc pustých a bez hospodářů, a to především v okolí řek Labe a Orlice v důsledku častých a velkých povodní.¹⁷⁸ Ačkoliv počet domů klesal, na prvním vyobrazení města na tzv. Willenbergově vedutě z přelomu 16. a 17. století vidíme město s rozsáhlým Pražským předměstím.¹⁷⁹

Obr. č. 1 První vyobrazení Hradce Králové na Willenbergově vedutě z přelomu 16. a 17. století¹⁸⁰

Hluboký úpadek města nastal v období třicetileté války, celoevropského konfliktu, který významně poznamenal české země a velmi negativně zasáhl také hradecké obyvatelé, především vinou strategické polohy města a finančních nároků válčících stran. V této době bylo město, stále ještě ve svém původním středověkém rozvržení, pro pobyt vojsk zcela nevhodné. Opevněné návrší bylo uzavřené v několikastupňových hradbách, obklopené předměstími a rozsáhlými rameny řek. Chyběla základní infrastruktura, systém zásobování a také prostory pro ubytování vojska. Vojáci byli rozmístěni v obydlích obyvatel, kteří se museli starat o jejich obživu.¹⁸¹ Při koncentraci vojsk si můžeme představit všechny těžkosti, které s sebou pobyt armády přináší. Výrazné zhoršení životní úrovně, útlum podnikání a činnosti řemesel, vykořisťování obyvatelstva, nutnost zajištění kázně a celkový úpadek. Vojáci, stavovští, císařští

¹⁷⁶ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Morová epidemie v Hradci Králové*, s. 164.

¹⁷⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské*, s. 148.

¹⁷⁸ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 198.

¹⁷⁹ Dostupné online: https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Hradec_Kr%C3%A1lov%C4%9B_-_Jan_Willenberg,_cca_1600.png [cit. 6. 6. 2024].

¹⁸⁰ Antonín CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. Politický okres Královéhradecký*, Praha 1904, s. 24.

¹⁸¹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 196–197.

i nepřátelští, se dopouštěli řady nepravostí, loupení, bití nebo zneužívání. Městská kasa byla neustále zaplavována výzvami k vyplacení peněz pro potřeby ubytovaného vojska.

Již ve 30. letech 17. století máme doloženo několik zpráv o velmi špatném stavu hradeckých domů ve městě i na předměstích.¹⁸² Domy postupně pustly a jejich obyvatelé byli nuceni odejít buď na své pozemky a statky za branami města, nebo případně město a jeho okolí úplně opustit. Ve stejné době se v Hradci poprvé usadili jezuité, kteří pro svoji činnost potřebovali vhodné prostory. Pokud sledujeme jednání a hledání vhodných prostor pro stavbu jezuitské koleje, vidíme město naprosto zpustlé a zčásti opuštěné.¹⁸³ Nakonec páter Adam Kravařský získal řadu pustých a ve velmi špatném stavu stojících domů v jižní frontě Rynku, totiž objekty „*opuštěné, hnoje a neřádu plný, větru a dešti otevřený, někdy od vojska oken, dveří, střechy i stropu zbavený*”.¹⁸⁴ Podobný obraz však nacházíme v pramenech u celé řady domů hradeckého intravilánu.

Naprostým završením mizérie města se stalo jeho nečekané a rychlé obsazení švédskou armádou v říjnu roku 1640. Hradečtí se sice postavili na odpor a pokusili se město uchránit, ale proti přesile neměli sebemenší šanci. Následovala několikaměsíční okupace města, přední měšťané města byli drženi v městských vězeních, švédští vojáci systematicky rabovali dům od domu a uchýlili se také ke kopání přímo v interiérech a hledání cenností. Teprve v únoru následujícího roku přitáhlo císařské vojsko, které Hradec obklíčilo ze všech stran a po několika dnech obléhání město vytrhlo z nepřátelského sevření. Vítězná císařská armáda se však nechovala o moc lépe a sama se uchýlila k rabování zbytků zbídačeného města.¹⁸⁵

Rozsah škod byl katastrofální. Na předměstích bylo vypáleno na 400 domů, těžce poškozené byly i zde stojící kostely. Nejhuře dopadl kostel sv. Antonína na Mýtském předměstí, který byl zapálen při druhém obléhání města v roce 1645 a ze kterého po následující desetiletí zůstaly pouze ruiny. Přístupové mosty, kterých bylo ve městě kolem 16, byly ve špatném stavu, opraveny byly pouze pro základní používání. Opevnění města bylo po kanonádě císařských vojsk plné děr a na několika místech hrozilo zřícením, prostřední věž

¹⁸² František Švenda cituje list císaři Ferdinandu II., ve kterém si Hradečtí zoufají nad velmi těžkou situací ve městě, okolních vsích i na venkově. F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I., s. 243.

¹⁸³ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 272; Jaroslav MIKAN, *Usazení se řádu Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Králové*, Praha 1939, s. 2.

¹⁸⁴ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 273.

¹⁸⁵ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, Hradec Králové 1994, s. 21.

Mýtské brány na východní straně města byla vypálená a již nebyla nikdy opravena.¹⁸⁶ Velké množství domů ve městě bylo zpustlých, zničených a nevhodných k obývání. Došlo také k úbytku obyvatelstva. Například do semináře při jezuitské škole docházela necelá polovina z původních studentů. Obyvatel v letech 1639–1640 bylo podle supliky císaři 205 ve městě a 534 na předměstích, po válce jich však uvnitř hradeb žilo 131 a na předměstích pouze 82.¹⁸⁷ Podle berní ruly z roku 1654 bylo v Hradci evidováno 11 pustých stavení a 495 pustých míst bez stavení.¹⁸⁸ Podle soupisu poddaných podle víry z roku 1651 bylo uvnitř hradeb a na předměstích evidováno 1766 obyvatel, což je oproti předbělohorské době, kdy se předpokládá ve městě 7000 až 8000 obyvatel, naprosto citelný úbytek.¹⁸⁹ Berní rula z roku 1654 pak uvádí 174 osedlých (berních jednotek) ve městě a na předměstích.¹⁹⁰ Komise také procházela okolní vsi kolem Hradce a shledala, že většina z nich je vypálená, zpustlá a bez života. Páter Adam Kravařský si zoufal, že kdo neznal krajinu, vesnice a lesy kolem, nemůže pochopit, do jaké katastrofy bylo město a okolí uvaleny.¹⁹¹ Hradečtí proto vysílali prosby císaři, aby jim byla odpuštěna alespoň část dluhů. Jejich celková výše spolu s nesplacenými úroky byla vypočítána na 137 376 kop a 37 krejcarů.¹⁹² Jejich splácení se protahovalo po celá desetiletí.

Stavu předbělohorského období již město ani po fázi opětovného růstu nedosáhlo. Hradec se nově transformoval v centrum duchovního a církevního života v regionu. Ten byl spojen se vstupem jezuitů do města, kteří velmi rychle a i přes nepříznivé finanční a válečné podmínky dosáhli zisku několika městských domů, pozemků, dvorů, statků nebo také mlýnů (Malšovický mlýn). S rekatolizačním úsilím na území Čech rostl i počet lidí, kteří opustili náboženství svých předků a přestoupili ke katolicismu. Hradec začal být budován v novém duchu, protkaném barokem a zbožností. Nekatoličtí obyvatelé byli nuceni z města odejít a jejich majetek připadl katolickým sousedům nebo nově příchozím měšťanům.¹⁹³ Město začalo být dějištěm náboženských procesí a pro obyvatele atraktivních událostí nebo bohoslužeb,

¹⁸⁶ František ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 36.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 198.

¹⁸⁸ Iva ČADKOVÁ – Magda ZAHRAVNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula. 15, Kraj Hradecký IV*, Praha 2011, s. 272.

¹⁸⁹ L. MATUŠÍKOVÁ, *Soupis poddaných podle víry*, s. 337–386.

¹⁹⁰ I. ČADKOVÁ – M. ZAHRAVNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula. 15, Kraj Hradecký IV*, s. 251–272.

¹⁹¹ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 78.

¹⁹² Tamtéž, s. 197–198.

¹⁹³ V dobách velkých zmatků a nejistot nebylo výjimkou, že se mnozí vychytrali a nečestní obyvatelé snadno dostali k rozsáhlému majetku. Bezpochyby nejvíce tímto způsobem nasháněli majetek císařští rychtáři, jejichž pravomoc vzrůstala a kteří se mnohdy neštíteli obohatit na úkor svých sousedů. V těchto letech se jednalo především o císařského rychtáře a později primase Jana Hubecia a císařského rychtáře Jana Dyringera. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/I*, Hradec Králové 1994, s. 28, s. 30–39; Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války (1620–1648)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 206.

vedených v češtině. Počet katolických obyvatel města s protireformačním hnutím strmě stoupal. Čechy také nedosáhly svého předbělohorského věhlasu, často se zmítaly ve změti dohadů a problémů, kvalita hradeckých výrobků v řadě případů zaostávala za svým okolím.

V roce 1664 bylo ve městě zřízeno biskupství, které z města učinilo centrum duchovního života pro celé východní Čechy.¹⁹⁴ Středověký chrám sv. Ducha byl povýšen na katedrálu, ale v centru dění v této době stál nový kostel Nanebevzetí Panny Marie. O tomto nebývalém zájmu svědčí nejen vzednutí vlny pohřbů v nové kryptě, ale také budování oltářů a soukromých rodinných hrobek z peněz a odkazů hradeckých měšťanů.

Po třicetileté válce také sledujeme pozvolný nárůst zástavby. V některých trhových smlouvách, ale také v dochovaných písemnostech české komory máme zmínky o kupování a zastavování původně pustých míst, často připadlých státnímu fisku, a to ve všech čtvrtích města. Docházelo také k pozvolnému obnovování předměstí, především k opravám kostelů.

Od druhé poloviny 17. století stoupá počet obyvatel, který výrazně poklesl v období válečných útrap. I přes velkou finanční nepřízeň a přetrvávající zadlužení se ke konci 17. století město i klérus pustily do rozsáhlých stavebních aktivit a oprav s cílem pozdvihnout město z úpadku minulých dekad.¹⁹⁵ O rozsáhlé stavební činnosti vypovídá také vykupování pustých domů a míst s cílem výstavby nových budov.

V první polovině 18. století se město nadále konsolidovalo, a to jak po stránce hospodářské, tak správní i urbanistické. Spory mezi městem a církví, které propukly hned po příchodu jezuitů do města, přetrvávaly i nadále, nicméně po upevnění biskupského stolce, dostavbě koleje a rozvoji škol i semináře spor pomalu ustupoval do pozadí. Nemalou zásluhu na tom měl jistě i fakt, že náboženský život v katolickém ritu byl všudypřítomný a prostupoval životy hradeckých obyvatel v čím dál silnější míře. Kvalita hradeckých výrobků zůstávala na úrovni běžné produkce, v některých odvětvích nebyla místní řemeslná výroba ani zmiňována. Tereziánský katastr uvádí k roku 1757 ve městě 250 řemeslníků.¹⁹⁶ Z cechů byl nejpočetnější

¹⁹⁴ Jaroslav MIKAN, *Vznik a počátky hradeckého biskupství*, Hradec Králové 1946, s. 33–34; Jana CROŮ, *Královéhradečtí biskupové a jejich rezidence*, Hradec Králové 2014, s. 64–65.

¹⁹⁵ Dluhy byly vypočteny na 80 000 kop grošů, které nebyla obec schopna splácet, zisky ze všech městských statků totiž nevynášely ani 1/3 úročných splátek. Spor se táhl dlouhé roky, císař Leopold I. však odmítal městu jakýmkoliv způsobem dluhy prominout, především pak neplacení kontribucí a berní nechtěl ani slyšet. Nakonec komise slevila Hradeckým 39 234 kop grošů. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, Hradec Králové 1994, s. 94–95.

¹⁹⁶ Aleš CHALUPA (ed.), *Tereziánský katastr český. Sv. 1, Rustikál (kraje A–CH)*, Praha 1964, s. 252.

cech řezníků, který vystupoval značně sebevědomě díky svým štedrým privilegiím. Ostatní cechy již nedokázaly plnit svoji funkci v takové míře jako dříve.

Ani 18. století nepřineslo toužebný mír, ale naopak řadu válečných konfliktů. Hradec byl sice ušetřen devastujícím obléháním, která v polovině 18. století zasáhla například Olomouc, přesto byl několikrát obklíčen a obsazen pruskými vojsky, a to dvakrát v průběhu válek o rakouské dědictví v letech 1741 a 1744.¹⁹⁷ O moc lépe si město nevedlo ani v průběhu dalšího konfliktu, sedmileté války. Nacházelo se totiž nedaleko strategických cest a bojů, zvuky děl byly v okolí slyšet téměř nepřetržitě. Přes město bez přestání pochodovaly armády, hledající zde ubytování. Tento trend, který město zažívalo v minulém století, opět obyvatelům způsobil nemalé problémy a těžkosti. Pravidelně zde byli internováni váleční zajatci z řad pruských vojáků. Do města byli také sváženi ranění, s jejichž pobytem přicházely četné nemoci. Zároveň bylo jak město, tak jezuité nuceni platit pod hrozbami vypálení Hradce nemalé poplatky. Rabování se stalo téměř každodenní záležitostí a obyvatele natolik vysilovalo, že město raději v případě hrozícího nebezpečí opouštěli. V roce 1758, kdy byl Hradec po několik týdnů obléhán pruskými vojáky, město vyčíslilo škody na 324 330 zlatých.¹⁹⁸

Pomyslnou tečkou dosavadní hradecké historie se stal požár z roku 1762. Pruské spanilé jednotky plenící okolí v malých skupinkách, často v převlečení za kozáky, se totiž přiblížily také k Hradci. Vypukla naprostá panika, při které uprchla většina obyvatel, vojenské obranné jednotky, ale také členové městské domobrany. Město tak zůstalo de facto otevřené a bez jakékoliv obrany.¹⁹⁹ Závěrem tohoto řádění bylo vypuknutí mohutného požáru. Oheň se rychle rozšířil na měšťanské domy, jezuitskou kolej i jezuitský kostel.²⁰⁰ Následky byly pro město naprosto zničující. F. Švenda i K. Bienenberg shodně uvádějí, že zaniklo celkem 160 domů ve městě i na Mýtském předměstí.²⁰¹ Velkou katastrofu znamenal požár pro církevní stavby, nejvíce utrpěl jezuitský kostel vystavěný polovině 17. století, ve kterém shořelo vše kromě oltáře sv. Ignáce s obrazem od Petra Brandla. Poškozena byla i samotná jezuitská kolej. Škoda byla odhadnuta na 500 000 zlatých.²⁰² Následky požáru jistě předznamenaly další těžkosti řady

¹⁹⁷ Jana VOJTÍŠKOVÁ – Petr POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem (1740–1790)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 269–270.

¹⁹⁸ František ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 181–187.

¹⁹⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 272.

²⁰⁰ K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz II*, s. 650.

²⁰¹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 4–11; K. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz II*, s. 651. Rozsah škod je možné dohledat v některých záznamech k domům v městských knihách. O tématu viz: P. LANDR, *Požáry Hradce Králové* s. 86–91.

²⁰² J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 272.

měšťanů, kteří ještě několik let po požáru v mnoha případech hlásili neutěšený stav svých domů, případně bylo možné nalézt zmínky o pustých místech tam, kde dříve stály domy sousedů. Město sice velmi rychle požádalo císařovnu Marii Terezii o finanční pomoc na úhradu škod, ale slíbené peníze nedorazily a teprve v roce 1769 byla odeslána dílčí kompenzace za zničené církevní budovy.

Válečné zkušenosti z posledních let, strategická pozice města pro útočící pruské armády a zničující požár z roku 1762 nakonec vedly k tomu, že bylo rozhodnuto o přebudování města ve vojenskou pevnost. První vyměřování a výkresy byly vypracovány již v letech 1762 a 1763. Samotná stavba pevnosti byla zahájena v roce 1766, kdy se během krátkých dvou týdnů měli vystěhovat všichni obyvatelé Pražského a Mýtského předměstí. Stavba následně postupovala až do roku 1776. Majitelé jednotlivých objektů byli postupně vypláceni a nuceni usazovat se v nově vybudovaných osadách na Novém Hradci Králové, v Kuklenách, ve Farářství a na Pouchově.²⁰³

Zásah do podoby krajiny za hradbami města byl zásadní. Stavba pevnosti srovnala se zemí a zahladila vše, co se nacházelo v okolí intravilánu. Zbořeny byly všechny domy a předměstské kostely (sv. Antonína, sv. Jakuba, sv. Anny, sv. Pavla a nakonec také sv. Petra), zrušeny byly místní hřbitovy, zasypána všechna vedlejší ramena řek Labe a Orlice a uměle vykopána dvě hlavní koryta pro tyto řeky, čímž zanikla unikátní říční spleť hradeckých vodních toků. Rozebrán byl také vrch Rožberk, stojící severovýchodně od intravilánu. Po sanacích byl terén a okolí vnitřního města vyrovnan a na jeho místě vybudována řada souvislého opevnění, bastionů a náspů. Došlo také k přestavbě Pražské a Mýtské brány. Byla budována síť budov pro vojenské potřeby, kasáren, skladů a logistických center zásobování. Ve druhé fázi stavebních úprav vznikla řada předsunutých prvků, tzv. flošen. V širším okolí města bylo vybudováno také několik pracháren pro úschovu střelného prachu. Stavba to byla úctyhodná, zabírala rozlohu 320 hektarů a při své návštěvě v roce 1838 o ní francouzský maršál Auguste Marmont pochvalně prohlásil, že je ztělesněním všeho umění stavby pevností a jednotlivé její části jsou „nesmírně krásné“.²⁰⁴

Vnitřní podoba města se však oproti předměstím v jeho okolí, ovlivněných stavbou pevnosti, nijak významně nezměnila. Hlavní přístupové cesty do města stále vedly ze západu

²⁰³ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/2*, Hradec Králové 1995, s. 192. Podrobnosti ke stanovení ceny domů a jiných objektů (kostely, mlýny apod.) poskytuje dochovaná kniha, uložená ve Státním okresním archivu v Hradci Králové. Viz výše pozn. č. 59.

²⁰⁴ Alois KUBÍČEK, *Bývalá pevnost Hradec Králové*, Praha 1934, s. 10.

a východu, od Pražské a Mýtské brány. Vyrůstal nicméně počet domů ve vnitřním městě, kde bylo v roce 1780 napočítáno 207 domů, a pro potřeby Josefského katastru v roce 1787 již 232 domů.²⁰⁵ Velkým stavebním zásahem ve druhé polovině 18. století byla pouze stavba vojenského špitálu, v jehož důsledku bylo zbořeno 13 domů v blízkém okolí starého purkrabství, na místě původního hradu.²⁰⁶ Zbořeno bylo také staré nevyhovující opevnění. S příchodem vojenské posádky a také řadou nových opatření, jakými bylo například zrušení jezuitského řádu, se přistoupilo například k převodu jezuitské koleje a kostela Panny Marie armádě za účelem zřízení kasáren a posádkového kostela. Bylo zakázáno pohřbívání uvnitř obou kostelů a zanikl také hřbitov u chrámu sv. Ducha a hřbitovní zeď.²⁰⁷ Můžeme však být vděčný, že se nám dochovala alespoň historická část města uvnitř hradeb. Josef II. totiž nadnesl při jedné ze svých častých inspekcí města myšlenku, že by se mělo celé město vykoupit pro vojenské účely, k čemuž se ale nakonec nepřistoupilo.²⁰⁸ Po těchto zásazích do podoby města následovalo období urbanistického útluhu. Většiny domů, veřejných i soukromých, se dotkly pouze menší stavební úpravy, související se změnou obývání domů (větší důraz na pohodlí a světlost interiéru). Pozornost byla věnována také požární ochraně.

Ještě v době stavby pevnosti bylo v roce 1770 v Hradci Králové zavedeno stejně jako v dalších částech monarchie číslování domů. Důvody k tomu byly především pragmatické, měla se usnadnit nejen orientace ve městě, ale také zjednodušit systém odvodů branců, zlepšit policejní dozor a vylepšit systém vybírání berní. V Hradci Králové se do té doby jednotlivé objekty lokalizovaly prostřednictvím sousedních měšťanských domů, případně jiných výrazných topografických bodů (kostel, věž, brána). Ulice pojmenovány nebyly, vlastní název měla jen významnější veřejná prostranství (Velké náměstí, Malé náměstí, Kavčí plácek). Číslování domů podle prvního pořádku existovalo do roku 1805, kdy došlo podobně jako v dalších částech monarchie k přečíslování.²⁰⁹ Protože však byl rozvoj města do svého okolí na příštích sto let fakticky přerušen, nedošlo již k dalšímu přečíslování, jako tomu bylo v mnoha jiných případech. V současnosti proto zůstává v platnosti číslování z roku 1805.

²⁰⁵ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/2*, s. 225.

²⁰⁶ P. BÁRTÍK, *Číslování domů*, s. 18. Při bourání domů pro stavbu vojenského špitálu byly zdemolovány i poslední zbytky středověkého kostela sv. Jana, tvořeného opěrnou zdí s vysokými gotickými okny. Zeď byla vestavěná do 7 měšťanských domů a dělníci zlikvidovali všechny stopy na tuto památku, kopali až do hloubky 2 loktů (J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/2*, s. 210).

²⁰⁷ V. HRUBÝ, *Chrám Svatého Ducha*, s. 95.

²⁰⁸ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 137.

²⁰⁹ P. BÁRTÍK, *Číslování domů*, s. 10.

Dějiny města byly od 70. let 18. století až do konce 19. století úzce spjaty s vojenským životem. Hradec Králové, obklíčený a sevřený rozsáhlým pevnostním systémem, neměl oproti jiným městům žádnou možnost rozvoje do blízkého okolí. Ale ani těžké živobytí uvnitř opevnění nemohlo nic změnit na podstatných změnách ve společnosti. Přestože byl Hradec vojenským městem, kultura, školství a spolková činnost v něm měly nezastupitelné místo. Vedle nich působily politické úřady (kromě magistrátu také krajský úřad, situovaný od roku 1799 na Malém náměstí a c. k. kamerální okresní úřad od roku 1835) a duchovenstvo, jejichž přítomnost vzdorovala běžnému pevnostnímu životu a která i zamezila prostupování germanizace hlouběji do společnosti. Nenalou zásluhu na tom měla i řada osob, které se usadily a etablovaly v přední osobnosti města. Od řady českých obrozenců, gymnaziálních profesorů až po studenty zdejších škol a osobnosti českého vědeckého, kulturního, politického i hospodářského života. Zvláště velké úctě se těšili především dramatik Václav Kliment Klicpera a měšťan Jan Hostivít Pospíšil, majitel tiskárny, ve které byla vytištěna řada soudobých českých knih.²¹⁰ Jednotlivci však nemohli změnit město bez toho, aniž by se zbavili hlavní zátěže, která bránila rozvoji. Tou byla v té době již zastaralá barokní pevnost.

S ní se od začátku počítalo spíše jako s opěrnou vojenskou stavbou pro případ prolomení prvotní obrany nebo pokusech o obklíčení Josefova, druhé pevnosti nedaleko města Jaroměře, asi 20 kilometrů na severovýchod od Hradce. V následujících evropských konfliktech 18. a 19. století nebyla pevnost aktivně využita a úvahy o její neúčelnosti se časem zdály jako opodstatněné. Ty se naplno projeví v roce 1858, kdy Vídeň již nebránila zahájení jednání o jejím zrušení a prodeji vojenského eráru městu. To se však vinou nedostatečné důraznosti ze strany města neuskutečnilo. Erár nicméně městu předal tzv. Kapounovský, dříve obecní dům, a bylo zrušeno také pevnostní velitelství.²¹¹

Jako tragické se ukázaly události v roce 1866, kdy se po prohrané bitvě rakouské jednotky stahovaly k uzavřené hradecké pevnosti. V nastalém zmatku, kdy se další vojáci spolu s raněnými, děly a jinou vojenskou technikou hromadili na úzkých přístupových náspech obklopených zátopovým územím, se totiž řada vojáků musela vrhnout do vody a nemalá část z nich utonula. Hradec byl následně odstřelován pruskými děly.²¹² Prusové sice nedosáhli

²¹⁰ Václav Řezníček, od roku 1918 ředitel knihovny Národního muzea, ve svých vzpomínkách na Hradec Králové vzpomíná, s jak velkým zaujetím sledoval a shromažďoval vše, co se týkalo osobnosti Václava Klimenta Klicpery. Viz Václav ŘEZNÍČEK, *Královéhradecké vzpomínky*, Hradec Králové 1904, s. 136.

²¹¹ Radek BLÁHA – Jiří SLAVÍK – Ladislav ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 680–681.

²¹² Jaroslav DVOŘÁK, *Velké dny hradecké pevnosti za války 1866*, Červený Kostelec 2021, s. 353–385.

výraznějších vojenských úspěchů, ale každému bylo nyní jasné, že doba pokročila a vojenské pevnosti 18. století ztratily svůj strategický význam.

Ohledně nákladů na likvidaci pevnosti a celkovou částku na její odkup se nakonec podařilo situaci vyřešit na začátku 80. let 19. století. Pevnost byla oficiálně zrušena rozhodnutím císaře Františka Josefa I. ze dne 18. července 1884. Celková cena pozemků se vyšplhala na 1 001 352 zlatých, náklady na demolici činili 421 352 zlatých. Ačkoliv se taková cena může zdát jako vysoká, město peněžní prostředky nadále získávalo v následujících desítkách let prodejem vlastních pozemků a budov, přičemž čistý zisk činil do roku 1932 celkem 6 645 816 Kčs.²¹⁴

V následujících desetiletích tedy začala probíhat druhá zásadní a do všech detailů probíhající transformace města. Pro Hradec Králové byla typická jistá důslednost, která provázela oba stavební zásahy do podoby města. Tak jako stavba pevnosti zahladila téměř všechny pozůstatky středověkého a raně novověkého města (mimo městské zdi můžeme hovořit téměř o stoprocentní přeměně), po zboření pevnosti se přistoupilo k destrukci většiny pozůstatků po kdysi rozsáhlé fortifikaci a jejím příslušenství.

Před demolicí hradecké pevnosti, jak můžeme vidět na vzácně dochovaných fotografiích z konce 19. století, tvořily okolí města pouze široké lány polí a luk, pouze na některých místech protkané cestami a stromořadími. Tento stav se stal ideálním východiskem pro vstup města do nového, moderního věku, protože skýtal volný prostor pro případnou zástavbu. Hradec Králové, který byl mimo svůj intravilán budován de facto na zeleném drnu, přilákal nejvýznamnější architekty a urbanisty, kteří zahájili projektování regulačních plánů městské zástavby.²¹⁵ Bylo tak zbudováno zcela nové město, které si přesto na mnoha místech zachovalo staré pevnostní prvky, příhodně vtělené do celého konceptu města.²¹⁶

Vnitřní město se oproti svému okolí, které procházelo bouřlivým stavebním vývojem, zastavilo v čase a nedočkal se téměř žádné proměny. Na přelomu 19. a 20. století se veškerá energie zaměřila na budování okolní zástavby, dopravní infrastruktury a občanské vybavenosti. Intravilán však přišel o zbytky svých původních středověkých bran, a to v letech 1873 až 1875.

²¹³ Viz František ULRICH, *Osvobození Hradce Králové z pout hradebních*, Hradec Králové 1935.

²¹⁴ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 680–681.

²¹⁵ *Tamtéž*, s. 682–683.

²¹⁶ Jakub POTUČEK, *Hradec Králové: architektura a urbanismus 1895–2009*, Hradec Králové 2009, s. 11–17.

Nejprve byla zbořena Pražská brána,²¹⁷ poté druhá Slezská, dříve nazývaná Mýtská brána.²¹⁸ Jejich demolicí se rozšířily přístupové cesty na staré město.

Pozvolný rozvoj města pokračoval i v dalším období. Po letech první světové války přišel rok 1918, který se stal důležitým mezníkem v dějinách našeho státu, ale bezpochyby také v politických, kulturních a hospodářských dějinách Hradce Králové. Město se zařadilo mezi významná regionální centra Československé republiky a díky svým významným architektům, urbanistům, ale také dalším osobnostem, které měly zásadní vliv na jeho rozvoj,²¹⁹ se stalo pomyslnou výkladní skříní státu a bylo nazýváno jako „Salon republiky“.

²¹⁷ J. SLAVÍK, *Pražská brána v Hradci Králové*, s. 189–191.

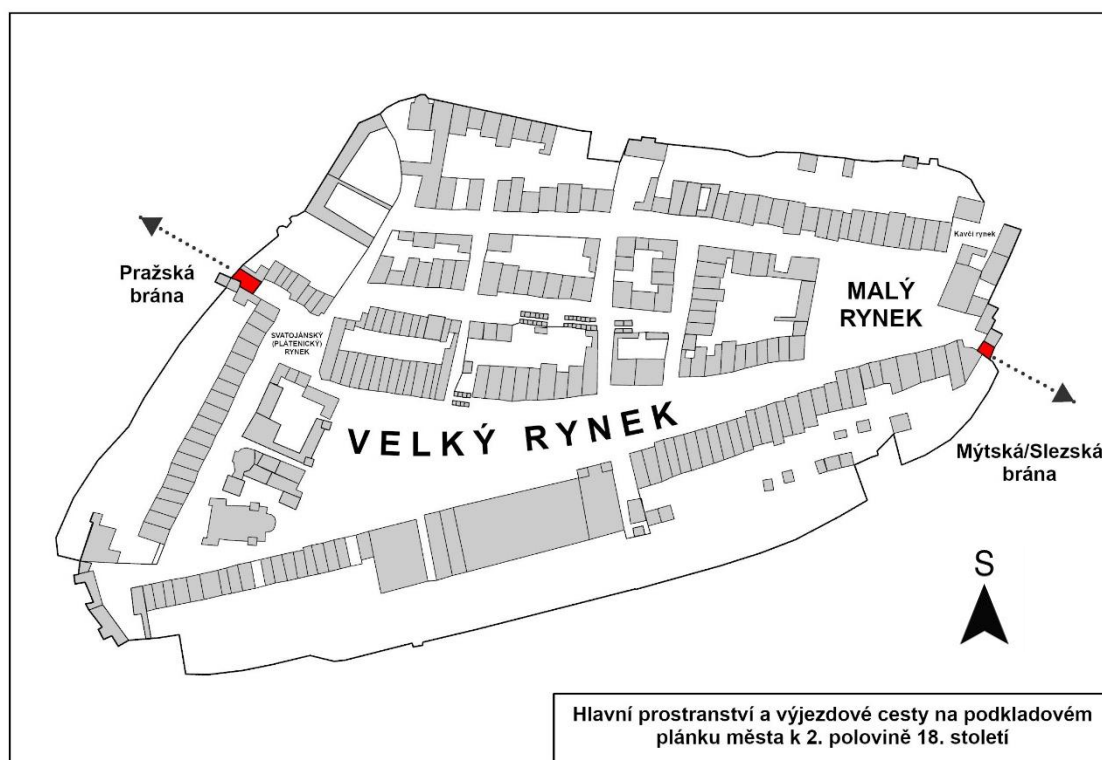
²¹⁸ Týž, *Středověká Slezská brána v Hradci Králové*, s. 269–270.

²¹⁹ Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 15.

3 Veřejná prostranství v Hradci Králové

3.1 Městský intravilán: náměstí a uliční síť hradeckého historického jádra

Při pohledu na současnou mapu historického jádra můžeme rozeznat prostorovou situaci a parcelaci podobnou středověké a raně novověké zástavbě města. Toto poměrně kompaktní a po staletí nepříliš se měnící uspořádání souvisí s terénní situací hradeckého návrší. Veškerá zástavba, uliční síť a náměstí stojí na pahorku o rozloze kolem 13 hektarů.²²⁰ Uliční síť, včetně všech veřejných prostorů, je s ohledem na orientaci návrší vybudována převážně v ose východ–západ. Vzhledem k omezenému volnému prostoru byla uspořádána i lokace domů, pro které je v Hradci Králové typická úzká parcela jdoucí hlouběji do zadních prostor směrem k hospodářským a užitkovým budovám nebo zahradám. Rozměry parcel gotických domů se pohybovaly většinou kolem 12 metrů na délku a 5 metrů na šířku. Prostornější domy pak měly šířku kolem 8 až 9 metrů, výjimečně od 12 do 16,5 metru.²²¹

Obr. č. 2 Hradecká veřejná prostranství s vyobrazením dvou hlavních městských bran
(rekonstrukční mapa P. Bártík)

²²⁰ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 89–90.

²²¹ Tamtéž, s. 122; R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 631.

Jádro města tvoří zejména dvě výraznější veřejná prostranství, totiž centrální Velké náměstí nepravidelného trojúhelníkového tvaru v jižní části hradeckého návrší s rozlohou přibližně 1,8 hektaru,²²² druhé, menší, nepravidelné lichoběžníkové Malé náměstí ve východní části města s rozlohou přibližně 0,5 hektaru. Vedle nich existovalo a v některých případech stále existuje několik dalších prostranství. Svatojánský, dříve zvaný Plátenický rynek (ve 20. století také Československé náměstí), dnes součástí ulice V Kopečku, leží na cestě od zaniklé Pražské brány směrem na Velké náměstí a má rozlohu přibližně 0,1 hektaru. Existovalo prostranství také v lokalitě Na Hradě, kde ve středověku stál hrad a minoritský klášter a kde se posléze nacházely měšťanské domy drobných řemeslníků. Název dnes připomíná slepá ulička zvaná Na Hradě, samotné prostranství zaniklo s výstavbou vojenského špitálu v letech 1787–1788.²²³ Prostranství na jihozápadním cípu návrší, kde údajně stála škola, věž Kozinka a další obecní budovy, zaniklo s vybudováním pivovaru ve 40. letech 19. století.²²⁴ Revitalizací starého pivovaru a jeho přebudováním na sídlo krajského úřadu v letech 2005–2008 bylo náměstí obnoveno pod názvem Pivovarské náměstí s rozlohou přibližně 0,3 hektaru. Před katedrálou sv. Ducha je malé náměstí Jana Pavla II. (ve 20. století Děkanské náměstí) s plochou 0,1 hektaru. Na severovýchodním cípu města se ještě nachází Kavčí plácek (trh), vtěsnaný mezi Malé náměstí a městské opevnění.

Historické jádro dále tvoří soustava ulic soustředěných na sever od Velkého náměstí, kopírujících tak hlavní obchodní komunikaci přes Velké náměstí.²²⁵ Z horizontálně vedoucích ulic se jedná na severu o Dlouhou ulici s frontou měšťanských domů v její severní části. Mezi Dlouhou ulicí a Velkým náměstím pak leží dnešní Tomkova ulice s frontou domů opět na severu. Tato ulice vznikla v okolí masných krámů, které zde existovaly až do 19. století.²²⁶ Jižní strany obou ulic byly původně tvořeny zadními částmi měšťanských domů, tedy zahradami, tzv. zadními domky (pro nájemníky, výměnky) nebo obydlími pro hospodářskou činnost

²²² Rozloha Velkého náměstí je srovnatelná s rozlohou náměstí Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích s přibližně 1,78 hektaru a s Horním náměstím v Olomouci s rozlohou přibližně 1,7 hektaru. Srov. F. HOFFMANN, *Středověké město v Čechách a na Moravě*, s. 161.

²²³ O lokalitě hradu a blízkém okolí podrobně v monografii R. Bláhy a J. Slavíka. Srov. R. BLÁHA – J. SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, s. 53–63.

²²⁴ Pavel BĚLINA, *Místopisný obraz Hradce Králové v době předhusitské*, *Historická geografie* 21, 1983, s. 321; SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 412; SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 1, nefoliováno.

²²⁵ P. BĚLINA, *Místopisný obraz Hradce Králové*, s. 319.

²²⁶ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 630.

a ustájení domácích zvířat.²²⁷ Obě ulice byly poté vertikálně propojeny několika ulicemi, dnes zvanými od západu Zieglerova, Špitálská, Klicperova a Úzká. Za starou radnicí spojovala Plátenický rynek s katedrálou sv. Ducha dnešní Rokitanského ulice, míjející starý obecní pivovar.²²⁸ Výpadová cesta z města k Pražské bráně je dnes nazývaná V Kopečku, na východě k Mýtské bráně pak Mýtská ulice.

Město bylo od vrcholného středověku rozděleno do čtyř městských čtvrtí v čele s hejtmanem, který byl podřízen městskému rychtáři.²²⁹ Čtvrti byly vedeny pod čísly (podobně například v Plzni²³⁰), nikoliv například podle jmen kostelů (Praha), podle významných měšťanů (České Budějovice²³¹) nebo dalších kritérií (Beroun²³²). K tomuto rozdělení do čtvrtí došlo podobně jako u řady dalších českých měst v předhusitské době.²³³ Každý měšťanský dům náležel k jedné z těchto čtvrtí, tento údaj se pak od 17. století pravidelně uváděl při lokalizaci domu v písemných materiálech (především v městských knihách). Důležité je také poznamenat, že se příslušnost některých domů ke konkrétní čtvrti měnila v souvislosti se snižováním počtu domů a s nutností posouvat čtvrti tak, aby počet jednotlivých domů ve čtvrti byl přibližně stejný.²³⁴ K této změně došlo pravděpodobně v roce 1724, kdy byly hranice čtvrtí posunuty.²³⁵ Po změně první čtvrť města zahrnovala všechny domy na jižní straně hradeckého návrší a část domů západně od chrámu svatého Ducha. Do druhé čtvrti spadala většina domů v Rokitanského ulici, domy v ulici V Kopečku směrem od Pražské brány na Velké náměstí, měšťanské domy na Svatojánském (Plátenickém) rynku, domy radničního bloku a několik domů v západní části severní fronty domů Velkého náměstí společně s několika domy v dnešní Tomkově ulici. Do třetí čtvrti spadala většina domů v ulicích, tedy měšťanské domy ve vedlejších ulicích města na

²²⁷ Tuto situaci ještě můžeme poměrně dobře registrovat na prvních plánech hradeckého intravilánu z 2. poloviny 19. století. Viz M. RICHTER – E. SEMOTANOVÁ (edd.), *Historický atlas měst České republiky, Sv. 5, Hradec Králové*, mapa č. 8.

²²⁸ Ulice Rokitanského pravděpodobně vznikla až později při vybudování několika (kupeckých) domů, kde byla později umístěna hradecká radnice. Viz R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 631.

²²⁹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 44.

²³⁰ Plzeň byla rozdělena do osmi městských čtvrtí popsanych čísly. Srov. Miloslav BĚLOHLÁVEK, *Dějiny Plzně I. Od počátků do roku 1788*, Plzeň 1965, s. 36.

²³¹ Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Ulicemi města Českých Budějovic*, České Budějovice 2005, s. 10–23.

²³² Beroun byl rozdělen do čtyř městských čtvrtí nazvaných kostelní, klášterní, česká a německá. Srov. Milena BENKOVÁ – Petr CHARVÁT – Václav MATOUŠEK, *Zástavba města Berouna ve 13. století*, *Archaeologia historica* 20, 1995, s. 173.

²³³ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 44.

²³⁴ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 85.

²³⁵ Proč se jedná právě o rok 1724, prameny mlčí. Výzkumy H. Troszkové a P. Landra však prokázaly, že po tomto datu došlo k posunu městských čtvrtí tak, aby počet domů v každé čtvrti byl přibližně stejný. H. TROSKOVÁ, *Majetkové a sociální poměry měšťanů*, s. 15–17; P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 85.

severní straně historického jádra, ale také většina domů na severní frontě Velkého náměstí. Do čtvrté čtvrti spadaly domy ve východní části Dlouhé ulice, většina domů v dnešní Úzké ulici, ale také většina domů na Malém náměstí.

Obr. č. 3 Rozvržení hradeckých městských čtvrtí před rokem 1724 (rekonstrukční mapa P. Bártík)

Obr. č. 4 Rozvržení hradeckých městských čtvrtí po roce 1724 (rekonstrukční mapa P. Bártík)

Centrální části intravilánu dominovalo v minulosti i dnes Velké náměstí jako hlavní veřejné prostranství, ve kterém byly soustředěny významné správní budovy, církevní objekty a měšťanské domy předních představitelů městské společnosti. Ze správních úřadů se jednalo především o dva objekty, a to o rychtu v nárožním domě čp. 150, jejíž správní význam začal upadat ve druhé polovině 14. století, a o radnici, jejíž vznik na západní frontě náměstí můžeme předpokládat na konci 14. století, v období posilování významu městských rad.²³⁶ Církevní stavby tvořily nejprve dva objekty v jihozápadní části náměstí, od konce 13. století chrám sv. Ducha a gotická kaple sv. Klimenta z poloviny 14. století. Teprve v 17. století byly v jižní frontě Velkého náměstí, na místě měšťanských domů, vybudovány celkem tři církevní objekty. Jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie, vystavěný v letech 1654–1656, jezuitská kolej a biskupská rezidence z let 1702–1718.²³⁷

V počátečních fázích vývoje města až do vrcholného středověku byl také severozápadní cíp starého města faktickým centrem městského života, který souvisel s umístěním hradeckého hradu, při něm stojícího kostela sv. Jana a kláštera minoritů. Všechny zmíněné objekty zanikly po vyplenění města husity v roce 1423.²³⁸ Na počátku 16. století získal jediný pozůstatek komplexu – dům – úřad purkrabího Hradeckého kraje a objekt poté sloužil purkrabskému soudu až do doby třicetileté války.²³⁹ V průběhu 17. století byl úřad přenesen do Prahy a důležitost lokality upadla, což lze spatřit na nechuti hradeckého biskupa zřídit biskupskou rezidenci na tomto místě, které mu městská rada nabízela.²⁴⁰ Církev však využila prostory opuštěného úřadu purkrabího pro vybudování biskupského semináře, k jehož potřebám byly zakoupeny i některé měšťanské domy.

Východní část města získala správní funkci až v průběhu 19. století, kdy se sem přesunulo několik úřadů, v závěru 18. století úřad krajského hejtmána a poštovní úřad, od roku 1850 také hradecký magistrát.²⁴¹ Významná zde byla především přítomnost komplexu Mýtské brány, kterým se vstupovalo do města. Malé náměstí můžeme také chápat jako další užitkový

²³⁶ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 58.

²³⁷ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 633–634; Jiří PAVLÍK, *Založení a výstavba kostela Nanebevzetí Panny Marie v Hradci Králové v kontextu pramenů uložených v královéhradeckém archivu*, *Královéhradecko* 14, 2023, s. 91–96; Vladimír HRUBÝ – Miroslav PODHRÁZSKÝ, *Katedrála Sv. Ducha; Kaple sv. Klimenta; Biskupská rezidence*, Hradec Králové 2002, s. 142–143.

²³⁸ R. BLÁHA – J. SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, s. 49–56.

²³⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 58–59; F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, *Rozdíl III*, s. 32.

²⁴⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve viru třicetileté války*, s. 207.

²⁴¹ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 11.

a rezidenční prostor, který poskytoval místo pro konání vedlejších trhů a který také skýtal možnost vybudování výstavních budov pro ty majitele domů, kteří již nemohli z kapacitních důvodů obývat Velké náměstí. Pro porovnání významu Velkého a Malého náměstí je třeba věnovat oběma prostranstvím větší pozornost.

3.2 Velké náměstí

Nepravidelně trojúhelníkové Velké náměstí (Velký rynek) svým tvarem naznačuje starší vznik a vývoj. Jeho rozloha je přibližně 18 000 m², což ho s poukazem na důležitost a velikost města v porovnání se srovnatelnými nebo menšími městy řadí k průměrně rozlehlému náměstí v českých zemích.²⁴²

Název náměstí se v průběhu staletí měnil. V pramenech a literatuře se s ním můžeme setkávat pod názvy jako *Rynek* (*Rynk*), *Velký rynek*, v němčině *Ring* nebo *Grosser Ring*. Ve druhé polovině 19. století se název ustálil na podobě *Velké náměstí*, ve 2. polovině 20. století neslo náměstí název *Žižkovo náměstí*. Po sametové revoluci se vrátilo k původnímu pojmenování Velké náměstí, kterým je prostor označován i v současnosti.

O jeho vzniku nevíme nic konkrétního. Některé odpovědi na otázky k počátkům náměstí zodpověděly až výzkumy prováděné archeology, bez jejichž závěrů není možné k místopisu Velkého náměstí při absenci písemných pramenů přistupovat. Musíme tedy vycházet z již vzpomínaného obecného ponaučení, že „*není dějin měst bez archeologie měst*“.²⁴³

Počátky osídlení prostoru budoucího Velkého náměstí spadají do období 10. a 11. století. Tehdy se v severozápadní části hradeckého návrší rozkládala akropole s hradem.²⁴⁴ Hradiště bylo tvořeno dvěma základními částmi: opevněným hradem a kolem se rozprostírajícím předhradím.²⁴⁵ Následné interpretace o tom, kdy a jakým způsobem se vyvíjel prostor dnešního Velkého náměstí, který tvořil předhradí k hradeckému hradu, jsou velmi složité a dodnes nevyřešené.

²⁴² Nepravidelné tvary náměstí z velké většiny svědčí o starším a složitém vývoji ve vztahu k dalším faktorům (rozšiřování města, změny parcelace, změny funkce). Plochy náměstí srovnává Hoffmann u několika měst, plocha hradeckého náměstí se přibližuje nejvíce náměstím Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích a Hornímu náměstí v Olomouci. F. HOFFMANN, *České město ve středověku*, s. 116–117.

²⁴³ J. KEJŘ, *Vznik městského zřízení v českých zemích*, s. 23.

²⁴⁴ R. BLÁHA, *Veřejná prostranství (náměstí)*, s. 192.

²⁴⁵ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 111–114.

Severní hranice Velkého náměstí, tvořená frontou měšťanských domů, se zřejmě ustálila již ke konci 13. století.²⁴⁶ Předtím však můžeme na základě štetování (metoda dláždění ulic) soudit, že v počátcích města sahala hranice severních parcel domů asi 8 m hlouběji do náměstí oproti dnešnímu stavu.²⁴⁷ Mnohem složitější je interpretace vývoje východního a západního okraje náměstí. Archeologické výzkumy na východě Velkého náměstí ukázaly, že ještě v první čtvrtině 13. století byla tato část zastavěná množstvím hospodářských a obytných obydlí, která tak rozsah prostranství značně zmenšovala.²⁴⁸

Podle starší historiografie, kterou později převzala řada autorů včetně V. V. Tomka, se při stavbě jezuitské koleje narazilo na jistou terénní prohlubeň, která měla hradecké návrší dělit na západní a východní část.²⁴⁹ I když se doklady o ní nacházely ještě na přelomu 19. a 20. století, nejnovější výzkumy naznačují, že přírodní deprese patrně nenarušila urbanizační proces hradeckého návrší.²⁵⁰

Podobně nejasné domněnky panují o západní hranici náměstí. Zde je velkou otázkou formování tzv. radničního bloku tvořeného v dnešní době starou budovou radnice, několika měšťanskými domy, kaplí sv. Klimenta a Bílou věží.²⁵¹ Předpokládá se, že tento blok začal být formován až ke konci 13. století, do té doby můžeme soudit, že náměstí bylo na západní straně ohraničeno frontou domů v dnešní Rokitanského ulici.²⁵² Špalíčky byly poměrně rozšířeným blokem budov v prostoru náměstí, který se formoval již v počátcích zakládání měst. V mnoha případech se jednalo o soustředění budov úzce souvisejících s obchodem (kupecké domy, masné krámy, tržní stavení aj.), které byly v řadě případů později transformovány v radniční domy.²⁵³

Na přelomu 13. a 14. století začala podoba Velkého náměstí pozvolna nabývat charakteru podobného dnešnímu stavu. V západní části náměstí bylo vybudováno několik významných staveb. Jako první uveďme chrám sv. Ducha, jehož stavba byla zahájena patrně již na počátku 14. století. O tom svědčí zprávy z let 1307 a 1308, ale také dendrochronologický

²⁴⁶ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 122–123.

²⁴⁷ Jiří SIGL – Vít VOKOLEK, *Výzkum Velkého náměstí v Hradci Králové*, *Archaeologia historica* 17, 1992, s. 87.

²⁴⁸ R. BLÁHA, *Veřejná prostranství (náměstí)*, s. 194; J. KALFERST, *Zpráva o záchranném výzkumu* s. 41–49.

²⁴⁹ K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz*, s. 57; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II., s. 176.

²⁵⁰ R. BLÁHA, *Zprávy o starých archeologických nálezech na Velkém náměstí*, s. 19.

²⁵¹ Více o radničním bloku viz Petr BÁRTÍK, *Historická topografie radničního bloku v Hradci Králové do roku 1918*, diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2019.

²⁵² R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 631.

²⁵³ Podrobnosti k budově radnice budou uvedeny na s. 68–69.

rozbor některých původních dřevěných prvků chrámu, který určil rok pokácení v rozmezí let 1305–1309.²⁵⁴ Do první poloviny 14. století můžeme také patrně klást vznik kaple sv. Klimenta, u které nebyl nalezen předcházející románský základ.²⁵⁵ Velmi pravděpodobně však byla poškozena během požáru města v roce 1339 a následně byla znovu vystavěna z cihel.²⁵⁶

O využitelnosti prostoru Velkého náměstí však stále nemáme vyřešeno několik otázek. Zajímavé je například pohřbívání v hradeckém intravilánu. V několika průzkumech byly nalezeny až čtyři lokality, ze kterých by se dala usuzovat přítomnost středověkého nebo raně novověkého hřbitova.²⁵⁷ Písemné prameny však uvádí pouze hřbitov při chrámu sv. Ducha, o žádném jiném se nezmiňují.²⁵⁸ Zde bude nutné počkat na případné další archeologické výzkumy, ačkoliv doposud prováděné práce žádné kosterní pozůstatky nenalezly.²⁵⁹

V první polovině 14. století vidíme první snahy o zpevnění povrchu náměstí, které zároveň vedlo ke zvyšování terénu. Současný povrch Velkého náměstí se nachází asi dva metry nad prvními vrstvami.²⁶⁰ Nezpevněný povrch a bláto často bránily běžnému provozu, brzo proto vyvstala potřeba nepříznivý stav vyřešit. Nejprve primitivnějším způsobem kladením valounů protnutých usazeným blátem, hnojem a odpadky, v první polovině 14. století také zpevňováním větvemi. K prvnímu dláždění město přistoupilo po vydání listiny Karla IV. ze 12. ledna 1359 týkající se povolení využívat výnosy z cel k budování dlažby.²⁶¹ Ani tato opatření nedokázala

²⁵⁴ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 633.

²⁵⁵ R. BLÁHA, *Pravěk a raný středověk*, s. 40.

²⁵⁶ A. CECHNER, *Soupis památek*, s. 59.

²⁵⁷ R. BLÁHA, *Zprávy o starých archeologických nálezech* s. 19–20. Předně se jednalo o lokalitu před dnešním domem U Špuláků a biskupskou rezidencí, kde byly nalezeny nejdříve dvě lidské kostry, později kostra ženy v rozpadlé dubové rakvi. Další celkem tři lidské kostry se zbytky rakví byly údajně nalezeny před kostelem Nanebevzetí Panny Marie. Třetí lokalitou je dnešní budova Galerie moderního umění v Hradci Králové, kde byly při stavbě peněžního ústavu a boření tzv. Caivasových domů nalezeny kosterní pozůstatky celkem 20 osob. Následně byly nalezeny kosterní pozůstatky kolem srubového obydlí datované přibližně do druhé poloviny 12. a první poloviny 13. století.

²⁵⁸ Otázka těchto hrobů zůstává nejistá. V případě hřbitova u chrámu sv. Ducha je možné některé kosterní pozůstatky těsně za hřbitovní zdi přisuzovat osobám, které nesměly být pohřbeny v posvěcené půdě. S tím souvisí například nález novorozence, který byl pohřben pravděpodobně jako nepokřtěný za hřbitovní zdi. Viz Marcela VÍŠKOVÁ, *Antropologická analýza kosterního materiálu ze hřbitova okolo chrámu sv. Ducha v Hradci Králové*, diplomová práce, Ústav antropologie PřF MUNI, Brno 2011, s. 70. V případě dalších nálezů je nutné být s hledáním vysvětlení opatrný. Ačkoliv přítomnost rakví by jistě ukazovala na pozdně středověký nebo raně novověký původ, jejich umístění v těchto místech nemá žádné opodstatnění. Možná by se dalo uvažovat o nouzových pohřbech v případech obléhání nebo nemožnosti pohřbů velkého množství osob na předměstích a kapacitních nedostacích na centrálním hřbitově. Vyvozovat závěry však není v současnosti možné.

²⁵⁹ R. BLÁHA, *Zprávy o starých archeologických nálezech*, s. 20.

²⁶⁰ Týž, *Hygienu ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, s. 321.

²⁶¹ *Codex iuris municipalis regni Bohemiae II. (Privilegia regalium civitatum provincialium annorum 1225–1419* (dále jen CIM II), Jaromír ČELAKOVSKÝ (ed.), Praha 1839, s. 546–547, č. 374.

situaci efektivně vyřešit a problémy s čistotou na ulicích byly zmiňovány i v následujících stoletích.

Pozornost je třeba věnovat také městské správě středověkého města. Původně stál v čele městské správy rychtář (*judex*). Nejstarší zmínky o něm a o hradecké rychtě pocházejí z 90. let 13. století.²⁶² Rychta stála podle historické tradice v domě čp. 150 na místě vyústění Špitálské ulice na Velké náměstí. Úřad rychtáře jako představitele městské správy však v průběhu 14. století pozvolna přecházel na městskou radu v čele s purkmistrem. První dochovaná zpráva o hradeckém purkmistrovi pochází z roku 1396.²⁶³ Do stejného období můžeme zařadit vznik hradecké radnice. U té se předpokládá, že byla etablována, jak již zaznělo, z kupeckého domu,²⁶⁴ zakoupeného městem pravděpodobně na konci 14. století.²⁶⁵ S ohledem na vývoj praxe budování radnic v jiných městech je nutné hledat její počátky v geografii prostoru. Západní hranice Velkého náměstí je totiž nejširší a čelem otočeným do náměstí v celé jeho délce vhodná i ke své reprezentativní a s tím související politické funkci. Je třeba připomenout, že Václav IV. v roce 1393 zrušil Hradeckým právo nuceného skladu (*ungelt*), čímž pravděpodobně došlo k uvolnění místa v této pro radu nanejvýš vhodné lokalitě.²⁶⁶ Třetím důvodem je bezpochyby blízkost kaple sv. Klimenta a chrámu sv. Ducha, protože mše spojená s modlitbami byla běžnou praxí při zahajování jednání městské rady. Umístění budovy radnice do čela západního průčelí Velkého náměstí se tak jeví jako logický krok městské rady s ohledem na všechny podstatné faktory výkonu správy. Vybudování radnice završilo proces přerodu Velkého náměstí v centrum vrcholně středověkého města.

Jak jsme již uvedli, počátky radnice lze klást do závěru 14. století, o čemž svědčí dochované gotické pálené cihly, typické pro toto období.²⁶⁷ První písemná zmínka o radnici však pochází až z roku 1418, kdy byla její střecha poničena větrem a krupobitím.²⁶⁸ Při

²⁶² R. BLÁHA – V. NĚMEČKOVÁ, *Město Hradec Králové v letech 1225–1420*, s. 50.

²⁶³ P. BĚLINA, *Ze správní a hospodářské agendy*, s. 158.

²⁶⁴ Budování radnic na místě kupeckého domu bylo běžnou praxí při vzniku radnice. Vytváření městského správního organismu totiž šlo v úzkém propojení lokace budovy výkonu městského práva s prodejem zboží, což splňoval kupecký dům, zvaný též *kaufhaus*. Tento trend spatřujeme také v architektuře středověkých radnic, kdy jejich přízemí poskytovala prostory hospodářské činnosti nebo prodeji zboží. Karel KIBIC, *Středověké radnice českých měst vzniklé z kupeckých domů*, in: *Documenta Pragensia Supplementa VIII*, Praha 2017, s. 52; Juraj ŠEDIVÝ – Kateřina JÍŠOVÁ, *Středověká radnice ve střední Evropě – výzvy, analýzy, perspektivy*, in: *Documenta Pragensia Supplementa VIII*, Praha 2017, s. 32–33.

²⁶⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 58–59.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 58.

²⁶⁷ L. DOMEČKA, *Stará radnice v Hradci Králové*, s. 4.

²⁶⁸ F. ŠVENDA, *První zlatý obraz města Hradce Králové nad Labem*, s. 161; K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz II*, s. 266.

současném pohledu na budovu radnice můžeme předpokládat složitý stavební vývoj. Hradecká radnice se prostorově rozšiřovala, a to nejen o sklepní prostory,²⁶⁹ ale také do svého okolí přikupováním sousedních měšťanských domů. První písemnou zmínku o rozšíření radnice však máme doloženou až z roku 1540.²⁷⁰ Časté požáry, které radnici postihly, si vynutily další zásahy a opravy. Lze předpokládat, že k první opravě radnice došlo po požáru v roce 1484, kdy oheň vážně poničil chrám sv. Ducha stojící v blízkosti radnice. Na radniční zdi je umístěn nápis z roku 1588 odkazující, že v tomto roce byla radnice opravena podruhé.²⁷¹ V zadní části radnice byl původně situován obecní pivovar, o kterém se mimo jiné zmiňují také trhové smlouvy k blíže stojícím domům v radničním bloku.²⁷² Až do 18. století pak z náměstí vedla do ulice Rokitanského menší ulička. Na radnici byl také zavěšen zvonek zmiňovaný v letech 1556 a 1566.²⁷³ První věžička byla postavena až v roce 1696 a byly do ní zavěšeny hodiny z věže zříčeného kostela sv. Antonína na Mýtském předměstí.²⁷⁴ V průběhu 18. a 19. století pak proběhly další stavební úpravy a byly také vybudovány věže po okrajích radniční budovy.²⁷⁵ Dnešní podoba přední části radnice pochází z pozdně klasicistní přestavby v letech 1850–1852.²⁷⁶

V souvislosti se správní úlohou Velkého náměstí se zaměřme na provádění výkonů trestního práva. Uprostřed náměstí, přibližně v místech pozdější stavby mariánského sloupu z počátku 18. století, stával pranýř. Jeho stáří neznáme, původně však býval dřevěný a shořel během požáru města v roce 1536. Na jeho místě byl následně postaven nový, kamenný pranýř.²⁷⁷ V této podobě stál uprostřed náměstí až do roku 1714, kdy bylo městem rozhodnuto vybudovat v těchto místech mariánský sloup jako poděkování, že bylo město ušetřeno od moru. Překážející pranýř byl proto zbourán a přesunut blíže k radnici, nová stavba dostala podobu kamenných schodů.²⁷⁸ Teprve na základě nařízení z roku 1782 bylo zakázáno používat popraviště, pranýře a další veřejná místa spojená s trestním právem, a proto došlo k jejich

²⁶⁹ Z. FIŠERA, *Historické radnice v Čechách a na Moravě*, s. 27; L. DOMEČKA, *Stará radnice v Hradci Králové*, s. 4.

²⁷⁰ Městská rada tehdy zakoupila od bratrů Šimona a Martina Bobkových sousední měšťanský dům pro rozšíření radnice. SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha černá 1532–1606*, fol. 460r.

²⁷¹ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 60.

²⁷² J. VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské*, s. 176.

²⁷³ J. J. SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové*, s. 661; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 171.

²⁷⁴ L. DOMEČKA, *Stará radnice v Hradci Králové*, s. 8.

²⁷⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 19.

²⁷⁶ K. KUČA, *Města a městečka v Čechách*, s. 259.

²⁷⁷ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 103.

²⁷⁸ Týž, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 61–62.

odstranění.²⁷⁹ V témže roce byla proto v Hradci zrušena také mučirna. V roce 1788 byla rozhodnutím hradeckého magistrátu odstraněna městská šibenice, stojící v předměstské části Zámostí.²⁸⁰

K tržní funkci Velkého náměstí, která patřila k těm nejdůležitějším, máme jen málo archeologických a písemných dokladů. Jedinou známou souvislost s konáním trhů na Velkém náměstí, kterou archeologie zachytila, lze ztotožnit s nálezem zbytků trámů, které mohly sloužit jako součást krámků.²⁸¹ První písemné prameny dokládající konání trhů pocházejí z počátku 14. století, přičemž první zmínka je dochovaná k roku 1307, kdy král Albrecht I. povoluje hradeckým svobodným výroční trh a také nucený sklad zboží.²⁸² Je však velmi možné, že trhy byly konány již před tímto datem. Pravděpodobně byly soustředěny do západní části náměstí.

Další klíčovou funkcí náměstí bylo zajištění přístupu obyvatel města k vodním zdrojům. Již ve 13. století můžeme nejspíše počítat se vznikem několika vodních zdrojů, především studní.²⁸³ Těch bylo v ploše několik, řadu z nich se podařilo doložit archeologicky, o jiných se zmiňují také písemné materiály.²⁸⁴ Přes Velké náměstí také vedla soustava dřevěných rour, které z řeky Labe od vodárny u Rormajstrova mlýna zásobovaly hradecké kašny, především Jiříkovu kašnu naproti radnici.²⁸⁵ Ačkoliv nepřímé doklady o přítomnosti soustavy pro vedení vody do města máme již z první poloviny 15. století,²⁸⁶ první zmínku o vedení vody v Hradci nalézáme v privilegiu Vladislava Jagellonského z roku 1476, ve kterém povoluje hradeckým měšťanům vést do města vodu a vybudovat pro tuto potřebu vodní věž.²⁸⁷ Je Pravděpodobné, že voda byla ve městě vedena již dříve a Vladislav Jagellonský tento stav pouze potvrdil.²⁸⁸ Archeologicky je doložena celá řada nálezů zbytků původního dřevěného potrubí ve směru

²⁷⁹ L. DOMEČKA, *Šibenice, pranýře a kati*, s. 5.

²⁸⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ, *K vykonávání hradeckého hrdelního práva*, s. 126–127.

²⁸¹ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 122.

²⁸² CIM II, s. 148–152, č. 82.

²⁸³ R. BLÁHA, *Hygiena ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, s. 324–325.

²⁸⁴ Studna byla nalezená například naproti radnici v západní části Velkého náměstí. M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 122. O nálezu studny k roku 1653 naproti domu Mikuláše Týneckého z Újezdce informuje F. Švenda. F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 167. Nalezeny byly i další z nich, před čp. 144, čp. 152 a čp. 164. R. BLÁHA, *Hygiena ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, s. 325–326.

²⁸⁵ P. BARTÍK, *Městské vodní stavby a mlýny*, s. 11.

²⁸⁶ R. BLÁHA, *Hygiena ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, s. 326.

²⁸⁷ *Codex iuris municipalis regni Bohemiae III (Privilegia regalium civitatum provincialium annorum 1420–1526)* (dále jen CIM III), Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH (edd.), Praha 1948, s. 630–631, č. 371.

²⁸⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měšťtí zaměstnanci*, s. 431.

k Jiříkově kašně, později také do kašny na Malém náměstí a jiných soukromých kašen rozesetých po intravilánu.²⁸⁹

Do vývoje Velkého náměstí zasahovaly kromě člověka také přírodní živly. Nejčastější příčinou nesnází byly bezesporu požáry. Ve středověku byly požáry častou záležitostí a písemné zprávy se pro středověké období dochovaly především k nejničivějším z nich. Velkého náměstí se ze středověkých požárů pravděpodobně týkaly zejména požáry z let 1339, 1407, 1416 a 1484. K požáru z roku 1484, který toho roku propukl dvakrát – v létě a v zimě – máme doloženou souvislost díky těžkému poškození chrámu sv. Ducha a zmiňovanému nápisu z hradecké radnice o její opravě.²⁹⁰

Stav Velkého náměstí s rozložením obyvatel, řemesel a případně topografií starého města v předhusitském období byl pro konec 14. století podrobně zaznamenán v berním rejstříku, ze kterého se však dochovalo torzo se zápisy jen pro Pražské a část Mýtského předměstí.²⁹¹ K. Bienenberg měl pramen k dispozici ještě v celém rozsahu, a to pro léta 1390 až 1403.²⁹² Ztracené části s vnitřním městem jsou dnes nezvěstné, a tak uspořádání města uvnitř hradeb zůstává skryto.

O vlivu husitských válek na Velké náměstí, ačkoliv byly pro dějiny Hradce zásadní, máme jen málo zpráv. O významu města, které posílilo svou samosprávu v období husitské revoluce, svědčí dočasné uložení těla zemřelého Jana Žižky z Trocnova v hrobce chrámu sv. Ducha.²⁹³ Ve 30. letech 15. století pak máme doloženo procesí pod taktovkou kněze Ambrože, které vedlo na náměstí, kde bylo veřejně deklarováno převzetí moci ve městě spojené s vyhnáním několika umírněných kališnických měšťanů.²⁹⁴

Velké náměstí se bezpochyby stalo svědkem několika významných událostí i v pohusitském období, mimo jiné příjezdu Jiřího z Poděbrad a jeho přivítání od Hradeckých, kteří mu vojensky pomáhali a kterým chtěl král svou osobní návštěvou vzdát hold.²⁹⁵ Podpora

²⁸⁹ R. BLÁHA, *Hygiena ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, s. 328–329.

²⁹⁰ K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz II*, s. 390–391; J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 60.

²⁹¹ P. BĚLINA, *Ze správní a hospodářské agendy*, s. 158; Rostislav NOVÝ, *Soupis městských knih českých od roku 1310 do roku 1526*, Praha 1963, s. 68; J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 74–76.

²⁹² K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz I*, s. 189.

²⁹³ František ŠIMEK, *Staré letopisy české z vratislavského rukopisu novočeským pravopisem*, Praha 1938, s. 48; P. ČORNEJ, *Jan Žižka*, Praha 2019, s. 574.

²⁹⁴ M. ČAPSKÝ, *Město pod vládou kazatelů*, s. 137.

²⁹⁵ V. NĚMEČKOVÁ, *Hradec v době husitské a jagellonské*, s. 123.

krále Jiřího z Poděbrad se promítla také při budování Jiříkovy kašny v západní části Velkého náměstí někdy ve druhé polovině 15. století, která svým zpracováním a technikou patřila mezi nejceněnější stavby v pozdně středověkém a raně novověkém Hradci Králové.²⁹⁶ Pohromou se stal vzpomínaný požár z roku 1484, který pravděpodobně rozvoj prostranství na čas pozastavil.

V roce 1513 bylo Velké náměstí znovu vydlážděno, tentokrát čedičem, který byl dovážen z Kunětické hory.²⁹⁷ Jeho těžbu tehdy městu smluvně dovolil Vojtěch z Pernštejna.²⁹⁸ Období předláždění města odpovídá největšímu rozkvětu města, proto můžeme uvažovat o narůstající potřebě reprezentace a s tím souvisejícími opravami a novými stavbami. V roce 1509 začala přibližně uprostřed jižní strany Velkého náměstí také stavba věže Kropáčky, která byla dlouho badateli považována za vodní věž, která ale, jak již víme, sloužila především jako vězení.²⁹⁹ Vodní věž, v pramenech uváděna jako věž mistra Petra, později Kozinka, stála poblíž tzv. Kozí (Soukenické) branky na severozápadním cípu hradeckého návrší.³⁰⁰

V raném novověku i nadále ovlivňovaly chod města četné požáry. Velký požár zpustošil Hradec v roce 1536.³⁰¹ V roce 1569 vypukl v Hradci na Velkém náměstí menší požár, který poškodil krovy a maštale čtyř domů (císařského rychtáře Adama Kropáče z Dřevíče, Martina Wolfa, Mikuláše Barbory a Jana Kropáče z Dřevíče). Vyhořelo mimo jiné veškeré vybavení pivovaru Mikuláše Barbory. Oheň způsobila neopatrnost služebné Martina Wolfa, který byl se svojí manželkou zavřen do vězení ve věži Mýtské brány a musel zaplatit pokutu sedm kop grošů.³⁰² Tento požár byl však následován dalším v roce 1586. Tehdy oheň zničil 65 domů

²⁹⁶ Kašna byla několikrát opravována (například v roce 1577), v roce 1621 učinil v kšaftu důchodní úředník Tobiáš Vostatek přání, aby cínové nádoby konváři slili a opravili s ním vnitřní obložení kašny. Kašnu jako funkční a reprezentativní prvek náměstí vnímali sami hradečtí měšťané, kteří na její opravu několikrát mysleli při sepisování svých závětí. K tomuto přání však vlivem událostí během třicetileté války nedošlo. Po jejím skončení začala kašna chátrat a její podoba a technický stav z dob největší slávy již nebyl nikdy obnoven. Chátrání postupovalo až do konce 18. století, než byla nakonec v roce 1782 zbořena. Ivo KOŘÁN, *Umění a umělci baroka v Hradci Králové*, Umění 19, 1971, s. 36; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV., s. 82; F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV., s. 16.

²⁹⁷ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 107.

²⁹⁸ CIM III, s. 1255, č. 694.

²⁹⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Věž Kropáčka*, s. 358–360. Věž Kropáčka byla rozebrána až v roce 1906, ačkoliv její stav byl podle dobových zpráv označen za velmi dobrý.

³⁰⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měšťtí zaměstnanci*, s. 432.

³⁰¹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./2*, s. 355.

³⁰² F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 213.

a při nich stojících šest pivovarů, jejichž seznam se do dnešního dne dochoval.³⁰³ Na Velkém náměstí shořela severní strana měšťanských domů (ve třetí čtvrti).³⁰⁴

Obr. č. 5 Barevné vyobrazení Hradce Králové v Paprockého dějinách³⁰⁵

Nad kaplí sv. Klimenta, v západní části Velkého náměstí, se tyčí dominanta Hradce Králové, renesanční Bílá věž, která vyrostla na místě původní dřevěné hřbitovní zvonice. Do ní byl ještě několik let před stavbou zavěšen zvon Augustin, odlitý v roce 1508 (jiní hovoří o roku 1509)³⁰⁶ hradeckým zvonářem Ondřejem Žáčkem.³⁰⁷ Samotná věž byla vystavěna v letech 1574–1579.³⁰⁸ Podle posledních výzkumů se zdá, že důvod ke zbudování věže kampanily nespočíval pouze v desítky let plánovaném zavěšení zvonu, potřebě poskytování přehledu o čase, dozoru před požáry nebo nepřáteli a v neposlední řadě také v reprezentační funkci. Hradečtí chtěli uložit volné finanční prostředky, za které se neúspěšně pokusili zakoupit jedno ze sousedních panství. Město bylo totiž velmi často v roli věřitele císaře, který hledal jakoukoliv

³⁰³ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./2*, s. 355; P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 85; SOKA HK, HK-PM, *Kniha opisu dokumentů II. 1531–1772*, kn. č. 2, s. 37–38.

³⁰⁴ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 94.

³⁰⁵ Bartoloměj PAPROCKÝ, *Diadochos, id est successio, jinak posloupnost knížat a králův českých, biskupův i arcibiskupův pražských a všech třech stavův slavného Království českého, to jest panského, rytířského i městského*, 4. díl, Staré Město Pražské 1602, s. 195.

³⁰⁶ Srov. F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 61; A. CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém*, s. 61.

³⁰⁷ L. DOMEČKA, *O plastické výzdobě na zvonech*, s. 6.

³⁰⁸ A. CECHNER, *Soupis památek*, s. 61.

příležitost pro zapůjčení finančních prostředků. Vložení peněz do stavby tak na jedné straně prakticky posloužilo k výstavbě potřebné věže, na druhé straně zabránilo panovníkovi se těchto peněz zmocnit pro svoji potřebu.³⁰⁹ Zajímavostí je, že před stavbou Bílé věže byly hodiny, přesněji řečeno orloj, umístěny na severní věži chrámu sv. Ducha s ciferníkem českých hodin. Několik číslic z ciferníku bylo možné spatřit ještě na konci 19. století. Cimbál pro tyto hodiny visel na zvláštní vížce nad střechou chrámu. Hodiny však po stavbě Bílé věže postupně pozbyly smyslu a v roce 1655 byly zrušeny.³¹⁰ Od konce 17. století pak existovaly hodiny na Bílé věži souběžně s hodinovým strojem a orlojem na radnici, přeneseným na Velké náměstí ze zříceného kostela sv. Antonína na Mýtském předměstí, jak bylo uvedeno výše.

Bílá věž a další dominanty města, včetně chrámu sv. Ducha, kaple sv. Klimenta, věží obou městských bran a celou řadou prvků městského opevnění, jsou zachyceny na nejstarším vyobrazení města na dvou Willenbergových vedutách z přelomu 16. a 17. století. Podobné siluety objektů na starém městě existují na dalších vyobrazeních z roku 1638 a 1681.³¹¹

K využívání Velkého náměstí jako tržišního centra města máme pro raný novověk zmínky z dochovaných *register vydání z obecních důchodů z roku 1605*. Jedná se o vydání peněz na vyčištění a zametání bláta a jiných nečistot před konáním jarmarků a před příjezdy významných osob.³¹² Je zde také zmínka o místním tesaři, kterému mají být vydány peníze, aby stavěl boudy k prodávání zboží na jarmarku.³¹³

Tricetiletá válka ukončila desetiletí rozkvětu a uvrhla město do série katastrof, ze kterých se již k původní prosperitě nevrátilo. Velké náměstí bylo v centru dění těchto událostí již od svého počátku. Opakující se pobyty císařských vojsk ve městě vedly k naprosté zkáze většiny měšťanských domů a také předních hradeckých měšťanů na Velkém náměstí. Především souvislá řada domů v jižní frontě Velkého náměstí byla v roce 1636 označena za pustou bez oken a dveří, kde stály pouze poškozené obvodové zdi.³¹⁴ Ve špatném stavu však byla většina objektů, i když přesný stav máme dochován pouze v několika případech.³¹⁵ Při

³⁰⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ – D. KOVÁŘ, *Bílá a Černá*, s. 153–154.

³¹⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 261–262.

³¹¹ A. CECHNER, *Soupis památek*, s. 24; MVČ HK, Veduta města od jihu z roku 1638, inv. č. VU/04–223; MVČ HK, Kopie obrazu Panny Marie Pikardské z roku 1681, inv. č. VU/04–006.

³¹² SOKA HK, HK-AM, *Registra vydání z důchodu městského 1605*, inv. č. 5156, kn. č. 3790, fol. 40r; J. VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci*, s. 426–427.

³¹³ Tamtéž, s. 417.

³¹⁴ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I., s. 273.

³¹⁵ K domu v radničním bloku čp. 166 na Velkém náměstí se dochoval zápis z roku 1660 o neutěšené situaci domu po třicetileté válce: „...kterýžto dům, ačkoliv za posledních dobrých a pokojných časův o mnoho set drážeji

obsazení města v roce 1639 se Velké náměstí proměnilo v centrum okupační správy švédské armády, která odsud prováděla organizované rabování celého města.³¹⁶

Od 30. let 17. století, kdy do města přišli jezuité, získává postupně Velké náměstí více náboženský a duchovní charakter. Ten byl umocněn výstavbou v místech bývalých měšťanských domů v jižní frontě Velkého náměstí, totiž jezuitské koleje, jezuitského kostela Nanebevzetí Panny Marie a po založení hradeckého biskupství v roce 1664 také biskupské rezidence, přičemž zpoždění staveb způsobily časté spory mezi biskupy a městskou radou. S rekatolizací úzce souvisela náboženská procesí, jejichž frekvence po výstavbě jezuitského kostela razantně vzrostla. Procesí se konala k důležitým církevním svátkům, vypravovány byly i průvody s modlitbami za ušetření města od morové epidemie.³¹⁷ Již výše jsme vzpomínali vybudování mariánského morového sloupu, jehož význam netkvěl pouze ve vyjádření díky za ušetření města od morové epidemie, ale také se bezpochyby jednalo o symbolické vyjádření příklonu města ke katolické církvi.³¹⁸ Umístění a provedení sloupu bylo hodnoceno velmi kladně pro jeho optické ohnisko ze všech možných pohledů.³¹⁹ Dodejme, že sloup je jednou z mála staveb na Velkém náměstí, která se ve své původní podobě dochovala dodnes.

Změny se dotkly i kaple sv. Klimenta, zvané též Stará kaple, někdy také kaple Česká. Ta byla v průběhu raného novověku ve velmi neutěšeném stavu. Byla několikrát opravována, v 16. století byla odsvěcena a sloužila jako sklad soli. V 60. letech 17. století v ní byl uložen sklad zbraní a starých neužitečných věcí a jiného nepořádku.³²⁰ Nakonec bylo v roce 1714 rozhodnuto kapli obnovit v barokním duchu, o čemž rozhodl hradecký biskup Jan Adam Vratislav z Mitrovic, který realizoval několik významných barokních staveb ve městě.³²¹ Věž kaple sv. Klimenta je znázorněna na jeho oficiálním portrétu, který je uchován na hradeckém biskupství.³²²

šacován byl, a však v posledních válečných všech těžkostech plných a nanejvýš záhubných letech k velké ruině jest přišel.“ SOKA HK, HK-AM, Trhová kniha bílá 1617–1716, fol. P7r.

³¹⁶ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II., s. 24.

³¹⁷ Tamtéž, s. 152; F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz Hradce nad Labem*, Rozdíl I, s. 49.

³¹⁸ I. KOŘÁN, *Umění a umělci*, s. 56.

³¹⁹ Alois KUBÍČEK – Zdeněk WIRTH, *Hradec Králové – město českých královen, město Ulrichovo*, Hradec Králové 1939, s. 60.

³²⁰ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 131; F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 113; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 158; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 8.

³²¹ A. CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém*, s. 59–60.

³²² J. CROŮ, *Královéhradečtí biskupové*, s. 106.

Od 17. století se hradecké Velké náměstí stalo centrem dění i dalších slavnostních událostí, především návštěv významných osobností. Vzpomeňme případ císařovny Eleonory, která ve městě našla azyl před morem, a jejího syna císaře Leopolda I., kdy byl i on na Velkém náměstí při svém příjezdu slavnostně uvítán.³²³ Od přelomu 17. a 18. století bylo součástí pravidelné slavnostní uvítání podkomořího královských věnných měst nebo hofrychtěře, kteří přijížděli potvrzovat novou městskou radu. V pozdějších letech byla jejich návštěva zahajována předáním klíčů, vojenskou přehlídkou na náměstí spojenou se slavnostní střelbou z mušket a z děl na ochozech městských hradeb, bohoslužbou a následným potvrzením městské rady.³²⁴ Další opakující se událostí byla intronizace hradeckých biskupů, jejichž průvod slavnostně končil na Velkém náměstí pobožnostmi v kostele Nanebevzetí Panny Marie a v chrámu sv. Ducha.³²⁵ Všechny slavnostní ceremonie se tak konaly v blízkosti radnice a městských kostelů stojících na Velkém náměstí. Funkce náměstí jako místa ceremonií nabývala v průběhu 17. a 18. století stále větší pompéznosti. Paradoxní situací však je, že k oslavám mnohokrát posloužily také hromady odpadu (jako vhodná vyvýšená místa) ze starých zbořených budov, které jezuité při stavbě koleje nechávali na Velkém náměstí.³²⁶

Události nebyly pouze veselého a slavnostního rázu, častá byla procesí spojená s pohřby, kdy byli měšťané ze svých domů přenášeni na zádušní mše do jednoho z hradeckých kostelů. Za jezuitů, kteří významným způsobem ovlivňovali život hradeckých obyvatel, si přáli být Hradečané pohřbeni především do jezuitského kostela Nanebevzetí Panny Marie na Velkém náměstí, ve kterém si dokonce předem rezervovali pro sebe a své rodiny příslušnou kryptu pod některým z oltářů.³²⁷ Poslední pohřeb v kryptě se uskutečnil v roce 1783 pro pátera Ignáce Vydrů.³²⁸ Chrám sv. Ducha, v roce 1664 povýšený na katedrálu, byl faktickým sídlem duchovního života, ačkoliv mezi obyvateli byl zájem hlavně o mše v jezuitském kostele. V chrámu pokračoval čilý ruch přestaveb a budování nových oltářů. Pohřby do krypty katedrály sv. Ducha byly ukončeny jako v případě kostela Nanebevzetí Panny Marie také v 80. letech 18. století, posledním byl pohřeb Ludmily Trögerové z 6. března 1782.³²⁹ Václav Kalaš, autor

³²³ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 149–154.

³²⁴ Podrobný ceremoniál jedné z návštěv podkomořího v roce 1729 popsal F. Švenda. F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 164–167.

³²⁵ Eva HAVLÍKOVÁ – Petr POLEHLA, *Intronizace královéhradeckých biskupů v 17. a 18. století*, Červený Kostelec 2020 s. 45–46.

³²⁶ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 159.

³²⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 428–442.

³²⁸ Tamtéž, s. 442.

³²⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 230.

děkanské pamětní knihy, do krypty sestoupil po jejím znovuotevření v roce 1874 a našel zde dubové rakve s kostmi měšťanů v poměrně zchovalém stavu.³³⁰ V okolí chrámu sv. Ducha stával jediný hřbitov uvnitř hradeb, ostatní pohřby probíhaly na předměstských hřbitovech u kostelů sv. Petra, sv. Jakuba a sv. Pavla, případně v kryptách kostelů. Kapacita hřbitova při chrámu sv. Ducha nepostačovala, což se promítlo nejen do nutnosti pohřbívat při farních kostelech na předměstích (kde při morové epidemii v roce 1599 muselo dojít k rozšíření hřbitova u sv. Petra), ale také do vrstvených hrobů nad sebou přímo na hřbitově u sv. Ducha.³³¹ Po zákazu pohřbívání v intravilánu byl následně hřbitov zrušen, kosti zemřelých ale byly ponechány na svém místě pod dlažbou. V blízkosti hřbitova stával mimo jiné obecní domek sousedící se hřbitovní zdí na jedné a domem čp. 166 v radničním bloku na straně druhé, který byl po mnohá desetiletí sídlem hradeckých kostelníků. U zdi hradeckého hřbitova stála také budova latinské školy.

Chrám sv. Ducha a kostel Nanebevzetí Panny Marie byly také centry působení početných bratrstev, jejichž množství vzrostlo v průběhu 18. století. Nejstarší bylo literátské bratrstvo při chrámu sv. Ducha, o kterém máme zprávy již z druhé poloviny 15. století. Největší růst a rozmach bratrstva nastal v průběhu 16. století.³³² Být součástí literátského bratrstva bylo prestižní záležitostí, proto mezi členy nalézáme řadu prominentních měšťanů, především členy městské rady nebo cechovní mistry. S tím, jak významní členové byli součástí bratrstva, se také rozmnožoval jeho majetek.³³³ Literátské bratrstvo bylo dokonce majitelem pozemků na předměstích nebo domů na starém městě.³³⁴ V průběhu 17. a 18. století se ve městě objevila celá řada nových bratrstev spojených s barokní zbožností (bratrstvo sv. Anny, bratrstvo sv. škapulíře, bratrstvo Nejsvětějšího těla Božího, bratrstvo Nanebevzetí Panny Marie, bratrstvo Zvěstování Panny Marie, bratrstvo dobré smrti aj.).³³⁵ Bratrstva soustředěná kolem dvou hlavních hradeckých kostelů na Velkém náměstí odrážela mentalitu zbožnosti hradeckých

³³⁰ Tamtéž, s. 225.

³³¹ M. VÍŠKOVÁ, *Antropologická analýza kosterního materiálu ze hřbitova okolo chrámu sv. Ducha v Hradci Králové*, diplomová práce, Ústav antropologie PřF MUNI, Brno 2011.

³³² SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 546.

³³³ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./2*, s. 347.

³³⁴ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 123; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. O9r; SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 564–568.

³³⁵ Podrobný seznam všech bratrstev působících v Hradci Králové od raného novověku se zmínkami o nich, nadacemi aj. podrobně popsal Václav Kalaš. SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 569–606.

měšťanů. Všechna bratrstva byla v duchu osvěcenských reforem na konci 18. století rozpuštěna.³³⁶

Po vybudování a přestavbách všech významných dominant v první polovině 18. století se prostor Velkého náměstí ustálil přibližně v dnešní podobě, přičemž většina změn souvisela s přestavbami domů v barokním duchu. Jedinou výjimkou byl radniční blok, kde ještě na počátku 18. století stála dvě pustá místa vedle radnice, která městský lékař Ferdinand Částka ze Sternsteinu po zakoupení v roce 1731 přebudoval na rezidenci se dvěma varnými právy z původních domů.³³⁷ Počty domů a jejich parcelace se více měnily v zadních dílech: v případě objektů na severní straně náměstí směrem do zadních ulic, u jižních domů pak do zahrad blíže k městské zdi. Měšťané totiž v roce 1712 od města získali povolení vydržovat na šancích pozemek až k dolní městské zdi, ačkoliv museli ze svého pozemku platit ročně jeden zlatý a 30 krejcarů, ze kterých měla být hrazena oprava městského opevnění. Nesměli také nikomu dovolit, aby skrze pozemky vešel do města, a pro případ potřeby, například při obléhání města, měli zůstat připraveni ihned pozemky vrátit městu.³³⁸ Také na prvních vedutách města můžeme sledovat, že se příbytky měšťanů stavěly těsně u městských zdí, do nichž byla proražena okna, čímž tedy obranná funkce městského opevnění začala ustupovat do pozadí, a to vzhledem ke stáří veduty už minimálně od přelomu 16. a 17. století.

Posledními událostmi, které Velké náměstí zasáhly před vybudováním hradecké pevnosti, byly války o rakouské dědictví ze 40. let 18. století a následná sedmiletá válka. Hradec se opět dostal do středu zájmu nepřátelských armád. Pruská armáda byla hned poté, co vstoupila v roce 1742 do města, rozmístěna na ploše celého náměstí.³³⁹ Při té příležitosti do Hradce přijel také pruský král Fridrich II., který se ubytoval v biskupské rezidenci na Velkém náměstí.³⁴⁰ Prusové sice zanedlouho odtáhli, ale Hradec žil dále v sériích pro město nebezpečných událostí. V roce 1758 vypukl konflikt nanovo a ani tentokrát nebyl Hradec ušetřen. Vojsko vešlo na náměstí brzy zrána, generál Anhaltsko-Desavský ihned rozkázal rozmístění svých mužů po domech Hradeckých. Jezuitská kolej byla proměněna v lazaret pro čtyři tisíce raněných. Tehdy se také Velké náměstí dočasně proměnilo ve vojenskou pekárnu. Zásoby chleba rychle došly, ale bylo třeba nasytit nově přicházející vojáky. Proto byly při hledání zásob potravin, ale také

³³⁶ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 246.

³³⁷ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, L10.

³³⁸ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 42–43.

³³⁹ Týž, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 49.

³⁴⁰ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 178.

například alkoholu, vyrabovány měšťanské domy. Prusové sklídili ještě nedozrálé obilí z okolních polí za městem, které převáželi na náměstí, mlátili ho na podsíních a následně pekli v deseti železných pecích chléb (F. Švenda, který byl v té době malý chlapec, chléb okusil a zhodnotil, že byl nepoživatelný, plný slámy a stébel).³⁴¹ Vojáci však dále rabovali nejen domy, ale také kostely. Škody byly nakonec vyčísleny na 324 tisíc zlatých.³⁴²

Závěrečnou katastrofu pro Hradce představoval velký požár města z roku 1762. Na Velkém náměstí zachvátil oheň kostel Nanebevzetí Panny Marie, kterému se zřítily obě jeho věže, dále pak jezuitskou kolej a několik domů v jeho východní části.³⁴³ Nedlouho po této události bylo ve Vídni definitivně rozhodnuto o vybudování pevnosti jako nárazové překážky vojskům postupujícím ze Slezska. Srovnána se zemí byla celá předměstí spolu s kostely a hřbitovy. Centrum města s Velkým náměstím bylo hermeticky uzavřeno bez další možnosti růstu a rozvoje. Stavební činnost proto ve druhé polovině 18. století probíhala pouze minimálně, většinou se týkala přestaveb a stavebních úprav měšťanských domů. Tento trend pokračoval i v první polovině 19. století, vyjma stavebních prací po požáru z roku 1814, který poškodil velkou část domů na západní straně severní fronty Velkého náměstí.³⁴⁴ V roce 1844 poškodil požár na Velkém náměstí domy čp. 154 až čp. 156.³⁴⁵ Také v 19. století pokračovala zástavba pouze směrem do vnitřních dvorů a zahrad měšťanských domů, která mimo jiné zhoršovala už tak špatnou hygienickou situaci ve městě.³⁴⁶ S tou úzce souvisely propukající epidemie, například cholery, tyfu nebo neštovic.³⁴⁷ Město se v roce 1789 dočkalo opravy vodovodu, který byl veden železnými trubkami na náměstí. Do té doby museli obyvatelé kvůli jeho nefunkčnosti, způsobené válečnými událostmi, nosit vodu z řek. Na konci 18. století (1798) se na Velkém náměstí objevily první olejové lampy, původně k osvětlení prostranství v době konání trhů, později již trvale.³⁴⁸ V letech 1832–1837 se Velké náměstí dočkalo nové dlažby.³⁴⁹

Velké náměstí ve druhé polovině 18. století a v první polovině 19. století nadále zůstává centrem správního, politického, hospodářského, společenského i duchovního života. Zrušení

³⁴¹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 181–183.

³⁴² Tamtéž, s. 187.

³⁴³ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 86–91.

³⁴⁴ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 673.

³⁴⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 138.

³⁴⁶ Tamtéž, s. 674.

³⁴⁷ Milena LENDEROVÁ, *Město v pevnosti. Na cestě k moderní národní společnosti*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 326.

³⁴⁸ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 239, 312.

³⁴⁹ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 347.

jezuitského řádu v roce 1773 a přenechání jeho církevních budov vojenské posádce však vedlo k útlumu náboženského života v podobě, jaká byla typická pro pozdně barokní období, spojené s okázalými ceremoniemi a divadelními představeními pod taktovkou jezuitských páterů. Například mezi lidmi velmi oblíbený svátek hradeckého patrona sv. Klimenta, spojený s četnými událostmi na Velkém náměstí, přestal být veřejně slaven v roce 1787.³⁵⁰ Hradecké náměstí sice i poté bylo zázemím pro celou řadu společenských a slavnostních akcí, ty však pomalu ztráceli svůj ryze náboženský charakter a obohacovaly se o prvky vojenské a občanské. Okázalou slavností za účasti obyvatel, duchovních a vojáků (až z Čáslavi) bylo slavnostní svěcení praporu Národní gardy od Josefa Mánesa na Velkém náměstí.³⁵¹

Vedle správních a církevních objektů, kterým jsme věnovali velkou pozornost, byly pro život obyvatel důležité také četné hostince. Již od poloviny 18. století existovalo na Velkém náměstí několik podniků. Hostinec U Zlatého lva (dnes čp. 135) nechvalně proslulého zločince a později sebevraha Jana Hronka byl znám jako místo, kterému bylo lepší se vyhýbat, neboť Jan Hronek zde okrádal hosty při spánku.³⁵² O něco později byla otevřena další hospoda U Modré hvězdy (čp. 25).³⁵³ Dále byl zřízen hostinec U Černé orlice (čp. 150), který nejednou hostil významné osobnosti včetně císařů a arcivévodů.³⁵⁴ Ve 30. letech 19. století fungovaly na Velkém náměstí dva hostince, U Modré hvězdy a U Zlatého beránka (čp. 30).³⁵⁵

Do 80. let 19. století, kdy bylo zahájeno boření hradecké pevnosti, město zůstalo uzavřeno bez možnosti dalšího rozvoje. Velmi palčivě se nedostatek místa projevoval v oblasti bydlení, kdy počet obyvatel v jednom domě dosahoval až 48 osob.³⁵⁶ Hradec Králové je pamětníky líčen jako město na jedné straně plné historických památek a poměrně kvalitních budov, na druhé straně je hodnoceno jako město stísněné a pochmurné (například očima J. V. Friče).³⁵⁷ Vedle sebe tu žilo civilní obyvatelstvo spolu s vojáky. Vojenský ráz města provázel

³⁵⁰ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 255.

³⁵¹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 290.

³⁵² Jan Hronek se stal legendární postavou hradeckých dějin. Příběhy, které byly spojeny především s krádeží cínového nádoby u úmrtního lože vystaveného nebožtíka a následné vylekání chlapce nebo jeho pozdější dopadení při činu krádeže, kdy se v černém oblečení a s bílou čapkou na hlavě schovával v kamnech na radnici, se staly natolik populární, že obraz sazemi pokrytého Hronka, kterého pak potupně vedli přes náměstí do městské věznice, visel na zdi nejedné hradecké domácnosti. F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I s. 119–120; Tamtéž, s. 123–127.

³⁵³ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I s. 13; Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 60–61.

³⁵⁴ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 262; M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 344.

³⁵⁵ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 349.

³⁵⁶ Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Status animarum*, s. 68–69.

³⁵⁷ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 282.

většinu veřejných akcí a slavností, velmi časté byly oslavy s vojenskými prvky, které se nejčastěji odehrávaly na Velkém náměstí. Bývalý jezuitský kostel a jezuitská kolej byly také vyčleněny, jak již bylo uvedeno, pro potřebu armády. Všudypřítomnost vojáků na ulicích, v hostincích i v kostele zasáhla i do života studentů (V. V. Tomek, A. Jirásek, J. Štolba, V. Řeháček), kteří toto úzké propojení vojenského a občanského života živě popisovali.³⁵⁸

Na druhé straně uvnitř stísněného města bujelo národní obrození spojované zde mimo jiné s osobou kutnohorského rodáka Jana Hostivíta Pospíšila, který se velkou měrou zasloužil o tisk a distribuci česky psaných knih tisknutých na Velkém náměstí (čp. 15). V jeho domě se scházeli nejen významní představitelé národního obrození z českého prostředí, ale také z okolních zemí (například L. Štúr).³⁵⁹ Hradec svým počtem vlastenců a obrozenců patřil mezi elitní města, osobnosti se zde formovaly nejen z řad profesorů na zdejších školách a gymnáziích (V. K. Klicpera, J. L. Ziegler), ale také z duchovních (F. Švenda), úředníků a měšťanů. Dům čp. 150 poté, co byl zrušen hostinec U Černého orla, přebíral obchodník Jan Josef Kučera, magistr filozofie, o kterém velmi obdivně mluvil V. V. Tomek, jeho kmotřenec.³⁶⁰ Členové vlasteneckého života a hradecké intelektuální vlny se tedy soustředili především na Velkém náměstí, které se tak stalo vzkvétajícím centrem několika generací obrozenců.

Nálady společnosti se začaly větší mírou měnit až po prohrané válce v roce 1866. Konflikt těsně za branami hradecké pevnosti ukázal, že taktická úloha bastionových pevností je zastaralá. Magistrátu i všem obyvatelům tak začala pevnost překážet, protože způsobila nejen přelidnění historického jádra, složité vztahy mezi obyvateli a vojáky, ale také nemožnost jakéhokoliv rozvoje do okolí, jak tomu začalo být běžné v jiných městech. Po sérii složitých jednání, trvajících několik desetiletí, bylo nakonec v roce 1883 rozhodnuto o zrušení pevnosti, jejím zbourání a prodeji pozemků městu.

Velkého náměstí se však změny od druhé poloviny 19. století dotkly jen minimálně. Likvidací hřbitova u sv. Ducha, obecního domku a školy u jeho zdi se podoba náměstí, jak můžeme vidět na několika dochovaných dobových vyobrazeních, definitivně ustálila. Z Velkého náměstí bylo v roce 1810 vyvedeno skrz městskou zeď schodiště nazvané Bono

³⁵⁸ O studentských letech v Hradci Králové s mnoha zmínkami o vojenském rázu města viz Alois JIRÁSEK, *Z mých pamětí I.*, Praha 1911, s. 266–336; Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života*, Praha 1904–1905; Josef ŠTOLBA, *Z mých pamětí*, Praha 1906–1907; Ignát HERRMANN, *Blednoucí obrázky*, Praha 1960; V. ŘEZNÍČEK, *Královéhradecké vzpomínky*, Hradec Králové 1904.

³⁵⁹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 272–275.

³⁶⁰ V. V. TOMEK, *Paměti z mého života*, s. 7–9.

Publico v místech bývalé Rybářské fortny.³⁶¹ V roce 1906, jak jsme již uvedli, byla zbořena věž Kropáčka.

Důležitý obrat nastal ve správní funkci Velkého náměstí. Po správních reformách v roce 1850 přešla faktická důležitost městské správy na úřad krajského hejtmanství, který byl umístěn na Malém náměstí. Podobně byl nakonec na Malé náměstí přenesen magistrát (který krátce sídlil v domě bývalého pevnostního velitele v místech dnešního Klicperova divadla) a řada dalších úřadů (podkrajský úřad).³⁶² V budově radnice nadále sídlil krajský soud, ale také okresní soud.³⁶³

Velké náměstí i přes přesun některých úřadů nadále zůstalo faktickým centrem městského života. Po vyhlášení války v roce 1914 se Velké náměstí stalo svědkem celé řady vojenských přehlídek a shromáždění verbovaných vojsk. Symbolicky se také otevřel nový věk Hradce Králové, kdy byl při veřejné manifestaci dne 29. října 1918 za účasti 30 000 hradeckých občanů vyhlášen z balkonu budovy staré radnice na Velkém náměstí vznik Československé republiky.³⁶⁴

³⁶¹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 309.

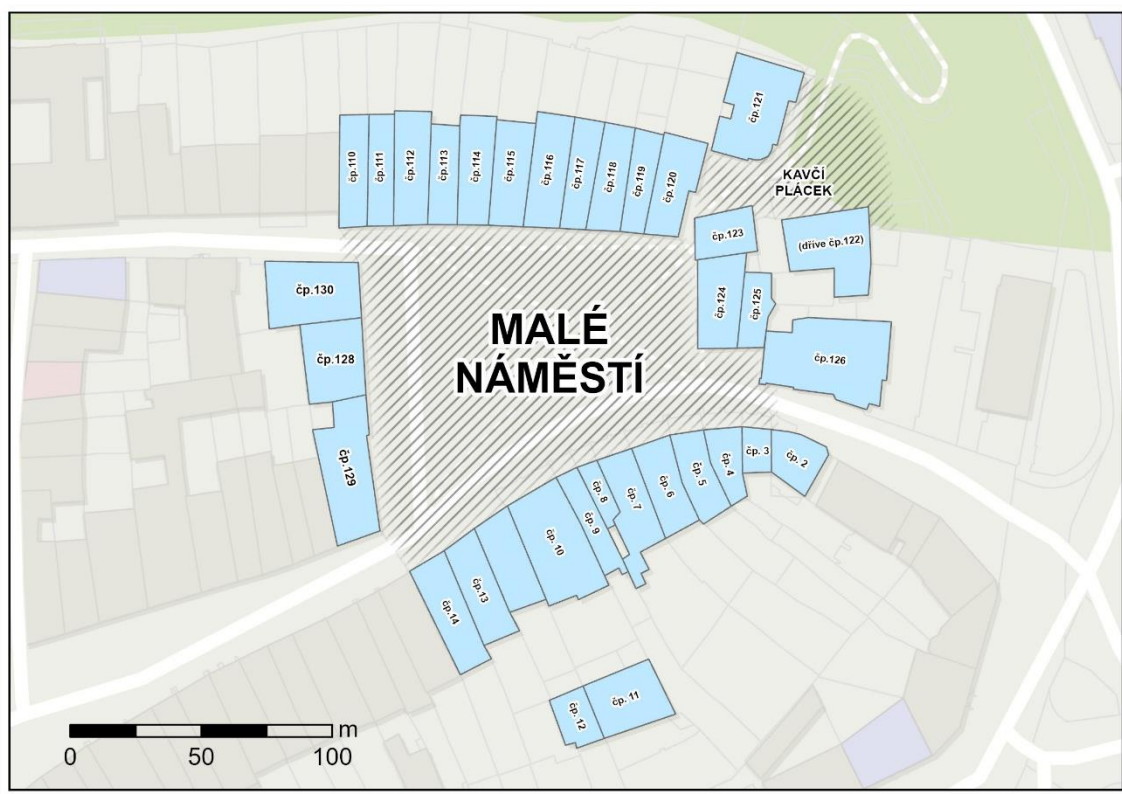
³⁶² SOkA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 710–711.

³⁶³ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 11.

³⁶⁴ Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, in: Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 438.

3.3 Malé náměstí a Kavčí plácek

3.3.1 Vymezení prostoru

Obr. č. 6 Orientační plánek Malého náměstí a Kavčího pláčku v roce 2024 (rekonstrukční mapa P. Bártík)

Malé náměstí je nerovnoměrné lichoběžníkové náměstí na východní, lehce se svažující části hradeckého návrší, které leží o několik metrů níže než východní část Velkého náměstí. Plocha náměstí činí přibližně 0,5 ha a jeho rozměry jsou 90 metrů v západní části, na severní straně pak 80 metrů, zatímco v nejužším místě na východě má náměstí necelých 45 metrů. Vykrojená část náměstí na jihovýchodním cípu, kde na něho navazuje spojovací Mýtská ulice, je pak nerovnoměrného čtvercového tvaru přibližně 15 x 15 metrů. Jižní, zaoblená část má délku zhruba 100 metrů. Při pohledu na náměstí můžeme sledovat, že prostor stoupá směrem na západ, ale nejprudší stoupání je směrem na severozápad (kde na náměstí navazuje Dlouhá ulice směřující dále na západ města) a severovýchod do míst průchodu na Kavčí plácek. Vizuálně je patrný svažující se terén směrem k jihovýchodu, kde byl přirozený vstup do města.

Malé náměstí nelze, podobně jako ostatní veřejná prostranství, prostorově přesně vymezit, proto níže představíme jen orientační schéma. V dějinách totiž docházelo ke změnám parcelací domů, největší proměny prostoru souvisejí s pozdějšími stavebními zásahy v 19., 20.

a případně 21. století, ale také se změnami v přiřazení domů ke konkrétní ulici nebo v číslování domů.

Jižní strana domů od zbytku náměstí značně ubíhá a je orientována spíše v ose jihozápad–severovýchod. Je to dáno především reliéfem návrší. Jižní frontu Malého náměstí tvoří 11 očíslovaných, původně měšťanských domů: čp. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13 a 14. Původní dva měšťanské domy čp. 10 a 11 byly spojeny v jeden objekt s dnešním čp. 10. Číslo popisné 11 má dnes původně zadní dům ve dvoře poblíž městské hradby. Číslo popisné 12 má dnes objekt v zahradě domu, původní měšťanský dům je dnes bez popisného čísla a je součástí domu čp. 10. Domy čp. 2 a 3 byly ve 20. století včleněny do Mýtské ulice, v současnosti jsou zpět přiřazeny k Malému náměstí.

Na severní straně náměstí dnes stojí deset původně měšťanských domů, konkrétně čp. 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119 a 120. Severní domy opět vytvářejí poměrně rovnoměrnou frontu domů, téměř dokonale v ose západ–východ.

K Malému náměstí přirozeně patřilo ještě menší veřejné prostranství, zvané dnes Kavčí plácek, nacházející se těsně za severovýchodním cípem Malého náměstí. Původní plácek měl plochu necelých 200 metrů čtverečných. V dnešní době, spolu s travnatým prostranstvím, tvoří plocha plácku přibližně 0,1 ha. V jeho prostoru se nacházely celkem dva domy (čp. 121 a 122). Z této strany byl v minulosti také přístup do obecní sladovny. Měšťanský dům čp. 122 byl zbořen a nahrazen v 80. letech 19. století prvním hradeckým objektem Sokolovny. Stavba, dnes bez čísla popisného, v současnosti chátrá a zůstala z ní pouze torza opěrných zdí. V současnosti je plácek průchozí díky vybudovanému schodišti pro pěší, dříve však byl celý prostor uzavřen a těsně sousedil s městským opevněním a baštou. Přístup na plácek tak byl od středověku možný pouze z Malého náměstí.

Na východní straně náměstí jsou dva domy, jeden původně měšťanský dům čp. 123 a budova bývalé Nové radnice čp. 124. Na jihovýchodním cípu Malého náměstí je prostor lehce vykrojen do Mýtské ulice, v jejíchž místech byla dříve městská brána zvaná Mýtská (později Slezská). Zde stojí další dva měšťanské domy: čp. 125, které je vchodem otočeno do náměstí, jeho prostory jsou však v zadní části domu Nové radnice, a čp. 126, které sice již zasahuje do prostoru Mýtské brány, svým čelem je ale umístěno také směrem k Malému náměstí a historicky bylo jeho součástí. Dům čp. 126 je však v současnosti přiřazen do Mýtské ulice a oficiálně tak není součástí Malého náměstí, ačkoliv v dějinách byl jeho integrální součástí.

Západní strana náměstí, tvořená třemi původně měšťanskými domy čp. 127, 128 a 129, je téměř rovnoběžná a směřuje přesně v ose sever–jih.

Podíváme-li se na vývoj názvosloví prostoru, byl ve starších pramenech, především v 16. století, nazýván jako *Koňský trh*, později se užívalo názvu *Malý rynek (rynk)* nebo *Malý ryneček*, německy pak *Kleiner Ring*. Od druhé poloviny 19. století byl již oficiální název *Malé náměstí*, což na několik desetiletí v průběhu 20. století vystřídalo označení *Husovo náměstí*. Po sametové revoluci se podobně jako u sousedního Velkého náměstí přistoupilo k návratu původního názvu *Malé náměstí*. Pro *Kavčí plácek*, jak se menší veřejné prostranství severovýchodně od Malého náměstí oficiálně jmenuje, se ve starších pramenech, především v 16. století, využíval název *Kavčí trh*. Spojnici mezi oběma prostranstvími tvoří úzký průchod, který zůstává anonymní a v písemných pramenech se nazýval bez konkrétního pojmenování jako *ulice* nebo *ulička*.

Na Malém náměstí se nachází celkem 29 adres s popisným číslem, na Kavčím plácku pak jeden stojící dům. Množství a dispozice těchto domů se v průběhu středověku a raného novověku proměňovaly, což budeme sledovat v následujících kapitolách. Topografické změny bude možné pozorovat jak na základě provedených archeologických průzkumů, tak s využitím písemného materiálu. Obrazové a fotografické prameny jsou doloženy až od druhé poloviny 19. století.

3.3.2 Malé náměstí a jeho vývoj ve středověku

Podrobnější sledování vývoje Malého náměstí je pro nejstarší období možné pouze na základě archeologických průzkumů a sond, z jejichž výsledků lze již schematicky popsat vývoj tohoto veřejného prostranství. Prostor budoucího Malého náměstí byl v době, kdy se na západní straně návrší začala formovat akropole se správním hradem, nezastavěný (sídlištní charakter) a patrně sloužil jako volná plocha pro hospodářské zázemí, pravděpodobně jako prostranství pro pastevectví, případně pěstování plodin. Pro pozdní dobu hradištní archeologické výzkumy odhalily zbytky mělkých dřevěných staveb svědčících o hospodářské činnosti v této oblasti.³⁶⁵ Nalezeny byly také četné kulovité jamky, které tuto teorii podporují. Zároveň archeologické sondy potvrdily časté zásahy do terénu s cílem jeho vyrovnaní, což vypovídá o využitelnosti

³⁶⁵ Jiří SIGL, *Archeologický výzkum na stavbě trafostanice na Malém náměstí v Hradci Králové v r. 1997*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 24, 1998, s. 130–131.

prostoru v mladší době hradištní.³⁶⁶ Oblast byla tedy využívána minimálně jako hospodářské zázemí, což vyvrátilo teorie, že tato lokalita byla k městu připojena až po zasypání údajného příkopu nalezeného při stavbě kostela Nanebevzetí Panny Marie.³⁶⁷

Pokud však nebyla plocha soustavněji obydlena již v pozdní době hradištní, došlo k tomu nejpozději v průběhu 13. století. Tehdy již byla oblast patrně hustě zastavěna objekty jak obytného, tak hospodářského charakteru.³⁶⁸ Dochovány jsou četné archeologické nálezy po celém prostranství náměstí, jak v jeho středu v okolí kašny,³⁶⁹ tak na západě, severu i jihu náměstí.

Do období 13. staletí můžeme pravděpodobně klást také vznik Mýtské brány. Starší literatura kladla vznik zástavby na východní straně, a to na základě přítomnosti příkopu. Tyto spekulace podpořil také název brány uváděný v berním rejstříku z roku 1390 v podobě *brány nové*.³⁷⁰ Podle archeologů však příkop v žádném případě nemohl bránit rozšiřování na východ. Teze o tom, že brána vznikla až později, archeologické nálezy rozporují. Zároveň potvrdily, že vznik Malého náměstí jako volného tržního prostoru lze klást až do 14. století.³⁷¹

Doklady o starobylosti brány a zároveň o vzniku veřejného prostranství až ve 14. století dokázali archeologové nálezem objektů v prostoru dnešního náměstí. Domy, kterých mohlo být až sedm,³⁷² stály v prostoru dnešního Malého náměstí zhruba v ose východ–západ a tvořily uliční síť od Velkého náměstí k místu brány, paralelně s jižní zástavbou.³⁷³ Jižní strana náměstí zhruba v dnešní podobě byla dotvořena ve stejném období. Tato ulička směřovala do míst, kde v této době musela brána existovat. Jednalo se totiž o přirozený úvoz, který byl v průběhu staletí dodatečně prohlubován.³⁷⁴ Průjezd do města tedy v této době vedl skrze úžlabinu a je těžko uvěřitelné, že by zde byla absence byť jen základní brány.

Zástavba v prostoru náměstí však nejpozději na počátku 14. století začala ustupovat. Důvody, které k tomu vedly, zůstanou pro absenci pramenů skryty. Jako nejpravděpodobnější

³⁶⁶ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 16–19.

³⁶⁷ Srov. B. S. alias Ludvík DOMEČKA, *Vzrůst Hradce Králové ve 13. a 14. století*, Kraj Královéhradecký XIII, 1922, 92, s. 3.

³⁶⁸ R. BLÁHA, *Archeologický výzkum na Malém náměstí*, s. 190.

³⁶⁹ J. SIGL, *Archeologický výzkum na stavbě trafostanice*, s. 127–136; Jiří SIGL, *Změna struktury městské zástavby na Malém náměstí v Hradci Králové*, *Archaeologia historica* 24, 1999, s. 161–168; Martin JEŽEK, *Výzkum v místě kašny na Malém náměstí v Hradci Králové*, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 26, 2000, s. 107–131.

³⁷⁰ V. V. TOMEK, *Místopisné paměti města Hradce Králové*, s. 6.

³⁷¹ R. BLÁHA, *Veřejná prostranství*, s. 194.

³⁷² R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 630.

³⁷³ J. SIGL, *Změna struktury městské zástavby*, s. 165–166.

³⁷⁴ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 637.

příčina se jeví nutnost nového volného prostoru pro konání veřejných trhů, čemuž samotná lokalita Velkého náměstí v dobách rozvoje středověkého města přestala dostačovat.³⁷⁵ Taková úvaha se zdá opodstatněná. Velké náměstí, jehož prostorové uspořádání se patrně etablovalo ve stejném období 14. století, jistě svojí rozlohou nepostačovalo veškerému trhu potřebnému pro rozvíjející se královské město. Při pohledu na mapu také přichází v úvahu, že umístit náměstí jako tržní místo do východní části města, v těsné blízkosti městské brány, mohlo být součástí politiky rozvoje města. Stísněnost parcel na hradeckém návrší navíc vyžaduje nové náměstí jako jakési provzdušnění a prosvětlení těsných ulic, stranou nemůže stát ani shromažďovací funkce nového veřejného prostoru. Faktem však zůstává, že je Malé náměstí mladšího data, což se promítá v poměrně přesné geometrii jeho plochy, která je na severní a jižní straně náměstí narušena terénní situací návrší, kterou měšťanské domy kopírují.

Podrobnější informace o tom, jací obyvatelé a případně řemeslníci osídlili nově vybudované náměstí, nemáme. Na základě archeologických nálezů pro oblast náměstí lze například uvažovat o soustředění výrobní činnosti na zpracovávání kovů. Archeologové objevili větší množství železných strusek, které byly datovány do 13. století.³⁷⁶ Zda tato činnost pokračovala i po vzniku náměstí, není jasné.

Nejstarší dochovaný písemný pramen zmiňující přímo Malé náměstí byl objeven až v relativně nedávné době. Zápis nalezený při studiu dochovaných zlomků protokolů inkvizitora Havla z kláštera v Heiligenkreuz byl sepsán v hradeckém dominikánském klášteře Panny Marie ve 40. letech 14. století. V překladu autorky nalezeného záznamu Lenky Mazancové zní zápis takto: „*Bratr Teodorik, německý kazatel minoritů, vypověděl, že slyšel od počestné paní Kateřiny Crzepelicz, která má ‚hospicium‘ neboli zádušní dům vedle minoritského kláštera a je panna vysokého věku a ležící, že včera v čase nešpor dozнала, že Anežka řečená Koczierin, mající dům u (Mýtské) brány za Koňským trhem, zvala Kateřinu do svého domu a vybízela ji často, aby přestoupila k jejich sektě, a říkala: ‚Byla bych šťastnější, kdybych tě viděla v mé víře, než kdyby mi někdo naplnil dům zlatem, kdybyste byla mistrovou a paní v naší sektě‘*“.³⁷⁷ V úryvku originálního latinského znění je přímo uvedeno: „*Agnes dicta Kocziernin, que habet domum iuxta portam ultra Rozmark*“.³⁷⁸ Rozmark je fonetický přepis německého výrazu pro

³⁷⁵ R. BLÁHA, *Veřejná prostranství*, s. 194.

³⁷⁶ R. BLÁHA, *Veřejná prostranství*, s. 194.

³⁷⁷ Lenka MAZANCOVÁ, *Zbožnost měšťanů královéhradeckých v době předhusitské*, bakalářská práce, PdF UHK, Hradec Králové 2011, s. 60.

³⁷⁸ Alexander PATSCHOVSKY, *Quellen zur böhmischen Inquisition im 14. Jahrhundert*, Weimar 1985, s. 39.

koňský trh (Rossmarkt),³⁷⁹ který byl v této nebo přechýlené podobě využíván například v Praze pro dnešní Václavské náměstí a v řadě dalších českých měst.³⁸⁰

Tato indicie nás přivádí k tezi, že minimálně ve 40. letech 14. století bylo náměstí vybudováno a sloužilo jako vedlejší trh k prodeji koní. Je možné ji považovat za věrohodnou, protože archeologické průzkumy potvrzují vznik náměstí, jak již víme, v první polovině 14. století. Prokazatelně je ve zmíněném pramenu doložena také Mýtská brána.

Žádné další konkrétní zprávy o raném vývoji Malého náměstí nejsou k dispozici. Podrobnější informace o následujícím období by jistě poskytl berní rejstřík z konce 14. století, dostupný ještě v 18. století, který se však do současnosti dochoval pouze pro Pražské a část Mýtského předměstí. Velmi záhy po vzniku náměstí můžeme uvažovat o vyhloubení obecní studny uprostřed náměstí.³⁸¹ Malé náměstí bylo zdrojem vody podobně jako sousední Velké náměstí, ačkoliv jeho menší rozloha a přírodní podmínky neumožnily vyhloubení více studní. Zdá se, že několik jich bylo zbudováno během středověku, ale vody v nich patrně nebyl dostatek, případně ani kvalita vody nebyla dostatečná, protože kromě centrální studně byly postupně všechny zasypány. Podobné závěry pro celou oblast hradeckého návrší přinesly výzkumy z druhé poloviny 20. století.³⁸² Doklad o jedné později nalezené středověké studni přinesl F. Švenda. V roce 1543 byla při stavebních pracích nalezena zasypaná studna, která byla následně vyčištěna.³⁸³ V roce 1661 byla objevena studna na jihozápadním rohu Malého náměstí před domem Jiřího Kotečníka z Domoslavi (čp. 129).³⁸⁴ Švenda předpokládá, že to byla totožná studna jako z roku 1543, kterou pravděpodobně pro nízkou kvalitu a nedostatek vody město nechalo v roce 1694 opět zasypat.³⁸⁵

O přesném uspořádání středověkého náměstí, jeho domech a obyvatelích nemáme žádné konkrétní informace. Celou situaci navíc stěžuje skutečnost, že původními objekty na místě měšťanských domů, které byly v obvodu náměstí stavěny, byly dřevěné zahloubené domky, jejichž rekonstrukce je vzhledem k použitému materiálu velmi složitá. Přesto lze částečnou podobu rekonstruovat na základě provedených stavebněhistorických průzkumů.

³⁷⁹ Výraz vychází z německého *Roß* pro označení koně.

³⁸⁰ Ve většině případů využíváno označení Roßmarkt, případně Rossmarkt. Srov. Jaroslava MENDLOVÁ, *Nové Město pražské 1348–1784*, Praha 1998, s. 108; Eva SEMOTANOVÁ, *Ottův historický atlas – Praha*, Praha 2016, s. 240. Podobně například v Polné nebo Havlíčkově Brodě.

³⁸¹ M. JEŽEK, *Výzkum v místě kašny*, s. 119.

³⁸² M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 125.

³⁸³ F. ŠVENDA, *Druhý zelený obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III., s. 33.

³⁸⁴ Týž, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II., s. 240.

³⁸⁵ Týž, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV., s. 71.

Víme, že šířka parcel byla u větší části objektů na Malém i Velkém náměstí přibližně stejná a zhruba odpovídá dnešnímu stavu, nejčastěji tedy mezi 8 a 9 metry s menšími odchylkami.³⁸⁶ Řada domů však měla po jedné ze stran volný průjezd, který zajišťoval také prosvětlení a odvětrávání, byl ale také opatřením proti šíření požárů. Již v průběhu 14. století začaly být některé domy ve městě patrové, zbudované z cihel. Z důvodu omezeného volného prostoru na hradeckém návrší byly již od počátků města využívány domovní dvory, na kterých byly budovány dřevěné objekty, sloužící jako hospodářské objekty, řemeslné dílny, ale také jako obydlí pro nájemníky, zaměstnance nebo další členy domácnosti.³⁸⁷ Využívání těchto zadních objektů, ke kterým máme dnes pro období raného novověku dochovány jen ojedinělé písemné záznamy, přetrvalo po celé dějiny města a nakonec se ukázalo jako klíčové při řešení přelidněnosti ve městě v průběhu 19. století.

Rozvoj lokality Malého náměstí spadá do období po příchodu královny Elišky Rejčky do Hradce, která stavební činnosti ve městě věnovala značnou pozornost a nesporně se její přítomnost promítla i do projektů na Malém náměstí. Rozložení rohových domů a budování sklepních prostorů se s tímto obdobím překrývá. Právě dochované sklepní prostory mohou načrtnout středověké rozmístění parcel. Severozápadní roh Malého náměstí byl zastavěn dřevěnou polozahloubenou stavbou (předchůdcem Cejpova domu), později obezděnou v severním traktu domu. Vznik tohoto objektu je kladen patrně do 1. třetiny 14. století.³⁸⁸ Dům na jihozápadním rohu (dnes čp. 129) byl významný v tom smyslu, že jeho průčelí zasahovalo z jižní strany do Velkého náměstí a z východní strany do Malého náměstí. Obvod sklepa, který patrně kopíroval obvod samotné gotické budovy, lze také zařadit do první poloviny 14. století.³⁸⁹ Východní strana náměstí měla podstatně složitější vývoj, který však nelze s určitostí potvrdit ani dnes. Jihovýchodní roh náměstí tvoří dnes jižní průčelí budovy nové radnice, původně několika měšťanských domů. Celá východní část náměstí byla na základě gotických sklepních prostorů ve středověku a v počátcích raného novověku tvořena minimálně čtyřmi gotickými domy (oproti dnešním dvěma domům).³⁹⁰ Parcely na jižní i severní straně Malého náměstí byly navrženy pravděpodobně již při lokaci prostoru. Všechny tyto skutečnosti

³⁸⁶ Dosud provedené archeologické sondy jímek (budovaných od počátků na hranicích parcely) ukazují, že se nacházejí téměř na současných hranicích pozemků a potvrzují tak domněnku, že šířka současných parcel pochází z nejstarších období města. Ústní sdělení R. Bláha.

³⁸⁷ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 15–19.

³⁸⁸ Ladislav SVOBODA, *Cejpův dům čp. 127 na Malém náměstí v Hradci Králové. Stavebně historický průzkum*, Rokytice v Orlických horách 2021, s. 100.

³⁸⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 129–138. Stavebně historický průzkum 1988*, sign. SHP HK 34a 6, s. 29.

³⁹⁰ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebně historický průzkum 1989*, s. 22–23.

tedy předpokládají, že Malé náměstí bylo od svého začátku prostorově situováno přibližně ve stejné podobě, jako je tomu u současné zástavby.

Přímé doklady o prvních desetiletích existence náměstí nemáme, přesto můžeme několik z nich s náměstím nepřímě spojit. Například požár z roku 1339, při kterém vyhořelo město i s předměstími. Jan Lucemburský tehdy podpořil obnovu města darováním lesů pro získání stavebního materiálu.³⁹¹ Jisté také je, že Malé náměstí sloužilo jako prostranství s vedlejší tržní funkcí a jako komunikační uzel východního prostoru návrší. Přímé doklady o tržním ruchu na Malém náměstí však opět dochovány nemáme. Od 14. století můžeme také na sousedním Velkém náměstí sledovat poměrně výrazný stavební ruch, při němž vznikly důležité církevní i světské budovy, především chrám sv. Ducha s přilehlým hřbitovem, kaple sv. Klimenta nebo patrně v závěru 14. století také určitá přestavba budovy hradecké radnice. Malé náměstí naopak žádnou z významných staveb nezískalo. Oproti Velkému náměstí nebyly nalezeny žádné kosterní pozůstatky, proto není možné uvažovat ani o využití této části města k pohřbívání nebo k výkonu duchovní správy.

V oblasti Kavčího plácku, v těsném sousedství Malého náměstí, měla podle berního rejstříku z přelomu 14. a 15. století sídlit hradecká židovská komunita. Lokalizaci židů do prostoru Kavčího plácku zachytil K. Bienenberg, který měl k dispozici kompletní berní rejstřík se zprávou o židovském ghettu.³⁹² V současné době jakýkoliv pramen postrádáme, obecně je ale přítomnost židovského obyvatelstva v této oblasti v době předhusitské obecně přijímána. Plácek s jediným úzkým průchodem na Malé náměstí totiž plně vyhovoval místu uzavřenému od okolní zástavby s minimálním kontaktem s městským obyvatelstvem. Takovýto prostor v opevněném Hradci nebylo mnoho.

Malé náměstí bylo v první polovině 14. století ještě nedlážděné, ke zpevnění prostoru bylo využito štětování, které bylo archeologicky doloženo několika sondami v prostoru náměstí. Výzkum doložil uprostřed Malého náměstí také vrstvu posypu drobnými oblázky, které překryly starší vrstvy a zpevnily jeho terén.³⁹³ V roce 1359 císař Karel IV. povolil vybírání cla a použití finančního výnosu na vydláždění města, můžeme proto předpokládat i následné dláždění Malého náměstí.

³⁹¹ CIM II, s. 329–330, č. 206.

³⁹² R. BLÁHA – V. NĚMEČKOVÁ, *Město Hradec Králové v letech 1225–1420*, s. 93.

³⁹³ J. SIGL, *Archeologický výzkum na stavbě trafostanice*, s. 130.

Ani pro 15. století nejsou dochovány přímé písemné doklady, ačkoliv s ohledem na význam města během husitských válek můžeme počítat s událostmi odehrávajícími se i na tomto veřejném prostranství. V průběhu 15. století však lze předpokládat napojení náměstí na vodovodní systém skrze dřevěné roury. Do této doby patrně spadá přebudování staré studny na obecnou kašnu uprostřed náměstí, a to někdy ve druhé polovině 15. století.³⁹⁴

Během 15. století město několikrát postihly požáry. Pro oblast Malého náměstí můžeme předpokládat spíše požár z 19. června 1484, který dle svědectví zasáhl celé město i s předměstími a při kterém zahynulo mnoho lidí.³⁹⁵ Jakým způsobem postihly požáry v 15. století Malé náměstí, nemáme přesnější zprávy, středověké části domů v této oblasti jsou totiž spíše výjimkou.

Ačkoliv postrádáme většinu písemných pramenů k Malému náměstí pro období středověku, můžeme předpokládat, že oblast nebyla stranou společenského života. Pravidelné trhy, které dochované prameny dokládají až do začátku 20. století, s sebou přinášely na náměstí ruch a události běžného života. Přes Malé náměstí mohly putovat také různé slavnostní průvody, které do města vstupovaly přes Mýtskou bránu. Dělo se tak například při příjezdu krále Jiřího z Poděbrad a jeho průjezdu městem po návratu z Moravy.³⁹⁶ Švenda uvádí, že na Jiříkově kašně byl obraz krále Jiřího z Poděbrad nasměrovaný k Mýtské bráně, kterou měl král do města vstoupit.³⁹⁷

V závěru středověku, v roce 1513, bylo podobně jako sousední Velké náměstí vydlážděno také Malé náměstí čedičem, který městu povolil těžit na Kunětické hoře Vojtěch z Pernštejna.³⁹⁸ F. Švenda zmiňuje, že se konkrétně v případě Malého náměstí jednalo o vydláždění cesty od Mýtské brány směrem k Velkému náměstí. Při dláždění byla pak objevena již zmiňovaná studna na jihozápadním rohu náměstí u domu čp. 129.

První soustavněji dochované písemné zprávy o Malém náměstí spadají teprve do počínajícího raného novověku, konkrétně do období 30. let 16. století.

³⁹⁴ R. BLÁHA, *Hygiena ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, s. 237–238.

³⁹⁵ J. SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové*, s. 176; SOkA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 43.

³⁹⁶ V. NĚMEČKOVÁ, *Hradec v době husitské a jagellonské*, s. 127.

³⁹⁷ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 135.

³⁹⁸ CIM III, s. 1255, č. 694.

3.3.3 Raně novověký vývoj Malého náměstí

První dochovaná raně novověká písemná zmínka, která se váže k Malému náměstí, pochází z roku 1532. Jedná se o trhový zápis, ve kterém kožešník Petr Cejp kupuje *Machkovský dům* na *Košském trhu*.³⁹⁹ Ve stejném roce máme dochovány trhové zápisy pro domy na Kavčím plácku, který je v zápisu ve stejné knize uveden jako *Kavčí trh*.⁴⁰⁰ Etymologie tohoto pojmenování je nejasná. Je možné usuzovat, že plácek byl pojmenován po ptactvu. Kavka, o něco menší pták než havran nebo krkavec, si v evropských kulturách vysloužila jistou nedůvěru, rozhodně se jednalo o ptáka spojovaného s negativními vlastnostmi, někdy až se smrtí.⁴⁰¹ Snad by se dalo uvažovat o návaznosti na místo, kde dříve žili židé a které se tedy i v očích hradecké společnosti stalo místem na okraji společenského života. Stejně tak ale mohlo jít o prosté pojmenování místa, na kterém se tito ptáci zdržovali. Zda tento prostor sloužil jako ptačí trh, doložit nelze, ačkoliv i ptáci se stávali prodejním zbožím na středověkém trhu. Vzhledem k tomu, že se zde před husitskou revolucí mělo nacházet židovské obyvatelstvo, musíme usuzovat o využívání prostoru jako případného trhu, a to až od druhé poloviny 15. století.

V 16. století se také objevují první písemné popisy umístění měšťanských domů v blízkosti *Mýtské brány*. K lokalizaci se využívaly nejen pro domy bezprostředně sousedící s bránou, ale i objekty na Malém náměstí v její blízkosti.⁴⁰²

Požáry, které náměstí a jeho okolí přímo ovlivňovaly, byly v 16. století poměrně časté. Jednalo se o roky 1509, 1512 a 1517. Velmi výraznou měrou se Malého náměstí týkal požár z roku 1536. Po provedeném výzkumu objektů na Malém náměstí a Kavčím plácku a po srovnání dochovaných písemných pramenů a stavebněhistorických průzkumů jsme došli k názoru, že většina těchto domů byla buď zničena, nebo silně poškozena. Tento požár také zahájil přestavbu domů v pozdně gotické podobě. Důležité také je, že v obvodu města nebyly po roce 1536 stavěny celodřevěné domy.⁴⁰³

³⁹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, s. 22r.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 70r.

⁴⁰¹ Tonny ANGEL – John M. MARZULF, *In the Company of Crows and Ravens*, Yale 2005, s. 20–21.

⁴⁰² První uvedení Mýtské brány v trhové knize se váže také k roku 1532 jako u dalších topografických názvů. SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, s. 26r.

⁴⁰³ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 19–21.

Podrobněji známe rozsah požáru k roku 1586, kdy vyhořely domy až k Malému náměstí.⁴⁰⁴ Konkrétně byly ohněm výrazným způsobem poničeny domy na východní straně Malého náměstí (dnešní čp. 127, 128 a 129). Zpráva o nich se dochovala v seznamu s vyčíslením škod a prosbou o poskytnutí dřeva na opravu domů a prominutí placení berní a posudného na příští tři roky.⁴⁰⁵ Ze soupisu víme, že se na Malém náměstí nacházel poměrně krátce také pivovar při domu čp. 129, patřícím Izajáši Kotečnickovi, a také pivovar Martina Cejpa z Peclínovce při domu čp. 127 (pivovar však směřoval do Dlouhé ulice, v místech dnešního domu čp. 212).⁴⁰⁶ Oba pivovary vyhořely patrně do základů. Na opravu domů a pivovarů bylo ihned poskytnuto dřevo z lesa Obce.⁴⁰⁷

Před požárem, ale zejména při opravě poničených domů po roce 1586, došlo k renesanční přestavbě značné části domů, především na obou centrálních veřejných prostranstvích. Na Malém náměstí byly domy již zděné, zdobené štíty, sgrafity a malbami na omítce.⁴⁰⁸ Město v této době realizovalo několik stavebních počinů a můžeme předpokládat, že architekti a umělci, často italští, pracující na obecních stavbách, zasahovali také do výstavby či přestavby měšťanských domů. Výrazným prvkem Malého náměstí byla také podloubí, která byla v průběhu 16. století již zaklenutá.⁴⁰⁹ Na Malém náměstí existovaly celkem tři řady podloubí. První, jediné současné dochované podloubí v jižní frontě Malého náměstí mezi domy čp. 2 až čp. 10. Druhé podloubí, tzv. Máselná síň, vedla od domu čp. 14 dále na Velké náměstí. Třetí podloubí bylo v severní frontě Malého náměstí. Podloubí začalo být budováno po roce 1586 také v průčelí domu čp. 129, směřující dále na Velké náměstí, to se však Malého náměstí dotýkalo pouze okrajově. Přesto byla vybourána přímo v průčelí domů na Velkém náměstí, a tím pádem přinesla úbytek obývacího prostoru.⁴¹⁰ V západní ani východní frontě pravděpodobně podsín nebyla. Renesanční přestavba se promítla také do cen objektů, které je možné od konce 16. století průběžně sledovat.

Změna se ale týkala také prostoru Malého náměstí. V roce 1568 bylo prostranství nově vydlážděno.⁴¹¹ V roce 1587 bylo z Bohánky u Hořic, kde se těžil kámen i pro stavbu Bílé věže

⁴⁰⁴ SOKA HK, HK-PM, *Kniha dokumentů*, kn. č. 2, s. 37.

⁴⁰⁵ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 84–86; NA, fond Stará manipulace, sign. K 27/58.

⁴⁰⁶ Tamtéž, s. 98.

⁴⁰⁷ SOKA HK, HK-PM, *Kniha dokumentů*, kn. č. 2, s. 37–40.

⁴⁰⁸ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./2*, s. 350.

⁴⁰⁹ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 21.

⁴¹⁰ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 129–138. Stavebně historický průzkum 1988*, s. 29.

⁴¹¹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./2*, s. 350; F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 171.

nebo Pražské brány, na Malé náměstí dopraveno saněmi taženými 12 koňmi kamenné koryto, které snad mělo sloužit k napájení koní na zdejším trhu.⁴¹² O náměstí bylo pravidelně pečováno. Před konáním trhů bylo z obecních důchodů placeno několik desítek nádeníků, kteří měli z veřejných prostranství odstraňovat bláto, rupy a jiný nepořádek.⁴¹³ Provedené investice do předlážďení a dovezení koryta vypovídají o čilém ruchu, který na Malém náměstí probíhal. Doklady o tom, zda přes Malé náměstí v předbělohorské době směřovaly slavnostní průvody, například při návštěvě Ferdinanda I., nemáme. Jistě se zde konala řada lidového veselí, doprovázená taneční zábavou, pitím, ale nepochybně také rvačkami, nadávkami a jiným koloritem všedních dní. Proto město zajišťovalo na veřejných prostranstvích dozor. Obec například v roce 1566 pověřila Martina Cejpa z Peclínovce dohledem na Malém náměstí, aby se šenkování nápojů nekonalo po třetí hodině odpolední, která měla být ohlašována zvoněním na radnici. Pokud by někoho takového přistihl, měl provinilec povinnost zaplatit pět grošů. Martin Cejp také dohlížel na dodržování klekání.⁴¹⁴

Malé náměstí sice plnilo oproti Velkému náměstí méně funkcí vinou absence správních i církevních úřadů, doklady o renesančních úpravách a výstavbě renesančního paláce (čp. 127), zbytky dochované výzdoby a jiných renesančních uměleckých prvků (čp. 129) včetně úprav prostranství nepochybně svědčí o okázalosti a výstavnosti Malého náměstí. Nelze však předpokládat, že by se jednalo čistě o potřebu zkrášlování Malého náměstí jako prostoru samotného. Z důvodu nedostatku volných parcel na Velkém náměstí byli bohatí měšťané nuceni stěhovat se na jiná příhodná místa, ke kterým Malé náměstí patřilo. Renesanční úpravy domů tak byly součástí jejich osobní reprezentace.

Kavčí plácek, na rozdíl od Malého náměstí, stál stranou veškerého dění. Poslední větší investice do opevnění města spočívala v roce 1544 ve výstavbě bašty při opevnění. Vzhledem k tomu, že město bylo již desetiletí stranou vojenských akcí, jednalo se o stavbu spíše symbolickou.⁴¹⁵ O tom, že Kavčí plácek byl chudou lokalitou, svědčí také ceny domů z dochovaných trhových knih. Spolu s domy na severozápadní části města, která se zvala „Na Hradě“, byly domy na Kavčím plácku v průběhu 16. století nejmenší a také s nejnižší tržní

⁴¹² F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 134.

⁴¹³ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci*, s. 426–427.

⁴¹⁴ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 171–172.

⁴¹⁵ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./2*, s. 351.

cenou, což je pochopitelně dáno umístěním na okraji intravilánu, v uzavřeném prostoru, přes který nevedla žádná komunikace a kde lze předpokládat i horší hygienické podmínky.⁴¹⁶

Pro první polovinu 17. století máme dochována dvě dobová vyobrazení města na vedutách z let 1602 a 1638. Ačkoliv je na obou zachycena i východní část návrší s lokalitou Malého náměstí, zřetelně rozeznatelné je pouze okolí Mýtské brány, tedy soustava bran a při ní stojící věž. Ze samotných domů jsou viditelné pouze renesanční štítové domy bez jakékoliv přesné lokalizace ke konkrétnímu domu.

Od první poloviny 17. století se v písemných pramenech rozšířilo přiřazování domů ke konkrétní městské čtvrti. Domy v jižní frontě Malého náměstí zasahovaly do první čtvrti, ostatní domy na severu, západě a východě pak byly součástí čtvrté čtvrti.⁴¹⁷ Zde je třeba připomenout, že čtvrtá čtvrť, do které spadaly domy také v dnešní Dlouhé ulici a na Kavčím plácku, byla místem s domy v horším fyzickém stavu a s nízkými trhovými cenami. Objekty na Malém náměstí, které taktéž spadaly do čtvrté čtvrti, si však svojí kvalitou a výstavností nijak nezadaly s domy na Velkém náměstí. Jiná situace panovala na Kavčím plácku, který skutečně platil za místo uzavřené a od všedního života odlehlé, což se v průběhu 16. století projevilo v nejnižších cenách domů.

Malé náměstí, stejně jako ostatní lokality ve městě, citelně zasáhly od 20. let 17. století události třicetileté války. Pozornost se soustředila zejména na sousední Velké náměstí, které vzhledem k přítomnosti radnice a větší plochy vhodné pro shromažďování platilo ve válečných letech za centrum dění, přesto se vojenské jednotky, které se ve městě nepřetržitě střídaly jedna po druhé, usazovaly také v domech na Malém náměstí. K některým z těchto objektů máme dochována i písemná svědectví o jejich špatném stavu.⁴¹⁸ Domy byly v pramenech shledány jako velmi zpustlé, jeden dům (čp. 118) je zmiňován jako napůl zbořený.⁴¹⁹ Zajímavou poznámku máme k domu čp. 12, ve kterém byl dle trhového zápisu během války usazen florentský kníže se svým štábem.⁴²⁰ Špatný fyzický stav domů bylo po válce nutné řešit investicemi měšťanů do jejich oprav. Zásahy do měšťanských domů spojené s raně barokními úpravami můžeme sledovat na kupních cenách v dochovaných městských, především trhovách

⁴¹⁶ J. HONC, *Nejstarší trhovářská kniha města Hradce Králové*, s. 2.

⁴¹⁷ Více k městským čtvrtím s podrobnými plány viz s. 61.

⁴¹⁸ Záznam o špatném stavu domů způsobený pobýtem vojsk ve městě nebo ve spojitosti s válečnými událostmi je přímo doložen pro domy čp. 5, 6, 7, 8, 115, 116, 117, 118, 120 a 124.

⁴¹⁹ SOkA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1617–1682*, fol. L16r.

⁴²⁰ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 19.

knihách. V západní frontě Malého náměstí byly provedeny razantní zásahy, především zanikly tři původně samostatné měšťanské domy. Dva objekty, které v současné době tvoří pravou a střední část domu čp. 128, byly spojeny v jeden dům. Třetí objekt, který je dnes levou částí zmíněného domu čp. 128, za třicetileté války zanikl a na jeho místě zůstalo pusté místo nazývané *Šalanda*. Nový dům s lázní vystavěl na jeho místě až hradecký lazebník Jakub Weber.⁴²¹ Vedle domů trpěli válečnými událostmi také samotní obyvatelé města. Jejich snahu o minimalizaci škod vidíme ve skupování obecních pozemků, kam mohli uložit peněžní prostředky, o které by jinak přišli (a jak víme, také skutečně přicházeli) vinou přítomných vojáků.

Od příchodu jezuitů do Hradce Králové posiluje Malé náměstí prokazatelně funkci reprezentační v oblasti duchovního života.⁴²² Náboženská procesí, zvláště u příležitosti církevních svátků, jejichž součástí bývala i různá zastavení a rozmisťování oltářů, přes Malé náměstí procházela v hojném počtu. Například při procesí na Květnou neděli zde býval umístěn jeden z oltářů.⁴²³ Zaznamenáváme i průvod, oslavující konec válečných útrap a směřující od Malého náměstí na kopec Rožberk, nazvaný od té doby v některých případech také jako Friedberg.⁴²⁴

Pro rok 1681 máme dochováno vyobrazení města s procesím na obraze Panny Marie Pikardské. Pro nás je tato malba zajímavá především z důvodu, že je zde s velkou pravděpodobností zachyceno průčelí západní fronty Malého náměstí, přestože proporce jednotlivých objektů na obraze jsou schematické a nápadně podobné vedutě města z roku 1638. Konkrétně se jedná o čtyři domy, což by odpovídalo situaci z konce 17. století.⁴²⁵ Můžeme tak o vyobrazení hovořit jako o prvním zachycení Malého náměstí v ikonografických pramenech.

⁴²¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. AA5r.

⁴²² J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./I*, s. 162–163.

⁴²³ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 145.

⁴²⁴ Týž, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 152–154.

⁴²⁵ MVČ HK, inv. č. VU/04–226. Barevná reprodukce dostupná v: *Barevná příloha I*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, s. 8.

Obr. č. 7 Vyobrazení města na kopii obrazu Panny Marie Pikardské z roku 1681. V pravé části patrně nejstarší vyobrazení čtyř domů na Malém náměstí⁴²⁶

Nejslavnostnějšími událostmi se od založení hradeckého biskupství v roce 1664 staly intronizace hradeckých biskupů. Ty začínaly ve své hradecké části u kostela sv. Antonína na Mýtském předměstí. Odtud biskup přešel k Mýtské bráně, kde byl přijat a pozdraven zástupci města. Následovalo zastavení na Malém náměstí, kde biskup obdržel hold od minoritských bratří u sv. Anny, usazených od třicetileté války na Pražském předměstí. Následně průvod pokračoval na Velké náměstí ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie a později také k biskupské rezidenci.⁴²⁷ Malé náměstí bylo po krátký čas také sídelním místem prvních jezuitů. Dům čp. 13, nazývaný Oppersdorfovský, měl pronajatý páter Adam Kravařský. Původně se zamýšlelo vystavět v těchto místech jezuitskou kolej s kostelem, ale vzhledem k tomu, že se jednalo o úzký průchod mezi Velkým a Malým náměstím, navíc o lokalitu vzdálenou chrámu sv. Ducha, bylo rozhodnuto o zakoupení domů na Velkém náměstí. Oppersdorfovský dům byl ale poté nabídnut pro potřeby duchovních a po několika letech v něm sídlil biskupský seminář.⁴²⁸

Přestože se Malé náměstí rozprostíralo v poměrně omezeném prostoru, skladba stojících objektů rozhodně nenaznačovala odsunutí prostranství na okraj městského života. V 60. letech

⁴²⁶ MVČ HK, *Kopie obrazu Panny Marie Pikardské*, inv. č. VU/04–006.

⁴²⁷ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./I*, s. 139–140; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 9–12; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 108–109; F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 33–34; E. HAVLÍKOVÁ – P. POLEHLA, *Intronizace královéhradeckých biskupů*, s. 40–41.

⁴²⁸ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./I*, s. 76.

17. století získává Cejpovský dům podkomoří věnných měst Jan z Coenensu.⁴²⁹ Coenensův dům na Malém náměstí se tak na pár let stal de facto sídlem podkomořského úřadu a můžeme tedy předpokládat krátkodobé nabytí správní funkce Malého náměstí.⁴³⁰

Na počátku 18. století k výrazným proměnám Malého náměstí nedocházelo. Pozornost se v této době soustředila na Velké náměstí, kde byly budovány rozsáhlé církevní objekty (biskupská rezidence), provedeny stavební přestavby (kaple sv. Klimenta) nebo vystavěny jiné sakrální památky (morový sloup). Měšťané v roce 1712 získali od města povolení vydržovat na šancích pozemek až k dolní městské zdi, což se týkalo také domů na severní a jižní frontě Malého náměstí.⁴³¹ Nadále bylo místo svědkem slavnostních událostí, také v první třetině 18. století pokračovaly intronizace biskupů, které zde tradičně vítali hradečtí minorité.⁴³² Přes náměstí putovaly pohřební průvody ke hřbitovu u sv. Pavla, Hradečané byli také svědky převozu těla nechvalně proslulého hostinského Jana Hronka, který před popravou spáchal v šatlavě sebevraždu, k městské šibenici za městem.⁴³³ V ojedinělých případech se tak přes Malé náměstí, jistě ale tehdy, pokud se využívalo povozu, přepravovali odsouzení.

Během první poloviny 18. století začaly být vyhotovovány podklady pro tereziánské katastry. Dozvídáme se tak podrobnější informace o objektech zde stojících. Zajímavým pramenem pro poznání dějin hradeckých objektů je šacuňk všech hradeckých domů z roku 1727. V něm máme kromě informace o majiteli domu (v některých případech nejistý v případě, že zrovna docházelo ke sporům mezi dědici o majetnické právo) poznámku, v jakém fyzickém stavu se objekt nachází, od čehož se odvíjela následná výše kontribuce. Většina domů na Malém náměstí má uvedený střední stav kvality domu, objekty na Kavčím plácku pak horší stav. Porovnáme-li to se stavem domů v Dlouhé ulici, které taktéž získaly špatné hodnocení, získáme stav relativně srovnatelný tomu, jaký nalézáme v cenách domů v 16. století. Čtvrtá čtvrt' patřila ještě v 18. století k více zanedbaným a chudším lokalitám, tento trend se však netýkal domů na Malém náměstí, které si nadále zachovávaly svoji hodnotu a patřily tak k objektům, které stály v centru zájmu bohatších hradeckých měšťanů.

⁴²⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. P12.

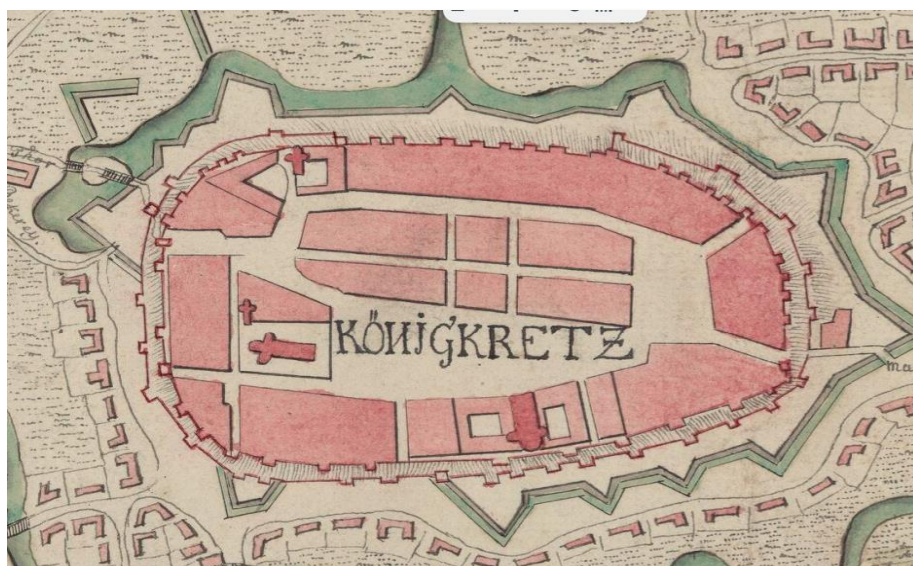
⁴³⁰ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./I*, s. 86–87.

⁴³¹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 42–43.

⁴³² F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 134.

⁴³³ SOKA HK, HK-AM, *Liber Documentorum I.*, s. 68–69.

Války o rakouské dědictví a následně sedmiletá válka výraznějším způsobem opět ovlivňovaly především sousední Velké náměstí jako přirozené správní centrum města. O Malém náměstí se prameny přímo nezmiňují, přesto lze i zde předpokládat rozmístění pruských vojáků při obsazení města v roce 1742. Při druhém z konfliktů se na Hradec v roce 1758 opět valila pruská armáda. Dne 12. července vjeli přes Mýtskou bránu do tichého města pruští husaři a rozkázali purkmistrovi Josefu Havlíkovi, aby okamžitě zajistil vyklizení Mýtské brány, kterou obyvatelé preventivně zahradili sudy, dřevem a kamením. K odklizení barikád před bránou byl donucen každý, kdo zrovna procházel kolem. Následně pak přes Malé náměstí vstoupilo do města vojsko pod vedením generála Mořice Anhaltsko-Desavského, načež byli vojáci (kolem 6000 mužů) rozmístěni do měšťanských domů.⁴³⁴ Ty byly podobně jako ostatní objekty ve městě vyrabovány.

Obr. č. 8 Schematický plán vnitřní zástavby města z roku 1745⁴³⁵

Vedle samotných válečných událostí, vysilujících hradecké obyvatelstvo, vypukl v Hradci nedlouho po okupaci města v roce 1762 velký požár, způsobený, jak již bylo řečeno, předsunutou pruskou jednotkou, pravděpodobně posilněnou alkoholem. Tento „kozácký“ vpád, jak byl v pramenech nazýván, zasáhl a poškodil domy také na Malém náměstí.⁴³⁶ V noci totiž vanul silný vítr, který jiskry z hořících domů přenášel dále, a ohniska požáru byla proto i na

⁴³⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 271; F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 181.

⁴³⁵ BnF, GE D-15872, *Plan de ville Königgrätz 1745*. Dostupné z: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8493679x/f1.item.r=Hradec%20Kralove.zoom> [cit. 6. 3. 2024].

⁴³⁶ K. J. BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz II*, s. 651; F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 4–11.

poměrně vzdálených místech. Požár se z Dlouhé ulice rozšířil až k severozápadnímu cípu Malého náměstí a poškodil rohový dům čp. 127 a sousední čp. 128, na severní frontě pak dům čp. 111. Jiné ohnisko vypuklo v ústí Malého náměstí do Kavčího plácku, kde vyhořely domy čp. 119, 120 a 122. Nabízí se otázka, zda v tomto prostoru nebyl příčinou oheň založený na Mýtském předměstí, kde přímo pod Kavčím pláckem vyhořel domek Václava Moltrese a odkud mohly hořící jiskry přeskočit na domy ve městě.⁴³⁷ Poškození jednotlivých objektů požárem pak bylo přímo zmiňováno v městských knihách, případně si poškození lze domyslet výrazně sníženou cenou při prodeji domu, případně naopak vyšší cenou po provedené rekonstrukci v pozdějších letech. Zajímavým pramenem k vývoji Malého náměstí krátce po požáru je kniha dědických přípovědí, do které se zapisovaly výsledky komisionálních šetření. Tyto zápisy, dochované již z počátku 18. století pro město a jeho předměstí, zachycují průběh a výsledky šetření komisí, nejčastěji při oceňování domů a pozemků, ale také v případech sporů a nejasností. Tím, při požáru v roce 1762 vyhořelo několik domů na Malém náměstí, nechávali si měšťané po opravách a přestavbách své objekty ocenit, k čemuž musela být sezvána komise z řad radních a mistra zednického a tesařského. Ze zápisu se tak můžeme v některých případech dozvědět více detailů k podobě domů a jejich prostorového vybavení.

Nedlouho po požáru, v roce 1766, začala stavba vojenské pevnosti, která podobu města a především jeho okolí naprosto změnila a která se tak obecně považuje za významný mezník hradeckých dějin.

3.3.4 Malé náměstí od stavby pevnosti do roku 1918

Po zahájení stavby pevnosti se vnitřní město ocitlo ve svízelné situaci, kdy byl demolicí obou předměstí a stavbou bastionové fortifikační sítě znemožněn jakýkoliv rozvoj města. Obyvatelé intravilánu byli nuceni žít na velmi malém prostoru s omezeným počtem parcel. Přesto změny v počtech domů ve městě nadále pokračovaly. V první řadě došlo ke sloučení dvou domů (z nichž jeden byl již dříve sloučen z původně dvou měšťanských domů krátce po třicetileté válce, jak jsme uvedli výše) v jeden dům s dnešním čp. 128 na západní frontě náměstí. Tato přestavba proběhla patrně po požáru z roku 1762.⁴³⁸ Také armáda měla s Malým náměstím vlastní plány, které souvisely s myšlenkou vybudovat zde vojenský špitál. V roce 1787 byly proto vypracovány pro budovu špitálu dva projekty. Jedna varianta počítala s výstavbou

⁴³⁷ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88.

⁴³⁸ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, C1.

vojenské nemocnice v prostoru bývalého hradu, přičemž právě tato byla nakonec realizována. Druhá pak uvažovala s vybudováním objektu na východní straně Malého náměstí. Bylo navrženo zdemolování sedmi měšťanských domů čp. 120, 121, 122, 123, 124, 125 a 126. Spolu s těmito objekty by zanikla také městská sladovna (*Maltzhaus*) a velmi pravděpodobně část, případně celá věž při Slezské (Mýtské) bráně. Realizací tohoto plánu by také úplně zanikl Kavčí plácek a výrazným způsobem by se zúžila komunikační cesta mezi bránou a Malým náměstím.⁴³⁹ Spolu s tím měly být pro vojenské potřeby zabaveny a zbořeny také domy čp. 5 a 6 v jižní frontě Malého náměstí.⁴⁴⁰

Obr. č. 9 Plán výstavby vojenského špitálu na Malém náměstí z roku 1787⁴⁴¹

Kavčí plácek nadále zůstal opuštěným a uzavřeným místem za Malým náměstím. Při stavbě hradecké pevnosti vojsko bořilo staré hradecké opevnění, což se týkalo i již zmiňované bašty na Kavčím plácku z roku 1544. Její zdivo bylo prý tak pevné, že se nepodařilo vylomit ani jednu cihlu bez jejího poškození. Rum z bouraných cihel byl následně vojáky rozvezen ke zpevnění cest v okolí města.⁴⁴² Ani tato akce výrazným způsobem místu nepomohla, celá

⁴³⁹ SOkA HK, HK-AM, Sbírka map a plánů, *Plán domů čp. 120–126 na Malém náměstí určených k demolici*, inv. č. 5020, fasc. č. 3.

⁴⁴⁰ SOkA HK, HK-AM, Sbírka map a plánů, *Plán domů čp. 5 a 6 na Malém náměstí určených k demolici*, inv. č. 5021, fasc. č. 3.

⁴⁴¹ SOkA HK, HK-AM, Sbírka map a plánů, *Plán domů čp. 120–126 na Malém náměstí určených k demolici*, inv. č. 5020, fasc. č. 3.

⁴⁴² J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 205.

lokalita musela být v neutěšeném stavu. Na počátku 19. století se však začalo hrát na zahradě při domu čp. 121 venkovní letní divadlo, což vyžadovalo úpravy prostor Kavčího plácku.⁴⁴³ Není tedy náhodou, že se V. K. Klicpera, který se v mnohém zasadil o zvelebování města, výsadbu zeleně nebo inicioval vznik městských lázní, postaral také o kultivaci této lokality.⁴⁴⁴

Od druhé poloviny 18. století pozvolna narůstá počet map a plánů, které zachycují stále přesněji vnitřní zástavbu města. Nejstarší dochované plány z roku 1745 sice ještě ukazují pouze schematický náčrt, lze však jednoduše rozeznat Malé náměstí, přístup k Mýtské bráně a uličku ke Kavčímu plácku, který však není nijak detailněji znázorněn. Naopak plány jednotlivých domů, tzv. raportní plány, vytvářené jako podklad pro stavbu pevnosti, jsou již mnohem detailnější.

Po uzavření města do pevnostních hradeb neutuchal běžný městský ruch, ačkoliv byl stále více svázán s vojenským životem. Vojáci zabrali okolí Slezské brány (název se ujal na konci 18. století a nahradil původní pojmenování Mýtská brána) a několik domů v její blízkosti bylo také vyčleněno vojenskému eráru. Hradec Králové, přestože se jednalo o město stísněné a pochmurné, přesto nabízelo dostatek prostoru pro pobavení obyvatelstva. Na Malém náměstí existovaly hned dva hostince: U Černého koně (čp. 10) a U Zlatého orla (čp. 126). Hostinec U Černého koníčka byl původně na Pražském předměstí, po jeho likvidaci se přestěhoval na Malé náměstí.⁴⁴⁵ Při své cestě z Vídně do Kladska v roce 1844 se v hostinci na Malém náměstí občerstvil pruský král Fridrich Vilém IV.⁴⁴⁶ Menší hospody, spíše putyky, byly také v domech čp. 3 a 5.⁴⁴⁷ Na severní frontě Malého náměstí později stával v čp. 112 zájezdní hostinec U Zlatého hrozu.⁴⁴⁸ I nadále obývali některé domy na Malém náměstí někteří přední zástupci hradeckého magistrátu. Dům čp. 127 po dlouhá léta vlastnil purkmistr Jan Nepomuk Kříž, sousední dům čp. 128 dlouholetý purkmistr a později císařský rychtář František Schneider. Jednalo se o prestižní adresy, cena domu čp. 128, který se na počátku 19. století transformoval v dědičný poštovní úřad, dosahovala v roce 1804 spolu s poštovním právem úctyhodných 20 000 zlatých.⁴⁴⁹

⁴⁴³ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 425.

⁴⁴⁴ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 347.

⁴⁴⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 275.

⁴⁴⁶ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 344.

⁴⁴⁷ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek*, s. 19.

⁴⁴⁸ Tamtéž, s. 28.

⁴⁴⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806*, G1.

Ve druhé polovině 18. století, během stavby pevnosti, se magistrát rozhodl zajistit základní protipožární zabezpečení ve městě. V roce 1773 byla uprostřed Malého náměstí postavena bouda, do které byly dány požární stříkačky, konve, žebříky, háky a jiné nástroje určené k hašení ohně.⁴⁵⁰ Při archeologických průzkumech byly odhaleny zbytky základů novověké stavby, konkrétně části zahluobeného objektu se stěnami z kamene a cihel. Zda se však jedná o zmíněný objekt k uskladnění hasicích přístrojů, nebylo spolehlivě potvrzeno.⁴⁵¹ K hašení se také později využívala voda z místní kašny, která byla v roce 1772 barokně upravena a do jejího středu byla umístěna socha sv. Jana Nepomuckého přenesená z Pražského předměstí.⁴⁵² Od roku 1789 byla voda na Malé náměstí opět dopravována vodovodem, který byl z důvodu poškození vodárny řadu let nefunkční. Novinkou bylo zavedení zelených trubek.⁴⁵³ Přesto byly se zásobováním vody na Malém náměstí a obecně ve městě velké problémy, a proto byly hloubeny menší studny přímo v měšťanských domech. Podle J. V. Tolmana se jedna ze studánek nacházela ve sklepě domu čp. 8, kam se v 19. století houfně chodilo pro vodu za poplatek 10 krejcarů.⁴⁵⁴ Kvalita vody však nebyla ve městě dobrá, neboť byla často kontaminovaná.⁴⁵⁵ Novinkou bylo zavedení osvětlení, na Malém náměstí tak byly v roce 1798 instalovány olejové lampy, nejprve během probíhajících jarmarků, později již trvale.⁴⁵⁶ Malé náměstí se dočkalo také předláždění, a to v roce 1847, deset let po Velkém náměstí.⁴⁵⁷

V roce 1770 také došlo k zavedení číslování domů ve městě. Domy na Malém náměstí, stejně jako v dalších částech města, byly do té doby popisovány prostřednictvím sousedních objektů. U Malého náměstí máme několik topografických bodů, které byly uváděny v písemných pramenech ještě před zavedením číslování a usnadňují tak lokalizaci budov do této části města. Především bylo vždy zmíněno samotné Malé náměstí, Mýtská (Slezská) brána

⁴⁵⁰ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 116.

⁴⁵¹ R. BLÁHA, *Archeologický výzkum na Malém náměstí*, s. 185.

⁴⁵² Barokní socha sv. Jana Nepomuckého byla zhotovena v roce 1718 na náklady Jana Antonína Friedricha, pozdějšího císařského rychtáře. Socha stála původně u Pražské brány, na místě středověkého dominikánského kláštera, v místech pozdější práčovny. Hradecký magistrát v roce 1757 rozhodl o pravidelném opravování sochy nákladem obecního důchodu. SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 526; A. CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých*, s. 99; Kašna se sousoším sv. Jana Nepomuckého, Památkový katalog Národního památkového ústavu. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kasna-se-sousosim-sv-jana-nepomuckeho-2159524> [cit. 15. 5. 2024].

⁴⁵³ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 280.

⁴⁵⁴ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek*, s. 21–22.

⁴⁵⁵ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti*, s. 419.

⁴⁵⁶ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 24.

⁴⁵⁷ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 347.

a Kavčí plácek, případně pivovary nebo sladovna. Po zavedení číslování v roce 1770 se postupně začalo upouštět od uvádění městské čtvrtě a sousedních domů. Po druhém číslování v roce 1805 je pak uvádění čtvrtí nebo sousedních parcel výjimečnou záležitostí.⁴⁵⁸

Konec 18. století se nesl, jak jsme již uvedli, v duchu národního obrození. Sevřené a stísněné město neodradilo řadu významných osobností kulturního života, které zde rozvíjely svou činnost, často přímo na Malém náměstí. Předně v rohovém domě čp. 129 bydlel po dlouhá léta již vzpomínaný dramatik a profesor gymnázia V. K. Klicpera, který po několik let řídil místní divadelní scénu.⁴⁵⁹ Čeští ochotníci, kteří chtěli hrát české divadlo, zřídili v domě čp. 126, v hostinci U Zlatého orla, stálou scénu.⁴⁶⁰ Tento podnik podporovali nejen místní měšťané, ale také vojenští důstojníci.⁴⁶¹ V následujících letech se divadlo rozrostlo, bylo vybaveno třemi lóžemi, hledištěm s 200 místy a galerií s 28 sedadly. Objekt mimo jiné posloužil jako taneční sál.⁴⁶² Na Malém náměstí v domě čp. 9 působila krátce do roku 1808 tiskárna Františka Boučka.⁴⁶³ V domě čp. 115 ve druhé polovině 19. století zase po nějaký čas prosperovalo knihkupectví.⁴⁶⁴ V rohovém domě čp. 120 mezi Malým náměstím a Kavčím pláckem měl dílnu světoznámý výrobce dechových hudebních nástrojů Václav František Červený. Ten byl nejen činný jako podnikatel, ale také jako aktivní člen spolkového a veřejného života. V jeho domě byl v roce 1862 při své návštěvě města ubytován například František Palacký. Objekt ostatně platil jako místo, kde se sházeli hradečtí intelektuálové a kde byly vedeny diskuse a rozpravy k rozličným tématům. Bylo zde například rozhodnuto o zřízení městské záložny.⁴⁶⁵

Na konci 18. století, ale především v polovině 19. století získává Malé náměstí stálou správní funkci. Již v závěru 18. století byla z domu na Velkém náměstí přenesena dědičná pošta do měšťanského domu čp. 128. V roce 1799 pak obec zakoupila rohový palác čp. 127 za 5500 zlatých, do kterého byl přesunut úřad krajského hejtmána z Hoříněvsi, kam byl z Hradce přemístěn císařem Josefem II.⁴⁶⁶ Úřad sloužil v této podobě až do reformy správy v roce 1850, kdy byl přetvořen v okresní hejtmanství (podkrajský úřad). Ten byl následně v roce 1868 definitivně zrušen a do Cejpova domu byl od té doby umístěn školní ústav, konkrétně obecná

⁴⁵⁸ P. BÁRTÍK, *Číslování domů*, s. 11–14.

⁴⁵⁹ Jan PĚTA, *Hradecká čítanka*, Hradec Králové 2018, s. 143.

⁴⁶⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 716.

⁴⁶¹ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 342.

⁴⁶² Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen. Viertel Band: Königgratzer Kreis. Statistisch-Topographisch Dargestellt*, Prag 1836, s. 12–13.

⁴⁶³ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 330.

⁴⁶⁴ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek*, s. 30.

⁴⁶⁵ Jiří PAVLÍK, *Václav František Červený*, Praha 2006, s. 41.

⁴⁶⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1794–1801*, C18; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 295.

dívčí škola, která v budově sídlila až do roku 1898.⁴⁶⁷ Na půdě se také patrně nacházela část archivu krajského úřadu, který byl poškozen při požáru domu v roce 1836.⁴⁶⁸ V polovině 19. století došlo s reformou státní správy k dalším reorganizacím. V první řadě byl do domu čp. 124 přesunut hradecký magistrát.⁴⁶⁹ Magistrát sice v čp. 124 nesídlil kontinuálně, většinu 19. století však ano. Pro jeho potřeby byla provedena adaptace budovy, především vztyčení věže se zvonkem. V domě čp. 114 zase po nějaký čas sídlila kasárna četnictva.⁴⁷⁰ Můžeme v podstatě konstatovat, že západní a východní část náměstí byla určena správním úřadům. 19. století však bylo oproti minulosti jiné v tom, že přítomnost radnice a úřadů nešla ruku v ruce s funkcemi reprezentace v takové míře, jako tomu bylo dříve. Byrokratizace a zestátnění systému, úbytek slavnostních ceremonií spojených s fungováním úřadu, to všechno se nemohlo s událostmi minulých let v žádném případě poměřovat.

Obr. č. 10 Zástavba v okolí Malého náměstí na plánu z roku 1766 (jižní orientace)⁴⁷¹

⁴⁶⁷ Pavla KORITENSKÁ, *Cesta dívek za vzděláním*, Hradec Králové 2013, s. 11.

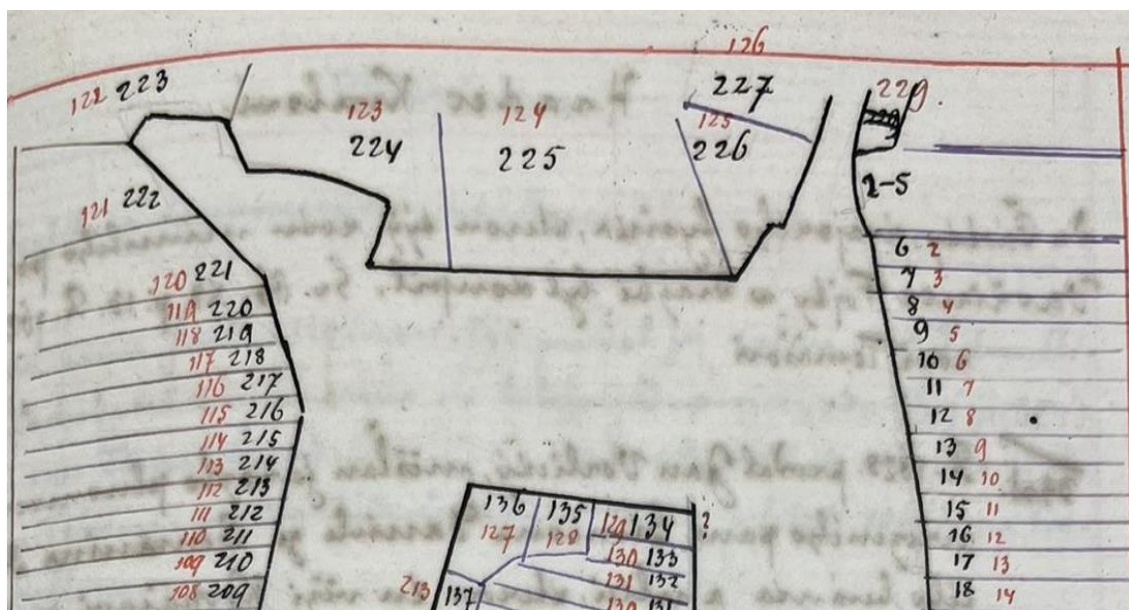
⁴⁶⁸ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 235.

⁴⁶⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, (Králové)hradecké městské kanceláře, s. 10–11; SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 710–711.

⁴⁷⁰ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek*, s. 30.

⁴⁷¹ M. RICHTER – E. SEMOTANOVÁ (edd.), *Historický atlas měst České republiky*, Sv. 5, Hradec Králové, mapa č. 8.

I přes stísněnost prostoru města sevřeného pevností bylo možné pozorovat i na Malém náměstí čilý ruch. Vlivem přítomnosti vojenské posádky nabyly městské ceremonie vojenský charakter, který se například projevoval po celém městě vkládáním světél do oken při nočních vojenských pochodech. V roce 1797 byl založen ostrostřelecký klub, který se nejednou postaral o velké pozdvižení. Jeden ze slavnostních momentů se odehrál na Malém náměstí, kdy 30 slavnostně vystrojených střelců napochodovalo před dům krajského hejtmána (čp. 127), kde byl slavnostně vysvěcen nový prapor, darovaný manželkou krajského hejtmána.⁴⁷² Pokračovaly také různé náboženské pobožnosti konané na Malém náměstí u kašny se sochou sv. Jana Nepomuckého.⁴⁷³ Ignát Herrmann, rodák z Hradce Králové, připomíná tento prostor ve spojitosti s ohňostrojí: „S. Jan na plácku. Ohňostroj na Malém náměstí, kde byl natažen drát od ‚Komárků‘ k poště, a na tom drátě jezdily rachejtle oběma směry. Ohňostroj vypaloval Štandera, který měl taky s divadlem co činit. Malé náměstí bylo plné lidí.“⁴⁷⁴ Přes Malé náměstí nadále putovaly pohřební průvody hradeckých obyvatel nikoliv na starý hřbitov u sv. Pavla, zrušený i s kostelem při stavbě pevnosti, ale na nový hřbitov na Pouchově. Ve svých pamětech na pohřební průvod své sestry vzpomínal také historik V. V. Tomek.⁴⁷⁵

Obr. č. 11 Schematický plán Malého náměstí s vyznačením starých a nových čísel popisných⁴⁷⁶

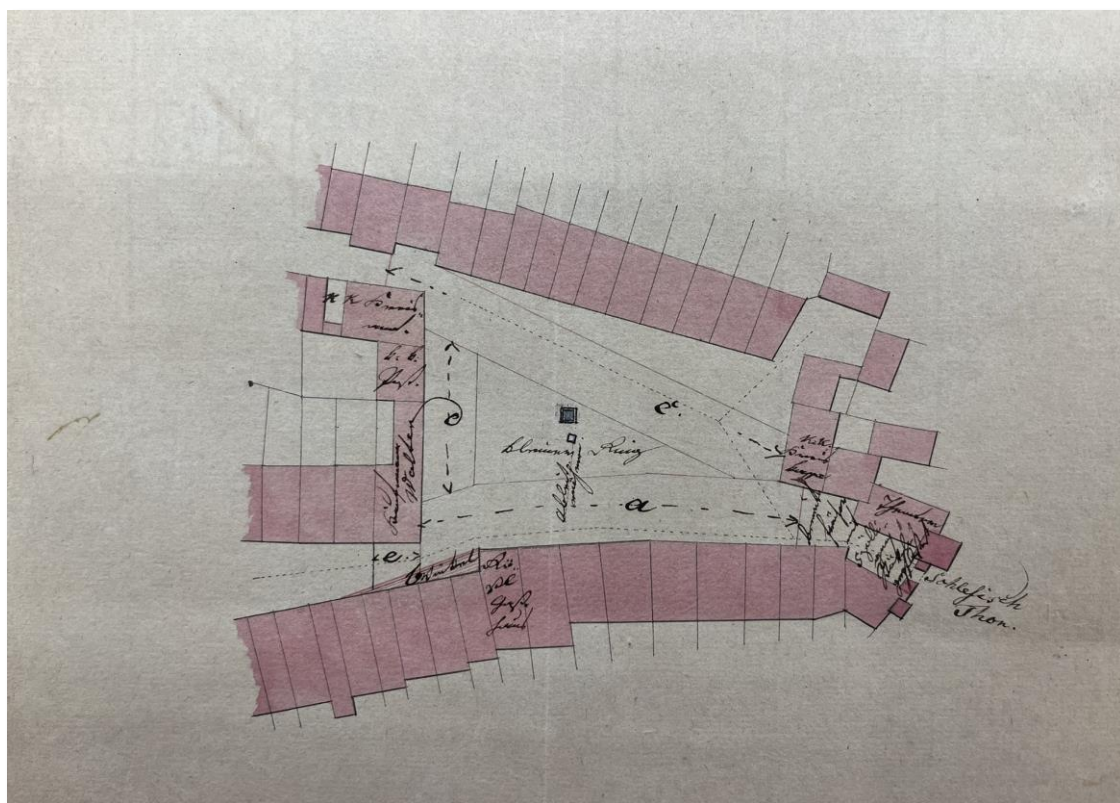
⁴⁷² J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 268.

⁴⁷³ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek*, s. 32.

⁴⁷⁴ Ignát HERRMANN – Pavla KORITENSKÁ – Josef ŠRÁMEK, *Něco ze vzpomínek hradeckých a další střípky*, Hradec Králové 2023, s. 90.

⁴⁷⁵ V. V. TOMEK, *Paměti z mého života*, s. 3.

⁴⁷⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 353.

Obr. č. 12 Schematický plán Malého náměstí z roku 1848⁴⁷⁷

Poslední velké požáry, které zasáhly a poškodily domy na Malém náměstí, propukly v první polovině 19. století. První v roce 1814,⁴⁷⁸ druhý posléze v jižní frontě Malého náměstí dne 7. září 1835. Ten vznikl v domě čp. 13 a rozšířil se i na vedlejší dům, ale pro včasné stržení střechy u dalších čtyř domů se zastavil.⁴⁷⁹ Poslední velký požár z 30. července 1836 zasáhl všechny významnější objekty především v severní části Malého náměstí. Oheň vypukl v domě čp. 109 na severozápadním okraji náměstí a vyhořelo 26 domů. Mezi nimi shořel dům krajského hejtmanství čp. 127, poštovní úřad v čp. 128, byl poničen také dům Václava Valtra (čp. 125) s pivovarem a dům čp. 124 s obecní sladovnou.⁴⁸⁰ Ani uložené hasičské náčiní v objektu uprostřed náměstí nedokázalo požáru plně zabránit. Jedno z hasičských cvičení, které mělo požárům zamezit, je zachyceno na dobové fotografii domu čp. 128 z konce 19. století.⁴⁸¹

⁴⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, Sběrka map a plánů, *Situační plán Malého náměstí 1848*, inv. č. 5049, fasc. č. 6

⁴⁷⁸ J. J. SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové*, s. 176.

⁴⁷⁹ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 346.

⁴⁸⁰ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

⁴⁸¹ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 402.

Z druhé poloviny 19. století jsou dochována první přímá vyobrazení Malého náměstí. Nejstarší není v tomto případě obraz, ale fotografie z roku 1866 fotografa Josefa Lorenze zachycující Malé náměstí od severozápadu, konkrétně měšťanské domy, radnici a kašnu se sousoším sv. Jana Nepomuckého.

Obr. č. 13 Nejstarší dochovaná fotografie Malého náměstí z roku 1866⁴⁸²

Popis Malého náměstí se dochoval také ve vzpomínkách pamětníků. Nejčastějším motivem spojeným s Malým náměstím jsou většinou trhy a jarmarky. Josef Štolba, spisovatel a dramatik narozený v roce 1848 na Malém náměstí, vzpomíná: *„Hradec Králové byl ve čtyřicátých letech předešlého století ještě hrůzyplnou pevností. Kolem do kola samé pevnůstky, bašty, kasematy a kasárna, zevnější i vnitřní brány jako tunely, a domy obyvatelstva civilního tak stísněné v uličkách úzkých a klikatých, že bylo na podiv, jak možno tolik lidí do nich stěsnati. [...] Nejdůležitější částí města byly ‚podsíně‘, z nichž nejhlavnější nalézaly se po levé straně Velkého a po pravé Malého náměstí. V nich soustřeďoval se mimo týdenní sobotní a mimo výroční trhy, jarmarky, veškerý obchodní ruch. V domech samých temné, klenuté krámy s obrazem některého svatého v čele, a u sloupů podsíně a kolem nich bezpočet krámků a výkladů s uzavřenými dřevěnými stolicemi, kdež početné občanky hradecké vykládaly nejen všechno*

⁴⁸² SOKA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí – asanace Hradce Králové*, sign. I-92.

možné zboží, ale i své rozumy, obratnými jazyky promílající veškeré události hradeckého mikrokosmu.“⁴⁸³

Obr. č. 14 Kresba Malého náměstí v knize J. V. Tolmana z roku 1928⁴⁸⁴

A. Jirásek na svůj příjezd s otcem do Hradce Králové v roce 1867 vzpomíná takto: „Až jsme vjeli poslední, ne pevnostní, nýbrž městskou starou branou do vlastního města. [...] Kmitá se mně pohnutý obraz té chvíle: hradby před tou Slezskou branou, keře zaprášené kustovnice na nich, branou procházející vojáci v bílých a jiných kabátech, měšťanský lid, povozy selské i kočárky; za branou na levo krámce níž i výše, na krámcích plno ovoce, pečiva i bochníčků vojenského chleba do sloupků vyrovnaného, bečky sliv, soudky naložených okurek, nad tím tlusté báby zardělých obličejů. Vůz hrkotal po dlažbě Malého náměstí kolem podsíně na levo a zarazil na Velikém náměstí, z části také podloubím vroubeném, a to před hostincem U Modré hvězdy“.⁴⁸⁵

⁴⁸³ A. ŠTOLBA, *Z mých pamětí*, s. 4–5.

⁴⁸⁴ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek*, s. 47.

⁴⁸⁵ A. JIRÁSEK, *Z mých pamětí I.*, s. 268.

Mladý A. Jirásek do města dorazil rok po události, která poznamenala také vývoj Malého náměstí. Dne 3. července 1866 se nedaleko od Hradce Králové odehrála největší bitva na českém území. Město bylo během bojů uzavřeno a hradečtí obyvatelé s napětím sledovali dění na bitevním poli z věže Kozinky. Po bitvě se na Velkém i Malém náměstí začali shromažďovat zranění vojáci, v počtu 2500–3000 osob. Byli uloženi na každém volném místě v měšťanských domech i na podsíních.⁴⁸⁶ Vojáci, kteří svým zraněním podlehl, byli provizorně rychle pochováni hned u Slezské brány, pod Malým náměstím.⁴⁸⁷ S válečnými událostmi se rychle zhoršila již tak špatná hygienická situace ve městě, kterou doprovodila epidemie cholery postihující obyvatelstvo celého města.⁴⁸⁸ Ta prý podle tehdejších zpráv velmi citelně řádila právě na Malém náměstí.⁴⁸⁹

Za následky válečných událostí se do Hradce osobně vypravil také František Josef I. Císař nejprve navštívil samotné bojiště, následně se vypravil k městu a byl uvítán v českém jazyce u Slezské brány. Odtud pokračoval, doprovázen zvoněním všech hradeckých zvonů a provoláváním slávy hradeckých obyvatel, do města přes Malé a Velké náměstí, kde byly domy slavnostně ozdobeny věnci a prapory.⁴⁹⁰ Císař také s velkou slávou a s přátelským naladěním navštívil závod V. F. Červeného na výrobu nástrojů v domě čp. 120.⁴⁹¹ Na Malém náměstí se tak i nadále odehrávaly významné události. Ani manifestace nebyly výjimkou: například v roce 1905 probíhala manifestace za prosazení všeobecného volebního.⁴⁹² S životem na Malém náměstí a Kavčím plácku bylo spojeno vytvoření Sokola, u jehož zrodu v Hradci Králové stál již zmíněný podnikatel V. F. Červený, který byl mimo jiné v roce 1866 zvolen předsedou výboru. Sokolská jednota cvičila na různých místech, až byl nakonec v roce 1882 ustanoven stavební výbor, jehož cílem bylo získávat dary a příznivce ke stavbě nové sokolovny. Nakonec byla budova Sokola za cenu 11 782 zlatých vystavěna za domem čp. 122 na Kavčím plácku na místě bývalé sladovny.⁴⁹³

⁴⁸⁶ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 396.

⁴⁸⁷ J. SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové*, s. 226.

⁴⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Zápisy ze schůzí zastupitelstva*, inv. č. 534, kn. č. 245, nestránkováno.

⁴⁸⁹ Ludvík DOMEČKA, *Slezská brána v Hradci Králové*, Osvěta lidu 1924, roč. 27, čís. 54, s. 4.

⁴⁹⁰ J. SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové*, s. 239–240.

⁴⁹¹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 220–221.

⁴⁹² J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 399.

⁴⁹³ *Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol Hradec Králové k otevření nové sokolovny 28. X. 1930*, Hradec Králové 1930, s. 16.

Obr. č. 15 Malé náměstí s vyznačením domů a jejich čísel popisných z roku 1910⁴⁹⁴

První světová válka a vznik Československé republiky Malé náměstí nijak výrazným způsobem neproměnily. Zásadní změny přišly teprve v poválečném období, ve 30. letech 20. století. Tehdy se zpět do radnice na Velkém náměstí vrátila většina hradeckých úřadů.⁴⁹⁵ Postupně z Malého náměstí odešly i spolky, především Sokol, který se přesunul do nové budovy na nábřeží. Náměstí tak postupně ztratilo většinu svých funkcí, kromě tržní, neboť trhy se zde pořádaly i ve 20. století.⁴⁹⁶ Dochované regulační plány a návrhy však počítaly s vybouráním části Malého náměstí a vybudováním zcela nové koncepce zástavby a uliční sítě. K tomuto kroku nakonec nikdy nedošlo a Malé náměstí setrvalo v takřka nezměněné podobě.

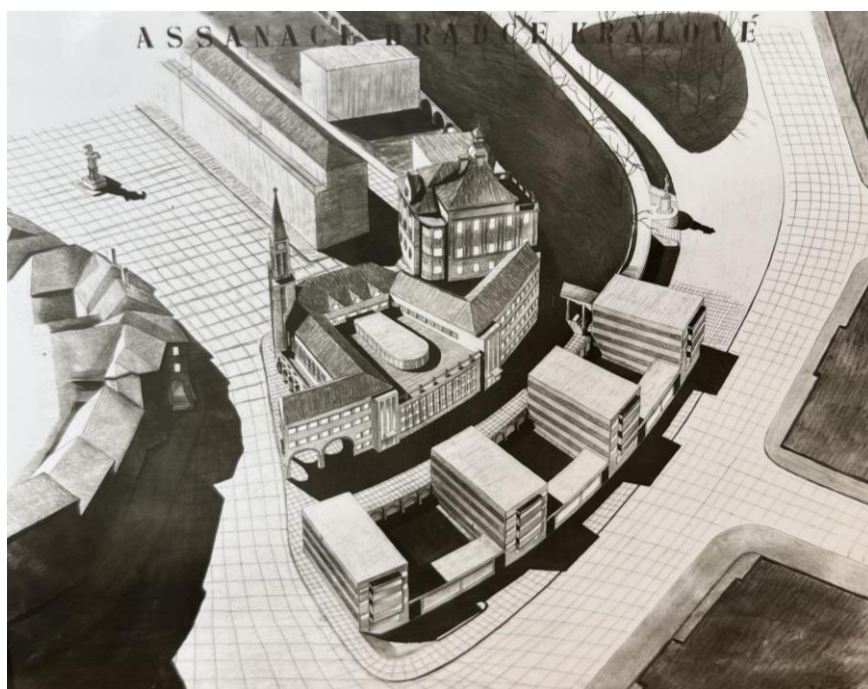
⁴⁹⁴ SOKA HK, Sbirka map a plánů, *Orientační plán města s vyznačenými ulicemi a popisnými čísly 1910*, inv. č. 5086, fasc. č. 8.

⁴⁹⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 229.

⁴⁹⁶ *Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol*, s. 16.

Obr. č. 16 Oslavy hradeckých škol na Malém náměstí dne 4. října 1916⁴⁹⁷

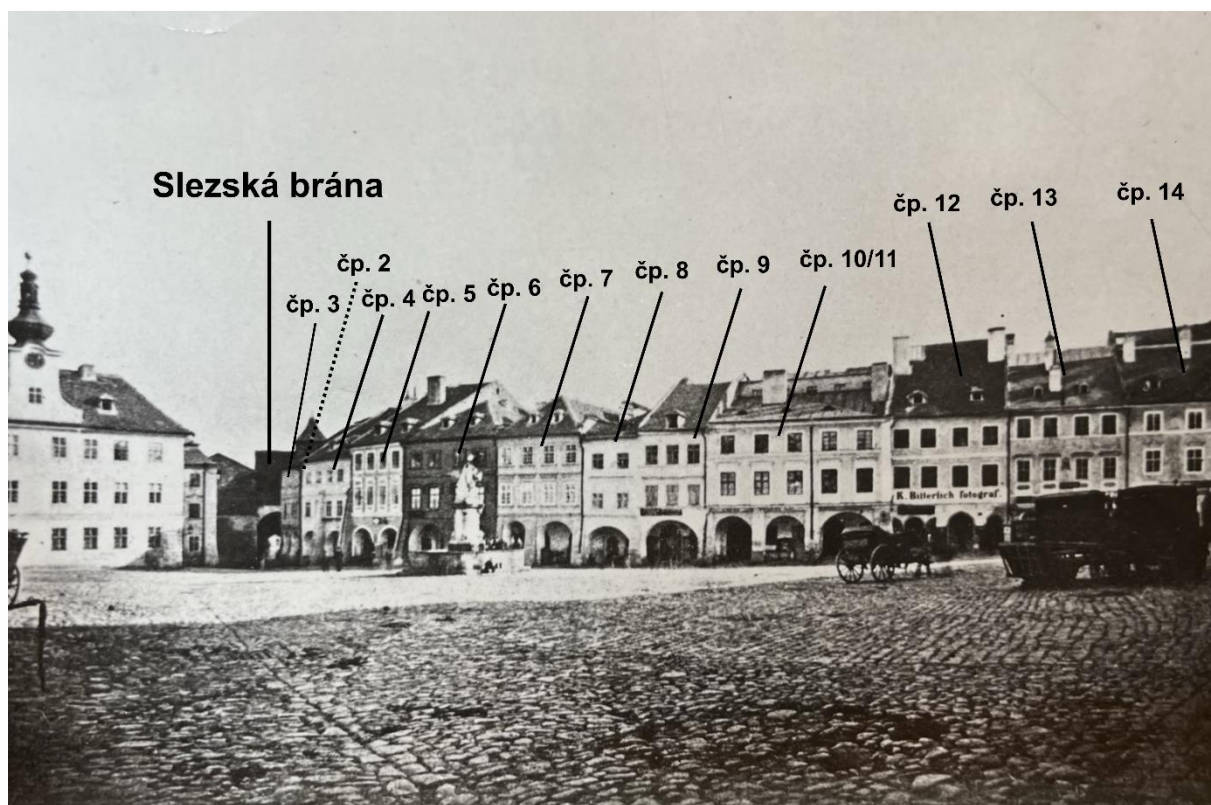
Obr. č. 17 Nerealizovaný návrh nové podoby východní části Malého náměstí a okolní zástavby z 20. let 20. století⁴⁹⁸

⁴⁹⁷ MVČ HK, Sběrka fotografií, sign. č. FK-07-00660.

⁴⁹⁸ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, inv. č. I-92.

4 Historická topografie Malého náměstí

4.1 Jižní fronta Malého náměstí (od Mýtské (Slezské) brány k domu čp. 14)

Obr. č. 18 Jižní fronta Malého náměstí se Slezskou bránou a domy čp. 2 až čp. 14 v roce 1866

(upravil P. Bártík)⁴⁹⁹

Mýtská (Slezská) brána

Mýtská brána, nazývána po stavbě pevnosti na konci 18. století bránou Slezskou, stojící od středověku v těsné blízkosti jihovýchodního nároží Malého náměstí, byla jedním ze dvou hlavních komunikačních uzlů opevněného královského města a jako součást rozsáhlého hradeckého městského opevnění se dočkala několik přestaveb a úprav, které probíhaly kontinuálně až do počátku 19. století.⁵⁰⁰ Obecně je možno říct, že brány jako součást městských hradeb byly jedním z důležitých symbolů právního statusu města. Tento fakt je velmi dobře

⁴⁹⁹ SOkA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí – asanace Hradce Králové*, sign. I-92.

⁵⁰⁰ J. SLAVÍK, *Středověká Slezská*, s. 267.

reflektován na množství dochovaných městských typářů a pečeti, ve kterých je právní status některých měst symbolizován branou s věžemi, ale také zastoupením městských bran v jejich znaku.⁵⁰¹ Vedle toho samozřejmě nelze opomíjet strategický význam bran, tedy jejich funkci obrannou a strážní, při vybírání cel a poplatků, při vjezdu do města a v neposlední řadě také reprezentaci.⁵⁰² Brána měla v myšlení lidí takový význam, že symbolické předávání klíčů od městských bran svrchovanému pánovi nebo významné osobnosti při příjezdu do města bylo součástí každé takové příležitosti a tento zvyk se zachoval až do 18. století. Zároveň byla věž městské brány často využívána jako vězení, měla tedy funkci správní a soudní. Zásadní funkce pak přetrvávaly do doby úpadku a ztráty významu městského opevnění a městských bran, které postupně bránily rozvoji města do svého okolí a byly likvidovány, někde již v průběhu 18. století, jinde až v 19. století.⁵⁰³

Raná historie Mýtské brány a počátky její výstavby nejsou známy, existuje však několik indicií, které mohou počátek jejího založení datovat. Mýtská brána, od svého vzniku pravděpodobně již tvořena dvojicí věží a mezi nimi umístěné samotné brány, se totiž typově velmi podobá Pražské bráně ve Vysokém Mýtě.⁵⁰⁴ Brány existovaly v Hradci celkem dvě, vedle východní Mýtské brány to byla na západní straně Pražská brána, současně s nimi ještě dvě branky (fortny), totiž Rybářská či Biřická fortna na jižní straně Velkého náměstí a Soukenická fortna, později Kozí branka na jihozápadním cípu hradeckého návrší.⁵⁰⁵ Stáří obou bran bylo dlouhou dobu předmětem diskuzí. K. Bienenberg totiž v berním rejstříku z konce 14. století, který měl k dispozici v celém rozsahu, uvedl obě brány, totiž pozdější Pražskou bránu (*Antiqua valva*) a údajně novější Mýtskou bránu (*Nova valva Muthensis*).⁵⁰⁶ Po dlouhou dobu tedy platilo, že se Mýtská brána označovala za mladší, zatímco Pražská brána jako starší brána.⁵⁰⁷ Archeologické nálezy z prostoru Malého náměstí, datované již do 13. století, však ukazují na

⁵⁰¹ Vyjmenovat všechna česká a moravská města, která měla v minulosti symbol městské brány ve své pečeti, není předmětem této práce. Příkladně uvedme: Praha, Plzeň, Beroun, Česká Lípa, Český Krumlov, Domažlice, Havlíčkův Brod, Chomutov, Jičín, Klatovy, Liberec, Litoměřice, Louny, Náchod, Nymburk, Pelhřimov, Písek, Rakovník, Strakonice, Svitavy, Šumperk, Tábor, Trutnov, Uherské Hradiště, Vyškov a Zlín. Podrobněji k městské sfragistice Rostislav NOVÝ, *Počátky znaků českých měst*, Sborník archivních prací 26, 1976, čís. 2, s. 367–412.

⁵⁰² Vladislav RAZÍM, *Středověká opevnění českých měst I*, Praha 2022, s. 279–288.

⁵⁰³ Christine LAMARRE, *Les portes de villes à la fin du XVIIIe siècle, crise de l'architecture et crise du symbole*, in: Françoise Michaud-Fréjaville – Jean-Pierre Guilhemmet – Dauphin Noelle (edd.), *Entrer en ville*, Rennes 2006, s. 141–143; V. RAZÍM, *Středověká opevnění českých měst I*, s. 399.

⁵⁰⁴ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 99.

⁵⁰⁵ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 637.

⁵⁰⁶ K. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz*, Prag 1780, s. 189.

⁵⁰⁷ V. V. TOMEK, *Místopisné paměti města Hradce Králové*, s. 6.

to, že Mýtská brána zde byla již od vzniku města.⁵⁰⁸ Její stáří je tak možné klást do druhé poloviny 13. století.⁵⁰⁹ Existence brány ve 14. století dokládá již zmiňovaný inkviziční záznam ze 40. let 14. století, ve kterém je jmenována *Anežka řečená Koczierin, mající dům u (Mýtské) brány za Koňským trhem* (*Agnes dicta Kocziernin, que habet domum iuxta portam ultra Rozmark*).⁵¹⁰ Můžeme proto například uvažovat, že brána prošla nějakou přestavbou, díky níž získala označení „nová“ brána.

Hned za bránou leželo Mýtské předměstí s kostelem a špitálem u sv. Antonína a pokračovala zde cesta směrem na Vysoké Mýto a dále na Brno. Odtud tedy pochází pozdější název pro bránu i pro předměstí. Brána však byla v předbělohorském období někdy označovaná také jako Celná brána, což odkazovalo na vybírání poplatků právě v ní.⁵¹¹

Středověké dějiny brány není možné s ohledem na absenci písemného materiálu přesně rekonstruovat. Protože se jednalo o vstupní bod do města přes Malé náměstí, byli zde umístěni strážci a také zde bylo vybíráno clo od trhovců proudících na výroční trhy a jarmarky. Například k roku 1469 máme od F. Švendy dochovanou zprávu o jistém Duchkovi, který po 18 let vybíral clo u Mýtské brány. Výpis celních poplatků ze stejného roku svědčí o poměrně živém ruchu, který pod Mýtskou branou probíhal.⁵¹² Můžeme také předpokládat, že panovníci a významné osobnosti jdoucí ze Slezska či z Moravy už tehdy do města vstupovali také skrze tuto bránu. V roce 1458 byl pravděpodobně u Mýtské brány přivítán Jiří z Poděbrad, kterému byly dle tradice za účasti konšelů, obyvatel, členů cechů s korouhvemi, duchovních i studentů předány klíče od obou bran a za zvuku *Te Deum Laudamus* ho průvod doprovodil do města.⁵¹³

Někdy za vlády Vladislava Jagellonců byla brána opravena a přestavěna, došlo k úpravám pater a zakončení věží s krovem.⁵¹⁴ Tuto přestavbu mohly vyvolat požáry z let 1484 a 1509.⁵¹⁵ Tehdy byly na menší jižní věž umístěny majuskuly G a W, odkazující v prvním případě ke jménu města Hradce (Gradec), což koresponduje i s písmenem G v městském znaku, druhé pak na Vladislava II. Jagellonského, za jehož panování proběhly stavební úpravy. Při demolici Mýtské brány věž i s písmeny zanikla, po její obnově v 70. letech 20. století ale byla

⁵⁰⁸ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 637.

⁵⁰⁹ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 99.

⁵¹⁰ L. MAZANCOVÁ, *Zbožnost měšťanů královéhradeckých v době předhusitské*, s. 60.

⁵¹¹ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měšťtí zaměstnanci*, s. 419.

⁵¹² F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 156.

⁵¹³ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 135; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./I*, s. 123.

⁵¹⁴ J. SLAVÍK, *Středověká Slezská brána*, s. 267.

⁵¹⁵ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 644.

vyrobena nová písmena a v roce 1975 byl reliéf na věž opět umístěn.⁵¹⁶ Vedle samotné brány byla později po výše uvedených opravách vystavěna věžová střední brána, která navazovala na parkánovou hradbu. Nedlouho poté byla vystavěna i třetí, vnější brána, jejíž výstavba se datuje do roku 1520.⁵¹⁷ Na východní straně města tak vznikla složitá třístupňová soustava městských bran, takže se jednalo o silnou fortifikační a respekt budící stavbu. Datování přístavby vnější brány do roku 1520 umožňují dochované nápisové desky, které byly umístěny nad vraty vnější brány, směřující východním směrem k Mýtskému předměstí. Obsahem byly texty, které varovaly příchozí před pikartskou vírou.⁵¹⁸ Při likvidaci vnější brány v roce 1786 byly nápisy sundány a zazděny ve dvoře staré radnice.⁵¹⁹ První z desek byla objevena teprve v roce 1850 při její přestavbě. Protože však měla velikost náhrobníku, nechala ji obec vložit nápisem dolů do průjezdu z Velkého náměstí na dvůr radnice. Teprve o několik let později, při dalších stavebních úpravách, nápisovou desku z průjezdu vyjmuli v přítomnosti krajského hejtmána Mořice Lüssnera, který zároveň ve městě prováděl archeologické výzkumy. Ten v ní poznal starou nápisovou desku, která bývala umístěná na vnější bráně Mýtské brány. Další dvě desky, zazděné v jedné z radničních věží, byly nalezeny při adaptaci věží a zazděny spolu s první deskou na dvoře staré radnice tak, aby bylo na nápis ze dvora vidět.⁵²⁰

Obr. č. 19 Nápisové desky ze zaniklé Mýtské brány⁵²¹

Pro následující století máme již konkrétnější informace o Mýtské bráně a povoláních s jejím chodem souvisejících. K roku 1509 se například dochovala zpráva o nutnosti zpevnění

⁵¹⁶ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 24.

⁵¹⁷ J. SLAVÍK, *Středověká Slezská brána*, s. 267.

⁵¹⁸ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 151. Nápis obsahoval tento text: *Jedna víra, jeden křest, A láska mezi námi. Čiňmež Bohu chválu, čest ať ráčí býti s námi. Veritas Vincit.* Na druhé desce vpravo byl nápis: *Živ o víře jednota, činí mnoho dobrého. Varuj se víry pikarta, i každého bludného. Veritas liberat.* Pod tím byl nápis: *Milujte pravdu Hradečtí, neb pravda přemáhá.* Následoval letopočet Anno Domini 1520.

⁵¹⁹ J. SLAVÍK, *Středověká Slezská brána v Hradci Králové*, s. 267.

⁵²⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 283.

⁵²¹ L. DOMEČKA, *Stará radnice v Hradci Králové*, Hradec Králové 1937, s. 11, 13.

mostů mezi jednotlivými částmi Mýtské brány, což bylo podmíněno jednak pravidelnou údržbou, jednak nutností, aby mohly unést váhu zvonu Augustin, který tudy byl dopravován k chrámu sv. Ducha ze zvonařské dílny za městem.⁵²² Příjmy z výběru mýta u Mýtské brány, jak dokládá F. Švenda k roku 1509, spadaly do příjmů purkmistrovského úřadu.⁵²³ V předbělohorské době měl branný za úkol vybírání mýta, kontrolovat zaplacení poplatku při výjezdu z města, noční zavírání městské brány a předávání klíčů purkmistrovi. Braní od Mýtské brány nebyli podle ojediněle dochovaných register vydání z městských důchodů z roku 1605 zahrnutí mezi profese s pravidelnými odměnami.⁵²⁴ S chodem Mýtské brány byly spojeny další profese. Vzpomeňme hradecké ponocné, kteří byli na Mýtské bráně dva a oba dostávali za čtyři týdny plat 28 grošů.⁵²⁵ V systému bran byly umístěny také obecní domky, které si pronajímali různí řemeslníci spojení se zbrojí, například platněř s pacholky, ale také cankář, kovář vyrábějící specializované druhy kovových výrobků, používaných pro zhotovení zbroje.⁵²⁶ V době předbělohorské tedy vidíme určitou specializovanou výrobní oblast. Severní věž Mýtské brány také sloužila jako jedno z vězení pro hradecké obyvatele, vedle vězení, šatlavy na radnici a ve věži Kropáče.⁵²⁷ V roce 1536 město postihl požár, který s velkou pravděpodobností poškodil i Mýtskou bránu. V jedné z trhových knih nacházíme informaci o domě, stojícím v sousedství Mýtské brány, který shořel při tomto požáru města.⁵²⁸ Rozsah a případné poškození samotné brány neznáme.

Popis brány v podobě, která přibližně odpovídala stavu v 16. a 17. století, nám zanechal F. Švenda. V jeho dějinách je zakreslen také její podrobný plánec. Podoba brány byla následující: *„Brána pak ta na straně východní k podměstí proti kostelu S. Antonína opata nejniže měla věž ne vysokou, kdež kámen tento a nápis řečený postaven byl, a jak obraz přiložený vypodobňuje literou A poznamenanou, skrze kterou ze zákopů městských se projíždělo. Za kterou ještě pod zdí parkánů toho kopce, z obojí strany sedm domků stálo. Po kterých skrze dolejší zdi městské a druhou bránu věž (jak litera B ukazuje) však ve vojně švédské vypálenou, našich pak časů již jedině oblouk a vrata otevřený, jedny veliký, a druhý na levo vzhůru jdoucím menší k pohodlí pěších. Odtud cesta vzhůru vstupovala do města, již nyní bránu*

⁵²² F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 61.

⁵²³ *Tamtéž*, s. 59.

⁵²⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci*, s. 419–420.

⁵²⁵ *Tamtéž*, s. 422.

⁵²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Registra vydání z důchodu městského 1605*, fol. 23v–24r; F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, rozdíl III, s. 223.

⁵²⁷ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové I./2*, s. 278–279.

⁵²⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 27r.

Mýtskou neb Slezskou nazýváme, mezi dvojí věží vpravo litera C, však již velice sniženou, a menší věží (litera D), na níž ony litery G a W korunované [...] skrze vysoké vrata, jenž dle starého způsobu se spouštěcí mříží neb hřebenem zavírali.”⁵²⁹

Obr. č. 20 Náskres soustavy Mýtských bran podle F. Švendy.⁵³⁰

V následujících letech máme doloženo několik vyobrazení Mýtské brány na vedutách, především vyčnívajících věží. Partie komplexu městské brány existují jak na Willenbergově vedutě z roku 1602, vydané v Paprockého Diadochu, tak na vedutě namalované na varhanách z roku 1638 a také na obraze Panny Marie Pikardské z roku 1681. Stav brány, alespoň té prostřední, pravděpodobně vzhledem ke zhoršující se situaci městských financí značně kolísal. V roce 1584 též městská rada konstatovala, že je Mýtská brána na písčitém podloží a že se nachází ve velmi špatném stavu, a proto se podivuje, že již dávno nespadla. Jednalo se pravděpodobně o prostřední bránu celého komplexu.⁵³¹

Během třicetileté války se Mýtská brána musela osvědčit při hrozících i reálných vojenských operacích. Nejprve do ní byla v roce 1620 umístěna posádka o 8 mužích, která měla dohlížet na pořádek, především při jarmarcích.⁵³² Brány se také v dalších letech měly pravidelně

⁵²⁹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 152–153.

⁵³⁰ Tamtéž, s. 1d.

⁵³¹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 96.

⁵³² Týž, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 44.

zavírat a kontrolovat, především kvůli nepokojům a selským bouřím v okolních krajích.⁵³³ V roce 1639 na město zaútočila ze západu švédská armáda a hlavní nápor bojů byl veden na západní Pražskou bránu. Pro tentokrát se boje Mýtské bráně vyhnuly, ale v příštím roce se komplex Mýtské brány již dostal do centra tuhých bojů mezi Švédy okupujícími Hradec a útočící císařskou armádou od Mýtského předměstí. Vojáci nejprve obsadili vnější bránu, střední bránu pak zapálili. Snad kvůli své chatrnosti, zmiňované již v roce 1584, se celá prostřední věžová brána zřítila. Zůstaly pouze trosky a město tuto věž v budoucnu již neobnovilo; po roce 1640 ji nahradila pouze kulisová brána.⁵³⁴ Ještě ve druhé polovině 18. století, jak dosvědčuje F. Švenda, zde stál zděný oblouk jako pozůstatek původní brány.⁵³⁵ Zajímavostí je, že císařští vojáci v jednom z obecních domků v komplexu Mýtské brány objevili příkrov literátského bratrstva, který ho sem schoval před švédskými okupanty. Císařští příkrov rozřezali a nechali z něho pro sebe ušít nové šaty.⁵³⁶

Mýtská brána ani v následujících letech neztratila nic na své důležitosti a nadále byla dominantním bodem východní části města. Jak již bylo zmíněno nejednou výše, přes Mýtskou bránu putoval zástup při intronizaci hradeckého biskupa, a to hned prvního v roce 1664. Právě zde byl biskupovi vzdán hold od představitelů města. Mýtská brána si tak nadále udržela svůj symbolický status slavnostního vstupu do města. Tento akt se opakoval při každé intronizaci, v roce 1722 se událo toto: *“[...] jeho Milost biskupská dne 27. září v zámku Bláhovském na Vinicích u sv. Jana obědem uctěn byl, po kterém odtud do města vstupujícímu vstříc vyšlo vojsko městské, které jej střelbou pozdravilo, po předcházejících 39 kočárů, u brány městské očekával magistrát města, jménem kterého uvítal jej pan Ferdinand Cejp z Peclínovce, první syndikus, řeč svou takto skončice: ‚Vstup dále, náš biskupe, mezi dvěma angely Václave, vejdi na trůn. Tvou pastýřskou holí nekatolického trní poupata setři a tu ruku nad stádem tvým pozdvihni a požehnej dědictví Tvému.‘”*⁵³⁷ Přes Mýtskou bránu také putoval pohřební průvod biskupa Jana Josefa Vratislava, který zemřel v biskupské rezidenci v Chrasti.⁵³⁸

Postupně však význam brány během 18. století, stejně jako původního středověkého a raně novověkého hradeckého opevnění, klesal. Během válek o rakouské dědictví a sedmileté války byla brána samozřejmě využita, například během obsazení města pruskou armádou v roce

⁵³³ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 164.

⁵³⁴ J. SLAVÍK, *Středověká Slezská*, s. 267.

⁵³⁵ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 36.

⁵³⁶ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 21.

⁵³⁷ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 134.

⁵³⁸ Týž, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 134.

1758 byla Mýtská brána zavezena rumem, prkny a jinými překážkami, které pak museli pod výhrůžkami hradečtí obyvatelé, jdoucí poblíž brány, odklízet.⁵³⁹ Od roku 1766 byla budována hradecká pevnost a původní středověké opevnění ustupovalo před novou výstavbou. Také Slezská brána, jak se jí začalo nově říkat, musela být modifikována. Nejprve došlo ke zboření vrchu severní velké věže a jejímu snížení v roce 1778.⁵⁴⁰ Další výrazné změny přišly v roce 1786. Při adaptaci města, včetně plánů na zřízení vojenského špitálu na východní straně Malého náměstí, bylo rozhodnuto o demolici vnější brány a několika zde ležících obecních domků. Tehdy byl odstraněn i kamenný oblouk z původní střední brány. Mýtská brána se tak s adaptacemi vrátila do své původní vrcholně středověké podoby. Peníze, které obec stržením předbraní získala, investovala do vztyčení dvou věží na stranách staré radnice na Velkém náměstí.⁵⁴¹ Desky, jak jsme uvedli dříve, byly přemístěny na nádvoří radnice.

Obr. č. 21 Nákres domů v Mýtské bráně určených k demolici v roce 1785⁵⁴²

⁵³⁹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, s. 181.

⁵⁴⁰ L. DOMEČKA, *Slezská brána v Hradci Králové*, s. 4.

⁵⁴¹ J. SLAVÍK, *Středověká Slezská brána v Hradci Králové*, s. 267; L. DOMEČKA, *Slezská brána v Hradci Králové*, s. 4.

⁵⁴² SOkA HK, HK-AM, Sbírka map a plánů, *Plán celkové situace domů čp. 2, 3, 4, 5, 228, 230, 231 určených k demolici* 1785, inv. č. 5019, fasc. č. 3.

Slezská brána dále stála na svém místě po většinu 19. století. Její dřívější úlohy a funkce, které plnila během středověku a raného novověku, postupně odeznívaly. Po většinu času byla již volně otevřená a skrze ni procházeli obyvatelé Hradce, vojáci a různí trhovci, stahující se na Malé a Velké náměstí. Skrze bránu dále putovaly pohřební průvody na pouchovský hřbitov.

Velká severní věž Slezské brány byla snížena v roce 1809 a v roce 1811 byla upravena jako dělostřelecká observatoř.⁵⁴³ Někdy na začátku 19. století byl také upraven terén a snížen strmý spád z Malého náměstí ke Slezské bráně.⁵⁴⁴ Až do roku 1856 byly její věže využívány jako muniční sklady. Po zrušení pevnosti armáda prostory vyklidila a brána spolu s věžemi zůstaly opuštěny. Během prusko-rakouské války z roku 1866 a bojů, bylo u Slezské brány, jak jsme již zmínili, zřízen provizorní hřbitov k ukládání vojáků, kteří podlehlí svým zraněním uvnitř města.⁵⁴⁵ Válka z roku 1866 měla ještě jeden vliv na závěrečnou podobu lokality. Obyvatelé totiž usoudili, že odpovědnost za propuknutí epidemie cholery především na Malém náměstí nese vysoká severní věž Slezské brány, která prý bránila cirkulaci vzduchu, a tím se hromadily zárodky nebezpečných nemocí.⁵⁴⁶

Obr. č. 22 Slezská brána před likvidací v roce 1873⁵⁴⁷

⁵⁴³ J. SLAVÍK, *Středověká Slezská brána v Hradci Králové*, s. 267.

⁵⁴⁴ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 673.

⁵⁴⁵ J. SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové*, s. 226.

⁵⁴⁶ L. DOMEČKA, *Slezská brána v Hradci Králové*, s. 4.

⁵⁴⁷ SOKA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Demolice byla po zdlouhavé komunikaci mezi městem, c. k. ministerstvem války, finančním ředitelstvím v Chrudimi a dalšími úřady zahájena dne 25. února 1873. Práce ale pokračovaly velmi pomalu, protože stavba byla *“jako slitina a cihly tak tvrdé, že jiskry sršely, když je špičáky vykopávaly, ze značné výše dolů házené zůstávaly celé”*. Cihly koupili za 600 zlatých Novohradečtí ke stavbám a opravám svých domů, kámen pak malšovický mlynář za 80 zlatých.⁵⁴⁸ Opakovala se situace z konce 18. století, kdy byla likvidována stará bašta na Kavčím plácku z počátku 16. století, kdy také lámání cihel a kamenů bylo tak namáhavé, že ani jedna z nich nemohla být uchována v celku.⁵⁴⁹ Stejně tak byla jako velmi kvalitní a pevná shledána věž Kropáčka, která musela ustoupit v roce 1906. Svědčí to o zručnosti stavitelů hradeckých památek a o využití velmi kvalitních stavebních materiálů. Vůle k likvidaci brány však velmi pravděpodobně nebyla jen z hygienických a zdravotních důvodů, ale nepochybně i z hlediska otevření města pro dopravu a také jako symbol zániku starých pořádků a vykročení vstříc k modernímu městu.

⁵⁴⁸ SOkA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 284.

⁵⁴⁹ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 205.

Měšťanský dům čp. 2 (staré čp. 6)

Obr. č. 23 Dům čp. 2 s pozůstatkem Slezské (Mýtské) brány v roce 2024 (foto P. Bártík)

Měšťanský dům s novým čp. 2 a starým čp. 6 je prvním z řady domů v jižní frontě Malého náměstí. Jeho šířka bez torza Mýtské věže činí přibližně 10 metrů. Dějiny objektu výrazně ovlivnila přítomnost Mýtské (Slezské) brány, která stála v těsném sousedství severovýchodního nároží domu. Dnešní objekt prošel na přelomu 60. a 70. let 20. století zásadní přestavbou a dodnes se nedochovalo téměř nic z jeho původní podoby.⁵⁵⁰ Pro starší stavební dějiny objektu jsme tak odkázáni pouze na stručnou zprávu ze stavebněhistorického průzkumu historického jádra města z roku 1956.

⁵⁵⁰ Přestavba domu proběhla mezi lety 1964–1972. Památkový katalog Národního památkového ústavu. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/mestsky-dum-15564332> [cit. 12. 6. 2024].

Poloha objektu v těsném sousedství Mýtské (Slezské) brány nutně přinášela časté zásahy do rozvržení budovy, které bylo ovlivněno jak opravami a úpravami městské brány, tak různými přírodními pohromami i vojenskými událostmi. S tím by pravděpodobně souvisela nejednotnost názorů na stáří původní budovy před její novodobou kompletní přestavbou. Už při průzkumu budovy v roce 1956 totiž panovaly pochybnosti o jejím celkovém stáří. Především není jisté, zda původní gotický dům stával bezprostředně u brány nebo dále od ní.⁵⁵¹ O tom, že dům byl v 16. století renesančně přestavěn na gotickém základu, píše Z. Doubek, který však své tvrzení neodkazuje na písemné prameny.⁵⁵² Při pohledu na dnešní objekt, jeho dispozice a šířku se také můžeme ptát, zda se v jeho rané fázi nejednalo o více později spojených domů. Bohužel stavebněhistorický průzkum původního objektu byl příliš stručný a archeologické výzkumy zatím chybí. Dům těsně přiléhající k Mýtské bráně je prameny bezpečně doložen až v první polovině 17. století, tedy někdy v závěru třicetileté války. Abychom se dobrali pravděpodobného vývoje ve starším období, musíme sledovat historický vývoj v bezprostřední blízkosti objektu.

Obr. č. 24 Plán domu čp. 2, 3 a 4 s fragmenty Slezské brány na výkresu z roku 1967

(úpravy provedl P. Bártík)⁵⁵³

⁵⁵¹ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 21–22.

⁵⁵² Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 23.

⁵⁵³ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 4. Standardní nedestruktivní stavebněhistorický průzkum*, 2019–2020, s. 44.

Jak již bylo řečeno u dějin Mýtské (Slezské) brány, její počátky sahají s určitostí do druhé poloviny 13. století, kdy začala být budována soustava městského opevnění.⁵⁵⁴ Již tehdy, nejpozději však v první polovině 14. století, byla pravděpodobně dotvořena jižní fronta Malého náměstí přibližně v dnešní podobě.⁵⁵⁵ Počátky těchto objektů tak skutečně můžeme klást do vrcholného středověku. Nepochybně dům čp. 2, pokud měl středověký půdorys, musel vzniknout v tomto období. Na dvorku domu podél hradby archeologové našli keramický materiál, skládající se z nádob a jejich zlomků, který pocházel z odpadních jímek. Datován byl do 14. až 16. století.⁵⁵⁶ Řekli jsme již, že minimálně v době jagellonské Hradec postihly dva rozsáhlé požáry, které zasáhly celé město i blízké okolí. Požár s pravděpodobností zasáhl také Mýtskou bránu a vynutil si zásahy do její opravy, během které byla vyvýšena a opravena také jižní věž Mýtské brány.⁵⁵⁷ Můžeme tedy s určitostí předpokládat, že při opravě muselo dojít ke změnám na objektu čp. 2.

Kvůli velké torzovitosti pramenů v 16. století vyvstává řada otazníků. Vývoj před rokem 1653 tedy uvádíme jako hypotetický a otevřený dalšímu výzkumu. K domu by se mohla vázat série kupních smluv z 30. let 16. století. Od sirotků **Jana Zedníka** zakoupil v roce 1532 **Václav Husák** ze Dvora Králové s manželkou **Kateřinou Husákovou** dům „u Mejské brány“ za 350 kop g. míš.,⁵⁵⁸ kde je jediným provázáním s lokalitou zmínka o Mýtské bráně. Ještě v téže roce pravděpodobně Václav Husák zemřel, protože dům od Kateřiny Husákové a jejich syna kupuje **Jan Zachystal**, syn Valentýna z Jaroměře, a to za 400 kop gr. míš.⁵⁵⁹ V roce 1535, o tři roky později, Jan Zachystal dům prodává **Jakubu Kolínskému**, švagrovi Petra Cejpa z Peclínovce, kožešníka a majitele domu čp. 127. Cena zůstává na 400 kopách gr. míš.⁵⁶⁰ Teprve třetí záznam z roku 1536 je pro nás zajímavý. Jakub Kolínský totiž prodal dům vdově **Barboře Hevelské (Hyvelské)**, konkrétně „dům u brány Mejské, kterýž shořal“.⁵⁶¹ Na základě této informace tedy můžeme předpokládat, že požár v roce 1536 poškodil také domy u Mýtské brány, možná i bránu samotnou, a vynutil si pravděpodobně výstavbu nového objektu, ačkoliv rozsah škod neznáme. Barbora Hevelská skládala peníze za dům (purkrecht) až do roku 1547. Prameny k objektu se však pro následující roky nedochovaly.

⁵⁵⁴ M. RICHTER – V. VOKOLEK, *Hradec Králové*, s. 99.

⁵⁵⁵ J. SIGL, *Změna struktury městské zástavby*, s. 165–166.

⁵⁵⁶ MVČ, archeologický přírůstek č. 41/69, 74/69, 21/1971.

⁵⁵⁷ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 644.

⁵⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 26r.

⁵⁵⁹ Tamtéž, fol. 26v.

⁵⁶⁰ Tamtéž, fol. 26v–27r.

⁵⁶¹ Tamtéž, fol. 27r.

Teprve ve druhé polovině 16. století můžeme pravděpodobně najít další zmínky, které se váží k domu čp. 2. Jedná se o zápis z roku 1585. Tehdy **Matěj Hynek Malejovský z Malejova** spolu s manželkou Annou, oba označení jako hradečtí měšťané, prodali dům „vedle brány Mejtské a domu Jiříka Bahny” za sumu 1200 kop gr. míš., a to **Anně Kloboučnici**.⁵⁶² Cena domu byla mnohem vyšší než v předchozím období a jednalo se tak již patrně o dům ve své velikosti, po spojení případných původních parcel. V zápise je uvedeno sousedství domu přímo s Mýtskou branou. P. Landr při svém výzkumu ztotožnil Malejovský dům s domem čp. 3.⁵⁶³ Pokud by tomu tak bylo, znamenalo by to, že mezi jižní věží Mýtské brány a domem čp. 3 bylo po několik desítek let, s určitostí mezi lety 1585 až 1620, prázdné místo, široké téměř 10 m. Při naprostém nedostatku obytných parcel na starém městě se taková situace zdá jako nepravděpodobná. Stručná zpráva z roku 1956 sice uvádí, že gotická dispozice domu je nejistá, zcela určitě jsou ale doloženy renesanční klenby přízemku. Z těchto důvodů se autor práce kloní k názoru, že dům po celou tuto dobu musel stát. Výrazný nárůst ceny domu by pak mohl souviset se stavbou nového, renesančního domu někdy ve druhé polovině 16. století. Lze však uvažovat také o spojení domů, pokud zde bylo více parcel, již v období pozdní gotiky po požáru v roce 1536. Pro nejednoznačnost výpovědi písemných pramenů je však nutné tuto část ponechat otevřenou pro případné budoucí studie.

Novou majitelkou se tedy stala Anna, vdova po Matěji Kloboučnickovi, který byl profesí patrně kloboučnickem.⁵⁶⁴ Ale jen o tři roky později Anna dům znovu prodala, tentokrát ševci **Jiřímu Strakovi** a jeho manželce **Alžbětě Strakové**, „vedle brány a domu Václava Kotoula, písaře”, a to za cenu 1 200 kop gr. míš.⁵⁶⁵ Jiří dům následně splácel po několik let, a to až do roku 1610. O Jiřím Strakovi více podrobností nemáme, bohužel se nedochovala ani následující trhovářská smlouva, na niž je odkazováno u výše zmíněného zápisu. Naštěstí máme k dispozici hned následující trhovářskou smlouvu z roku 1619. Podle ní již Jiří Straka zemřel a majetek připadl dětem Václavovi, Kateřině a Juditě, přičemž jejich poručníky byli hradečtí měšťané Petr Dvorský a Václav Boček. Dům „čistý, nezávadný a zaplacený zde ve městě Hradci mezi domem někdy Jiříka Fafa z strany jedné a brány, jenž Mejtská slove, ze strany druhé”, byl prodán za cenu 1 100 kop gr. míš. **Jiřímu Šlechtovi** a jeho manželce **Ludmile Šlechtové**.⁵⁶⁶ V zápise k zaplacení závdavku z července následujícího roku 1620 je uvedeno, že Ludmila byla původně

⁵⁶² SOkA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1575–1667*, fol. O19r.

⁵⁶³ P. LANDR, *Příspěvek ke studiu cen měšťanských domů*, s. 98.

⁵⁶⁴ SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1562–1622*, fol. L29v.

⁵⁶⁵ SOkA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1575–1667*, fol. O19v.

⁵⁶⁶ SOkA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1617–1682*, fol. D3v.

manželkou Jiřího Straky a matkou oněch pozůstalých siroteků. Ludmila od nich spolu s novým manželem dům zakoupila.⁵⁶⁷ Pro období třicetileté války záznamy chybí. Zcela jistě byl však dům, stejně jako většina ostatních domů ve městě, těžce poškozen, ačkoliv přímé písemné svědectví postrádáme. Můžeme to však předpokládat po strmém pádu ceny domu v poválečných letech.

První písemnou zmínku, kterou lze k domu v poválečné době bezpečně přiřadit, je záznam z přiznávací fase berní ruly z roku 1653. Jako majitel domu je zde uveden **Samuel Vyskočil**, „*chudý mydlář*”.⁵⁶⁸ Zároveň je uvedeno, že vedle domu ve městě má také mydlářskou dílnu na Mýtském předměstí. Poznámka o jeho chudobě by korespondovala s tím, že okolí Mýtské brány bylo po třicetileté válce zpustošené a že domy byly ve špatném fyzickém stavu. V samotné berní rule z roku 1654 je pak uveden Samuel Vyskočil opět jako mydlář.⁵⁶⁹ O tom, že dům začal obývat někdy kolem závěru třicetileté války, vypovídá doba, po kterou zde poté hospodařil, tedy téměř 40 let. Další zmínkou, která se k domu váže, je závěť majitele sousedního domu Jana Václava Vadase z Karlova z 11. dubna 1680, kdy svým dětem odkázal dům „*vedle domu Samuela Vyskočila*”.⁵⁷⁰ Samuel Vyskočil byl majitelem až do své smrti dne 30. dubna 1688.⁵⁷¹ Závěť však pravděpodobně sepsat nestihl a dům byl ještě téhož roku, dne 29. října 1688, nabídnut k prodeji. Jako dědicové byli uvedeni manželka Ludmila, dcery Dorota Drábovská, Magdaléna Augustínová a Barbora Vyskočilová a dva synové, Jan z řádu kapucínů a Samuel z řádu františkánů. Protože nikdo z dědiců neprojevoval zájem dům vydržovat, byl prodán „*dům vedle samé brány Mejské z jedné a domem uroz. pana Melichara Lodgmana, měšťánina a medicinae doktora, ze strany druhé, v první čtvrti města*” **Janu Jelínkovi**, pekaři původem z Pražského předměstí, který ho zakoupil za sumu 400 zl. rýn. „*obyčejných*”.⁵⁷² Závdek činil 200 zl. rýn., který byl rozdělen mezi dědice domu, děti Samuela Vyskočila. Zbýlých 200 zl. rýn. činil purkrecht. Kupní cena domu nebyla příliš vysoká, což odpovídalo stavu nemovitostí v celém městě po třicetileté válce. Dům je také uveden jako nezávadný.

Rodina Jelínkova dům vlastnila po několika dalších desetiletích. Nejprve byl v držení zmiňovaného Jana Jelínka. K němu se v torzovitých cechovních pramenech dochoval záznam

⁵⁶⁷ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. D4r., SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. A15r.

⁵⁶⁸ SOkA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 2v–3r.

⁵⁶⁹ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 303, č. 7.

⁵⁷⁰ SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. J4.

⁵⁷¹ SOA Zámorsk, *Sbírka matrik Východočeského kraje*, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1680–1689*, sign. 51–2, fol. 261r.

⁵⁷² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. J5.

o jeho přijetí do společenství cechu pekařů a perníkářů v roce 1665 jakožto mistrovského syna.⁵⁷³ Zprávy o jeho postupu na post cechmistra ovšem zachovány nejsou. V těchto dobách měl tedy dům pravděpodobně pekařskou dílnu, chléb byl poté prodáván nejspíše na Malém náměstí, protože zde byl prodej pečiva běžnou záležitostí.

Dům Jana Jelínka je zmiňován v podkladech pro tereziánský katastr, v šacuňku domů z roku 1727. Jeho dům má uvedeno číslo 1, v pořadí první dům v první čtvrti města od Mýtské brány. Ze záznamu se dále dozvídáme, že Jan Jelínek vlastní dvorec na Mýtském předměstí na Střezině. V soupisu je také zachycen stav domu, který je zhodnocen jako střední.⁵⁷⁴ Jan Jelínek, uvedený ve spisech k tereziánskému katastru, je zapsán jako majitel domu s povoláním knihaře.⁵⁷⁵ Majitelem byl až do své smrti v roce 1731, pohřben byl následně na hřbitově u katedrály sv. Ducha.⁵⁷⁶ Závěť nebyla sepsána, proto muselo v roce 1732 dojít k dělení majetku mezi pozůstalé dědice. Mezi prvními položkami je uveden „*dům v první čtvrti města u Mejtské brány vedle domu paní Doroty ovdovělé Příhodové ležící*“, oceněný již na 700 zl. rýn.⁵⁷⁷ Dědiců bylo celkem šest, domu se ujala vdova po Janovi **Terezie Jelínková**. Po její smrti pak přešel na syna **Jana Jelínka**, který dům v roce 1743 prodal manželům **Josefu a Johaně Dymovským**, a to za trhovou cenu 680 zl. rýn.⁵⁷⁸ Manželé Dymkovští si na koupi domu zapůjčili 400 zl. rýn. od pana Aleše Protivy, které za dům ihned složili. O tom, jakého byl Josef Dymkovský řemesla, bohužel nic nevíme, protože v pramenech u kupních smluv jeho povolání zapsáno nebylo a hradecké matriky pro celé 17. a pro většinu 18. století zapisovaly pouze jména bez bližšího určení povolání otce, ženicha nebo nebožtíka. Rodina Dymovská měla dům v držení až do roku 1757. Nejprve po smrti Josefa převzala dům manželka Johana, která před rokem 1757 zemřela, načež byl dům, podle trhového zápisu velmi zadlužený, poslán k licitačnímu prodeji. Objekt nakonec získali manželé **František a Anna Sedláčkovi** za cenu 762 zl. rýn.⁵⁷⁹ Cena se tedy stále pohybovala přibližně ve stejných hodnotách, takže můžeme předpokládat, že výrazné stavební zásahy na domě prováděny nebyly.

⁵⁷³ SOkA HK, Cech pekařů, mlynářů, perníkářů, krupařů Hradec Králové, *Kniha rozličných zápisů 1640–1853*, inv. č. 3, kn. č. 1, nefoliováno.

⁵⁷⁴ SOkA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

⁵⁷⁵ TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁵⁷⁶ Státní oblastní archiv Zámrsrk (dále jen SOA Zámrsrk), Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1715–1733*, sign. 51–5, fol. 398v.

⁵⁷⁷ SOkA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, D12.

⁵⁷⁸ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, C2.

⁵⁷⁹ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1750–1757*, L15.

V polovině 18. století existují také první plány hradeckého městského jádra s vyznačením jednotlivých domů. Na plánech je vidět také dům čp. 2 v těsné blízkosti Mýtské brány. Budova byla netradičního, lichoběžníkového půdorysu, čelo budovy bylo jako jediné z domů v jižní frontě Malého náměstí bez podloubí. V roce 1762 město zasáhl požár, který se objektu vyhnul.⁵⁸⁰ V roce 1770 proběhlo číslování domů a dům získal staré číslo popisné 6.⁵⁸¹ Začalo se u čísla 6 z toho důvodu, že prvních pět popisných čísel patřilo domům, které byly součástí Mýtské brány. Přestože dům unikl požáru, noví majitelé se zřejmě pustili do rozsáhlé přestavby objektu, který byl pro zadlužení dřívějších majitelů jistě v neutěšeném stavu. Detaily přestavby domu neznáme, mohly ale souviset se změnami využívání Mýtské brány a pevnostními adaptacemi její podoby. Po smrti Františka Sedláčka se domu ujala jeho vdova Anna. Ta nakonec, nyní provdaná Čmugrová, prodala v roce 1781 dům „*sub No. 6 vedle pana Franze Hüttla z jedné a městských zdí k Mejtské bráně jdoucí z druhé strany*“, a to za sumu 1600 zl. rýn.⁵⁸² V zápise mj. vidíme ještě původní pojmenování Mýtské brány, které se však zanedlouho změnilo na Slezskou bránu. Nárůst ceny byl více než dvojnásobný, tento trend sledujeme v tomto období po celém městě a vedle předpokládané přestavby má pravděpodobně souvislost s vybudováním pevnosti, při které zanikla hradecká předměstí a více se omezilo volné místo ve městě. Novými majiteli se stali manželé **Jan** a **Barbora Štegrovi**, kteří dům drželi poměrně krátce, protože nejprve zemřel Jan a nedlouho po něm i vdova Barbora. Jan Štegr, zámečník, ve své nemoci sepsal v němčině závěť, ve které kromě domu zmiňuje dvě řemeslné dílny, jednu přímo v domě, druhou pevnostní vedle městské zdi, kde měl uložené nějaké nářadí.⁵⁸³ Přítomnost domu u městské brány a blízko pevnosti znamenala, že jeho služby byly vyžadovány jak ve městě, tak pro potřeby pevnosti. To se odráží i na počtu 2885 zl. a 20 krejcarů, které byly Janovi připsány z fortifikační kasy. Když Jan Štegr zemřel, přešel dům na jeho syna **Ignáce Štegra**, kterému však v této době bylo pouhých 12 let. Dům byl tehdy vyčíslen na stejnou sumu jako při koupi, tedy na 1600 zl. rýn.⁵⁸⁴

⁵⁸⁰ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

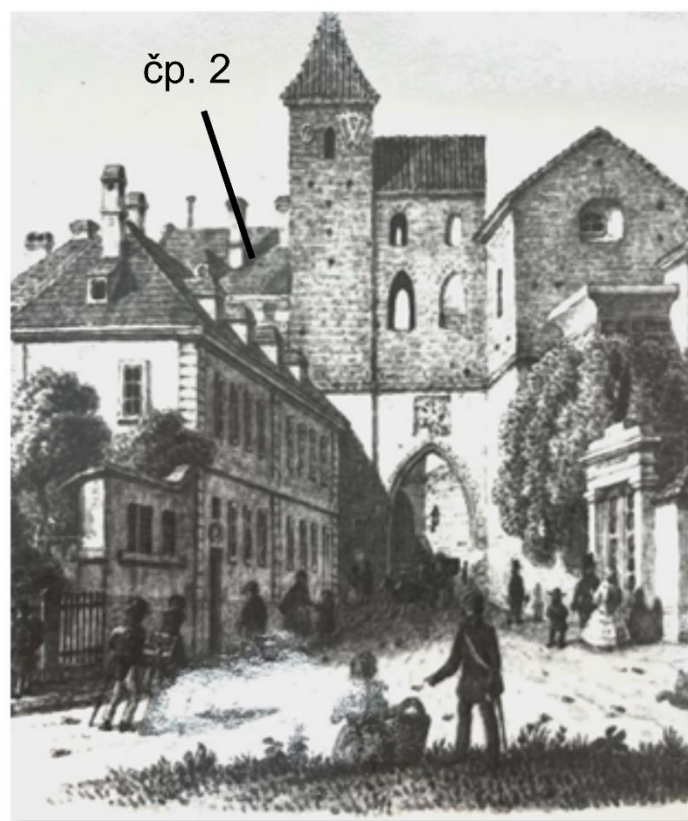
⁵⁸¹ P. BÁRTÍK, *Číslování domů*, s. 14.

⁵⁸² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1776–1798*, Q6.

⁵⁸³ SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, D18.

⁵⁸⁴ SOkA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801*, B16.

Od roku 1790 se majiteli domu stali členové zámečnické rodiny Posadovských, kteří dům vlastnili v celé první polovině 19. století. Prvními z nich byli manželé **František a Františka Posadovští**, kteří od poručníka Martina Košťála v licitaci zakoupili dům v první čtvrti za cenu 2250 zl. rýn.⁵⁸⁵ Částka, kterou manželé Posadovští za dům nabídli, odpovídá skutečnosti, že byl počet parcel v intravilánu značně omezený a kupující byli ochotni kupovat za mnohem vyšší peníze, než byla reálná cena domu. František je jako majitel uveden také v soupisu domů a jejich majitelů z roku 1790.⁵⁸⁶ Dům se zámečnickou dílnou, zděděnou po předchozím zámečnickovi, nechal František Posadovský někdy na počátku 19. století klasicistně přestavět. Z této doby pocházel klenutý klasicistní portál, postavený ve výši chodníku na podsíní, tedy o něco výše nad samotným terénem pod schůdky, s monogramem PF (Posadovský, František).⁵⁸⁷ Zastřešení domu, těsně obepínajícího věž Mýtské brány, je viditelné na kresbě brány z 19. století.

Obr. č. 25 Střecha domu čp. 2 na vyobrazení Slezske brány v 19. století⁵⁸⁸

⁵⁸⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1787–1794*, O16.

⁵⁸⁶ SOKA HK, sbírka varií, *Popsání města Králové Hradce dle numer roku 1790*, kart. č. 45.

⁵⁸⁷ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 21.

⁵⁸⁸ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Dům byl rozdělen mezi oba majitele, Františka však ve své závěti z roku 1799 uvedla svého manželka jako dědice své poloviny domu.⁵⁸⁹ František Posadovský pak po smrti manželky dům spravoval do roku 1806, kdy podobně jako jeho žena sepsal závěť, ve které odkázal dům s dílnou svému synovi **Františku Posadovskému**, který se měl s ostatními čtyřmi dětmi a jejich manželkami o majetek podělit. Ze závěti je patrné, že domácnost byla skromná. František Posadovský, který si přeje být pohřbený na hřbitově na Novém Hradci Králové u sv. Antonína, odkazuje synovi dům čp. 2 (již po změně číslování), který je oceněn na 2250 zl. rýn., dále pracovní zámečnickou dílnu se dvěma kovadly, jedním měchem, třemi šroubštoky a dalším drobným nářadím, ostatním dětem pak odkazuje pouze drobné kusy nábytku, klekadlo, zrcadlo, peřiny a postříbřenou španihelku.⁵⁹⁰ Potvrzuje se tak, že dům v těsné blízkosti Slezské brány byl v této době určen spíše drobným řemeslníkům, nikoliv členům městského magistrátu nebo jiným významným pozicím v městské správě. Po smrti Františka Posadovského v roce 1806 se domu ujal syn František .

Podle soupisu duší z roku 1814, který zaznamenával všechny civilní obyvatele ve městě, v domě žilo celkem 17 obyvatel ve čtyřech bytových jednotkách. Jedna z rodin byla Františka Posadovského.⁵⁹¹ O rok později, v roce 1815, v domě žilo ještě více osob, celkem 23 obyvatel ve čtyřech rodinách včetně Františka Posadovského s manželkou a synem.⁵⁹² Podobné složení měl dům v roce 1820, kdy zde žilo 19 osob, ovšem pouze ve 3 bytových jednotkách.⁵⁹³

František Posadovský byl uveden v soupisech majitelů při řízeních vedených právozárečným měšťanstvem v roce 1824.⁵⁹⁴ Také v soupisu duší ze stejného roku žilo v domě 25 obyvatel včetně rodiny Františka Posadovského.⁵⁹⁵ Františkovi se patrně dařilo a byl ve svém řemesle úspěšný, protože v roce 1831 přikoupil sousední dům čp. 3, který však se svým domem čp. 2 nespojil, a to za cenu 2800 zl. rýn.⁵⁹⁶ Ve 20. letech 19. století byla v domě čp. 2 otevřena hospoda “U Kulhánků” a hospodská živnost, kde se čepovalo pivo a později i nalévala kořalka, zde byla po několik let.⁵⁹⁷ Podle posledního soupisu duší z roku 1842 v domě žilo celkem 23 obyvatel, stále zde žil zámečnický mistr František Posadovský s rodinou.⁵⁹⁸ Hodnota

⁵⁸⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, K26.

⁵⁹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1800–1820*, K18.

⁵⁹¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 1–2.

⁵⁹² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 1.

⁵⁹³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 1–2.

⁵⁹⁴ SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1–2.

⁵⁹⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 1–2.

⁵⁹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, N7.

⁵⁹⁷ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 23.

⁵⁹⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 2.

domu čp. 2 nadále stoupala až do roku 1844, kdy František Posadovský dům postoupil svému synovi **Josefu Posadovskému** za sumu 4000 zlatých, placených ve stříbře, a sám se přestěhoval do sousedního domu čp. 3, který mu od roku 1831, jak bylo zmíněno, také patřil. Své sourozence měl pak vyplatit. V trhové smlouvě je objekt čp. 2 popsán jako dům s várečným právem, obývaný majitelem a ostatními nájemníky. Patří k němu zámečnická dílna a nad ní dva pokoje, pod domem je pak odtokový kanál, vedoucí od čp. 3 do vedlejšího čp. 229, který byl vystavěn u Slezské brány před vjezdem do města.⁵⁹⁹ Při bourání Slezské brány v roce 1873 byla odstraněna také větší část jižní věže, těsně přiléhající k domu čp. 2. Fragmenty brány, zdivo z gotických cihel, byly dobře patrné ještě při průzkumu v roce 1956.

Obr. č. 26 Schody na podloubí v jižní frontě Malého náměstí – vlevo původní dům čp. 2 před demolicí v 60. letech 20. století (sbírka I. Skalské)

⁵⁹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1844–1846*, A1.

Josef Posadovský a jeho rodina dům vlastnili do roku 1858, kdy byli nuceni pro dluhy polovinu postoupit **Josefu Schlaufovi**.⁶⁰⁰ V následujících letech se majitelé často měnili a dům byl rozdělen na jednotlivé obytné jednotky. Rodina Posadovská o dům přišla kompletně a majiteli domu se stali pan **Šimek** a **František Lankaš**. Spolu s Lankašem se v prosinci 1862 stala dalším podílníkem jeho manželka **Kateřina Lankašová**.⁶⁰¹ Vedle Lankašových byli dále majiteli manželé **František a Františka** (rozená Šimková) **Vackovi**, přičemž František byl malířem pokojů. Od druhé poloviny 19. století se majiteli objektu stali lidé mimo Hradec Králové. Nikdo z majitelů uvedených v domě nebyl ze starousedlíků pevnosti, a tak v domě bydlelo velké množství lidí nejen z rodin majitelů, ale také nájemníků. Podíváme-li se na sčítací operáty z roku 1890, v domě bylo celkem osm bytů, ve kterých bydlelo 37 lidí.⁶⁰² Na dvoupatrový dům, vtěsnaný mezi domy s podloubím a bývalou věž městské brány, se jedná o relativně početné osazenstvo. V roce 1900 bylo v domě při dalším sčítání lidu napočítáno celkem 30 obyvatel v celkem osmi bytových jednotkách.⁶⁰³ Podílnické soužití mezi dvěma rodinami Lankašů a Vacků pokračovalo až do smrti Františky v roce 1903. Její část pak přešla na několik podílníků (**Josef Mádr, Anna Findejsová, Marie Matějková, Johana Grinterová, Jan Helzl**). Po smrti Kateřiny Lankašové koupil v roce 1909 podíl nejprve zřízenec u dráhy **Josef Synek**, druhou půlku od dříve uvedených několika podílníků **Václav Rejchl**.⁶⁰⁴

Po roce 1918 dům vlastnili Václav Rejchl a **Josef Elsner** až to až do druhé poloviny 20. století. Dům následně velmi chátral, jeho stav byl nakonec tak špatný, že byl od roku 1962 neobydlený. Na přelomu 60. a 70. let 20. století se přistoupilo k jeho významné přestavbě, která zahradila naprostou většinu stop po stavebním vývoji objektu.

⁶⁰⁰ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 23.

⁶⁰¹ Oba pocházely z mimohradeckého prostředí. Josef Lankaš z Nového Hradce a Františka roz. Pohlová z Borohrádku.

⁶⁰² SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 2.

⁶⁰³ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 2.

⁶⁰⁴ SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 9.

Obr. č. 27 Přestavba domů čp. 2, 3 a 4 v 60. letech 20. století⁶⁰⁵

⁶⁰⁵ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Měšťanský dům čp. 3 (staré čp. 7)

Obr. č. 28 Dům čp. 3 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 3 a se starým čp. 7 je druhým domem v pořadí od bývalé Mýtské brány v jižní frontě Malého náměstí. Jeho šířka je nyní přibližně 7 metrů. Oproti sousednímu domu čp. 2, který byl situován blíže Mýtské bráně, nebyl tento dům událostmi souvisejícími s bránou bezprostředně ovlivněn. Před domem čp. 3 začínala v přízemí renesanční předsunutá podsíň jdoucí dále na západ k Velkému náměstí. Můžeme tedy konstatovat, že se jedná o dům, který je od první poloviny 14. století svým průčelím přímo součástí Malého náměstí a ve směru k Velkému náměstí historicky náležel do první městské čtvrti. Je otázkou, proč začínala podsíň právě zde a ne již u dřívějšího domu čp. 2. Odpovědí bude pravděpodobně nutnost většího prostoru pro komunikaci poblíž brány. Dobové části domu tvoří pouze klasicistní portál a části renesanční podsíň, zbývající původní konstrukce domu byly při přestavbě spolu se sousedními domy zbořeny. Při pohledu na dům a jeho šířku také můžeme uvažovat o tom, že se ve svých počátcích jednalo o dva domy, spojené ještě v době před dochovanými písemnými prameny

v dům jeden, případně že zde byla pro středověké domy typická soutka, o kterou se dům později rozrostl. Tuto možnou fázi spojení domu však dnes nic nepřipomíná.

Podobně jako u ostatních domů v jižní frontě Malého náměstí jsou počátky objektu datovatelné do druhé poloviny 13. století, nejpozději však na počátku 14. století, kdy byla dotvořena přibližná parcelace domů v jižní frontě budoucího Malého náměstí.⁶⁰⁶ O středověké zástavbě hovoří také D. Líbal ve své zprávě z roku 1956 o dochovaných sklepech, jejichž klenby a střední hloubkové zdi byly patrně gotického původu. Gotická byla nejspíše i jihozápadní část zadního stavení.⁶⁰⁷ Zadní částí objekt těsně přiléhá k hranolové baště, která byla součástí hradeckého středověkého opevnění a která je na plánech města z druhé poloviny 18. století ještě dobře viditelná.⁶⁰⁸ Další informace o podobě domu nemáme, stejně tak nevíme, zda dům zasáhl některý z požárů v 15. století. Jistota tak není ani u požáru z roku 1484, při kterém údajně vyhořelo celé město.⁶⁰⁹ Velmi pravděpodobně mohl být dům zasažen požárem v roce 1536. Jak jsme se již zmínili, na základě zápisu v trhově smlouvě z roku 1536 víme, že dům vedle Mýtské brány vyhořel.⁶¹⁰ Jak navíc udává F. Švenda, vyhořelo celé město kromě 25 domů, patrně na západní straně hradeckého intravilánu.⁶¹¹ Můžeme tak na základě zmínky předpokládat, že také dům čp. 3 spolu s dalšími domy v jižní frontě Malého náměstí zasažen požárem skutečně byl.

Pravděpodobně nejstarším zápisem je trhová smlouva z roku 1540, kdy **Alžběta Bahnová**, vdova po Janu Bahnovi, zakoupila dům „u brány Mejské“ za 500 kop gr. míš., po další roky má pak platit purkrecht 24 kop gr. míš. každoročně na sv. Havla. Jako příjemce peněz je pak v následujících letech zmiňován **Jiří Bahno**, který se následně v neurčeném roce stal majitelem domu a jako majitel je zmiňován v roce 1585.⁶¹² Pro následující roky se písemné prameny nedochovaly, podle trhově smlouvy týkající se v roce 1588 sousedního domu byl majitelem čp. 3 městský písař **Václav Kotoul**.⁶¹³ Ten byl synem mistra Jana Kotoula Jezeřanského, předního radního a purkrabského písaře, který předtím jistý čas působil také ve

⁶⁰⁶ J. SIGL, *Změna struktury městské zástavby*, s. 165–166.

⁶⁰⁷ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 23.

⁶⁰⁸ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 24.

⁶⁰⁹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 206–207.

⁶¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 27r; F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

⁶¹¹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

⁶¹² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. O19r.

⁶¹³ Tamtéž, fol. O19v.

Dvoře Králové.⁶¹⁴ Jeho matkou pak byla Marta, vdova po Sixtu Vodičkovi, hradeckém konšelovi.⁶¹⁵ Sám Václav pak zastával post třetího a posléze druhé písaře. Zemřel dne 15. srpna 1594 a jeho kolega, první radní písař Václav Plácel z Elbingu, mj. připomínaná jeho výbornou znalost němčiny a latiny.⁶¹⁶ Dům, nepochybně již po renesanční přestavbě, však musel Václav Kotoul prodat ještě před rokem 1592, ke kterému se váže další dochovaná trhová smlouva. Jako majitelé jsou uváděni manželé **Jiří a Markéta Řehákoví**. Jiří Řehák byl synem malšovického mlynáře Řehoře jinak Řeháka, z roku 1566 se dochovala jeho svatební smlouva s Markétou, dcerou purkrabího Brikcího.⁶¹⁷ V zápisu zve mlynář Řehoř syna a jeho nevěstu z otcovské lásky do svého domu ve městě, o němž ale s určitostí nic přesnějšího nevíme. Snad se tohoto domu týká zápis z roku 1541, kdy Řehoř z Malšovic kupuje jeden z domů ve městě, který se zatím nepodařilo lokalizovat.⁶¹⁸ Manželé Řehořovi tedy v roce 1592 prodávají „*dům v témž městě Hradci mezi domy Kašpara Rymwalda z jedné a Jiříka Straky, švece, u Mejtské brány ležící z strany druhé*” za sumu 1450 kop gr. míš., a to kožešníkov **Kryštofu Pfafovi (Fafovi)**, zvanému též Libík, a jeho manželce **Dorotě**.⁶¹⁹ Závdavek činil 400 kop gr. míš. Jiří Řehák, prodejce domu, je později uváděn mezi oběťmi morové epidemie ve městě v roce 1599.⁶²⁰ Kryštof Pfaf byl držitelem domu až do své smrti roku 1601. Tehdy dům „*mezi domy Jiříka Straky z jedné a Kašpara Rymwalda z strany druhé ležící u Mýtské brány*” zakoupil Kryštofův bratr a kožešník z Jičína **Jiří Pfaf** od poručníků Kryštofových dětí, kožešníka Ondřeje Žlutického a jircháře Jakuba Helbika, a to za sumu 1450 kog gr. míš.⁶²¹ Jiří se pak zavázal platit purkrecht 35 kop gr. míš. V roce 1617 však Jiří Pfaf zemřel a v roce 1620 ho následovala také manželka Dorota. Dům se tak opět, tentokrát již ve válečných časech, dostal do prodeje. Poručníci po pozůstalých sirotcích Melichar Fišer a Tobiáš Neumann prodali dům „*zde ve městě Hradci nad Labem ležící vedle domů nebožtíka Jiříka Straky a Ludmily, již nyní manželky Jiříka Šlechty, ze strany jedné a vedle domu p. Martina Uhlíře ze strany druhé*”, který „*k velkému ztenčení od držitelů předešlých přišel*”, proto musela být jeho cena snížena na 1300 kop.

⁶¹⁴ Barbora HERČÍKOVÁ, *Královédvorská městská kancelář do roku 1620*, disertační práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové, s. 81–83.

⁶¹⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 159–161.

⁶¹⁶ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 233.

⁶¹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. B8v–B9r.

⁶¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 504r;

⁶¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. E10r.

⁶²⁰ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 45.

⁶²¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. W10v.

Novými majiteli se stali manželé **Jan** a **Anna Weissovi**.⁶²² Na místě zaplatili závdavek 150 kop gr. míš, dále mohli platit purkrecht po 20 kop gr. míš.

Následující válečná léta pravděpodobně domu přinesla velkou zkázu, záznamy se v pramenech z této doby pro dům čp. 3 ale nedochovaly. Teprve z přiznávací fase pro berní rulu z roku 1653 máme u domu zaznamenaného majitele, kterým byl **Jan Václav Vadas z Karlova**, člen hradecké měšťanské erbovní rodiny.⁶²³ Rodina Vadasova přišla do Hradce původně z Nového Bydžova, kde byl Janův stejnojmenný dědeček Jan Vadas z Karlova císařským rychtářem. V roce 1602 přesídlil do Hradce, zakoupil zde šosovní grundy a prokazatelně byl od roku 1604 hradeckým radním, později v letech 1616–1617 také primasem.⁶²⁴ V roce 1617 si vzal za manželku Ludmilu, dceru hradeckého měšťana Adama Pekelského.⁶²⁵ Ta se později vdala ještě dvakrát, za mistra Jana Hubecia z Libé Hory a primasa Jana Revíra.⁶²⁶ Jan Vadas z Karlova zemřel 30. března 1620 ve věku 80 let.⁶²⁷ Za svého života v Hradci nabyt značného majetku, kdy byl majitelem celkem tří větších měšťanských domů na Velkém náměstí (vlastnil jeden z domů na místě pozdější jezuitské koleje, dům čp. 41 a také čp. 155).⁶²⁸ Janův syn Jindřich Vadas z Karlova byl mistrem svobodných umění a později jako jeho otec seděl v městské radě, konkrétně v letech 1633–1638 a 1639–1640.⁶²⁹ Zajímavostí také je, že v době švédského útoku na Hradec byl Jindřich Vadas ustanoven vojenským hejtmanem a spolu s fendrychem Janem Dyringerem stál v čele měšťanského sboru o 300 mužích, se kterými se podílel na obraně města.⁶³⁰ Při mustruňku oněch 300 mužů a přípravě na obranu města došlo ke zranění, kdy byla děvečka pana Jindřicha Vadasa postřelena od syna měšťana Samuela Filadelfa.⁶³¹ Jindřichův syn Jan Vadas z Karlova je k roku 1653 majitelem domu čp. 3.

⁶²² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. W10v–W11v.

⁶²³ Antonín RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, Praha 1873, s. 34–35.

⁶²⁴ A. RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, s. 34; J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 132, 180; J. VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské*, s. 153.

⁶²⁵ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 182.

⁶²⁶ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 106.

⁶²⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 194.

⁶²⁸ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. R11r; SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. C18r; SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. G5v; SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. A18r.

⁶²⁹ A. RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, s. 35; J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 202.

⁶³⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 198.

⁶³¹ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 20.

V záznamu k roku 1653 je Jan Vadas uveden jako soukeník. Vedle toho je majitelem dvou pustých míst na Mýtském předměstí, kde dříve byly zahrady.⁶³² Stejný zápis najdeme přímo v berní rule z roku 1654.⁶³³ Jan Vadas později prikoupil další domy ve městě, konkrétně dům čp. 132 na Velkém náměstí,⁶³⁴ dům čp. 29 tamtéž⁶³⁵ a dvorek s chlévem v zadních ulicích.⁶³⁶ Jan Vadas také od roku 1661 zasedal v městské radě a do své smrti v roce 1680 byl úředníkem obecního důchodu.⁶³⁷ Právě z roku 1680 se zachovala Janova závěť. V ní si předně přeje být pohřben v rodinné hrobce v katedrále sv. Ducha, dále odkazuje svůj dům v první čtvrti na Velkém náměstí (čp. 29), stojící vedle domů Františka Kirchnera a Jana Výrovského a oceněný ná 300 zl. rýn., dále námi sledovaný dům čp. 3 v první čtvrti vedle domů Samuela Vyskočila a Petra Uhlíře za 600 zl. rýn., sladovnu na Mýtském předměstí poblíž jednoho z ramen Orlice a několik pozemků.⁶³⁸ Dům na Malém náměstí tak měl vyšší hodnotu než dům na Velkém náměstí, přestože se cena tehdy pohybovala mnohem níže než v roce 1620. O dva roky později, v roce 1682, sepsala závěť vdova Dorota Vadasová, ve které se dozvídáme další podrobnosti při dělení majetku. Prvně si přeje být pohřbena vedle svého manžela v kryptě chrámu sv. Ducha. Dcera Anna, manželka rytmistra Kristiána Krance, byla již po smrti a synové Karel a Václav vstoupili oba do jezuitského řádu. Proto Dorota odkazuje své zahrady za městem, ale také jednu zahradu přímo ve městě mezi obecním domem Kapounovských (čp. 98) a mezi šatlavním vězením Dorotě a Magdaleně, dcerám Uršuly provdané Lodgmanové, část pak synu Janovi. Dále jim odkazuje několik osobních stříbrných předmětů a podíl na sladovně.⁶³⁹ Bratři Václav a Karel, oba jezuité, se následně vzdali podílu na dědictví po svém otci ve prospěch svých sester, Václav předal podíl Magdaleně v roce 1689, Karel sestře Dorotě provdané Příhodové v roce 1692.⁶⁴⁰ V roce 1683 zemřela Uršula Lodgmanová, která ve své závěti odkázala svůj podíl svému manželovi Melicharu Lodgmanovi z Auenu.⁶⁴¹ Následně bylo v roce 1685 mezi pozůstávajícími dětmi Jana Václava Vadase a doktorem **Melicharem Lodgmanem z Auenu**, původem ze skotského rodu, učiněno vyrovnání, kdy se Melichar Lodgman ujal domu „v první čtvrti blíž brány Mejské vedle domu p. Samuela Vyskočila z jedné

⁶³² SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 2v–3r.

⁶³³ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 303, č. 7.

⁶³⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. H1v.

⁶³⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. P20r.

⁶³⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. C19v.

⁶³⁷ M. VAŠATA, *Královéhradecká městská kancelář v letech 1648–1700*, s. 132.

⁶³⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. J4r–J5r.

⁶³⁹ Tamtéž, fol. K15r–K16r.

⁶⁴⁰ Tamtéž, fol. K16v–K17r.

⁶⁴¹ Tamtéž, fol. K18r.

a domu p. Petra Uhlíře ze strany druhé”, sourozence Vadasovy následně vyplatil.⁶⁴² Dům poté převzala **Dorota Příhodová**, dcera zemřelého Jana Vadase a švagrová Melichara Lodgmana, která se v roce 1692 provdala za **Ondřeje Příhodu**, syna Ondřeje Viléma Příhody staršího, hradeckého spoluradního.⁶⁴³ Ondřej Příhoda mladší s manželkou Dorotou pak od Melicharda Lodgmana zakoupili dům „vedle domu pana Jana Jelínka z jedné a pana Petra Uhlíře z strany druhé v první čtvrti města”, a to za sumu 700 zl. rýn.⁶⁴⁴

Dům byl poté v držení rodiny Příhodů po několik desítek let. Ondřej mladší Příhoda se po vzoru svého otce stal hradeckým spoluradním.⁶⁴⁵ Zemřel v roce 1722 a byl pohřben na hřbitově u katedrály sv. Ducha.⁶⁴⁶ Nedlouho poté předstoupila před radu vdova Dorota Příhodová a žádala o finanční výpomoc, která ji vzhledem k zasloužilé činnosti jejího manžela byla vydána.⁶⁴⁷ K roku 1727, kdy je jako jeho majitelka uváděna vdova **Dorota Příhodová**, je dům ohodnocen jako střední kvality, vedle domu na Malém náměstí vlastní také dvorec na Mýtském předměstí.⁶⁴⁸ Dorota Příhodová je ještě uváděna v podkladech ve spisech pro tereziánský katastr.⁶⁴⁹ Majitelkou zůstala až do roku 1732, kdy prodala dům „v první čtvrti města tohoto, vedle domu p. Terezie ovdovělé Jelínkové a p. France Kučery z strany druhé ležící”, za sumu trhovou 1600 zl. rýn.⁶⁵⁰ Vidíme tedy velký nárůst ceny domu, který v tomto období nebyl u domů ve městě příliš častý. Nárůst ceny tak mohl souviset s přestavbami, které Ondřej Příhoda na domě provedl, patrně na počátku 18. století. Novým majitelem se v roce 1732 stal **Antonín Václav Gregory**. V době, kdy dům vlastnil, ale pravděpodobně nemovitost pustla. Co bylo příčinou tohoto stavu, nevíme, nicméně cena domu za několik let značně poklesla, což byla při srovnání cen domů ve městě v této době spíše výjimka, naopak ceny domů byly tehdy spíše konstantní nebo vzestupné. Hned v roce 1746 dům putoval opět do prodeje, tentokrát dům „vedle domu Jelínkovského a Kučerovského oboustranně ležící” zakoupil hradecký měšťan **František Jelínek** za cenu 1000 zl. rýn.⁶⁵¹ Ani František Jelínek si dům, tehdy sousedící s domem Dymkovským a Dvorským, nepodržel dlouho a v roce 1746 ho

⁶⁴² SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. K18v–K19r.

⁶⁴³ SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1690–1702*, sign. 51–3, fol. 228r.

⁶⁴⁴ HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. M14v–M15r.

⁶⁴⁵ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 52.

⁶⁴⁶ SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1715–1733*, sign. 51–5, fol. 378v.

⁶⁴⁷ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 122.

⁶⁴⁸ SOkA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

⁶⁴⁹ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁶⁵⁰ HK, HK-AM, *Trhová kniha 1728–1738*, F6.

⁶⁵¹ SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, Q4.

prodal **Antonínu Rodautovi**. Kupní cena činila 1200 zl. rýn. Antonín s manželkou dům spravovali do roku 1758. Během 50. let 18. století, v době vlastnictví rodinou Rodautovou, se cena domu udržela v přibližně podobné výši. Manželé dům nakonec v roce 1758 prodali, noví majitelé následně objekt drželi téměř půl století.

František a Magdalena Hüttelovi koupili dům „v první čtvrti města tohoto, podle Sedláčkovského a Dvorského oboustranně ležící“ za 1170 zl. rýn., přičemž manželům Rodautovým naopak prodali domek se zahradou na Mýtském předměstí.⁶⁵² K tomuto kroku je mohla vést určitá finanční tíseň. Ve druhé polovině 18. století se dům objevuje na prvních dochovaných plánech, jako první dům v jižní frontě Malého náměstí s podloubím. Pro rok 1759 je dochována žádost Františka Hüttla, který žádal radu o schválení probourat do městské zdi okno, neboť přímo s městskou zdí sousedil. Do domu přišla komise složená z Melichara Příhody a Adalberta Třísky a na místě to povolila, protože stejná okna mají do zdi probourání i okolní sousedé.⁶⁵³ Ničivý požár z roku 1762, který ve městě propukl, dům žádným způsobem nepoškodil. Za vlastnictví Františka Hüttla byl dům znovu přestavěn, tentokrát v klasicistním slohu, jak i dokládá dochovaný klasicistní kamenný portál.⁶⁵⁴ Z roku 1780 pochází dokument, ve kterém bylo u každého objektu ve městě zaznamenáno jeho potenciální využití pro vojenské účely, v domě čp. 3 je uveden kvartýr.⁶⁵⁵ František Hüttel je zachycen jako majitel také v soupisu majitelů domů z roku 1790. V roce 1792 napsal již jako těžce nemocný závět, ve které odkázal svůj majetek manželce **Anně Terezii**, rozené Haasové, a svým dětem, konkrétně dům, polnosti, louky a drobné předměty, rozličné hodiny a šperky v hodnotě 98 zlatých.⁶⁵⁶ Anna se podruhé vdala a pod jménem Anna Protzová dům nadále vlastnila. V roce 1813 přešel dům do rukou její neteře **Anny Wirschingové**, která však musela ještě vyplatit další dědice Hüttelovi.⁶⁵⁷

Z roku 1814 pochází první soupis duší, podle kterého v domě žilo 10 obyvatel ve dvou bytových jednotkách. Jednu z nich obýval František Wirsiching s rodinou.⁶⁵⁸ O rok později, v roce 1815, pak dědicové Hüttelovi prodali svůj podíl v licitaci. Z ceny domu ve výši 3515 zl.

⁶⁵² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–1761*, D3.

⁶⁵³ SOkA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 154r.

⁶⁵⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 23.

⁶⁵⁵ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁶⁵⁶ SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, F8.

⁶⁵⁷ SOHK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1810–1817*, C20.

⁶⁵⁸ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 2.

vídeňské měny vyplatili **Franz Wirsching** spolu s Annou ostatní podílníky Hüttelovi.⁶⁵⁹ Cenu domů zde ovlivnilo několik faktorů. Jedním z nich jistě byla zmiňovaná klasicistní přestavba, druhým však obecný trend výrazného nárůstu cen domů v celém intravilánu, které si vynutila stavba pevnosti a ještě citelnější úbytek parcel bez možnosti rozvoje do blízkého okolí města. Podle soupisu duší z roku 1815 v domě nadále žije 10 obyvatel ve dvou rodinách včetně rodiny Františka Wirschinga.⁶⁶⁰ Stejně složení a počet obyvatel měl dům v roce 1820.⁶⁶¹ V roce 1824 v domě žije již 14 obyvatel ve třech bytových jednotkách, František Wirsching tak pravděpodobně provedl adaptaci domu s úmyslem přerozdělení obytného prostoru.⁶⁶² František byl majitelem objektu do své smrti roku 1829. Tehdy byl dům rozdělen mezi jeho potomky (Cecilia Kiefert, Theresia Schuppenhauer, Vinzenz Wirsching, Franz Wirsching), kteří se rozhodli nemovitost brzy prodat. Kupcem se stal majitel sousedního domu čp. 2 zámečník **František Posadovský** s manželkou **Františkou**, který měli zaplatit 2800 zl. konvenční měny.⁶⁶³ 1400 zl. zaplatil v hotovosti a zbývající částku splatil o dva roky později v roce 1831. Podle posledního soupisu duší z roku 1842 v domě žilo celkem 17 obyvatel ve čtyřech bytových jednotkách. Rodina Františka Posadovského ale trvale žila ve vedlejším domě čp. 2.⁶⁶⁴

Domu se vyhnuly poslední požáry z první poloviny 19. století, které postihly západní frontu domů na Malém náměstí. Můžeme předpokládat, že v podloubí domu, který v těchto místech začínal, byli soustředěni nejen kupci prodávající své zboží, ale v roce 1866 z nedostatku volného místa také ranění vojáci. Majitel domu František Posadovský zemřel ještě před těmito událostmi v roce 1860.⁶⁶⁵ Po jeho smrti bylo vlastnictví domu rozděleno mezi četné potomky, přičemž podíly jednotlivých vlastnických práv se velmi často měnily. V soupisu podílníků právozárečných domů v Hradci Králové z roku 1876 jsou jako majitelé uvedeni dědicové zemřelého Františka Posadovského bez uvedení konkrétních jmen.⁶⁶⁶ V knihovní vložce k majitelům právozárečných domů z 28. června 1877 je podílnictví na domě rozděleno na 8 dílů (**Karolína Valášková, Kamila Valášková, Růžena Valášková, Johanka Posadovská, Terezie Bolechová, Vilém Bolech, Julie Bolechová, Babiana Bolechová**).⁶⁶⁷ Dne 9. května

⁶⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1813–1817*, F20.

⁶⁶⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 2.

⁶⁶¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 2.

⁶⁶² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 2.

⁶⁶³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, N7.

⁶⁶⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 4.

⁶⁶⁵ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23, s. 342.

⁶⁶⁶ SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

⁶⁶⁷ SOKA HK, HK-PM, *Knihy podílníků*, kn. č. 10, s. 10.

1887 k nim přibyl devátý podílník, **Juliana Bolechová**. Celkem 9 podílníků se pak průběžně obměňovalo podle úmrtí nebo předání podílů svým dětem. V konskripci obyvatel z roku 1890 je uvedeno, že dům patří obecně dědicům **Bolechovských**. V domě bylo celkem 9 bytových jednotek a obývalo ho 50 obyvatel.⁶⁶⁸ Opět se jedná o velkou koncentraci obyvatel na jeden dům, který byl pro domy v intravilánu před likvidací pevnosti typický. Žádný z rozličných podílníků domu však není uveden mezi osobami, které v domě žili. Zajímavostí jistě je, že v letech 1882 až 1833 v domě během studií pobýval budoucí první československý ministr financí Alois Rašín, který bydlel u obuvníka Josefa Kašpara, který svůj byt částečně pronajímal studentům na gymnáziu.⁶⁶⁹ Podle konskripce z roku 1890 u něho pobývalo celkem 6 studentů.⁶⁷⁰ Nájemníci v bytech tvořili velkou část populace domů na Velkém i Malém náměstí. Dědictví domu se dále dělilo mezi potomky Bolechovými, potomky Johanky Posadovské a dědičkami Karolínou a Růženu Valáškovými. V roce 1910 žilo v domě celkem 52 obyvatel v devíti bytech.⁶⁷¹

V roce 1918 měl dům celkem 9 podílníků, **Olgu Janečkovou, Ludmila Šmídovou, Josefa Macha, Karolína Valáškovou, Růženu Valáškovou, Květoslava Bolecha, Emila Bolecha, Hermínu Bolechovou a Bibiánu Bolechovou**. Vinou toho, že se počty podílníků příliš neměnily ani v následujících letech první poloviny 20. století, byl dům postupně odsouzen k pokračujícímu pustnutí, neboť pro roztržičnost vlastnictví nedocházelo k potřebným stavebním úpravám. Teprve v roce 1941 bylo vlastnictví domu sjednoceno Ludmilu Šmídovou, i poté však dům nadále pustl. Tento stav pokračoval až do roku 1956, kdy byl dům označen za neobyvatelný.⁶⁷² V 60. let 20. století byl převeden na stát, v roce 1967 téměř kompletně zbořen a znovu vystavěn. Současná budova je novostavbou v historizující podobě.

⁶⁶⁸ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 3.

⁶⁶⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 24.

⁶⁷⁰ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 3.

⁶⁷¹ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 3.

⁶⁷² Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 25.

Obr. č. 29 Domy čp. 3 a 4 před přestavbou v první polovině 20. století⁶⁷³

⁶⁷³ SOKA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Měšťanský dům čp. 4 (staré čp. 8)

Obr. č. 30 Dům čp. 4 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 4 a starým čp. 8 je třetím domem v jižní frontě Malého náměstí. Jeho šířka činí přibližně 10 metrů. Spolu se sousedními domy jeho počátek spadá do vrcholného středověku, pravděpodobně snad do druhé poloviny 13. století, nejpozději však první poloviny 14. století, kdy byla dotvořena jejich parcelace na současné domovní čáře. Pod budovou se nacházejí gotické sklepy s lomenou valenou klenbou, které bezpečně naznačují středověký původ budovy.⁶⁷⁴ Podobně jako v případě sousedních domů čp. 2 a 3 nejsme ani zde schopni detailně rekonstruovat dějiny objektu. Budova byla totiž spolu s vedlejšími objekty z velké části zdemolována a znovu vystavěna ve 2. polovině 20. století. Ponechány byly jako v případě sousedního domu čp. 3 pouze části podloubí.⁶⁷⁵ Také u tohoto domu nelze vyloučit, zda byl ve

⁶⁷⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 25.

⁶⁷⁵ NPÚ Josefov, Miloš BURONĚ, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 4. Standardní nedestruktivní stavebněhistorický průzkum*, 2019–2020, s. 13.

své současné šířce již od začátku, nebo zda se jednalo o dvě, později spojené středověké parcely, případně zda zde nestála středověká soutka. Stavebněhistorický průzkum o této možnosti nehovoří, avšak závěry z něho pocházejí až z nedávné doby po demolici původního domu. Otázku je tak nutné ponechat otevřenou pro případné další výzkumy.

Středověký vývoj domu však kromě náznaků gotické zástavby ve sklepech zůstává neznámý. Stejná nejasnost panuje v otázce, zda byl dům poškozen některým z požárů v 15. století. Zcela určitě, na základě rozborů stavebních dějin domů čp. 2 a čp. 3, můžeme předpokládat, že také dům čp. 4 v roce 1536 vyhořel.⁶⁷⁶ Nachází se stále v poměrně těsné blízkosti Mýtské brány a z dokladů víme, že ve městě vyhořelo vše kromě 25 domů a objektů především v západní části města, v okolí chrámu sv. Ducha, radnice a okolí.⁶⁷⁷ Požár domu a jeho následná přestavba, snad nejdříve v pozdně gotickém slohu, později renesanční, vznikla pravděpodobně na základech původního středověkého domu, konkrétně na úpravě sklepů na středověkých pilířích, ale také přístavbě na původních částech obvodových zdí. Z této doby po požáru také pocházelo nové podloubí.⁶⁷⁸

Nejstarší písemné zmínky k domu čp. 4 pochází z roku 1567, kdy se dochovala svatební smlouva krejčího Arona Maliny s jeho manželkou Annou, dcerou Doroty Bradkové a vdovou po Martinu Haškovi. Ze zápisu vyplývá, že Aron Malina dům vyženil od manželky Anny, která ho získala od své matky Doroty.⁶⁷⁹ První prokazatelnou majitelkou domu byla tedy **Dorota Bradková**. S domem čp. 4 by pravděpodobně mohl souviset zápis z roku 1539, kdy pekař od sv. Antonína Jiří Vondráček zakoupil dům od řezníka Jana Kešky, konkrétně dům „*v městě, který slove Konopovský, mezi domy Jana Michálka a Jiříka Bradky*“. Žádné potvrzení této domněnky, kromě jména souseda Bradky, však nemáme.⁶⁸⁰ V roce 1584 **Aron Malina** prodal „*dům svůj u brány Mejtské mezi domem pana Jiříka Řeháka a domem Magdaleny manželky Jeronýma Kraváka*“, a to **Jiřímu Voříškovi** a jeho manželce za sumu 1600 kop gr. míš. Na místě zaval 450 kop gr. míš., purchrecht činil 40 kop gr. míš.⁶⁸¹ Dům byl díky odprodeji spravedlnosti na domě o pár let později splacen. Jen o tři roky později, v roce 1587, Jiří Voříšek dům „*zaplacený, čistý a nezávadný*“ prodal měšťanovi **Kašparu Rymwaldovi** za cenu 1000

⁶⁷⁶ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, s. 27r.

⁶⁷⁷ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

⁶⁷⁸ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 4. Standardní nedestruktivní stavebněhistorický průzkum*, s. 32.

⁶⁷⁹ SOkA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. C2.

⁶⁸⁰ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 422r.

⁶⁸¹ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. N5r.

kop gr. míš., přičemž peníze byly zaplacený na místě v hotovosti. V místopisném popisu je uvedeno, že dům leží „*mezi domy pana Václava Kotoula a Matyáše Jonáka jinak Labského*“.⁶⁸² Jednalo se však v podstatě o výměnu domu, neboť ve stejném roce Kašpar Rymwald prodal Jiřímu Voříškovi poblíž stojící dům čp. 6 (Kašpar Rymwald dům zakoupil v roce 1581).⁶⁸³ Kašpar Rymwald byl ale po určitou dobu majitelem domu čp. 8 (do roku 1580).⁶⁸⁴ Tento stav vedl k tomu, že se jména obou majitelů objevují v tomto období ve více trhovách smlouvách, navíc u domů od sebe málo vzdálených. Proto si rekonstrukce dějin objektů na Malém náměstí v literatuře i stavebněhistorických průzkumech často protirečí a vedou k řadě nepřesností. Budeme se tomuto tématu věnovat u konkrétních domů v příslušných kapitolách. Trhová smlouva, ve které by byl zaznamenaný prodej domu čp. 4 od Kašpara Rymwalda se nedochoval. Prokazatelně byl majitelem domu ještě v roce 1601, kdy je zmíněn v trhové smlouvě při prodeji sousedního domu (čp. 3).

V blíže neurčitým roce se majitelem domu stal **Martin Uhlíř**, který byl zakladatelem jedné z nejpřednějších hradeckých měšťanských rodin v 17. a 18. století.⁶⁸⁵ Odkud do města Martin Uhlíř přišel, nevíme, své hradecké statky ale začal rozšiřovat již na konci 16. století. Prokazatelně ve městě v roce 1595 zakoupil dům čp. 192 v lokalitě Na Hradě za cenu 800 kop gr. míš.,⁶⁸⁶ dále také několik pozemků za hradbami města. V době úřadování primasa Jana Duchoslava z Libína v roce 1619 byl již členem městské rady a zasedal i v obnovené radě v roce 1620, téhož roku ale dne 5. prosince zemřel.⁶⁸⁷ Závěť neseřsal, statky po něm převzala jeho manželka **Anna Uhlířová**. Ta je zmiňována jako majitelka domu v roce 1623 při prodeji sousedního domu čp. 5.⁶⁸⁸ Podrobnosti o domě v následujících letech nejsou dochovány, teprve v roce 1629 je opět při prodeji sousedního domu čp. 5 jako majitel uveden **Jan Uhlíř**. Ten se stal významnou postavou hradeckých dějin v době třicetileté války. Zápis o prodeji domu čp. 130 na Velkém náměstí zmiňuje Jana Uhlíře jako mistra řeznického cechu.⁶⁸⁹ Také F. Švenda Jana Uhlíře uvádí mezi řezníky,⁶⁹⁰ ale také jako člena hradeckého literátského bratřstva.⁶⁹¹ Mnohem významnější je fakt, že mezi lety 1640–1644 zastával post hradeckého císařského

⁶⁸² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. N5v.

⁶⁸³ Tamtéž, fol. T9r.

⁶⁸⁴ Tamtéž, fol. G12r.

⁶⁸⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 206.

⁶⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. K15v.

⁶⁸⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 194, 196.

⁶⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. F17r.

⁶⁸⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. F16v.

⁶⁹⁰ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 190.

⁶⁹¹ Tamtéž, s. 255.

rychtáře.⁶⁹² Jak uvádí J. Mikulka, Jan Uhlíř byl člověk, který sice bránil zájmy císaře, nikoliv však nikoliv bezohledným a radikálním způsobem. Přes svoji pozici s ním proto sousedé vycházeli relativně dobře.⁶⁹³ Právě za jeho úřadu se město muselo vyrovnávat s následky švédského vpádu do města. Zda měla složitá situace vliv na jeho tragický osud, s určitostí říci nemůžeme, ale lze o tom minimálně uvažovat. Ještě v době svého úřadu se totiž pokusil o sebevraždu, kdy na sebe v okolí Malšovic vystřelil z ručnice. Tam ho našel ležícího v krvi jeden jezuita, rychle mu ránu ovázal a nechal ho převézt kočárem do svého domu. U něho pak po 10 neděl těžce zraněný rychtář Jan Uhlíř ležel až do 8. října 1644, kdy v noci mezi 2. a 3. hodinou ráno svým zraněním podlehl. F. Švenda také vzpomínal, že ještě za jeho života se poblíž jednoho oltáře v chrámu sv. Ducha u sochy Panny Marie nacházel epitaf, na kterém byla podobizna klečícího Jana Uhlíře před motivem zmrtvýchvstání Krista. Obklopený byl čtyřmi syny a jedním synem ležícím v peřince, kteří drželi knihy, z druhé strany stála manželka s pěti klečícími dcerami a jednou dcerou taktéž zabalenou v peřince. Pod tím se nacházel tento nápis: „*Léta Páně 1644. 8. dne měsíce října slovatný pan Jan Uhlíř, měšťtín a J. M. cí. rychtář města tohoto Králové Hradce nad Labem život svůj pobožně v Kristu Pánu dokonat, maje věku svého 40 let. Pozůstalá po něm paní Anna manželka jeho toto Epitaphium vyzvyhnouti dala k budoucí památce jeho a dítek svých milých 1645.*“⁶⁹⁴ V roce 1644 před svou smrtí ještě stihl Jan Uhlíř zakoupit dům čp. 6.⁶⁹⁵ Dům čp. 4 po jeho smrti převzala vdova **Anna Uhlířová**.

Martin Filip Uhlíř, pravděpodobně syn Jana a Anny Uhlířových, je pak uveden jako majitel domu v přiznávací fasi k berní rule z roku 1653. Stejně jako jeho otec byl i Martin Uhlíř řezníkem, dokument dále uvádí, že mimo domu na náměstí vlastnil také dvůr na Mýtském předměstí a tamtéž také chalupu se stodolou.⁶⁹⁶ Martin Uhlíř a jeho potomci sice již nedosáhli významnějších postů na městských úradech, přesto se jednalo o rodinu poměrně zámožnou. Pro rok 1670 se dochovala trhová smlouva pro sousední dům čp. 5, „*mezi domy Uhlířovskými oboustranně ležící*“.⁶⁹⁷ Teprve pro rok 1680, tedy téměř sto let po poslední dochované trhově smlouvě, je zmíněno vyrovnání mezi pozůstalými Martina Uhlíře, hradeckého měšťana a spoluradního, který zemřel bez sepsání závěti. Uvedeny jsou dva domy, první čp. 4 („*dům v první čtvrti města tohoto, J. M. král. Hradce nad Labem, vedle domu urozeného p. Jana*

⁶⁹² J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 205.

⁶⁹³ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 II/2*, s. 30–31.

⁶⁹⁴ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 92–94.

⁶⁹⁵ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. A17v.

⁶⁹⁶ SOkA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 2v–3r.

⁶⁹⁷ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. D16v.

Václava Vadase z Karlova z jedné a Jana Slavíka ze strany druhé ležící”) s cenou odhadnutou na 300 zl. rýn, druhý čp. 6 pak s cenou 580 zl. rýn. Vedle toho byl majitelem šesti kusů rolí, jedné louky, stodoly u kostela sv. Pavla, dvorce na Střezině s domem, maštálí, sekyrárnou, kravským chlévem, ovčínem, špejcharem a jednou zahradou, celkově s majetkem ve výši 1376 zl. 55 kr.⁶⁹⁸ Pozůstalost byla rozdělena na šest dílů, synům Martinovi, Petrovi, Ferdinandovi Hynkovi, který byl farářem na Vodolce poblíž Malé Strany v Praze, dceři Anně, provdané Cejpkové, a synu Janovi. Syn **Petr Bernard Uhlíř** se ujal domu čp. 4, zatímco dům čp. 6 připadl vdově Kateřině Uhlířové.

Petr Bernard Uhlíř je zmiňován například při prodeji sousedního domu čp. 3 v roce 1692.⁶⁹⁹ Majitelem domu byl až do roku 1701, kdy spolu se svojí manželkou Evou rozenou Procházkovou „z lásky otcovské a mateřské” odevzdali „*dům v první čtvrti města tohoto J. M. král. Hradce nad Labem vedle domu pana Jana Slavíka z jedné a domu pana Ondřeje Příhody ze strany druhé ležící*” dceři **Dorotě Šarfové** a jejímu manželovi **Františku Jakubu Šarfovi**.⁷⁰⁰ Potvrzení převodu nemovitosti proběhlo o čtyři roky později v roce 1705. František Jakub Šarf je zde uveden jako hradecký měšťan a svého času hejtman hoříněvského panství, nový majitel domu „*v první čtvrti města tohoto vedle domu pana Andrease Příhody a pana Jana Slavíka oboustranně ležící*”. Kromě domu obdržel od tehdy již vdovce Petra Uhlíře několik rolí a louku na předměstích.⁷⁰¹ Ve smlouvě nejsme informováni o ceně domu. František Jakub Šarf s manželkou Dorotou byli majiteli domu do roku 1713. Tehdy František, uváděný jako hejtman kosmonoského a kosteckého panství, spolu s manželkou Dorotou rozenou Uhlířovou prodali hradeckému měšťanovi **Františku Adamu Kučerovi** dům „*vedle domu slovutné poctivosti pana Ondřeje Příhody, spoluradního, a domu Jana Slavíka oboustranně ležící*” za sumu 900 zl. rýn., kterou kupující zaplatil ihned v hotovosti.⁷⁰² Cena domu se tehdy pohybovala v běžné výši podobně jako řada dalších objektů na Malém a Velkém náměstí. V roce 1727 je při šacuňku domů ve městě hodnocen jako dům prostřední kvality, přičemž toto hodnocení obdržela většina objektů na Malém náměstí. František Kučera je zde uveden jako majitel domu, ale také domku na Pražském předměstí.⁷⁰³ Zemřel v roce 1742 a byl pohřben ve městě na hřbitově u sv. Ducha.

⁶⁹⁸ SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. H20r–I1v.

⁶⁹⁹ HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. M14v–M15r.

⁷⁰⁰ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. G18.

⁷⁰¹ SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, C5.

⁷⁰² Tamtéž, fol. J4v.

⁷⁰³ SOkA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, satzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

Majetku se poté ujala vdova **Dorota Kučerová**.⁷⁰⁴ Ta má podle podkladů k tereziánskému katastru v majetku také několik polností, čtyři pozemky, louku a zahradu.⁷⁰⁵

Krátce po smrti Františka Kučery proběhla další transakce domu, kdy varní dům „v první čtvrti města tohoto vedle domu pana Antonína Gregory a paní Ludmily Bajerové oboustranně ležící“ zakoupil František Rudolf Dvorský, farář lužanský, pro svého bratra **Václava Dvorského** a jeho manželku **Kateřinu Dvorskou** za sumu 900 zl. rýn., které složil na místě v hotovosti.⁷⁰⁶ Vzhledem k tomu, že farář František Dvorský zakoupil také několik pozemků pro svoji sestru, jednalo se nejspíše o zámožného duchovního, který peníze získal z dědického řízení.⁷⁰⁷ Cena domu byla od roku 1713 stejná, nedošlo k žádným barokním stavebním úpravám, což potvrzují i výsledky stavebněhistorického průzkumu.⁷⁰⁸ Jako majitel je Václav Dvorský uveden v roce 1752 ve spisech tereziánského katastru.⁷⁰⁹ V době vlastnictví rodinou Dvorských město postihl v roce 1762 požár, ale dům žádným způsobem nepoškodil.⁷¹⁰ Soupis, který zaznamenával potencionální vojenské prostory v jednotlivých objektech pro rok 1780, uvádí jako majitelku již pouze vdovu Kateřinu Dvorskou. V domě se pak pro vojenské účely nacházel kvartýr.⁷¹¹ O dva roky později se dům dostává opět do prodeje. V roce 1782 prodaly Kateřina Dvorská a její děti Jan, Alois, Václav a František dům, nyní již označený konskripčním číslem 8 manželům **Františkovi** a **Marii Gollovým** za dobrovolně smlouvenou sumu 1300 zl. rýn., kterou složili na místě v hotovosti. Kateřina Dvorská si však vymínila, že bude až do své smrti užívat pokoj se světnicí v prvním patře směrem do náměstí a malý dřevník, za což odváděla pravidelnou činži a to i v případě, že by noví majitelé dům v budoucnu prodali.⁷¹² Cena ve srovnání s minulým trhem narostla, jednalo se však o navýšení spíše v důsledku obecného růstu cen nemovitostí v celém prostoru intravilánu, který byl způsoben stavbou pevnosti a úbytkem volných nemovitostí. Zároveň chtěla pravděpodobně také Kateřina zaopatřit své děti. Podmínka, kterou si vymínila, souvisela patrně také s finanční tísní po smrti Václava Dvorského. František a Marie Gollovi byli rodiče Aloisie Gollové, která se provdala za významnou lokální osobnost, hradeckého purkmistra a velmi zámožného hradeckého

⁷⁰⁴ SOA Zámorsk, Sbirka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1734–1753*; sign. 51–7, fol. 373v.

⁷⁰⁵ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁷⁰⁶ SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, Q5.

⁷⁰⁷ SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, P1.

⁷⁰⁸ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 4*, s. 32–33.

⁷⁰⁹ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁷¹⁰ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

⁷¹¹ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁷¹² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1794–1801*, R8.

úředníka Aloise Kemlinka, který ještě bude dále častokrát vzpomínán. Syn Jan byl dědečkem významného českého historika Jaroslava Golla. František Goll je uveden jako majitel domu v roce 1790.⁷¹³ V letech 1774 až 1806 vlastnili i dům čp. 158 na Velkém náměstí, jehož cena byla při prodeji 3900 zl.⁷¹⁴ Manželé Gollovi tedy patřili také k zámožnějším hradeckým měšťanům.

Gollovi si dům na náměstí ponechali pouze do roku 1797. Tehdy ho za téměř dvojnásobnou cenu 2200 zl. rýn. prodali **Františku Vihanovi** a jeho manželce **Tekle Vihanové**. Jednalo se o dům na Malém rynku s číslem popisným 8. Manželé zaplatili nejprve 1700 zl. v hotovosti, zbytek dopláceli v následujících letech. Zdvojnásobení ceny nemovitosti opět souviselo spíše s obecnou finanční situací, o tom, že by v této době proběhly stavební zásahy a přestavby, neexistují žádné záznamy. Zajímavým zdrojem informací se stává tzv. soupis duší, který zaznamenal všechny civilní osoby v domě, a to v letech 1814, 1815 a 1820, kdy byli manželé Vihanovi majiteli domu. V prvním soupisu z roku 1814 v domě žilo celkem 16 osob, včetně Františka Vihana, manželky Tekly a jejich synů Františka a Karla. Ve druhé domácnosti žili Antonín Hoňka s manželkou Annou a dcerou Annou. Zbývajících 8 osob byli studenti, patrně místního gymnázia. Kateřina Moravcová byla uvedena jako děvečka.⁷¹⁵ Manželé Vihanovi tedy dům pronajímali studentům, což bylo v případě většiny domů na Malém náměstí běžnou záležitostí. V následujícím roce 1815 je situace stejná, pouze v domácnosti Antonína Hoňky je nově uveden syn František.⁷¹⁶ V roce 1818 došlo k požáru, který poškodil také několik domů na Malém náměstí, mezi nimi pravděpodobně také dům čp. 4.⁷¹⁷ V soupisu duší v roce 1820 totiž dům obývali pouze čtyři osoby, František Vihan s manželkou Teklou, synem Karlem a děvečkou Dorotou.⁷¹⁸ Při prodeji v roce 1823 cena domu oproti minulému trhu neklesla, což můžeme přičíst tomu, že požár zasáhl například pouze střechu.⁷¹⁹

V roce 1823 se novými majiteli domu stali manželé **Josef a Marie Rösslerovi**, kteří za dům zaplatili cenu 2380 zl. konvenční měny, částku ale uhradili až v roce 1825, kdy byla trhovářská smlouva zaknihována. Dům byl po přečíslování k roku 1805 označen číslem popisným 4.⁷²⁰ V objektu tedy manželé Rösslerovi do splacení domu nebydleli. V soupisu duší z roku 1824 je

⁷¹³ SOkA HK, sbírka varií, *Popsání města Králova Hradce dle numer roku 1790*, kart. č. 45.

⁷¹⁴ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1770–1777*, M11; SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1806–1809*, A20.

⁷¹⁵ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 2.

⁷¹⁶ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 2.

⁷¹⁷ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 333.

⁷¹⁸ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 2.

⁷¹⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 4*, s. 33.

⁷²⁰ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1824–1828*, L10.

dům stále obýván manželi Vihanovými a posluhovačkou Dorotou. Dále tu žila rodina Josefa Filípka (s manželkou Barborou a čtyřmi dětmi). Celkem v domě tehdy bydlelo 9 osob.⁷²¹ Také v soupisu majitelů domů pro placení poplatků právovárečnému měšťanstvu je v roce 1824 jako majitele ještě uveden František Vihan.⁷²² Za Josefa a Marie Rösslerových došlo ke klasicistní přestavbě, k datu 1840 odkazuje nápis nad vstupním portálem domu. Tehdy dům získal novou fasádu, která se stala základem pro tu novodobou.⁷²³ Teprve v soupisu duší z roku 1842, který obsahuje více podrobností o jednotlivých členech domácnosti, je jako majitel uveden koželužský mistr Josef Rössler s manželkou Marií, synem Josefem a dcerou Marií. Druhou domácnost tvořila vdova Magdalena Trísková se synem Janem, úředním písařem, a dcerami Annou a Josefou. Celkem v domě žilo 8 osob, všichni katolického vyznání.⁷²⁴

Obr. č. 31 Podloubí před domem čp. 4 ve 30. letech 20. století⁷²⁵

Manželé Rösslerovi dům v roce 1847 prodali **Eduardu a Marii Kridlovým**, cena tehdy činila 6000 zl. konvenční měny. Na jednu stranu se do zvýšení ceny jistě promítly razantní stavební klasicistní úpravy, na druhé straně tržová smlouva uvádí pasiva na domě ve výši 2377

⁷²¹ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 3.

⁷²² SOkA HK, HK-PM, *Právovárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

⁷²³ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 4*, s. 33.

⁷²⁴ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 4.

⁷²⁵ SOkA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

zl. a 19 kr., ta snížila částku, kterou museli za dům manželé zaplatit.⁷²⁶ Manželé si dům ponechali pouze do roku 1850, kdy byl dům čp. 4, spolu s dvorkem a zahradou, které k domu patřily, manželům **Josefu a Josefě Zollmanovým**, a to za cenu 5977 zl. a 19 kr.. V zápisu se mimo jiné uvádí, že se k domu vázalo několik dluhů a pohledávek. Manžele Zollmanovi se nakonec domluvili, že dům převezmou za výše zmíněnou sumu, přičemž dluhy a pohledávky, které na domě vázly, činily 1200 zl. od Marie Rösslerové, minulé majitelky.⁷²⁷ Od konce 18. století tak byl dům zatížen řadou dluhů, které se nedařilo splácet ani v polovině 19. století. Po smrti Josefy Zollmanové v roce 1866 přešel její podíl v domě na syna **Josefa Zollmana**.⁷²⁸ Ten je jako majitel uveden také v soupisu majitelů právovárečných domů z roku 1876.⁷²⁹ V roce 1883 se majitelkou domu stala **Matylda Kalousová**.⁷³⁰ Ta je taktéž zmíněna v soupisu majitelů právovárečných domů z konce 80. let 19. století.⁷³¹

Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě pobývalo 24 lidí. V první domácnosti žila vdova Josefa Zollmanová. Ve druhé Jan Eigl s rodinou a třemi studenty gymnázia. Třetí domácnost obývala vdova Barbora Bozová s dětmi. Ve čtvrté domácnosti žil obuvník Václav Medek s rodinou, otec významného českého spisovatele Rudolfa Medka, který je již ve sčítacím operátu uveden jako syn majitele bytu. Pátou domácnost obýval obchodník Alois Kuna s rodinou a poslední pak krejčí Ignác Koldinský s manželkou.⁷³² Matylda Kalousová v domě nežila. V roce 1893 se majiteli domu stali manželé **JUDr. František Srdínko** s manželkou **Marií Srdínkovou**.⁷³³ Podle sčítání obyvatel v roce 1900 žilo v domě čp. 4 celkem 30 obyvatel, ani tentokrát však v domě nepobývali majitelé Srdínkovi.⁷³⁴ Podobně jako u předchozích domů, následoval převod vlastnictví domu mezi několik podílníků. Dům byl po roce 1909 rozdělen mezi čtyři podílníky, **Ludmilu Ulrichovou, Boženu Kuklovou, Zdeňku Zimrovou a Ivana Srdínka**.⁷³⁵ Tito majitelé jsou pak uváděni až do roku 1939. Vlastnictví domu se pak i nadále dělilo na další podílníky. Z tohoto důvodu dům časem pustl, v roce 1967 bylo jako u sousedních

⁷²⁶ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1846–1847*, J19.

⁷²⁷ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, K15.

⁷²⁸ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23., s. 476.

⁷²⁹ SOkA HK, HK-PM, *Právovárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

⁷³⁰ SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 11.

⁷³¹ SOkA HK, HK-PM, *Právovárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

⁷³² SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 4.

⁷³³ SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 11.

⁷³⁴ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 4.

⁷³⁵ SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 11.

domů čp. 2 a čp. 3 nařízeno vyklizení objektu, který byl následně z větší části zbořen a na jeho místě vystavěn nový dům v historizujícím stylu.

Obr. č. 32 Přestavba domů čp. 2, 3 a 4 po roce 1967⁷³⁶

⁷³⁶ SOKA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Měšťanský dům čp. 5 (staré čp. 9)

Obr. č. 33 Dům čp. 5 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 5 a starým čp. 9 je čtvrtým v řadě domů od bývalé Mýtské brány. Jeho šířka je přibližně 9 metrů. Také dům čp. 5 byl velmi podstatně přestavěn na přelomu 60. a 70. let 20. století, na rozdíl od sousedních domů se dochovaly původní sklepy bez větších zásahů a části obvodových zdí. Stejně jako ostatní domy v jižní frontě Malého náměstí je také dům čp. 5 středověkého původu. Jeho parcelace sahá nejspíše do druhé poloviny 13. století, nejpozději však do první poloviny 14. století.⁷³⁷ Ve sklepeních se dochovaly úseky kamenných zdí, které mohly být součástí sklepů ještě původních, dřevěných domů. Z doby předhusitské pocházejí také cihlové zdi s polskou vazbou, podobné zdivo se našlo také ve stěně v přízemí a na stěně chodby. Dochované zdivo nenese stopy ohoření, proto se vznik gotického domu

⁷³⁷ J. SIGL, *Změna struktury městské zástavby na Malém náměstí v Hradci Králové*, s. 165–166.

předpokládá až po požáru v roce 1407, stále ještě ale v předhusitském období.⁷³⁸ Více se o historii gotického domu s určitostí popsat nedá. Podobným způsobem není jisté, v jakém rozsahu byl poškozen po požáru v roce 1536. Stále se jedná o dům poblíž Mýtské brány, který požár s velkou pravděpodobností zasáhl, písemné prameny ani dochované konstrukce domu však nepodávají žádné bližší informace.

Pravděpodobně první písemnou zmínku o domě nacházíme v zápise z roku 1581 při prodeji sousedního domu čp. 6. Tehdy Kašpar Rymwald koupil od Tomáše Bobka dům „*mezi domy Adama Kožky z jedné a Doroty Melicharky ze strany druhé...*“.⁷³⁹ První známou majitelkou tedy byla jistá **Dorota Melicharka**. Další zápisy o prodeji domu se nedochovaly. Podobně nepřímou na objekt odkazuje trhovářská smlouva pro sousední dům čp. 4 z roku 1584, kdy Aron Malina prodává Jiřímu Voříškovi „*dům svůj u brány Mejtské mezi domem pana Jiříka Řeháka a domem Magdaleny, manželky Jeronýma Kraváka*“. Tehdy byla majitelkou **Magdalena Kraváková**. A právě trhovářská smlouva Magdaleny Kravákové je prvním dochovaným písemným záznamem pro dům čp. 5. Zápis pochází z roku 1586. Tehdy Magdaléna Kraváková, manželka Jeronýma, syna nebožtíka Václava Sedláře, prodala dům „*ležící mezi domy Jiříka Voříška a Kašpara Rymwalda*“ za sumu 900 kop gr. míš. Novým majitelem se stal **Matyáš Jonák** s manželkou **Kateřinou Jonákovou**.⁷⁴⁰ Manželé na místě složili 350 kop gr. míš., zbytek částky měli platit postupně po 38 kopách gr. míš. O domu není v zápise řečeno nic konkrétního, určitě se mu ale vyhnul následný požár města v roce 1586.⁷⁴¹ Zřejmě ale někdy v tomto období došlo k renesanční přestavbě domu, což byl případ řady objektů po požáru ve městě. Odpovídal by tomu i nárůst ceny domu. V objektu byly po renesančních přestavbách vybudovány současné sklepy pod dvorním a uličním traktem, svedené na středový pilíř. Došlo také k vyhloubení lochů na jižní straně sklepů. Z doby přestavby pochází také válcový pilíř podloubí, nová západní stěna a zvýšení domu.⁷⁴²

Následující zmínka o domu čp. 5 je v trhovářské smlouvě z roku 1587, kdy se prodával sousední dům „*mezi domy pana Václava Kotoula a Matyáše Jonáka jinak Labského*“.⁷⁴³ V roce 1590 švec Matyáš Jonák s manželkou Kateřinou objekt prodali. Konkrétně se v trhovářské smlouvě

⁷³⁸ NPÚ Josefov, Miloš BURŮ, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 5. Hloubkový stavebněhistorický průzkum*, Hradec Králové 2017, sign. SHP HK 101, s. 38.

⁷³⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1575–1667*, fol. G11r.

⁷⁴⁰ Tamtéž, fol. R8r.

⁷⁴¹ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 94.

⁷⁴² NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 5. Hloubkový stavebněhistorický průzkum*, s. 38–39.

⁷⁴³ SOKA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1575–1667*, fol. N5v.

uvádí, že dům „*mezi domy Kašpara Rymwalda z jedné a Jiříka Voříška ze strany druhé ležíc*” koupil **Pavel Beran**, jinak **Obešlo** s manželkou **Dorotou Beranovou** za sumu 1400 kop gr. míš., přičemž Pavel Beran na místě zavalil 400 kop gr. míš., purkrecht pak zůstal stejný jako v předešlém případě, totiž 38 kop gr. míš.⁷⁴⁴ Manželé však o rok později, v roce 1591, dům znovu prodali. Nový majitelé **Vít Krmíček** s manželkou **Kateřinou Krmíčkovou** koupili dům „*mezi domy Kašpara Rymwalda a Jiříka Voriška*” za sumu 1400 kop gr. míš. Na místě složili v hotovosti 300 kop gr. míš, zbytek se pak zavázali splácet v podobné výši jako předchozí majitelé. Dochovala se také svatební smlouva Víta Krmíčka a jeho manželky Kateřiny, dcery Jiřího Šimka, z roku 1579.⁷⁴⁵ V trhově knize jsou vedle trhové smlouvy následně vypisovány jednotlivé splátky za dům. V jednom ze zápisů splátek pro rok 1599 je zaznamenáno, že pátek po sv. Martinu je Kateřina Krmíčková uváděna jako vdova, ačkoliv rok předtím Vít Krmíček ještě žil.⁷⁴⁶ S ohledem na dobovou situaci lze odvodit, že se Vít Krmíček stal s největší pravděpodobností obětí moru, kterému ve městě v této době podlehl tisíce obyvatel.⁷⁴⁷ Nedlouho poté Kateřina, která mor přežila, dům prodala. Trhová smlouva se však podle poznámky nacházela v jedné z nedochovaných trhových knih.

Nepřímá zmínka o domu následně pochází až z roku 1618. Při prodeji sousedního domu čp. 6 totiž Magdaléna Výrovská kupuje dům „*v první čtvrti města vedle domu Jana Husáka z jedné a domu Donáta mladšího Zvonaře*”.⁷⁴⁸ Ze zápisu vyplývá, že majitelem domu byl jistý **Jan Husák**. Dochovala se svatební smlouva Jana Husáka z roku 1617, ve které je jako jeho manželka uvedena Anna, dcera Václava Vrchovnického.⁷⁴⁹ Václav Vrchovnický byl majitelem jednoho z domů v lokalitě Na Hradě (čp. 191), kde byly soustředěny domy spíše s nižší hodnotou.⁷⁵⁰ O čtyři roky později, v roce 1622, měšťan Jan Husák sepisuje poslední vůli. V ní odkazuje veškerý svůj majetek manželce **Anně Husákové**, tj. statky ve městě, které ovšem blíže nejmenuje, a pozemky na předměstích.⁷⁵¹ Nedlouho poté Jan Husák umírá a Anna si bere za manžela koželuha Petra Dvorského. Tuto informaci čerpáme ze dvou zdrojů, především ze zápisu pod závětí, kde dcera Anna přijala peníze od své matky Anny, nyní již manželky koželuha Petra Dvorského. Druhým záznamem je pak svatební smlouva mezi **Petrem**

⁷⁴⁴ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. R8r–R8v.

⁷⁴⁵ SOkA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. E14v.

⁷⁴⁶ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. R7v.

⁷⁴⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Morová epidemie v Hradci Králové roku 1599*, s. 163–172.

⁷⁴⁸ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. A16v.

⁷⁴⁹ SOkA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. R15r.

⁷⁵⁰ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. T5r.

⁷⁵¹ SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. C10v.

Dvorským a Annou Dvorskou, ve kterém Anna svému manželovi „*vydává dům svůj v městě Hradci nad Labem vlastní, v němž bytem jest, se vším k němu příslušenstvím*”.⁷⁵² Manželé Dvorští dům ale nedlouho po smrti Jana Husáka prodali. V roce 1623 prodali manželé „*dům v městě Hradci nad Labem v první čtvrti města ležící vedle domu paní Anny Uhlířky strany jedné a domu paní Veruny, na onen čas Výrovský a již Martina Hunšovského manželky strany druhé*” za sumu 1500 kop gr. míš. manželům **Janu Divíškovi** a jeho manželce **Dorotě Divíškové**.⁷⁵³ Manželé Divišovi zavdali na místě 300 kop gr. míš., následující léta se zavázali zaplatit 38 kop. gr. míš. až do zaplacení domu. Během třicetileté války začala cena domů klesat v souvislosti s častými pobyty vojsk ve městě spojenými s rabováním. Jan Divíšek následně zemřel, přičemž se Dorota dostala do tíživé situace. V roce 1629 dům „*v první čtvrti města tohoto, jenž Husákovský slove, vedle domů Jana Uhlíře z jedné a Rybkovského z strany druhé ležící*” zakoupil **Matouš Špilar** s manželkou **Dorotou Špilarovou** od Doroty, nyní již provdané za Šimona Trouсила ze vsi Předměřic, za sumu 1200 kop gr. míš. Manželé na místě složili pouze 100 kop gr. míš., přičemž 50 kop gr. míš. tvořil závdavek, druhou část pak z dlužné částky vyplatila sama Dorota.⁷⁵⁴ Dům byl v této době nazýván jako **Husákovský**. Tíživá situace s domem však pokračovala dále až do roku 1635. Tehdy Matouš Špilar a jeho manželka Dorota prodali dům „*vedle domů urozeného pana mistra Jindřicha Vadase z Karlova, pana primátora zdejšího, jenž Rybkovský slove ze strany jedné a domu pana Jana Uhlíře ze strany druhé v první čtvrti města tohoto ležící, od lidu vojenského na krytu, oknech, kamnech a všelijakým hospodářství přináležejícím věcem velice zplundrovaný, spustěný a znamenitých oprav potřebující*” za sumu 1000 kop gr. míš. panu **Samuelu Slavíkovi** a jeho manželce **Kateřině Slavíkové**.⁷⁵⁵ Ze zápisu jasně vyplývá, že byl dům v důsledku pobytu vojsk velmi poničený a jeho cena tak byla oproti minulému trhu snížena. Prodávající manželé sice přijali od kupujících závdavek 100 kop gr. míš., nicméně tuto částku následně vyplatili zpět manželům Slavíkovým k „*vynahrazení škod v témž domě od soldátů*”.

Samuel Slavík je zmiňován jako majitel domu při prodejkách sousedního domu čp. 6. Nejprve v roce 1638, kdy Václav Rybka koupil dům „*od starodávna Rybkovský slove v první čtvrti města vedle domu Samuela Slavíka z jedné a domu Jana Turnovského ze strany druhé ležící*”, následně v roce 1644, kdy císařský rychtář Jan Uhlíř kupuje dům „*od starodávna*

⁷⁵² SOkA HK, HK-AM, *Kniha satebních smluv 1562–1622*, fol. S15v.

⁷⁵³ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. F17r.

⁷⁵⁴ Tamtéž, fol. H19v.

⁷⁵⁵ Tamtéž, fol. L2r.

Voříškovský řečený a nezávadný mezi domy Magdaleny prve Trutnovské a již nyní Jana Šlechty Píseckého manželky z jedné a nebožtíka Samuela Slavíka, řezníka ze strany druhé”⁷⁵⁶ Samuel Slavík byl tedy v roce 1644 uváděn jako zemřelý, v roce 1640 byl však ještě členem městské rady.⁷⁵⁷ V roce 1646 došlo k vyrovnání mezi dětmi zemřelého Samuela Slavíka. Jako poručníci jsou uvedeni měšťané Matěj Procházka a Jan Klimeš, na druhé straně pak stál otčím Samuelových dětí Jan Patík, který se oženil s vdovou Kateřinou, která však v roce 1646 již také zemřela. Otčím Jan Patík děti přijal za své a zavázal se, že jim ponechá jejich podíl na domě.⁷⁵⁸ Následuje až výpis z přiznací fáze k berní rule z roku 1653. Tehdy je jako majitel domu čp. 5 uveden sládek **Martin Semenec**.⁷⁵⁹ Jedná se zřejmě o syna Václava Semence, hradeckého sladovníka a souseda, který je uveden v soupisu poddaných podle víry z roku 1651.⁷⁶⁰ Sladovna Václava Semence vyhořela při požáru Prostředního mlýna v roce 1648 na Pražském předměstí.⁷⁶¹ O samotném Martinu Semencovi příliš nevíme, jeden z jeho bratrů Tobiáš František Semenec byl v 60. letech konšelem na Mělníku.⁷⁶² Martin Semenec byl držitelem domu čp. 5 až do roku 1670. Tehdy postoupil dům jako pozůstalý vdovec po své manželce Dorotě rozené Semencové svému švagrovi a synu Samuela Slavíka **Janu Slavíkovi**. Suma kontraktu činila 400 kop gr. míš., Jan Slavík měl však svému švagrovi vyplácet 20 kop gr. míš. jako splátku domu. Martin Semenec dále požadoval, aby mu byla v domě vyčleněna tmavá komora a světnice, s čímž Jan Slavík souhlasil.⁷⁶³ Jan Slavík je uveden jako majitel domu čp. 5 v závěti Kateřiny Uhlířové, vdovy po Martinu Uhlířovi a majitelky domů čp. 4 a 6.⁷⁶⁴ Jako majitel domu je Jan uveden v roce 1701, 1705 a 1713 při prodeji sousedního domu čp. 4.⁷⁶⁵ V šacuňku domů z roku 1727 je jako majitel uveden také **Jan Slavík**, nicméně v této době můžeme uvažovat spíše o tom, že se jednalo o jeho stejnojmenného syna. Jan Slavík je kromě domu čp. 4 majitelem domku na Pražském předměstí, dům samotný je pak označen jako prostřední kvality.⁷⁶⁶

⁷⁵⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. A17v.

⁷⁵⁷ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II., s. 46.

⁷⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. K4v.

⁷⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 2v–3r.

⁷⁶⁰ L. MATUŠÍKOVÁ, *Soupis poddaných podle víry z roku 1651: Hradecko - Bydžovsko*, s. 337–386.

⁷⁶¹ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II., s. 15.

⁷⁶² M. VAŠATA, *Královéhradecká městská kancelář v letech 1648–1700*, s. 49.

⁷⁶³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. D16v.

⁷⁶⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. H20r–I1v.

⁷⁶⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. G18; SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, fol. C5; SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, J4v.

⁷⁶⁶ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, szatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

Až v roce 1740 byla sepsána nová trhová smlouva. Jan Slavík totiž zemřel bez potomků a dům se dostal do veřejné dražby, na místě kupujícího je tak uveden Filip Cejp. Dům „vedle domu Nodinovského a též Dvorského domu oboustranně ležící v první čtvrti města” byl zatížený četnými dluhy, byl prodán rodině Ernstových, konkrétně manželům **Janu a Alžbětě Ernstovým (Ernestovým)** a **Josefu Ernstovi** za nabídnutou cenu 880 zl. rýn. Ernstovi také v hotovosti zaplatili všechny dluhy, které na domě po Janu Slavíkovi zůstaly.⁷⁶⁷ V podkladech pro tereziánský katastr jsou jako majitelé uvedeni obecně dědicové Ernstovi.⁷⁶⁸ Dům se v této době pravděpodobně nijak stavebně nerozvíjel, barokní úpravy na domě nejsou prokázány, stejně tak se domu s vysokou pravděpodobností vyhnul požár města v roce 1762.⁷⁶⁹ Teprve v roce 1780, po smrti Jana, Alžběty, Johany a Josefa Ernstových byl vznesen požadavek na dům neteřemi **Veronikou Piringrovou a Annou Ernstovou**, kterým hradecký magistrát žádost potvrdil.⁷⁷⁰ Obě dědičky pak dům obratem ještě v roce 1780 prodaly, novými majiteli se stali **Matěj Vištandrovský** s manželkou **Alžbětou**, kteří dům čp. 9 „podle domu Jana Markovského a paní Kateřiny Dvorské oboustranně ležící” koupili za sumu 1250 zl. rýn., přičemž na domě byla četná nesplacená pasiva.⁷⁷¹ Ve stejném roce je jako majitel uveden řezník Matěj Vištandrovský a u domu je zaznamenáno, že v případě vojenské potřeby bude využit jako vojenský špitál.⁷⁷² V roce 1787, kdy se uvažovalo o zřízení vojenského špitálu, se počítalo s demolicí domů čp. 5 a čp. 6, které byly v nejužším místě mezi plánovaným špitálem a jižní frontou Malého náměstí. Proto byl vypracován plán na demolici obou domů. Dochoval se i nákres obou domů, takže máme k dispozici jedno z mála vyobrazení domů na Malém náměstí s jejich podobou a přesnými půdorysy jednotlivých pater.⁷⁷³ Z plánu zbořit objekty nakonec sešlo, když byla stavba špitálu nakonec realizována na severní straně hradeckého intravilánu. Po smrti Matěje Vištandra v roce 1788, který po sobě nezanechal závěť, připadl dům jeho vdově Alžbětě. Ocenění domu bylo stanoveno na 1250 zl. rýn.⁷⁷⁴ V soupisu majitelů domů z roku 1790 je pak uvedeno jméno Alžběty Vištandrové.⁷⁷⁵ V roce 1800, po 10 letech, sepisuje Alžběta Vištandrová závěť. Předně si přeje být pohřbena vedle manžela na hřbitově u kostela sv. Pavla

⁷⁶⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, S9.

⁷⁶⁸ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁷⁶⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 5. Hloubkový stavebněhistorický průzkum*, s. 38–39; P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

⁷⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, J16.

⁷⁷¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1776–1798*, M8.

⁷⁷² NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁷⁷³ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Plán domů čp. 5–6 (dříve 9–10) na Malém náměstí určených k demolici 1787*, inv. č. 5021, fasc. č. 3.

⁷⁷⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, T5.

⁷⁷⁵ SOKA HK, *sbírka varií, Popsání města Králova Hradce dle numer roku 1790*, kart. č. 45.

na Pouchově. Svůj dům „sub No. Cons. 9 v první čtvrti města vedle p. Vihana z jedné a vedle paní Grillové ze strany druhé ležící“ odkázala dceři **Terezii Finkové**, manželce **Jana Finka**, v ceně 2000 zl. rýn. Celková cena majetku je pak vyčíslena na 2930 zl. rýn.⁷⁷⁶ Magistrát po její smrti potřebné potvrdil v témže roce.⁷⁷⁷ K roku 1814, kdy je dochovaný první soupis duší, tedy všech civilních osob v Hradci Králové, dům obývalo celkem šest osob: Jan Fink s manželkou Terezií, synové Jan a Václav, dcera Alžběta a jeden student.⁷⁷⁸ O rok později je v domě uvedeno 10 osob, kromě rodiny Jana Finka je nově vyčleněn byt pro rodinu Františka Poláka. Nadále zde bydlel jeden student.⁷⁷⁹ V roce 1820 dům obývalo opět 10 osob,⁷⁸⁰ v roce 1824 pak 11 osob.⁷⁸¹ V roce 1818 vypukl požár, který poškodil několik domů na Malém náměstí, snad také dům čp. 5.⁷⁸² Po smrti Jana Finka provozovala v domě výčep vdova Terezie Finková.⁷⁸³ V domě podle vyprávění J. V. Tolmana v té době bydlela svobodnomyslná vdova Neumannová, která měla v okně symbol dvou klíčů, podle něhož se i putyce říkalo „hotel klíč“. Jiný název získal po italských vojácích, kteří se zde často scházeli. Podle italského výrazu pro číslovku pět (podle čísla popisného domu) se mu proto říkalo „Činkve“.⁷⁸⁴

Obr. č. 34 Plán domů čp. 5 a 6 z roku 1787⁷⁸⁵

⁷⁷⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, L27.

⁷⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických připovědí a dělených pozůstalostí 1801–1809*, J3.

⁷⁷⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 2.

⁷⁷⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 2.

⁷⁸⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 2.

⁷⁸¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 3.

⁷⁸² J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 333.

⁷⁸³ SOKA HK, OF VP, *Historie jednotlivých domů – čp. 1–100*, inv. č. 139, kart. č. 6.

⁷⁸⁴ J. V. TOLMAN, *Prst vzpomínek na Starý Hradec Králové*, s. 19–20.

⁷⁸⁵ SOKA HK, Sběrka map a plánů, *Plán domů čp. 5–6 (dn. 9–10) na Malém náměstí určených k demolici 1787*, inv. č. 5021, fasc. č. 3.

Terezie Finková dům vlastnila až do roku 1837. V tom roce dům prodala **Jakubu Kunertovi** za cenu 5050 zl. konvenční měny.⁷⁸⁶ Jakub Kunert po zakoupení objektu přistoupil k jeho rozsáhlé rekonstrukci, která se spíše podobala výstavbě nové budovy. Dochoval se přesný popis, z něhož uveďme, že „v roce 1838 byl vystavěn z dobrého stavebního materiálu, má délku 14 sáhů a šířku 4 1/2 sáhů”.⁷⁸⁷ Na konci roku 1838 Jakub Kunert dům prodal **Janu a Františce Kuželovým** za cenu 9220 zl. konvenční měny, z této ceny však 3574 zl. konvenční měny tvořila hypotéka.⁷⁸⁸ V soupisu duší z roku 1842 v domě žilo 12 osob, nicméně jako majitelka je zapsána vdova Terezie Finková s dcerami, které již byly v této době po smrti. Zápisy obyvatel v tomto domě tudíž pravděpodobně probíhaly postupně bez přímé vazby k roku 1842.⁷⁸⁹ Připomeňme, že se v roce 1846 v domě čp. 5 narodil dramatik Josef Štolba, jehož vzpomínku na Malé náměstí jsme uváděli již v předchozích kapitolách. **Jan Kužel** je jako majitel domu uveden na plánu města z roku 1864, na kterém je vedle přesného zakreslení parcel ve městě připojena tabulka s hradeckými domy a jejich majiteli.

Později se ve vlastnictví domu vystřídali prominentní členové hradecké měšťanské společnosti 19. století. Dne 1. září 1867 dům od manželů Kuželových získala **Terezie Kemlinková**, rozená Pišová, vnučka Aloise Kemlinka a manželka jeho syna Eduarda Kemlinka.⁷⁹⁰ Alois Kemlink byl v letech 1824–1848 hradeckým purkmistrem, který proslul jako velmi schopný úředník, který ve městě i v okolí nashromáždil značný majetek. Během svého života vlastnil až 12 domů ve městě, ale také řadu polností a nemovitostí za hradbami města.⁷⁹¹ Terezie Kemlinková je uvedena jako majitelka domu v podkladech právozárečného měšťanstva pro rok 1876.⁷⁹² Podle sčítacích operátů pro rok 1890 v domě žilo celkem 29 osob, jako majitelka domu je opět uvedena Terezie Kemlinková, ta ale v domě nebydlela, dům patrně sloužil spíše jako výhodná investice pro rozšíření rodového majetku. V bytě je celkem sedm bytových jednotek.⁷⁹³ Ve sčítacím operátu pro rok 1900 zde žilo celkem 25 osob v šesti bytových jednotkách, majitelka Terezie Kemlinková mezi nimi uvedena není.⁷⁹⁴ V roce 1904

⁷⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1837–1841*, E8.

⁷⁸⁷ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 5. Hloubkový stavebněhistorický průzkum*, s. 8.

⁷⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1837–1841*, E8.

⁷⁸⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 5.

⁷⁹⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 12.

⁷⁹¹ L. DOMEČKA, Alois Kemlink, *císařský purkmistr královéhradecký*, Hradec Králové 1936, s. 8; P. BÁRTÍK, *Historická topografie radničního bloku v Hradci Králové do roku 1918*, s. 63.

⁷⁹² SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

⁷⁹³ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 5.

⁷⁹⁴ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 5.

Terezie Kemlinková umírá a domu se téhož roku ujímá vnuk **Eduard Kemlink**.⁷⁹⁵ Za majitele Eduarda Kemlinka bylo v objektu provedeno několik úprav, zvláště došlo k probourání okna do schodiště.⁷⁹⁶ V letech 1908 až 1910 dům krátce vlastnila sestra Eduarda Kemlinka **Emílie Waldeková**, která se provdala do dalšího prominentního měšťanského rodu.⁷⁹⁷ Její manžel Vilém Waldek byl hradeckým prvním radním.⁷⁹⁸ V roce 1910 se pak majitelkou domu stala vdova **Žofie Rezková**, která od Waldeků dům zakoupila za cenu 40 tisíc korun.⁷⁹⁹ Na rozdíl od okolních domů byl dům vždy rozdělen maximálně na dva podíly, přesto dům po válce pustl. Snad mohla být na vině zanedbanost okolních objektů, která majitele nemotivovala k rozsáhlým úpravám. V roce 1967 bylo nařízeno vyklizení domu, po němž byl dům zásadně přestavěn.⁸⁰⁰

Obr. č. 35 Malé náměstí na počátku 20. století⁸⁰¹

⁷⁹⁵ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 12.

⁷⁹⁶ SOKA HK, HK-AM, Spisová manipulace, inv. č. 1753, kart. č. 338, II 1910/53.

⁷⁹⁷ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 12.

⁷⁹⁸ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 406.

⁷⁹⁹ SOKA HK, osobní fond Vincenc Paulus (dále jen OF VP), *Historie jednotlivých domů – čp. 1–100*, inv. č. 139, kart. č. 6; dům čp. 5.

⁸⁰⁰ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 5. Hlubkový stavebněhistorický průzkum*, s. 10.

⁸⁰¹ SOKA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Měšťanský dům čp. 6 (staré čp. 10)

Obr. č. 36 Dům čp. 6 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 6 a starým čp. 10 je pátým domem v jižní frontě Malého náměstí. Jeho šířka je přibližně 11 metrů a jedná se o podsklepenou dvoupatrovou budovu s podloubím. Podobně jako u ostatních objektů v jižní frontě Malého náměstí zde ve druhé polovině 13. století, nejpozději v první polovině 14. století, existoval podsklepený dřevěný objekt. Pod domem se nacházejí gotické sklepy, pravý delší sklep sahá až po podloubí, na levé straně je sklep užší a kratší. Je otázkou, zda se to dá považovat za důkaz toho, že se původně jednalo o dvě samostatné parcely. Na základě průzkumu z roku 1956 se zdá, že vývoj domu (předního traktu, možná spojeného z původních dvou objektů) probíhal jiným způsobem než u sklepů. Dispozice domu jsou nicméně typicky středověké.⁸⁰² K objektu v současné chvíli neexistuje

⁸⁰² D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 27–28.

moderně zpracovaný stavebněhistorický průzkum, který by nám o dějinách objektu samotného sdělil více. Stavební dějiny objektu je však třeba ponechat otevřené dalším archeologickým výzkumům a stavebněhistorickým průzkumům.

S velkou jistotou můžeme uvažovat o vyhoření domu při požáru v roce 1536. Oheň podle F. Švendy, jak již víme, zasáhl celé město a nezasaženo zůstalo pouze 25 domů. Protože domy v blízkém okolí Mýtské brány vyhořely, mohl být zasažen i dům čp. 6. Jeho následná oprava, původně možná v pozdní gotice, předcházela renesanční přestavbě, se kterou souvisejí renesanční prvky, které prostupují celým objektem. Předně renesanční pískovcový portál ve sklepech, dále klenby v podloubí a vstupní renesanční půlkruhový portál.⁸⁰³

Dějiny objektu můžeme detailněji rekonstruovat až od druhé poloviny 16. století. Prvním majitelem, kterého prameny zmiňují, byl **Tomáš Bobek**. Ten je poprvé uveden v trhově smlouvě sousedního domu čp. 7 z roku 1579, kdy se prodával dům „vedle domů Tomáše Bobka a Kašpara Rymwalda”.⁸⁰⁴ Rodina Bobků se ve městě objevuje již v prvních trhových zápisech z 30. let 16. století. Často jsou uváděni bratři Šimon a Martin Bobkovi, jejichž dům zakoupilo město pro rozšíření radnice na Velkém náměstí.⁸⁰⁵ Bobkové měli být mimo jiné i majiteli jednoho z hradeckých pivovarů.⁸⁰⁶ Tomáš Bobek dům „ležící mezi domy Adama Kožky z jedné a Doroty Melicharky ze strany druhé” prodal v roce 1581 za cenu 2000 kop gr. míš. Kašpar Rymwald zavdal na místě 600 kop. gr. míš., zbývající částku splácel po 50 kopách gr. míš. Tomáš Bobek, uváděný následně jako měšťan v Mladé Boleslavi, prodal ještě v roce 1581 purkrechtní peníze Justýně, dceři po zemřelém Václavu Jiskrovi ze Sobince, a ty následně Kašpar Rymwald splácel až do roku 1587.⁸⁰⁷ Překvapivá je cena domu, která v mnohém převyšuje průměrné ceny na Malém náměstí ve sledovaném období. Lze uvažovat, že dům byl v průběhu druhé poloviny 16. století vystavěn celý znovu, k čemuž by mohly odkazovat i renesanční zásahy ve sklepech. Mohlo také dojít k jeho rozšíření, což by vysvětlovalo rozdílnou dispozici gotických sklepů a pozdějších fází dějin objektu.

V roce 1587 Kašpar Rymwald dům „ležící oboustranně mezi domy Matyáše Jonáka jinak Labského a Adama Kožky” prodal **Jiřímu Voříškovi** a jeho manželce **Alžbětě Voříškové**.

⁸⁰³ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 27–28.

⁸⁰⁴ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. F7r.

⁸⁰⁵ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 460r.

⁸⁰⁶ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 10.

⁸⁰⁷ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. G11r.

Jednalo se v podstatě o výměnu objektu, Kašpar Rymwald totiž naopak zakoupil dům čp. 4 manželů Voříškových.⁸⁰⁸ Cena domu byla 2000 kop gr. míš., přičemž Jiří Voříšek na místě zavdal 800 kop gr. míš., roční splátka pak činila 50 kop gr. míš.⁸⁰⁹ Voříškovi byli majiteli domu do začátku 17. století, ale ještě v závěru třicetileté války se dům po těchto majitelích nazýval **Voříškovský**. O rodině Voříškových toho do té doby mnoho nevíme, dochovala se smlouva Jiřího Voříška, ve které je uvedeno, že jeho manželka byla dcerou zemřelého Mikuláše Lukače z Třebechovic pod Orebem, která musela ke sňatku dostat povolení od opočenské vrchnostenské kanceláře.⁸¹⁰ Při mustruňku v roce 1588 byl jedním z velitelů pěšího oddílu.⁸¹¹ Rozhodně se ale jednalo o majetného měšťana, na začátku roku 1599 totiž zakoupil dům na Velkém náměstí (v místech pozdější jezuitské koleje) v ceně 1900 kop gr. míš.⁸¹² V témže roce však v plné síle vypukla v Hradci morová epidemie, která si vyžádala, jak již víme, mnoho lidských životů.⁸¹³ Jednou z obětí moru byl také majitel domu čp. 6 Jiří Voříšek.⁸¹⁴ Purkrecht v roce 1600 totiž platí pozůstalí po zemřelém Jiřím Voříškovi. Nedlouho po Jiřím Voříškovi zemřela také vdova Alžběta Voříšková, v roce 1604 totiž poručníci po sirotcích Voříškových koupili purkrechtní peníze, kterých mělo v roce 1605 být 80 kop gr. míš., a to za cenu 60 kop. gr. míš.⁸¹⁵ Krátce na to dům pravděpodobně získal nového majitele, trhová smlouva se však nedochovala.

Majitelem domu byl následně hradecký měšťan **Jan Rybka**. O něm je známo, že byl důchodním správcem, který mimo jiné byl písařem jediných dochovaných register vydání z městských důchodů z roku 1605. Téhož roku také podal žádost, aby se směl oženit s Juditou, nejstarší dcerou někdejšího hradeckého primasa Jiřího Vodičky.⁸¹⁶ Jan Rybka se tak přiženil do rodiny Vodičků, jejichž členové byli předními radními. Jako majitel domu čp. 6 je připomínán ještě v roce 1617 při prodeji sousedního domu čp. 7 „vedle domu Jana Rybky a Ludmily Bělohoubkové”.⁸¹⁷ Nedlouho poté však Jan Rybka zemřel. Od té doby byl dům ještě ve druhé polovině 17. století nazýván jako dům **Rybkovský**. V roce 1618 pak Mikuláš Boček a Jan starší Vostatek, poručníci **Václava Rybky**, syna Jana Rybky, prodali dům **Veronice Výrovské**, sestře

⁸⁰⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. N5v.

⁸⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. T9r.

⁸¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1562–1622*, fol. K17r.

⁸¹¹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 148.

⁸¹² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. C16r.

⁸¹³ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Morová epidemie v Hradci Králové roku 1599*, s. 172.

⁸¹⁴ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 45.

⁸¹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. T9v.

⁸¹⁶ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 114.

⁸¹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. E1r.

Václava Rybky, a jejímu manželovi **Valentýnu Výrovskému**. Jednalo se o dům „v první čtvrti města vedle domu Jana Husáka z jedné a domu Donáta mladšího Zvonaře ze strany druhé“, jehož kupní cena činila 2000 kop gr. míš.⁸¹⁸ V roce 1638 pak došlo k narovnání s Václavem Rybkou, který postoupil právo na domě ve prospěch **Jindřicha Vadase z Karlova** pro nemožnost splácení. Zjišťujeme zde mimo jiné informaci, že o domě, který „od starodávna Rybkovský slove [...] v první čtvrti města vedle domu Samuela Slavíka z jedné a domu Jana Turnovského ze strany druhé“ se následně uvádí, že byl „zpustlý a zplundrovaný, na nějž pro vyzvižení jeho velký náklad jest vzešel“.⁸¹⁹ Je tedy patrné, že třicetiletá válka se na domě velmi negativně podepsala a že bylo nutno vkládat nemalé prostředky do jeho opravy. O špatném stavu nemovitosti vypovídá také pozdější strmý pád kupní ceny domu.

Dům „Voříškovský neb Rybkovský [...] mezi domy Magdaleny prvé Turnovské a již nyní Jana Šlechty Píseckého manželky z jedné a nebožtíka Samuela Slavíka, řezníka, ze strany druhé ležící“ nakonec prodala **Magdalena Šebestiánová z Karlova**, dcera Jindřicha Vadase z Karlova a manželka Daniela Šebestiána z Častolovic, primátora města Chrudimi. Dům od potomků Judity Svěchynové z Paumberka, vdovy po Janu Rybkovi, později také od Václava Rybky převzal do vlastnictví Jindřich Vadas z Karlova, který se domu, „vidouce jej nanejvýš zruinovaný a spustošený, aby všechn k dokonalé ruině nepřišel“ a pro neplacení purkrechtních peněz podle městského práva ujal. Jeho dcera Magdalena dům v roce 1644 prodala císařskému rychtáři **Janu Uhlířovi** a jeho manželce **Anně Uhlířové**, kteří ho zakoupili za velmi nízkou cenu 300 kop gr. míš. Dům tak v posledních letech třicetileté války nacházíme ve velmi neutěšeném stavu. Jindřich Vadas z Karlova se však postaral o jeho nejnutnější opravy, protože byl označen jako „nezávadný“.

O Janu Uhlířovi bylo již mnohé řečeno v topografii domu čp. 4, jehož byli manželé Uhlířovi také majiteli. V roce 1645, rok po smrti Jana Uhlíře, je vdova Anna stále vedena jako manželka. V následujících letech se však domu s velkou pravděpodobností ujal **Jan Revír**. Ten patřil opět k jednomu z nejvýznamnějších osobností Hradce v závěru třicetileté války. V letech 1642–1651 byl hradeckým primasem.⁸²⁰ Jeho manželka Ludmila se před ním vdala celkem dvakrát, nejprve za Jana Vadase z Karlova, hradeckého primátora, podruhé za mistra Jana

⁸¹⁸ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. A17r.

⁸¹⁹ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. A17v.

⁸²⁰ Jana VOJTÍŠKOVÁ – Petr POLEHLA, *Poválečná obroda: konsolidace městských poměrů a utváření nových církevních struktur (1620–1648)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 228.

Hubecia z Libé Hory, primase, císařského rychtáře, ale také básníka a humanisty.⁸²¹ Jan Revír byl jistě velmi podnikavý, protože ke konci války levně nakupoval majetky po celém městě. Například v roce 1647 koupil dvě pustá místa ve městě, kde dříve stály domy, obě za 20 zl. rýn.⁸²² Někdy po roce 1645 se tak stal majitelem i domu čp. 4. V přiznávací fasi k bernímu rejstříku pro rok 1653 jsou totiž jako majitelé uváděni dědicové Jana Revíra. Zajímavá je informace, že dům je uveden jako pustý a „*podruzi v něm bydlejí*“.⁸²³ Na začátku 50. let 17. století byl dům stále ve velmi špatném stavu. V následujících letech se dostal opět do rukou rodiny Uhlířů. V roce 1680 vdova **Kateřina Uhlířová** sepsala závěť, ve které odkázala potomkům dva domy, čp. 4 a také „*dům někdy Rybkovský řečený jež v první čtvrti města vedle Jana Slavíka z jedné a Jana Erharta mydláře z strany druhé*“ za cenu 580 zl. rýn.⁸²⁴ Cena domu se nyní pohybovala o něco výše než u domu čp. 4. Jistě se tedy majitelé postarali, aby dům nebyl nadále pustý, ale k větším opravám nedošlo. Ostatně z barokního období stopy téměř postrádáme. Dům byl pak rozdělen mezi jednotlivé Uhlířovy potomky, vlastnictví domu nadále zůstalo v rukou Kateřiny Uhlířové. Ta je připomínána jako majitelka domu také v roce 1698 při prodeji sousedního domu čp. 7.⁸²⁵

V roce 1727 v knize šacuňku domů v Hradci Králové je jako majitelka uvedena **Kateřina Nodínová**. Trhovou smlouvu, která by sledovala vývoj domu v tomto mezidobí, se nalézt nepodařilo. Kdo byla ona Kateřina Nodínová, je nejisté, naskytá se možnost, že se jednalo o členku rodu Uhlířů. Ani matriky v tomto ohledu nebyly nápomocné. Kateřina Nodínová je uváděna jako majitelka také v letech 1737 a 1745 při prodeji sousedního domu čp. 7.⁸²⁶ Dále je zmíněna také v podkladech pro tereziánský katastr z roku 1748. Ve stejném materiálu pro rok 1752 je ale již uveden nový majitel, **Václav Nodín**, který v letech 1741–1746 vykonával nejprve funkci městského syndika, v letech 1748–1758 byl pak hradeckým primasem.⁸²⁷ V roce 1758 nechal primas Václav Nodín sepsat závěť, ve které jako dědice jmenuje manželku **Ludmilu Nodínovou** a syna **Mauricia Nodína**.⁸²⁸

⁸²¹ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 106.

⁸²² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. J9.

⁸²³ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 2v–3r.

⁸²⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. H20r–I1v.

⁸²⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. Q30.

⁸²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, G6; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, E15.

⁸²⁷ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 288–289.

⁸²⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, C2.

Teprve z roku 1762 se dochovala trhov smlouva pmo související s prodejem domu čp. 6. Dědicové Václava Nodna, tedy vdova Ludmila se synem Mauriciem, prodali dům „v první čtvrti vedle domu p. Kemlinka ze strany jedn a domu dědiců Ernestovskch ze strany druhé leic“ **Janu Markovi** za sumu 2100 zl. rn. Jan Marek na místě zaplatil 1150 zl. rn., zbývající astku nsledn splácel. Ve stejn rok vypukl ve městě požár, kter se vyhnul také domu p. 6. Ani v následujícím období se dm pravdpodobn nijak zvlst stavebn neupravoval. Jan Marek v roce 1778 sepsal závětí, ve které v ppad smrti odkázal majetek včetně domu svm dětem.⁸²⁹ Jak Marek je uveden jako majitel dom také v roce 1780 p prodeji sousedního domu p. 5, kdy je prodáván dm *podle domu Jana Markovského a paní Kateriny Dvorsk oboustranně leic*.⁸³⁰ V roce 1780 byl také pořízen j zmivan dokument, ve kterm bylo zapsáno využití každého domu pro vojensk potřeby. U domu p. 6 je spolu s domem p. 5 uveden vojensk špitál.⁸³¹ K tomuto záměru byl vypracován i plán obou dom, kter měly být kvůli stavbě vojenského špitálu na Malém náměstí zbořeny. K výstavbě budovy na Malém náměstí, jak j víme, nedošlo, neboť se vojensk špitál vystavěl na severu intravilánu v lokalitě Na Hradě.

Po smrti Jana Marka se dm nacházel v dluzích, proto dědicové pstoupili v roce 1793 k prodeji domu pstednictvm veejn dražby. Dm „in dem ersten Viertel der Stadt sub No. Cons. 10“ byl v dražbě prodán za cenu 3800 zl. rn. krajskému komisař **Janu Václavu Grillovi** a **Magdaléně Grillov**.⁸³² Jednalo se o členy rodiny Grill, kter ve městě a na předměstích vlastnila několik nemovitostí. Krajsk komisař Jan Grill ale nedlouho poté v roce 1797 umírá.⁸³³ Dům tak získává vdova Magdalena. Majitel se pak poměrně často měnili. Nejprve v roce 1802 vdova Magdalena Grillov dm se starm p. 10 vedle dom Finkovskho a Kemlinkovskho prodala manželům **Františku** a **Anně Lukaveckm** za cenu j 6101 zl. rn., pem opět se jednalo o prodej domu ve veejn dražbě.⁸³⁴ Cena domu j začala znan stoupat po výstavbě pevnosti, na dom ale stále zůstaly dluhy, kter se kupující zavázali po koupi domu splácet. Jen o dva roky později manel Lukaveck dm opetovn prodali, tentokrát j pmo bez prodeje ve veejn dražbě. Nov majitel, manel **Josef** a **Marie**

⁸²⁹ SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, H15.

⁸³⁰ SOkA HK, HK-AM, *Trhov kniha 1776–1798*, M8.

⁸³¹ NA, TK, spisy, inv. . 1033, kart. . 304, č. 99.

⁸³² SOkA HK, HK-AM, *Trhov kniha 1787–1794*, X16.

⁸³³ SOA Zámrsk, Sbrka matrik Východočeského kraje, Farní rad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1784–1806, sign. 51–21. fol. 113v.*

⁸³⁴ SOkA HK, HK-AM, *Trhov kniha 1803–1806*, A18.

Kupferovi, zakoupili dům čp. 10 za cenu 7000 zl. rýn., přičemž v hotovosti na místě zaplatili 4015 zl. rýn.⁸³⁵ Někdy v tomto období prošel dům výraznou klasicistní přestavbou, která zasáhla především jádro objektu (schodiště a světlík) a jeho fasádu.⁸³⁶ Tato přestavba by mohla souviset s požárem z roku 1818, který poničil řadu domů v jižní frontě Malého náměstí.⁸³⁷ Z doby vlastnictví domu manželé Kupferovými pochází první soupis duší z roku 1814. V domě podle něho žilo 31 osob, což ho řadilo na druhé místo v počtu obyvatel v domech na Malém náměstí. V domě bydlel majitel Josef Kupfer s manželkou, třemi syny a pěti dcerami. Ve druhé bytové jednotce žil František Polák s rodinou, ve třetí Josef Ulrich s rodinou. Ve čtvrté jednotce Matěj Javůrek s rodinou a jedním studentem, páté jednotce Anna Škodová s dětmi.⁸³⁸ O rok později se situace změnila, v domě kromě rodiny majitele Josefa Kupfera bydlela rodina Jiřího Hlavatého a dvě matky s dětmi. Jednu bytovou jednotku obývali studenti teologie, kterých bylo celkem šest.⁸³⁹ Podle soupisu duší z roku 1820, kdy dům stále vlastnila rodina Kupferova, je v domě uvedeno 26 osob včetně Josefa Kupfera s rodinou, ale nejsou zde uvedeni žádní studenti.⁸⁴⁰ V roce 1824 obývalo dům již jen 24 obyvatel: rodina Kupferova a v dalších bytových jednotkách rodiny s dětmi, opět žádný student.⁸⁴¹ V těchto letech se kromě samotné rodiny majitele objektu obyvatelé často měnili, což platilo i pro studenty hradeckých škol. Po smrti Josefa Kupfera v roce 1826 přešel dům na jeho děti, totiž na **Marii Tichou, Josefa Kupfera, Václava Kupfera, Annu Kupferovou, Uršulu Kupferovou a Nepomuka Kupfera**.⁸⁴²

Dědicové pak dům společně prodali v roce 1831. Tehdy dům, již s novým číslem popisným 6, zakoupil ve veřejné dražbě páter **Antonín Blažej** za sumu 5804 zl. konvenční měny. V hotovosti byla zaplacená částka 3902 zl. konvenční měny, zbytek pak ve splátkách.⁸⁴³ U domu sledujeme dlouhodobé finanční problémy, se kterými se jeho majitelé potýkali. Dům byl opakovaně prodáván ve veřejných dražbách a vázla na něm značná pasiva. Ani Antonín Blažej si dům neponechal po delší dobu, protože byl opět na prodej v roce 1836. Antonín Blažej, arcidiákon a kanovník, prodal dům čp. 6 **Janu Duškovi** z Plotiště nad Labem za cenu 9000 zl.

⁸³⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806*, J20.

⁸³⁶ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 27–28; Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 30.

⁸³⁷ J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./2*, s. 333.

⁸³⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 3.

⁸³⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 2.

⁸⁴⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 2–3.

⁸⁴¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 3–4.

⁸⁴² SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829*, fol. H19.

⁸⁴³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, J16.

konvenční měny. Jan Dušek zaplatil v hotovosti 4000 zl. konvenční měny, následně měl splácet jednou ročně na konci prosince 1000 zl. až do roku 1841.⁸⁴⁴ Z roku 1842 máme dochován další soupis duší, tedy všech civilních obyvatel v domě. Žilo jich zde 24, jako majitel byl uveden Antonín Blažej, seznam tedy opět vznikl kontinuálně před rokem 1842. V domě bylo dále dalších 6 obývaných bytových jednotek. Nebyl zde již uveden žádný student. Nájemníci byli různého povolání, žila zde rodina pekaře, pilníkáře a krejčího, v domě také bydlel patentální invalida.⁸⁴⁵ Počty osob v domě se příliš neměnily, kolísaly dle počtu narozených dětí. Jan Dušek byl majitelem domu do roku 1848. Tehdy dům čp. 6 zakoupila **Kateřina Pišová**, cena domu se vyšplhala již na sumu 12200 zl. konvenční měny. Kateřina v hotovosti zaplatila 6000 zl. konvenční měny, zbytek se zavázala splácet.⁸⁴⁶ Kateřina byla majitelkou v následujících desetiletích. Po ní se, v blíže neurčeném roce, majitelkou domu stala **Hedvika Weinhengstová**, vdova po setníkovi, jenž zahynul v bojích v Itálii. Hedvika Weinhengstová je jako majitelka domu uvedena také v roce 1876 v soupisu majitelů právovárečných domů.⁸⁴⁷ Majitelkou zůstala do své smrti v roce 1880, po níž se majitelem domu stal bratr jejího zesnulého manžela stavitel **Viktor Weinhengst**.⁸⁴⁸ V roce 1890 žilo v domě podle sčítacích operátů celkem 23 obyvatel v pěti bytových jednotkách. Oproti předchozím domům, kde majitelé ve svém domě na Malém náměstí přímo nebydleli, byla zde situace jiná. Viktor Weinhengst v domě obýval jednu bytovou jednotku spolu s manželkou a dětmi. Třetí bytová jednotka byla opět pronajímána osmi studentům. Další čtyři studenti bydleli v páté bytové jednotce.⁸⁴⁹

Podle sčítání lidu z roku 1900 žilo v domě 28 osob v pěti bytových jednotkách včetně majitele Viktora Weinhengsta s rodinou. Nově byl pro potřeby nájemníků upraven také zadní dům, v němž vznikly tři bytové jednotky pro 15 nájemníků.⁸⁵⁰ Zadní dům byl podle stavebněhistorického průzkumu postaven již v době renesance. V domě se našly také stopy po barokní a klasicistní přestavbě.⁸⁵¹

⁸⁴⁴ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837*, N5.

⁸⁴⁵ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 5.

⁸⁴⁶ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1847–1849*, C10.

⁸⁴⁷ SOkA HK, HK-PM, *Právovárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.; Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 30.

⁸⁴⁸ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1875–1907*, sign. 51–3511., s. 85; SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 13.

⁸⁴⁹ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 6.

⁸⁵⁰ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 6.

⁸⁵¹ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 27–28.

V roce 1905 došlo k poslednímu rozdělení vlastnictví domu před vznikem Československé republiky. Třetinový podíl přešel na manželku Viktora Wingengsta **Josefu Weinhengstovou** a zbývající dvě třetiny na syny **Václava Weinhengsta** a **Viktora Weinhengsta**. Ti dům spravovali až do roku 1925, kdy po smrti matky Josefy byl podíl rozdělen na dvě poloviny mezi bratry Winhengstovy. V seznamu podílníků je také poznámka, že si oba bratři později změnili svá příjmení z Weinhengsta na Wenera.⁸⁵² Protože byl dům v držení obou bratrů, kteří v domě i nadále bydleli, nebyl pozdější stav objektu natolik špatný, aby se muselo přistoupit k jeho demolici. V 60. letech proběhla generální oprava domu, ke zbourání byl ale navržen zadní dům, který se nacházel v dezolátním stavu.⁸⁵³

⁸⁵² SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 13.

⁸⁵³ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 31.

Měšťanský dům čp. 7 (staré čp. 11)

Obr. č. 37 Dům čp. 7 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 7 a starým čp. 11 je šestým domem v jižní frontě Malého náměstí směrem od bývalé Mýtské brány. Jedná se o dvoupatrový objekt, který je již o něco užší než předchozí domy čp. 2 až čp. 6, jeho šířka je přibližně 8 metrů. Počátky objektu sahají stejně jako u dalších domů v jižní frontě Malého náměstí pravděpodobně do 13. století nebo do první poloviny 14. století. Z gotického období jsou dochovány především sklepy, tvořené dvěma paralelními prostory valenými do středního pilíře.⁸⁵⁴ Tyto dva prostory by mohly vypovídat o případných původních dvou parcelách, které se později spojily v jeden dům. Je však nutné počkat na další archeologické výzkumy a stavebněhistorické průzkumy. Současný dům je renesančního původu, patrně někdy z druhé poloviny 16. století.

⁸⁵⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 9.

Dějiny objektu sahají podle nejstarších dochovaných písemných pramenů až do roku 1543. Prvním doloženým majitelem domu byl **Jan Dlouhý**. Jeho dům je uveden jako sousední dům jiného objektu také v zápise z roku 1538. Zda ho lze ztotožnit s domem čp. 7, však není zřejmé.⁸⁵⁵ Jistá je zmínka v zápisu z roku 1543, kdy **Petr Slavíček** kupuje dům ve městě od Jana Dlouhého, svého tchána, za sumu 700 kop gr. míš. Petr Slavíček zavdal na místě hned 300 kop gr. míš., purkrecht pak činil 30 kop gr. míš. Velmi podstatná je informace, že „*dům jest z té příčiny prodán, že jest byl pustý*“.⁸⁵⁶ Dům byl tedy s velkou pravděpodobností po požáru města v roce 1536 velmi poškozen. Petr Slavíček pak dům zakoupil, aby nedošlo k ještě větším škodám na již tak zpustlém domě a aby náklady nemuseli nést potomci Jana Dlouhého. Petr Slavíček však nejspíše krátce nato zemřel, domu se jen o rok později v roce 1543 po bratrech **Janu a Jakubu Slavíčkových**, dětech Petra Slavíčka, ujal nový majitel, kožešník **Jan Dvorský**. Suma za dům činila stejných 700 kop gr. míš., ze kterých Jan Dvorský zavdal 400 kop. gr. míš. Jan Dvorský se patrně postaral o základní opravy domu, jehož cena následně mírně stoupla. V roce 1551 prodal Jan Dvorský dům **Michalu Choustnickému** za cenu 900 kop gr. míš., přičemž zavdal na místě 200 kop gr. míš., splátka domu byla stanovena na 30 kop gr. míš. Jan Dvorský si však vymínil, že bude v objektu bydlet v jednom zadním pokoji a ještě mu zůstane jeden další pokoj.⁸⁵⁷

Michal Choustnický se řadil mezi zámožnější měšťany s mnoha pozemky na hradeckých předměstích, v letech 1571–1572 dokonce zastával post hradeckého císařského rychtáře.⁸⁵⁸ Podle růstu ceny v následujících letech se dá předpokládat, že ona renesanční přestavba domu, která tvoří dnešní objekt čp. 7, spadá právě do doby vlastnictví domu Michalem Choustnickým. Lze v tom spatřovat potřebu vhodné reprezentace, kterou nový renesanční dům nabízel. V roce 1572, v době vykonávání úřadu císařského rychtáře, Michal Choustnický zemřel. F. Švenda nám zanechal svědectví z jeho závěti, ve které odkazuje dům ve městě (čp. 7) své manželce **Dorotě Choustnické**. Vedle domu vlastnil také jeden dvůr, který odkázal svému synu Janovi. Pohřben si přál být v kostele sv. Anny.⁸⁵⁹ V roce 1575 se vdova Dorota podruhé provdala za **Samuela Kučeru** jinak **Kouřimského**, což potvrzuje dochovaná smlouba mezi manželi z téhož roku.⁸⁶⁰ Dům pak manželé vlastnili až do roku 1579,

⁸⁵⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 312r.

⁸⁵⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 594r.

⁸⁵⁷ Tamtéž, fol. 595r.

⁸⁵⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské*, s. 155.

⁸⁵⁹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 232.

⁸⁶⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1562–1622*, fol. D25v.

kdy dům „*mezi domy Tomáše Bobka z jedné a Kašpara Rymwalda ze strany druhé oboustranně ležící*” prodali **Adamu Kožkovi** a jeho manželce **Markétě Kožkové** za cenu 1600 kop gr. míš. Manželé na místě zavdali 1100 kop gr. míš. V roce 1582 pak Adam Kožka zakoupil purkrecht od manželů Kouřimských za 300 kop gr. míš.⁸⁶¹ Více než dvojnásobný nárůst ceny domu bezpochyby souvisí s renesanční přestavbou domu. Manželé Kožkovi jsou pak uváděni v trhovách smlouvách u sousedních domů čp. 6 (1581, 1587)⁸⁶² a čp. 8 (1585, 1587, 1588).⁸⁶³ V roce 1590 Adam Kožka dům „*vedle domu Jiříka Voříška a Jana Klimše*” za sumu 1600 kop gr. míš. prodal hradeckému měšťanovi **Matyášovi Litoměřickému**. Místo závdavku však Matyáš Litoměřický dal Adamu Kožkovi jiný dům na Malém náměstí (čp. 111).⁸⁶⁴ Matyáš Litoměřický byl také spjat s významným rodem Vodičků, když se oženil s Annou, dcerou Jana Vodičky, písaře a později také primase ve Dvoře Králové nad Labem.⁸⁶⁵ Dochovala se nám svatební smlouva mezi Matyášem a jeho manželkou Annou.⁸⁶⁶ Dějiny domu jsou pro následující roky nejasné. V roce 1599 při velkém hradeckém moru je Matyáš Litoměřický zmíněn, stejně jako v případě již jmenovaných Jiřího Řeháka a Jiřího Voříška mezi oběťmi moru, který si vyžádal v Hradci mnoho obětí.⁸⁶⁷ Po jeho smrti dům spravovala vdova Anna, která ho pravděpodobně prodala hradeckému měšťanovi **Janu Klebsatlovi z Milhausu** a jeho manželce **Kateřině Klebsatlové**. Trhová smlouva o prodeji domu se však nedochovala.

Teprve v roce 1617 nacházíme další trhovou smlouvu k našemu domu. Tehdy Kateřina Klebsaltová, manželka Jana Klebsatla, prodala dům „*v první čtvrti města, kterýžto dům leží vedle domu někdy Jana Rybky z jedné a domu Ludmily Bělohoubkové ze strany druhé*” za cenu 1400 kop gr. míš. zvonaři **Donátu staršímu Šreterovi (Schrötter)**.⁸⁶⁸ Donát Šreter byl uváděn mezi hradeckými zvonaři v letech 1614–1626. Během třicetileté války se dům, podobně jako další domy ve městě, stal terčem opakovaného rabování ze strany vojáků, což bylo způsobeno tím, že jeho majitel odmítl přejít na katolickou víru. Z těchto důvodů patřil k jednomu z několika měšťanů, kteří byli jako exulanti nuceni Hradec opustit a dům v první čtvrti po něm zůstal opuštěný.⁸⁶⁹ Dům dále pustl, až ho v roce 1629 od města koupila Dorota Sirůčková pro svoji

⁸⁶¹ HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. F7r.

⁸⁶² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. G11r.; SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. N5v.

⁸⁶³ HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. P1r.

⁸⁶⁴ Tamtéž, s. Q3v.

⁸⁶⁵ B. HERČÍKOVÁ, *Královédvorská městská kancelář do roku 1620*, s. 79.

⁸⁶⁶ SOkA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. E1r.

⁸⁶⁷ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 45.

⁸⁶⁸ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. E1r.

⁸⁶⁹ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 146.

dceru **Magdalenu Turnovskou** a jejího manžela **Jana Turnovského** za sumu 220 kop gr. míš. Ze zápisu se dozvídáme, že dům byl „*nanejvýše vyplundrovaný a spuštěný*“.⁸⁷⁰ Závadek byl 100 kop gr. míš. a zbývající splátky se kupující strana zavázala platit po 60 kopách gr. míš. Válečné události tomu však zabránily, proto platbu sledujeme až v roce 1649 a následně v roce 1657. Tehdy také již vdova Magdalena Turnovská, provdaná Kučerová, dala Jiřímu Václavu Kožkovi z Kněžova, písaři obecního důchodu, 60 kop gr. míš., aby byly přijaty do obecního důchodu, čímž byl dům řádně splacený. V roce 1653 nicméně nacházíme v příznávací fasi k berní rule jako majitelku **Magdalenu Pruckou**, u které je uvedeno, že vykonává městskou živnost. Spolu s ní uváděny její tři děti: forman Jan Zummer, Dorota a nezletilý syn Samuel. Magdalena Prucká vlastní také spáleniště na Mýtském předměstí.⁸⁷¹ Trhová smlouva ji poprvé zmiňuje v souvislosti se sousedním domem čp. 8 z roku 1651, kdy se kupuje dům „*v první čtvrti města tohoto Králové Hradce, na předním podloubí od Mejtské brány jdouce, mezi domy Magdalény na onen čas Prucký a nyní Kučerový z jedné a Jana Hanyše ze strany druhé ležící*“.⁸⁷² Je otázkou, proč je v roce 1653 jmenována ještě jako Magdalena Prucká, když v roce 1651 již měla být Kučerová. Ostatně Prucká byla patrně zkomolená verze pro příjmi Písecká, kterou měl používat její manžel Jan Šlechta Písecký.⁸⁷³ Podstatné je, že dům nadále vlastnila ona. Ostatně jako dům **Prucovský** je občasně nazýván také v budoucích trhových smlouvách.

Minimálně v roce 1678 je uveden nový majitel, kterým se stal **Jan Erhart** a jeho manželka **Ludmila Erhartová**, rozená Turnovská, patrně z rodu předchozích majitelů Turnovských. Jan je jako majitel zapsán v trhové smlouvě pro sousední domů čp. 8.⁸⁷⁴ Zdá se tedy, že se domu ujala jedna z početných dcer Magdalény Kučerové, dříve Turnovské, z manželství s Janem Turnovským. Další dochovaná trhová smlouva pro dům čp. 7 pochází až z roku 1698. Tehdy zmiňovaný Jan Erhart zaplatil svým dětem vyrovnání za dům „*v první čtvrti města tohoto vedle domů p. Kateřiny Uhlířové z jedné a p. Jakuba Sachsa z druhé strany*“, který je oceněn na částku 900 zl. rýn.⁸⁷⁵ Dům ale v rukou Jana Erharta zůstal i nadále. Teprve v roce 1702 ho prodal on a jeho dcera Dorota Erhartová **Matěji Michalcovi** a jeho manželce **Voršile Michalcové** za trhovou cenu 800 zl. rýn. Manželé Michalcovi zaplatili v hotovosti 600 zl. rýn.,

⁸⁷⁰ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. H17.

⁸⁷¹ SOkA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 2v–3r.

⁸⁷² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. G6v.

⁸⁷³ Tamtéž, fol. A17v.

⁸⁷⁴ Tamtéž, fol. P5v.

⁸⁷⁵ SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. Q30r.

zbývající částku se zavázali platit ve splátkách po 50 zl. rýn. ročně.⁸⁷⁶ Manželé dům drželi bez výrazných zásahů do domu, protože jeho cena nijak nerostla. Matěj Michalec zemřel v roce 1716 a dům po něm spravovala vdova Voršila. Jako majitelka domu je uvedena v knize šacuňku domů z roku 1727. Dům je hodnocen jako prostřední kvality, na konci je pak u domu poznámka, že je dům „prostornější”.⁸⁷⁷ V roce 1737 Voršila Michalcová zemřela, a tak došlo k dělení majetku mezi jejich pozůstalé děti. První položkou je označen dům „v první čtvrti města, vedle domu paní Kateřiny ovdovělé Nodinové a p. Václava Sachse oboustranně ležící” v ceně 800 zl. rýn. Vedle toho vlastnili manželé zahradu na Střezině, dluhy pak byly vyčísleny na 700 zl. rýn. Dům připadl dcerám **Magdaléně Francové** a **Alžbětě Kapounové**.⁸⁷⁸ Obě sestry objekt držely do roku 1745. Tehdy dům „vedle domu Kateřiny Nodinové a domu Freywaldovského v první čtvrti města” v ceně 1100 zl. rýn. prodali **Františku Kemlinkovi** a jeho manželce **Anně**. Manželé Kemlinkovi celou částku zaplatili na místě v hotovosti. Jak bylo řečeno u předchozího domu, rodina Kemlinkova se v průběhu druhé poloviny 18. století vypracovala mezi přední měšťanské rodiny ve městě. Alois Kemlink, budoucí hradecký purkmistr, byl vnukem Františka a Anny Kemlinkových.⁸⁷⁹ Kemlinkové se pak stali dlouhodobými majiteli domu. Jako majitel se František Kemlink zmiňuje v podkladech pro tereziánský katastr z roku 1752. Při požáru města v roce 1762 se také domu čp. 7 požár vyhnul. V následujících letech se pravděpodobně příliš stavebních úprav na domě neprovedlo, rozsáhlý zásah do domovní dispozice proběhl až v první polovině 19. století. V roce 1780 je u domu zapsána informace, že pro vojenské potřeby je v domě zřizován kvartýr.⁸⁸⁰ V tomto roce je jako majitelka domu uvedena vdova Kemlinková, František v té době již nežil.

Anna Kemlinková nakonec postoupila dům svým potomkům v roce 1796. Dědici se stali synové Josef Kemlink a Jan Kemlink, otec Aloise Kemlinka, také dcera Anna Střemchová, vdova po Janu Střemchovi, mlynáři v Předměřicích. Po manželích Kemlinkových zůstal poměrně rozsáhlý majetek. V prvé řadě dům se starým čp. 11 (současné čp. 7) „vedle domu Jana Grillovského a Šatovského v první čtvrti města” v ceně 1100 zl. rýn. Dále varní dům se starým čp. 24 (současné čp. 20) a dům se starým čp. 59 (současné čp. 55). Vedle domů vlastnili manželé také dvě velké louky a jeden pozemek. Celkově byl majetek ohodnocen na 4982 zl.

⁸⁷⁶ OkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. C40.

⁸⁷⁷ SOkA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

⁸⁷⁸ SOkA HK, HK-AM, *Knihy dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, G6.

⁸⁷⁹ L. DOMEČKA, *Alois Kemlink, císařský purkmistr královéhradecký*, s. 3.

⁸⁸⁰ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

rýn. Dům čp. 7 připadl synovi **Josefu Kemlinkovi**.⁸⁸¹ Ten o rok později, v roce 1797, postoupil polovinu domu v ceně 875 zl. rýn. svojí manželce **Anně Kemlinkové**, rozené Rábové.⁸⁸² Po smrti Anny Kemlinkové v roce 1811 připadla polovina domu opět do rukou Josefu Kemlinkovi. Hodnota této poloviny domu mezi tím vzrostla na 2605 zl. rýn. Podíl na domě připadl také dětem Anně Medunové, Marii, Alexandrovi a Veronice.⁸⁸³ Dům měl v držení Josef Kemlink do roku 1813. Tehdy dům označovaný již jako čp. 7 prodal svojí dceři **Anně Medunové** a jejímu manželovi **Janu Medunovi**, právníkovi a radnímu expeditorovi. Cena domu činila 6500 zl. vídeňské měny, přičemž hotově složili 3195 zl., v dalších částkách vyplatili všechny ostatní dědice.⁸⁸⁴ Manželé Medunovi o rok později zakoupili také sousední dům čp. 8 za sumu 2100 zl. vídeňské měny.⁸⁸⁵ Rozhodně tak patřili také k zámožným měšťanům. Tím, že Anna pocházela z rodu Kemlinků, kteří skupovali další nemovitosti v Hradci Králové, soustředila se do rukou rodiny a blízkých příbuzných rozsáhlá majetková základna. Jen na Malém náměstí jim tak v průběhu 19. století patřilo hned několik domů. V roce 1814, kdy dům vlastnili manželé Medunovi, byl sepsán první soupis duší ve městě. V domě čp. 7 podle něho bydlelo 19 osob. Manželé Medunovi v domě nežili, byt obýval Josef Kemlink s manželkou a dětmi. Celkem bylo v domě pět bytových jednotek, ve druhé kromě Ferdinanda Tauše s rodinou žil také dva studenti.⁸⁸⁶ O rok později, v roce 1815, bylo v domě evidováno 21 osob. Tehdy již v domě žil Jan Meduna s manželkou Annou a několika dětmi. Opět bylo obýváno pět bytových jednotek, v žádné z nich však nebydleli studenti.⁸⁸⁷ V roce 1819 manželé Medunovi dům opět prodali a místo něho zakoupili dům čp. 165 vedle radnice na Velkém náměstí v ceně 11 000 konvenční měny.⁸⁸⁸ Dům čp. 8 prodali mistru sládkovi na smiřickém komorním panství **Josefu Lánskému** za cenu 9800 zl. vídeňské měny. V hotovosti zaplatil Josef Lánský 6980 zl. vídeňské měny, zbytek pak v následujících splátkách.⁸⁸⁹

Z roku 1820 je znám další soupis duší pro město, v domě čp. 7 podle něho bylo celkem 26 osob. Mezi obyvateli nenajdeme majitele domu Josefa Lánského.⁸⁹⁰ Josef Lánský však dům v půlce roku 1820 prodal. Dům s čp. 7 spolu s dvorem a šancemi, které náležely k domu čp. 8,

⁸⁸¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801*, K25.

⁸⁸² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1794–1801*, E29.

⁸⁸³ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 31.

⁸⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1813–1817*, B17.

⁸⁸⁵ Tamtéž, L6.

⁸⁸⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 3.

⁸⁸⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 3.

⁸⁸⁸ SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha 1817–1820*, K19.

⁸⁸⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, L9.

⁸⁹⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 3.

prodal za sumu 9500 zl. vídeňské měny **Johaně Hillebrandové**. V hotovosti zaplatila 6680 zl., zbývající částku postupně splácela.⁸⁹¹ Také pro rok 1824, kdy v domě bydlelo 19 osob, v objektu nežil jeho majitel.⁸⁹² Ve stejném roce proběhl další prodej domu. **Vilemína a Rozálie Hillebrandovy**, dcery Johany Hillebrandové, vdovy po kapitánovi rakouské armády, prodaly **Františce Reisichové**, rozené Konvalinkové ze vsi Běleč na pardubickém panství a v chrudimském kraji dům, čp. 7 spolu se sousedním domem čp. 8 a s kusem šancí a dvorkem za cenu 4202 zl. konvenční měny, ze které zaplatila v hotovosti 2101 zl. konvenční měny.⁸⁹³ V roce 1837 prošel dům rozsáhlou přestavbou, kterou zmiňuje letopočet nad dveřmi klasicistního portálu, a změnily se také propozice sousedního domu čp. 8.⁸⁹⁴ V soupisu duší z roku 1842 je jako majitel domu uveden **Antonín Reisich**, gymnaziální profesor, který však v domě nežil, opět ale soupis obyvatel domu vznikl zřejmě postupně, neboť v roce 1842 měl dům již jiného majitele. V domě bylo stále pět bytových jednotek, celkem v nich žilo 23 obyvatel. V roce 1839 se majitelem opět stali Kemlinkové, konkrétně **Eduard Kemlink** a jeho manželka **Terezie**, kteří byli později majiteli domu čp. 5.⁸⁹⁵ Po smrti Eduarda Kemlinka v roce 1853 dům čp. 7 přešel na vdovu Terezii. Vdova Terezie Kemlinková je uvedena jako majitelka domu na plánu města z roku 1864.⁸⁹⁶ Přesto v té době již dům přešel do vlastnictví dcery manželů Kemlinkových **Marie Mayerové**, manželky rakouského setníka Josepha Mayera, která se domu ujala v roce 1862.⁸⁹⁷ Jako majitelka je uváděna v soupisech majitelů domů z roku 1876, ale také z 90. let 19. století bez přesné datace.⁸⁹⁸

Sčítací operáty z roku 1890 v domě evidovali 20 osob. Jako majitelka byla uvedena Marie Mayerová, která spolu s manželem Josephem Mayerem žila v bytě č. 3. Celkem bylo stále evidováno pět bytových jednotek.⁸⁹⁹ V roce 1900 dům obývalo 32 obyvatel, došlo také k rozšíření obytné plochy na šest bytových jednotek.⁹⁰⁰ V roce 1901 pak podíl Marie Mayerové přešel na děti v třetinovém podílu, totiž na **Karla Mayera, Terezii Kuhnovou a Annu Mayerovou**. Karel Mayer byl uveden jako soudce ve městě Králíky. Od roku 1912 byl

⁸⁹¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1820–1824*, C18.

⁸⁹² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 4.

⁸⁹³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1824–1828*, B19.

⁸⁹⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 9.

⁸⁹⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 31.

⁸⁹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační pláněk pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

⁸⁹⁷ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 14.

⁸⁹⁸ SOKA HK, HK-PM, *Právovárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

⁸⁹⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 7.

⁹⁰⁰ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 7.

výlučným majitelem domu, v té době působil jako c. k. rada zemského soudu v Králíkách, v domě tedy nežil.⁹⁰¹

⁹⁰¹ SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 14.

Měšťanský dům čp. 8 (staré čp. 12)

Obr. č. 38 Dům čp. 8 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 8 a starým čp. 12 je sedmým a se svojí šířkou kolem 4 metrů také nejužším domem v jižní frontě Malého náměstí směrem od Mýtské brány k Velkému náměstí. O stavebních dějinách domu toho víme jen velmi málo, protože současný objekt je novostavbou z roku 1935, kdy byl vystavěn znovu od základů. Kromě zprávy z roku 1956, která obsahuje pouze jednu stručnou větu o výstavbě nového domu bez jakýchkoliv poznámek o stavebních dějinách, je k dispozici také rozvržení domu před jeho přestavbou v roce 1935.⁹⁰²

Počátky stavebních dějin objektu přesto můžeme klást, podobně jako u ostatních domů v jižní frontě Malého náměstí, do druhé poloviny 13. století nebo nejpozději do první poloviny

⁹⁰² D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 30.

14. století. Z. Doubek ve své práci uvádí, že gotická parcela byla později zmenšena rozšířením domu čp. 7. Při pohledu na úzkou parcelu domu se nabízí otázka, zda se v podobném uspořádání nenacházely také ostatní objekty v jižní frontě Malého náměstí. Šířka domu totiž zhruba odpovídá polovině ostatních sousedních domů. Vzhledem ke kompletní přestavbě domu, která proběhla ještě před důkladným stavebně historickým průzkumem, ale nemáme k této domněnce dostatečné důkazy. Nejstarší dějiny objektu se tak musí ponechat případným budoucím výzkumům.

Můžeme předpokládat, že původní gotický dům vyhořel spolu se sousedními domy při rozsáhlém požáru města v roce 1536. Zda byl dům obnoven ještě v pozdní gotice, nevíme, pravděpodobně byl však renesančně přestavěn někdy ve druhé polovině 16. století. Nejstarší písemný záznam, který je možné s domem ztotožnit, byl zapsán v jedné z městských knih, která se však nedochovala. Prvním prokazatelným majitelem domu čp. 8 se stal v roce 1580 nám již dobře známý **Kašpar Rymwald**, v různých obdobích majitel domů čp. 4 a čp. 6, jak bylo popsáno v dějinách příslušných objektů. Kašpar Rymwald prodal dům „*v městě Hradci nad Labem na Koňském trhu [...] mezi domy Adama Kožky z jedné a Bartoše Klimše ze strany druhé*” za sumu 1300 kop gr. míš. Kupujícími byli kožešník **Jan Formánek** s manželkou **Dorotou**, kteří na místě zavdali 300 kop gr. míš., platit pak měli každoročně 35 kop gr. míš.⁹⁰³ V zápise nenacházíme žádnou bližší informaci o domě, proto lze předpokládat, že byl tehdy již opravený, čemuž by odpovídala také cena domu. Dochovala se Janova svatební smlouva s Dorotou z roku 1576, ve které v případě své smrti měla Dorota převzít veškerý jeho majetek.⁹⁰⁴ Další zápis o objektu pochází z roku 1585, kdy kožešník Jan Formánek s manželkou Dorotou prodali dům „*vedle domu Doroty Klimšové z jedné a Adama Kožky ze strany druhé*” **Janu Opendovi** a jeho manželce **Dorotě** za stejnou cenu 1300 kop gr. míš. Manželé Opendovi na místě zavdali 315 kop gr. míš, platit pak měli stejně jako v předchozích letech 35 kop gr. míš. Jan Openda s manželkou Dorotou dům „*ležící vedle domu Adama Kožky a vedle domu Doroty Klimšové ze strany druhé*” o pouhé dva roky později prodali **Pavlu Táborskému** jinak **Vodákovi** opět za cenu 1300 kop gr. míš., který zavdal na místě 250 kop gr. míš. a každý rok se zavázal platit 35 kop gr. míš. Ani Pavel Táborský majitelem nezůstal dlouho, protože brzy po prodeji zemřel. V roce 1588 tak soused při městě Hradci **Jan Klimeš** a jeho manželka **Eva Klimešová** koupili od sirotků Tobiáše a Mariany, dětí Pavla Táborského, dům „*vedle domu*

⁹⁰³ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. G12r.

⁹⁰⁴ SOkA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. D30v.

Adama Kožky z jedné a Doroty Klimšové ze strany druhé” za sumu 1300 kop gr. míš., na místě zavdali 290 kop gr. míš., splátka činila také 35 kop gr. míš.⁹⁰⁵ Jan Klimeš s manželkou Evou dům vlastnili do roku 1592, kdy se majitelem domu „*v místě ležícím mezi domy pana Matyáše Litoměřického z jedné a Dorotou Klimšovou ze strany druhé*” stal **Jan Morávek** s manželkou **Kateřinou Morávkovou** za sumu 1300 kop gr. míš., z nichž zavdal na místě 300 kop gr. míš., splátka pak byla 35 kop gr. míš.⁹⁰⁶ Obecně bylo časté střídání nemovitostí poměrně častým jevem, můžeme zde snad uvažovat o spekulacích s nemovitostmi.

V roce 1594, opět za velmi krátkou dobu, se domu ujal nový majitel **Jáchym Kameník Táborský**, bakalář svobodného umění, spolu s manželkou **Ludmilou** zakoupil dům „*vedle domu Doroty Klimšové z jedné a Matyáše Litoměřického ze strany druhé*”, zavdali na místě 200 kop gr. míš. a zavázali se platit 35 kop gr. míš.⁹⁰⁷ Jáchym Kameník, původem z Tábora, byl absolventem pražské univerzity, kterou dokončil v předchozím roce 1593.⁹⁰⁸ Dochovala se jeho svatební smlouva s Ludmilou, dcerou hradeckého měšťana Pavla Pražáka z Petřína, ve které je označen jako „*liternímu umění bakalář*”.⁹⁰⁹ Od roku 1599 je vzpomínán jako člen hradecké městské rady, od roku 1602 je řazen mezi obecní starší.⁹¹⁰ V roce 1629 se spolu s radním Samuelem Filadelfem účastnil za Hradec sněmu v Praze.⁹¹¹ Když dne 24. března 1642 zemřel, byl označen za nejstaršího člena městské rady a byl pohřben na hřbitově u sv. Ducha.⁹¹² Na Malém náměstí byl majitelem nejen domu čp. 8, ale také domu čp. 113 v severní frontě Malého náměstí. Vedle toho vlastnil řadu pozemků na předměstích a dva masné krámy, kam si patrně ukládal své peníze v nepříznivých dobách.⁹¹³ Jáchym Kameník dům čp. 8 každoročně poctivě splácel. Teprve po rozpoutání třicetileté války se stav domu začal postupně zhoršovat. Jáchym Kameník ho držel do roku 1628, kdy dům „*ve městě Hradci nad Labem na Malém rynku v podsíni, kudy se k Mejtské bráně chodí, mezi domy Petra Štěrby a Zvonařovského ležící*” prodal **Jiřímu Bochovi** a jeho manželce **Ludmile** za sumu 1000 kop gr. míš. Se splácením domu byly následně během složitých válečných časů problémy. Z roku 1645 pochází přiznání šosu 30 kop gr. míš. a je zde uvedena Ludmila Bochová, nyní již znovu provdaná za Jana

⁹⁰⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. P1r.

⁹⁰⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. P1v.

⁹⁰⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. J7r.

⁹⁰⁸ Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě*, III. díl, Praha 1969, s. 136–137.

⁹⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. M15v.

⁹¹⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 173.

⁹¹¹ F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I., s. 178.

⁹¹² F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II., s. 64–65.

⁹¹³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. D9.

Kuzmu.⁹¹⁴ V dalším záznamu z roku 1645 postoupil Václav Kameník, syn Jáchyma Kameníka, spravedlnost na domě „v první čtvrti města mezi domy Jana Hanyše z jedné a Magdaleny Jana Suchého manželky, ze strany druhé”. Důležitý je také zápis z téhož roku, ve kterém také Ludmila Kuzmová, rozená Bochová, předala svoji spravedlnost na domě hradeckému arciděkanovi **Martinu Xaveru Karáskovi z Rosenfeldu**, kanovníkovi na Pražském hradě a novici u Apoštolského stolce. V pramenu je zapsáno, že dům je „nanejvýš spuštěný a ruinovaný”. Také dům čp. 8 se tak po válce stal téměř neobyvatelným, o čemž vypovídá i následná cena domu při jeho prodeji v roce 1646. Tehdy hradecký arciděkan prodal darovaný dům „zde v městě Hradci v první čtvrti na podloubí u Mejské brány mezi domy Magdaleny Písecké a Jana Hanyše oboustranně ležící” za sumu 120 zl. rýn. řezníkovi **Matěji Fingerovi** a jeho manželce **Dorotě**, přičemž na místě zaplatil arciděkanovi Karáskovi 20 zl. rýn., následně se zavázal ročně platit 10 zl. rýn.⁹¹⁵ Dům však nadále pustl, proto byl Matěj Finger, který nebyl schopen dům opravit a splácet (i kvůli krátkému pobytu ve vězení), nucen dům v roce 1651 prodat. Nový majitel, švec **Jan Suchý**, koupil dům „v první čtvrti města tohoto Králové Hradce na předním podloubí od Mejské brány jdouce mezi domy Magdaleny na onen čas Prucký a nyní Kučerový z jedné a Jana Hanyše z druhé strany ležící [...] na krytu i jiném stavení od drahně časův opravován a opravován a nemaje hospodáře den ode dne k spuštění přicházel”.⁹¹⁶ Jan Suchý za dům složil 20 zl. rýn. a zavázal se platit roční poplatek, na domě však nadále zůstávaly kontribuce. Jan Suchý, označený jako „velmi chudej švec”, je jako majitel zachycen v příznávací fasi k berní rule z roku 1653.⁹¹⁷

Jan Suchý majitelem objektu zůstal do roku 1668, kdy dům „mezi domy Jana Hanyše z jedné a Jana Erharta ze strany druhé na podloubí ležící” prodal **Janu Florianu Nigrinovi**, obyvateli při městě Hradci, za cenu 220 zl. rýn.⁹¹⁸ Jan Suchý pak postoupil Janu Florianu Nigrinovi purkrechtní peníze za dům.⁹¹⁹ Další smlouva následovala v roce 1672, kdy Jan Florian Nigrin prodal dům „mezi domy Pruckovským z jedné a Hanyšovským ze strany druhé v první čtvrti” manželům **Janu Šicovi** a **Alžbětě Šicové** za sumu 220 zl. rýn. Na místě složili závdavek 80 zl. rýn. Na domě však nadále zůstaly dluhy.⁹²⁰ Posledním, kdo po opakovaných

⁹¹⁴ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. G5r.

⁹¹⁵ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. G5v.

⁹¹⁶ Tamtéž, fol. G6v.

⁹¹⁷ SOkA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 3v–4r.

⁹¹⁸ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. G9r.

⁹¹⁹ Tamtéž, fol. G7r.

⁹²⁰ Tamtéž, fol. P6r.

transakcích dům nakonec na dlouhá desetiletí pro svoji rodinu zakoupil, byl **Jan Jakub Sachs** a jeho manželka **Kateřina Sachsová**. Kupní cena domu byla 190 zl. rýn.. Koupili jej „vedle předešlé Prucovského, již ale Jana Erharta a Jana Hanyše oboustranně v první tvrti města tohoto ležící“ spolu se dvěma almarami a s dluhem ve výši 117 zl. po již zemřelém Janu Suchém.⁹²¹ Teprve poté se majitelé přestali střídat a dům zůstal v držení rodiny Sachsů. Jeho cena však rostla velmi pozvolně a zdá se, že byly opraveny pouze nejnnutnější škody, ale žádné výrazné stavební zásahy neproběhly. Ostatně rodina Sachsů si příliš dovolit nemohla, v závěti Kateřina Sachsova, vdova po Janu Jakubu Sachsovi, píše, že „*má velmi skrovnou pozůstalost*“, totiž „*dům můj v první čtvrti města mezi domy paní Michalcové ze strany jedné a Janem Müllerem ze strany druhé*“, který byl šacován na 700 zl. rýn. Jako dědice před svojí smrtí určila syna **Václava Sachse**, který má vyplatit sestru Terezii a děti po zemřelé sestře Kateřině.⁹²² Převod nemovitosti na syna Václava byl potvrzen v roce 1726. Předně je vyčíslen „*dům varní v první čtvrti města vedle domu pana Václava Müllera a paní Voršily ovdovělé Michalcové oboustranně ležící*“ v ceně 700 zl. rýn. Vedle toho ještě majetek rodiny Sachsů zahrnuje dva menší pozemky, celkově je majetek vyčíslen na 1150 zl. rýn.⁹²³ Václav Sachs je jako majitel uveden v šacuňku domů ve městě v roce 1727. Dům byl prostřední kvality, Václav Sachs kromě domu nevlastnil žádné jiné nemovitosti na předměstích.⁹²⁴

Václav byl majitelem domu do roku 1742. Tehdy dům prodal **Josefu Taslerovi** a jeho manželce **Anně Kateřině Taslerové** za sumu 625 zl. rýn., přičemž na místě zaplatili 425 zl. rýn a zbývajících 200 zl. rýn. tvořila hypotéka.⁹²⁵ Měsíc poté se však o právo na dům přihlásila **Terezie Freywaldová**, po matce vnučka Jana Jakuba Sachse, požádala o postoupení domu v její prospěch jako dědičky. Josef Tasler po rozvaze nakonec svolil a po vyrovnání oněch 625 zl. rýn. dům Terezii Freywaldové postoupil.⁹²⁶ Manželé Gottfried a Terezie Freywaldovi již v té době ve městě vlastnili dům čp. 204 v dnešní Tomkově ulici.⁹²⁷ Po smrti Terezie Freywaldové v roce 1751 dům přešel na jejího pozůstalého manžela **Gottfrieda Freywalda**. Ten je jako majitel uveden v podkladech tereziánského katastru pro rok 1752.⁹²⁸ Po smrti Gottfrieda Freywalda dům přešel na jeho dceru **Alžbětu Auerovou**. Požár v roce 1762 se domu

⁹²¹ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. P5v.

⁹²² SOkA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, T8.

⁹²³ SOkA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, A1.

⁹²⁴ SOkA HK, HK-AM, *První tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

⁹²⁵ SOkA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, P19.

⁹²⁶ Tamtéž, Q14.

⁹²⁷ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, J6.

⁹²⁸ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

čp. 8 vyhnul.⁹²⁹ Dům po zemřelé Alžbětě Auerové v roce 1771 převzal její manžel **Mikuláš Auer**, bohužel žádné podrobné informace k domu v písemných pramenech zachyceny nejsou. V roce 1776 zemřel syn František Auer, jehož podíl na domě připadl na otce Mikuláše Auera a jeho stejnojmenného bratra.⁹³⁰ Podle seznamu případného využití domů pro vojenské účely z roku 1780 je jako majitel domu uvedený hřebenář Mikuláš Auer a v domě měl být vojenský pokoj (*Militärzimmer*).⁹³¹ Mikuláš Auer je jako majitel domu, označeným zde starým čp. 12, uveden také v soupisu majitelů domů z roku 1790.⁹³²

Teprve v roce 1793 se dozvídáme nové informace o majitelích a ceně domu. Mikuláš Auer spolu se svým synem Mikulášem Auerem prodali dům se starým čp. 12 „v první čtvrti města vedle domu Kemlinkovského a Řehákovského” **Kateřině Šátové**, rozené Čermákové, za sumu 1350 zl. rýn. V hotovosti zaplatila 450 zl. rýn., zbývající část se poté zavázala splácet.⁹³³ Cena domu se začala postupně navyšovat. Důvodem ale nebyly stavební úpravy, ale spíše větší omezení dostupnosti volných bytů ve městě. Kateřina Šátová dům vlastnila ještě v roce 1814 při prvním soupisu duší všech domů ve městě. V domě čp. 8 žilo celkem 16 osob, tedy mnohem méně než u dosud popisovaných objektů, což bylo dáno jeho menší velikostí. Objekt tedy byl podstatně menší než ty sousední. Celkem v něm byly čtyři bytové jednotky. V jedné z nich žila majitelka domu, vdova Kateřina Šátová se synem a dcerou, v dalších třech rodiny s dětmi, nebydlel zde žádný student.⁹³⁴ Také v roce 1815 zde žilo celkem 16 osob ve čtyřech bytových jednotkách, v jedné z nich majitelka Kateřina Šátová s rodinou, ve zbytku rodiny s dětmi.⁹³⁵ Ještě v průběhu roku 1815 se však Kateřina Šátová rozhodla nemovitost na Malém náměstí prodat. Kupci se stali nám již známí manželé **Jan Meduna** s manželkou **Annou Medunovou**. Manželé zakoupili dům čp. 8 za sumu 2100 zl. vídeňské měny. Z částky složili v hotovosti 1640 zl. Manželé Medunovi ale dům obratem prodali na začátku příštího roku 1816. Noví majitelé, manželé **Jan** a **Marie Divíškovi**, za dům čp. 8 spolu s šancí a dvorečkem, také „pro dříví díl dvorečka”, který v předchozí transakci z roku 1813 k domu čp. 7 přivtělili. Z dochovaných plánů domu víme, že zadní část domu čp. 7 těsně přiléhala a obklopovala celý zadní díl domu čp. 8. Manželé Medunovi však část dvora nechali připsat k domu čp. 8, který jim nyní taky

⁹²⁹ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

⁹³⁰ SOkA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, E10.

⁹³¹ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁹³² OkA HK, sbírka varií, *Popsání města Králova Hradce dle numer roku 1790*, kart. č. 45.

⁹³³ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1787–1794*, W30.

⁹³⁴ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 4.

⁹³⁵ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 3.

patřil. Cena domu byla celkem 2500 zl. vídeňské měny, v hotovosti složili manželé Divíškoví 2040 zl. vídeňské měny. Zbytek ceny domu tvořila pasiva. V roce 1820 je v domě uvedeno pouze 9 osob. Majitel domu Jan Divíšek s manželkou, další tři bytové jednotky obývaly rodiny, opět žádní studenti.⁹³⁶

V roce 1821 zemřel Jan Divíšek a jeho část domu přešla na vdovu Marii Divíškovou.⁹³⁷ Marie se po smrti manžela znovu provdala za **Josefa Valentýna**. Ten spolu s ní spravoval dům čp. 8. Jako majitelé domu jsou uváděni při soupisu duší z roku 1825 Josef Valentýn s manželkou Marií. V domě žilo 21 osob v pěti bytových jednotkách.⁹³⁸ Vzhledem k tomu, že dům byl mnohem menší než jeho sousedi, můžeme počítat s výstavbou zadního domu a jeho adaptace pro nájemníky. V této době byl totiž dům klasicistně přestavěn a pravděpodobně došlo i k adaptaci bytových jednotek, včetně zadního domu.⁹³⁹ I přesto zde žilo poměrně dost obyvatel, což vypovídá o stále se zvětšující stísněnosti bydlení ve městě. V kapitole o historickém vývoji v Hradci Králové je popsáno, že na celém starém městě byl velký problém s přívodem nezávadné pitné vody. Obyvatelé tento problém řešili různými způsoby. Situaci měly řešit také studny vrtané přímo ve sklepeních měšťanských domů. Podle J. V. Tolmana se jedna ze studní nacházela v lochu čp. 8, zvaná podle majitelů domu „*Valentýnka*“. Pro vodu z této studny se v průběhu 19. století chodilo za poplatek 10 krejcarů.⁹⁴⁰ Voda však nebyla příliš valné kvality, pravděpodobně byla kontaminovaná fekáliemi z domovních žump. Kvůli rizikovosti vody bylo nakonec úřady čerpání ze studny zakázáno.⁹⁴¹ V soupisu duší z roku 1842, tj. v dalším zdroji k dějinám objektu, čteme, že v domě žilo celkem 11 obyvatel ve čtyřech bytových jednotkách. Jako majitel domu je uveden mistr cínař Josef Valentýn s manželkou Marií.⁹⁴² V roce 1863 zemřel Josef Valentýn a majitelkou domu se stala na čas vdova **Marie Valentýnová**, uvedená jako majitelka ještě v roce 1864.⁹⁴³ Marie však zanedlouho v roce 1867 zemřela, přičemž právo na dům připadlo její dceři **Marii Caivasové**.⁹⁴⁴ Od ní dům ještě téhož

⁹³⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 3.

⁹³⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických připovědí a dělených pozůstalostí 1835–1842*, E12.

⁹³⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 5.

⁹³⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 33.

⁹⁴⁰ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek na Starý Hradec Králové*, s. 21–22.

⁹⁴¹ Josef JETTMAR, *Vody Králové-Hradecké*, Časopis pro průmysl chemický 6, 1896, čís. 9, s. 250, 289.

⁹⁴² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 8.

⁹⁴³ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

⁹⁴⁴ SOA Zámorsk, *Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, Matrika Z 1846–1875, sign. 51–23*, s. 498.

roku odkoupil **Josef Česák** z Pražského předměstí s manželkou **Aloisií Česákovou**.⁹⁴⁵ Po smrti manžela v roce 1885 se domu ujala vdova Aloisie.⁹⁴⁶

Ve sčítacím operátu z roku 1890, který se pro Hradec Králové dochoval, v domě žilo celkem 29 obyvatel.⁹⁴⁷ Jako majitelka je uváděna Aloisie, nyní provdaná Horáková. V domě je však překvapivý nárůst bytových jednotek na osm. Majitelka v domě nebydlela, většinu obyvatel tvořili dělníci a posluhovačky. Právě tito chudší obyvatelé města byli zřejmě ochotni, ale též nuceni snášet stísněné podmínky, které v domě panovaly. Špatné hygienické a životní podmínky vedly k tomu, že tento i jiné domy, a to nejen na Malém náměstí, chátraly až do druhé poloviny 20. století. V roce 1900 pak v domě žilo 27 obyvatel, opět v podobném složení. Majitelka v domě nebydlela.⁹⁴⁸ Až v roce 1917 dům převzal její syn **František Česák**.⁹⁴⁹

Obr. č. 39 Domy na jižní frontě Malého náměstí v 1. polovině 20. století⁹⁵⁰

⁹⁴⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 34.

⁹⁴⁶ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 15.

⁹⁴⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 8.

⁹⁴⁸ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 8.

⁹⁴⁹ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 15.

⁹⁵⁰ SOKA HK, Sbirka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Z roku 1935 existuje místopis domu s jeho přesným popisem před přestavbou. Přestože překračuje časové vymezení této práce, můžeme ho uvést, neboť zachycuje stav domu v podobě, kterou dostal nejpozději v 19. století. Jedná se o třípatrový dům se sklepením. V přízemí je umístěna chodba, krám, předsín, záchod a kuchyně. V prvním patře jsou dva pokoje, dvě předsíně, dvě lázně, dvě kuchyně a spižírny. Ve druhém patře stejná dispozice se stejným rozvržením místností po dvou. Ve třetím patře se nachází prádelna, půda a ještě jeden střešní byt s lázní, kuchyní, spíží a pokojem.⁹⁵¹

⁹⁵¹ SOkA HK, Berní správa Hradec Králové (dále jen HK-BS), *Domovní daň (stavební plány cca 1880–1948)*, inv. č. 93, čp. 8.

Měšťanský dům čp. 9 (staré čp. 13)

Obr. č. 40 Dům čp. 9 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 9 a se starým čp. 13 je osmým domem v jižní frontě Malého náměstí směrem od bývalé Mýtské brány k Velkému náměstí. Jedná se objekt na poměrně úzké parcele, široké přibližně 5 metrů, který je dnes střechou spojený se sousedním domem čp. 8, se kterým tvoří optický celek. Jisté je, že stojí na své původní, středověké parcele, která byla přibližně v dnešní podobě dotvořena buď ve druhé polovině 13. století nebo v první polovině 14. století. Stavebněhistorický průzkum si všímá především středověkých sklepů, kde se nachází na Hradec poměrně vzácně dochovaný sklep s půlkruhovou kamennou klenbou. Původní dům byl oproti dnešnímu stavu asi o 4 m směrem do dvora kratší. Prodloužení domu je až klasicistního původu při velké přestavbě domu. Také u domu čp. 9 můžeme předpokládat, že utrpěl

poškození během požáru v roce 1536, které si vyžádalo jeho výraznou přestavbu, renesanční někdy ve druhé polovině 16. století. Renesanční přestavbu připomíná klenba na podloubí.⁹⁵²

Nejstarší dějiny domu v 16. století se nepodařilo v písemných pramenech dohledat. Máme pouze nepřímé informace zaznamenané při prodejích sousedních domů. Nejstarším známým majitelem domu tak byl bezpochyby **Bartoš Klimeš**, zmiňovaný v roce 1580, kdy sousední dům čp. 8 prodával Kašpar Rymwald kožešníkovi Janu Formánkovi.⁹⁵³ O Bartošovi Klimešovi bližší podrobnosti nevíme, nedochovala se ani jeho svatební smlouva, ani závět'. S velkou pravděpodobností ale jeho manželkou byla **Dorota Klimešová**, která je zmiňována od roku 1585 v trhovách smlouvách pro sousední dům čp. 8. Jeho majitel Jan Formánek prodával dům „vedle domu Doroty Klimšové z jedné a Adama Kožky ze strany druhé”.⁹⁵⁴ Nový majitel domu čp. 9, **Jan Klimeš**, snad syn Doroty, byl jako majitel domu s manželkou **Evou Klimšovou** zapsán v roce 1597. Jan Klimeš byl městským řezníkem, který je vzpomínán pro rok 1608, kdy si s dalším řezníkem stěžoval na Jiřího Opendu a ostatní řezníky, kteří se „nenáležitěho obžerství dopouštějí, jedni druhé plundrují, proklínají”.⁹⁵⁵ V roce 1600 je Jan Klimeš uváděn mezi obecními staršími.⁹⁵⁶ Manželé Klimšovi v roce 1597 prodali svůj dům „vedle domu pana Václava Hronše z jedné a vedle domu pana Jáchyma Táboorského ze strany druhé” za sumu 1100 kop gr. míš. manželům **Václavu a Kateřině Burešovým**, kteří na místě zavdali 350 kop gr. míš., zbývající částku ročně spláceli ve výši 98 kop gr. míš.⁹⁵⁷ Cena poukazuje na již provedenou renesanční přestavbu domu. Dochovala se svatební smlouva Václava Bureše z roku 1595. Václav, syn hradeckého měšťana Jana Bureše, si vzal za manželku Kateřinu, vdovu po knězi Štěpánu Březanském, faráři ve vsi Všestarech.⁹⁵⁸ Další trhová smlouva se nachází v nedochované trhově knize.

Dům nicméně v blíže neurčené době zakoupil švec **Jan Šlechta** s manželkou **Kateřinou**, který na Malém náměstí v průběhu první poloviny 17. století vlastnil několik domů (čp. 7, čp. 10). V roce 1625 Jan Šlechta s manželkou Kateřinou dům „v první čtvrti města ležící vedle domu Martina Bělohoubka ze strany jedné a domu téhož Jana Šlechtý a Kateřiny manželky jeho” prodali **Petru Zajíčkovi** s manželkou **Ester Zajíčkovou** za cenu 650 kop gr.

⁹⁵² D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 31.

⁹⁵³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. G12r.

⁹⁵⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. P1v.

⁹⁵⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 236.

⁹⁵⁶ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 66.

⁹⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. O7v.

⁹⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. M4v–M5r.

míš. Nebyl dán žádný závdavek, místo toho měli manželé platit Magdaleně Kudlové každoročně 10 kop gr. míš., která držela spravedlnost na domě.⁹⁵⁹ Cena domu výrazně klesla a snižování ceny pokračovalo i v následujících letech. V roce 1637 bylo provedeno narovnání o dům mezi zemřelou Ester Zajíčkovou a bratry Hanyšovými. Ze zápisu se dozvídáme, že Ester Zajíčková se za Petra Zajíčka provdala po smrti svého prvního manžela Mikuláše Hanyše, hradeckého měšťana. Jakub Hanyš, měšťan v Pardubicích, a jeho mladší bratr Jan Hanyš, měšťan v Hradci Králové, byli vlastní synové Ester Zajíčkové, dříve Hanyšové. Po smrti manželů Zajíčkových připadl dům „v první čtvrti města vedle domů Jana Dyringera z jedné a Jana Kuzmy ze strany druhé” v ceně 130 kop gr. míš. oběma bratrům, přičemž Jakub Hanyš se svého dědictví vzdal ve prospěch svého bratra **Jana Hanyše**, kterému připadl dům a některé pozemky a domky na předměstí. Za dům měla bratrovi zaplatit 65 kop gr. míš., placených každoročně po 15 kopách gr. míš.⁹⁶⁰ Pokles ceny domu na 130 kop gr. míš. se na jedné straně dá připsat devalvaci měny, na druhé však je téměř jisté, že dům velmi utrpěl během válečných let, kdy se v něm téměř nepřetržitě střídali ubytovaní císařští vojáci. Jan Hanyš pak dům vlastnil po celý zbytek třicetileté války. Jako majitel domu je zachycen v příznávací fasi k berní rule z roku 1653. Jan Hanyš je zapsán jako „chudý švec” a kromě domu má zahradu na Pražském předměstí.⁹⁶¹ Po třicetileté válce si tak nevedl příliš dobře, patrně i jeho dům na Malém náměstí byl ve špatném stavu.

Jan Hanyš živořil, až někdy v 80. letech 17. století zemřel. Zůstali po něm děti a dědicové domu. Jedna z dcer **Alžběta Hanyšová** v roce 1688 „dům v městě Králové Hradci nad Labem Hanyšovský vedle domu slovutné poctivosti p. Václava Ludvíka Sýkory z jedné a vedle domu p. Jakuba Sachsa ze strany druhé” od ostatních sourozenců zakoupila za cenu 370 zl. rýn. Musela nicméně vyplatit své sourozence a na domě zůstávaly četné dluhy. Zároveň v tržové smlouvě čteme, že „velké opravy ten dům potřebuje”, potvrdilo se tedy, že během třicetileté války zpustl.⁹⁶² Později se provdala za Jana Kavku. Ještě jako svobodná v roce 1691 prodala dům vedle císařského rychtáře Václava Ludvíka Sýkory a Jana Jakuba Sachse hradeckému sousedovi **Kristiánu Müllerovi** a jeho manželce **Kateřině** za sumu 650 zl. rýn. Hotově zaplatili na místě 396 zl. rýn.⁹⁶³ Alžběta na domě provedla některé opravy, což bylo podmíněno i v předchozí tržové smlouvě.

⁹⁵⁹ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. G10v.

⁹⁶⁰ SOkA HK, HK-AM, *Knihy smluv 1616–1706*, fol. L9r.

⁹⁶¹ SOkA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 3v–4r.

⁹⁶² SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. G24r.

⁹⁶³ Tamtéž, fol. N3r.

Václav Müller s manželkou dům čp. 9 vlastnili téměř celou první polovinu 18. století. V roce 1709 se dělil majetek po zemřelém Kristiánu Müllerovi a jeho syny Václavem Müllerem, Matějem Müllerem a dcerou Kateřinou Vorlovou. Jako první položka je uveden dům „v první čtvrti města vedle domu p. Václava Sýkory z jedné a domu p. Jakuba Sachse ze strany druhé ležící“ v ceně 650 zl. rýn., dále dalších šest položek, většinou pozemky a jedna chalupa se zahradou na Pražském předměstí, celková cena majetku činila 1452 zl. rýn. Domu se měl podle dělení majetku ujmout syn **Václav Müller** a se svými sourozenci se finančně vyrovnat.⁹⁶⁴

Od roku 1711 v domě působila tiskárna Václava Jana Tibelliho, původem z Tyrol nebo Itálie. Tiskárnu zde rodina Tibelliových měla provozovat až do roku 1806, kdy ji od nich zakoupil tiskař František Boušek.⁹⁶⁵ Z. Doubek, který o dějinách domu psal, však chybně ztotožnil Tibelliovy jako majitele domu čp. 9, kteří zde pouze provozovali tiskárnu.⁹⁶⁶ V roce 1727 při šacuňku domů byl Václav Müller uveden jako majitel domu střední kvality, kromě domu na Malém náměstí nevlastnil žádné další nemovitosti.⁹⁶⁷ Až ve spisech tereziánského katastru se dozvídáme, že se živil jako kloboučník.⁹⁶⁸ Po jeho smrti v roce 1744 dům přešel na jeho děti, které se rozhodly dům prodat. K prodeji došlo v roce 1745, kdy tito potomci (Jan, Matěj, Veronika, Anna) prodali **Antonínu Štanglovi** a jeho manželce **Anně** dům „v první čtvrti města tohoto vedle domu uroz. p. Jiřího Františka Rudla a domu pí. Terezie Freywaldové oboustranně ležící“ za 700 zl. rýn. Noví majitelé na místě ihned uhladili dluhy a zavázali se platit k záduší sv. Antonína a Pavla po 5 zl. a 50 kr. ročně, ostatní cenu domu zaplatili v hotovosti.⁹⁶⁹ Cena domu se téměř nezměnila, lze usuzovat, že díky svému zadlužení a poměrně malému majetku neměli Müllerovi dostatek finančních prostředků ke stavebním úpravám domu. Ve stejné cenové výši zůstal dům i po následující léta, kdy byl v majetku manželů Štanglových. Ti se prodej domu rozhodli uskutečnit v roce 1752. Tehdy prodali dům „v první čtvrti města tohoto ležící mezi domem uroz. p. Františka Rudla z jedné a pánů dědiců Freywaldovských domu z druhé strany“ za sumu 700 zl. rýn., přičemž celou cenu domu zaplatili noví majitelé **Jiří Řehák** s manželkou **Ludmilou** na místě v hotovosti. V porovnání s ostatními domy v této době byla cena stále poměrně nízká, proto si mohli nově kupující dovolit zaplatit celou částku na místě v hotovosti. Nadále ale měli platit 5 zl. 50 kr. ročně k záduší sv. Antonína

⁹⁶⁴ SOkA HK, HK-AM, *Knihy smluv 1702–1716*, C14.

⁹⁶⁵ Jan PĚTA, *Literární průvodce Hradcem Králové*, Hradec Králové 2016, s. 79–80.

⁹⁶⁶ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 34.

⁹⁶⁷ SOkA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

⁹⁶⁸ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁹⁶⁹ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, F1.

a sv. Pavla.⁹⁷⁰ Jiří Řehák je uveden jako majitel domu k roku 1752 v soupisu majitelů domů a chalup na předměstí pro tereziánský katastr.⁹⁷¹

Když vypukl požár v roce 1762, zasáhl i vedlejší dům čp. 11 na Malém náměstí, který vyhořel.⁹⁷² Zda a v jakém rozsahu oheň poškodil dům čp. 9, nevíme, v pramenech se však žádné škody a případné opravy domu po požáru neuvádějí. Cena domu sice v 90. letech 18. století vzrostla, za růstem ceny je ale nutné hledat jiné faktory. Šlo především o celkový růst cen nemovitostí po stavbě pevnosti a s ní související úbytek volných parcel. Po smrti Jiřího Řeháka dům přešel do rukou jeho manželky Ludmily. V soupisu domů a jejich využitelnosti pro vojenské účely jsou jako majitelé domu zapsáni dědicové Řehákoví a v domě měl být zřízen vojenský pokoj.⁹⁷³ V roce 1794 sepsala Ludmila Pilzová, dříve provdaná Řeháková, závět'. V ní odkázala svému synovi **Františku Řehákovi** dům „na Malém rynku“, šacovaný na 1500 zl. rýn.⁹⁷⁴ Převod na Františka Řeháka pak byl potvrzen při dělení pozůstalosti.⁹⁷⁵ V průběhu 19. století mělo dojít ke klasicistní přestavbě domu, ceny objektu ale přímo nevypovídají, v jakém roce k této zásadní přestavbě, která dům rozšířila o 4 metry do dvora, majitelé domů přistoupili. Z. Doubek uvádí začátek 19. století, ve stavebněhistorickém průzkumu při porovnání map z let 1769 a 1840 se došlo k závěru, že k této přestavbě muselo dojít někdy před rokem 1840.⁹⁷⁶ V době, kdy dům vlastnil František Řehák, byl v roce 1814 sepsán první soupis duší pro jednotlivé domy ve městě. V domě čp. 9 podle něho žilo pouze pět osob. V domě byly dvě bytové jednotky, v jedné domácnosti žil František Řehák s manželkou a starou vdovou, druhý byt obývali manželé bez dětí.⁹⁷⁷ O rok později v domě žilo devět osob a byly zde tři bytové jednotky.⁹⁷⁸ V roce 1820 v domě bydlelo opět pouze pět osob. Ze zápisu nelze vyčíst, kolik se zde nacházelo bytových jednotek, uvažovat se však dá o třech jako v předchozích letech. V jedné domácnosti pobýval František Řehák a jeho manželka Anna.⁹⁷⁹ V roce 1824 v domě pobýval pouze tři obyvatelé. František Řehák s manželkou a jednou starou vdovou.⁹⁸⁰ Co stálo za tak nízkými počty obyvatel v domě, se můžeme jen dohadovat. Vzhledem k tomu,

⁹⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1750–1757*, C14.

⁹⁷¹ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁹⁷² P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88.

⁹⁷³ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

⁹⁷⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, H22.

⁹⁷⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1829–1834*, B8.

⁹⁷⁶ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 34; D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 31.

⁹⁷⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 4.

⁹⁷⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 3.

⁹⁷⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 3.

⁹⁸⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 5.

že v následujících letech začala rozsáhlá přestavba, je možné usuzovat na špatný stav domu a nevyhovující bydlení pro větší počet obyvatel.

K dalším změnám v majitelích domů došlo v roce 1834. Nejprve František Řehák, prodal „*pod Nrem 9 ležící právovárečný dům s tou při tom domě se nacházející zahrádkou*” za 2000 zl. konvenční měny ve stříbře **Janu Poncovi**. Kupující Jan Ponec zaplatil v hotovosti 1080 zl. konvenční měny, zaplatil dluh na domě ve výši 120 zl. konvenční měny a zbývajících částku 800 zl. konvenční měny mohl splácet Františku Řehákovi, přičemž úrok byl 5 %. František Řehák si také vymínil, že várka piva, která vyjde nejdražší, připadne jemu, stejně jako všechny minulé užitky z piva, kořalky a jiného městského práva.⁹⁸¹ Nicméně jen o několik měsíců později, ještě téhož roku 1834, Jan Ponec dům prodal. Patrně právě on začal přestavbu domu. Nový majitel **Josef Caivas** se totiž ujal domu čp. 9 se zahrádkou a se vším na dvoře se nacházejícím stavebním materiálem, cihlami, vápnem, latěmi a jedním oknem za cenu 2440 zl. ve stříbře. Jan Caivas složil hned na místě 1320 zl. ve stříbře. Zavázal se zároveň doplatit částku Františku Řehákovi ve výši 800 zl.⁹⁸² Josef Caivas byl dalším z významných hradeckých měšťanů 19. století, který vlastnil rozsáhlé nemovitosti. V roce 1843 postoupil polovinu svého majetku ve prospěch své manželky Marie Caivasové. Jednalo se o poloviny domů čp. 9 na Malém náměstí, čp. 62 a čp. 139 na Velkém náměstí, dům v Malšovicích čp. 9 a devět pozemků za městem.⁹⁸³ Vlastnil také dva domy na Velkém náměstí, čp. 139 a čp. 140, které byly označovány ještě na počátku 20. století jako *Caivasovy domy*.

Manželé Caivasovi dům vlastnili do konce 60. let 19. století. Soupis duší z roku 1842 uvádí v domě devět obyvatel žijících ve dvou bytových jednotkách. Protože je v nich jako majitel označen stále František Řehák, jedná se o stav ještě před přestavbou domu.⁹⁸⁴ Josef Caivas je jako majitel zapsán na mapě s vyznačením čísel popisných a majitelů domů v roce 1864.⁹⁸⁵ Teprve v roce 1876 dům zakoupili noví majitelé manželé **Václav a Marie Vlasákoví**. Ty pak v roce 1888 vystřídali noví vlastníci, manželé **Jan a Marie Winterovi**, přičemž manželé nežili v Hradci Králové, ale sídlili ve vesnici Doubravě u Hořic.⁹⁸⁶ Podle Z. Doubka byl Jan Winter řezník a v Doubravě u Hořic vlastnil mlýn.⁹⁸⁷ Za doby, kdy byli majiteli, se v Hradci

⁹⁸¹ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837*, D6.

⁹⁸² Tamtéž, E3.

⁹⁸³ SOkA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1841–1844*, M1.

⁹⁸⁴ SOkA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 9.

⁹⁸⁵ SOkA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

⁹⁸⁶ SOkA HK, HK-PM, *Knihy podílníků*, kn. č. 10, s. 16.

⁹⁸⁷ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 34

provedlo v roce 1890 sčítání obyvatel. V domě čp. 9 žilo celkem 23 osob ve čtyřech bytových jednotkách.⁹⁸⁸ Na tomto příkladu můžeme sledovat rozšíření domu z první poloviny 19. století, díky kterému přibýly nové prostory pro další obyvatele. Majitelé, jak již bylo řečeno, bydleli mimo samotné město poblíž Hořic

V roce 1898 dům opět změnil majitele, kterými se stali manželé **Viktor** a **Emilie Müllerovi**.⁹⁸⁹ V roce 1900 proběhlo další sčítání, podle kterého dům obývalo 26 obyvatel ve čtyřech bytových jednotkách. Ani tentokrát majitelé Müllerovi v domě nebydleli.⁹⁹⁰ V roce 1905 dům zakoupil pekař **Josef Formánek** s manželkou **Marií** a manželé následně dům spravovali až do roku 1921.⁹⁹¹

⁹⁸⁸ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 9.

⁹⁸⁹ SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 16.

⁹⁹⁰ SOkA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 9.

⁹⁹¹ SOkA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 16.

Měšťanský dům čp. 10/11 (staré čp. 14, čp. 15)

Obr. č. 41 Dům čp. 10 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům v jižní frontě Malého náměstí s dnešním čp. 10 a šířkou přibližně 16 metrů je tvořen bývalými měšťanskými domy čp. 10 a 11, stará čísla byla čp. 14 a 15. Oba domy mají jednotnou fasádu, která opticky vytváří jeden celistvý dům, ve svém jádru však nadále zachovávají rozvržení původních dvou objektů.⁹⁹² Dnešní označení čp. 11 má dům vystavěný na dvoře poblíž městské hradby. Dům čp. 10 je posledním domem, který je umístěn na konci podloubí začínajícím od domu čp. 3 poblíž bývalé Mýtské brány. V těchto místech předsunutě podloubí končilo. Domy byly zakoupeny a spojeny jedním majitelem v první polovině 19. století, do té doby se jednalo o dva samostatné objekty, proto do té doby budeme o každém

⁹⁹² D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 32.

objektu hovořit zvlášť. V domě byl také od počátku 19. století zřízen zájezdní hostinec U Černého koně, který se na stejném místě nachází do současnosti.

Dům čp. 10 (staré čp. 14)

Stejně jako u ostatních domů na jižní frontě Malého náměstí byla parcelace domu dotvořena někdy ve druhé polovině 13. století, nejpozději však v první polovině 14. století. Do této doby sahá patrně původ gotického domu. Z původních gotických domů se opět dochovalo naprosté minimum památek, které překryly pozdější renesanční přestavby. Podobně jako ostatní domy na jižní frontě Malého náměstí patrně dům zničil požár z roku 1536. Nejdříve můžeme počítat s opravou nebo pozdě gotickou přestavbou, v blíže neurčené době ve druhé polovině 16. století však došlo k renesanční přestavbě domu.

Přímé písemné prameny k domu se podařilo vyhledat až pro první polovinu 17. století. Z předcházejících období se vinou torzovitosti prameny nedochovaly, pro starší období máme navíc málo indicií, které by pomohly některou z trhových smluv v 16. století, pokud taková existuje, k domu bezpečně přiřadit. Nepřímou zmínkou je trhový zápis pro vedlejší dům z roku 1595, ve kterém objekt čp. 9 leží „vedle domu pana Václava Hronše z jedné a vedle domu pana Jáchyma Tábořského ze strany druhé”.⁹⁹³ Z archivního pramene tak vyplývá, že majitelem domu byl **Václav Hroneš**. Ani ten nepatřil mezi bezvýznamné hradecké sousedy. Jeho manželkou totiž byla Anna Marie Škornicová z Vorličné, dcera Jiřího Škornice Balbína z Vorličné, hradeckého císařského rychtáře v letech 1578–1587. Z tohoto hradeckého měšťanského rodu pocházel historik Bohuslav Balbín.⁹⁹⁴ V roce 1601 byl Václav Hroneš z Pařížku uveden jako prokurátor, za něhož se u české komory přimlouval rychtář Jan Roubal a žádal o vyplacení částky z odúmrti jako odměny za vykonanou činnost.⁹⁹⁵ Byl také majitelem domu čp. 123 mezi Malým náměstím a Kavčím pláckem.⁹⁹⁶ Jak dlouho byl majitelem domu čp. 10, se však zjistit nepodařilo. První trhová smlouva spojená s domem čp. 10 je dochována až k roku 1624. Tehdy je jako majitel uveden **Jan Jiří Hroneš**, pravděpodobně syn Václava Hroneše. Jan Hroneš prodal **Janu Šlechtovi**, ševci a majiteli sousedního domu čp. 9, dům „slove na Malém rynku u Mejtské brány ležící, a to vedle domu téhož pana Jana Šlechty strany jedné a domu Jana Bradýře strany druhé” za sumu 100 kop gr. míš., kterou Jan Šlechta na

⁹⁹³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. O7v.

⁹⁹⁴ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 159; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době předběllohorské*, s. 155; A. RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, s. 4–5.

⁹⁹⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 302.

⁹⁹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. G23r.

místě v hotovosti složil.⁹⁹⁷ Jistě nás překvapí velmi nízká cena domu. Objekt musel již čtyři roky po začátku nepokojů a stále přítomnosti vojsk ve městě zaznamenat těžké škody, dalo by se dokonce podle ceny uvažovat, že neměl daleko k pustému domu. Jakékoliv poškození domu ale trhová smlouva neuvádí. Podobně se žádné podrobnosti o stavu nedozvíme z následující trhové smlouvy z roku 1631. Tehdy švec Jan Šlechta spolu s manželkou Kateřinou prodali dům *Hronšovský Jiřímu Flašnerovi a jeho manželce Dorotě „v první čtvrti města mezi domy Matěje Procházky z jedné a Petra Zajička ze strany druhé”* za sumu 300 kop. gr. míš. Jiří Flašner na místě zavdal 200 kop gr. míš., zbylých 100 kop gr. se zavázal splatit ve dvou částkách po 50 kopách gr. míš. Z poznámek o placení splátek v následujících letech se dozvídáme, že již v roce 1633 je Jiří Flašner po smrti a 50 kop gr. míš. za něho odvedla vdova Dorota.⁹⁹⁸

O dění, které dům provázelo v následujících letech, toho příliš nevíme. Jisté však je, že se domu v blíže nespecifikovaném roce ujal nechvalně známý císařský rychtář **Jan Dyringer**. Tato rozporuplná osobnost Hradce v období třicetileté války a krátce po ní se neštítala využít svých pravomocí úřadu, který zastávala v letech 1645–1653 pro bezohledné protiprávní rozšiřování svého majetku nebo dokonce fyzickému trestání bezbranných obyvatel včetně žen.⁹⁹⁹ Podobným způsobem se ale zřejmě Jan Dyringer nezmocnil domu čp. 10, protože do Hradce přišel jen o dva roky dříve, než když je v roce 1637 uváděn při prodeji sousedního domu čp. 9 jako majitel objektu čp. 10.¹⁰⁰⁰ Ve svém držení měl dům až do konce třicetileté války i v období následujícím. Dům čp. 10 je však vynechán v přiznávací fazi k berní rule z roku 1653, ačkoli ještě v té době Janu Dyringerovi patřil.¹⁰⁰¹ Je pravděpodobné, že v zápisu není uveden, protože byl v témže roce po stížnostech městské rady suspendován a v roce 1655 poté, co stále vycházelo najevo množství jeho provinění, z obavy z přísného trestu spáchal sebevraždu. Dům se tak poté dostal do držení obce, které veškerý Dyringerův majetek darovala jeho matka Markéta ve snaze očistit svoji osobu.¹⁰⁰² Dům se pak dostal do rukou **Jana Ferdinanda Kustoše ze Zubího**. Tuto skutečnost přiznala jeho matka hraběnka Eva Ludmila z Valdštejna v roce 1666, kdy také jménem syna dům „*v městě Králové Hradci mezi domy pana Jana Hanyše a domem Procházkovským ležící*” prodala. Cena objektu byla 300 říšských tolarů, což bylo přepočteno na 450 zl. rýn., ze kterých nový majitel měšťan a spoluradní **Václav**

⁹⁹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. H11.

⁹⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. K18v–K19r.

⁹⁹⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 206.

¹⁰⁰⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. L9r.

¹⁰⁰¹ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 3v–4r.

¹⁰⁰² J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, s. 206.

Ludvík Sýkora, na místě složil 300 zl. rýn., zbytek se pak podle městského práva zavázal zaplatit v budoucnu.¹⁰⁰³ Václav Sýkora patřil také k jedné z nejpřednějších hradeckých měšťanských rodin, v letech 1681–1693 byl hradeckým císařským rychtářem. Jedna z jeho dcer Veronika se pak provdala za Františka Bláhu, syna předešlého císařského rychtáře Václava Bláhy.¹⁰⁰⁴ Sňatková politika předních měšťanských rodů tak byla patrná i v případě rodiny Sýkorových. Václav Ludvík Sýkora byl také majitelem domu čp. 149 na Velkém náměstí.¹⁰⁰⁵ Václav Ludvík Sýkora se jistě postaral o základní opravy domu, které by ho reprezentovaly především v období, kdy byl císařským rychtářem. Cena domu do 90. let 17. století vzrostla na 1000 zl. rýn., přičemž růst přes 1000 zl. rýn. nebyl v této době u domů příliš obvyklý. Václav Ludvík Sýkora objekt držel do své smrti v roce 1693, následně o rok později došlo k dělení majetku mezi dědice.¹⁰⁰⁶ Prvně je zmiňován dům „v první čtvrti města” za 1000 zl. rýn. (čp. 10), dále pole, zahrada na Pražském předměstí, louka v Malšovicích a krám se zbožím (1716 zl. rýn.) v soupisu nemovitostí, dále zlatý řetízek a hotové peníze pro děti. Majetek činil celkem 4376 zl. rýn. a 13 kr., dluhy pak 542 zl. rýn. Domu čp. 10 se podle dělení ujal syn **Václav mladší Sýkora**.¹⁰⁰⁷

Václav mladší Sýkora sice nedosáhl tak významných postů jako jeho otec Václav Ludvík, přesto nebyl jeho podíl na chodu města zanedbatelný. Působil nejprve jako městský syndikus, později jako radní písař. Zemřel roku 1713, ale městským konšelem se pravděpodobně nikdy nestal. Od roku 1694 byla jeho manželkou **Anna Františka**, rozená Gregoryová, dcera Václava Gregorya, hejtmana hořického panství.¹⁰⁰⁸ Ta se po manželově smrti v roce 1713 ujala domu čp. 10. Jako majitelka je zapsána v šacuňku domů z roku 1727. Dům je označen jako prostřední kvality, je u něho také poznámka „prostornější”, proto byla jeho kontribuce o 2 zl. rýn. vyšší než obvyklá cena 12 zl. rýn. Františka Sýkorová však kromě domu ve městě nevlastnila žádnou nemovitost na jednom z předměstí.¹⁰⁰⁹ Až v roce 1731 Františka Sýkorová, vdova radního písaře Václava Sýkory, prodala „*dům varní v první čtvrti města tohoto mezi domy p. Václava Müllera a pí. Roziny ovdovělé Šeršové*” za sumu 1650 zl.

¹⁰⁰³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. O26r.

¹⁰⁰⁴ P. POLEHLA – J. VOJTÍŠKOVÁ, *Poválečná obroda*, s. 226; Josef P. RADOSTICKÝ, *Královéhradecké, chrudimské, pražské rodiny erbovní a měšťanské*, Vídeň 1919, s. 25.

¹⁰⁰⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. S6r.

¹⁰⁰⁶ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 62.

¹⁰⁰⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728*, D6.

¹⁰⁰⁸ M. VAŠATA, *Královéhradecká městská kancelář v letech 1648–1700*, s. 60–61.

¹⁰⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

rýn. Kupcem se stal **Jiří František Rudl** s manželkou **Alžbětou**.¹⁰¹⁰ Alžběta pocházela z rodiny Pekelských, dalšího významného hradeckého měšťanského rodu.¹⁰¹¹ Václav a Alžběta Pekelští jí dokonce odkázali dům čp. 140 na Velkém náměstí.¹⁰¹² Manželé Rudlovi dům vlastnili po několika dalších letech, Jiří František Rudl se objevuje mezi majiteli domu v podkladech pro tereziánský katastr z roku 1752.¹⁰¹³

Významnou událostí v 60. letech 18. století byl požár města z roku 1762. U předchozích domů ke škodám na budovách nedošlo, protože byly od epicentra požárů vzdálené. Jinak tomu bylo u domu čp. 10. Oheň ho sice nezasáhl přímo, ale velmi citelně poničil sousední dům čp. 11, který musel být následně téměř znovu vystavěn. V jeho základech totiž chybí téměř všechny renesanční prvky a dům byl vystavěn v barokním slohu.¹⁰¹⁴ Písemné zprávy o tom, že požár poškodil sousední dům, nemáme, přesto lze pochybovat o tom, že by žádné škody neutrpěl. Lze uvažovat minimálně o částečném vyhoření střechy nebo poškození fasády od hořícího sousedního domu. Majiteli domu byli manželé Rudlovi do roku 1764, trhovou smlouvu o prodeji domu se však nalézt nepodařilo. Majiteli se nicméně stali **Mikuláš a Barbora Praunšmídovi**. V roce 1780, kdy se vyhotovoval soupis domů v Hradci pro vojenské účely, je v domě jako majitel uveden Mikuláš Praunšmíd a v domě kvartýr.¹⁰¹⁵ Dům je následně prodán v roce 1785. Majitelka Barbora Praunšmídovská prodala dům „v první čtvrti města sub Nro. conscript. 14 situovaný dům varní“ ve veřejné dražbě. Novými majiteli se stali **Jan a Walburga Porstensteinovi**, kteří dům koupili za 3000 zl. rýn.¹⁰¹⁶ Jan Portenstein byl pravděpodobně synem Šimona Portensteina, hradeckého královského rychtáře z let 1741–1767.¹⁰¹⁷ V roce 1790, když Jan Porstenstein prodával svůj dům čp. 153 na Velkém náměstí, byl uveden jako radní města Prahy.¹⁰¹⁸ Dům čp. 10 ale Jan Porstenstein s manželkou Walburgou drželi pouze rok.

V roce 1786 dům „v první čtvrti města dle domu Jiřího Janečkovského z jedné, pak dle domu Vojtěcha Pilzovského z druhé strany sub Nro. Conscript. 15 situovaný dům varní“ spolu se šancemi, které se vzadu u domu nacházejí, za sumu 3200 zl. rýn. Noví majitelé **Josef**

¹⁰¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, L11.

¹⁰¹¹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 106.

¹⁰¹² SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, H5.

¹⁰¹³ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁰¹⁴ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88–89; D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 33.

¹⁰¹⁵ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁰¹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1783–1817*, O17.

¹⁰¹⁷ P. POLEHLA – J. VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 286.

¹⁰¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, P13.

a **Rozálie Cejpovi** v hotovosti zaplatili 1400 zl. rýn. Součástí ceny domu bylo záduší u kostela sv. Anny ve výši 500 zl. rýn.¹⁰¹⁹ Josef Cejp byl potomek jedné z nejslavnějších a také nejbohatších hradeckých měšťanských rodin, která je doložena již z prvních písemných pramenů z první poloviny 16. století. Nesmíme opomenout Martina Cejpa z Peclínovce, primase, který zemřel během moru v roce 1599. Jeho potomci ještě zastávali významné úřady během 17. století, od 18. století rodina postupně ztrácela na významu.¹⁰²⁰ Ve druhé polovině 18. století a na začátku 19. století již její členové nepoužívali přídomku z Peclínovce a rozvětvená část rodiny značně zchudla. Majitel domu čp. 10 Josef Cejp zemřel téměř hned po zakoupení domu v roce 1786 na souchotiny.¹⁰²¹ Rozálie pak dům spravovala do své smrti v roce 1812, kdy dům přešel na **Františka Cejpa** a ostatní dědice (dětí Josef Cejp, Jan Cejp, Rozárie Cejpová, vdova Terezie Cejpová).¹⁰²² František však zemřel jen o tři roky později v roce 1815.¹⁰²³ František Cejp je ještě jako majitel domu uveden v roce 1814 v prvním soupisu duší pro Hradec Králové. V domě žilo celkem 25 obyvatel, ale žádný student.¹⁰²⁴ Ještě v následujícím roce byl František Cejp uveden jako majitel domu, tentokrát zde bydlí celkem 21 osob včetně rodiny Cejpovské.¹⁰²⁵ Ještě za života Františka Cejpa nebo po jeho smrti se dědicové pustili do rozsáhlé klasicistní přestavby domu. Rok 1816 je uveden na klasicistním portálu při vstupu do objektu a upomíná k dokončení stavebních prací. Na portálu jsou majuskuly IM a pod vším nápis „*Kdo w Boha daufá ten sobě nezaufá, chudobu w zboží, přijímá za dar Boží*“. Do stejné doby patrně spadá výstavba pavlače s arkádami.¹⁰²⁶ Víme, že Cejpové po přestavbě dům v licitaci v roce 1816 prodali, nápis zřejmě odráží těžkou situaci rodiny, ve které zemřeli poměrně krátce po sobě majitelé domu, a děti byly nuceny uchýlit se k jeho prodeji.

Novým majitelem se stal **Jan Hunšovský** s manželkou **Annou** rozenou Lorencovou. Majitelé za dům zaplatili 11 667 zl. vídeňské měny, což ho zařadilo v té době mezi jeden z nejdražších objektů v celém hradeckém intravilánu. Velkou část ceny domu ale tvořila pasiva

¹⁰¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1783–1817*, O18.

¹⁰²⁰ A. RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, s. 6–7.

¹⁰²¹ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1784–1806*, sign. 51–21. fol. 113v.

¹⁰²² SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1810–1817*, K2.

¹⁰²³ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1806–1846*, sign. 51–22., s. 140.

¹⁰²⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 4.

¹⁰²⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 4.

¹⁰²⁶ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 32–33.

a obecně mnohé dluhy od Cejpů, stejně jako jejich podíly na domě.¹⁰²⁷ Za Jana Hunšovského došlo ke spojení se sousedním domem čp. 11, kterého byl v tomto období také majitelem. Od té doby již byly dějiny objektu totožné. V tuto chvíli se proto zaměříme na starší dějiny domu čp. 11.

Dům čp. 11 (staré čp. 15)

Dům je posledním z řady objektů od Mýtské brány, který má předsunuté podloubí do Malého náměstí. Také u něho lze prvotní fázi vývoje předpokládat v první polovině 13. století, případně nejpozději v první polovině 14. století. Poté byl po vytyčení Malého náměstí postaven gotický, zděný dům. Z něho se do dnešních dnů nedochovaly žádné pozůstatky, protože dům byl vážně poškozen hned při dvou velkých požárech, proto musel být téměř znovu vystavěn jak v renesančním, tak barokním obdobím. První požár zasáhl dům v roce 1536 a vyžádal si stavbu nového domu, patrně pozdně gotického. Jistotu potvrzenou písemnými prameny nemáme, přesto je téměř jisté, že i tento dům požár z velké části poničil, vzhledem k údaji, že v celém městě zůstalo stát pouze 25 domů, a to patrně na západní straně hradeckého intravilánu.¹⁰²⁸ Bohužel nejstarší trhové smlouvy z 16. století se s domem čp. 11 nepodařilo ztotožnit. Přesto na základě trhové smlouvy vedlejšího domu čp. 12 z roku 1599 lze předpokládat, že majitelem domu byl **Adam Smetana**.¹⁰²⁹ Smlouva o prodeji domu novému majiteli byla podle poznámek zapsána do druhé bílé trhové knihy, která se nedochovala.

První trhová smlouva, která se dá s jistotou k domu čp. 11 přiřadit, tak pochází až z roku 1623. Tehdejší majitelka, nám již známá **Ester Zajičková**, rozená Hanyšová, manželka Petra Zajička a po jistý čas spolumajitelka domu čp. 9 také na Malém náměstí, tehdy prodala dům „v první čtvrti města ležící vedle domu Jana Hronše ze strany jedné a domu paní Anny Sukové ze strany druhé” bradýři **Janu Krušvicovi** a jeho manželce **Evě** za cenu 1100 kop gr. míš. Jan Krušvic zavdal na místě 250 kop gr. míš., každoročně se pak zavázal platit 25 kop gr. míš.¹⁰³⁰ Cena domu je v prvních letech války stále poměrně vysoká, lze proto předpokládat, že nebyl poškozen takovým způsobem jako ostatní domy v okolí. Jan Bradýř, jak se mu také říkalo, je pak zapsán v trhové smlouvě sousedního domu čp. 10 z roku 1624.¹⁰³¹ Připomeňme si, že v západní frontě Malého náměstí měl o něco později, krátce po třicetileté válce, dům hradecký

¹⁰²⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, L10.

¹⁰²⁸ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

¹⁰²⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. R12v.

¹⁰³⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. E20v.

¹⁰³¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. H11.

lazebník, o soustředění řemesel souvisejících s péčí o tělo přesto nelze hovořit. Kolem roku 1627 bradýř Jan Krušvic zemřel, stejně jako jeho manželka Eva. V roce 1628 jsou již uvedeni pouze sirotci Jana Krušvice, zastoupené poručníky Janem Landou a Petrem Zajíčkem. Ti na místě sirotků prodali dům „*v první čtvrti města ležící [...] vedle domu paní Anny Sukové z jedné a Jana Šlechty, ševce, ze strany druhé*” za sumu 1000 kop gr. míš. Nový majitel **Matěj Procházka**, později uváděný mezi hradeckými radními, s manželkou **Annou Procházkovou** zavdali na místě pouhých 60 kop gr. míš., ještě téhož léta dalších 60 kop gr. míš., platit pak měli každoročně 25 kop gr. míš. na svatého Havla. Níže v rozpisu je poznámka, že z ceny 1000 kop gr. míš. bylo „*sleveno*” 100 kop gr. míš.¹⁰³² Oproti jiným sousedům Matěj Procházka purkrecht pečlivě splácel i v následujících letech do roku 1644. Pak v roce 1649 odevzdal 25 kop gr. míš. za předchozí léta 1645, 1646, 1647 a 1648.¹⁰³³ Poslední peníze za dům byly odevzdány až v roce 1678 po smrti Matěje Procházky. Přesto můžeme konstatovat, že Matěj Procházka byl jeden z mála, který byl schopen i v těžké době třicetileté války téměř pravidelně platit své závazky za dům. Možná to bylo způsobeno tím, že jeho dům patrně zůstal během celého období těžkostmi téměř nedotčen, jak o tom vypovídala cena domu v následujících letech. Matěj Procházka je uveden jako majitel domu v přiznávací fasi k berní rule z roku 1653. V kolonce povolání je uvedeno „*živnost městská*”, vedle domu čp. 11 vlastnil také zahradu na předměstí s chalupou, nově vysazenou zahradu, ale také „*druhý dům v ulicích v městě*”, tedy v lokalitě poblíž Hradu.¹⁰³⁴

Po smrti své manželky Anny se spolumajitelkou domu před rokem 1658 stala jeho druhá žena **Dorota Procházková**. Po jeho smrti se pak podruhé provdala za **Jana Cejpa z Peclínovce**, který se stal spolumajitelem domu, a to někdy před rokem 1673. Jan Cejp z Peclínovce, užívající ještě predikát, byl potomkem slavného hradeckého primasa Martina Cejpa z Peclínovce. Manželé Cejpovi, dědicové domu čp. 11 po Matěji Procházkovi, následně **Evě Uhlířové**, dcery Matěje Procházky a manželky již několikrát zmiňovaného **Petra Bernarda Uhlíře**, majitele domu čp. 4, v roce 1694 předali dům „*po neb. panu Matějovi, otci jejím, v první čtvrti městě mezi domy slovně poct. pana Václava Sýkory, písaře radního, z jedné a sirotků po neb. p. Martinovi Hunšovskému z druhé strany*”, ale bez uvedení jeho ceny. Kromě toho přešla na Evu Uhlířovou chalupa na Střezině se zahradou, další zahrada na Střezině, pole u Věkošů, pod Rožberkem a na Pražském předměstí za božími muky. Janu Cejpovi ještě

¹⁰³² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. E20v.

¹⁰³³ Tamtéž, fol. F1r.

¹⁰³⁴ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 3v–4r.

náležel dům ve třetí čtvrti města a několik pozemků a zahrad.¹⁰³⁵ Matěj Procházka měl dle záznamu nashromážděný značný majetek. Zároveň vedle objektů čp. 4 a 6 na Malém náměstí přibyl do rodového nemovitého majetku rodiny Uhlířů také třetí dům na Malém náměstí čp. 11, což je nepochybně nezanedbatelná kumulace domů na Malém náměstí v rukou členů jedné rodiny.

Po smrti Petra Bernarda Uhlíře byl majetek v roce 1721 rozdělen mezi dědice. Jedná se v první řadě o dům „v první čtvrti města mezi domy paní Františky ovdovělé Sýkorové a pana Matěje Hunše oboustranně ležící“, včetně masného krámu v tzv. Velkých krámech za 1300 zl. rýn. Petr Bernard Uhlíř dále vlastnil dvůr na Střezině v ceně 300 zl. rýn., ale také několik zahrad a rolí na předměstí. Celkem byl jeho majetek vyčíslen na 4825 zl. rýn., z toho 1310 zl. rýn. tvořily dluhy. Dům poté připadl na dceru **Rozinu Šaršovou**.¹⁰³⁶ Rozina Šaršová je jako majitelka spolu s ostatními dědici Uhlířovými zapsána také v šacuňku hradeckých domů z roku 1727. Dále vlastní dva domky na Mýtském předměstí. Dům čp. 11 je ohodnocen jako střední kvality.¹⁰³⁷ Majitelkou zůstala do roku 1736, kdy objekt na Malém náměstí ve finanční tísní prodala, aby byla schopna zaplatit všechny dluhy a také proto, aby „dům čím dáleji, tím víceji ke spuštění nepřišel“. Nová majitelka **Anna Ernestová**, rozená Dynková, dům zakoupila v licitaci a „obětovala“ za něj 1350 zl. rýn. v hotovosti. Součástí domu byla také šancovní zahrádka a mydlářská dílna. Vdova Rozina Šaršová tak patrně na dvorku domu provozovala mydlářskou živnost, která ji však nedokázala uživit. Ještě v den zakoupení domu Anna Ernestová dům obratem postoupila svému bratrovi hradeckému městskému rychtáři **Janu Dynkovi**.¹⁰³⁸ Ten se tak stal novým majitelem domu. Jan Dynek se patrně postaral o základní opravy chátrajícího domu. Jan Dynka je uveden jako majitel domu v roce 1752 v podkladech pro tereziánský katastr.¹⁰³⁹

Katastrofu pro dům přinesl pak rok 1762 a s ním spojený požár města. Jakým způsobem došlo k tomu, že dům vzplál, nevíme, zřejmě ale silný vítr, který ten den panoval, přenesl jiskry z některého z hořících domů.¹⁰⁴⁰ Přestože byly tyto domy od sebe poměrně vzdálené, oheň dům patrně vypálil do základů. O této události vypovídá stavebněhistorický průzkum z roku 1956, podle kterého na domě nezůstaly dochovány téměř žádné renesanční prvky. Dům tak musel

¹⁰³⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. R25.

¹⁰³⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728*, P11.

¹⁰³⁷ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁰³⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1728–1738*, K20.

¹⁰³⁹ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁰⁴⁰ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 89.

rychtář Jan Dynka vystavět znovu. Rozvržení bylo úplně nové, z této doby pochází také klenby vstupní chodby a místnosti napojené na podloubí.¹⁰⁴¹

Radní Jan Dynka rok po požáru domu, v roce 1763, sepsal poslední vůli. V ní mj. hovoří o svém domu, nyní šacovaném na 1600 zl. rýn., který byl nedávno vystaven „*neštěstí a zkáze*“. Ten odkázal své manželce **Barboře Dynkové**.¹⁰⁴² Nedlouho po jeho smrti se podruhé vdala za Jiřího Janečka. V roce 1776 sepsala Barbora Janečková závěť. V ní uvádí, že sice má dům v hodnotě 1800 zl. rýn., na druhé straně ale také dluhy ve výši 1160 zl. rýn. V závěti dům odkazuje manželovi a univerzálnímu dědici, tesařskému mistrovi **Jiřímu Janečkovi** a prosí ho, aby všechny dluhy řádně zaplatil.¹⁰⁴³ Jiří Janeček dům dále spravoval. V soupisu hradeckých domů a jejich využití pro vojenské účely je jako majitel domu se starým číslem popisným 15 uveden Jiří Janeček, v domě se nacházel vojenský pokoj.¹⁰⁴⁴ Jiří Janeček zemřel v roce 1789 a podle soupisu domů z roku 1790 a jejich majitelů jsou u popisného čísla uvedeni potomci Jiřího Janečka.¹⁰⁴⁵ Dědicové dům vlastnili ještě v roce 1800, jak uvádí trhová smlouva pro sousední dům čp. 12.¹⁰⁴⁶

Následně se před rokem 1809 majitelem domu stal **Jan Hunšovský** s manželkou **Annou** rozenou Lorencovou. Přesnou trhovou smlouvu o prodeji domu se však nalézt nepodařilo. Jan Hunšovský je nicméně uveden jako majitel domu již v prvním soupisu duší pro Hradec Králové. V domě čp. 11 žilo celkem 21 osob. Jan Hunšovský s manželkou Annou a sedmi dětmi a další dvě rodiny.¹⁰⁴⁷ O rok později bylo zapsáno 18 osob, opět s Janem Hunšovským a jeho rodinou spolu s dalšími dvěma rodinami.¹⁰⁴⁸ V roce 1816 Jan Hunšovský koupil sousední dům čp. 10. Krátce poté se již oba objekty začaly uvádět společně, buď pod čp. 10/11 nebo stále samostatně jako čp. 10 a čp. 11.

Dům čp. 10/11

V domě sídlil již zmíněný hostinec U Černého koně, který byl jedním ze tří hostinců v hradeckém intravilánu (vedle hostince U Zlatého Beránka a U Modré hvězdy).¹⁰⁴⁹ V soupisu

¹⁰⁴¹ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 33.

¹⁰⁴² SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, fol. D18.

¹⁰⁴³ Tamtéž, s. G23.

¹⁰⁴⁴ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁰⁴⁵ SOKA HK, sbírka varií, *Popsání města Králova Hradce dle numer roku 1790*, kart. č. 45.

¹⁰⁴⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1801–1803*, C16.

¹⁰⁴⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 5.

¹⁰⁴⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 4.

¹⁰⁴⁹ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti. Na cestě k moderní národní společnosti (1748–1848)*, s. 349.

duší z roku 1820 jsou již oba domy uvedeny společně pod číslem čp. 10/11. V objektu žije 38 osob. Rodina Jana Hušnovského s manželkou, spolu s dalšími šesti rodinami. V domě nadále nebyli ubytovaní studenti.¹⁰⁵⁰ Podle soupisu duší z roku 1824, o čtyři roky později, byly objekty uvedeny odděleně. Čp. 10 obývalo 25 osob včetně Jana Hušnovského s rodinou. V čp. 11 žilo osm osob.¹⁰⁵¹

Jan Hunšovský byl majitelem domu do roku 1837. Tehdy domy s čp. 10 a čp. 11 prodal novému majiteli **Adolfu Zobelovi** za cenu 16 000 zl. konvenční měny. Součástí ceny byly podíly pro jednotlivé dědice Jana Hušnovského a četné dluhy i pohledávky. Adolf Zobel musel tedy cenu domu splácet.¹⁰⁵² Soupis domů z roku 1842 objekty čp. 10 a čp. 11 opět uvádí odděleně, ačkoliv vývoj v této době byl pro oba domy společný. V čp. 10 žilo deset osob ve dvou bytových jednotkách, v čp. 11 pak 14 osob ve čtyřech bytových jednotkách. Byl zde ještě uveden obchodník Jan Hunšovský s rodinou, nikoliv však jako majitel domu.¹⁰⁵³ Adolf Zobel tedy v domě nebydlel, naopak ještě nějakou dobu zde žila rodina Hušnovských, i když domy prodala. V době, kdy dům vlastnil Adolf Zobel, se v něm v roce 1841 při své návštěvě v Hradci Králové ubytoval arcivévoda Štěpán.¹⁰⁵⁴ Adolf Zobel majitelem zůstal pouze do roku 1843, kdy domy čp. 10 a čp. 11 prodal za cenu 26 000 zl. konvenční měny. Cena domu stoupla oproti minulému trhu o 10 000 zl. konvenční měny. Novým majitelem domu se stal opět nám již známý **Josef Caivas**, svého času krátce majitel domu čp. 9.¹⁰⁵⁵ Značnou část z ceny domu však tvořila pasiva, která postupně Josef Caivas začal snižovat. Zřejmě v době Adolfa Zobela došlo ke klasicistním úpravám domu čp. 11, protože také v tomto domě máme zaznamenány stavební úpravy v pozdně klasicistním období, ve kterém došlo také k rozšíření budovy do zadní části.¹⁰⁵⁶ Ani Josef Caivas dům nevlastnil dlouho dobu, protože dům čp. 10/11 prodal v roce 1844 **Antonínu Reisichovi**, gymnaziálnímu profesorovi za 24 000 zl. konvenční měny. Cena domu se ponížila o pasiva, která Josef Caivas na domě zaplatil.¹⁰⁵⁷ V této době byl v hospodě U Černého koně obcerstven další významný host, pruský král Fridrich Vilém IV. Příští rok se v hostinci obcerstvil také saský král Fridrich August II. a téhož roku opět arcivévoda Štěpán.¹⁰⁵⁸

¹⁰⁵⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 4.

¹⁰⁵¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 6.

¹⁰⁵² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1837–1841*, A19.

¹⁰⁵³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 10–11.

¹⁰⁵⁴ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti. Na cestě k moderní národní společnosti (1748–1848)*, s. 344.

¹⁰⁵⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1841–1844*, L10.

¹⁰⁵⁶ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 33.

¹⁰⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1844–1846*, F7.

¹⁰⁵⁸ M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti. Na cestě k moderní národní společnosti (1748–1848)*, s. 344.

Dům čp. 10/11 tak hostil v první polovině 19. století řadu významných osobností. Po šesti letech v roce 1850 byl dům opět prodán. Gymnaziální profesor Antonín Reisich prodal svůj dům čp. 10/11, směřující až k zadním šancím, svému synovi **Emilu Reisichovi** za cenu 12 071 zl. konvenční měny. Z domu se stále muselo vyplácet sestrám Hunšovským 3529 zl. konvenční měny, na dům byla vázána stále četná pasiva, například také 3000 zl. konvenční měny bývalému majiteli Adolfu Zobelovi.¹⁰⁵⁹ Roku 1853 se majitelem domu stal **Jan Souček**, který byl zároveň hostinským U Černého koně.¹⁰⁶⁰ Uveden byl jako majitel domů v soupisu domů a jejich majitelů na plánu z roku 1864.¹⁰⁶¹

Obr. č. 42 Vstup na podloubí v domě čp. 10 ve 30. letech 20. století¹⁰⁶²

V roce 1864 dům zakoupil soukromník **Antonín Hanke**, který byl majitelem objektu až do počátku 20. století.¹⁰⁶³ V roce 1874 je uveden jako majitel domu v zápisech

¹⁰⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, K1.

¹⁰⁶⁰ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 37.

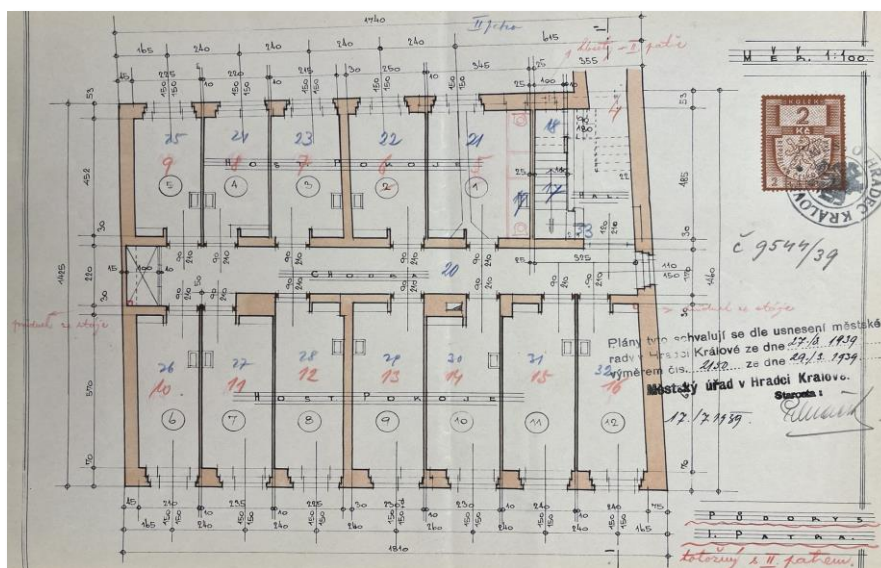
¹⁰⁶¹ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

¹⁰⁶² SOKA HK, *Sbírka fotografií, Malé náměstí*, sign. I-92.

¹⁰⁶³ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 17.

právozárečného měšťanstva v Hradci Králové.¹⁰⁶⁴ Ve sčítání lidu z roku 1890 dům obývalo celkem 39 osob v šesti bytových jednotkách. V prvním bytě žil také majitel domu Antonín Hanke, starý mládenec, spolu se svojí sestrou Paulinou Gottsteinovou a neteří Pavlínou Skalovou. Další byty obývali nájemníci, povozník Jindřich Mikeš s rodinou, ale také ředitel muzea Jan Pištěk nebo profesor reálného gymnázia Vincenc Uzel. Porovnáme-li situaci s jinými domy, o kterých bylo již psáno, žila zde spíše lépe situovaná střední třída.¹⁰⁶⁵

O deset let později, v roce 1900, v domě žilo 18 obyvatel. V prvním bytě Antonín Hanke se svojí sestrou Pavlínou a služebnou Vilemínou Tobiškovou. Hostinský byt obýval Adolf Bařtipán, hostinský od Černého koně. Většinu zbývajících nájemníků tvořila obsluha hospody, v objektu žil vrchní číšník Josef Čadil, číšník Josef Liška a učeň Josef Měkota, dále pokojská, kočí a dvě služky.¹⁰⁶⁶ V roce 1905 se majitelem domu stal sládek **Gustav Hanke**. Posledními majiteli domu před rokem 1918 se v roce 1911 stali manželé **Jan a Anastázie Vocelovi**, kteří dům koupili za 135 000 korun rakouských.¹⁰⁶⁷ Celková propozice domu byla změněna po přestavbě domu v roce 1939, při které vzniklo celkem 24 pokojů ve dvou patrech.¹⁰⁶⁸

Obr. č. 43 Nově vystavěné hostinské pokoje U Černého koně čp. 10/11 v roce 1939¹⁰⁶⁹

¹⁰⁶⁴ SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹⁰⁶⁵ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 10/11.

¹⁰⁶⁶ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 10/11.

¹⁰⁶⁷ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 17; Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 37.

¹⁰⁶⁸ SOKA HK, HK-BS, *Domovní daň (stavební plány cca 1880–1948)*, inv. č. 93, čp. 10/11.

¹⁰⁶⁹ SOKA HK, HK-BS, *Domovní daň (stavební plány cca 1880–1948) – plány výstavby hostinských pokojů*, inv. č. 93, čp. 10/11.

Měšťanský dům čp. 12 (staré čp. 16)

Obr. č. 44 Dům dnes bez čísla popisného (dříve čp. 12) v roce 2024 (foto P. Bártík)

Bývalý měšťanský dům s novým čp. 12 a starým čp. 17 dnes nemá žádné oficiální číslo popisné, pouze parcelní číslo st. 15/1 a je součástí vedlejšího domu čp. 10 a hospody U Černého koně. V minulosti však byl objekt čp. 12 měšťanským domem v jižní frontě Malého náměstí. Číslo popisné 12 má dnes dům v zadní části dvora poblíž bývalé městské hradby. Šířka objektu je přibližně 7 metrů. V případě bývalého čp. 12 se jedná o první dům v řadě, který nemá předsunuté podloubí hlouběji do Malého náměstí. Z. Doubek usuzuje, že tzv. Máselná podsíň, která byla součástí domů v jižní frontě Velkého náměstí, končila v nejvýchodnější části právě zde, stavebněhistorický průzkum z roku 1956 však podloubí v domě nezmiňuje.¹⁰⁷⁰ Stejně tak F. Švenda při požáru domu čp. 14 uvádí, že stál na začátku podsíně, proto se předpokládá, že

¹⁰⁷⁰ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 39; D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 34.

Máselná podsín začínala až od domu čp. 14, nikoliv od domu čp. 12.¹⁰⁷¹ Počátky domů sahají pravděpodobně do druhé poloviny 13. století, nejpozději však do první poloviny 14. století, jako u ostatních domů v jižní frontě Malého náměstí. Gotický dům zřejmě vznikl při vytyčení Malého náměstí. Gotické zdivo bylo podle Z. Doubka nalezeno při přestavbách v přízemní části domu, avšak neuvedl, kdy k nálezům došlo, ani zdroje, odkud své poznatky čerpal.¹⁰⁷² Renesanční objekt, který je částečně stále dochován v základech současného domu, má své počátky ve třetí čtvrtině 16. století. Dům předtím zřejmě zanikl po požáru v roce 1536, při kterém vyhořelo celé město kromě 25 domů, patrně na západní straně hradeckého intravilánu.¹⁰⁷³ Bohužel jako u většiny ostatních domů, ani objekt čp. 12 se nepodařilo ztotožnit s konkrétními trhovými smlouvami z první poloviny 16. století. Tím, že se dům nacházel již poměrně daleko od Mýtské brány či jiného topografického bodu, který by byl vodítkem v trhových smlouvách, nejsme schopni s jistotou o dějinách objektu po většinu 16. století uvést konkrétní poznatky.

Nejstarší dohledanou trhovou smlouvu, kterou se podařilo s domem čp. 12 ztotožnit, pochází až z roku 1599. Dům je označen jako *Karáskovský*, proto musel být v minulosti vlastněn pravděpodobně nějakým členem rodu **Karásků ze Lvovic**. Starší trhová smlouva se ovšem nacházela v nedochované trhově knize, proto více podrobností o konkrétním majiteli neznáme. V uvedeném roce 1599 byla majitelkou domu **Marie Dopijánková**, vdova po zemřelém **Václavu Dopijánkovi**. Ta prodala dům, „*jenž slove Kovandovský, i s pivovarem a což k pivovaru, jako pánev, kád' a jiné potřeby, náleží i se vším, co se v domě nachází (kromě, co jest ve sklepe zamčeno, a dva stoly, dvě stolice a dvě neb tři lože s nebesy) v městě tomto mezi domy p. Adama Smetany a Doroty Taláčkové, vdovy, oboustranně ležící*” za sumu 1600 kop gr. míš. Novým majitelem domu se stal **Václav Suk Třebechovický**, kantor a soused z hejtmanství sv. Antonína, spolu s manželkou **Annou Sukovou**. Václav Suk na místě zavdal 550 kop gr. míš., zbývající částku se zavázal splácet každoročně na sv. Václava 40 kop gr. míš.¹⁰⁷⁴ Zajímavostí je bezesporu zmínka o pivovaru, který ale v budoucnu v písemných pramenech k domu čp. 12 není více připomínán.

Trhové smlouvy k domu pro období třicetileté války se nedochovaly, přesto můžeme řadu věcí zjistit ze zápisu pravidelných splátek na dům, placených až do jeho řádného a úplného

¹⁰⁷¹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 70.

¹⁰⁷² Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 39.

¹⁰⁷³ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 34; F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

¹⁰⁷⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. R12v.

splacení v roce 1626. Václav Suk zemřel koncem roku 1613 nebo v první polovině roku 1614. Dům poté převzala vdova Anna Suková, která peníze odváděla poctivě po každý rok.¹⁰⁷⁵ Jako majitelka domu byla uvedena v trhových smlouvách pro sousední dům čp. 11 v letech 1623 a 1628. V roce 1629 zemřela a veškeré její movité i nemovité statky včetně domu čp. 12 na Malém náměstí převzal její vnuk **Samuel Suk**, hradecký měšťan, bakalář a druhý radní písař. V roce 1636 splácel dluh mlynáři Václavu Wolfovi z Malšovic.¹⁰⁷⁶ Nejpozději od roku 1644 působil jako přední radní písař, později byl také literárně činný.¹⁰⁷⁷ Samuel Suk byl také zmíněn jako člen hradeckého literátského bratrstva.¹⁰⁷⁸ F. Švenda pro rok 1642 uvádí, že Samuelu Sukovi spadly dva domy, kde v letech 1638 a 1639 ložíroval se svým štábem kníže florentský.¹⁰⁷⁹ Nepochybně byl na mysli také dům čp. 12, ačkoliv má dodnes řadu původních renesančních prvků. Je proto možné, že domy byly spíše těžce poškozeny, ale nebylo nutné přistoupit k jejich opětovné výstavbě. Samuel Suk je pak uvedený jako majitel domu v příznávací fasi pro berní rulu z roku 1653. Podle ní vykonává městskou živnost a kromě domu má spáleniště na podměstí.¹⁰⁸⁰ V letech 1652 až do své smrti v roce 1665 pak byl hradeckým primasem.¹⁰⁸¹

V blíže neurčeném roce, pro který se nepodařilo najít trhovou smlouvu, se majitelem domu stal **Martin Hunšovský**. Ten je již v roce 1676 uváděn jako nebožtík.¹⁰⁸² V roce 1694 jsou při prodeji sousedního domu čp. 11 uvedeni jako majitelé sirotci po Martinu Hunšovském.¹⁰⁸³ Podobně také při prodeji sousedního domu čp. 13 v roce 1699.¹⁰⁸⁴ Smlouva o prodeji domu čp. 12 se dochovala teprve pro rok 1717. Otázkou je, zda se jednalo o Martina Hunšovského, majitele domu před rokem 1676, nebo zda spíše o jeho syna. Vzhledem k době mezi oběma kontrakty se ale přikláníme k názoru, že se jednalo o nástupce Martina Hunšovského. Po jeho smrti připadl dům „v první čtvrti města zdejšího mezi domy pana Jana Josefa Fišera z jedné a p. Petra Bernarda Uhlíře ze strany druhé ležící“ v ceně 900 zl. rýn. synovi **Matěji Hunšovskému**. Do dědictví Martina Hunšovského dále patřila také zahrada, chalupa, dvůr, dvě louky, role a chalupa

¹⁰⁷⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. R13r–R13v.

¹⁰⁷⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. K19v.

¹⁰⁷⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Ve víru třicetileté války*, s. 203–204; Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě*, V. díl, Praha 1982, s. 245.

¹⁰⁷⁸ F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I., s. 255.

¹⁰⁷⁹ F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 19, 65.

¹⁰⁸⁰ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 3v–4r.

¹⁰⁸¹ P. POLEHLA – J. VOJTÍŠKOVÁ, *Poválečná obroda*, s. 228.

¹⁰⁸² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. P12.

¹⁰⁸³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. R25.

¹⁰⁸⁴ Tamtéž, fol. S15r.

v Zámostí, vše v celkové výši 2724 zl. rýn.¹⁰⁸⁵ Zastavíme-li se ještě u ceny domu, rozhodně byl dům za třicetileté války velmi poškozen, což se projevilo mj. na poklesu ceny.

Matěj Hunšovský byl majitelem domu po následující desetiletí. V šacuňku domů pro rok 1727 je uveden jako majitel domu čp. 12, který je střední kvality. Kromě domu vlastnil také hospodu na Mýtském předměstí.¹⁰⁸⁶ Matěj Hunšovský v roce 1754 zemřel a jeho majetek, na kterém vázly četné dluhy, byl včetně domu „v první čtvrti města vedle Dynkovského a Bečvářovského” ve veřejné dražbě prodán za sumu 900 zl. rýn. Novou majitelkou se stala **Anna Marie Hollmanová**.¹⁰⁸⁷ Marie, rozená Strnadová, se později provdala za Jana Pochybu a již jako Marie Pochybová dům v roce 1760 prodala manželům **Janu a Johaně Jírovým** za sumu 1300 zl. rýn. Z ceny zaplatili na místě hotově 350 zl. rýn.¹⁰⁸⁸ Nedlouho poté, v roce 1762, vypukl ve městě požár, který zničil také sousední dům čp. 11. Doklady o tom, že by i dům čp. 12 vyhořel, nemáme, přesto lze předpokládat, že byl od hořícího sousedního objektu minimálně poškozen. V roce 1780 v soupisu domů ve městě a jejich využití k vojenským účelům je jako majitel uveden sklář Jan Jíra, v domě se nacházel kvartýr.¹⁰⁸⁹ Jan Jíra zemřel v roce 1791 a majetek po něm včetně domu čp. 12 přešel na pozůstalou vdovu Johanu Jírovou.¹⁰⁹⁰

Vdova Johana Jírová dům prodala v roce 1800. Nový majitel **Jan Adamíra** koupil dům „v první čtvrti města vedle domu p. Václava Kohouta z jedné a podle Jiřího Janečka ze strany druhé” pod starým čp. 16 spolu se zahrádkou, šancemi, chlévem a zadním stavením. Kus šance, která k domu náležela, byla vyměřena na 12 loket šířky od plotu Václava Kohouta k plotu Jiřího Janečka, délku pak 20 loktů až k dolní šancovní zdi. Cena domu činila 4170 zl. rýn. Nový majitel Jan Adamíra složil při kontraktu v hotovosti 3670 zl. rýn., zbývajících částku 500 zl. rýn. se zavázal splácet.¹⁰⁹¹ Cena v roce 1800 byla několikanásobně vyšší než v předchozích letech. Sledujeme trend zdražování domů v celém prostoru intravilánu především po vzniku pevnosti, kdy zvýšená poptávka po volných nemovitostech zvedala jejich cenu. K roku 1814, ke kterému se dochovaly první soupisy duší v Hradci Králové, v domě žilo celkem 24 obyvatel, rodina majitele domu Jana Adamíry spolu s dalšími čtyři rodinami.¹⁰⁹² O rok později, v roce 1815, v domě bydlelo celkem

¹⁰⁸⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728*, C16.

¹⁰⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁰⁸⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1750–1757*, H16.

¹⁰⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–1761*, G10.

¹⁰⁸⁹ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁰⁹⁰ HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801*, D19.

¹⁰⁹¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1801–1803*, C16.

¹⁰⁹² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 5.

18 osob, včetně Jana Adamíry s manželkou a dětmi, zbytek domu obývali tři rodiny.¹⁰⁹³ V roce 1820 v dalším ze soupisů duší pro Hradec Králové v domě žilo již 35 obyvatel, Jan Adamíra s rodinou, vedle nich dalších šest rodin.¹⁰⁹⁴ Dále v soupisu duší z roku 1825 je zapsán jako majitel domu Jan Adamíra, v objektu bydlelo celkem 33 obyvatel v podobném rozložení jako o pět let dříve.¹⁰⁹⁵ Počet obyvatel domů se tak patrně zvýšil stavebními úpravami domu a vytvořením nových obytných prostorů. V roce 1835 vypukl v sousedním domě čp. 13 požár, který zachvátil také sousední domy čp. 11, 14 a 15.¹⁰⁹⁶ Podle stavebněhistorického průzkumu z roku 1956 také na domě čp. 12 proběhly klasicistní úpravy, které však nebyly přesně datovány.¹⁰⁹⁷ Přesto je zřejmé, že klasicistní přestavba domu čp. 12, stejně jako sousedních domů, spadá do období po požáru z roku 1835.

Jan Adamíra dům již s novým číslem popisným 12 vedle domu vdovy Anny Hunšovské a domu Josefa Špuláka prodal spolu se zadním objektem na šířku 12 loktů a délku 20 loktů novému majiteli **Josefu Řehákovi** za trhovou cenu 4800 zl. konvenční měny ve stříbře. Zde máme již konkrétní zmínku o zadním domě, který byl bezpochyby také adaptován pro bydlení nájemníků, aby se uvevilo přelidněným předním objektům. Josef Řehák složil na dům, patrně přední, v hotovosti 2400 zl. konvenční měny, zbývající část sumy se zavázal splácet v následujících letech.¹⁰⁹⁸ O pět let později Josef Řehák prodal polovinu domu své manželce **Marii Řehákové**, rozené Maštové. Cena poloviny domu činila 1200 zl.¹⁰⁹⁹ Podle soupisu duší z roku 1842 byl dům jedním z nejlidnatějších na Malém náměstí. V objektu žilo celkem 33 obyvatel v celkem devíti bytových jednotkách, Josef Řehák, obchodník se solí, je uveden jako majitel domu.¹¹⁰⁰ Od roku 1853 byl v domě povolen výčep piva a vína. V letech 1859 až 1861 byli majiteli domu manželé **Josef a Anna Langkramerovi**, kteří následně dům prodali ve veřejné dražbě za 11 300 zl. **Aloisi Dvořáčkovi**.¹¹⁰¹ Alois Dvořáček je uveden na plánu Hradce Králové zachycujícím domy, jejich čísla popisná a majitele.¹¹⁰² Po jeho smrti byli jako majitelé uvedeni manželka **Anna Dvořáková** spolu s dětmi, kteří byli uvedeni v soupisu hradeckých

¹⁰⁹³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 4–5.

¹⁰⁹⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 4–5.

¹⁰⁹⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 6–7.

¹⁰⁹⁶ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 41; M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 346.

¹⁰⁹⁷ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 34.

¹⁰⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1824–1828*, E14.

¹⁰⁹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, D14.

¹¹⁰⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 12.

¹¹⁰¹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 39.

¹¹⁰² SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

obyvatel z roku 1873.¹¹⁰³ Ve třetí třetině 19. století byla zhotovena nová fasáda domu.¹¹⁰⁴ Z. Doubek také vzpomíná, že se v domě čp. 12 nacházel jeden z prvních hradeckých fotoateliérů Karla Bitterlicha.¹¹⁰⁵ V roce 1884 dům zakoupili manželé **Joseph a Marie Mayerovi**. Rakouský setník Joseph Mayer a jeho manželka Marie, dcera Eduarda Kemlinka, byli ale majiteli dalšího objektu na Malém náměstí s čp. 7.¹¹⁰⁶ Opět vidíme kumulaci nemovitého majetku v rámci rozšířených rodin bohatých hradeckých měšťanů.

Sčítací operáty z roku 1890 uvádí v domě 27 obyvatel. Majitelé Mayerovi však mezi nimi nejsou, protože bydleli ve svém druhém objektu čp. 7. Celkem se zde nacházelo sedm bytových jednotek. Společnost žijící v domě byla rozličná, vedle rodiny pekaře a sedláře také nadplukovník Franz Kuhn s rodinou. V domě bydlel také fotograf Antonín Ženíšek z Hostouně u Prahy, provozující zde svůj fotoateliér.¹¹⁰⁷ V roce 1901, podobně jako u domu čp. 7, přešel podíl Marie Majerové na její děti **Karla Mayera, Terezii Kuhnovou a Annu Mayerovou**.¹¹⁰⁸ Při dalším sčítání domů v roce 1900 tu žilo 41 osob v šesti bytech, majitelé v domě ale nebydleli. Z nájemců zde žili například stará majitelka mandlu, městský úředník s rodinou, pekař, dělníci a rozliční studenti. Při počtu 41 osob se již jednalo o přelidněný dům.¹¹⁰⁹ Až v roce 1910 přešel dům na **Josefa Růžička**, o tři roky později na jeho dědice **Marii Růžičkovou, Jiřinu Růžičkovou, Jeronýma Růžičku a Viktora Růžičku**.¹¹¹⁰

¹¹⁰³ SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹¹⁰⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 34.

¹¹⁰⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 40.

¹¹⁰⁶ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 18.

¹¹⁰⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 12.

¹¹⁰⁸ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 18.

¹¹⁰⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 12.

¹¹¹⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 18.

Měšťanský dům čp. 13 (staré čp. 17)

Obr. č. 45 Dům čp. 13 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům se současným čp. 13 a se starým čp. 17 je druhým domem bez předsunutého podloubí, který stojí téměř na konci Malého náměstí poblíž průchodu mezi Malým a Velkým náměstím. Jeho šířka je přibližně 8 metrů. Z domu se zachovalo více stavebních prvků z předcházejících fází domovní výstavby. Přestože se podle stavebněhistorického průzkumu z roku 1956 jednalo o renesanční novostavbu z 16. století, dochovaly se gotické prvky, především půdorys, ale také čela klenby ve velké síni v přízemí budovy. Gotické jsou také dvoupatrové sklepy, stejně tak byl v té době dochovaný fragment původní gotické cihlové bašty v zadní části domu.¹¹¹¹ O středověkém domě a jeho dějinách nemáme konkrétní informace, jistě byla přední

¹¹¹¹ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 35

hrana domu na parcelní čáře utvořená již ve druhé polovině 13. století, kdy tudy vedla ulička k Mýtské bráně.¹¹¹² Počátky domu ta sahají do druhé poloviny 13. století, nejpozději však do první poloviny 14. století. Od sousedního domu čp. 14 pak začínala tzv. Máselná podsíň, vedoucí dále jižní frontou na Velké náměstí.

O požárech v 15. století a jejich případném vlivu na domy na Malém náměstí nic konkrétního nevíme. Až požár v roce 1536, který kromě 25 domů postihl celé město, a to patrně včetně Malého náměstí, si vynutil následnou obnovu zástavby, ke které však docházelo spíše až ve druhé polovině 16. století, na mnoha místech po následném požáru v roce 1586.¹¹¹³ Dům byl poté přestavěn v renesančním slohu, který se poměrně dobře dochoval. Jedná se o renesanční portály nebo původní renesanční schodiště uvnitř domu. O tom, kdy k přestavbě domu došlo, se písemné prameny nedochovaly. Stejně tak se k domu čp. 13 nepodařilo přiřadit konkrétní trhové smlouvy z 16. století. Nejstarším dokladem o majiteli domu je zmínka při prodeji sousedního domu čp. 14 z roku 1587. Valentýn Cejnar tehdy prodával dům „vedle domu Doroty Taláčové jinak Konvářové a Magdalény Mečířky”.¹¹¹⁴ Podobně při prodeji domu čp. 12 byla jako sousedka uvedena vdova Dorota Taláčová.¹¹¹⁵ Majitelkou tak již před rokem 1587 byla prokazatelně **Dorota Taláčová**, jinak jmenovaná Konvářová. Zřejmě patřila do rodiny Jakuba Konváře, který spolu s manželkou Ludmilou Taláčovou prodal dům ve městě v roce 1538. O kterou nemovitost se jednalo, však není jasné.¹¹¹⁶

V období třicetileté války se objekt stal prvním domem, který přijali jezuité po svém příchodu do Hradce. Majitelkou domu byla původně **Ludmila Činčicová**, která dům v roce 1623 prodala panu **Fridrichovi z Oppensdorfu** za cenu 2000 zl. rýn. A právě on stál u příchodu jezuitů do Hradce. Páter Adam Kravařský, který byl již zmiňován v předchozí kapitole o dějinách města, Fridricha z Oppensdorfu přesvědčil, aby jezuitům přenechal po smrti svůj majetek. K tomuto předání došlo v roce 1632 a v domě čp. 13 tak na krátkou dobu bydlel Adam Kravařský, který zatím pracoval na iniciaci jezuitského řádu do města. Jednu dobu se dokonce uvažovalo o zřízení jezuitské koleje právě v místech domu čp. 13, k čemuž ale díky jeho umístění v úzkém průchodu mezi Velkým a Malým náměstím nedošlo. Později jezuité dům prodali a majitelem se

¹¹¹² J. SIGL, *Změna struktury městské zástavby na Malém náměstí v Hradci Králové*, s. 165–166.

¹¹¹³ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

¹¹¹⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. S20.

¹¹¹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. R12v.

¹¹¹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 316v.

stal **Ondřej Šmakovius (Šmakovský, Šmakovický)**.¹¹¹⁷ V jeho a sousedních domech čp. 12 a 14 se v roce 1639 usídlil kníže florentský, v těchto domech pak pro jeho potřeby byla zřízena kuchyně.¹¹¹⁸ V roce 1640 byl pak Ondřej Šmakovius členem městské rady.¹¹¹⁹ Po kvartýrování armády dům začal postupně pustnout a Ondřej Šmakovius po roce 1640 zemřel ještě předtím, než dům jezuitům řádně splatil. Dědicové byli proto nuceni podstoupit dům zpět jezuitům, kteří v domě zřídili provizorní seminář do doby, než se přestěhoval do jezuitské koleje.¹¹²⁰ O tom, že dům ještě po třicetileté válce užívali jezuité, nás informuje zápis v příznávací fasi k berní rule z roku 1653, kde je uveden „*dům po Andreasovi Šmakoviusovi, nyní jest v něm Seminarium*”. K domu dále náleží „*zahradu slove Škornicovská v Zámosti*”.¹¹²¹ Seminář v domě sídlil patrně ještě v roce 1665, kdy v seminárním domě vypukl požár a F. Švenda klade jeho epicentrum ještě do domu tzv. *Oppersdorfovského* čili *Šmakovského*.¹¹²²

Písemný pramen, který se vztahuje přímo k domu čp. 13, pochází až z roku 1699. Z něho vyplývá, že poté, co jezuité přesídlili do nově vystavené koleje, dům prodali **Janu Kristiánu Fišerovi**, měšťanovi a hradeckému radnímu. V inventáři majetku z roku 1699 je uveden dům „*v první čtvrti města tohoto ležící, od starodávna Šmakovský řečený, vedle domů dědiců Hunšovských z jedné a dědiců Stříbrských z druhé strany*” v ceně 1450 zl. rýn. Vedle domu Jan vlastnil několik rolí na předměstích, zahradu pod Mýtskou branou, dvůr na Střezině, louku a palouk v celkové hodnotě 5247 zl. rýn. a 30 kr. Součástí inventáře nejsou jen nemovitě statky, ale také vybavení domu, včetně nábytku, cenností, obrazů, knih a jiných osobních předmětů. Domu na náměstí se ujal **Jan Josef Fišer**.¹¹²³ Jistě stojí za povšimnutí cena domu ve výši 1450 zl. Zdá se, že jezuité i poté, co seminární dům vyhořel, se postarali o jeho zvelebení. Poškození domu však nebylo po požáru příliš vážné, protože se nám v přízemí domu zachovaly dva renesanční zdobené portály. Jan Josef Fišer, majitel domu, byl hradeckým radním písařem. Po jeho smrti v roce 1718 přešlo vlastnictví domu na jeho manželku **Veronikou Fišerovou**. V květnu roku 1716 vypukl na vedlejším domě čp. 14 požár, při kterém shořel také krov domu čp. 13.¹¹²⁴ V šacuňku domů z roku 1727 je uvedena Veronika Fišerová, majitelka domu, který

¹¹¹⁷ J. MIKAN, *Usazení se řádu Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Králové*, s. 1–2; F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 160; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II./1*, s. 76.

¹¹¹⁸ F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 19.

¹¹¹⁹ Tamtéž, s. 46.

¹¹²⁰ F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 160.

¹¹²¹ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 3v–4r.

¹¹²² F. Švenda, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III., s. 5.

¹¹²³ SOKA HK, HK-AM, *Knihy smluv 1616–1706*, fol. S15.

¹¹²⁴ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 70.

měl střední kvalitu.¹¹²⁵ V roce 1730, po smrti Veroniky, byl majetek po ní a zemřelém Janu Josefu Fišerovi, radním písaři, rozdělen mezi dědice. První položku tvořil dům „v první čtvrti města vedle domu p. Matěje Hunšovského a p. Jiřího Šafránka oboustranně ležící“. Celková cena všech aktiv byla 6534 zl. a 26 kr., pasiva byla vyčíslena na 1686 zl. a 42 kr. Dům připadl na dědice v ceně 2300 zl. rýn.¹¹²⁶ Podíly na domě dědiců Jana a Veroniky Fišerových v roce 1731 prodali švagrovi **Václavu Bečváři (Bečvárovskému)** a sestře **Johaně**, dceři Jana a Veroniky Fišerových. Dům „v první čtvrti města vedle domu p. Matěje Hunšovského a p. Jiřího Šafránka oboustranně ležící“ v ceně 1800 zl. rýn. spolu s tím vším, co se nachází až k zadním šancím, manželé Bečvářovi zaplatili na místě v hotovosti.¹¹²⁷

Václav a Johana Bečvářovi pak dům vlastnili až do 70. let 18. století. Domu se vyhnul ničivý požár z roku 1762, který zasáhl nedaleko stojící dům čp. 11 a také domy na západní straně Malého náměstí. Václav Bečvář byl uveden jako majitel domu v podkladech pro tereziánský katastr pro rok 1752.¹¹²⁸ V roce 1780 sepsal Václav Bečvárovský poslední vůli. Vlastnil dům čp. 13 v ceně 2500 zl. rýn., louku v ceně 1000 zl. rýn. a kapitál ve výši 2000 zl. rýn. Domu se měla ujmout dcera **Dorota Kohoutová** s manželem **Václavem Kohoutem**, mistrem mydlářským.¹¹²⁹ V seznamu využití městských domů pro vojenské potřeby z roku 1780 je u domu uvedeno, že v něm má být zřízen důstojnický byt. Jako majitel je uveden Václav Kohout.¹¹³⁰ Ten se po smrti své první manželky Doroty oženil podruhé v roce 1801 s **Marií Hoffmanovou**, na kterou přešla polovina práva po Václavově zemřelé manželce.¹¹³¹ Po jeho smrti se vdova Marie Kohoutová v roce 1808 provdala za **Josefa Špuláka**, měšťana z Kostelce nad Orlicí.¹¹³² Marie Špuláková prodala v roce 1811 dům „pod Nro. 13 na Malém rynku“ v ceně 5000 zl. vídeňské měny **Alžbětě Záborské ze Zábora**. Manželé si však vymínili, že chtějí nadále využívat dílnu na dvoře domu.¹¹³³ Příští rok však manželé Špulákoví dům od Alžběty Záborské koupili zpět za stejnou trhovou cenu 5000 zl. vídeňské měny.¹¹³⁴

¹¹²⁵ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹¹²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, C8.

¹¹²⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, J17.

¹¹²⁸ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹¹²⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, F6.

¹¹³⁰ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹¹³¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1801–1809*, O19.

¹¹³² SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika O 1784–1819*, sign. 51–18, fol. 208.

¹¹³³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1809–1813*, H19.

¹¹³⁴ Tamtéž, L1.

Podle prvního soupisu duší z roku 1814 v domě žilo celkem 13 obyvatel. Je mezi nimi uveden Josef Špulák s manželkou Marií a dětmi, obydlený jednou rodinou je ještě druhý byt.¹¹³⁵ O jednoho obyvatele méně měl dům o rok později v roce 1815. První byt obýval majitel Josef Špulák s rodinou, druhý pak rodina Jana Schmiedla.¹¹³⁶ 12 obyvatel žilo v domě i v roce 1820, a to podle dalšího soupisu duší.¹¹³⁷ V roce 1825 v domě žilo 14 obyvatel ve dvou bytech. První z nich opět obývala rodina Josefa Špuláka.¹¹³⁸ V roce 1835 vypukl v domě čp. 13 Josefa a Marie Špulákových další požár. Ten se rozšířil i na sousední domy čp. 12, 14, 21 a 22. Ostatní domy byly včas zachráněny tím způsobem, že vojáci hradecké posádky, kteří s hašením pomáhali, strhly střechy nejbližších domů, a tím zamezili rozšíření požáru.¹¹³⁹ Po požáru následovala přestavba domu s dalšími zásahy do původního objektu. Podle soupisu duší z roku 1842 v domě žilo pouze 9 osob ve dvou bytových jednotkách. V jedné majitel domu mydlářský mistr Josef Špulák spolu s manželkou Marií a dětmi.¹¹⁴⁰ V roce 1846 se majitelem domu stal **Josef Kohout**, okresní soudce a syn bývalého majitele Václava Kohouta a Anny, rozené Hoffmanové.¹¹⁴¹ Jako majitel je zmiňovaný také na mapě s hradeckými domy z roku 1864 a jeho rodina měla dům v držení až do první poloviny 20. století.¹¹⁴² Po jeho smrti v roce 1865 spravovala dům manželka **Josefa Kohoutová**.¹¹⁴³ Po její smrti v roce 1883 přešlo vlastnictví domu na krátký čas na sedm podílů, tedy na všechny jejich děti **Jaromíra Kohouta, Karla Kohouta, Josefa Kohouta, Otakara Kohouta, Boženu Kohoutovou, Zdeňku Kohoutovou a Vilemínu Kohoutovou**.¹¹⁴⁴ V roce 1886 se domu ujal kontrolor dráhy v Haliči **Karel Heinrich Patsch**, který si vzal za manželku tehdy již čtyřiceti tříletou Zdeňku Kohoutovou, jednu z podílnic na domě a dceru bývalého majitele Josefa Kohouta.¹¹⁴⁵

¹¹³⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 6.

¹¹³⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 5.

¹¹³⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 5.

¹¹³⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 7.

¹¹³⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 41; M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 346.

¹¹⁴⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 13.

¹¹⁴¹ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika O 1820–1849*, sign. 51–20., fol. 126.

¹¹⁴² SOKA HK, HK-AM, Sbírka map a plánů, *Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10; Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 41.

¹¹⁴³ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23., s. 439; SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹¹⁴⁴ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1875–1907*, sign. 51–3511., s. 132; SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹¹⁴⁵ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 9; SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika O 1878–1906*, sign. 51–3510, fol. 65.

Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě žilo celkem 32 obyvatel a jako majitelé jsou uvedeni dědicové Karla Patsche. U popisu majitelů jednotlivých bytů máme vzácný popis bytů a jejich uspořádání, který si pro ilustraci uvedeme. První byt vlastnil hostinský Václav Raimann, zahrnoval hostinské místnosti vpravo a v přízemí byt o dvou pokojích s kuchyní. Druhý byt obýval cukrář Alois Vachek, který vlastnil krám nalevo v přízemí, dále zadní byt o dvou pokojích v 1. poschodí. Třetí byt obývala Zdenka Patschová, vdova po bývalém majiteli domu Karlu Patschovi, spolu s dětmi. Byt se skládal ze dvou pokojů s kuchyní v prvním poschodí směrem na náměstí. Čtvrtý byt patřil lékárníkovi Adolfu Rolečkovi a skládal se ze dvou pokojů a kuchyně ve 2. patře směrem na náměstí. V pátém dvoupokojovém bytě s kuchyní ve druhém poschodí vzadu bydlel adjunkt berního úřadu František Obermann s rodinou. V šestém bytě o dvou pokojích, který se nacházel v zadním stavení, žil obuvnický mistr Josef Pancíř. Sedmý byt taktéž v zadním stavení o dvou pokojích a kuchyní a výhledem do zahrad obýval advokátní písař František Fähnrich. Poslední je Václav Raimann, hostinský, který obýval dvoupokojový byt s kuchyní v přízemí zadního stavení.¹¹⁴⁶ Podobně jako v případě čp. 13 se i v dalších domech v hradeckém intravilánu kvůli nedostatku místa začaly přestavovat zadní byty tak, aby v nich bylo možné ubytovat nájemníky. Tím se mohl počet obyvatel zvýšit a zároveň došlo ke snížení přelidnění v samotných objektech měšťanských domů.

V roce 1892 se podíl na domě rozdělil na pětiny mezi děti Karla Patsche. Uvedeni jsou **Růžena Špalková, Karel Patsch, Josef Patsch, Kamila Patschová a Marie Patschová**. V roce 1895 převzala po Karlu Patschovi jeden z podílů **Zdeňka Patschová**.¹¹⁴⁷ V roce 1900 proběhlo další sčítání lidu, při kterém bylo v domě napočítáno 31 obyvatel, žijících v šesti bytech. Z nových majitelů v domě bydlela pouze Marie Patschová se svojí matkou a vdovou po Karlu Patschovi Zdeňkou.¹¹⁴⁸ V roce 1905 se dům vrátil zpět dědicům Kohoutovým. Majitelkou jednoho podílu nadále zůstala Růžena Špalková, zbylé části přešly na **Marii Boukalovou, Jaromíra Kohouta, Boženu Sandtnerovou a Josefa Kohouta**. Poslední podíl byl zapsán „*nezvěstným potomkům Otakara Kohouta*“. V držení výše jmenovaných majitelů dům již zůstal, pouze díl Růženy Špalkové přešel v roce 1910 na **Kamila Skřivánkovou** a o rok později v roce 1911 na **Arnoštku Kleinerovou**.¹¹⁴⁹ Opět vidíme roztržistěnost majetku mezi několik potomků, z nichž buď většina, nebo v některých obdobích nikdo z majitelů v samotném domě nežil. Na

¹¹⁴⁶ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 13.

¹¹⁴⁷ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 19.

¹¹⁴⁸ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 13.

¹¹⁴⁹ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 19.

rozdíl od řady dalších domů se však podařilo objekt udržet v takovém stavu, že nemusel být zásadním způsobem rekonstruován. Zchátral však zadní dům při něm stojící, který byl v roce 1957 stržen.¹¹⁵⁰

¹¹⁵⁰ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 42.

Měšťanský dům čp. 14 (staré čp. 18)

Obr. č. 46 Dům čp. 14 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 14 a se starým čp. 18 je posledním domem v jižní frontě Malého náměstí. Šířka objektu je přibližně 8 metrů. Sousední dům čp. 15 již spadá adresou pod Velké náměstí. Objekt s čp. 14 leží se svojí západní hranou naproti hraně protějšího domu čp. 129, který uzavírá Malé náměstí na jižní straně západní fronty náměstí. Je také prokazatelně prvním domem, v jehož přízemí byla tzv. Máselná podsíň, vedoucí až k domu U Zlatého beránka na Velkém náměstí (čp. 30). Dodnes jsou dochovány původní dva oblouky, Máselná podsíň v průběhu času zanikla.¹¹⁵¹ Tato podsíň, na rozdíl od podloubí mezi domy čp. 3 a čp. 11, nebyla předsunutá, ale naopak vestavěná přímo do objektů. K tomu se jistě v počátcích přistoupilo z praktických důvodů, protože domy z protějšího domovního bloku byly příliš blízko a průjezd mezi oběma náměstími velmi úzký. Výstavbou předsunuté podsíně by se tak ubrala značná část

¹¹⁵¹ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 36.

volného prostoru a komunikace mezi oběma hlavními veřejnými prostranstvími by komplikovala dopravu.

Patrně také základy vznikly ve druhé polovině 13. století, nejpozději však v první polovině 14. století, kdy se ustálila přední fronta domů v místech budoucího Malého náměstí, směřující od Velkého náměstí k Mýtské bráně.¹¹⁵² Gotický zděný dům byl vystavěn pravděpodobně při vytyčení Malého náměstí v první polovině 14. století. Z gotického období pochází dispozice budovy a naprofilovaný sklepní portálek. Zbývající sklepní prostory jsou až renesančního původu, stejně jako většina prvků současné budovy. S velkou pravděpodobností objekt, stejně jako ostatní domy na jižní frontě Malého náměstí, vyhořel v roce 1536.¹¹⁵³ Kdy se přistoupilo k opravám domu, prokázané není, podle stavebněhistorického průzkumu byl ale někdy ve druhé polovině 16. století vystavěn znovu.¹¹⁵⁴

Nejstarší trhovía smlouva pro dům čp. 14 byla zapsaná v jedné z dnes již nedochovaných městských knih. První prokazatelný zápis, spojený s domem čp. 14, se tak váže až k roku 1587. Tehdejší majitel domu **Valentýn Cejnar** prodal dům „*zde v městě mezi domy Doroty Taláčkové jinak Konvářové z jedné a Magdaleny Mečířky ze strany druhé*“ za sumu 1750 kop gr. míš. ševci **Jiřímu Kavkovi** a jeho manželce **Anně Kavkové**. Manželé na místě zavdali 500 kop gr. míš, zbývající částku se zavázali platit každoročně na den sv. Jakuba po 40 kopách gr. míš.¹¹⁵⁵ Rodina Kavků patřila k další z řady nejstarších měšťanských rodů usazených v předbělohorském Hradci. Členové rodu jsou doloženi v nejstarších trhovích smlouvách z 30. let 16. století. Sám Jiří Kavka byl v roce 1594 přijat do městské rady.¹¹⁵⁶ Valentýn Cejnar, později měšťan Menšího Města pražského, prodal v roce 1592 purkrecht na domě Petrovi Hořínkovi ze vsi Skalice za sumu 400 kop gr. míš. Jiří Kavka tak v následujících letech dům splácel Petru Hořínkovi. Jiří Kavka naposledy splácel v roce 1597.¹¹⁵⁷ V prosinci 1599 je uveden jako zemřelý, proto můžeme předpokládat, že zemřel spolu s manželkou během morové epidemie v Hradci v témže roce. Na konci roku 1599 poručníci siroteků Jana a Marty Kavkových, Martin Slavík a Jiří Šašejn prodali dům „*ležící vedle domu Mečířovského z jedné a Doroty Taláčkové ze strany druhé, kterýž pro zasedlé purkrechty a jiné mnohé závady, ano*

¹¹⁵² J. SIGL, *Změna struktury městské zástavby na Malém náměstí v Hradci Králové*, s. 165–166.

¹¹⁵³ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

¹¹⁵⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 36.

¹¹⁵⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhovía kniha 1575–1667*, fol. S20r.

¹¹⁵⁶ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 234.

¹¹⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhovía kniha 1575–1667*, fol. S20r.

i proto, že velice spušený byl“ nové majitelce **Magdaléně Štěpánské**, vdově po knězi Václavu Štěpánskému z Myšlína, faráři holohlavskému. Přestože byl dům vyčíslen na 1700 kop gr. míš., nacházel se ve špatném fyzickém stavu. Je tak pravděpodobné, že dům byl vystavěný kolem poloviny 16. století a v následujících letech vinou zanedbání ze strany majitelů pustnul. Magdalena zavdala na místě 420 kop gr. míš., splátka činila 40 kop gr. míš. Zároveň mělo kupující Magdaléně Štěpánské připadnout „*cokoliv v témž domě přibito jest, nic neméně stoly a jiné nádobí k vaření piva potřebné*“. V roce 1600 byla již Magdalena provdaná za Jana Blažka.¹¹⁵⁸ Připomínána je ještě v roce 1618, kdy skládala purkrechtní peníze.¹¹⁵⁹

V trhově smlouvě, která byla zapsaná do dnes již nedochované městské knihy, Magdalena Blažková dům prodala tiskaři **Janu Arnoltovi (Lehnickému)**. Ten byl významným tiskařem první poloviny 17. století, přičemž svoji činnost v Hradci započal v roce 1618 nebo 1619, tedy ve stejné době, kdy ve městě kupoval dům. V Hradci pak působil až do roku 1625.¹¹⁶⁰ Zdá se však nepravděpodobné, že by se tiskárna nacházela právě v domě čp. 14. V roce 1619 tedy tiskař Jan Arnolt dům „*vedle domu slovutného pana Jiříka Škornice Balbína z Vorličné z jedné a domem někdy Havla Krejčího ze strany druhé*“ prodal **Pavlu Jedličkovi** a jeho manželce **Alžbětě Jedličkové** za cenu 1703 kop gr. míš. Pavel Jedlička na místě složil 593 kop gr. míš., platit se zavázal každoročně 40 kop gr. míš.¹¹⁶¹ Osudy v období třicetileté války, po jejíž část dům vlastnili manželé Jedličkovi, jsou pro objekt čp. 14 neznámé. V jejím průběhu zemřel Pavel Jedlička a vdova Alžběta se podruhé provdala. Teprve po válce v roce 1653 nalézáme v priznávací fasi k berní rule, Alžbětu Rebonku jako majitelku domu, která provozuje městskou živnost.¹¹⁶² Dům však byl během války těžce poškozen, což se projevilo také na ceně domu ještě na konci 17. století.

Ani vývoj po třicetileté válce se nepodařilo v dochovaných trhových knihách dohledat. Dům však v zatím neznámém roce získal **Jakub Stříbrský**. Po jeho smrti dům získali dědicové, totiž **Markéta Brentanová, Mikuláš Stříbrský, Magdalena Hercerová** a vdova **Ludmila Stříbrská**. Dědicové pak dům „*v první čtvrti města vedle domu p. Jana Josefa Fišera a p. Johany Landový oboustranně ležící*“ v roce 1699 prodali novému majiteli řezníkovi **Jiřímu**

¹¹⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. R17r.

¹¹⁵⁹ Tamtéž, fol. R17v.

¹¹⁶⁰ Josef JOHANIDES, *První tiskárna v Hradci Králové (Martin Kleinwechter)*, in: Strahovská knihovna: Sborník památníku národního písemnictví 4, 1969, s. 66–94.

¹¹⁶¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. B11v; SOKA HK, HK-AM, *Knihy svatebních smluv 1562–1622*, fol. R5r.

¹¹⁶² SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 3v–4r.

Šafránkovi a jeho manželce **Kateřině** za sumu 900 zl. rýn. Na místě zaplatili 200 zl. rýn. Manželé pak dům spravovali několik desítek let. F. Švenda nás informuje, že dne 12. 5. 1716 ve dvě hodiny v noci vyšlehl oheň, a to buď z domu čp. 14 Jiřího Šafránka, nebo z domu čp. 15 Jana Landy, na začátku podsíně od Malého rynku. Při požáru shořely krovy domů čp. 13, čp. 14, 15 a 16. Pak byl naštěstí oheň zastaven.¹¹⁶³ Při šacuňku domů v roce 1727 je jako majitel uveden Jiří Šafránek. Stav domu, společně s vedlejším domem čp. 15, je ohodnocen jako dobrý, přičemž tato poznámka nebyla u domů v roce 1727 vůbec častá.¹¹⁶⁴ Můžeme se tak domýšlet, že po požáru obou domů, které oheň patrně poškodil nejvíce, došlo ke stavebním úpravám, které se jako nedávné promítly do pozitivního hodnocení objektů v roce 1727.

Jiří Šafránek dům vlastnil do roku 1738. Tehdy prodal svůj dům „v první čtvrti tohoto města vedle domu Štrochovského a Bečvárovského oboustranně ležící“ manželům **Josefu a Kateřině Krausovým** za cenu 1500 zl. rýn.¹¹⁶⁵ Josef Kraus je uváděn mezi majiteli domu ještě v roce 1752 v podkladech pro tereziánský katastr.¹¹⁶⁶ Po smrti Josefa dům převzala manželka Kateřina Krausová. Ta v roce 1758 sepsala poslední vůli. V ní si přála být pohřbena v kryptě katedrály sv. Ducha. Svoji pozůstalost odkazuje svým dětem, totiž dceři Marii, Terezii, Marii Alžbětě, Kateřině, Anně Marii, Dorotě a synovi Josefovi. Dům není v závěti konkrétně zmíněný.¹¹⁶⁷ Dědicové pak po její smrti dům na počátku roku 1759 prodali ve veřejné dražbě. Majitelem domu se stal **Václav Thom (Thomovský)** s manželkou **Dorotou Thomovu**, kteří za dům v licitaci zaplatili 1620 zl. rýn. Z kontraktu se dozvídáme, že dům chtěli manželé Krausovi opravovat. Součástí prodeje se totiž staly také „s téma k opravě téhož tam se nacházejícími kusy trámů a něco maličko šindela“. ¹¹⁶⁸ Nedlouho poté postihl město požár, který vypálil několik domů ve městě. Z nejbližších zasáhl dům čp. 11 a 16.¹¹⁶⁹ Objektu čp. 14 se tak požár vyhnul. V roce 1777 zemřel Václav Thom a majetek po něm včetně domu připadl potomkům: Rozálii, Anně a Václavovi.¹¹⁷⁰ Dědicové Thomovští si objekt ponechali ještě po následující čtyři roky, až do roku 1781. V roce 1780, kdy jsou dědicové manželů Thomovských uvedeni jako majitelé, je podle soupisu domů pro případné vojenské využití v domě kvartýr.¹¹⁷¹

¹¹⁶³ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 70.

¹¹⁶⁴ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹¹⁶⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, G2.

¹¹⁶⁶ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹¹⁶⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, C12.

¹¹⁶⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–1761*, D16.

¹¹⁶⁹ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

¹¹⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, F7.

¹¹⁷¹ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

Thomovští dědici v roce 1780 prodali „zwischen dem Kohautisch und Srossnischen sub Nro. Conscrip. 18 situirtes Hauß“ za sumu 2800 zl. rýn. manželům **Adamu** a **Anně Langovým**, kteří byli oba již v pokročilém věku. Adam Lang zemřel krátce po koupi domu a jeho podíl přešel na jeho manželku a vdovu Annu Langovou.¹¹⁷²

V roce 1814, již po smrti Adama Langa staršího, vznikl první soupis duší všech civilních obyvatel v Hradci Králové. V domě čp. 14 žilo celkem 40 obyvatel, což ho činí v tomto roce nejvíce zalidněným domem na Malém náměstí. Kromě syna Adama Langa a jeho matky Anny Langové v domě žilo celkem sedm rodin. Byli zde ubytováni také tři studenti.¹¹⁷³ O rok později, v dalším soupisu duší z roku 1815, v domě žilo dokonce už 41 obyvatel, stále nejvíce na celém Malém náměstí. Adam Lang mladší žil v bytě s manželkou a matkou, počet rodin se od roku 1814 nezměnil.¹¹⁷⁴ Je však jisté, že obyvatelé nežili pouze v předním domě na náměstí, ale také v zadním domě, který byl klasicistní.¹¹⁷⁵

Anna Langová pak zemřela v roce 1817 ve věku 93 let, dům přešel na děti obou zemřelých manželů.¹¹⁷⁶ Novým majitelem se stal syn manželů **Adam Lang**. Ten pak v roce 1819 dům již s číslem popisným 14 prodal manželům **Františkovi** a **Johaně Šrámkovým** v ceně 11 300 zl. vídeňské měny.¹¹⁷⁷ O rok později byl vyhotoven další z řady soupisů duší, podle něhož v domě žilo 33 obyvatel, o něco méně než v předchozích letech. Podle soupisu ale v objektu nežili majitelé Šrámkovi.¹¹⁷⁸ Stejná situace nastala v roce 1824 při dalším soupisu duší, kdy v objektu žilo 38 obyvatel.¹¹⁷⁹ František Šrámek je uveden jako majitel také v seznamu majitelů a placení jejich poplatků do právovárečné kasy z roku 1824.¹¹⁸⁰ Manželé Šrámkovi, přestože v domě po několik let nežili, objekt následně drželi po zbytek první poloviny 19. století. V roce 1835 vypukl požár, který zasáhl i dům čp. 14, vážnějších poškození ale patrně neutrpěl, protože ještě v roce 1956 byl z větší části renesanční.¹¹⁸¹ V témže roce se

¹¹⁷² SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1801–1809*, M10.

¹¹⁷³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 6–7.

¹¹⁷⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 5–6.

¹¹⁷⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 43.

¹¹⁷⁶ SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1806–1846, sign. 51–22.*, s. 156; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1817–1821*, fol. B6.

¹¹⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, N16.

¹¹⁷⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 6–7.

¹¹⁷⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1824*, inv. č. 78, kart. č. 33, s. 8–9.

¹¹⁸⁰ SOKA HK, HK-PM, *Právovárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹¹⁸¹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 41; M. LENDEROVÁ, *Město v pevnosti*, s. 346; D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 36.

poloviny domu ujal **Matěj Morávek**, manžel dcery Johany.¹¹⁸² Soupis duší z roku 1842 v domě uvádí celkem 24 osob, tedy mnohem méně, než tomu bylo v předcházejících letech. Poprvé je zde uveden majitel **Josef Šrámek** s rodinou spolu s dalšími třemi rodinami celkem ve čtyřech bytových jednotkách. Je možné, že právě v této době probíhala ona klasicistní přestavba zadního domu, čemuž by pokles obyvatel i bytových jednotek odpovídal.¹¹⁸³ V roce 1850 přepsala svoji polovici domu vdova Johana Šrámková na Matěje Morávka z Kuklen, svého zetě. Matěj Morávek pak následně jednu polovinu svého práva na dům prodal **Václavu Jelínkovi** a jeho manželce **Marii Jelínkové** v ceně 2763 zl. konvenční měny, druhou polovinu pak podstoupil ve prospěch jejich nezletilých dětí.¹¹⁸⁴ Václav Jelínek pak v následujících letech dům spravoval. Je uveden na plánu města se seznamem majitelů domů z roku 1864.¹¹⁸⁵ Jen o dva roky později však Václav Jelínek zemřel a vlastnické právo na dům přešlo na jeho manželku Marii Jelínkovou.¹¹⁸⁶ Marie Jelínková, později provdaná za Antonína Helvicha, je pak zapsaná jako jediná majitelka domu k roku 1873, stejně tak k roku 1876.¹¹⁸⁷

V roce 1890 podle dochovaného sčítacího operátu v domě žilo 32 obyvatel v celkem osmi bytových jednotkách. Majitelka domu, podruhé ovdovělá Marie Helvichová, obývala byt č. 5 spolu s neteří, která je uvedena jako služka. Byt č. 2 obýval MUDr. August Spitzer, bývalý vojenský lékař a později hradecký praktický lékař, který se dle J. V. Tolmana nezdráhal okamžitě přijít vyšetřit kohokoliv ve městě a od chudých obyvatel vybíral jen velmi malé poplatky.¹¹⁸⁸ O deset let později, v roce 1900, v domě žilo 44 obyvatel, včetně majitelky domu Marie Helvichové. Bytových jednotek zde již bylo osm.¹¹⁸⁹ Vdova Marie Helvichová zemřela v roce 1902 a dům byl rozdělen mezi dvanáct podílníků: **Josefa Mandyse, Ignáci Michlovou, Kateřinu Hojerovou, Annu Livorovou, Marii Livorovou, Františku Livorovou, Annu Mandysovou, Justýnu Mandysovou, Jana Mandyse, Františku Mandysovou, Anežku Mandysovou a Františka Kapičku**. K nim pak v roce 1906 přibyl ještě **František Stanislav**

¹¹⁸² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, J4.

¹¹⁸³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 14.

¹¹⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, J4–J7.

¹¹⁸⁵ SOKA HK, HK-AM, Sběrka map a plánů, *Orientační plánec pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

¹¹⁸⁶ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23, s. 468.

¹¹⁸⁷ SOKA HK, HK-PM, *Knihy podílníků*, kn. č. 10, s. 19; SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹¹⁸⁸ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–50*, poř. č. 182, kt. č. 1328, čp. 14.

¹¹⁸⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 14.

Novotný. V roce 1907 pak dům od všech podílníků zakoupil lékař **Julius Steindler** s manželkou **Pavlína Steindlerovou.**¹¹⁹⁰

Obr. č. 47 Jihozápadní nároží Malého náměstí s krajním domem čp. 14 na fotografii z konce 19. století¹¹⁹¹

¹¹⁹⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 10.

¹¹⁹¹ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

4.2 Severní fronta Malého náměstí (od domu čp. 110 k domu čp. 120)

Obr. č. 48 Severozápadní část Malého náměstí s domy čp. 110 až čp. 114 v severní frontě na přelomu 19. a 20. století (upravil P. Bártík)¹¹⁹²

Obr. č. 49 Severovýchodní část Malého náměstí s domy čp. 114 až čp. 120 v severní frontě na přelomu 19. a 20. století (upravil P. Bártík)¹¹⁹³

¹¹⁹² SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

¹¹⁹³ Tamtéž, sign. I-92.

Měšťanský dům čp. 110 (staré čp. 211)

Obr. č. 50 Dům čp. 110 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 110 a se starým čp. 211 je prvním domem na západní straně severní fronty, ležící ve vyústění Dlouhé ulice do Malého náměstí. Jeho šířka je přibližně 7 metrů. Dvoupatrový nárožní dům prošel jako ostatní domy dlouhou stavební historií, sahající až do středověku. Vývoj zde ale probíhal jiným způsobem než u domů v jižní frontě Malého náměstí. Severní fronta s přilehlou Dlouhou ulicí se zformovala později, patrně až v souvislosti s vytyčením Malého náměstí nejdříve v první polovině 14. století.¹¹⁹⁴ Z původního gotického objektu se dochovaly pouze sklepy s cihlovou klenbou a části stěn, dům totiž prošel rozsáhlou přestavbou v období renesance, podobně jako řada dalších domů v předběllohorském Hradci.¹¹⁹⁵ Gotický dům zcela určitě zasáhly některé z požárů 15. a začátku 16. století, o jejichž rozsahu v konkrétních částech města však nemáme přesné informace. Teprve u požáru z roku

¹¹⁹⁴ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 15.

¹¹⁹⁵ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 166; Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 204.

1536 je známo, že postihl celé město kromě 25 měšťanských domů.¹¹⁹⁶ Uvedli jsme si již, že jeden z domů u Mýtské brány (patrně čp. 2) v roce 1536 vyhořel, proto lze předpokládat, že požár výrazně poškodil také domy na severní straně Malého náměstí. Po nich zřejmě následovaly opravy v pozdně gotickém slohu. S jistotou však byl dům stavebně přestavěn v renesančním slohu ve druhé polovině 16. století. Podle stavebněhistorických průzkumů pro domy čp. 115 až čp. 118 z 80. let 20. století se zdá, že také domy v severní frontě Malého náměstí měly podloubí, což potvrdil i zápis z trhové knihy pro dům čp. 115.¹¹⁹⁷

První písemné zmínky k domu čp. 110, které k němu můžeme s jistotou přiřadit, pocházejí až z první poloviny 17. století. Do té doby máme pouze zápisy z trhových smluv vedlejších sousedních domů. První majitelkou domu byla v roce 1576 patrně **Kateřina Křikavová**, zaznamenaná v trhové smlouvě k domu čp. 111. Tento dům ležel „*na Koňském trhu mezi domy Marty Janáčkové a Kateřiny Křikavové*“.¹¹⁹⁸ Matyáš Litoměřický v roce 1590 prodal novému majiteli dům čp. 111 „*vedle domu Marty Janáčkové z jedné a Doroty Křikavové ze strany druhé*“.¹¹⁹⁹ Majitelkou tedy v této době byla **Dorota Křikavová**.

Majiteli domu byli někdy v první polovině 17. století **Ondřej Žlutický** s manželkou **Annou Žlutickou**, o čemž náš informuje zápis k prodeji purkrechtních peněz na dům čp. 110 z roku 1627. Po smrti manželů se domu ujal **Jan Tymeš**, bratr Anny Žlutické, s manželkou **Salomenou**. S Janem Tymšem se setkáváme již v roce 1581, pro který je dochovaná svatební smlouva s první manželkou Dorotou Kovandovou. Jan Tymeš je zmiňován jako syn Timotea Nymburského, od jehož křestního jména získal příjmení.¹²⁰⁰ Salomena Tymšová v roce 1627 prodala svůj dům, který leží „*vedle domu Jana Holuba ze strany jedné a domu Anny Kašafírky ze strany druhé*“. Majitelem se stal řezník **Lorenc Dušek** s manželkou **Dorotou** a objekt zakoupili za cenu 290 kop gr. míš. Závavek na místě činil pouhých 20 kop gr. míš., splátka byla určena každoročně na 10 kop gr. míš. Manželé Tymšovi prodali ještě téhož roku podle zápisu, ve kterém se mimo jiné píše o předchozím držení domu manželů Žlutickými, své purkrechtní peníze kvardiánovi kláštera sv. Anny a sekretáři řádu sv. Františka.¹²⁰¹ Další zápis pochází až z roku 1649. Tehdy řezník **Václav Marvan** koupil dům „*ve čtvrté čtvrti města*

¹¹⁹⁶ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

¹¹⁹⁷ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 115. Stavebněhistorický průzkum*, Hradec Králové 1988, sign. SHP HK 30a, s. 31–33; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. D8v.

¹¹⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 593v.

¹¹⁹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. Q4v.

¹²⁰⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. F8v.

¹²⁰¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. F24v.

tohoto mezi domy Mariany, na onen čas Holubky, a nyní Jana Svobody Nymburského manželky z jedné a Jana Procházky, bednáře z druhé strany ležící“ po zemřelém majiteli Lorenci Duškovi. Vdova po Lorenci Duškovi Dorota si vzala za druhého manžela řezníka Simeona Marvana, otce řezníka Václava Marvana. Rod Marvanů v Hradci zaznamenáváme již v prvních trhovách smlouvách ze 40. let 16. století. Většina členů rodiny byla během 17. století řezníky, později se však rozvětvili a jejich majetek rostl, nikdy se však členové rodiny významněji nepodíleli na městské správě. Například Matěj Marvan, řezník, ve své závěti v roce 1731 odkázal potomkům čtyři domy a jeden zadní dům ve městě.¹²⁰² Obec tedy v roce 1649 dům Václavu Marvanovi prodala za cenu 130 kop gr. míš. s tím, že bude platit purkrechtní peníze ve výši 10 kop gr. míš. a zároveň uhradí dluh 36 kop gr. míš., které Lorenc Dušek nezaplatil klášteru sv. Anny, který v roce 1627 odkoupil purkrechtní peníze od manželů Tymšových. Přestože cena domu byla velmi nízká, nebyl v té době nijak poškozen, protože je označen jako „čistý, svobodný a nezavadný“.¹²⁰³ Řezník Václav Marvan je uveden jako majitel domu také v příznávací fasi berní ruli z roku 1653.¹²⁰⁴ V roce 1675 sepisuje Václav Marvan poslední vůli. V poslední vůli odkazuje „dům předně v čtvrté čtvrti města se nacházející, kterýžto šacuje za 200 kop míšenských“, dále několik rolí, luk a jeden masný krám ve Velkých krámech svým dětem.¹²⁰⁵

V roce 1676 zakoupila objekt dcera **Dorota Kozderková** spolu se svým manželem **Janem Kozderkou** a vyrovnala se se svými nezletilými sourozenci Juditou, Annou, Kateřinou, Magdalenou a Janem, zastoupenými poručníky Tomášem Marvanem a Petrem Šotýnským. Manželé tak zakoupili „dům jeden na stavu a krytu sešlý, však zaplacený, mezi domem Jana Trnky, bednářem, z jedné a domem Davida Hergesella, též bednáře, z druhé strany“ za sumu 200 kop gr. míš. Ze zápisu přímo vyplývá, že dům byl ve špatném fyzickém stavu, čemuž odpovídala i jeho cena.¹²⁰⁶

Dům byl následně v držení rodiny Kozderkových téměř celé jedno století. Až do roku 1761 nemáme dochovanou žádnou závěť ani trhovou smlouvu mezi potomky. Jan Kozderka je jako majitel domu uvedený v trhovách smlouvách domu čp. 109 z let 1701, 1703 a 1705.¹²⁰⁷

¹²⁰² SOKA HK, AMHK, *Kniha dědických připovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, fol. C19r

¹²⁰³ Tamtéž, fol. F25r.

¹²⁰⁴ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹²⁰⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E29.

¹²⁰⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. F25.

¹²⁰⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, B26r, B28; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. F4r.

Zemřel v roce 1708, nezanechal po sobě však žádnou poslední vůli.¹²⁰⁸ Vlastnictví domu přešlo na vdovu Dorotu Kozderkovou. Ta je jako majitelka uvedena v trhově smlouvě pro dům čp. 109 z roku 1710.¹²⁰⁹ V roce 1727 při šacuňku hradeckých domů pro tereziánský katastr byla jako majitelka domu uvedena Dorota Kozderková, stav domu byl charakterizován jako „špatný“. Podobné hodnocení měla velká část domů v Dlouhé ulici mezi obecní šatlavou a Malým náměstím, a na severní straně ulice pak všechny objekty.¹²¹⁰ Ještě v roce 1787 byla většina domů celoroubených nebo zčásti roubených, byla totiž součástí čtvrté čtvrti, která dlouhodobě platila za nejhudší ve městě.¹²¹¹ Proto lze předpokládat, že tyto domy byly zanedbané a snadno podléhaly nepříznivým vlivům počasí a živelným katastrofám. Dorota zemřela v roce 1735 a dům přešel rovným dílem na všechny potomky.¹²¹² Dědicové Kozderkovští jsou uvedeni jako majitelé domů v podkladech pro tereziánský katastr z roku 1752.¹²¹³

Trhová smlouva tak pochází až z roku 1761. Dědicové Kozderkovští **Johana Hornová, Martina Kutzela** z Nového Bydžova a **Ludmila Zollmanové** prodali dům „*ve čtvrté čtvrti města mezi domy p. Jana Výrovského a p. Michala Petzhofera*“ **Tomáši Kapounovi**. Cena domu činila 400 zl. rýn., které za syna zaplatil jeho otec Ruprecht Kapoun „*ze svý vlastní kapsy*“. ¹²¹⁴ Kapounové ze Svojkova se v Hradci připomínají již ve druhé polovině 16. století, během 17. století však ztratili přídomek ze Svojkova a zařadili se mezi hradecké měšťany. Jeden z prvních členů rodu, Albrecht Kapoun ze Svojkova, býval písařem, později purkrabím Hradeckého kraje v letech 1570–1591.¹²¹⁵ Ruprecht Jan Kapoun, otec Tomáše Kapouna, byl pak před polovinou 18. století významným malířem ve městě i v širokém okolí a autorem několika křížových cest a různých obrazů.¹²¹⁶

Jen o rok později, v roce 1762, vypukl ve městě velký požár, který zasáhl také domy na Malém náměstí. Prokazatelně požár zasáhl poblíž stojící domy čp. 107, 111 a také čp. 127.¹²¹⁷

¹²⁰⁸ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1700–1714*, sign. 51–4, fol. 295v.

¹²⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, G20.

¹²¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹²¹¹ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 22.

¹²¹² SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1734–1753*; sign. 51–7, fol. 331r.

¹²¹³ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹²¹⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, A22.

¹²¹⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době předbělohorské*, s. 157.

¹²¹⁶ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 302.

¹²¹⁷ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88–89.

Písemný doklad o tom, že by požár zasáhl také dům čp. 110, nemáme, přesto nelze vyloučit, že blízkostí několika epicenter požáru mohl být dům na střeších nebo na fasádě poškozen. Tomáš Kapoun, soukeník, je v roce 1780 uveden jako majitel domu se starým čp. 211. V domě pak pro vojenské potřeby sloužil jeden vojenský pokoj.¹²¹⁸ V roce 1785 proběhlo šacování domu čp. 110 pana Tomáše Kapouna. Do domu přišel mistr zednický Václav Runkas a mistr tesařský Jakub Holakovský. Zadní část domu byla dřevěná, dům měl dvě poschodí, ale s nedostavěnými zdmi, dvěma povrchními sklepy a jedním lochem. Vše bylo šacováno na 565 zl. rýn., spolu s právem varním pak 1065 zl. rýn. Důvodem vyšacování bylo, že Tomáš Kapoun dlužil 329 zl. rýn. židovi Heršlovi Mauthnerovi z Jiřic.¹²¹⁹ V této době zřejmě probíhaly stavební úpravy ve druhém patře budovy.

Tomáš Kapoun v roce 1795 prodal svému synovi **Františku Kapounovi** dům čp. 211 „*mezi domy p. Václava Forbelského a p. Františka Černíkovského*“ za sumu 1000 zl. rýn. Dům samotný měl cenu 450 zl., součástí ceny bylo špitálské záduší ve výši 100 zl. a dlužná částka soukenickému cechu ve výši 150 zl.¹²²⁰ V dalším trhovém zápisu pak Františkův bratr Tomáš Kapoun zakoupil ve veřejné dražbě dům na Velkém náměstí čp. 21 za cenu 2000 zl. rýn.¹²²¹ Finančně se tedy rodině Kapounů nevedlo špatně. František Kapoun byl majitelem domu až do roku 1836. V roce 1814 byl sepsán první soupis duší pro Hradec, podle kterého v domě čp. 110 žilo pouhých osm obyvatel. Kromě rodiny Františka Kapouna bydlel v domě ještě Robert Kapoun a vdova Štolbová s dcerou.¹²²² Identické složení obyvatel měl dům i v následujícím roce 1815.¹²²³ Podle soupisu duší z roku 1820 v domě žilo šest lidí, majitel František Kapoun s matkou, vdova Anna Štolbová s dcerou a rodina Jakuba Krenkeho.¹²²⁴ Pro rok 1824 se soupis pro domy na Malém náměstí od čp. 110 výše nedochoval.

V roce 1836 vypukl na severozápadním cípu Malého náměstí rozsáhlý požár. Oheň vystoupal ze sousedního objektu čp. 109 a zasáhl 26 domů v okolí, včetně Cejpova paláce, toho času krajského hejtmanství naproti domu čp. 110.¹²²⁵ Samotný dům čp. 110 byl mezi domy, které vyhořely. Měsíc před požárem prodal František Kapoun dům se starým čp. 211 a novým čp. 110 „*mezi domy pana Jana Škutiny a Josefa Všetěčky*“ za cenu 1800 zl. konvenční měny.

¹²¹⁸ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹²¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 129.

¹²²⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1794–1801*, E21.

¹²²¹ Tamtéž, fol. E22.

¹²²² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 30.

¹²²³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 31.

¹²²⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 28–29.

¹²²⁵ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

Nový majitel, bratr Františka **Tomáš Kapoun**, v hotovosti složil 1624 zl., zbývající části tvořila různá pasiva, dlužné částky a špitální záduší.¹²²⁶ V roce 1842, při dalším soupisu duší, žilo v domě celkem 22 osob ve čtyřech bytových jednotkách, ale bez majitele.¹²²⁷ Zdá se tedy, že po požáru, který musel dům nutně zasáhnout, došlo k oné klasicistní přestavbě, kterou stavbněhistorický průzkum klade do první poloviny 19. století. V rámci ní byl upraven obytný prostor budovy. V roce 1848 pak rodiče Tomáš a Anna Kapounovi převedli dům čp. 110 na svého syna **Josefa Kapouna**, další dům čp. 146, který rodina vlastnila na Malém náměstí, přešel na Josefovy sourozence Barboru Kapounovou, Terezii Haltovou a Annu Kapounovou. Cena domu byla vyčíslena na 5900 zl. konvenční měny, přičemž cenu domu tvořila četná pasiva.¹²²⁸

Obchodník Josef Kapoun je uváděn na plánu města s vyznačením domů, čísel popisných a jejich majitelů z roku 1864 a také na seznamu majitelů právovárečných domů z roku 1876.¹²²⁹ Dům od otce Josefa Kapouna v roce 1884 převzala **Marie Fričová**, manželka hradeckého stavitele Jana Friče.¹²³⁰ Podle sčítacího operátu z roku 1890 byla majitelkou domu Marie Fričová a v domě žilo celkem 15 obyvatel v šesti bytových jednotkách. V prvním bytě žil stavitel a zeměměřič Jan Frič s manželkou a majitelkou domu Marií Fričovou a dětmi. V jednom z bytů bydlel také původní majitel a otec Josef Kapoun, kazatel svobodné reformní církve František Kotouč a služebník Václav Kalivoda, v jehož bytě žili také čtyři studenti reálného gymnázia. Oproti domům v jižní frontě Malého náměstí nebyl dům tak přelidněný, snad mohlo dojít k přesunu části nájemníků do zadního domu.¹²³¹ Podle sčítání obyvatel v roce 1900 v domě bydlelo již 35 obyvatel v šesti bytech včetně Jana Friče a jeho manželky Marie Fričové.¹²³² Manželé Fričovi dům vlastnili ještě po roce 1918.

¹²²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837*, M16.

¹²²⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 85.

¹²²⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1847–1849*, K10.

¹²²⁹ SOKA HK, HK-AM, Sběrka map a plánů, *Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10; SOKA HK, HK-PM, *Právovárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹²³⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 89.

¹²³¹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 110.

¹²³² SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 110.

Měšťanský dům čp. 111 (staré čp. 212)

Obr. č. 51 Dům čp. 111 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 111 a se starým čp. 212 je druhým domem na Malém náměstí směrem od západní Dlouhé ulice. Jeho šířka je přibližně 6 metrů. Počátky domu sahají patrně někdy do první poloviny 14. století, kdy bylo vytyčeno Malé náměstí i se severní frontou domů. Současná budova je dominantně renesanční novostavbou z 16. století. Přesto se dochovaly gotické sklepy, jeden pod uličním traktem s cihelnou valenou klenbou, druhý ve středním traktu a jeden sklep pod dvorním traktem ve druhém podlaží. Z původního středověkého objektu se dochovala původní klenba v zadní komoře.¹²³³ Podle Z. Doubka byl dům čp. 111 na počátku 16. století pozdně goticky přestavěn, stalo se tak patrně ještě před požárem města v roce 1536.¹²³⁴ Někdy po tomto požáru, pravděpodobně však ve druhé polovině 16. století byl dům přestavěn

¹²³³ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 167.

¹²³⁴ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 206.

v renesančním slohu a z původního gotického domu se zachovaly jen výše jmenované fragmenty.

První písemná zpráva, která se s velkou pravděpodobností váže k našemu objektu, sahá až do roku 1576. Z ní vyplývá, že prvním doloženým majitelem domu byl uzdař **Jiří Vojtek**. Ten předal dům svoji dceři **Kateřině Horskákové**, manželce **Adama Horskáka**. Trhová smlouva o předání domu dceři Kateřině byla ale podle poznámky zapsána v jedné z nedochovaných knih smluv. Dochovaná je až trhová smlouva z roku 1576, kde je jako majitel zapsán Adam Horskák s manželkou Kateřinou, dcerou Jiřího Vojtka. Manželé v témže roce prodali dům „*Na Koňském trhu mezi domy Marty Janáčkové a Kateřiny Křikavové*“ za sumu 850 kop gr. míš. novému majiteli **Matyáši Litoměřickému**, městskému rychtáři, který za dům na místě složil 150 kop gr. míš., zbytek se zavázal platit každoročně ve výši 30 kop gr. míš.¹²³⁵ Po prodeji domu je zmiňován Adam Horskák jako úředník v Úlibici, který s manželkou Kateřinou v roce 1586 svoji spravedlnost na domě prodal Matyáši Litoměřickému a dům byl tak řádně splacen.¹²³⁶ Z ceny domu 850 kop gr. míš. můžeme usuzovat, že byl objekt již po renesanční přestavbě. Vzhledem ke své velikosti by totiž cena přestavbě odpovídala.

Matyáš Litoměřický byl majitelem domu do roku 1590. Tehdy dům „*vedle domu Marty Janáčkové z jedné a Doroty Křikavové ze strany druhé*“ vyměnil s již výše vzpomínaným **Adamem Kožkou** za jeho dům čp. 7, který je popsán v předchozím textu.¹²³⁷ Osudy domu v následujících desetiletích nelze vinou torzovitosti pramenů přesněji sledovat. Nevíme ani, jak dlouho byl Adam Kožka majitel domu. Poprvé v roce 1627, tedy již v průběhu třicetileté války, byl jako majitel zapsán **Jan Holub**, a to v trhové smlouvě pro objekt čp. 110.¹²³⁸ Jan Holub je uveden také v trhové smlouvě pro vedlejší dům čp. 112 z roku 1639.¹²³⁹ Někdy v následujícím období Jan Holub zemřel a jako majitelka domu je zapsaná v roce 1649 **Mariana Holubová**, nyní již provdaná Svobodová.¹²⁴⁰ První konkrétní zápis domu tak pochází teprve z roku 1653, kdy byla vyhotovena příznávací fase k berní rule. V ní je jako majitel vzpomínán krejčí **Samuel Holub**, který byl pravděpodobně synem manželů Jana a Mariany Holubových.¹²⁴¹

¹²³⁵ HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 539v.

¹²³⁶ Tamtéž, fol. 540v.

¹²³⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. Q3v.

¹²³⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. F24v.

¹²³⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. D16r.

¹²⁴⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. F24v.

¹²⁴¹ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

V roce 1672 byl dům „*Holubovský ve čtvrté čtvrti města vedle domu p. Václava Marvana z jedné a domu Václava Meda ze strany druhé ležící*“ prodán a v zápisu nalézáme několik důležitých informací. Prodávajícím je hradecká obec, které dům připadl z důvodu „*zasedělých všelijakých kontribucí, J. M. císařové šosy, též od obce činěný náklad na opravu a zdvižení polovičného krytu na témž domě*“. Cena domu činila 300 kop gr. míš., novým majitelem se stal **David Hergesell**, který hned na místě složil 40 kop gr. míš., každoročně se zavázal splácet 10 kop gr. míš. Staré nedoplatené kontribuce od rodiny Holubů ve výši 234 zlatých pak od nich chtěla obec nadále vymáhat.¹²⁴² Po smrti Davida Hergesella, jehož datum smrti se nepodařilo zjistit, přešlo vlastnictví na pozůstalou vdovu **Ludmilu Hergesellovou**. Ludmila je zapsaná v roce 1727 při šacuňku domů pro tereziánský katastr, dům byl ve špatném fyzickém stavu.¹²⁴³ Ani po desítky let se nedařilo dům dát plně do pořádku, jednalo se ale o poslední dům v severní frontě náměstí, jehož stav byl shledán jako špatný. Po smrti Ludmily Hergesellové, přičemž přesné datum úmrtí se nepodařilo dohledat, přešel dům na její dvě dcery **Magdalenu Hergesellovou** a **Rozinu Malou**. Rozina v roce 1748 sepsala závěť, ve které uvádí dluh, který má na domě „*na Malém rynku prv Hergesellovský řečený, a nyní dvě sestry, též po Hergesellových dcery, vedle domů ovdovělé Medové z jedné, druhé pak strany domu Kozderkovského ležícím*“.¹²⁴⁴ Po její smrti dům přešel na sestru Magdalenu. V podkladech pro tereziánský katastr z roku 1752 jsou jako majitelé uváděni obecně dědicové Hergesellovští.¹²⁴⁵

V roce 1762 město postihl rozsáhlý požár, který založily řádící pruské jednotky.¹²⁴⁶ Oheň, který se šířil nepravidelně po celé východní a severní části města, zasáhl také dům na Malém náměstí s čp. 111.¹²⁴⁷ Z tržové smlouvy pro rok 1768 zjišťujeme, že kupující domu **Karel Pelzhofer**, manžel Magdaleny Pelzhoferové, rozené Hergesellové, chtěl dům zakoupit již o dvacet let dříve, ale pro „*převeliká*“ pasiva na domech ten dům nemohl být prodán. Nyní však Karel Pelzhofer převzal veškerá pasiva na domě ve výši 1147 zl. rýn. na sebe, navíc na domě provedl nezbytné „*reparace a po ohni zase konané vyzdvižení*“. Proto současná majitelka **Apolonie Hergesellová** dům Karlu Pelzhoferovi, svému švagrovi, prodala.¹²⁴⁸ V roce 1783 sepsal Karel Pelzhofer poslední vůli, ve které odkázal v soupisu svého majetku dům „*ve čtvrté*

¹²⁴² SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1617–1682*, fol. P9.

¹²⁴³ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹²⁴⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, A19.

¹²⁴⁵ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹²⁴⁶ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 4–11.

¹²⁴⁷ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88–89.

¹²⁴⁸ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1760–1770*, K26.

čtvrti“ v ceně 1149 zl. rýn. Již cena napovídá o tom, že dům byl sice opraven, bylo na něm však nutné provést stavební zásahy. Výše majetku Karla Pelzhofera činila 1691 zl. rýn.¹²⁴⁹ Truhlář Karel Pelzhofer je uveden jako majitel domu v roce 1780, v objektu byl pro vojenské účely vyhrazen jeden pokoj.¹²⁵⁰

Velkou raně klasicistní přestavbu domu, ze které se dochovala mj. na Hradec vzácná fasáda, však iniciovali až noví majitelé. Po smrti Karla Pelzhofera dům přešel do rukou dědiců, kteří ho v následujícím roce 1784 obratem prodali. V témže roce dům „ve čtvrté čtvrti města položený vedle domu Medovského z jedné a Tomáše Kapounovského z druhé strany“ prodali manželům **Václavu a Anně Forbelským** za sumu 1170 zl. rýn. V hotovosti složili manželé za dům 1000 zl. rýn., zbývajících část 170 zl. rýn. činily fundace Alexandra Protivy.¹²⁵¹ Manželé Forbelští se stali významnými majiteli objektu, neboť za nich proběhla rozsáhlá raně klasicistní přestavba domu. O tom, že rekonstrukce proběhla v této době, svědčí latinský nápis dodnes umístěný mezi prvním a druhým patrem domu, jehož překlad do češtiny zní: „*Domy dříve ohněm burkušů zpusťované, nyní ovšem nákladem Forbelského v poctivosti obnovené.*“¹²⁵² Nejprve komise složená z hradeckých měšťanů Jana Porstensteina, Jiřího Mosera, Jana Schlaufa, mistra zedníka Václava Runkase a mistra tesaře Jakuba Holakovského přišla v roce 1786 do domu zkontrolovat nově stavěnou kolářskou dílnu. Žádný z dotčených sousedů nepodal proti této novostavbě námitky, komise nicméně rozhodla, že nová stavba musí splňovat určité náležitosti. Předně klenutá kuchyň nemá být ozdobena vlašskou, ale obyčejnou střechou, dílna nesmí pak převyšovat městskou zeď, ke které je stavěna.¹²⁵³

Nový dům manželé Forbelští dokončili v roce 1798, kdy do domu přišla na kontrolu komise složená z rady Aloise Vávry, mistra zednického Josefa Runkase a mistra tesařského Václava Kroupy, aby prohlédla nově vystavěný dům se starým čp. 212. Mistr zednický shledal, že zdi, klenutí, sklepy, kamna, okna, dveře a zámečnické kování v domě mají hodnotu celkem 2930 zl., mistr tesařský Václav Kroupa ohodnotil střechy, podlahy a stropy na 548 zl. Při započtení varního práva 500 zl. rýn. se nová cena domu odhadla na 3978 zl. rýn.¹²⁵⁴ Dům rodině Forbelovské patřil až do roku 1818. V prvním soupisu duší z roku 18184 v domě žilo celkem

¹²⁴⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, B5.

¹²⁵⁰ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹²⁵¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1787–1794*, O5.

¹²⁵² Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 206.

¹²⁵³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 156.

¹²⁵⁴ Tamtéž, fol. 247.

21 obyvatel, totiž majitelé Forbelští a dalších pět rodin, studenti v domě psaní nejsou.¹²⁵⁵ O rok později, v roce 1815, v domě žilo 24 obyvatel, stále ještě včetně Václava Forbelského, manželka v témže roce (před soupisem) zemřela. V objektu dále bydlelo dalších pět rodin.¹²⁵⁶ Část domu po zemřelé Anně Forbelské přešla na syna **Josefa Forbelského**.¹²⁵⁷

Jak již bylo řečeno, v roce 1818 prodal Václav Forbelovský spolu se svým synem Josefem Forbelovským dům se starým čp. 212 a již novým čp. 111 manželům **Josefu a Marii Černikovským** spolu s **Janem Walterem** za cenu 12 000 zl. vídeňské měny. Na místě zaplatili manželé Černikovští 4050 zl. vídeňské měny, zbývající částku pak spláceli do roku 1820.¹²⁵⁸ Manželé Josef a Marie Černikovští patřili k jedněm z mála hradeckých měšťanů, kteří velmi úspěšně obchodovali s domy v Hradci Králové a po několik let řadu z nich vlastnili. Jako první zakoupili dům čp. 176 v dnešní Tomkově ulici, Josef Černikovský pak od matky získal dům čp. 148 na Velkém náměstí.¹²⁵⁹ Vedle domu čp. 111 dále zakoupili dům čp. 126 na Malém náměstí v roce 1835.¹²⁶⁰ Není pak překvapivé, že v soupisu duší z roku 1820 v domě čp. 111 manželé Černikovští nebydleli, pouze druhý majitel domu Jan Walter s rodinou. Celkem zde v této době žilo 26 obyvatel.¹²⁶¹ V roce 1823 ale manželé dům znovu prodali. Novými majiteli se stali manželé **Josef a Anna Všeckovi**, kteří dům zakoupili za cenu 8000 zl. vídeňské měny. Součástí ceny byly také poplatky, jeden placený institutu učitelů, vdov a sirotek ve výši 74 zl.¹²⁶² Soupis duší pro rok 1824 se pro dům čp. 111 nedochoval.

V roce 1836 zasáhl severozápadní část Malého náměstí požár, při kterém vyhořel také dům čp. 111.¹²⁶³ Manželé Všeckovi ho proto museli opravit. Poškození ale nebylo natolik vážné, protože se zachovala také fasáda domu z přestavby Václavem Forbelovským. Podle soupisu duší z roku 1842 v domě žilo celkem 22 obyvatel v 8 bytových jednotkách, přičemž první byt obýval Josef Všecka s manželkou a synem.¹²⁶⁴ Josef Všecka zemřel v roce 1851 a jeho část domu přešla do vlastnictví vdovy Anny.¹²⁶⁵ V roce 1864 dům zakoupila **Kateřina**

¹²⁵⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 30.

¹²⁵⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 31.

¹²⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických připovědí a dělených pozůstalostí 1817–1821*, C1.

¹²⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, P18.

¹²⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1813–1817*, H15; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, D18.

¹²⁶⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, J16.

¹²⁶¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 29.

¹²⁶² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1820–1824*, L17.

¹²⁶³ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

¹²⁶⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 86.

¹²⁶⁵ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23, s. 182.

Hryzová, která je uvedena jako majitelka domu také na plánu se všemi majiteli a popisnými čísly z téhož roku.¹²⁶⁶ Kateřina Hryzová je uvedena jako majitelka také v seznamu z roku 1876.¹²⁶⁷ Dům vlastnila až do roku 1881, kdy dům zakoupili noví majitelé řezník **Josef Petříček** s manželkou **Marií**.¹²⁶⁸

Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě bydlelo celkem 40 obyvatel v celkem devíti bytech, což bylo u domů v severní frontě Malého náměstí druhý nejvyšší počet. V domě mimo jiné bydlelo několik studentů.¹²⁶⁹ Majiteli zůstali manželé Petříčkovi také v roce 1900 při dalším sčítání lidu. Tehdy v domě žilo již rekordních 50 obyvatel v sedmi bytech, opět včetně několika studentů.¹²⁷⁰ Dům čp. 111 tak v roce 1900 patřil k nejlidnatějším domům na Malém náměstí. Snad lze uvažovat o využití bytů v zadním domě, který mohl být pro tyto potřeby adaptován. Po smrti Josefa Petříčka dům nadále spravovala od roku 1904 sama vdova Marie Petříčková. V roce 1915 se pak majitelkou stala dcera **Marie Šafářová**, které dům Marie Petříčková odkázala.¹²⁷¹

¹²⁶⁶ SOKA HK, HK-AM, Sbírka map a plánů, *Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10; SOKA HK, HK-PM, *Právnívárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹²⁶⁷ SOKA HK, HK-PM, *Právnívárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹²⁶⁸ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 90.

¹²⁶⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 111.

¹²⁷⁰ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 111.

¹²⁷¹ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 90.

Měšťanský dům čp. 112 (staré čp. 213)

Obr. č. 52 Dům čp. 112 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 112 a starým čp. 213 je třetím domem z řady domů v severní frontě Malého náměstí směrem od Dlouhé ulice. Šířka objektu je přibližně 8 metrů. Počátky zástavby na této parcele sahají podobně jako u okolních domů nejdříve do první poloviny 14. století, kdy se zformovala severní fronta nově vytyčeného Malého náměstí. Někdy v této době byl vystavěn gotický dům. Gotický původ mají sklepy pod uličním traktem se čtyřmi křížovými cihlovými klenbami, klenutými na střední pilíř. Gotická je také dispozice objektu.¹²⁷² Vývoj domu do první poloviny 16. století není možné s jistotou určit, zdá se však, že podobně jako řada dalších byl také dům čp. 112 na Malém náměstí výrazně poškozen požárem z roku 1536. Rozsah škod

¹²⁷² D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 168.

ani oprav není možné stanovit, současný objekt je však renesanční přestavbou někdy z druhé poloviny 16. století.

Nejstarší písemné záznamy, které se k domu čp. 113 váží, bohužel pocházejí až z druhé poloviny 16. století. Nejstarším dohledaným majitelem byl hradecký měšťan **Matěj Janáček**. V období před rokem 1579 zemřel a v témže roce se mezi dědice dělil jeho majetek. V první řadě je zmiňován dům „*v městě mezi domy Matyáše Litoměřického a Václava Rysovce*“ v ceně 1100 kop gr. míš., který před smrtí odkázal své dceři **Dorotě Šťastné**, manželce Jana Šťastného z Plotiště. Od své dcery Doroty dům zakoupila její matka a vdova po Matěji Janáčkovi **Marta Janáčková**, která na místě za dům zavdala 200 kop gr. míš., hned také Dorotě složila dalších 50 kop gr. míš., zbývající splátka činila rovněž 50 kop gr. míš.¹²⁷³ Marta Janáčková je pak jako majitelka uváděna v několika dalších letech. V knize svatebních smluv z roku 1588 se nám dochoval zápis, ve kterém Marta Janáčková přenechala svůj řádně zaplacený dům „*v městě ležící vedle domu Matyáše Litoměřického z jedné a z druhé strany Buriana Mýtského*“ spolu se všemi svršky a nábytkem **Adamu Dolanskému**.¹²⁷⁴ Po smrti Marty se majitelem domu stal Adam. Marta Janáčková na základě svatební smlouvy svému novému manželovi Adamu Dolanskému přenechala také dvůr na Střezině, který zdědila po svém otci.¹²⁷⁵ Snad tak učinila pro případ své smrti.

Následující léta jsou pro dějiny domu čp. 112 téměř neznámá. Víme jen, že ještě v roce 1626 byl majitelem domu **Jan Dolanský**, který byl uveden v trhově smlouvě pro sousední dům čp. 113.¹²⁷⁶ Jan Dolanský se po smrti Marty Janáčkové podruhé oženil, **Kateřina Dolanská** byla totiž zmíněna jako majitelka objektu v roce 1639. Novější dochovaná smlouva k domu byla zapsána do jedné z nedochovaných trhových knih, proto máme informace až z roku 1639. Tehdy Kateřina Dolanská byla nucena zaplatit purkrecht řeznickému cechu, kterému se její zemřelý manžel zavázal k platbě 369 kop gr. míš., nicméně uhradil pouze 60 kop gr. míš. a zbývající částka tzv. zaseděla. Kateřina Dolanská, která neměla prostředky na zaplacení onoho dluhu vůči řeznickému cechu, musela proto prodat svoje role na předměstích a z utržených peněz dluh zaplatit.¹²⁷⁷ K následujícímu období se písemné prameny k domu čp. 112 nedochovaly. Zdá se však, že se rodina Dolanských nacházela ve svízelné finanční situaci a patrně nedlouho po roce 1639 byli nuceni dům prodat. O dalším majiteli víme pouze to, že se

¹²⁷³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. E24r.

¹²⁷⁴ SOKA HK, HK-AM, *Knihy svatebních smluv 1562–1622*, fol. I6.

¹²⁷⁵ Tamtéž, fol. H9.

¹²⁷⁶ SOKA HK, HK-AM, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. D9.

¹²⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *Knihy smluv 1616–1706*, fol. L18r.

jmenoval **Zeidler**. V přiznací fazi k berní rule z roku 1653 je totiž dům označen jako „*Zeidlovský*“ a nebyl v této době nikým vlastněn. Zdá se, že byl velmi těžce poškozen, pravděpodobně byl pustý a obývaný pouze podruhy, jak se ostatně píše v samotné přiznací fazi.¹²⁷⁸ Ani v následujících letech o domu nemáme bližší informace. V blíže nespecifikovaném období se majitelem domu stal hradecký měšťan **Václav Med**. Rodina Medova, které se nikdy nepodařilo proniknout do správních městských úřadů, vlastnila kromě domu na Malém náměstí po jistý čas také objekt v dnešní Tomkově ulici s čp. 172.¹²⁷⁹ Rodina si však vlastnictví domu čp. 112 udržela až do počátku 19. století. Václav Med je zmiňován jako majitel jeho domu poprvé v roce 1672, kdy se prodával sousední objekt čp. 111.¹²⁸⁰ Václav Med zemřel v roce 1694 a dům následně přešel na jeho manželku **Marii Medovou**, která zemřela v roce 1710.¹²⁸¹

Teprve pro rok 1710 máme dochovanou smlouvou k domu čp. 112. V témže roce byl majetek po rodičích rozdělen mezi sourozence Annu Marvanovou, rozenou Medovou, a Jiřího Meda. Právě **Jiří Med** se měl stát novým majitelem domu „*na Koňském trhu vedle domu Kameníkovského a domu Hergesellovského ve čtvrté čtvrti města*“.¹²⁸² Jiří Med zemřel v roce 1726 a po jeho smrti došlo mezi dědici k rozdělení majetku. Jednalo se v první řadě o dům „*ve čtvrté čtvrti města ležící vedle domu vdovy Hergesellové z jedné, domu sirotků Tibellovských ze strany druhé*“, šacovaný za 800 zl. rýn. Celková suma majetku, zahrnující také několik pozemků, zahrad nebo luk, činila 4042 zl. rýn. Dům získal syn **František Med**.¹²⁸³ V roce 1727 při šacuňku domů je jako majitelka uvedena vdova **Magdaléna Medová** spolu s ostatními dědici, zdá se proto, že byly podklady ke katastru sepisovány v době, kdy ještě pozůstalost nebyla právně vyřešena. Vedle objektu čp. 112, který měl prostřední kvalitu, vlastnila také domek na Pražském předměstí.¹²⁸⁴

František Med jako majitel vlastnil dům po několik dalších desítek let. Je zmiňován také v roce 1752 v podkladech pro tereziánský katastr.¹²⁸⁵ O deset let později, v roce 1762, postihl Hradec požár, který zasáhl také sousední dům čp. 111. Dům s čp. 112 patrně neutrpěl větší škody, určitě se ale dá předpokládat minimálně poničení střechy domu. V písemných

¹²⁷⁸ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹²⁷⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, D8.

¹²⁸⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. P9.

¹²⁸¹ SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1690–1702*, sign. 51–3, fol. 304r; SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1700–1714*, sign. 51–4, fol. 304v.

¹²⁸² SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, D16r.

¹²⁸³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, M4.

¹²⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, sáztung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹²⁸⁵ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

pramenech ale poškození požárem není zmiňováno. Ještě před rokem 1780 František Med zemřel, protože v témže roce je v soupisu hradeckých domů pro vojenské potřeby v domě zapsán vojenský pokoj. Vdova **Kateřina Medová**, uvedená v témže roce jako majitelka domu, sepsala v roce 1786 poslední vůli. V ní je na prvním místě z nemovitého majetku uveden „*dům varní ve čtvrté čtvrti města sub Nro. 213 situovaný*“, šacovaný na 1200 zl. rýn. V případě její smrti měl dům přejít na jejího syna Josefa Meda.¹²⁸⁶ K vlastnímu dělení majetku se přistoupilo po smrti Kateřiny v roce 1792. Tehdy dům se starým číslem popisným 213 zdědil syn **Josef František Med**.¹²⁸⁷ Ten pozval v roce 1795 do svého domu komisi, aby provedla ocenění domu. Součástí komise byli rada Alois Vávra, mistr tesař Václav Kroupa a zednický mistr Josef Runkas. Komise zhodnotila, že se v domě nachází dva povrchní sklepy a jeden loch, dvě světnice a dvě klenuté kuchyně, také dvoreček, jeden zděný chlév, dohromady vše za 928 zl. Tesařský mistr ocenil všechna futra a dveře v domě na 358 zl. K domu dále patřil řeznický krám v ceně 150 zl. Dům byl šacován spolu s várečným právem na 1936 zl.¹²⁸⁸ Vidíme, že oproti předchozímu domu, kde ještě bylo mnoho dřevěných prvků, se jich naopak v domě čp. 112 nacházelo podstatně méně.

Josef Med byl majitelem domu do roku 1802. Tehdy dům ještě se starým čp. 213 ve čtvrté čtvrti města prodal za cenu 1803 zl. rýn. řezníkovi a cechmistrovi **Františku Poncovi** a jeho manželce **Kláře Poncové**, rozené Petříčkové.¹²⁸⁹ Oba jsou uváděni jako majitelé domu v prvním soupisu duší z roku 1814. V domě nicméně žilo devět obyvatel, a to rodina Poncova.¹²⁹⁰ O rok později se situace téměř nezměnila, v domě nadále bydlela pouze rodina Poncova v počtu deseti osob.¹²⁹¹ Podpis Františka Ponce se objevuje na několika málo dochovaných písemnostech řeznického cechu, kde je uváděn jako starší cechmistr, například v roce 1815.¹²⁹² Jen o rok později, v roce 1816, řeznický mistr František Ponc zemřel.¹²⁹³ Pozůstalost po zemřelém Františkovi přebíral v roce 1820 syn **Jan Ponc**.¹²⁹⁴ V tržové smlouvě z téhož roku dům čp. 112 zakoupil za sumu 7000 zl. vídeňské měny. Ze zaplacené ceny vyplatil své sourozence.¹²⁹⁵

¹²⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, C15.

¹²⁸⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických připovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801*, G1.

¹²⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 221.

¹²⁸⁹ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1801–1803*, M11.

¹²⁹⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 30.

¹²⁹¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 31.

¹²⁹² SOKA HK, fond Cech řezníků, *Rozličné zápisy*, inv. č. 14, kn. č. 1, nefoliováno.

¹²⁹³ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1806–1846*, sign. 51 – 22, s. 147.

¹²⁹⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických připovědí a dělených pozůstalostí 1817–1821*, N17.

¹²⁹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1820–1824*, E1.

Jan Ponec a jeho manželka Marie jsou uváděni jako majitelé domu v soupisu duší z roku 1820. Tehdy zde žilo celkem osm obyvatel: manželé Poncovi s dcerou a synem, ve druhém bytě pak hradecký radní Jan Ludák s rodinou.¹²⁹⁶ Soupis duší pro rok 1824 se pro dům čp. 112 nedochoval. V době, kdy dům vlastnil Jan Ponec, objekt při požáru v roce 1836 vyhořel. Po požáru byl dům klasicistně modifikován, z této doby pochází zadní budova a klenba ve středním traktu.¹²⁹⁷ O těchto modifikacích svědčí zvětšení obytné plochy pro majitele i nájemníky. V roce 1842 v domě žilo již 16 obyvatel ve čtyřech bytových jednotkách. Vedle Jana Ponce, v té době již vdovce a jeho dětí, v domě v tomto roce žil také hradecký dramatik a výrazná osobnost kulturního rozkvětu města Václav Kliment Klicpera spolu s manželkou Annou a dětmi.¹²⁹⁸ V. K. Klicpera se následně přestěhoval do rohového domu čp. 129 na Malém náměstí, jak později ještě uvedeme. Jan Ponec v domě zřídil také hostinec a podle J. V. Tolmana se hostinskému říkávalo také „Tlustý Ponec“, podobně se v lidové slovesnosti používalo pro hostinec označení „U Zlatého hrozu“, a to podle zavěšeného znamení nad vchodem. Tento název se ale v archivních pramenech neuváděl.¹²⁹⁹

Jan Ponec jako vdovec dům vlastnil po několik desetiletí. Jako majitel je uveden ještě v letech 1864 a také 1876.¹³⁰⁰ Jan Ponec, v matrice zemřelých uvedený jako měšťan, bývalý člen obecního zastupitelstva a čestný člen spolku vojenských vysloužilců zemřel v roce 1879.¹³⁰¹ Po zemřelém Janu Poncovi dům převzali noví majitelé, majitel továrny na výrobu lihovin **Nathan Nettl** spolu s manželkou **Josefínou Nettlovou**. Oba dva manželé byli židovského vyznání, Nathan Nettl byl původem z Hradce Králové, manželka Josefína pocházela z židovské komunity v Hořicích.¹³⁰² Oba dva manželé byli ve druhé polovině 19. století jedni z mála židovských majitelů domů v Hradci Králové. Po ovdovění se v roce 1886 domu ujala sama Josefína Nettlová.¹³⁰³ Z roku 1890 máme k dispozici záznamy ze sčítání lidu. V domě tehdy žilo 17 obyvatel. První byt obývala rodina vdovy Josefíny Nettlové spolu s pěti dětmi a číšnicí Aloisií Reichmannovou, taktéž židovského vyznání. Ostatní obyvatelé

¹²⁹⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 29–30.

¹²⁹⁷ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 168.

¹²⁹⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 87.

¹²⁹⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 207.

¹³⁰⁰ SOKA HK, HK-AM, Sběrka map a plánů, *Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10; SOKA HK, HK-PM, *Právní věcné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹³⁰¹ SOA Zámorský, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1875–1907*, sign. 51–3511., s. 62.

¹³⁰² NA, Židovské kontrolní matriky, *Matrika narozených (1839–1884) Chvalkovice*, inv. č. 265, fol. 147.

¹³⁰³ SOKA HK, HK-PM, *Knihy podílů*, kn. č. 10, s. 91.

domu byli již římskokatolického vyznání.¹³⁰⁴ O deset let později, v roce 1900, v domě žilo pouze sedm obyvatel v bytě č. 1. Jednalo se o Josefínu Nettlovou a její dceru Elsu, v bytě dále bydlela kuchařka, služka, majitelka krámků, kočí a pohůnek, všichni obsluhující v místní hospodě. U ostatních pokojů je připojena poznámka „*neobydleno*“.¹³⁰⁵ Co vedlo k tomu, že byl obydlen jen jeden byt, z pramenů přímo nevyplývá. Po smrti Josefiny Nettlové dům před rokem 1918 spravovali čtyři podílníci, totiž manželé **Karel Boháček** s **Emilií Boháčkovou**, rozenou Nettlovou, a **Jan Strasser** s manželkou **Marií**, také rozenou Nettlovou.¹³⁰⁶

¹³⁰⁴ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 112.

¹³⁰⁵ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 112.

¹³⁰⁶ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 91.

Měšťanský dům čp. 113 (staré čp. 214)

Obr. č. 53 Dům čp. 113 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 113 a se starým čp. 214 je čtvrtým z měšťanských domů v severní frontě Malého náměstí směrem od západní Dlouhé ulice. Jeho šířka je přibližně 7 metrů. Jedná se o dvoupatrový dům s pozdně klasicistní fasádou. Počátky domu patrně sahají podobně jako u vedlejších domů do první poloviny 14. století, kdy bylo vytyčeno Malé náměstí a domy na jeho severní straně. Z původního gotického objektu se zachoval rozsáhlý sklep v uličním traktu v šíři celého domu s půlkruhovou cihelnou klenbou. Současný objekt je renesančního původu.¹³⁰⁷ O vývoji domu v gotickém období nemáme v současnosti bližší informace. Také nevíme, jakým způsobem ovlivnily podobu domu a jeho přestavby ničivé požáry 15. století. Můžeme ale předpokládat, že dům byl zasažen ohněm při požáru města v roce 1536, kdy podle

¹³⁰⁷ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 169.

F. Švendy vyhořelo celé město kromě 25 domů.¹³⁰⁸ Dům musel být nicméně ve druhé polovině 16. století již renesančně přestavěn, čemuž odpovídá cena domu z roku 1583.

Nejstarší písemná zmínka, kterou je možné k domu čp. 113 přiřadit, pochází z roku 1579 a týká se zápisu v trhové smlouvě pro sousední dům čp. 112. Marta Janáčková tehdy od svého zesnulého manžela získala dům „*v městě mezi domy Matyáše Litoměřického a Václava Rysovice*“.¹³⁰⁹ Prvním doloženým majitelem, který objekt prokazatelně vlastnil, byl tedy **Václav Rysovec**. O něm příliš informací není k dispozici, nemáme ani jeho svatební smlouvu, ani závět'. Zápis k prodeji domu pochází z roku 1583. Václav Rysovec prodal dům „*ležící vedle domu Magdaleny Karbanky z jedné a Marty Janáčkové ze strany druhé*“ za sumu 1500 kop gr. míš. Nový majitel domu **Václav Vaniš** zaval na místě 190 kop gr. míš., splátka byla stanovena každoročně na sv. Jiří ve výši 40 kop gr. míš. Václav Rysovec svoji spravedlnost na domě v roce 1584 prodal dceři Dorotě a jejímu manželovi Matěji Pečenkovi.¹³¹⁰ Václav Vaniš byl také majitelem domu čp. 134 na Velkém náměstí.¹³¹¹ V roce 1588 je zmiňován mezi jízdními rejтары při jednom z mustrů.¹³¹² Dům čp. 113 vlastnil ale pouze po několik let, v roce 1587 se objevil nový kupec. Václav Vaniš prodal svůj dům „*ležící vedle Adama Janáčka ze strany jedné a Jana Karbana ze strany druhé*“ za sumu 1500 kop gr. míš. **Burianu Mýtskému**, pocházejícímu z města Častolovic, který na místě zaval 450 kop gr. míš., splátka pak činila 60 kop gr. míš. Ani Burian Mýtský nevlastnil objekt po delší dobu a v roce 1590 ho prodal. Novým majitelem domu „*vedle domu Jana Karbana z jedné a Marty Janáčkové ze strany druhé ležící*“ se stal **Mikuláš Tvarůžek**, který za objekt zaplatil sumu 1500 kop gr. míš., přičemž na místě zaval 400 kop gr. míš., splácení pokračovalo každoročně na sv. Jiří ve výši 40 kop gr. míš.¹³¹³ Mikuláš Tvarůžek byl několikaletým členem městské rady, zmiňovaný od roku 1600.¹³¹⁴ Poslední splátku domu provedl osobně před radou v roce 1610. Následující rok „*v pondělí svatého Antonína v noci v 6 hodin na úterý umřel slovutný pan Mikuláš Tvarůžek, pan radní, který mnoho let v radě byl, pořád člověk pokojný, a na hořejším krchově u svatého Ducha blíž pana Jonáše Zeidlera pohřben*“.¹³¹⁵ Domu se po jeho smrti ujala vdova **Dorota Tvarůžková**.

¹³⁰⁸ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 230.

¹³⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. E24r.

¹³¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. L8r.

¹³¹¹ Tamtéž, fol. B6r.

¹³¹² F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 148.

¹³¹³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. T10r.

¹³¹⁴ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 65.

¹³¹⁵ Tamtéž, s. 170.

Vdovou ale nezůstala dlouho, již v roce 1612 je sepsána svatební smlouva s jejím novým manželem **Jáchymem Kameníkem**, také vdovcem, který se spolu s manželkou ujal domu čp. 113.¹³¹⁶ Po smrti Doroty měl ještě třetí manželku Juditu. Jáchym Kameník byl v té době již majitelem domu čp. 8, jak jsme popisovali v příslušné kapitole. V roce 1626 sepsal závěť, ve které vedle domu čp. 8 ve svém majetku uvádí „*dům zde ve městě Hradci nad Labem na Malém rynku ležící mezi domy Adama Dolanského z jedné a p. Václava Bočka ze strany druhé*“.¹³¹⁷ Dům měl po jeho smrti připadnout třetí manželce **Juditě Kameníkové**, rozené Ledecké z Branova. Osudy domu během třicetileté války známy nejsou, dům se ale udržel v rukou rodiny Kameníkových během celého konfliktu. Další písemná zmínka k domu pochází až z roku 1653, kdy je v přiznávací fasi k berní rule zapsaná jako majitelka **Anna Kameníková**. O tom, v jakém příbuzenském svazku k Jáchymovi a Juditě Kameníkovým Anna byla, jisté není, uvedena je jako „*vdova řeznice*“, proto předpokládáme, že byla manželkou jednoho ze synů Jáchyma Kameníka.¹³¹⁸

Další zápis pochází teprve z dědického vyrovnání z roku 1720. Dřívější majitelkou domu byla **Dorota Kameníková**. Od ní dům přejala dcera a nyní vdova **Dorota Sedláčková**, která následně dům „*ve čtvrté čtvrti vedle p. Jiřího Meda a p. Františka Fenzla*“ podstoupila hradeckému tiskaři **Janu Antonínu Tibellimu** a jeho manželce **Alžbětě Tibelliové**, své sestře. Cena domu zde ale uvedena není. Dorota Sedláčková pouze přistoupila na prodej některých pozemků, aby bylo možné zaplatit dluhy ve výši 600 zl. rýn.¹³¹⁹ O rodině Tibelliových jsme se zmiňovali již ve spojitosti s domem čp. 9, ve kterém měla rodina provozovat svoji tiskárnu. Dům s čp. 113 na Malém náměstí rodina Tibelliů vlastnila pouze do roku 1726, v téže roce totiž Jan Antonín Tibelli zemřel. V inventáři pozůstalosti byl zapsán „*dům ve čtvrté tohoto města čtvrti vedle domu uroz. pana Františka Fenzla*“ v ceně 1200 zl. rýn. Dům s čp. 113 měl podle dělení připadnout **Martinu** a **Alžbětě Pernáčkovým**.¹³²⁰ Potvrzení a vyrovnání mezi dědici Tibelliovskými bylo zapsáno v knize smluv ve stejném roce. Martin Pernáček přejal dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto na Malém rynečku mezi domem po neb. panu Jiřímu Medovi*

¹³¹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. T10v; SOKA HK, HK-AM, *Knihy svatebních smluv 1562–1622*, fol. R1r.

¹³¹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. D9.

¹³¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹³¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Knihy smluv 1715–1728*, F11.

¹³²⁰ SOKA HK, HK-AM, *Knihy dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, A5.

*pozůstalých dědiců ze strany jedné a domem slovutné poctivosti panem František Fenzlem ze strany druhé ležící“ od poručníků nezletilého Antonína Tibelliho za sumu 1200 zl. rýn.*¹³²¹

Martin Pernáček je uveden mezi majiteli domu v následujícím roce 1727 v šacuňku domů pro tereziánský katastr. Dům Martina Pernáčka je ohodnocen jako prostřední kvality.¹³²² Během celého 18. století se majitelé domů několikrát změnili. Manželé Pernáčkoví dům prodali hned v roce 1729. Nový majitel **Jáchym Francisci**, měšťan a úřední výběrčí, zakoupil od manželů Pernáčkových dům „*na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města tohoto mezi domy uroz. pana Františka Fentzla z jedné, pak dědiců Medovských ze stran druhé*“ za sumu 1480 zl. rýn., přičemž kupující Jáchym Francisci cenu domu v hotovosti složil na místě.¹³²³ Jáchym Francisci je uveden jako majitel domu v roce 1752 v podkladech pro tereziánský katastr.¹³²⁴ V roce 1762 vypukl ve městě velký požár, který zasáhl několik domů na Malém náměstí. Objektu čp. 113 se ale vyhnul, o poničení domu nemáme žádné důkazy ani v písemných pramenech. Jen o rok později v roce 1763 zemřel výběrčí Jáchym Francisci, po kterém manželce zůstali dva nezletilí synové.¹³²⁵

K prodeji následně došlo v roce 1768, kdy dědicové po Jáchymu Franciscovském, tedy manželka Anna s dětmi, prodali dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto mezi domem Medovským a Němcovským oboustranně situovaný*“ spolu s dvorkem v zadní části domu mezi domovními zdmi, vzadu ohraničeným plotem a hradbou manželům **Františku a Veronice Thorovským** za cenu 1600 zl. rýn., kterou na místě v hotovosti zaplatili.¹³²⁶ Ani nový majitel František Thorovský neužíval dům příliš dlouho, protože již v roce 1771 zemřel a dům byl rozdělen mezi pozůstalé dědice, totiž vdovu Veroniku Thorovskou a její sestru Barboru Holubovou. Celková výše majetku po zemřelém Františku Thorovském činila i s mnohými pasivy 12 245 zl. rýn.¹³²⁷ Veronika hned v roce 1774 sepsala poslední vůli, ve které ustanovila svoji sestru **Barboru Holubovou** univerzální dědičkou svého movitého i nemovitého majetku, ale bližší informace v poslední vůli uvedeny nejsou.¹³²⁸ S Barborou Holubovou se majitelem druhé poloviny domu stal její manžel **Martin Holub**. Ten se zmiňuje jako majitel na soupisu hradeckých domů

¹³²¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728*, V13.

¹³²² SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, satzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹³²³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1728–1738*, C8.

¹³²⁴ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹³²⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1760–1772*, C5.

¹³²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, K7.

¹³²⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1760–1772*, J29.

¹³²⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, G19.

a jejich využití pro potřeby armády z roku 1780. V domě mohl být umístěn kvartýr.¹³²⁹ V roce 1787 pak Barbora Holubová s manželem Martinem Holubem prodala dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle domu p. Karla Němce z jedné a domu Medovského z druhé strany*“ paní **Veronice Hartlové** za cenu 3200 zl. rýn., kterou paní Hartlová zaplatila na místě v hotovosti.¹³³⁰ V době, kdy dům se starým čp. 214 patřil Veronice Hartlové, byl na dvorku vystavěn zadní dům. V roce 1799 přišla do domu komise, nicméně Veronika Hartlová nedlouho předtím zemřela. Komise na místě šacovala zadní dům tak, že veškeré kamenné prvky byly za 1010 zl., dřevěné za 415 zl., varní právo poté přišlo na 500 zl. V sumě byl tedy dům oceněn na 1925 zl. rýn.¹³³¹ Veronika Hartlová už v roce 1797 sepsala poslední vůli, ve které veškerý svůj majetek odkázala dědicům.¹³³²

Dědicové zemřelé Veroniky Hartlové dům se starým čp. 214 ve čtvrté čtvrti opět po krátké době prodali, a to v roce 1801. Novými majiteli byli **Daniel Trotier** s manželkou **Kateřinou Trotierovou**, dům pak společně zakoupili ve veřejné dražbě za cenu 2302 zl. rýn.¹³³³ Z příjmení je zřejmé, že Daniel Trotier byl patrně francouzského původu. V matrice oddaných pak byl označen jako pevnostní kovářský mistr. Důvodem, proč Daniel Trotier dům zakoupil, byla patrně možnost využít svých znalostí a úpravami domu zvýšit jeho prodejní cenu. Daniel Trotier totiž dům hned příští rok opětovně prodal. Novými majiteli, tentokrát již na delší časové období, se stali manželé **Jan** a **Magdaléna Valáškoví**. Manželé Valáškoví koupili dům se starým čp. 214 za sumu 3149 zl. rýn.¹³³⁴ K domu máme údaje z prvního soupisu duší z roku 1814, kdy v domě žilo 14 obyvatel včetně manželů Valáškových a jejich dětí.¹³³⁵ O rok později žilo v domě podle dalšího soupisu duší 12 obyvatel, opět rodina Valáškových a další dva nájemníci.¹³³⁶ V roce 1820 bylo při soupisu duší v domě napočítáno pouze 8 obyvatel: rodina Valáškových a kancelista krajského úřadu.¹³³⁷ Soupis duší z roku 1824 se k domu čp. 113 nedochoval.

Následně se majitelem domu ve 20. letech 19. století na následující dlouhá léta stal **Antonín Reisich**, profesor na reálném gymnáziu.¹³³⁸ Profesor Reisich byl také třídním

¹³²⁹ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹³³⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1783–1817*, W2.

¹³³¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 259.

¹³³² SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, J4.

¹³³³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1801–1803*, C4.

¹³³⁴ Tamtéž, J17.

¹³³⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 31.

¹³³⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 31–32.

¹³³⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 30.

¹³³⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829*, C17.

profesorem spisovatele a archiváře Karla Jaromíra Erbena.¹³³⁹ Za Antonína Reisicha dům v roce 1836 vyhořel a muselo dojít k jeho adaptaci, která byla již v pozdně klasicistním stylu.¹³⁴⁰ V soupisu duší z roku 1842 v domě žilo pouze sedm obyvatel ve třech bytech. V domě bydlel také Antonín Reisich se synem.¹³⁴¹ Profesor Reisich byl majitelem také v roce 1864, kdy je uveden na plánu města s popisnými čísly a majiteli domů.¹³⁴² Antonínu Reisichovi se stal osudným až rok 1866, kdy zemřel. Jak bylo zmíněno v kapitole o dějinách Malého náměstí, byli na tomto místě soustředěni ranění po prohrané bitvě, následkem čehož se začaly ve městě šířit nemoci včetně cholery, a tou se nakazil i Antonín Reisich.¹³⁴³ Po jeho smrti se domu v roce 1866 ujala vdova **Terezie Reisichová**, která byla o více než 20 let mladší a se kterou se oženil v roce 1853.¹³⁴⁴ Terezie však měla podíl na domě již od roku 1860.¹³⁴⁵

Ve sčítacích operátech z roku 1890 je jako majitelka domu uvedena vdova Terezie Reisichová. V domě žilo celkem 23 obyvatel v pěti bytech, jeden obývala vdova Reisichová, v dalším bytě žil městský stavitel Josef Zámečník. Ostatní byty obývali řemeslníci se svými rodinami.¹³⁴⁶ Vdova Reisichová zemřela v roce 1896, kdy se majitelem domu stal **Alexandr Kastner**.¹³⁴⁷ Ten je uveden jako majitel domu při dalším sčítání obyvatel v roce 1900. Tehdy žilo v domě 18 obyvatel v pěti bytech, přičemž poslední z bytů je uveden v zadním domku přes dvůr.¹³⁴⁸ Následně se do roku 1918 krátce po sobě vyměnily tři majitelky, v roce 1909 se domu ujala **Antonie Růžičková**, v roce 1911 **Marie Rohová** a od roku 1915 opět Antonie Růžičková.¹³⁴⁹

¹³³⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 209.

¹³⁴⁰ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 169.

¹³⁴¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 88.

¹³⁴² SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

¹³⁴³ SOA Zámorsk, *Sbírka matrik Východočeského kraje*, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23., s. 472.

¹³⁴⁴ SOA Zámorsk, *Sbírka matrik Východočeského kraje*, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika O 1850–1878*, sign. 51–3509, s. 112.

¹³⁴⁵ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 92.

¹³⁴⁶ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 113.

¹³⁴⁷ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 92.

¹³⁴⁸ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 113.

¹³⁴⁹ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 92.

Měšťanský dům čp. 114 (staré čp. 215)

Obr. č. 54 Dům čp. 114 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 114 a se starým čp. 215 je pátým domem v řadě v severní frontě Malého náměstí směrem od západní Dlouhé ulice. Šířka domu je přibližně 7 metrů. Jedná se o dvoupatrový objekt, jehož nejstarší dějiny sahají patrně do první poloviny 14. století, kdy se formovalo Malé náměstí a kdy byla také vytyčena jeho severní fronta. Z původního gotického objektu jsou jako obvykle dochované sklepy, pod uličním traktem s půlkruhovou cihlovou klenbou, dále sklepy pod středním traktem. Současný dům je však renesančního původu a jeho vznik je možné klást někdy do druhé poloviny 16. století.¹³⁵⁰ Stejně jako u většiny domů na Malém náměstí, také dům čp. 114 byl patrně zasažen požárem v roce 1536, při kterém vyhořelo

¹³⁵⁰ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 170–171.

celé město kromě 25 domů, pravděpodobně v západní části města. Písemné prameny, které by bylo možné ztotožnit s domem čp. 114, ale máme dochované až z první poloviny 17. století.

V 16. století máme o domě pouze nepřímé zmínky v trhových smlouvách vedlejších měšťanských domů. Při prodeji sousedního domu čp. 113 je jako sousedka a majitelka domu uvedena **Magdalena Karbanová (Karbanka)**.¹³⁵¹ Žádné další konkrétní informace se o ní nepodařilo zjistit. V témže roce však sepisuje svatební smlouvu patrně její syn Jan Karban s manželkou Alžbětou Karbanovou, rozenou Brožovou. Ze zápisu se dozvídáme, že otcem Jana Karbana byl **Matěj Malšovický**, pravděpodobně tedy mlynář v Malšovicích. Alžbětin otec Ambrož byl také hradeckým mlynářem a vlastnil dům čp. 134.¹³⁵² Matěj Malšovický tak byl patrně prvním doloženým majitelem domu, nicméně se k němu nepodařilo přiřadit žádnou z dochovaných trhových smluv.

Při prodeji sousedního domu čp. 113 v roce 1587 je již jako majitel domu uveden zmíněný **Jan Karban**.¹³⁵³ Také o něm a o domu se v písemných pramenech nepodařilo dohledat bližší informace, které byly patrně zapsány v dnes jich nedochovaných městských knihách. Víme však, že byl majitelem domu ještě v roce 1616, kdy byl zmíněn jako souseď v trhové smlouvě pro vedlejší dům čp. 115.¹³⁵⁴ Dalšími majiteli se v blíže nespecifikovaném roce stali manželé **Václav a Rozina Bočkoví**, kteří jsou poprvé jako majitelé zmiňováni v roce 1626.¹³⁵⁵ Václav Boček, syn císařského rychtáře Mikuláše Bočka, byl po několik let členem městské rady, v roce 1654 byl uváděn jako zádušní úředník.¹³⁵⁶ V roce 1635 byl také zmiňován mezi členy hradeckého literátského bratrstva.¹³⁵⁷ F. Švenda také připomenul jeho úmrtí v roce 1662, kdy zemřel „*ve středu dne 19. dubna mezi 4. a 5. hodinou na noc slovutný a mnoho vzácné poctivosti pan Václav Boček, měštěnin a spoluradní, též někdy úředník záduší sv. Ducha, po vystálé těžké nemoci, v ní skoro celý rok trval, život věku svého 82. dokonat. A v pátek na den svátosti 21. dubna do chrámu páně sv. Ducha doprovázen, po dokonaném kázání z kostela od pánů spoluradních k márám deputýrovaných na krchov donešen a tu vedle p. Mikuláše Bočka, někdejšího císařského rychtáře pochován.*“.¹³⁵⁸

¹³⁵¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. L8r.

¹³⁵² Tamtéž, fol. B6r.

¹³⁵³ Tamtéž, fol. T10r.

¹³⁵⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. D8r.

¹³⁵⁵ SOKA HK, HK-AM, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. D9.

¹³⁵⁶ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 186.

¹³⁵⁷ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 254

¹³⁵⁸ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 242.

První trhov¹³⁵⁹á smlouva, která je spojena s objektem čp. 114, pochází z roku 1636. Tehdy majitelé Václav a Rozina Bočkovi prodali „*dům jejich vlastní, kterýž od starodávna Karbanovský slove, žádnému nezávadný, ve čtvrté čtvrti města na Koňském trhu vedle domu sloutné poctivosti pana Jáchyma Kameníka z jedné a Jana a Daniela bratří Kavkův ze strany druhé*“ krejčímu **Janu Olivovi** a jeho manželce **Martě** za cenu 400 kop gr. míš. Jan Oliva zavdal na místě 100 kop gr. míš. v hotovosti, zbývající částku se zavázal hradit každoročně po 20 kopách gr. míš. Cena domu ve výši pouhých 400 kop gr. míš. by již svědčila o tom, že byl dům během konfliktu poškozen. Vzhledem k tomu, že byl ale dům označen jako nezávadný se zdá, že se Václav Boček pokoušel na domě provádět alespoň základní opravy. Ze zápisů splátek na dům zjišťujeme, že dům řádně splácen nebyl. Na jedné straně to bezpochyby způsobily těžké válečné časy a doba během obléhání města, na straně druhé také smrt majitele domu Jana Olivy. Datum jeho smrti nevíme, ale již v roce 1642 přišla do kanceláře na radnici složit peníze za dům vdova Marta Olivová. Následovala další odmlka, teprve v roce 1648 přišla nyní již znovu provdaná Marta Wolfová, manželka **Václava Wolfa**, mlynáře v Malšovicích, složit peníze za předchozí roky.¹³⁵⁹

Patrně někdy v závěru třicetileté války nebo krátce po ní dům získal nový majitel krejčí **Jan Bílský**. Ten je zapsán v přizn¹³⁶⁰ávací fasi k berní rule z roku 1653. Další záznamy k domu pocházejí až z počátku 18. století, kdy krejčí Jan Bílský zemřel. Po jeho smrti zůstaly dva domy, jeden ve třetí čtvrti a druhý „*dům ve čtvrté čtvrti města mezi domy Jana Kavky z jedné a z druhé pak paní Doroty Kameníkové, čistý*“, který byl oceněn na 466 zl. rýn. Dům po manželovi zdědila vdova **Ludmila Bílská**.¹³⁶¹ Sledujeme, že cena objektu zůstala v přibližně stejné výši jako během třicetileté války, rozsah případných škod je nám však neznámý. Ludmila Bílská byla majitelkou domu do své smrti v roce 1713. Tehdy došlo k vyrovnání mezi jednotlivými sourozenci Bílskými. Jeden z nich, chrudimský měšťan **Jiří Bílský**, koupil od svých sourozenců „*dům varní od starodávna Bílský řečený ve čtvrté čtvrti města tohoto mezi domy pí. Doroty ovdovělé Kameníkové a p. Martina Kavky oboustranně ležící*“ za sumu 500 zl. rýn.¹³⁶² Jiří Bílský byl majitelem do roku 1715, kdy **František Fenzl** spolu s manželkou **Veronikou Fenzlovou** koupili dům „*ve čtvrté čtvrti města mezi domy paní Doroty ovdovělé Kameníkové*

¹³⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhov¹³⁵⁹á kniha 1617–1682*, fol. L11.

¹³⁶⁰ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹³⁶¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. T4.

¹³⁶² SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, G29.

a dědiců Kavkovských na Malém rynku slove oboustranně ležící“ za cenu 600 zl. rýn. Manželé v hotovosti ihned dali 500 zl., zbytek se zavázali splatit.¹³⁶³

František Fenzl je uvedený jako majitel domu prostřední kvality v roce 1727 při šacuňku domů pro tereziánský katastr.¹³⁶⁴ František Fenzl je zmiňován v několika trhových smlouvách při prodeji sousedních domů, naposledy v roce 1743.¹³⁶⁵ František zemřel v roce 1749 a jeho majetek přešel na dědice.¹³⁶⁶ Ti jsou uvedeni obecně také jako držitelé domu v podkladech pro tereziánský katastr z roku 1752.¹³⁶⁷ Někdy v 60. letech, ačkoliv přesné datum se vyhledat nepodařilo, dům přešel z dědiců Fenzlovských na manžele **Karla a Annu Němcovi**. Je otázkou, zda byli už majiteli domu během požáru v roce 1762. Jak vyplývá z dochovaných písemností, oheň v tomto roce dům čp. 114 ušetřil.¹³⁶⁸ Karel Němec je jako majitel domu se starým čp. 215 uvedený v roce 1780 a v jeho domě je v případě vojenské potřeby kvartýr.¹³⁶⁹ Z téhož roku se dochovala zpráva o propadnutí části stropu v zadním pokoji ve druhém patře. Dne 20. listopadu 1780 byli do domu Karla Němce se starým čp. 215 posláni tesaři Jiří Jankovský, Jakub Holakovský a Adam Langer, kteří objevili dva obnažené stropy, které o tři roky dřív dělal tesař Kroupa, třetí obnažený strop byl pak starší, původní. Velká část stropu byla propadlá. Komise shledala, že chybu musel udělat tesař Kroupa, když vkládal do konstrukce nové dva trámy. Škoda byla vyčíslena na 45 zl. rýn., kterou musel uhradit tesař Kroupa. Ten byl také vyzván, aby opravil žlab na domě na své náklady. Celková škoda a náklady na materiál byly vyčísleny na 127 zl. rýn. a 20 kr.¹³⁷⁰ Po opravách na domě byla v roce 1789 opět povolána stavební komise k určení ceny domu po opravě. Součástí komise byl zednický mistr Václav Runkas a tesařský mistr Václav Kroupa, kteří dům na zděných částech ocenili na 2700 zl., dřevěné části pak na 384 zl., celkem tedy 3084 zl.¹³⁷¹ Z následujícího vyplývá, že Karel Němec započal s opravami domu již v 70. letech 18. století a dokončeny byly na konci 80. let 18. století, což by odpovídalo klasicistním opravám připisovaným závěru 18. století ve stavebněhistorickém průzkumu.¹³⁷² Vidíme také, že dům byl vesměs zděný.

¹³⁶³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, A12.

¹³⁶⁴ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹³⁶⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, R10.

¹³⁶⁶ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1734–1753*; sign. 51–7, fol. 306v.

¹³⁶⁷ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹³⁶⁸ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

¹³⁶⁹ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹³⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 60.

¹³⁷¹ Tamtéž, fol. 179.

¹³⁷² D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 170–171.

Těsně po dokončené rekonstrukci domu manželé Němcovi objekt prodali. Nový majitelé manželé **František a Anna Vachkovi** koupili ve veřejné dražbě dům „*ve čtvrté čtvrti města sub Nro. Conscriptionis 215 vedle domu Hartlovského a Dekrtovského*“ za cenu 2510 zl. rýn. Manželé Vachkovi celou částku složili na místě v hotovosti.¹³⁷³ K roku 1814 v domě žilo celkem 10 obyvatel včetně manželů Vachkových, kteří zde bydleli bez dětí.¹³⁷⁴ O rok později činil počet obyvatel 12 osob, vedle rodiny Vachkových ještě celkem dvě další rodiny.¹³⁷⁵ Stejný počet 12 obyvatel měl dům také o pět let později v roce 1820, opět zde žily další dvě rodiny.¹³⁷⁶ Pro rok 1824 se soupis duší nedochoval ani pro dům čp. 114. František Vašek i jeho manželka brzy zemřeli a jejich pozůstalost v roce 1826 přešla na dceru **Barboru Byčičťovou**, rozenou Vachkovou. Jednalo se o dům čp. 114 v hodnotě 2000 zl. rýn.¹³⁷⁷ V domě, kdy dům vlastnila, objekt v roce 1836 spolu s dalšími na Malém náměstí vyhořel. Tento požár si pak vyžádal následné opravy a přestavbu domu, především uličního traktu a zadního dílu průjezdu, stejně tak dvorního křídla.¹³⁷⁸

V roce 1837, tedy krátce po požáru, Barbora Byčičťová dům prodala manželům **Janu a Anně Zittovým** „*dům na Malém rynku pod číslem popisným 114 ležící*“ za cenu 5200 zl. konvenční měny.¹³⁷⁹ Pokud s některými opravami začala Barbora Byčičťová, pak manželé přistoupili k dalším úpravám a opravám. Dům totiž o necelé dva roky později prodali. Nová majitelka **Kristýna Klugová** koupila dům „*na Malém rynku v Hradci Králové pod Nro. 114*“ od manželů Zittovských, měšťanů v Kostelci nad Orlicí, za cenu 8000 zl. konvenční měny. Kristýna Klugová na místě složila 400 zl. konvenční měny, zbývající splátky měly být postupně odváděny.¹³⁸⁰ Dům byl po nákladných rekonstrukcích rozšířen a žilo v něm již 23 obyvatel v celkem šesti bytech. Došlo zde k situaci, kdy ve stejný rok v jednom domě bydleli společně tři majitelé domů z několika období. V jednom z bytů bydlel Karel Střemcha, měšťan a mlynář, který se později stal majitelem domu. V dalším z bytů bydlela majitelka Kristýna Klugová s bratrem Václavem Klugem, hradeckým lékařem. V dalším nájmu bývalá majitelka a vdova Barbora Byčičťová.¹³⁸¹ Jak uvedl Z. Doubek ve své knize, vztahy mezi třemi současnými

¹³⁷³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1787–1794*, J1.

¹³⁷⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 31.

¹³⁷⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 31–32.

¹³⁷⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 30.

¹³⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *Knihy dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829*, G17, J19.

¹³⁷⁸ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 171.

¹³⁷⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837*, Q1.

¹³⁸⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1837–1841*, J6.

¹³⁸¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 89.

a bývalými majiteli byli velmi vyhrocené a po léta spolu všichni mezi sebou vedli vleklé finanční spory.¹³⁸² **Karel Střemcha** se domu ujal o pár let později.¹³⁸³ V roce 1856 zemřel a dům připadl jeho synovi **Janu Střemchovi**. Jako majitel domu je uvedený v soupisu z roku 1864 na plánu města se všemi čísly popisnými a jejich majiteli.¹³⁸⁴

V nejništěm roce, avšak někdy na začátku 70. let 19. století, se domu ujali noví majitelé, manželé **František** a **Aloisie Červenkovi**. Jako majitelé jsou uvedeni v seznamu z roku 1876.¹³⁸⁵ Aloisie Červinková zemřela již v roce 1884 a její podíl na domě přešel na manžela Františka. O pět let později svoji ženu následoval i on a dům připadl na třetinový podíl na jejich syny **Karla Červenku**, **Viktora Červenku** a **Jana Červenku**.¹³⁸⁶ Dědicové Červinkovi jsou zmíněni také ve sčítacím operátu z roku 1890. V domě žilo celkem 27 obyvatel v sedmi bytových jednotkách. V jednom z bytů žili pouze bratři Jan a Viktor Červenka, za zmínku stojí také Jan Klumpar, pensionovaný ředitel hradeckého reálného gymnázia.¹³⁸⁷ Karel Červinka podíl na domě ztratil v roce 1892. Dům tak zůstal v držení bratrů Jana a Viktora.¹³⁸⁸ Při sčítání lidu v roce 1900 v domě žilo již 41 obyvatel v sedmi bytech a v jednom dvorním bytě v zadním stavení. Z bratrů majitelů obýval jeden z bytů pouze starý mládenec Jan Červenka.¹³⁸⁹ Při zdvojnásobení počtu obyvatel v domě sledujeme snahu bratrů Červinkových o efektivnější využití svého domu a pronajmutí co možná nejvyššímu počtu zájemců. Při velikosti domu docházelo jistě k přelidnění, které bylo pro Hradec v této době typické. Snad zde můžeme opět počítat s využitím zadního domu.

V roce 1905 pak dům od bratrů Červenků zakoupili manželé **František** a **Marie Chrudimští**, jejichž potomci dům vlastnili ještě ve druhé polovině 20. století.¹³⁹⁰

¹³⁸² Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 211.

¹³⁸³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1841–1848(1878)*, L9.

¹³⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

¹³⁸⁵ SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹³⁸⁶ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 93.

¹³⁸⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 114.

¹³⁸⁸ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 93.

¹³⁸⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 114.

¹³⁹⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 93.

Měšťanský dům čp. 115 (staré čp. 216)

Obr. č. 55 Dům čp. 115 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 115 a se starým čp. 216 je šestým domem v severní frontě Malého náměstí na východ od vyústění Dlouhé ulice. Šířka objektu je přibližně 8 metrů. Dvoupatrový dům je původně středověkého původu, zřejmě z první poloviny 14. století, kdy se tvořila podoba budoucího Malého náměstí. Zajímavostí je, že proporce sklepů neodpovídají rozvržení domu v přízemí, proto se dají předpokládat rozsáhlé stavební zásahy. Podle stavebněhistorického průzkumu z roku 1988, který je již podrobnější než zpráva z předchozího průzkumu z roku 1956, prošel dům několika vývojovými etapami. Ty byly ovlivněny především četnými požáry ve městě. Zdá se, že dům byl ve starším období o něco užší a že mezi domem čp. 115 a čp. 116 existovala tzv. soutka,¹³⁹¹ která po pozdějších přestavbách zmizela. Ať už byl vývoj domu v pozdní gotice jakýkoliv, výzkum spolu s dalšími domy čp. 116 až čp. 118 odhalil, že dispozice přízemí všech domů je shodná a ukazuje tedy na rozsáhlou

¹³⁹¹ Soutka byla proluka mezi domy, ve středověku sloužící jako prevence proti šíření požáru.

přestavbu domů v severním traktu náměstí, patrně ve druhé polovině 16. století.¹³⁹² Zcela jistě tak všechny zmíněné domy zasáhl požár v roce 1536, který jak již víme, postihl nejspíše i všechny domy na jižní frontě Malého náměstí a v blízkém okolí Mýtské brány. Ten si nejspíše vyžádal pozdě gotické úpravy, ve druhé polovině 16. století pak byly domy renesančně přestavěné.

Nejstarší dějiny domu, které se podařilo objevit v dochovaných písemných pramenech, vycházejí z tržní smlouvy z roku 1577. Dům označený jako **Šuvartovský** patřil před tímto datem **Salomeně Strnadové**, vdově po **Václavu Šuvartovi**. Manželé byli nejstaršími doloženými vlastníky domu. Z roku 1566 existuje svatební smlouva mezi Salomenou Strnadovou a jejím novým manželem **Ondřejem Nožířem**. Ze zápisu se dozvídáme cenné informace, například o již zmiňovaném prvním manželovi a majiteli domu Václavu Šuvartovi.¹³⁹³ Podle tržní smlouvy z roku 1577 koupil **Pavel Strnad** od matky Salomeny Strnadové a otčima Ondřeje Nožíře dům za cenu 1500 kop gr. míš. V hotovosti zavdal 500 kop gr. míš., splácet měl po 40 kopách gr. míš. ročně. Při prodeji si matka Salomena Strnadová vymínila, aby mohl její manžel Ondřej v domě nadále žít a být v něm hospodářem.¹³⁹⁴ Ze zápisu a ceny domu můžeme uvažovat o vykonané renesanční přestavbě domu a patrně také sousedních domů na Malém náměstí. Pavel Strnad je jako majitel domu uveden v záznamu z roku 1578 pro sousední dům čp. 116, který leží „vedle domu Jana Mlejníka ze strany jedné a z druhé strany vedle Pavla Strnada“.¹³⁹⁵ Dodatek ke smlouvě z roku 1577 se váže k roku 1585. Jedná se o smlouvu mezi Ondřejem Nožířem a jeho snachou **Kateřinou Strnadovou**, vdovou po nevlastním synovi Pavlu Strnadovi, kde spolu řešili úpravu pravidelných splátek. V roce 1600, ze kterého pochází další zápis, odevzdala Salomena Strnadová, nyní již vdova po Ondřeji Nožíři, svoji spravedlnost na domě zmíněné Kateřině, provdané již za Bohuslava Selčana ze Selčan.¹³⁹⁶

Další osudy domu neznáme, tržní smlouva k domu pochází až z roku 1616. **Martin Hradecký** spolu s manželkou **Annou Hradeckou** koupili dům „*Šuvartovský slove, jenž jest v polosíni v Malém rynku zde v městě Hradci nad Labem podle domu pana Václava, malšovického mlynáře, z jedné a domu Jana Karbana ze strany druhé*“ za cenu 1000 kop gr.

¹³⁹² NPÚ Josefov, Hradec Králové čp. 115. *Stavebněhistorický průzkum*, Hradec Králové 1988, s. 31–33.

¹³⁹³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. B13r.

¹³⁹⁴ SOKA HK, HK-AM, *Tržní kniha 1575–1667*, fol. C9r

¹³⁹⁵ Tamtéž, fol. E5r.

¹³⁹⁶ Tamtéž, fol. C9r.

míš. Zde je přímo písemně uvedeno podloubí, jehož existenci stavebněhistorický průzkum pro domy v severní frontě Malého náměstí předpokládal. Jako předchozí majitel je uveden **Václav Hlaholík** s manželkou **Alžbětou Hlaholíkovou**. Manželé Hradečtí naopak zakoupili od manželů Hlaholíkových jiný dům za 650 kop gr. míš.¹³⁹⁷ Kdy a jakým způsobem se dostal dům do držení manželů Hlaholíkových ze zápisu nevyplývá, stejně jako pokles ceny o 500 kop gr. míš. V neznámém roce během třicetileté války se majiteli domu čp. 115 stal hradecký měšťan **Jan Kavka** a jeho manželka **Magdalena Kavková**. Kdy dům manželé zakoupili, se zjistit nepodařilo, protože zápis se podle poznámky nalézal v jedné z dnes již nedochovaných trhových smluv. Z roku 1636 je známo dělení majetku po zemřelém otci Janu Kavkovi a vdově Magdaleně, nyní znovu provdané Hradecké. Dělení proběhlo mezi bratry **Janem** a **Danielem Kavkovými**. Oba jsou uvedeni jako majitelé domu v trhové smlouvě pro sousední dům čp. 114 ze stejného roku, která byla sepsána v době, kdy probíhalo dědické řízení.¹³⁹⁸ Podle dělení majetku připadl „*dům na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města ležící a od nebožtíka Václava Hlaholíka za sumu hotovou koupený, jakž zápis Libro Viridi Emptionum Secundo B9*“ se vším oblečením a nábytkem v ceně 1000 kop gr. míš. **Janu Kavkovi**. Součástí tohoto dílu majetku byla také zahrada se stodolou na Střezině v ceně 300 kop gr. míš., kus tzv. Bečkovské role v ceně 300 kop gr. míš. a další dva kusy rolí v ceně 450 kop gr. míš. Celkem tedy díl převedený na Jana Kavku činil 2050 kop gr. míš.. Druhou část, která připadla bratru Danielu Kavkovi, tvořil zejména měšťanský dům ve třetí čtvrti na Velkém náměstí (čp. 159).¹³⁹⁹

V roce 1688 proběhlo k domu čp. 115 vyrovnání mezi jednotlivými potomky. Během třicetileté války Jan Kavka zemřel a dům „*Kavkovský na Koňském trhu ve čtvrté čtvrti se nacházející*“ přešel na jeho manželku **Annu Kavkovou** a jejich nezletilé děti Jana Antonína Kavku a Magdalenu Kavkovou. Anna se posléze vdala za řezníka **Martina Maxanta**, který byl uvedený jako majitel domu v příznávací fasi k berní rule z roku 1653.¹⁴⁰⁰ S manželem Martinem Maxantem zplodila Anna další dvě děti, Dorotu a Václava. Právě jim v roce 1688 majitel domu **Jan Antonín Kavka**, nejstarší syn Anny, vyplatil podíl na domě. Ze zápisu se mimo jiné dozvídáme, že dům „*za hospodářství jich manželům pí. Anny prv Kavkové a posléze Maxantové a p. Martina Maxanta v čas rozdílných durchzukův vojenských k velikému*

¹³⁹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. D8v.

¹³⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. L11.

¹³⁹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. L6v.

¹⁴⁰⁰ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

spustošení přiveden jest byl, kteroužto ruinu...“. Jan Antonín Kavka vložil 136 zl. rýn. na opravu zpustošeného domu, který byl nyní prořacován na 521 zl. rýn.¹⁴⁰¹

Další zápis pochází až z roku 1705, krátce po smrti měšťana Jana Antonína Kavky. Došlo k dělení majetku mezi pozůstalé dědice, syny Jana, Václava a Martina, dcery Johanu a Dorotu, všechny z prvního manželství s Kateřinou Kavkovou, rozenou Pražákovou, a druhou manželku Kateřinu rozenou, Boreckou. Součástí pozůstalosti byl předně dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto mezi domy p. Ludmily Bílské a p. Karla Wühra oboustranně ležící na Koňském trhu slove*“, který byl řacován na 1200 zl. rýn. Vedle domu se jednalo také o roli na Pražském předměstí a jeden masný krám. Domu se ujal syn **Martin Kavka**, bylo však nutné uhradit nashromážděné dluhy.¹⁴⁰²

Majitelem domu zůstal Martin Kavka do své smrti v roce 1724. V témže roce došlo k dělení majetku po zemřelém majiteli, přičemž čtyři děti Rozina, Anna, Ludmila a Magdalena byly ještě nezletilé dcery, a jejich majetek proto spravovali přidělení poručníci. Inventář majetku je rozepsán do velkých podrobností a poskytuje nám pohled do měšťanské rodiny 20. let 18. století. Z nemovitostí se jednalo především o dům „*ve čtvrté čtvrti města od starodávna Kavkovský*“ řacovaný na 1200 zl. rýn., vedle něho pak několik rolí, palouků a luk v ceně 3567 zl. a 3 kr. Dále jsou uvedeny zlaté a stříbrné předměty (zlatý řetízek, rubíny, zlatý prstýnek, stříbrné šňůry, stříbrný pás, stříbrné jehly, stříbrné lžice atd.), měděné a mosazné nádoby (prací kotel, rybářský kotel, ohřívadlo) a rozličné šatstvo, vše v ceně 3716 zl. a 16 kr. Dům v této době připadl na všechny potomky rovným dílem.¹⁴⁰³ V řacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727 jsou jako majitelé domu prostřední kvality uvedeni dědicové Kavkovští.¹⁴⁰⁴

V roce 1731 došlo k vyrovnání mezi sestrami a dědičkami Kavkovskými. Dvě ze sester, **Rozina Springerová**, rozená Kavková a **Anna Chvalová**, rozená Kavková, prodaly své podíly na domě manželům svých sester, totiž **Josefu a Magdaleně Mykšíčkovým**, druhý pak **Františku a Ludmile Uhlířovým**. Dům „*Kavkovský ve čtvrté čtvrti města na Malém rynku vedle domu uroz. p. Františka Fenzela z jedné a vedle domu Jana Mikolovského ze strany druhé*“ byl řacován opět na cenu 1200 zl. rýn.¹⁴⁰⁵ Sestry se sice provdaly do rodin předních

¹⁴⁰¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. G21r.

¹⁴⁰² SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, A15.

¹⁴⁰³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, C17.

¹⁴⁰⁴ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, řatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁴⁰⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, L3.

hradeckých měšťanů, ale o dům držený rodinou Kavkových více než sto let brzy přišly, protože jej v roce 1743 spolu s manželi prodali. Manželé Mykšíčkovi a Uhlířovi prodali dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto na Malém rynku vedle domu uroz. p. Františka Fenzela a Jana Mikolovského oboustranně ležící*“ za cenu 1000 zl. rýn. novým majitelům, totiž **Josefu a Kateřině Taslerovým**. Manželé složili na místě celou částku v hotovosti, což v této době bylo poměrně neobvyklé.¹⁴⁰⁶

Manželé Taslerovi dům vlastnili po několik let, uváděni jsou v podkladech pro tereziánský katastr z roku 1752.¹⁴⁰⁷ Přestože manželé dům zakoupili v hotovosti a zdálo se, že finančními problémy nemají, rozhodli se v roce 1757 dům „*in dem vierte Viertel den Stadt zwischen dem Frantz Fenzelischen Erben zugehörigen und Johann Mikolovskischen Wohnhaus*“ prodat ve veřejné dražbě. Noví majitelé manželé **Ondřej a Marie Terezie Maywaldovi** dům zakoupili za nejvyšší nabídku 1080 zl. rýn. Cena se oproti předchozí transakci zásadně nezměnila, přesto byla oproti objektům v blízkém okolí o poznání vyšší.¹⁴⁰⁸ Z rodu Maywaldů pocházela Anna Marie provdaná Grillová, od roku 1757 majitelka domu čp. 164 na Velkém náměstí v radničním bloku.¹⁴⁰⁹ Jen pár měsíců po koupi domu však Ondřej Maywald zemřel a vdova Marie Terezie se rozhodla dům po šesti měsících prodat. Prodej proběhl opět ve veřejné dražbě za stejnou cenu jako v minulém prodeji, totiž 1080 zl. rýn.. Za dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto podle Fenzlovského a Mikolovského oboustranně ležící*“ zaplatil sochař **František Dekert** s manželkou **Kateřinou Dekertovou**.¹⁴¹⁰ V době, kdy dům vlastnili manželé Dekertovi, zasáhl město v roce 1762 ničivý požár, který postihl také několik domů na Malém náměstí. Nepodařilo se však prokázat, že by poškodil také dům čp. 115.¹⁴¹¹ V úvahu přichází poškození krovu, který byl součástí již výše zmíněné stížnosti Karla Němce ze sousedního domu čp. 114 v roce 1780. Z krovu totiž v zadní části zatékalo do domu čp. 114. Karel Němec požadoval jeho opravu, bylo ale shledáno, že příčinou zatékání byl shnilý žlab.¹⁴¹² Ve stejném roce 1780 je sochař František Dekert uvedený jako majitel domu se starým čp. 216, v domě se pro případné vojenské využití nacházel kvartýr.¹⁴¹³

¹⁴⁰⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, R10.

¹⁴⁰⁷ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁴⁰⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–1761*, A8.

¹⁴⁰⁹ P. BÁRTÍK, *Historická topografie radničního bloku v Hradci Králové do roku 1918*, s. 61–62.

¹⁴¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–1761*, B8.

¹⁴¹¹ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

¹⁴¹² SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 60.

¹⁴¹³ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

Po smrti Františka Dekerta přešlo vlastnictví domu na manželku Kateřinu.¹⁴¹⁴ Dům však nakonec prodali až její dědicové, protože Kateřina v průběhu prodeje domu náhle zemřela bez sepsané závěti. Noví majitelé manželé **Josef a Barbora Petříčkovy** zakoupili „*domami Vachkovským a Kermerovským mezující dům varní na Malém rynku pod No. Consc. 216*“ za cenu 2630 zl. rýn. Manželé složili na místě v hotovosti 600 zl. rýn., Ignáci Dekertovi 500 zl. rýn. a Marii Uhlířové, rozené Dekertové, dalších 500 zl. rýn. Zbývající splátka byla určena na 1000 zl. rýn.¹⁴¹⁵

Podle prvního soupisu duší v domě v roce 1814 žilo deset obyvatel. Jednalo se o manžele Petříčkovy s hospodyní a další dvě rodiny, podobně jako v sousedním domě čp. 114.¹⁴¹⁶ O rok později v domě bydlelo 8 obyvatel, tedy rodina Petříčková a další dvě rodiny.¹⁴¹⁷ Ani v roce 1820 nedošlo k výraznému nárůstu obyvatel: žilo zde 12 osob, kromě rodiny Josefa Petříčka ještě další dvě rodiny.¹⁴¹⁸ Pro dům čp. 115 není dochován soupis duší z roku 1824. V roce 1836 zasáhl Malé náměstí požár, který s velkou pravděpodobností poškodil také dům čp. 115. Vzhledem k jeho prodeji o měsíc později se zdá, že poškození nebylo velké.¹⁴¹⁹ Manželé Petříčkovi totiž dům prodali „*právozárečný dům N. C. 115 na Malém náměstí v Králové Hradci*“ nám již dobře známému hradeckému purkmistrovi a majiteli celé řady měšťanských domů **Aloisi Kemlinkovi** za cenu 2800 zl. konvenční měny. V tržové smlouvě si manželé Petříčkovi vymínili světnici v přízemí směrem do rynku, také menší místnost vzadu do dvora a část sklepu.¹⁴²⁰ V roce 1839 se majitelem domu stal **Jiří z Isakovics**, rytmistr císařského regimentu původem z dnešního Chorvatska, který měl za manželku Aloisii, dceru Aloise Kemlinka.¹⁴²¹ Manželé v domě žili také v roce 1842, ze kterého pochází poslední soupis duší. V domě byly pouze dva byty, v jednom žil Jiří z Isakovics s manželkou Aloisií a dětmi, ve druhém pak vdova Barbora Petříčková, bývalá majitelka domu.¹⁴²² Manželé získali v roce 1859 dům čp. 164 na Velkém náměstí, po nějaký čas ale ještě pobývali v domě čp. 115. Do svého vlastnictví dům v roce 1862 získala **Emilie Waldeková**, rozená Kemlinková, která se

¹⁴¹⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1801–1809*, A10.

¹⁴¹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806*, G12.

¹⁴¹⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 31.

¹⁴¹⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 32.

¹⁴¹⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 34.

¹⁴¹⁹ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právozárečného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

¹⁴²⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, F15.

¹⁴²¹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 212; P. BÁRTÍK, *Historická topografie radničního bloku v Hradci Králové do roku 1918*, s. 64.

¹⁴²² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 90.

provádala za Viléma Kemlinka, hradeckého prvního radního.¹⁴²³ Emilie Waldeková zůstala majitelkou až do roku 1911.

Ve sčítacím operátu z roku 1890 je jako majitelka uvedena Emilie Waldeková a v domě žilo celkem 18 obyvatel v šesti bytových jednotkách. Kolem poloviny 19. století tedy došlo k rozsáhlé přestavbě, při které byl dům rozšířen, čímž se zvětšila obytná plocha. Vilém a Emilie Waldekovi spolu se synem Leopoldem Waldekem obývali jeden z bytů. Dům pronajímali spíše středně movitému obyvatelstvu, ačkoliv i zde byla nájemníci například pradelna s dcerou švadlenou. K nájemníkům patřili profesor reálného gymnázia ve výslužbě Jan Vondráčka, rodina advokátního kancelisty Josef Butka, člen městské divadelní společnosti a operní pěvec Jakob Fedyczkowski ze Lvova v Haliči nebo vdova po staviteli Anna Pieré.¹⁴²⁴ Ve sčítacím operátu z roku 1900 žilo v domě 25 obyvatel v šesti bytech a v jednom bytě v zadním stavení ve dvoře. Stále zde žijí také manželé Waldekovi.¹⁴²⁵ V roce 1911 se majitelem domu stal syn Viléma a Emilie Waldekových, totiž **Vilém Waldek** a jeho bratr **MUDr. Emil Waldek**.¹⁴²⁶ Potomci rodiny Waldekových mají dům ve svém vlastnictví dodnes.

¹⁴²³ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 94.

¹⁴²⁴ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 115.

¹⁴²⁵ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 115.

¹⁴²⁶ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 94.

Měšťanský dům čp. 116 (staré čp. 217)

Obr. č. 56 Dům čp. 116 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 116 a se starým čp. 217 je sedmým domem v severní frontě Malého náměstí od západně položené Dlouhé ulice. Šířka objektu je přibližně 8 metrů. Budova spolu se sousedními domy čp. 117 a čp. 118 byla od 80. let 20. století chátrala. Teprve ve druhé polovině 90. let 20. století byly všechny tři zmíněné domy přestavěny na hotel „U Královny Elišky“, kterého jsou součástí dodnes. Před touto radikální přestavbou zbyla z domů pouze původní průčelí a sklepy.¹⁴²⁷

Jedná se o dvoupatrovou budovu, jejíž počátky spadají do vrcholného středověku, vznik původně gotického objektu sahá pravděpodobně jako u ostatních domů nejpozději do první poloviny 14. století, kdy bylo vytyčeno Malé náměstí ve všech svých stranách.

¹⁴²⁷ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 213.

Stavebněhistorický průzkum z 80. let 20. století sice neodhalil pozůstatky původního gotického objektu, nicméně popisuje základy pozdně středověkého zděného domu, někdy kolem roku 1500. Zda tato přestavba souvisela s některým z požárů, není jisté. Původní dům, patrně o něco málo užší, s možným výskytem tzv. soutky, která však byla již v gotickém období zastavěna. Pozdně gotická přestavba domu, která se zachovala ve sklepech domu čp. 116, však byla silně poškozena jedním z požárů. Nepochybně tím z roku 1536, který zasáhl všechny domy na Malém náměstí a jak již bylo zmíněno, téměř celé město. Na základě stavebních rozborů měly také domy v severní frontě Malého náměstí podloubí, které se směrem k východu zužovalo. Po požáru byl dům opět vystavěn, nejprve snad v pozdní gotice, ve druhé polovině 16. století v renesančním slohu. Patřil k jednomu z nejvýstavnějších na severní straně Malého náměstí, při rozboru se totiž našly velmi kvalitní kamenické články na průčelí domu.¹⁴²⁸

V písemných pramenech jsme schopni dějiny objektu vysledovat teprve od druhé poloviny 16. století. Nejstarší doložený zápis pochází z roku 1578. Z tržové smlouvy vyplývá, že majitelem domu byl **Jan Janovský**. V poznámkách k placení purkrechtu se však dozvídáme, že v témže roce musel Jan Janovský uhradit zasedlý purkrecht, který dlužil sestrám Dorotě Nejedlé, manželce Jana Nejedlého a Magdaleně, manželce Jakuba Provázka. V knize svatebních smluv se podařilo dohledat svatební smlouvu mezi Janem Nejedlým a Dorotou Nejedlou.¹⁴²⁹ Protože však není uvedeno příjmení Doroty, je vlastnictví domu před Janem Janovským nejisté a musí se ponechat případným pozdějším výzkumům. Obě sestry ale byly manželky významných hradeckých měšťanů, a protože byl dům čp. 116 podle stavebněhistorického průzkumu po renesanční přestavbě obzvláště vysoké kvality, můžeme považovat vlastnictví domu oběma sestrami jako vysoce pravděpodobnou možnost.

Vraťme se nyní k Janovi Janovskému. V roce 1578 prodal dům „*zde v městě Hradci nad Labem ležící vedle domu Jana Mlejnka ze strany jedné a ze strany druhé vedle Pavla Strnada*“ za cenu 1700 kop gr. míš. **Václavu**, mlynáři malšovickému a synovi Jana mlynáře, a jeho manželce Anně mlynářce. Václav mlynář na místě složil Janu Janovskému 50 kop gr. míš., další část ve výši 350 kop gr. míš. složil před radou a panem purkmistrem. Zbývající částku hradil po další léta.¹⁴³⁰ Vysoká cena by napovídala tomu, že renesanční přestavba proběhla již v 70. letech 16. století. Dům byl následně placen až do roku 1599. Václav je jako

¹⁴²⁸ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, sign. SHP HK 31/1, s. 34–36.

¹⁴²⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. B7v.

¹⁴³⁰ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1575–1667*, fol. E5.

majitel domu připomínán ještě v roce 1616 při prodeji vedlejšího domu čp. 115.¹⁴³¹ V témže nebo v příštím roce ale Václav zemřel. **Anna Malšovská**, vdova po Václavu mlynáři, sepsala poslední vůli, ve které odkázala své jediné dceři **Salomeně**, manželce mlynáře **Jana Wolfa**, dům „*zde ve městě Hradci nad Labem mezi domy Martina Hradeckého z jedné a Matěje Jezvinského ze strany druhé*“. Spolu s domem ve městě také mlýn v Malšovicích s rolemi, loukami a pastvišti, také svršky, nábytek, dobytek, dvůr Zemánkovský v Malšovicích s rolemi a lukami, dále dvůr Kavanovský v Zámostí se zahradou, rolemi, loukami a pastvišti se vším dobytkem.¹⁴³² Jan Wolf, mlynář v Malšovicích, prodal dům „*ve městě Hradci nad Labem ležící vedle domu pana Martina Hradeckého z jedné a domu Matěje Jezvinského ze strany druhé*“ v roce 1629 za cenu 1000 kop gr. míš. novým majitelům, řezníkovi **Janu Landovi** a jeho manželce **Salomeně**. Sledujeme zde již pokles ceny oproti roku 1578, který je kromě inflace možné přisuzovat také špatnému stavu domu, který byl pro všechny objekty v Hradci za třicetileté války typický. Jan Landa na místě zavdal 200 kop gr. míš., splátka činila 20 kop gr. míš., které měl platit každoročně do splacení domu. V roce 1636 byl v radě ustanoven městským rychtářem, ještě v roce 1640 byl uváděn jako člen městské rady.¹⁴³³ Zemřel krátce poté a jeho manželka Salomena nebyla schopna dům splácet. Proto bylo v roce 1648 rozhodnuto, že pro tzv. zasezení purkrechtu na domě „*ve čtvrté čtvrti města tohoto na Koňském trhu mezi domy Martina Maxanta a Havla Příhody oboustranně ležící*“ musela dům postoupit **Václavu Wolfovi**, synovi předešlého majitele a mlynáře Jana Wolfa.¹⁴³⁴ Václav Wolf, který provozoval městskou živnost, je uveden jako majitel domu také v přiznávací fasi k berní ruli z roku 1653.¹⁴³⁵ Nebyl uveden jako mlynář, protože Malšovický mlýn o třech kolech spolu s loukou nad zadním splavem od Václava Wolfa v roce 1641 koupili jezuité za cenu 4300 kop gr. míš.¹⁴³⁶

Přestože si Václav Wolf prodejem mlýnu vydělal značné jmění, v roce 1682 se vdova po něm **Anna Wolfová** nacházela ve zvlášť svízelné finanční situaci. Musela totiž uhradit všechny dluhy po svém zemřelém manželovi, a to ve výši 1002 zl. rýn., navíc spravovala dům „*vedle domů p. Jana Kavky a Václava Kutnara na Malém rynku oboustranně ležící...dům sice*

¹⁴³¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. D8v.

¹⁴³² SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. A28v.

¹⁴³³ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 256; F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 46.

¹⁴³⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. G17r.

¹⁴³⁵ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹⁴³⁶ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 59.

velice hrubě sešlý a opravy potřebující“, jehož cena je odhadnuta na 500 zl. rýn. Přestože věřitelé požadovali prodej domu, byla tato exekuce městskou radou zamítnuta „*vzhledem k tomu, že nic jiného nemá*“. Podmínkou však bylo postupné splácení nahromaděných dluhů.¹⁴³⁷ V roce 1695 Anna Wolfová umírá. Poručníci dědiců Wolfovských Petr Uhlíř a Václav Loskot o rok později v roce 1696 prodali dům „*Wolfovský ve čtvrté čtvrti města vedle domu p. Jana Kavky a vedle domu Václava kováře Příhody ze strany druhé na Malém rynku ležící*“ mlynáři **Janu Voglovi** a jeho manželce **Kateřině Voglové** za cenu 800 zl. rýn. Dům se stále nacházel v neutěšeném stavu, „*poněvadž na hořejších půdách a celém krově velice hrubě zpustlý a velice opravy potřebující se vynachází, aby k větší ruině nepřišel*“.¹⁴³⁸

Špatný stav patrně donutil manžele Voglovy přehodnotit vlastnictví domu, protože ho za čtyři roky v roce 1700 opětovně prodali. Nový majitel **Karel Josef Wühr** s manželkou **Annou** zakoupili dům „*ve čtvrté čtvrti města Hradce Králové nad Labem vedle domu p. Jana Kavky z jedné a vedle domu pí. Anny Kutnarový z druhé strany*“ za cenu 950 zl. rýn. Nový majitel zadal na místě hned 500 zl. rýn., zbývající částku hradil v pravidelných splátkách do roku 1704.¹⁴³⁹

Karel Josef Wühr však dům vlastní také relativně krátkou dobu, v roce 1705 objekt znovu prodává. **Václav Markotius** spolu s manželkou **Ludmilou** zakoupil od Anny Wührové se souhlasem manžela Karla Wühra dům „*vedle domu neb. p. Jana Kavky z jedné a vedle domu paní Anny Svobodové ze strany druhé ležící a na Malém rynečku se nacházející*“ za cenu 900 zl. rýn.¹⁴⁴⁰ Václav Markotius patřil do rodiny, která je v Hradci připomínána již ve druhé polovině 16. století. Jeden z Václavových předků Jiří Markotius Čáslavský je připomínán jako člen městské rady v roce 1610 a je tedy patrné, že rodina do Hradce přišla z Čáslavi.¹⁴⁴¹ Samotný Václav Markotius byl členem městské rady, v roce 1680 je připomínán mezi radními, kteří ve městě slavnostně vítali císařovnu Eleonoru při jejím příjezdu do Hradce.¹⁴⁴² Před koupí domu čp. 116 byl Václav Markotius majitelem domu čp. 71 v dnešní Rokytanského ulici za katedrálou sv. Ducha, který v roce 1703 prodal za cenu 1000 zl. rýn.¹⁴⁴³ Václav Markotius ovdověl a v roce 1716 uspořádal svatbu s vdovou Annou Voženílkovou. F. Švenda připomíná,

¹⁴³⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. C9.

¹⁴³⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. B9.

¹⁴³⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. D13.

¹⁴⁴⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. F1.

¹⁴⁴¹ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 163, 218.

¹⁴⁴² F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 149.

¹⁴⁴³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. E9.

že se v té době již začal měnit starý zvyk, kdy město vydávalo várku piva na svatební veselí radním, místo toho Václav Markotius obdržel 12 zl. a drůbež. Ještě uveďme, že podle F. Švendy byl Václav Markotius patnáct a půl roku úředním služebníkem, dalších pět let měl na starosti kontribuce a byl také úředníkem záduší u sv. Pavla, sv. Antonína a sv. Jakuba. V létě 1719 je vzpomínán jako obecní starší. Také vykonával funkci krevního písaře.¹⁴⁴⁴ Dům si Václav Markotius podržel do roku 1717, kdy ho postoupil k prodeji. Nový majitel a Václavův zeť **Jan Mikolovský (Mikulovský)** s manželkou **Kateřinou Mikolovskou**, rozenou Markotiusovou, koupili od tchána a otce dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto mezi domy sirotků Kavkovských z jedné, z druhé pak tolikož sirotků Příhodovských ležící*“ za cenu 900 zl. rýn., které dal Jan tchánovi na místě v hotovosti.¹⁴⁴⁵

Po několik desetiletí dům následně zůstal v rukou rodiny Mikolovských. Jan Mikolovský je vzpomínán jako majitel domu v šacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727, který je ohodnocen jako prostřední kvality.¹⁴⁴⁶ Jan Mikolovský zemřel v roce 1740 a dům po něm převzala jeho manželka Kateřina. Po její smrti v roce 1751 přešel majetek v následujícím roce na pozůstalé potomky, totiž na **Václava Mikolovského** a jeho sestru **Annu Špačkovou**.¹⁴⁴⁷ Dědicové Mikolovští jsou uvedeni v soupisu majitelů domů v podkladech tereziánského katastru k roku 1752.¹⁴⁴⁸ Dům v roce 1762, dva měsíce před požárem města, od Václava Mikolovského koupil významný hradecký stavitel **František Kermer** s manželkou **Kateřinou Terezií Kermerovou** za cenu 950 zl. rýn. František Kermer byl autorem řady významných staveb nejen v hradeckém prostředí, specializoval se především na stavby a úpravy kostelů po celém Hradeckém kraji. Podílel se na opravách vyhořelého kostela Panny Marie nebo výstavbě kostela sv. Antonína na Novém Hradci Králové.

Dva měsíce po zakoupení domu Františkem Kermerem došlo k velkému požáru, který poškodil také domy na Malém náměstí.¹⁴⁴⁹ Z knihy relací z roku 1777 se dozvídáme, že dům byl poškozen „*kozáckým ohněm*“, proto přistoupil stavitel Kermer k jeho obnově. Do jeho domu přišla komise složená z Václava Runkla a Jiřího Janečka. Komise prošla celý dům od sklepů až po střechu a cenu domu určila na 6000 zl. rýn.¹⁴⁵⁰ Při této přetavbě provedl František Kermer

¹⁴⁴⁴ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 118, 151.

¹⁴⁴⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, A16.

¹⁴⁴⁶ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁴⁴⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, E6v.

¹⁴⁴⁸ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁴⁴⁹ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 95.

¹⁴⁵⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 110.

změny především na fasádě domu, patrně také zrušil bývalé podloubí.¹⁴⁵¹ Po smrti Františka Kermera v roce 1786 se domu ujala vdova Kateřina.¹⁴⁵² Vdova Kermerová zemřela v roce 1791 a dům přešel na jejich syna **Antonína Kermera**.¹⁴⁵³ Ten v roce 1811 sepsal závěť, ve které svůj dům „*auf dem kleiner Ring situirtes Haus sub No. Consc. 116*“ odkazuje manželce **Anně Kermerové**, rozené Huberové. Jeho podíl na domě je oceněn na 600 zl. rýn.¹⁴⁵⁴ V roce 1814 byl vyhotoven první soupis duší pro všechny hradecké domy. V objektu čp. 116 podle něho žilo celkem 11 obyvatel. Jako majitelka je uvedena vdova Anna Kermerová, která žila v bytě spolu s dcerou Antonií Kermerovou.¹⁴⁵⁵ O rok později v domě v roce 1815 podle soupisu duší žilo 14 osob, včetně vdovy Kermerové s dcerou a dalšími pěti rodinami.¹⁴⁵⁶ Dům právně připadl v roce 1818 nejen na Annu Kermerovou, ale také na dceru **Annu Oklopsii von Kuckburg** a sestru **Antonii Kermerovou**. Celá hodnota domu byla oceněna na 2050 zl. rýn.¹⁴⁵⁷ Vdova Anna umírá jen o rok později a podíl na domě přechází na obě dcery Kermerové.¹⁴⁵⁸ Podle dalšího z dochovaných soupisů duší z roku 1820 v domě žilo celkem 15 obyvatel. V objektu bydlela pouze jedna z majitelek Antonie Kermerová spolu se služebnou, v dalších bytech pak čtyři další rodiny.¹⁴⁵⁹ Soupis duší z roku 1824 pro dům čp. 116 není dochovaný.

V roce 1823 se Antonie Kermerová provdala za nadporučíka Franze Teisingera z Prahy.¹⁴⁶⁰ Další významnou událostí byl požár, který v roce 1836 zasáhl také dům čp. 116. Vážněji objekt nepoškodil, přesto pravděpodobně vyhořela střecha domu. Došlo totiž k obrácení tvaru střechy a adaptacím v prostoru druhého patra.¹⁴⁶¹ Adaptacemi se výrazně navýšila kapacita domovních bytů. Podle soupisu duší z roku 1842 žilo v domě celkem 27 obyvatel v šesti bytových jednotkách. Antonie Teisingerová není v domě uvedena, neboť zemřela krátce před sepsáním soupisu duší.¹⁴⁶² Její podíl na domě přešel na manžela **Franze Teisingera**. V roce 1847 se vdovec Franz Teisinger rozhodl zakoupit podíl druhé ze sester

¹⁴⁵¹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 37.

¹⁴⁵² SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1784–1806*, sign. 51–21, fol. 21.

¹⁴⁵³ Tamtéž, fol. 65.

¹⁴⁵⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1800–1820*, K9.

¹⁴⁵⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 33.

¹⁴⁵⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 37.

¹⁴⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1817–1821*, C18.

¹⁴⁵⁸ Tamtéž, B9.

¹⁴⁵⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 34.

¹⁴⁶⁰ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika O 1820–1849*, sign. 51–20, fol. 14.

¹⁴⁶¹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 37.

¹⁴⁶² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 91.

Anny Oklipsisie von Kuckburg, a to pro své děti **Gustava Teisingera, Jindřicha Teisingera, Vojtěcha Teisingera, Karolinu Hanelovou a Leopoldu Teisingerovou**, přičemž cena této poloviny domu činila 4000 zl. konvenční měny.¹⁴⁶³

Od dědiců Teisingerů zakoupil dům v roce 1862 **Eduard Kemlink**, čímž se rodina Kemlinků obohatila o další na Malém náměstí. Eduard Kemlink byl vnukem hradeckého purkmistra Aloise Kemlinka. Dům spravoval až do roku 1888, kdy v mladém věku 39 let zemřel. Podíl na domě zdědili jeho potomci, **Viktorka Kemlinková a Eduard Kemlink**. Jejich podíl, protože byli ještě nezletilí, spravovala matka **Matylda Kemlinková** spolu s poručníky dětí Viléma Waldeka, který byl manželem majitelky sousedního domu čp. 115 a švagr zemřelého Eduarda Kemlinka.¹⁴⁶⁴ Z roku 1890 je dochovaný sčítací operát pro dům čp. 116, jehož majitelé jsou uvedeni jako „*dědici po + Eduardu Kemlinkovi*“. V domě žilo celkem 37 obyvatel v osmi bytových jednotkách. U bytu číslo 4 máme poznámku, že je spojen s bytem v sousedním domě čp. 115 a že jeho majitelem je Vilém Waldek. Jeden z bytů obývali studenti reálného gymnázia. Rodina Kemlinkova v domě nežila.¹⁴⁶⁵ V roce 1899 podíl od sestry Viktorky převzal její bratr Eduard Kemlink.¹⁴⁶⁶ Podle dalšího ze sčítacích operátů k roku 1900 v domě žilo celkem 35 obyvatel, opět bez majitele Eduarda Kemlinka.¹⁴⁶⁷ Zdá se, že dům ve skutečnosti spravovali manželé Waldekovi z vedlejšího domu, kteří byli skrze jeden byt s domem čp. 116 propojeni. Tuto domněnku potvrzuje skutečnost, že se majitelkou domu v roce 1905 stala **Emílie Waldeková**, majitelka sousedního domu čp. 115. Tímto byly oba domy víceméně propojeny, ačkoliv ne fyzickými přestavbami. Po smrti Emilie pak vlastnictví přešlo stejně jako u vedlejšího domu čp. 115 na syny **Viléma Waldeka a MUDr. Emila Waldeka**.¹⁴⁶⁸ Rodina Waldekova následně dům vlastnila až do 60. let 20. století, kdy ho převzalo bytové družstvo a až do zmíněné přestavby na konci 20. století chátral.

¹⁴⁶³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, L2.

¹⁴⁶⁴ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 95.

¹⁴⁶⁵ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 116.

¹⁴⁶⁶ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 95.

¹⁴⁶⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 116.

¹⁴⁶⁸ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 95.

Měšťanský dům čp. 117 (staré čp. 218)

Obr. č. 57 Dům čp. 117 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 117 a se starým čp. 218 je osmým domem v severní frontě Malého náměstí směrem od západního vyústění Dlouhé ulice. Dvoupatrový objekt s šířkou 6 metrů, který patří k užším z domů na Malém náměstí, má původ již ve středověku, kdy byla parcela domu vytyčena nejpozději v první polovině 14. století při vzniku Malého náměstí. Z původního domu, který byl patrně dřevěný či hrázděný, se nedochovaly žádné pozůstatky. Nejstarší prostory ve sklepech jsou až pozdně gotického původu, patrně až z první třetiny 16. století, tedy asi do doby těsně po ničivém požáru v roce 1536. Nadzemní části pocházejí vesměs nejdříve z druhé poloviny 18. století, přesto dispozičně dům navazuje na předchozí rozsáhlou renesanční přestavbu. Podobně jako u ostatních domů v severní frontě Malého náměstí měl i dům čp. 117 podloubí.¹⁴⁶⁹ Objekt spolu se sousedními domy čp. 116 a 118 od 80.

¹⁴⁶⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 68–69.

let 20. století dlouhá léta chátral, z domů zůstala jen průčelí a původní sklepy, ostatní části budovy byly na přelomu 20. a 21. století značně přestavěny.

Ani dochované písemné prameny nám o nejstarších dějinách domu příliš nesdělují. První zápis spadá do roku 1567. Tehdy byla sepsána svatební smlouva mezi **Annou Hnátkovou**, která byla patrně po rodičích majitelkou domu, s manželem **Janem Mlejnkem**. Podrobnější informace o jménech rodičů Anny neznáme, přesto podle svatební smlouvy lze předpokládat, že nejstaršími majiteli před rokem 1567 byli manželé Hnátkovi.¹⁴⁷⁰ Po nich dům po dlouhá léta spravoval Jan Mlejnek s jejich dcerou Annou. První trhový zápis pochází až z roku 1595. Jan starší Mlejnek prodal dům „*ležící vedle domu Zakutilovského z jedné a Václava mlynáře malšovického ze strany druhé*“ za sumu 900 kop gr. míš. kováři **Martinu Slavíkovi** a jeho manželce **Anně**. Manželé zavdali na místě 760 kop gr. míš., zbývajíc částku se zavázali platit každoročně po 25 kopách gr. míš.¹⁴⁷¹ Martin Slavík dům následně prodal v roce 1598. Kupec domu kovář **Zikmund Trnka** koupil dům „*v městě tomto vedle domu Zakutilovského z jedné a vedle domu Václava, mlynáře malšovického, ze strany druhé*“ za cenu 900 kop gr. míš. Zikmund Trnka zavdal na místě 230 kop gr. míš., splátka byla stanovena opět na 25 kop gr. míš. Dozvídáme se také, že Martin Slavík koupil na oplátku dům Zikmunda Trnky na Mýtském předměstí pod Mýtskou branou za 400 kop gr. míš.¹⁴⁷²

Po následující léta jsou osudy domu a jeho obyvatel téměř neznámé. Další trhová smlouva se nedochovala, podle topografických zápisů při prodeji vedlejších domů víme, že majitelem domu byl minimálně od roku 1617 **Matěj Jezvinský**.¹⁴⁷³ Ten je připomínán jako majitel také v letech 1619, 1619 a 1636.¹⁴⁷⁴ Patrně však dům stejně jako ostatní objekty za třicetileté války utrpěl značné škody. Následně se ve 40. letech 17. století stal majitelem domu kovář **Havel Příhoda**, který měl za manželku **Kateřinu Příhodovu**. Havel Příhoda je zmiňován poprvé v roce 1648 při prodeji sousedního domu čp. 116.¹⁴⁷⁵ V roce 1653 v přiznávací fasi k berní rule je však jako majitel uveden již kovář **Jiří Kratochvíl**.¹⁴⁷⁶ O dějinách domu a jeho stavu se dozvídáme ze smlouvy z roku 1655. Kateřina Příhodová se po smrti svého prvního manžela Havla Příhody podruhé vdala za kováře Jiřího Kratochvíla, který

¹⁴⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. C1r.

¹⁴⁷¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. L13r.

¹⁴⁷² Tamtéž, fol. P8v–P9r.

¹⁴⁷³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. A28v.

¹⁴⁷⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. E14r; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. G17r; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. L16r.

¹⁴⁷⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. G17r.

¹⁴⁷⁶ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

se díky sňatku ujal domu čp. 117. Ve smlouvě z roku 1655 dochází k narovnání mezi Kateřinou Kratochvílovou a ostatními sirotky Havla Příhody, totiž Václavem a Annou. Vedle kovářského náčiní a dalších na dědice přešlých položek inventáře se připomíná dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto na Koňském trhu mezi domy Václava Wolfa a Jakuba Petříčka oboustranně ležící*“, který Havel Příhoda kdysi zakoupil od záduší obce za cenu pouhých 100 zl. rýn. Protože byl tento dům „*velmi sešlý*“, chtěl ho Havel Příhoda opravit. K tomu však nedošlo, zaplacen byla pouze část oprav, kterou následně musela Kateřina spolu s dalšími dědici uhradit. Lze se tedy domnívat, že stav domu byl velmi špatný i po skončení třicetileté války.¹⁴⁷⁷ To sledujeme i v následujících smlouvách z roku 1680. Kovář **Václav Příhoda**, syn Havla Příhody, kupuje dům „*na krytu velmi sešlý...ve čtvrté čtvrti města vedle domu nebožtíka p. Václava Wolfa z jedné a domu nebožtíka p. Jakuba Petříčka ze strany druhé*“ od své sestry **Anny Šejové**, provdané nejprve Čermákové, nyní manželky primase Tobiáše Václava Šeje, za cenu pouhých 200 zl. rýn., ze které na místě zaval 100 zl. rýn., splátka pak činila 6 zl. rýn. každoročně na sv. Jana Křtitele. Z ceny 200 zl. rýn. vyplývá, že se jednalo vskutku o dům ve velmi špatném fyzickém stavu, a to i více než 30 let po skončení třicetileté války.

Následující osudy domu neznáme, časový sled vlastnictví lze sledovat pouze z trhových smluv k vedlejším domům. Václav Příhoda je jako majitel domu zmiňován v roce 1696 při prodeji sousedního domu čp. 116.¹⁴⁷⁸ V roce 1701 kovář Václav Příhoda umírá a domu se ujímá vdova **Anna Příhodová**. Ta se následně objevuje v roce 1705 jako Anna Svobodová při prodeji domu čp. 116, jako Anna Kutnarová pak v roce 1706 při prodeji domu čp. 118.¹⁴⁷⁹ Po její smrti se domu ujímají dědicové Příhodovští, jak je uvedeno v zápise při prodeji sousedního domu v roce 1717.¹⁴⁸⁰ Samotná smlouva o postoupení majetku dědicům pochází z roku 1722. Tito dědicové (Kateřina Záhorová, Magdalena Spěváčková, Ludmila Zvoníková, sirotci Václav, Anna) získali podíly na domě po manželích Václavu a Anně Příhodových „*ve čtvrté čtvrti města mezi domy pana Václava Mikolovského a pana Adama Petříčka ležícím*“ v ceně 600 zl. rýn. Majitelkou se stala **Kateřina Záhorová**, která ostatní dědice vyplatila.¹⁴⁸¹ Manželkou Kateřiny byl **Jan Záhora**, který je uveden jako majitel domu v roce 1727 při šacuňku domů pro tereziánský katastr. Dům je označen jako prostřední kvality.¹⁴⁸² Jan Záhora je jako majitel

¹⁴⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. N20r.

¹⁴⁷⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. B9.

¹⁴⁷⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. F1; SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, C31.

¹⁴⁸⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, A16.

¹⁴⁸¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728*, L9.

¹⁴⁸² SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

uveden také ve smlouvě pro sousední dům z roku 1734.¹⁴⁸³ Jan Záhora zemřel v roce 1738 a dům přešel na dceru **Annu Záhorovou**. Ta dům prodala v roce 1744. Majiteli domu „*ve čtvrté čtvrti města vedle domu vdovy Mikolovský a domu Kateřiny Vyšťandrový oboustranně ležící*“ se stali manželé **František** a **Veronika Spěváčkovi** spolu se synem **Janem Spěváčkem** z prvního manželství Františka. Cena domu byla stanovena na 550 zl. rýn., což ho stále řadilo mezi levnější objekty na Malém náměstí, navíc byl stále zatížen dluhy.¹⁴⁸⁴ František Spěváček je uveden jako majitel domu v roce 1752 v podkladech pro tereziánský katastr.¹⁴⁸⁵ Nedlouho poté však František Spěváček umírá a podíl na vlastnictví domu přechází na syna Jana Spěváčka. V roce 1758 pak apatykář Jan Spěváček dům „*ve čtvrtém dílu města tohoto podle domu Mikolovského a Čermákovského oboustranně ležící*“ prodal manželům **Václavu** a **Terezii Bleyweisovým** za sumu 500 zl. rýn, přičemž značnou část ceny stále tvořily dluhy.¹⁴⁸⁶

V roce 1762 zasáhl město mohutný požár, jeho dopad na dům čp. 117 ale není zcela jednoznačný. Přesto vzhledem k poškození a vyhoření sousedního domu můžeme uvažovat o zasažení krovu a následně provedených oprav. Kotlár Václav Bleyweis je připomínán jako majitel domu se starým čp. 218 v soupisu domů pro jejich vojenské potřeby, přičemž v domě má být dle potřeby vojenský kvartýr.¹⁴⁸⁷ Po smrti Václava Bleyweise vlastnila dům vdova Terezie, která v roce 1792 sepsala poslední vůli. V té odkazuje synovi **Janu Bleyweisovi**, mistru kotlářskému, varní dům ve čtvrté čtvrti v ceně odhadnuté na 1330 zl. rýn.¹⁴⁸⁸ Kontrakt byl potvrzen po její smrti v následujícím roce, kdy se domu definitivně ujal syn Jan Bleyweis.¹⁴⁸⁹ Některé drobné práce byly na domě provedeny již za manželů Bleyweisových, protože syn Jan Bleyweis pozval komisi k šacování domu v roce 1793. Podle protokolu za přítomnosti mistra tesařského a zednického byly v domě kamenné prvky, tedy horní a dolní sklep, čelní hlavní zeď do rynku a zdi se sousedními domy, kotlářská dílna, kamna a okna oceněny na 568 zl. rýn., z dřevěných prvků pak dvě světnice, stropy, podlahy, dveře se zámky, střecha spolu se žlaby a plechovými troubami za 364 zl. rýn. Celkově byl dům oceněn na 932 zl. rýn., k čemuž se ještě připočetlo varní právo ve výši 500 zl. rýn.¹⁴⁹⁰

¹⁴⁸³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, C10.

¹⁴⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, D16.

¹⁴⁸⁵ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁴⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–176*, B7.

¹⁴⁸⁷ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁴⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, F2.

¹⁴⁸⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801*, G2.

¹⁴⁹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 198.

Mistr kotlářský Jan Bleyweis zůstal majitelem domu do roku 1806. Tehdy dům „ve čtvrté čtvrti města sub No. C. 117 vedle domu Kermerovského a Runkasovského“ spolu s přidruženými šancemi prodal **Josefu Svobodovi**, synu Filipa Svobody z Malšovic, za cenu 2000 zl. rýn. V hotovosti pak Josef Svoboda složil 1300 zl. rýn, zbývající částku tvořila splátka.¹⁴⁹¹ Vidíme nárůst ceny, který snad mohl souviset s nějakými stavebními úpravami na domě. Majitel Josef Svoboda v domě patrně nepobýval, v prvním soupisu duší z roku 1814 v domě žily jiné dvě rodiny v celkovém počtu 11 osob. V domě tehdy bydlela rodina Františka Čěnka, který později dům od Josefa Svobody koupil.¹⁴⁹² O rok později v domě žilo 12 osob: rodina Čěnkova, která v bytě ubytovávala také jednoho studenta, ve druhém bytě manželé Modyovi, teolog Ferdinand Chmelík a jeden student.¹⁴⁹³ O pět let později v roce 1820 v domě žilo pouze osm obyvatel, rodina Čěnkova a ve druhém bytě manželé Modyovi.¹⁴⁹⁴

Manželé **František** a **Dorota Čěnkovi** dům „na Malém rynku sub No. C. 117 vedle domu Antonína Kermerovského a Runakovského“ v roce 1821 koupili za cenu 2200 zl. rýn., kterou na místě v hotovosti složili.¹⁴⁹⁵ V době, kdy dům vlastnili manželé Čěnkovi, pravděpodobně proběhly některé klasicistní přestavby, rok 1824 je uveden na hlavním portálu. Dům byl pravděpodobně i po klasicistní úpravě stále pouze jednopatrový.¹⁴⁹⁶ Mistr kloboučník František Čěnek zemřel v roce 1831 a dům následně přešel do rukou dědiců.¹⁴⁹⁷ Krátce po požáru v roce 1836 dědicové Čěnkovi „nyní vyhořelý“ dům čp. 117 prodali mistru pekaři **Klementu Trnkovi** a jeho manželce **Alžbětě** za cenu 2560 zl. konvenční měny.¹⁴⁹⁸ Manželé Trnkovi následně vyhořelý dům opravili a přistavěli druhé podlaží.¹⁴⁹⁹ Podle soupisu duší z roku 1842 v domě žilo 20 obyvatel v celkem pěti bytech včetně manželů Trnkových.¹⁵⁰⁰ Oprava domu se pak promítla v ceně při prodeji v roce 1846. Tehdy manželé Trnkovi prodali dům ve veřejné dražbě **Janu Budínskému** za cenu 4553 zl. konvenční měny.¹⁵⁰¹

¹⁴⁹¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1820–1824*, B2.

¹⁴⁹² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 33.

¹⁴⁹³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 37.

¹⁴⁹⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 35.

¹⁴⁹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1820–1824*, D17.

¹⁴⁹⁶ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 69.

¹⁴⁹⁷ SOA Zámorsk, *Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, Matrika Z 1806–1846*, sign. 51–22., s. 258; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1829–1834*, fol. A6; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1835–1842*, fol. H20.

¹⁴⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1837–1841*, H11.

¹⁴⁹⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 69.

¹⁵⁰⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 92.

¹⁵⁰¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1846–1847*, C11.

V roce 1859 dům od Jana Budínského koupil řezník **Václav Ponec**, městský radní, s manželkou **Aloisíí**.¹⁵⁰² Jako majitel domu je Václav Ponec uveden v roce 1864 na plánu města s domy, jejich čísla popisnými a majiteli, také pak v soupisu majitelů z roku 1876.¹⁵⁰³ Dům od manželů Ponecových zakoupil v roce 1885 **Antonín Dobrkovský**.¹⁵⁰⁴ Podle sčítání lidu z roku 1890 však majitel domu v domě nežil. Bydlelo zde pouhých 14 obyvatel ve čtyřech bytových jednotkách, v jednom z bytů čalouník a truhlář **František Knepr** s manželkou **Marií**, kteří se o rok později v roce 1891 stali majiteli domu. Jeden z bytů byl pronajímán studentům.¹⁵⁰⁵ Mezi studenty byl v letech 1901 až 1904 také spisovatel Karel Čapek, který zde bydlel spolu se svojí babičkou Helenou Novotnou.¹⁵⁰⁶ Po smrti Františka Knepra v roce 1900 se domu ujala vdova Marie. Podle sčítacího operátu ze stejného roku v domě žilo 16 obyvatel ve čtyřech bytových jednotkách, mezi nimi hrabě Karel Berchthold, c. k. setník 42. pěšího pluku.¹⁵⁰⁷ Mezi lety 1904 až 1912 dům patřil městské záložně, které ve stejné době náležel také sousední dům čp. 118.¹⁵⁰⁸ Od roku 1912 byl dům v držení **Josefa Šolce**.¹⁵⁰⁹ V pozdějších letech se majitelé často měnili, v 70. letech dokonce nájemníci nevěděli, kdo je majitelem domu.¹⁵¹⁰ Později byl dům čp. 117 opuštěný a zchátralý, stejně jako sousední domy čp. 116 a čp. 118, a to až do 90. let 20. století, kdy se staly součástí hotelu U Královny Elišky.

¹⁵⁰² Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 215.

¹⁵⁰³ SOKA HK, HK-AM, Sběrka map a plánů, *Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10; SOKA HK, HK-PM, *Právní a věcné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹⁵⁰⁴ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 96.

¹⁵⁰⁵ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 117; SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 96.

¹⁵⁰⁶ J. PĚTA, *Literární průvodce Hradcem Králové*, s. 84–87.

¹⁵⁰⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 117.

¹⁵⁰⁸ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 216; SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 96.

¹⁵⁰⁹ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 96.

¹⁵¹⁰ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 217.

Měšťanský dům čp. 118 (staré čp. 219)

Obr. č. 58 Dům čp. 118 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 118 a se starým čp. 219 je devátým domem na severní frontě Malého náměstí směrem od západně ležícího vyústění Dlouhé ulice. Stáří dvoupatrového domu o šířce přibližně 8 metrů se datuje do první poloviny 14. století, kdy byla formována severní fronta domu nově vytyčeného Malého náměstí. Nejstarší dům, pravděpodobně dřevěný nebo hrázděný, zanikl patrně v důsledku požárů, po kterých došlo k pozdně gotické přestavbě domu. Také z této pozdně gotické přestavby se dochovaly pouze části původních sklepů, proto není možné ke středověkému vývoji objektu sdělit nic konkrétního. Části nově vystavěného renesančního domu z druhé poloviny 16. století jsou tak nejstarší dochovanou fází domu. Dům měl v této fázi s velkou pravděpodobností podloubí.¹⁵¹¹ Stejně jako sousední objekty čp. 116 a čp. 117 od 80. let 20. století chátral a z původního objektu nakonec zůstala pouze průčelní

¹⁵¹¹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 95.

zed'. Současná podoba objektu je tak kromě přední průčelní zdi novostavbou z přelomu 20. a 21. století, určenou pro potřeby hotelu U Královny Elišky.

Nejstarší písemné prameny k domu se podařilo dohledat teprve k počátku 17. století. O předchozím období máme jen nepřímé indicie z trhových smluv pro sousední domy. Z trhové smlouvy pro sousední dům čp. 119 z roku 1573 vyplývá, že nejstarším dohledatelným majitelem objektu byla v roce 1569 vdova **Johana Zakutilová**.¹⁵¹² F. Švenda k tomuto roku zmiňuje, že konšelé museli řešit incident proti dobrým mravům, kdy vdova Johana Zakutilová ve svém domě tancovala a dlouho do noci posedávala, za což byla zavřena do městské věže.¹⁵¹³ V roce 1578 byl majitelem domu **Jan Zakutil**, pravděpodobně syn Johany Zakutilové.¹⁵¹⁴ Jako o domě Zakutilových se mluví ještě v letech 1595 a 1598.¹⁵¹⁵

První dochovaná trhová smlouva pro dům čp. 118 pochází z roku 1619, kdy byl majitelem domu **Valentýn Výrovský**. Ten ho měl získat v roce 1604 za sumu 730 kop gr. míš. V roce 1619 prodává rytíři **Mikuláši Zdislavu Dobřenskému z Dobřenic** dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle domu Matěje Jezvinského z jedné a domem Jana Čáslavského ze strany druhé*“ za sumu 550 kop gr. míš., které Mikuláš Dobřenský z Dobřenic na místě složil. Stále ještě bylo potřeba splatit 343 kop gr. míš. od minulého prodeje domu z roku 1604.¹⁵¹⁶ Objekt pak podobně jako většina ostatních domů ve městě během třicetileté války chátral. Mikuláš Dobřenský z Dobřenic během třicetileté války zemřel a jeho domu se ujala obec. Dům „*ve čtvrté čtvrti města mezi domy Ludmily Čáslavské jinak Krátké ze strany jedné a Jezvinského ze strany druhé ležící, však polovičně zbořený a nanejvýš spustlý*“, který byl pro tzv. zasednutí kontribucí převeden na obec, byl v roce 1636 prodán malíři **Janu Cetlerovi** a jeho manželce **Kateřině Cetlerové**, aby se zabránilo jeho dalšímu pustnutí a zboření. Cena torza domu činila 100 kop gr. míš. Manželé do obecní pokladny odvedli v hotovosti 65 kop gr. míš. a poté vždy na sv. Havla měli skládat splátku ve výši 17 kop gr. míš. V roce 1638 je již Kateřina Cetlerová vdova a odvádí za dům požadovanou částku. Následně však splácení domu, patrně kvůli válečným událostem následujících let, skončilo. V období 40. let 17. století se Kateřina znovu provdala a je vzpomínána jako Pechová. V roce 1650 peníze za dům již skládal **Jakub Petříček**, třetí manžel Kateřiny, původně vdovy Cetlerové.¹⁵¹⁷ Forman Jakub Petříček je uveden také

¹⁵¹² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 274r.

¹⁵¹³ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 210.

¹⁵¹⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. E11r.

¹⁵¹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. L13r, P8v.

¹⁵¹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. E14r.

¹⁵¹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. L16r.

v přiznávací fási k berní rule z roku 1653, podle záznamu má dále čtyři krávy, dvě jalovice a šest vepřů.¹⁵¹⁸ Dědicové původních majitelů Cetlerů a Pechů spolu se svým otčímem Jakubem Petříčkem vyrovnali ohledně dědictví domu. Dům „*Cetlerovský na Malém rynku mezi domy pana Václava Štamy z jedné strany a vedle domu pana Jiříka Kratochvíla z druhé strany ve čtvrté čtvrti města*“ prodali dědicové Jakubu Petříčkovi a jeho manželce za cenu 300 kop gr. míš., přičemž z těchto 300 kop se rozdělilo po 60 kopách gr. míš. mezi dědice (Lukáše Pecha, Jana Pecha, Martina Hanuše, Václava Cetlera), 60 kop gr. míš. zůstalo také Jakubu Petříčkovi.¹⁵¹⁹

Po smrti Jakuba Petříčka přešlo vlastnictví domu na Kateřinu Petříčkovou. Po její smrti v roce 1706 pak dědicové (Adam Petříček, Dorota Lochmanová, Anna Petříčková) dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle domu Anny Kutnarové z jedné a sirotka Kateřiny Kořínkové ze strany druhé ležící*“ prodaly sestry Dorota Lochmanová a Anna Petříčková bratru **Adamu Petříčkovi** za sumu 1200 zl. rýn. Adam Petříček je zmiňován jako majitel domu střední kvality v šacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727.¹⁵²⁰ Po smrti Adama Petříčka přešel objekt do rukou dědiců, kteří se mezi sebou dohodli a dům jednomu z nich prodali. Domu „*na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města tohoto vedle domu p. Jana Záhory z jedné a vedle domu p. Martina Kužela ze strany druhé*“ se ujala **Kateřina Vyštandrová**, rozená Petříčková, spolu s manželem **Matějem Vyštandrem**. Cena byla stanovena na 700 zl. rýn. Dluhy na domě byly ve výši 500 zl. rýn. Zbývající část domu tvořily podíly jednotlivých sourozenců ve výši 33 zl. a 20 kr. pro každého.¹⁵²¹

Manželé Vyštandrovi dům vlastnili do smrti Matěje Vyštandra. Vdova se rozhodla dům prodat v roce 1747. Nový majitel, radní a správce důchodních statků **Václav Kohout** s manželkou **Rozinou** koupili „*na Malém rynku vedle pana Martina Kužela z jedné a p. France Spěváka z druhé strany ležící nižádnému závadný dům*“ za sumu 880 zl. rýn., kterou Václav Kohout zaplatil v hotovosti.¹⁵²² Manželé Kohoutovi ale v roce 1747 dům kupní smlouvou vyměnili s manželi Čermákovými za dům na Velkém náměstí (U Černého orla čp. 150) v ceně 3000 zl. rýn. Manželé **Tobiáš** a **Anna Čermákoví** se naopak stali majiteli domu „*na Malém*

¹⁵¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v..

¹⁵¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. M3v.

¹⁵²⁰ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, sätzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁵²¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, C31.

¹⁵²² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, E1.

rynku“ v ceně 1100 zl. rýn., cenu však ve výši 510 zl. rýn. tvořila pasiva.¹⁵²³ Manželé ale brzy zemřeli a domu se ujal syn farář **Tobiáš Čermák**.

V roce 1762, kdy dům vlastnil Tobiaš Čermák, došlo v Hradci k ničivému požáru, který poškodil velkou část domů také na Malém náměstí. O tom, zda zasáhl dům čp. 118, přímou písemnou zmínku nemáme, vypadá však, že vážnějších škod dům neutrpěl. Zmiňována není jeho oprava nebo návštěva komise k prohlédnutí domu, jak bylo obvyklé u okolních objektů. Cena domu se totiž výrazně nezměnila, její drobné navýšení zřejmě souviselo s inflací. Farář Tobiaš Čermák prodal dědictvím získaný dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle domu Bleyweisovského a Kuželovského*“ mistru zednickému **Václavu Runkasovi** a jeho manželce **Kateřině Runkasové**. Cena domu byla 642 zl. rýn.¹⁵²⁴ Se zednickým mistrem Václavem Runkasem jsme se již setkali, ve většině případů byl členem komise při ohledávání a oceňování domů. Přesto nevypadá, že na domě provedl nějaké větší změny či opravy, cena domu zůstala téměř stejná i v následujících letech. Pár dní před svou smrtí, v roce 1789, sepisuje zednický mistr Václav Runkas poslední vůli, ve které odkazuje mimo jiné dům „*ve čtvrté čtvrti města*“, vyšacovaný na 700 zl. rýn., synovi **Josefu Runkasovi**. Celkově byla aktiva ve výši 1600 zl. rýn., pasiva pak 162 zl.¹⁵²⁵ V roce 1806 sepsal v době blížící se nemoci závěť, ve které odkázal dům „*ve čtvrté čtvrti Nro. Consc. 118*“ v ceně 2000 zl. rýn. svojí manželce Barboře.¹⁵²⁶ Cena domu se výrazně zvýšila, přesto se dle stavebněhistorického průzkumu patrně nejednalo o rozsáhlejší zásah do budovy.¹⁵²⁷ Po jeho smrti dům vlastnila vdova **Barbora Runkasová**.¹⁵²⁸ Ta je jako majitelka uvedena v soupisu duší z roku 1814, kdy v domě žije celkem 17 obyvatel ve třech bytech. Jeden z bytů obývala vdova, u které žilo šest studentů gymnázia.¹⁵²⁹ V roce 1815 je podle soupisu duší v domě 16 obyvatel včetně rodiny vdovy Runkasové a dalších dvou rodin. Studenti již v domě nežili.¹⁵³⁰ Podle soupisu duší z roku 1820 dům obývalo 14 osob, stále vdova Barbora Runkasová, rodiny Jana Remeše a Jana Trnky.¹⁵³¹ Převod pozůstalosti z manžela na Barboru Runkasovou byl zaknihován v roce 1826.¹⁵³² O deset let později, v červenci roku 1836, postihl domy na Malém náměstí požár, dům čp. 118 při požáru vyhořel.

¹⁵²³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, M10.

¹⁵²⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1770–1777*, P11.

¹⁵²⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, D32.

¹⁵²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1800–1820*, F10.

¹⁵²⁷ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 96.

¹⁵²⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801*, C3.

¹⁵²⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 33.

¹⁵³⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 37.

¹⁵³¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 35.

¹⁵³² SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829*, K10.

Dozvídáme se to z tržové smlouvy z téhož roku. Vdova Barbora Runkasová prodala své dceři **Anně Kuncové**, rozené Runkasové, svůj dům „v městě Hradci Králové pod NC 118 ležící...který vyhořel a od Anny Kuncové respektive jejího manžela Františka Kunce nově vystaven býti musel“. Cena domu činila 800 zl. konvenční měny. Barbora si vymínila od své dcery slušnou stravu, teplo, světlo, byt a zajištění slušného pohřbu.¹⁵³³ Při přestavbě došlo k rozšíření domů směrem do dvora asi o 7 m, dále zastavěním podloubí a vybudováním nového vnitřního členění domu. Z původního objektu zůstal zachovaný renesanční dvoutrakt.¹⁵³⁴

Anna Kuncová v roce 1838 postoupila polovinu svého domu manželovi **Františku Kuncovi**, „přičemž on tento dům po ohni na svůj náklad vystavěl“.¹⁵³⁵ Rodina obuvníka Františka Kunce žila podle soupisu duší z roku 1842 v domě s celkem 20 obyvateli v pěti bytech. V jednom z bytů bydlela rodina Petrofova, která byla spřízněna se zakladatelem věhlasné firmy na výrobu klavírů.¹⁵³⁶ Manželé Kuncovi se však dostali do těžké finanční situace, patrně také kvůli nákladné stavbě objektu a na dům byla nařízena exekuce. Při následném prodeji ho ve veřejné dražbě zakoupil **Jan Strejček** za cenu 6617 zl. konvenční měny. Majitelem domu byl do své smrti v roce 1862, kdy byl dům podle odevzdací listiny krajského soudu přiznán synovi **Josefu Strejčkovi** ve výši 10000 zl. Jan Strejček je jako majitel domu uveden také na plánu města s popisem všech domů, jejich čísel popisných a majitelů z roku 1864. Dům však již na konci roku 1862 zakoupili manželé **Josef a Marie Karáskovi**.¹⁵³⁷ Ještě v roce 1864 vlastnili dům manželé **Jan a Aloisie Beranových**. Oba dva jsou vedeni jako majitelé domu v roce 1876 v soupisu hradeckých domů a jejich majitelů.¹⁵³⁸ V roce 1884 se domu ujala záložna v Hradci Králové, která o několik let později na krátkou dobu přikoupila také sousední dům čp. 117.

V roce 1890 ve sčítacím operátu je dům ve správě hradecké městské záložny. Žilo zde 25 obyvatel v celkem šesti bytech. V prvním z bytů bydlel sluha záložny a mistr obuvník František Vachek s rodinou, v dalším z bytů jsou ubytováni studenti gymnázia. V domě také stále žije bývalá majitelka a vdova Aloisie Beranová, která ve svém domě ubytovávala další studenty.¹⁵³⁹ V roce 1900 v domě bydlí již 34 obyvatel. 5 bytů se nacházelo přímo v domě,

¹⁵³³ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1833–1837*, O16.

¹⁵³⁴ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, s. 96.

¹⁵³⁵ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1837–1841*, F19.

¹⁵³⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 93.

¹⁵³⁷ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1846–1847*, A19.

¹⁵³⁸ SOKA HK, HK-PM, *Právní věcné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹⁵³⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 118.

šestý v zadním domku za dvorem. V domě nadále vedle nájemníků jsou také studenti.¹⁵⁴⁰ V roce 1912 dům zakoupil **JUDr. František Pokorný** s manželkou **Marii Pokornou**, kteří dům vlastnili do roku 1919. Od 50. let 20. století, kdy majitelka domu pobývala v Praze a dům postupně chátral. V 80. letech 20. století byl v dezolátním stavu, sklepy a lochy byly zasypané komunálním odpadem. Na přelomu 20. a 21. století z něho zbylo jenom průčelí a na místě původního domu byl vystavěn nový objekt, dnes součást hotelu U Královny Elišky.¹⁵⁴¹

¹⁵⁴⁰ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 118.

¹⁵⁴¹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 218.

Měšťanský dům čp. 119 (staré čp. 220)

Obr. č. 59 Dům čp. 119 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 119 a se starým čp. 220 je desátým objektem v řadě měšťanských domů v severní frontě Malého náměstí směrem na východ od vyústění Dlouhé ulice. Šířka objektu je přibližně 6 metrů. Historie dvoupatrového domu sahá patrně do první poloviny 14. století, kdy bylo vytyčeno Malé náměstí. Původní dům byl patrně dřevěný jako všechny ostatní domy na Malém náměstí. Po požáru v roce 1536, který postihl celé město, byl bezesporu přestavěn v pozdně gotickém slohu a později, v druhé polovině 16. století, také renesančně upraven.

Nejstarší písemné prameny jsou k domu dochovány z roku 1573. Dům „*Předlikovský svobodný, ležící mezi domy Vavřince Perného z jedné a Johany Zakutílký ze strany druhé*“, koupil od dědiců **Ludmily Předlikové**, tj. sourozenců Václava, Vojtěcha, Markéty, Kateřiny a Anny, synů a dcer Jiřího Soběhrda a dále Jiřího Tesaře a Pavla Tesaře, ode všech za cenu 800 kop gr. míš. řezník **Valentýn Panský**. Hotově zavalal na místě 150 kop gr. míš., zbývající část

měl platit každoročně po 20 kopách gr. míš. na svátek sv. Ducha.¹⁵⁴² Následně Valentýn Panský skládal peníze za dům jednotlivým členům rodiny, kteří vlastnili spravedlnost na domě. Poslední zápis je z roku 1579. Spravedlnost na domě následně od Pavla Tesaře, Václava Soběhrda a Jiřího Písařova koupil cech krejčovského řemesla v roce 1580. Valentýn Panský byl majitelem domu do své smrti v roce 1601, peníze za dům následně odváděla pozůstalá vdova **Kateřina Panská**. Poslední záznam pochází z roku 1606, kdy byl dům plně zaplacen.¹⁵⁴³

Další osudy domu, především během třicetileté války, nejsou známé. V zápisu sousedního domu čp. 118 z roku 1619 je jako majitel domu uveden jistý **Matěj Jezvinský**. Jako dům ve vlastnictví rodiny Jezvinských je uveden ještě v roce 1636.¹⁵⁴⁴ Neznáme ani rozsah poškození, přesto musel být dům podobně jako sousední objekt ve špatném fyzickém stavu. Zápis k domu existuje až v přiznávací fazi k berní rule z roku 1653, ve které je jako majitelka domu uvedena **Magdalena Křížová**, vdova po řezníkovi, se kterou v domě bydlela ještě podruhyně Salomena Landová s manželem Janem Landou.¹⁵⁴⁵ Magdalena Křížová se patrně podruhé vdala za **Václava Štama**, který byl spolu s ní majitelem domu. Poprvé je zmíněn v roce 1666 při prodeji sousedního domu čp. 118, podruhé pak v roce 1681.¹⁵⁴⁶

První zápis k domu čp. 119 v trhovách knihách 17. století pochází z roku 1690. Magdalena Štamová, vdova Václava Štamy, postoupila dobrovolně svůj dům „*nezávadný ve čtvrté čtvrti města [...] mezi domem pí. Kateřiny Petříčkové z jedné a domem p. Jana Zumra ze strany druhé*“ spolu s rolemi a masným krámem řezníkovi **Petru Kořínkovi**, svému zeti, za jeho věrné služby, živení a péči o Magdalenu Štamovou.¹⁵⁴⁷ Petr Kořínek zemřel v roce 1700 a následně došlo k dělení jeho majetku. Mezi prvními položkami je uveden dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle Kateřiny Petříčkové a Pavla Horského oboustranně ležící*“, šacovaný na 400 zl. rýn. Dům má připadnout po dovršení plnoletosti jeho dceři **Kateřině Kořínkové**, za níž dům prozatím spravovala babička Kateřina Trnková.¹⁵⁴⁸ Kateřina Kořínková se stala pravděpodobně druhou manželkou **Ondřeje mladšího Příhody**, se kterým dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto mezi domy Adama Petříčka a Mařeny prv Zumrové nyní Horské oboustranně ležící*“ prodala

¹⁵⁴² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 274r.

¹⁵⁴³ Tamtéž, fol. 286v.

¹⁵⁴⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1604–1690*, fol. E14r; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. L16r.

¹⁵⁴⁵ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹⁵⁴⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. M3v; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. B26v.

¹⁵⁴⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. K17.

¹⁵⁴⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. D9v.

v roce 1714. Nový majitel **František Bláha**, měšťan a člen prominentní rodiny Bláhů, zaplatil při sjednávání smlouvy ihned v hotovosti za dům cenu 450 zl. rýn.¹⁵⁴⁹

Dům zůstal v rukou staršího radního Františka Bláhy do roku 1726, kdy zemřel a kdy došlo k dělení majetku. Soupis obsahuje několik desítek položek a umožňuje nám nahlédnout do hospodářství bohatého hradeckého měšťana. Z nemovitého majetku vlastnil předně dům s pivovarem ve třetí čtvrti na Velkém náměstí (čp. 153) v ceně 2800 zl. rýn., dále dům „*na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města vedle domu Adama Petříčka a Pavla Horského*“ (čp. 119) v ceně 700 zl. rýn., dvůr se zahradou na Pražském předměstí za cenu 800 zl. rýn., chalupu se zahradou v Malých Trávnících za 300 zl. rýn., dále několik rolí, polí, luk, palouků a ohrad. Dále několik kusů dobytka, klisnu Mášku, klisnu Širokou, kozu Vranou, kozu Šilhavou, několik dalších mladších koz, tři valášky a koníčka. Z hovězího dobytka býka, jalovice a voly, dále 30 ovcí a šest prasat. Z drůbežího má 11 hus, 7 kačerů a kachen a 14 slepic s jedním kohoutem. Součástí majetku jsou také čtyři vozy, jeden nový, druhý lepší okovaný, třetí opotřebovaný a čtvrtý již starý spolu se dvěma pluhy. Celková hodnota jeho majetku činila vysokých 13 939 zl. rýn. Dům čp. 119 odkázal své dceři **Barboře Chmelařové** spolu s několika rolemi a jednu ohradu pro dobytek.¹⁵⁵⁰ Barbora Chmelařová, majitelka domu střední kvality, je uvedena v šacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727.

Ještě téhož roku 1727 prodal František Josef Chmelař, mydlář z Prahy, na místě své manželky Barbory Chmelařové dům „*ve čtvrté čtvrti města mezi domy nápadníků Pavlo-Horských a p. Adama Petříčka oboustranně ležící*“ **Martinu Josefu Kuželovi** za cenu 800 zl. rýn., kterou nový majitel zaplatil na místě v hotovosti.¹⁵⁵¹ Martin Kužel v domě žil až do osudného požáru v roce 1762, kdy byl dům zničen. Tehdy vyhořelo několik domů na Malém náměstí, včetně domu čp. 119.¹⁵⁵² Jen o rok později Martin Kužel umírá a dochází k dělení majetku mezi pozůstalé dědice. Jako první je uveden dům „*ve čtvrté čtvrti města podle Čermákovského a Matěje Divíškovského oboustranně mezující... nyní ale ohněm nepřátelským strávený in natura holého spáleniště za 455 zl. rýn.*“. Ze zápisu tedy vyplývá, že dům kompletně vyhořel a zůstalo po něm prázdné místo. Pozemku po bývalém domu se tehdy ujala pozůstalá vdova **Ludmila Kuželová** spolu se svými dětmi.¹⁵⁵³ Poté byl dům vystavěn znovu v pozdně

¹⁵⁴⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, K7.

¹⁵⁵⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742*, A15.

¹⁵⁵¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728*, Y6.

¹⁵⁵² P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88.

¹⁵⁵³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1760–1772*, B11.

barokním slohu. Ludmila Kuželová je zapsána jako majitelka domu se starým čp. 220 v roce 1780, pro vojenské potřeby je v domě zřízen vojenský pokoj.¹⁵⁵⁴ Po smrti Ludmily Kuželové se domu ujala dcera **Barbora Kuželová**, která dům v roce 1801 prodala novému majiteli **Františku Dostálovi** v ceně 2150 zl. rýn., přičemž v hotovosti zaplatil 1800 zl. rýn., zbývající částku se zavázal splácet v následujících letech. Zároveň se také zavázal zaplatit dluhy, které na domě zůstávaly.¹⁵⁵⁵ František Dostál však dům jen o rok později znovu prodal. Majitelem se tentokrát stali manželé **Daniel a Kateřina Trotierovi**, kteří vlastnili po určitý čas také dům čp. 113 na Malém náměstí. Prodejní cena domu byla 1973 zl. rýn.¹⁵⁵⁶ Manželé se po zakoupení domu pustili do oprav domu, neboť jeho cena během roku stoupla na více než 3000 zl. rýn. Daniel Trotier dům prodal v roce 1803 novým majitelům manželům **Josefu a Františce Mádrovým**. Manželé Mádrovi koupili dům ve čtvrté čtvrti města se starým čp. 220 za sumu 3049 zl. rýn., v hotovosti manželé složili 2129 zl. rýn., zbývajících 820 zl. rýn. tvořila pasiva vůči předchozím majitelům.¹⁵⁵⁷

Manželé Mádrovi také objekt vlastnili pouze relativně krátkou dobu, v roce 1809 stále zadlužený dům „*sub No. Cons. 220/119 vedle domů Runkasovského a Hubálkovského ve čtvrté čtvrti města situovaný*“ prodali manželům **Filipu a Alžbětě Moravcovým** za cenu 3400 zl. rýn., přičemž na místě vyplatili v hotovosti 1310 zl. rýn.¹⁵⁵⁸ O tři roky později v roce 1812 došlo k dalšímu prodeji, tentokrát manželé Moravcovi prodali dům „*mezi domy Runkasovským a Hubálkovským sub No. Cons. 220/119*“ **Prokopu Doubravovi** s povolením jeho rodičů za cenu 3400 zl. rýn. Na místě v hotovosti složili 1520 zl. rýn.¹⁵⁵⁹ Stále zde byly dluhy vůči potomkům bývalých majitelů, Prokop Doubrava dům držel po sedm let. Z roku 1814 máme první soupis duší pro Hradec Králové, podle kterého v domě čp. 119 žilo celkem 12 obyvatel: Prokop Doubrava s manželkou a dětmi, rodiče Ignác Doubrava s manželkou Annou a ještě jedni manželé. V bytě Prokopa Doubravy žili také tři studenti.¹⁵⁶⁰ O rok později v roce 1815 v domě bydlelo pouze devět osob: Prokop Doubrava s rodinou, rodiče Ignác Doubrava s manželkou a Ignác Gründ s manželkou. V bytě Prokopa Doubravy nadále bydleli dva studenti teologie.¹⁵⁶¹

¹⁵⁵⁴ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁵⁵⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1801–1803*, E14.

¹⁵⁵⁶ Tamtéž, G18.

¹⁵⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806*, B20.

¹⁵⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1806–1809*, J10.

¹⁵⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1809–1813*, M16.

¹⁵⁶⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 33.

¹⁵⁶¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 38.

Prokop Doubrava objekt prodal v roce 1819. Nová majitelka **Alžběta Narburtová** koupila dům „*pod No. Cons. 119 mezi domy Runkasovským a Hubálkovským ležící*“ spolu s předměty k hašení ohně, totiž žebříkem, stříkačkou, dvěma vodními koši, za cenu 3800 zl. vídeňské měny. Na domě stále zůstaly dluhy vůči věřitelům, zaujme nás ale protipožární prevence, kde se předměty k hašení případného požáru staly součástí vybavení domu. Prodávající Prokop Doubrava si také vymínil, aby mohl mít pro sebe a rodinu k dispozici jeden byt do konce roku bez placení činže.¹⁵⁶² Podle soupisu duší z následujícího roku 1820 v domě žilo 11 obyvatel, manželé Narburtovi s rodinou v jednom bytě a další rodina v bytě druhém. Studenti v domě nežili.¹⁵⁶³ Manželé Narburtovi se ale dostali do finanční tísně a dům do exekučního řízení. Proto se v roce 1821 konala veřejná dražba domu. Novými majiteli se stali manželé **Václav a Rozálie Klemencovi**, za zadlužený dům zaplatili 4313 zl. vídeňské měny.¹⁵⁶⁴ V rukou manželů Klemencových dům zůstal do roku 1832. Tehdy jej manželé prodali manželům **Antonínu a Anně Havrdovým**, majitelům starého mlýna v Novém Městě nad Metují, za cenu 4800 zl. konvenční měny. Dům byl stále zatížen dluhy, jejich množství a výše částek však s předešlými majiteli značně poklesla. Manželé Havrdovi v hotovosti složili téměř celou částku, totiž 4154 zl. konvenční měny.¹⁵⁶⁵ V jejich vlastnictví pak již dům zůstal po dlouhou dobu, protože se jim podařilo uhradit dluhy, které k domu patřily po předchozí desítce let. V roce 1836 vypukl na Malém náměstí velký požár, který do základu zničil také sousední dům čp. 118 a rovněž zřejmě dům čp. 119, protože současná stavba je z velké části až klasicistního původu, včetně přístavby druhého podlaží.¹⁵⁶⁶ Po této přestavbě se výrazně zvětšil obytný prostor budovy, jak můžeme ostatně sledovat v dispozici budovy v soupisu duší z roku 1842. Tehdy v domě žilo již 26 obyvatel v sedmi bytech. Jeden z nich obývali manželé Havrdovi.¹⁵⁶⁷

V roce 1856 dům od manželů Havrdových získala **Anna Dobrkovská**, manželka hradeckého stavitele **Františka Dobrkovského**.¹⁵⁶⁸ František Dobrkovský se podílel na přestavbách většiny objektů v Hradci Králové, například na úpravě staré radnice na Velkém

¹⁵⁶² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, O6.

¹⁵⁶³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 35–36.

¹⁵⁶⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1820–1824*, G4.

¹⁵⁶⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, Q19.

¹⁵⁶⁶ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 178.

¹⁵⁶⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 94.

¹⁵⁶⁸ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 98.

náměstí a na četných klasicistních fasádách hradeckých měšťanských domů.¹⁵⁶⁹ Ve stopách otce pokračoval jeho syn **Antonín Dobrkovský**, který se spolu s rodiči a sestrou **Annou Červenkovou** domu ujal v roce 1882. Antonín Dobrkovský je autorem přestaveb několika měšťanských domů.¹⁵⁷⁰ Ve sčítacím operátu z roku 1890 je jako majitelka uvedena Anna Dobrkovská se svými dědici, oběma dětmi Antonínem a Annou. V domě v této době žilo již 41 obyvatel. Podíváme-li se na dispozici domu, který patřil na Malém náměstí k těm nejmenším, překvapí nás tento naddimenzovaný počet osob, který byl spojen, jak jsme již několikrát připomínali, s nedostatkem volného místa na starém městě a s ním vrcholícím přelidněním. Bytových jednotek bylo v domě deset, opět vysoký počet. Vdova Anna Dobrkovská žila v jednom z bytů sama, děti Antonín a Anna v domě nebydleli. V objektu byli také ubytovaní studenti.¹⁵⁷¹ Podle sčítání obyvatel v roce 1900 žilo v domě 32 obyvatel. Pět bytů bylo umístěných přímo v domě, čtyři se nacházely v zadním přistavěném objektu. V domě bydlela majitelka Anna Dobrkovská.¹⁵⁷²

V roce 1907, po smrti Anny Dobrkovské, se podíl na domě rozdělil mezi osm potomků, již zmiňovanou Annu Červinkovou, **Karolínu Dobrkovskou**, **Annou Nápravníkovou**, **Richarda Dobrkovského**, **Antonii Dobrkovskou**, **Otakara Dobrkovského**, **Rudolfa Dobrkovského** a **Růženu Dobrkovskou**. V dalších letech se dále dělil, podílníků bylo až dvanáct, z toho většina bydlela mimo Hradec Králové. Dům přesto v budoucnu nepostihl stejný osud jako většinu objektů, jejichž podíly byly rozdrobené na několik potomků, a jejichž fyzický stav se tak začal nedostatečnou péčí majitelů zhoršovat.

¹⁵⁶⁹ R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 674.

¹⁵⁷⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 98; R. BLÁHA – J. SLAVÍK – L. ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, s. 674.

¹⁵⁷¹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 119.

¹⁵⁷² SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 119.

Měšťanský dům čp. 120 (staré čp. 221)

Obr. č. 60 Dům čp. 120 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 120 a se starým čp. 221 je posledním domem v severní frontě Malého náměstí směrem od východního vyústění Dlouhé ulice. Šířka přední fasády objektu směrem do náměstí je přibližně 8 metrů. Nárožní dvoupatrový dům stojí u průchodu mezi Malým náměstím a Kavčím pláckem, zezadu sousedí s domem čp. 121 a svým pravým předním rohem s domem čp. 123, který již leží ve východní frontě Malého náměstí. Historie domu sahá nejpozději do první poloviny 14. století, kdy bylo vytyčeno Malé náměstí. Z původního zděného gotického domu se dochovaly pouze poměrně rozsáhlé sklepy. Po požárech města v 15. století byl dům patrně upravován nebo přestavěn, přestavba v renesančním slohu však pochází někdy z druhé poloviny 16. století, podobně jako u dalších domů předbělohorského Hradce.¹⁵⁷³

¹⁵⁷³ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 179–180; Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 219.

Nejstarší písemné prameny k domu čp. 120 se podařilo dohledat až pro závěr 16. století. Významná je hned první z trhových smluv z roku 1596, ze které můžeme získat několik informací ke starším dějinám objektu. Dům je nazýván jako **Baštovský**. Z tohoto zápisu můžeme odvodit, že nejstarším majitelem domu byl člen hradecké rodiny Baštů. Ve městě jich však v průběhu 16. století žilo několik a přiřadit dům konkrétní osobě se nepodařilo. Další informací, kterou z trhové smlouvy zjišťujeme, je, že před současným vlastníkem domu byl majitelem jistý **Vavřinec Perný**, jehož sirotkům je ještě nutné platit nesplacené peníze. Nepodařilo se však určit, ve kterém roce dům získal, ani kdy ho prodal. Je však připomínán v roce 1573 při prodeji sousedního domu čp. 119. Proto tedy majitelem musel být před tímto datem. V blíže nespecifikovaném roce dům od Vavřince Perného získali manželé **Jakub** a **Ludmila Křenkovi**. Ti společně prodali dům „*slove Baštovský v městě Hradci nad Labem [...] vedle domu Valentýna Panského ze strany jedné a vedle ulice, kudy se chodí na parkán, ze strany druhé*“ za cenu 1000 kop gr. míš. manželům **Havlovi** a **Kateřině Vostrovským**. Na místě zavdali 200 kop gr. míš, zbývající částku měli splácet každoročně na sv. Havla po 30 kopách gr. míš.¹⁵⁷⁴ Poměrně vysoká cena 1000 kop gr. míš. svědčí o dokončené renesanční přestavbě domu v předchozím období. K Jakubu Křenkovi ještě dodejme, že byl jako rytmistr uveden mezi Hradeckými, kteří se museli v roce 1594 vydat ke Znojmu a odtud do války proti Turkům. Vojsko tehdy došlo až k Prešpurku, ovšem po bitvě u města Rábu byly tyto jednotky staženy zpět.¹⁵⁷⁵

Další trhová smlouva k domu pochází z roku 1617. Jako majitel je zde uveden **Samuel Heřman**, vnuk zemřelého Havla Vostrovského, který se stal majitelem domu po jeho smrti. Nyní dům „*nárožní zde v městě Hradci nad Labem vedle domu Václava Krátkého Čáslavského ležící*“ prodal **Matěji Křižanovskému** a jeho manželce **Voršile** za cenu 1000 kop gr. míš. Manželé zavdali na místě 200 kop gr. míš., zbývající částku se zavázali splácet každoročně po 25 kopách gr. míš. Spláceli pouze do roku 1620, kdy přišla válka a s ní velké těžkosti pro město i jeho obyvatele.¹⁵⁷⁶ Matěj Křižanovský byl hradeckým radním, zmiňován byl ještě v roce 1639 při obléhání města Švédy ve spojitosti s tím, že byl spolu s císařským rychtářem Mikulášem Bočkem a dalšími radními Samuelem Filadelfem a Mikulášem Týneckým držen ve vězení na radnici.¹⁵⁷⁷ Je možné, že z důvodu špatného zacházení nakonec nedlouho poté zemřel. Následný

¹⁵⁷⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. M10r; SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 274r.

¹⁵⁷⁵ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 238–240.

¹⁵⁷⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1617–1682*, fol. A3r.

¹⁵⁷⁷ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 26.

zápis k prodeji domu, zachycený na stejné straně trhov¹⁵⁷⁸é smlouvy, pochází až z roku 1646. Voršila Křižanovská, vdova po Matěji Křižanovském, byla nucena pro tzv. zasezení placení peněz z předchozích let dům „*Křižanovský, někdy Baštovský řečený, ve čtvrté čtvrti města na Koňském trhu, kudy se na Kavčí rynek chodí, na rohu ležící, proti předešlému způsobu velmi spustošený [...] uživší některých obran a nepovědomosti toho dluhu se vymlouvajíc*“ postoupit krejčímu **Václavu Plešínskému** a jeho manželce **Kateřině Plešínské**, kteří se na oplátku zavázali věřitelům doplatit dluh 150 kop gr. míš. splátkami po 10 kopách gr. míš.¹⁵⁷⁸ Václav Plešínský během následujících let zemřel a domu se ujala vdova Kateřina Plešínská. Ta je uvedena jako majitelka domu na přiznávací fasi k berní rule z roku 1653.¹⁵⁷⁹

Další trhov¹⁵⁸⁰á smlouva k prodeji domu pochází z roku 1654. Tehdy vdova Kateřina Plešínská prodala svůj dům „*v městě tomto na Koňském trhu, kudy se z velkého rynku na Kavčí rynek chodí, po levé straně na rohu ležící*“ manželům **Janu** a **Ludmile Zumrovým** za cenu 250 kop gr. míš. Manželé Zumrovi zavdali na místě v hotovosti 20 kop gr. míš., zbývající částku měli splácet po 10 kopách gr. míš. ročně.¹⁵⁸⁰ Další trhov¹⁵⁸¹á smlouva byla zapsaná v jedné z nedochovaných trhov¹⁵⁸²ých knih, přesto víme, že se dům dostal do držení **Samuela Václava Cejpa z Peclínovce**, hradeckého radního, v letech 1686–1693 primasa a následně v letech 1693–1705 císařského rychtáře.¹⁵⁸¹ Samuel Cejp byl již majitelem rohového domu čp. 127 v západní frontě Malého náměstí, rodina Cejpova vlastnila ve městě i na předměstích řadu nemovitostí. V roce 1677 dům Samuel Václav Cejp z Peclínovce předal svému bratrovi **Jindřichu Václavu Cejpovi z Peclínovce**, obecnímu staršímu a správci obecních důchodů. Jindřich Cejp dům „*nezávadný, nárožní, Zumrovský řečený ve čtvrté čtvrti města tohoto na Koňském trhu vedle domu paní Magdalény Štamovské a uličky na Kavčí trh běžící*“ podle zápisu vylepšil, v témže roce ho prodal **Janu** a **Marii Magdaleně Zumrovým** za cenu 500 zl. rýn.¹⁵⁸² Objekt se tak vrátil do rukou potomků původních majitelů.

Po smrti Jana Zumra se v roce 1690 Marie Magdalena Zumrová podruhé vdala za **Pavla Horského** z Vysokého Mýta, který se stal spolu s ní spolumajitelem domu.¹⁵⁸³ V roce 1727 při šacuňku domů k tereziánskému katastru jsou jako majitelé domu střední kvality uvedeni dědicové Horští. Těm dům připadl téhož roku v poslední vůli, kterou sepsal Pavel Horský. Dům

¹⁵⁷⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhov¹⁵⁷⁹á kniha 1617–1682*, fol. A3r.

¹⁵⁷⁹ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹⁵⁸⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhov¹⁵⁸¹á kniha 1617–1682*, fol. A3v.

¹⁵⁸¹ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, s. 226–228.

¹⁵⁸² SOKA HK, HK-AM, *Trhov¹⁵⁸³á kniha 1679–1698*, fol. B26v.

¹⁵⁸³ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1690–1702, sign. 51–3*, fol. 218r

„ve čtvrté čtvrti města ležící“ je v závěti šacován na 800 zl. rýn. Jako dědičku ustanovil svoji druhou manželku **Annu Horskou** a její dvě děti Václava a Františka.¹⁵⁸⁴ Dům byl následně v držení Anny Horské po několik dalších let, podle jeho ceny však v tomto období neprošel výraznými změnami. **Václav Horský** se stal plnomocným majitelem domu po smrti matky Anny až v roce 1750.¹⁵⁸⁵ O dvanáct let později vypukl velký požár, který zachvátil řadu domů na Malém náměstí. Jedním ze zasažených domů se stal také objekt čp. 120 spolu se všemi okolními domy.¹⁵⁸⁶ Dům při požáru zřejmě kompletně vyhořel. V neznámém roce připadlo vlastnictví domu měšťanovi **Matěji Divíškovi**. Ten v roce 1774 sepsal poslední vůli, ve které odkázal svůj dům „ve čtvrté čtvrti města ležící vedle pí. ovdovělé Františky Kuželové z jedné a vedle domu dědiců Pernáckovských ze strany druhé“ svým potomkům, totiž dceři **Kateřině Svobodové** a **Anně Hubálkové**.¹⁵⁸⁷ Dům byl oceněn na 700 zl. rýn. V roce 1780, kdy byli jako majitelé domu se starým čp. 221 označeni dědicové Divíškovi, měl být pro případné vojenské potřeby v domě zřízen vojenský byt.¹⁵⁸⁸ Poté, co se domu ujaly dcery, však patrně došlo k významným stavebním úpravám. Z roku 1790 se dochoval průzkum komise, který byl pozván do domu k jeho ocenění. Ve stejnou dobu probíhalo ocenění okolních objektů, které vyhořely při požáru v roce 1762. Komise složená ze zástupců města Jana Záhorského, Josefa Šlaufa, mistra zednického Josefa Runkase a mistra tesařského Václava Kroupy přišla do domu „tak nazvaného Divíškovského“ se starým čp. 221, kde mistr zednický Josef Runkas ocenil zděné části domu na 1554 zl. rýn., mistr tesař Václav Kroupa dřevěné části na 191 zl. rýn., celkem tedy na 1745 zl. rýn.¹⁵⁸⁹

Kateřina Tomanová, dříve Svobodová, rozená Divíšková, rok poté prodala svoji polovinu domu „ve čtvrté čtvrti města sub No. Cons. 221 vedle domu Kuželovského a Karla Pádrovského na Malém rynku“ ve veřejné dražbě sestře Anně Hubálkové a jejímu manželovi **Antonínu Hubálkovi** za cenu 873 zl. rýn. Na místě zaplatila Anna Hubálková 747 zl. rýn., zbývající část tvořenou dlužnými částkami měla sestře vyplatit v následujícím období. O adaptacích budovy a jejím rozšíření jsou zmínky v soupisech duší. První z nich z roku 1814 uvádí, že v té době žilo v domě 16 obyvatel ve čtyřech rodinách. V prvním bytě bydleli manželé Antonín a Anna Hubálkovi.¹⁵⁹⁰ V následujícím roce 1815 obyvatel domu ubylo, napočítáno zde

¹⁵⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. V5.

¹⁵⁸⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, fol. D10.

¹⁵⁸⁶ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88.

¹⁵⁸⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, G21.

¹⁵⁸⁸ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁵⁸⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 187.

¹⁵⁹⁰ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 34.

bylo 10 osob ve třech rodinách, zatím stále včetně manželů Hubálkových.¹⁵⁹¹ Po smrti Antonína Hubálka byla v roce 1820 uvedena v domě již jen vdova Anna Hubálková. Celkem zde v této době bydlelo devět osob.¹⁵⁹²

Po smrti Anny Hubálkové, z důvodu nesepsání poslední vůle a proto, že neměla přímé potomky, přešlo dědictví domu čp. 120 mezi jednotlivé děti sestry Kateřiny Tomanové, totiž **Václava Tomana, Annu Chotochovskou a Terezii Klemencovou.**¹⁵⁹³ Dům oficiálně od dědiců zakoupil již v roce 1826 pekař **Jan Trnka**, tento trh ale nebyl až do roku 1844 zaknihován. Dům zůstal v jejich vlastnictví až do roku 1844. V roce 1836 postihl Malé náměstí velký požár, při kterém vyhořel i dům čp. 120. V této době došlo k významné klasicistní přestavbě domu.¹⁵⁹⁴ Vyřešení dědických sporů proběhlo až v roce 1844, a to mezi dědici Anny Hubálkové a **Ludmilou Trnkovou**, vdovou po pekaři Janu Trnkovi. Ludmila Trnková jako poručnice dětí Jana Trnky dům koupila za cenu 1200 zl. konvenční měny.¹⁵⁹⁵ Následně se dům dostal do vlastnictví syna **Václava Trnky**. Ten je uveden spolu s rodinou v roce 1842 mezi obyvateli domu v soupisu duší. Celkem zde žilo již 27 obyvatel v pěti bytových jednotkách.¹⁵⁹⁶

V roce 1843 se do domu přestěhoval Václav František Červený, významný podnikatel a zakladatel úspěšné firmy na výrobu dechových nástrojů. V domě nejdříve bydlel jako nájemník, v roce 1859 pak budovu zakoupil.¹⁵⁹⁷ **Václav František Červený** tak byl dalším majitelem domu. Je zmíněn jako majitel v soupisu domů a jejich majitelů na plánu z roku 1864.¹⁵⁹⁸ V roce 1870 si nechal od majitele sousedního domu Antonína Červeného vyhotovit nové plány budovy, které měly být upraveny pro potřeby výrobního závodu na hudební nástroje.¹⁵⁹⁹ Zmiňovali jsme se také již o tom, že dům v roce 1880 navštívil při své cestě do Hradce Králové císař František Josef I., který si prohlédl výrobní podnik Červených.¹⁶⁰⁰

¹⁵⁹¹ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 38.

¹⁵⁹² SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 36.

¹⁵⁹³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829*, A9.

¹⁵⁹⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 179–180.

¹⁵⁹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1844–1846*, G11.

¹⁵⁹⁶ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 95.

¹⁵⁹⁷ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 220.

¹⁵⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační pláněk pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

¹⁵⁹⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 220.

¹⁶⁰⁰ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 399.

Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě žilo celkem 11 obyvatel. V domě byly celkem tři byty a všechny obývali členové rodiny Červených. Majitel domu Václav František Červený, vdovec, spolu se služkou. Ve druhém bytě žil syn Stanislav Červený s manželkou, ve třetím domě pak syn Jaroslav Červený s manželkou a rodinou.¹⁶⁰¹ V roce 1896 Václav František Červený zemřel a vlastnictví domu přešlo na jeho početné potomstvo, syny **Otakara Červeného, Bohumila Červeného, Stanislava Červeného** a dceru **Marii Židovou**.¹⁶⁰² Sčítací operát z roku 1900 byl pro dům čp. 120 z neznámého důvodu vynechán. V následujících letech byl dům převeden mezi různé potomky rodiny Červených. V roce 1904 jsou jako majitelé označeni již pouze bratři Jaroslav a Stanislav Červení. Od roku 1905 je vedle bratrů uvedena **Jaroslava Vorlová, Josefa Márová a Rudolfa Uhlířová**. Dělení podílů na domě pokračovalo i v dalších letech, výroba hudebních nástrojů zde zůstala, ačkoliv se po roce 1948 stala dílnou národního podniku Amati Kraslice.¹⁶⁰³

Obr. č. 61 Rohový dům čp. 120 s podnikem V. F. Červeného na výrobu hudebních nástrojů
ve 20. letech 20. století¹⁶⁰⁴

¹⁶⁰¹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 120.

¹⁶⁰² SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 99.

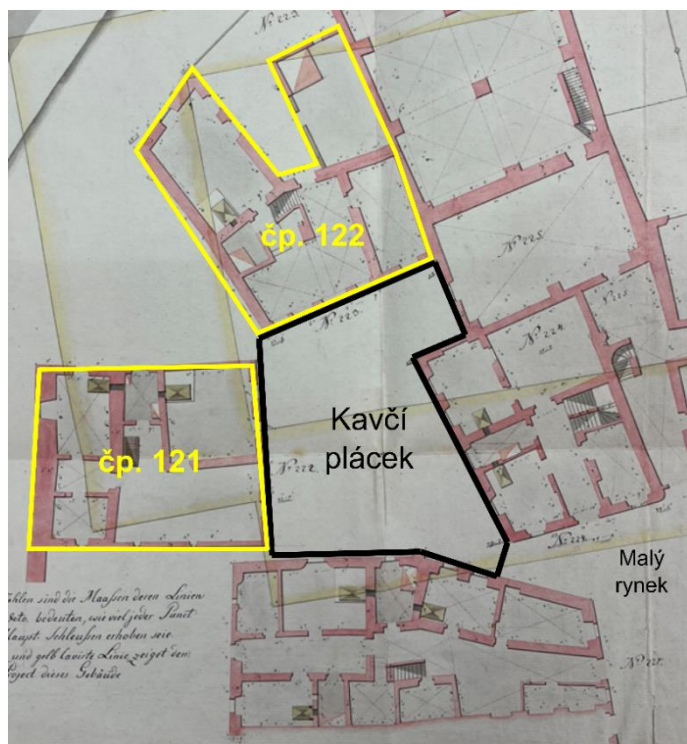
¹⁶⁰³ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 221.

¹⁶⁰⁴ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

4.3 Kavčí plácek (domy čp. 121 a čp. 122)

Obr. č. 62 Kavčí plácek s domem čp. 121, vpravo pak nároží domu čp. 122 ¹⁶⁰⁵

Obr. č. 63 Kavčí plácek na podkladu z roku 1787 (upravil P. Bártík) ¹⁶⁰⁶

¹⁶⁰⁵ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

¹⁶⁰⁶ SOKA HK, HK-AM, Sběrka map a plánů, *Plán domů čp. 120–126 na Malém náměstí určených k demolici*, inv. č. 5020, fasc. č. 3.

Měšťanský dům čp. 121 (staré čp. 222) – Husův dům

Obr. č. 64 Dům čp. 121 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 121 a se starým čp. 222 je prvním ze dvou domů stojících na Kavčím plácku. Současná budova s rozměry přibližně 15x25 metrů je novostavbou z let 1913–1914, která výrazně přesahuje původní parcelu domu. O nejstarších dějinách objektu nemáme žádné bližší informace. Ze středověkého období se nedochovala žádná část budovy, přesto lze o starobylosti místa uvažovat. Jak jsme již zmiňovali, K. Bienenberg do této lokality umístil židovské ghetto na základě berního rejstříku z přelomu 14. a 15. století.¹⁶⁰⁷ Je tedy pravděpodobné, že původní dům, případně i více objektů vzhledem k velikosti parcely, zde stávaly již v první polovině 14. století s vytyčením Malého náměstí. Pravděpodobně v pozdním

¹⁶⁰⁷ R. BLÁHA – V. NĚMEČKOVÁ, *Město Hradec Králové v letech 1225–1420*, s. 93.

středověku byl dům či domy obnoveny, zřejmě po požáru v roce 1536.¹⁶⁰⁸ Protože byl však dům kompletně přestavěn, nejsou dnes k dispozici žádné původní zprávy o stavebních dějinách domu. Víme však, že domy na tomto plácku patřily k nejlevnějším ve městě, a to i pro svůj často špatný fyzický stav. Proto lze Kavčí plácek považovat za periferii hradeckého intravilánu.

Nejstarší písemný pramen pochází zřejmě z roku 1538. Krejčí Jan Holý prodal „*městiště na Kavčím trhu mezi domem Vávry Mečíře a Mikuláše Chvojky*“ za 20 kop gr. míš., tedy nejspíše vyhořelé místo. Protože se dům Mikuláše Chvojky ztotožnil s domem čp. 122, ze zápisu vyplývá, že prvním známým majitelem domu čp. 121 je **Vávra Mečíř**, a to již ve 30. letech 16. století krátce po požáru města. Dodatkem je informace, že Vávra Mečíř ono městiště následně postoupil „*panu purgmistru a pánům pro potřebu vobecní*“.¹⁶⁰⁹ Pro následující roky jsou však dějiny lokality neznámé, stejně jako pro období třicetileté války.

Teprve v roce 1653 v přiznávací fasi k berní rule jsou známy informace o majiteli domu čp. 121. Je jím hrnčír **Martin Khol**. Ve stejnou dobu vlastnil blízký dům čp. 124 jistý Urban Khol, zda se však jednalo o příbuzné, se zjistit nepodařilo.¹⁶¹⁰ Následuje další poměrně dlouhé období bez záznamu o domu čp. 121. Až v roce 1700 je při prodeji sousedního domu čp. 122 zmiňován majitel domu **Jiří Lochman**.¹⁶¹¹ K Jiřímu Lochmanovi se váže také první písemná zpráva, která s domem přímo souvisí. V roce 1718 sepisuje Jiří Lochman poslední vůli. V ní ze svého majetku odkazuje dům svému synovi **Václavu Lochmanovi** v ceně 400 zl. rýn., má však 100 zl. rýn. za dům zaplatit svojí sestře Dorotě.¹⁶¹² Přestože byl Jiří Lochman majitelem domu v jedné z nejchudších lokalit v Hradci, nebyl jeho pozůstalý majetek skromný. Synovi Václavu Lochmanovi daroval kromě domu v ceně 400 zl. rýn. také zahradu a roli na předměstí, dceři Dorotě Luňákové chalupu s kouskem zahrady na Mýtském předměstí, zahradu a roli. Menší pozůstalost věnoval také pěti dětem Suchánkovým, kteří byly jeho vnoučaty. Ještě před rozdělením majetku však zemřel také Václav Lochman. Domu „*vedle pana Pavla Horského z jedné a Jana Jirky z druhé strany ležící*“ v ceně 400 zl. rýn. se tak před svým bratrem ujala sestra **Dorota Luňáková**, rozená Lochmanová,¹⁶¹³ a spolu s manželem **Jiřím Luňákem**, který je uveden jako majitel domu špatné kvality. Vedle domu na Kavčím plácku má také domek na

¹⁶⁰⁸ NPÚ Josefov, *Stavebněhistorický průzkum Husova domu čp. 121 v Hradci Králové 2013*, sign. SHP HK 71, s. 22.

¹⁶⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 301r.

¹⁶¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹⁶¹¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. D7r.

¹⁶¹² SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. Q5.

¹⁶¹³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1715–1728*, A21.

Mýtském předměstí.¹⁶¹⁴ V majetku Jiřího Luňáka a jeho manželky dům zůstal do roku 1747. Tehdy po smrti Jiřího Luňáka připadl dům „varní ve čtvrté čtvrti města vedle paní vdovy Horský a domu Ferdinanda Cejpovského ležící“ za 300 zl. rýn. dceři **Anně Pernáčkové**, manželce **Františka Pernáčka**, má ale vyčlenit své mladší sestře Kateřině zadní světnici.¹⁶¹⁵

Anna Pernáčková s manželem Františkem dům vlastnili také v roce 1762, ve kterém vyhořela velká část města včetně všech domů na Kavčím plácku.¹⁶¹⁶ Zdá se, že do této doby byl dům možná stále dřevěný s roubenou uliční částí domu.¹⁶¹⁷ Po požáru byl dům obnoven a rozvržení přízemní části je nejlépe zobrazeno na plánu pro stavbu vojenského špitálu z roku 1787, která již byla v předchozích kapitolách představena. V roce 1770 sepsala Anna Pernáčková svoji závěť, ve které odkazuje dům „varní ve čtvrté čtvrti města mezi panem Matějem Diviškem z jedné a vedle obecního pustého místa ze strany druhé stojící“ v ceně 500 zl. rýn. svým dědicům, které konkrétně nejmenuje. V závěti se mimo jiné v souvislosti s požárem uvádí, že „co se týče nějakého domovního zboží, takového se nic nenachází, když všechno skrze oheň stráveno jest bylo“.¹⁶¹⁸ Cena domu se stále pohybovala v nízkých částkách a lze předpokládat, že byl objekt nadále ve špatném fyzickém stavu. Také zmiňované obecní pusté místo vypovídá o neutěšené situaci v lokalitě. Dům však před rozdělením majetku připadl hřebenáři **Karlu Pernáčkovi**, který byl jako majitel domu se starým čp. 222 zapsán v roce 1780, kdy by měl být pro případnou vojenskou potřebu v domě umístěn vojenský pokoj.¹⁶¹⁹ O deset let později, v roce 1790, sepisuje také Karel Pernáček poslední vůli. Svoji polovinu domu, oceněnou na 200 zl. rýn., odkazuje své manželce **Marii Pernáčkové**.¹⁶²⁰ O deset let později sepisuje tentokrát závěť Marie Pernáčkové, která mezi položkami jmenuje svůj dům „varní ve čtvrté čtvrti pod No. 222 ve čtvrté čtvrti města“, který majitelka šacuje na 1200 zl. rýn. Dům odkazuje svému synovi z prvního manželství **Karlu Schneiderovi**, který však musí z domu vyplatit jak své sourozence, tak uhradit dluhy, které na domě zůstaly. O skutečnosti, že měšťanská rodina patřila k těm chudším, svědčí skromný pozůstalostní inventář, který zahrnuje

¹⁶¹⁴ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁶¹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, C14.

¹⁶¹⁶ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 88.

¹⁶¹⁷ NPÚ Josefov, *Stavebněhistorický průzkum Husova domu čp. 121 v Hradci Králové 2013*, s. 22.

¹⁶¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, F16.

¹⁶¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, E2; NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁶²⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, E4.

kuchyňské nádobí, drobný nábytek, mezi který patří truhla se šatstvem, klekadlo, obraz Panny Marie a peřiny. Dluhy byly vyčísleny na 355 zl. rýn.¹⁶²¹

Karel Schneider dům nedlouho po smrti své matky Anny prodal. V roce 1802 se novým majitelem domu se starým čp. 222 „*mezi domem Hubálkovským a obecní ulice do šanců stojící*“ stal **Karel Müller** s manželkou **Annou**, rozenou Schneiderovou, kteří za objekt zaplatili sumu 1310 zl. rýn. Hotově složili manželé 186 zl. rýn., zbývající částku tvořily dluhy vůči členům rodiny a ostatním věřitelům.¹⁶²² Za manželů Müllerových byl sepsán první soupis duší v Hradci Králové roku 1814, podle kterého v domě žilo 15 obyvatel, ve čtyřech bytech celkem čtyři rodiny včetně manželů Müllerových a jejich dětí.¹⁶²³ V roce 1815 bylo v domě napočítáno již 18 obyvatel, nadále žijících ve čtyřech rodinách včetně rodiny Müllerových.¹⁶²⁴ V roce 1818 sepsala Anna Müllerová závěť, ve které odkazuje polovinu svého domu „*zde v městě pod No. C. 121 ležící*“ svým třem dětem a dědicům v ceně 1200 zl. rýn. Na dědice přechází také dluhy, které pokud nebudou splaceny, má se polovina domu prodat ve veřejné dražbě. Také vyjmenovaný inventář movitého majetku poukazuje na skromnou domácnost. Svým dětem odevzdává kuchyňské nádobí, drobný nábytek a obrazy.¹⁶²⁵ V roce 1820, kdy dům spravoval vdovec Karel Müller, zde žilo 18 obyvatel, vedle rodiny Müllerových další čtyři rodiny.¹⁶²⁶

Dům ve správě Karla Müllera dále pustl do roku 1825, kdy polovinu svého domu čp. 121 prodal manželům **Františku a Karolině Lhotovým** za 651 zl. rýn. Na domě zůstávaly četné dluhy ve výši 231 zl. rýn.¹⁶²⁷ Po zakoupení zpuštělého domu se přistoupilo k jeho rozsáhlé přestavbě. Byla rozdělena velká síň, přesunuto a zvětšeno schodiště, rozšířeno první patro. V přední části byl zhotoven nový portál.¹⁶²⁸ Karolína Lhotová zemřela v roce 1833, a dům tak přešel do vlastnictví Františka Lhoty.¹⁶²⁹ V roce 1836 vypukl na Malém náměstí rozsáhlý požár. O tom, zda zasáhl objekt čp. 121, nevíme, lze ale předpokládat, že kvůli blízkosti vedlejších zasažených objektů došlo k poškození střechy či krovu. V domě žilo v následujících letech

¹⁶²¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, L16; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1801–1809*, B14.

¹⁶²² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1801–1803*, F11.

¹⁶²³ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 34.

¹⁶²⁴ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 38.

¹⁶²⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1800–1820*, fol. N3; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829*, K18.

¹⁶²⁶ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 36.

¹⁶²⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1824–1828*, E16.

¹⁶²⁸ NPÚ Josefov, *Stavebněhistorický průzkum Husova domu čp. 121 v Hradci Králové 2013*, s. 22.

¹⁶²⁹ SOA Zámorsk, *Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, Matrika Z 1806–1846, sign. 51–22., s. 284.*

poměrně velké množství nájemníků, jak uvádí soupis duší z roku 1842. Tehdy v domě bylo devět bytových jednotek s celkem 33 obyvateli. Nepochybně toto navýšení souviselo se stavebními úpravami ve 20. letech 19. století. Zajímavostí také je, že v domě nebydlela rodina majitele Lhoty, který raději pobýval s rodinou ve druhém ze svých domů čp. 73 v dnešní Rokytanského ulici. Život v domě s menším počtem nájemníků byl pro rodinu jistě lepší variantou.¹⁶³⁰ V rukou Františka Lhoty dům zůstal až do jeho smrti v roce 1858. Tehdy vlastnictví domu přešlo na jeho manželku **Annu Lhotovou**, se kterou se oženil jen dva roky předtím.¹⁶³¹ Vdova Anna se v roce 1858 provdala za varhaníka **Josefa Anderse**, který se stal spolu s Annou spolumajitelem domu.¹⁶³² S novým majitelem přišlo několik změn, především otevření restaurace s parní a vanovou lázní.¹⁶³³ Podle vzpomínek pamětníků hosté nejvíce oceňovali severní pavlač domu, odkud byl výhled na Krkonoše a kde byl naprostý klid bez hluku ulice.¹⁶³⁴ Po smrti Josefa Anderse v roce 1875 přešel podíl domu na syna **Huga Anderse**.¹⁶³⁵ V roce 1881 byla na zahradě u restaurace vystavěna letní scéna divadla, které se na zahradě domu hrávalo po celé 19. století. K účelům zvelebení lokality přispěl také dramatik V. K. Klicpera.¹⁶³⁶ V 80. letech 19. století se hledal vhodný prostor pro zřízení Lutherova ústavu, k čemuž byl nakonec vybrán dům čp. 121. Karel Lány popsal dům takto: „*Poloha domu na návrší na pokraji města se zahradou o 400 čtverečních sáhů na svahu poskytovala nádhernou vyhlídku a byla velmi lákavá. V přízemí byly parní a vanové lázně a hostinec, k němuž náležel zahradní pavilon. V poschodí a v mansardě byly byty pro čtvero nájemníku, každý s kuchyní.*“¹⁶³⁷ V roce 1883 dům zakoupila za 18 tisíc zl. (ačkoliv majitel požadoval mnohem vyšší částku) evangelická církev augsburského vyznání, přičemž oficiálně byl majitel domu uveden jako *Ústav kongregace augsbursko-evangelického vyznání založený v Hradci*

¹⁶³⁰ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 59, 96.

¹⁶³¹ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika O 1850–1878*, sign. 51–3509, fol. 56; SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23, s. 221.

¹⁶³² SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika O 1850–1878*, sign. 51–3509, fol. 196.

¹⁶³³ NPÚ Josefov, *Stavebněhistorický průzkum Husova domu čp. 121 v Hradci Králové 2013*, s. 7.

¹⁶³⁴ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 223.

¹⁶³⁵ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1846–1875*, sign. 51–23, s. 675.

¹⁶³⁶ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 425; NPÚ Josefov, *Stavebněhistorický průzkum Husova domu čp. 121 v Hradci Králové 2013*, s. 7.

¹⁶³⁷ *Památník k 50. výročí založení Lutherova ústavu nyní Husova domu v Hradci Králové*, Hradec Králové 1933, s. 32.

Králové z jubilejního fondu Lutherova.¹⁶³⁸ Se vznikem tzv. Lutherova ústavu zanikla oblíbená restaurace.

Obr. č. 65 Lutherův ústav čp. 121 na počátku 20. století¹⁶³⁹

Dům pak následně sloužil jako studentský penzionát, byla zde zřízena také modlitebna pro bohoslužby. Z 80. let 19. století pochází popis domu, kde se mimo jiné uvádí, že „chovanci měli málo místa, takže jim ve školním roce 1892–1893 správce přenechal jednu ze svých světnic. V jídelně a na chodbě mísily se na stěnách ozdoby, zbylé ze zrušeného hostince s obrazy, které obdržel ústav buď darem, buď převezl ze Staré Čavy [...] Odtud také pocházel různotvárný nábytek, jenž chudě vyhovoval nutné potřebě a roku 1897 byl tak sešlý, že prý bylo škoda výloh na jakoukoliv opravu.“¹⁶⁴⁰ Ve sčítacím operátu z roku 1890, kdy byl majitelem domu nadále Lutherův ústav, zde žilo celkem 22 chovanců, vesměs studentů, ale také vikář Jan

¹⁶³⁸ Památník k 50. výročí založení Lutherova ústavu nyní Husova domu v Hradci Králové, s. 33; SOKA HK, HK-PM, Kniha podílníků, kn. č. 10, s. 100.

¹⁶³⁹ SOKA HK, Sběrka fotografií, Malé náměstí, sign. I-92.

¹⁶⁴⁰ Památník k 50. výročí založení Lutherova ústavu nyní Husova domu v Hradci Králové, s. 33; SOKA HK, HK-PM, Kniha podílníků, kn. č. 10, s. 36.

Václavík s kuchařkou a dvěma pomocnicemi.¹⁶⁴¹ V roce 1900 žilo v domě 28 obyvatel. Václav Charvát s rodinou, starající se o stravování, správce budovy Kristián Kyncl a 16 chovanců, vesměs studentů.¹⁶⁴² Kvůli nevyhovujícím podmínkám staré budovy byly hledány nové vhodné prostory, žádný z nich ale nebyl pro církev přijatelný. Teprve návrh architekta Josefa Gočára na nový dům ve stávajících místech přijala evangelická církev kladně.¹⁶⁴³ Celkový rozpočet nově vystavěné budovy byl vyčíslen na 140 až 150 tisíc korun.¹⁶⁴⁴ Zajímavostí je, že před stavbou přišli na obhlídku domu zástupci města se stavitelem Václavem Rejchlem a došli k závěru, že ze stávajícího objektu nelze pro nový dům využít ani základů. Bylo proto rozhodnuto o kompletní demolici starého objektu. Stavba se realizovala v letech 1913–1914. Výsledné náklady na stavbu nového domu byly vyčísleny na 120 tisíc korun.¹⁶⁴⁵

Obr. č. 66 Nově vystavěný Lutherův ústav čp. 121 ve 20. letech 20. století¹⁶⁴⁶

¹⁶⁴¹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 121.

¹⁶⁴² SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 121.

¹⁶⁴³ *Památník k 50. výročí založení Lutherova ústavu nyní Husova domu v Hradci Králové*, s. 125.

¹⁶⁴⁴ NPÚ Josefov, *Stavebněhistorický průzkum Husova domu čp. 121 v Hradci Králové 2013*, s. 10.

¹⁶⁴⁵ *Památník k 50. výročí založení Lutherova ústavu nyní Husova domu v Hradci Králové*, s. 126–127.

¹⁶⁴⁶ SOKA HK, *Sbírka fotografií, Malé náměstí*, sign. I-92.

Měšťanský dům čp. 122 (staré čp. 223) – zaniklý

Obr. č. 67 Ruiny zaniklého domu čp. 122 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 122 (dnes již bez popisného čísla) a se starým čp. 223 byl druhým, východněji situovaným domem na Kavčím plácku, sousedícím s domem čp. 123 poblíž průchodu z Malého náměstí. O nejstarších dějinách objektu toho příliš nevíme, protože k němu dosud neexistuje žádný stavebněhistorický průzkum. Pouze stručná zmínka v průzkumu z roku 1956 uvádí zboření domu v roce 1954 a o převzetí původních sklepů ze starší budovy.¹⁶⁴⁷ Přes naprostou absenci jakýchkoliv informací můžeme uvažovat o vzniku domu někdy v první polovině 14. století s vytyčením Malého náměstí. Tradice, stejně jako v případě domu čp. 121, umísťuje do míst Kavčího plácku středověké židovské ghetto, což údajně zjistil K. Bienenberg z berního rejstříku z přelomu 14. a 15. století, který ještě měl k dispozici.¹⁶⁴⁸ Lokalita se musela

¹⁶⁴⁷ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 182.

¹⁶⁴⁸ R. BLÁHA – V. NĚMEČKOVÁ, *Město Hradec Králové v letech 1225–1420*, s. 93.

v průběhu dějin značně proměňovat, protože domy na Kavčím plácku byly po většinu dějin dřevěné a náchylné k přírodním pohromám, především požárům.

Přesto se podařilo nejstarší písemné prameny k domu dohledat již z první poloviny 16. století. Zápis k domu s čp. 122 z roku 1533 je zároveň první dochovanou písemnou zmínkou o *Kavčím trhu*. Jedná se o velmi stručnou zprávu, podle které majitelka domu **Barbora Koblásková (Klobásková)** prodala svůj „*dům na Kavčím trhu*“ za 400 kop gr. míš. řezníkovi **Mikuláši Chvojkov**i. Na místě zaval 60 kop gr. míš., následně měl každoročně na sv. Václava platit po 20 kopách gr. míš.

Zásadní je informace o splátce domu z roku 1536. Tehdy ve městě vypukl požár, který podle zápisu zničil také dům čp. 122 na Kavčím plácku. Ze zápisu se totiž dozvídáme informace, že „*15 kop gr. on Jan prohlídajíc k tomu, že jest Mikulášovi shořelo, jemu ulevil*“. Potvrzuje se tedy myšlenka, že většina domů na Malém náměstí vyhořela při požáru města 1536. Následné složení peněz za dům před radou bylo provedeno až v roce 1539, kdy se finanční situace Mikuláše Chvojky zlepšila a byl opět schopen plnit své finanční závazky.

Další trhová smlouva pochází z roku 1540. Od řezníka Mikuláše Chvojky dům zakoupil vetešník **Vít Švehla** za 400 kop gr. míš. Na místě zaval 30 kop gr. míš., platit pak měl stále na sv. Václava po 15 kopách gr. míš. Vyplatit musel ještě neuhrazené peníze Barboře Kobláskové. Vít Švehla, později nazývaný jako Vít Kmošek, však postupně přestal splácet, až musel podle nálezů z roku 1565 uhradit dluh podle rozsudku Václava Jiskry ze Sobince.¹⁶⁴⁹

Jednalo se o poslední zápis, který se podařilo k domu čp. 122 na delší období přiřadit. Ani v trhovách smlouvách pro sousední dům čp. 123 nebyl tento objekt při topografickém popisu okolních domů zmiňován. Následující zápis tak pochází až z přiznávací fáze k berní rule roku 1653, téměř o sto let později. Podle něj byl v této době majitelem řezník **Jiří Ledecký**.¹⁶⁵⁰ Další zápis pak pochází opět po delším období z roku 1700.

Tehdy byl majitelem domu **Václav Jirka**. Dům „*ve čtvrté čtvrti města tohoto vedle Jiřího Lochmana z jedné a Lukáše Olivy ze strany druhé*“ následně zakoupil syn **Jan Jirka** za cenu 300 zl. rýn., přičemž místo závdavku měl po 100 zl. rýn. vyplatit dva ze svých bratrů, Matěje a Václava. Z uvedené ceny 300 zl. lze předpokládat, že dům během třicetileté války byl značně poškozen a v neutěšeném stavu zůstal i na začátku 18. století.¹⁶⁵¹ Jan Jirka je

¹⁶⁴⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 70r–72r.

¹⁶⁵⁰ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 20r–21v.

¹⁶⁵¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. D7.

připomínán také v šacuňku domů z roku 1727 pro tereziánský katastr. Stejně jako sousední dům čp. 121 je však vyhodnocen jeho fyzický stav jako špatný.¹⁶⁵² Pokračovalo tedy pustnutí a zanedbávání Kavčího plácku, který byl stranou běžného městského dění. Další zápis pochází z roku 1739 a vypovídá o těžké finanční situaci rodiny Jirků. Dům „*na Malém rynku v koutě vedle obecní sladovny a vedle obecního pustého místa oboustranně ve čtvrté čtvrti města ležící*“ byl totiž zatížen mnohými dluhy, kvůli kterým byl nařizen prodej domu ve veřejné dražbě. Nikdo však nechtěl za dům přihodit větší částku než 470 zl. rýn., kterou nakonec zaplatili dědicové Jana Jirky, totiž synové **Jan Jirka** s manželkou **Johanou Jirkovou** a **Václav Jirka** s manželkou **Magdalenou Jirkovou**. Bratři se také zavázali zaplatit všechny pozůstalé dluhy.¹⁶⁵³ O rok později se jeden z bratrů Jan Jirka s manželkou Johanou rozhodli prodat svoji polovinu domu „*na Malém rynku v koutě, od starodávna tak nazvaném místě, podle kousku obecního paní Luňákové za dvoreček místa z jedné a sladovny obecní z druhé strany*“ **Ferdinandu Cejpovi**, kterou za syna koupila jeho matka Anna Perlišová za cenu 235 zl. rýn., které manželům složili na místě v hotovosti.¹⁶⁵⁴ Ferdinand Cejp je jako majitel domu uveden v roce 1752 v podkladech pro tereziánský katastr, jeho druhou polovinu však nadále vlastnil Jan Jirka.¹⁶⁵⁵ V roce 1762 postihl domy na Kavčím plácku požár, při kterém pravděpodobně celé vyhořely.

V roce 1770 sepisuje Jan Jirka poslední vůli. Protože jeho syn František Jirka odešel do Uher, přepisuje svůj majetek na manželku Magdalenu Jirkovou. Na potomky převedl svůj velmi skromný majetek: vnukovi Václavovi dal tři cínové mísy a šest talířů, dalším vnoučatům tři mísy, osm talířů a dva kotle na ryby.¹⁶⁵⁶ V domech na Kavčím plácku žili ti nejchudší z hradeckých měšťanů. Také odchod syna Františka do Uher podporuje teorii o velmi špatných životních podmínkách těchto rodin. Jan Jirka nakonec zemřel o deset let později a dům připadl na vdovu Magdalenu Jirkovou.¹⁶⁵⁷ Druhá polovina domu Ferdinanda Cejpa se však pravděpodobně již vrátila zpět do rukou rodiny Jirků, ačkoliv záznam o tom se nalézt nepodařilo.

Dva roky poté zemřela vdova Magdalena Jirková a dům připadl na její potomky (rodina Pazeltova). Ti obratem dům „*sub No. 223 situovaný dům varní podle Karla Pernáčka a panský*

¹⁶⁵² SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁶⁵³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, K1.

¹⁶⁵⁴ Tamtéž, L6.

¹⁶⁵⁵ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁶⁵⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, G31.

¹⁶⁵⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, K7.

neb dominikální sladovny stojící“ prodali manželům **Antonínu** a **Anně Hermanovým** v roce 1782. Cena domu činila pouhých 1170 zl. rýn. Peníze měly být vyplaceny po částech jednotlivým dědicům, totiž Terezii Pazeltové, Janu Pazeltovi do Polska, Josefu Pazeltovi, Josefu Pazeltovi staršímu, Františku Pazeltovi, Dorotě Pazeltové a Václavu Pazeltovi, všem po 151 zl. a 25 kr.¹⁶⁵⁸ Dům následně připadl **Magdaleně Hermanové**.

V roce 1795 sepisuje vdova a mydlářka Magdalena Hermanová poslední vůli, ve které odkazuje svůj dům „sub No. Consc. 223“ spolu s mydlářskou dílnou a veškerým mydlářským náradím za 1500 zl. rýn. potomkům Hermanovým.¹⁶⁵⁹ Domu se následně ujal **František Herman** se svojí manželkou **Barborou**. František Herman zemřel v roce 1814 a od té doby dům spravovala vdova Barbora Hermanová. Ta je uvedena jako majitelka domu v prvním soupisu duší z roku 1814. V domě podle soupisu žilo 13 obyvatel, rodina vdovy Barbory Hermanové spolu s dalšími dvěma rodinami.¹⁶⁶⁰ O rok později, v roce 1815, zde již bylo 18 obyvatel, rodina Barbory Hermanové spolu s dalšími čtyřmi rodinami.¹⁶⁶¹ V roce 1820 bylo v domě již 21 obyvatel, mezi nájemci však není uvedena rodina Hermanova, která obývala jiné prostory než stísněný dům na Kavčím plácku. Jednou z rodin, která zde žila, byla židovská rodina Abrahama Mayera.¹⁶⁶² Židů žilo ve městě v první polovině 19. století velmi málo a zdá se, že jediné místo, kde připadalo v úvahu ve městě pobývat, byl právě Kavčí plácek, stranou městského ruchu. Po smrti Barbory Hermanové v roce 1835 přešlo vlastnictví domu na jejího syna **Josefa Hermana** a jeho manželku **Annu Hermanovou**.¹⁶⁶³ O rok později, v roce 1836, vypukl poblíž Malého náměstí požár, o případných škodách na domě však není nic známo.

Podle soupisu duší z roku 1842 žilo v domě 19 obyvatel v pěti bytových jednotkách. Rodina Hermanova však mezi nájemníky opět uvedena není, nežije zde již ani rodina Abraháma Mayera.¹⁶⁶⁴ Vdova Hermanová, uváděna jako majitelka v letech 1864 i 1876, dům vlastnila až do své smrti v roce 1880, ačkoliv v domě nežila. V době vlastnictví vdovy Hermanové byl v domě otevřen hostinec „U Sokola“. Dům od Hermanů zakoupil stavitel **Antonín Dobrkovský** s manželkou **Karolínou**. V roce 1884 dům postihl silný požár a objekt do základů

¹⁶⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1776–1798*, R11.

¹⁶⁵⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1800–1820*, C17.

¹⁶⁶⁰ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 34.

¹⁶⁶¹ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 38–39.

¹⁶⁶² SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 37.

¹⁶⁶³ SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika Z 1806–1846*, sign. 51–22., s. 303.

¹⁶⁶⁴ SOKA HK, DÚ HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 97.

vyhořel.¹⁶⁶⁵ Antonín Dobrkovský pak v témže roce inicioval výstavbu nové dvoupatrové budovy v neoklasicistickém slohu.¹⁶⁶⁶ Ve stejné době, mezi roky 1883 a 1884, byla na sousedním dvoře v prostoru mezi domy čp. 122 na Kavčím plácku a domy čp. 123 a 124 na Malém náměstí vystavěna první hradecká tělocvična Sokola.¹⁶⁶⁷

Obr. č. 68 Portál staré sokolovny mezi domem čp. 122 (vlevo) a čp. 123 (vpravo)¹⁶⁶⁸

Podle sčítacího operátu z roku 1890 v nově vystaveném domě žilo celkem 36 obyvatel v sedmi bytových jednotkách. Majitelé Dobrkovští mezi nájemníky nebyli uvedeni. Výstavbou nového domu se výrazně zvětšil obytný prostor a také zlepšila úroveň bydlení. Mezi nájemníky patřili zástupci jak řemeslníků a dělníků, tak měšťanské vrstvy.¹⁶⁶⁹ O deset let později, v roce 1900, žilo v domě již 40 obyvatel v sedmi bytech. Majitelé zde stále nežili, v domě jako

¹⁶⁶⁵ *Památník k 50. výročí založení Lutherova ústavu nyní Husova domu v Hradci Králové*, s. 36.

¹⁶⁶⁶ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 182.

¹⁶⁶⁷ *Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol*, s. 27.

¹⁶⁶⁸ *Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol*, s. 1.

¹⁶⁶⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 122.

v předchozích letech žili obyvatelé z nižších a středních společenských vrstev.¹⁶⁷⁰ Majitelé Dobrkovští se ale dostali do velkých dluhů a Karolína Dobrkovská byla nucena dát v roce 1909 dům do veřejné dražby.¹⁶⁷¹ Ta však nakonec nebyla realizována a majitelem domu se stalo město.¹⁶⁷² Dům pak zůstal v jeho vlastnictví až do 50. let 20. století, kdy ale začal postupně chátrat a pustnout. Odborná stavební komise v roce 1953 vyhodnotila, že dům má nestabilní stěny a základy,¹⁶⁷³ proto byl v roce 1954 zbořen.¹⁶⁷⁴ Dodnes je na místě domu pouze travnaté prostranství.

¹⁶⁷⁰ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 122.

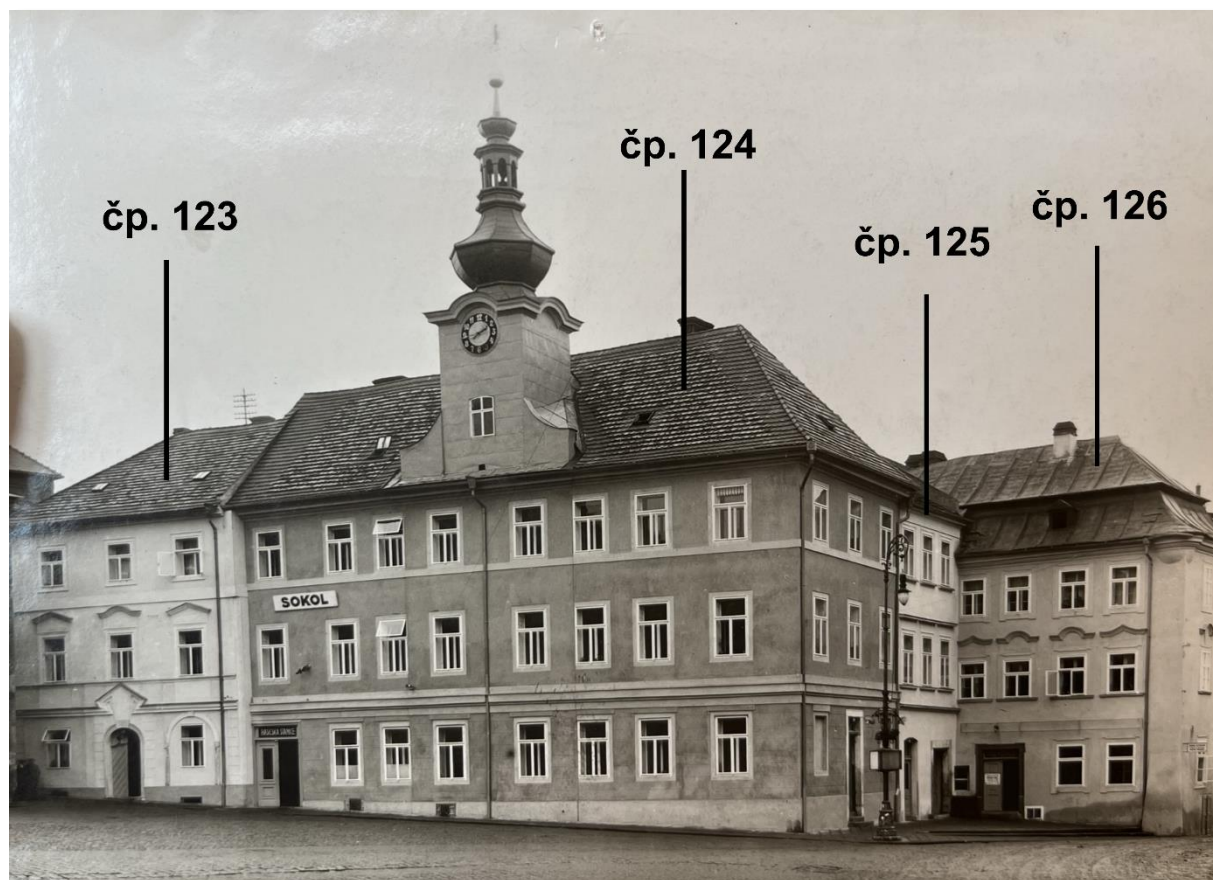
¹⁶⁷¹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 225.

¹⁶⁷² SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 101.

¹⁶⁷³ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 225.

¹⁶⁷⁴ D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 182.

4.4 Východní fronta Malého náměstí (od domu čp. 123 k domu čp. 126)

Obr. č. 69 Východní část Malého náměstí s domy čp. 123 až čp. 126 (upravil P. Bártík)¹⁶⁷⁵

¹⁶⁷⁵ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I–92.

Měšťanský dům čp. 123 (staré čp. 224)

Obr. č. 70 Dům čp. 123 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 123 a se starým čp. 224 je nejseverněji ležícím domem ve východní frontě Malého náměstí. Jeho šířka je přibližně 10 metrů. Dnes dvoupatrový objekt, který svojí boční hranou stojí v úzkém průchodu mezi Malým náměstím a Kavčím pláckem, má jistě středověký původ jako všechny ostatní domy na Malém náměstí. Počáteční fáze výstavby domů ve východní frontě náměstí však dodnes nejsou známy. Patrně byla dispozice domů dotvořena při vytyčení Malého náměstí někdy v první polovině 14. století.¹⁶⁷⁶ Gotické jsou však s jistotou severní cihlové sklepy a také zeď mezi domem a dnešním čp. 124. Podle stavebněhistorického průzkumu pro sousední dům čp. 124 je dnešní objekt čp. 123 tvořen původně dvěma gotickými parcelami, mezi pravým domem a současným objektem čp. 124 byla nejspíše soutka neboli

¹⁶⁷⁶ NPÚ Josefov, *Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebněhistorického průzkumu 2010*, sign. SHP HK 32a 6, s. 28.

úzká ulička. Tyto objekty byly spojeny nejpozději v renesančním období, patrně po požáru města v roce 1536.¹⁶⁷⁷ Ve dvoře budovy pak stála městská sladovna, která je zmiňovaná už v nejstarších písemných pramenech z 16. století. Dům procházel patrně podobnou stavební historií jako okolní stavby, zcela jistě byl, jak jsme již uvedli v případě domů u Mýtské brány i na Kavčím plácku, zasažen požárem v roce 1536. Poté byl obnoven v pozdně gotickém stylu a pravděpodobně dále renesančně přestavěn ve druhé polovině 16. století, poté také barokně.¹⁶⁷⁸

Nejstarší dochované písemné prameny, které se vztahují k domu čp. 123, se podařilo dohledat teprve pro druhou polovinu 16. století. Majitelem domu „*na Koňském trhu podle domu Křečkovského na rohu proti domu Jakuba Křenka ležící*“ byl v roce 1580 **Václav Hroneš**, o kterém jsme se zmiňovali v souvislosti s vlastnictvím domu čp. 10. Nový majitel domu **Jiří Vokáč** spolu se svojí manželkou **Salomenou Vokáčkovou** koupili dům za cenu 850 kop gr. míš. Na místě zavdali 180 kop gr. míš., zbývající částku se domluvili splácet každoročně po 20 kopách gr. míš. Starší trhová smlouva se podle poznámky na okraji nacházela v jedné z nedochovaných trhových knih.¹⁶⁷⁹ Jiří Vokáč, uváděný jako bakalář svobodných umění, byl členem městské rady, podle F. Švendy byl také důchodním úředníkem.¹⁶⁸⁰ Objekt zůstal ve vlastnictví Jiřího Vokáče do roku 1584, kdy přišel nový majitel. **Jiří Šašejn** v tomto roce koupil dům „*na Koňském trhu na rohu proti domu Jakuba Křenka z jedné a vedle domu s pivovarem Johany Křečkové, vdovy, ze strany druhé ležící*“ za cenu 850 kop gr. míš. Na místě zavdal Jiří Šašejn 100 kop gr. míš., dále 100 kop gr. míš. na sv. Václava, zbývající částku měl vyplácet po 30 kopách gr. míš. Jiří Šašejn následně dům splácel až do roku 1611. Během celého období se uskutečnilo mnoho prodejů a koupí spravedlnosti na domě mezi obyvateli města i z okolí.¹⁶⁸¹ Bez bližší specifikace se však dům v průběhu třicetileté války dostal do vlastnictví radního **Václava Bočka**. Syn městského císařského rychtáře Mikuláše Bočka byl v městské radě zmiňován po několik let, v roce 1635 byl jmenován mezi členy hradeckého literátského bratrstva.¹⁶⁸² V roce 1648 Václav Boček dům „*zde v městě Hradci na Malém rynku, Šašejnovský od starodávna slove, ve čtvrté čtvrti města vedle domu Urbana Khola z jedné a domu nárožního jdouc přes cestu Václava Plešínského ze strany druhé ležící*“ prodal **Janu**

¹⁶⁷⁷ NPÚ Josefov, Hradec Králové čp. 124. Stavebněhistorický průzkum, sign. SHP HK 89, s. 23.

¹⁶⁷⁸ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 226.

¹⁶⁷⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. G23r.

¹⁶⁸⁰ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 50.

¹⁶⁸¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. O16r.

¹⁶⁸² F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 255.

Šefbekovi (Schofböck) za cenu pouhých 350 kop gr. míš.¹⁶⁸³ Propad ceny jistě souvisel s poškozením domu během třicetileté války, který postihl většinu domů v hradeckém intravilánu. Informaci o poškození však v písemných pramenech přímo nenacházíme. Jako majitel domu v přiznávací fasi k berní rule z roku 1653 je uveden zmíněný kovář Hans Schofböck.¹⁶⁸⁴

Dům se během let dostal pravděpodobně do dluhů. Po smrti Jana Šefbeka se neobjevil žádný potomek, kterému by dům připadl. Z ceny domu také můžeme usuzovat pokračující chátrání objektu. V roce 1670 je totiž objekt v majetku obce. Ta ve stejný rok dům, „*jenž od starodávna Bočkovský slove, ve čtvrté čtvrti města na Kavčím trhu řečeném se nachází*“ za cenu pouhých 120 kop gr. míš. Obec od nových majitelů manželů **Lukáše a Kateřiny Olivových**, nežádá ani závdavek, pouze roční splátku po 6 kopách gr. míš. Zmínka o tom, že dům leží na Kavčím trhu, není úplně bezpředmětná, protože se jeho boční část skutečně nacházela na Kavčím plácku.¹⁶⁸⁵ Manželka Kateřina Olivová zemřela již v roce 1692, její manžel Lukáš Oliva v roce 1712 ve věku 82 let.¹⁶⁸⁶ Smlouva o převedení majetku na potomky se nedochovala, jisté však je, že majetek připadl na **Dorotu Olivovou**. V roce 1721 Dorota Olivová spolu se svými sourozenci a v zástupu za syna Jiřího Olivu, který byl na vojně, dům „*várečný ve čtvrté čtvrti města vedle p. Václava Kožky domu z jedné, dvorečka a sladovny téhož z druhé, rynečku na Kavčím trhu řečeného ze třetí, pak ulice z téhož rynečku jdoucí ze čtvrté strany ležící*“ prodala za cenu 325 zl. rýn., kterou kupující **Vojtěch Schneider** na místě zaplatil v hotovosti. Máme zde uvedenou poznámku, že Dorota Olivová dům znovu vystavěla. Původní dům tak pravděpodobně chátral i za manželů Olivových a děti následně byly nuceny přistoupit k nové výstavbě domu.¹⁶⁸⁷ Cena 325 zl. rýn. spíše vypovídá, že se jednalo pouze o vystavění jednoduše zařízeného objektu.

Vojtěch Schneider byl hradeckým radním, ale především stavitelem, který se podílel na výstavbách několika hradeckých barokních památek a který na počátku 18. století zaměstnával až 15 řemeslníků. Je zmiňován například jako stavitel kostela sv. Jana Nepomuckého, vybudovaného v letech 1714–1721 v místech bývalého hradního komplexu.¹⁶⁸⁸ V roce 1721

¹⁶⁸³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. O15v.

¹⁶⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 21v–22r.

¹⁶⁸⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. C2r.

¹⁶⁸⁶ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1700–1714*, sign. 51–4, fol. 313v.

¹⁶⁸⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1714–1734*, fol. E2.

¹⁶⁸⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, s. 248.

byla s Vojtěchem Schneiderem sepsána smlouva ve výši 270 zl. rýn., aby rozšířil velkou kryptu pod katedrálou sv. Ducha. Stavitel však přišel s tím, že podloží je tvořené opukou, a je velmi tvrdé, proto bude nutné provést vylámání. Tato skutečnost se promítla do zvýšení vyplácené částky.¹⁶⁸⁹ Jako majitel domu je Vojtěch Schneider uveden také v šacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727. Dům je označen jako střední kvality.¹⁶⁹⁰ Majitelem zůstal Vojtěch Schneider až do své smrti v roce 1755, po které došlo k dělení jeho majetku. Majetek byl tvořen několika položkami, předně domem „na Malém rynku“ oceněným na 490 zl. rýn. spolu s několika pozemky v celkové ceně 1879 zl. rýn. Pasiva včetně dluhů byla vyčíslena na 974 zl. rýn. Dům připadl na dceru **Annu Schneiderovou**. Přestože byl Vojtěch Schneider stavitelem, nevíme, zda na domě provedl nějaké zásadní stavební úpravy, protože cena rozsáhlé přestavbě neodpovídá. Mezi dědici jsou pro zajímavost uvedeni dva benediktínští mniši, jeden z kláštera v Sázavě, druhý z kláštera v Broumově.¹⁶⁹¹

Anna Schneiderová zůstala majitelkou domu do roku 1770. Ještě v době, kdy dům vlastnila, postihl město v roce 1762 rozsáhlý požár, který zasáhl i řadu domů na Malém náměstí, dům čp. 123 byl ale poškozen minimálně. Lze uvažovat, že mohla být poškozena střecha a krov. V roce 1770 došlo k dělení majetku po zemřelé Anně Schneiderové, která zůstala bezdětná. Pozůstalost se týkala několika položek, předně domu ve třetí čtvrti města (čp. 94) v ceně 800 zl. rýn., dále domu „auf dem kleinen Ring“ v ceně 700 zl. rýn., několika polí a chalupy v celkové výši 2648 zl. rýn. Dům čp. 123 získal bratr Anny farář **Karel Schneider**. Farář Schneider byl v roce 1772 jmenován 52. kanovníkem královéhradecké kapituly a byl také administrátorem fary v Dohaličkách. Václav Kalaš, autor pamětní knihy hradeckého děkanství, připomněl jeho proslov z roku 1791, kdy jako vetchý stařec vystoupil na kazatelně v chrámu sv. Ducha a silným hlasem mimo jiné vzdal uznání českým vlastencům a jejich příkladným mravům v Hradci Králové.¹⁶⁹² Cena domu v době, kdy dům vlastnil páter Karel Schneider, se o něco navýšila. Protože bratrem Karla byl František Schneider, dlouholetý hradecký primátor a později císařský rychtář, který vlastnil také rozsáhlý objekt čp. 128 v západní frontě Malého náměstí, lze předpokládat, že svému bratrovi asistoval a pravděpodobně v této době provedl také některé stavební úpravy, protože řada prvků původního objektu byla z doby barokní. Císařský rychtář František Schneider mimo jiné bratra Karla zastoupil při prodeji domu čp. 123, ke kterému

¹⁶⁸⁹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 109.

¹⁶⁹⁰ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁶⁹¹ SOKA HK, HK-AM, *Knihy dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, F10.

¹⁶⁹² SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 98.

došlo v roce 1779. Tehdy byl dům „varní ve čtvrté čtvrti města na Malém rynku podle sladovny obecní“ prodán manželům **Karlu Devotymu** a jeho manželce **Julianě**, rozené Trískové, za cenu 1180 zl. rýn.¹⁶⁹³

Karel Devoty patřil mezi významné sochaře rokokově klasicistního proudu. Podílel se například na vyhotovení nové kazatelny v chrámu sv. Ducha, oltáři ukřižovaného Krista, sochy Panny Marie a sv. Jana v nové kostnici při chrámu sv. Ducha.¹⁶⁹⁴ Je také autorem oltáře a kazatelny kostela sv. Antonína Poustevníka na Novém Hradci Králové.¹⁶⁹⁵ Po smrti Juliany Devotyové v roce 1789 se později Karel Devoty podruhé oženil. V roce 1814 podle prvního soupisu duší v domě žilo pouze sedm obyvatel. První je zmiňována rodina Karla Devotyho s manželkou Marií a dětmi, ve druhém bytě vdova a jeden tovaryš.¹⁶⁹⁶ O rok později, v roce 1815, v domě žilo.¹⁶⁹⁷ Po smrti Karla Devotyho v roce 1816 bylo řešeno složité vyrovnání mezi pozůstalou rodinou druhé manželky Marie Devotyové a dětmi z prvního manželství. Podíl na domě byl uznán nejprve dcerám Marii, Rozárii a Barboře.¹⁶⁹⁸ Následně se o dědictví přihlásil také syn Josef Devoty.¹⁶⁹⁹ Část domu připadla vdově po Karlu Devotym **Marii Devotyové**.¹⁷⁰⁰ V následujících letech dům spravovala ona, je uvedena jako majitelka také v soupisu duší z roku 1820. Tehdy v domě žilo již 11 obyvatel, vdova Marie Devotyová, rodina Richarda Bauera a Vojtěcha Macha.¹⁷⁰¹ V následujících letech se staly majetkové vztahy složitými, vdova Marie Devotyová dům v roce 1834 prodala manželům **Josefu a Josefě Vincenovým**, přišla však ještě jedna dědička Uršula Špurková, vdova po vojenském lékaři Josefu Špurkovi.¹⁷⁰² Ta následně svoji polovinu domu prodala manželům v ceně 2190 zl. konvenční měny.¹⁷⁰³ V průběhu roku 1834 byla také provedena oprava domu, letopočet byl vytesán na portál domu.¹⁷⁰⁴

Nevíme, zda požár z roku 1836 poškodil také dům čp. 123, přesto byl ale sousední dům čp. 124 spolu se sladovnou od ohně „*potlučen*“.¹⁷⁰⁵ Můžeme uvažovat, že tedy také objekt čp.

¹⁶⁹³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1776–1798*, H12.

¹⁶⁹⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 302.

¹⁶⁹⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 226.

¹⁶⁹⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 34.

¹⁶⁹⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 39.

¹⁶⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1810–1817*, E10.

¹⁶⁹⁹ Tamtéž, G2.

¹⁷⁰⁰ Tamtéž, J17.

¹⁷⁰¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 37–38.

¹⁷⁰² SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1829–1834*, E2.

¹⁷⁰³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1835–1842*, E13.

¹⁷⁰⁴ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 226.

¹⁷⁰⁵ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

123 byl značně poškozen. Podle soupisu duší z roku 1842 v domě žilo celkem 20 obyvatel v celkem třech bytech. Jeden z bytů obýval majitel kožešník Josef Vincena s manželkou a synem, další dvě rodiny zbylé dva byty.¹⁷⁰⁶

Od manželů Josefa a Josefy Vincenových dům zakoupil ve veřejné dražbě v roce 1848 nový majitel **Jakub Brady**, snad původem ze židovské rodiny ze Žamberku za cenu 4200 zl. konvenční měny. Na domě zůstaly četné dluhy, kvůli kterým byli nuceni manželé Vincenovi dům prodat.¹⁷⁰⁷ Jakub Brady, který však byl během pobytu v Hradci Králové uváděn jako katolické víry, v domě zřídil hostinec U Bradyů, který zde byl provozován až do roku 1908.¹⁷⁰⁸ Původní majitel dům vlastnil až do roku 1879, jako majitel byl uveden na plánu města Hradce Králové se všemi čísly popisnými a jejich majiteli a také v soupise majitelů domů z roku 1876.¹⁷⁰⁹ Po Jakubu Bradovi se majitelem stal syn **Arnošt Brady**. Krátce po něm, v roce 1885, přibyli další podílníci, totiž **Moris Brady**, **Leopoldina Bradyová** a **Anna Potočková**.¹⁷¹⁰ Ve sčítacím operátu z roku 1890 jsou jako majitelé domu uvedeni dědicové zemřelého Jakuba Bradyho. V domě bydlelo celkem 16 obyvatel ve třech bytových jednotkách, nikdo z rodiny Bradyů ale mezi nájemníky nebyl.¹⁷¹¹ V roce 1900 vypadl podíl Arnošta Bradyho.¹⁷¹² V roce 1900 v domě žilo pouze 12 obyvatel ve třech bytových jednotkách, rodina Bradyů dům nadále neobývala.¹⁷¹³ V roce 1904 byli majiteli již zmínění Moris Brady, Leopoldina Bradyová a Anna Potočková, nově přibyli **Marie Gedeonová** a **Josef Potoček**.¹⁷¹⁴ O čtyři roky později Bradyovi zavřeli hostinec, který v domě provozovali a v roce 1910 dům čp. 123 prodali městu Hradci Králové, které v budově vytvořilo kancelář tajemníka magistrátu a kanceláře policejních a vojenských úřadů.¹⁷¹⁵

¹⁷⁰⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 98.

¹⁷⁰⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1847–1849*, F2.

¹⁷⁰⁸ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 227.

¹⁷⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10; SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹⁷¹⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 102.

¹⁷¹¹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 123.

¹⁷¹² SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 102.

¹⁷¹³ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 123.

¹⁷¹⁴ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 102.

¹⁷¹⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 227; SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 102.

Měšťanský dům čp. 124 (staré čp. 225) - Nová radnice

Obr. č. 71 Dům čp. 124 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Objekt s novým čp. 124 a se starým čp. 225 je druhým domem ve východní frontě Malého náměstí a zároveň největší stavbou, která na náměstí stojí. Dům má rozměry přibližně 20x10 metrů. Dějiny objektu čp. 124 stejně jako ostatních objektů ve východní frontě Malého náměstí, jsou poměrně složité a nejednoznačné. Podle provedeného stavebněhistorického průzkumu se zdá, že na místě domů čp. 124 stávaly ve středověku minimálně dva gotické objekty s průčelím kolmo k Malému náměstí, doba jejich vzniku je ale nejistá. Patrně po požáru v roce 1536, který s velkou pravděpodobností zasáhl všechny domy na Malém náměstí, byly gotické domy spojeny v jeden objekt a hlavní průčelí bylo nově orientované nikoliv do Malého náměstí, ale do ulice vedoucí k Mýtské bráně.¹⁷¹⁶

¹⁷¹⁶ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebněhistorický průzkum*, s. 23.

Rekonstruovat stavební historii je velmi složité, stejně tak máme velmi málo písemných pramenů. Nejstarší dochované prameny lze s domem čp. 124 ztotožnit teprve od druhé poloviny 16. století. Co však víme přesně, je skutečnost, že dům byl tehdy nazýván domem **Křečkovským**. Poprvé toto jméno zmiňuje trhovářská smlouva z roku 1580 pro sousední dům čp. 123, který leží „*na Koňském trhu podle domu Křečkovského na rohu proti domu Jakuba Křenka*“.¹⁷¹⁷ Nejstarší trhovářská smlouva, na niž odkazuje poznámka na okraji trhovářské knihy, byla zapsána v jedné z nedochovaných trhovářských knih. Nejstarší trhovářský zápis pro dům čp. 124 tak pochází z roku 1587. Podle zápisu byl nejstarším doloženým majitelem objektu zemřelý **Jan Křeček**. Jeho nezletilí synové Pavel a Matouš prostřednictvím poručníků, totiž Magdaleny dříve Křečkové, nyní Vincencové, prodali svůj dům „*s pivovarem [...] ležící mezi domy Jana Taraby z jedné a Jiříka Šašejna Novoměstského ze strany druhé*“ za cenu 1500 kop gr. míš. Novými majiteli se stali manželé **Eliáš** a **Anežka Zvonařovi**, kteří zavdali na místě 350 kop gr. míš., zbývající částku platili po 40 kopách gr. míš. vždy na sv. Martina. Manželé Zvonařovi následně kupovali purkrechtní peníze na domě, které byly rozděleny mezi různé měšťany.¹⁷¹⁸ Dochovala se také svatební smlouva mezi Eliášem Stodolou, zvonařem, a Anežkou, dcerou Adama Taraby, z roku 1581.¹⁷¹⁹

Dům zůstal v držení manželů Zvonařových až do začátku třicetileté války. Jak píše M. Ebel ve svých dějinách k domu čp. 124, ujala se domu v roce 1623 po zemřelé Anežce Zvonařové komora, která následně již zchátralý dům prodala **Janu Revírovi** za cenu 1000 kop gr. míš.¹⁷²⁰ Jan Revír, člen městské rady a později také hradecký primas, výhodně získal řadu opuštěných a zpusťovaných objektů a míst, které po třicetileté válce ve městě zůstaly. Získal tak například dům na Velkém náměstí nebo v dnešní Rokytanské ulici hned u chrámu sv. Ducha.¹⁷²¹ V roce 1636 však byl dům již opět bez majitele a komora řešila další využití chátrajícího objektu. Podle výpisu z komise, která dům přišla zkontrolovat, byl objekt značně poničený.¹⁷²² Dům zůstal opuštěný až do roku 1644, kdy ho komora postoupila císařskému pojezdnému Urbanu Kholovi z Trutnova s odůvodněním, aby „*dům a pivovar k dokonalé ruině a padnutí nepřišel*“.¹⁷²³ Ze záznamu sledujeme také u domu čp. 124 výrazné poškození během

¹⁷¹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1575–1667*, fol. G23r.

¹⁷¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1575–1667*, fol. S18r.

¹⁷¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Knihy svatebních smluv 1562–1622*, fol. F2v.

¹⁷²⁰ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebněhistorický průzkum*, s. 1.

¹⁷²¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhovářská kniha 1617–1682*, fol. C19r, J9r.

¹⁷²² NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebněhistorický průzkum*, s. 1–2.

¹⁷²³ NA, Stará manipulace (dále jen SM), sign. K 27/10/III, karton č. 1137, fol. 221; NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebněhistorický průzkum*, s. 1–2; P. LANDR, *Příspěvek ke studiu cen měšťanských domů*, s. 116.

útrap třicetileté války. Urban Khol je jako majitel zmíněn v příznávací fasi k berní rule z roku 1653. Původně zde bylo uvedeno, že provozuje městskou živnost s pivovarem, což bylo ale následně přeškrtnuto. Je zde poznámka, že kromě domu ve městě má dvorec na předměstí. V inventáři jeho majetku jsou také relativně početné polnosti a několik desítek kusů zvířat (krávy, jalovice, ovce, prasata).¹⁷²⁴ Urban Khol zemřel během roku 1872 a následně došlo ke složitému narovnání mezi jeho dědici o dům a majetek. Dědicové otcova statku Jan Khol, Jiří Khol, Jindřich Khol, Ludmila Brentanová a Mariana Veverková byli dle závěti svého otce fakticky vydědění. Hlavně Jana, Jiřího a Marianu „*všeho dědictví a nápadů zbavil*“, což je značně popudilo a vedlo k podání stížnosti a také k „*k právním rozepřím se schylovalo*“. Domu se však v podstatě ujala Urbanova dcera **Ludmila Brentanová**, manželka hradeckého radního Ondřeje Brentaniho, která argumentovala tím, že za svého otce uhradila četné dluhy.¹⁷²⁵ Ostatně Ludmila je později uváděna jako majitelka sousedního objektu při prodeji domu čp. 125 v roce 1685, který leží „*vedle domu Ludmily Brentanové a Pavla Loskota*“.¹⁷²⁶ V roce 1692 pak Ludmila Brentanová sepisuje poslední vůli. V ní odkazuje svému synovi z prvního manželství **Janu Václavu Kožkovi** dům „*s pivovarem se při něm nacházejícím ve čtvrté čtvrti města blíž brány slove Mejtské vedle domu uroz. p. Václava Cejpa z Peclínovce z jedné a p. Lukáše Olivy ze strany druhé lžící*“, dále také spolu s „*pánví měděnou a se všemi nádobami k němu přináležejícími, jako i tam se vynacházející vinopalnou [...]*“ Cena domu činila 1228 zl. rýn., což byla na svou dobu velmi vysoká částka.¹⁷²⁷

Václav Kožka je jako majitel domu uveden v soupisu šacuňku domů k tereziánskému katastru z roku 1727. V zápisu je připsáno, že součástí domu je také sladovna. Ta stála v zadní části v těsné blízkosti objektu směrem do dvora. Dům je označen jako prostředního stavu, sladovna je však podle zápisu ve špatném fyzickém stavu. Poplatek musí být hrazen z obou objektů zvlášť.¹⁷²⁸ Poslední vůli sepsal Jan Václav Kožka v roce 1730. V ní žádá, aby jeho tělo bylo pohřbeno na hřbitově u chrámu sv. Ducha poblíž hrobu zemřelého pana Pěšínského, při pohřbu má být zvoněno na kostele Nanebevzetí Panny Marie, který patřil jezuitům. Ve své závěti si přál, aby bylo z jeho peněz darováno kostelům sv. Petra, sv. Pavla a také chudým lidem

¹⁷²⁴ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 21v–22r.

¹⁷²⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. P16.

¹⁷²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. F1v.

¹⁷²⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. N2r.

¹⁷²⁸ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, satzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

do špitálu. Svůj dům se sladovnou poroučí svým dědicům prodat a z utržených peněz uhradit pohřeb a všechny nashromážděné dluhy.¹⁷²⁹

Dědicové (Martin Kožka, Petronila Kavková) otcovo přání splnili a v roce 1739 dům po svém otci prodali za sumu 2000 zlatých. Dům od dědiců zakoupila královéhradecká obec.¹⁷³⁰ Ta jej pravděpodobně pronajímala nájemníkům k běžnému bydlení.¹⁷³¹ Dům s velkou pravděpodobností během požáru vyhořel nebo byl minimálně poškozen, ačkoliv přímou písemnou zmínku o poškození domu nemáme. Pro vojenské potřeby měl být v obecním domě podle soupisu domů z roku 1780 umístěn kvartýr.¹⁷³² Po roce 1787 byl objekt přestavěn v klasicistním duchu a došlo k narušení původních proporcí domu.¹⁷³³ Podle soupisu duší z roku 1814 v domě žila jedna rodina s posluhovačkou, celkem tedy sedm osob.¹⁷³⁴ O rok později, v roce 1815, bylo v domě evidováno deset obyvatel, rodina Josefa Křečana spolu s děvečkou, tovaryšem a dvěma studenty.¹⁷³⁵ O pět let později, v roce 1820, v domě žila pouze rodina Josefa Křečana v počtu šesti osob.¹⁷³⁶

Objekt byl v roce 1835 přidělen do vlastnictví c. k. kamerální okresní správě.¹⁷³⁷ Ta se do Hradce Králové přesunula z Nového Města nad Metují a spolu s ní přišlo do města 28 nových úředníků.¹⁷³⁸ Kamerální úřad však v budově zůstal pouze do roku 1837, kdy se přesunul do budovy solnice v areálu středověkého hradu na severozápadním okraji města.¹⁷³⁹ Je možné, že tento přesun souvisel s požárem z roku 1836, při kterém byla budova čp. 124 spolu se sousední sladovnou poškozena.¹⁷⁴⁰ Ve 40. letech 19. století byl objekt zásadně upraven a přestavěn za sumu 6996 zlatých vídeňské měny.¹⁷⁴¹ Tehdy objekt získal současnou podobu fasády a patrně bylo přistavěno druhé podlaží.¹⁷⁴² Podle soupisu duší z roku 1842 v domě žilo celkem osm obyvatel ve dvou bytech: krajský pokladní Antonín Küntzl s manželkou a Josef Pavlovský

¹⁷²⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. Q11.

¹⁷³⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, H16.

¹⁷³¹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 228.

¹⁷³² NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁷³³ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebně historický průzkum 1989*, s. 22.

¹⁷³⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 34.

¹⁷³⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 39.

¹⁷³⁶ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 37–38.

¹⁷³⁷ L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice*, s. 7.

¹⁷³⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 711.

¹⁷³⁹ L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice s. 7*. V roce 1856 byl kamerální úřad přejmenován na okresní finanční ředitelství, v roce 1866 byl úřad v důsledku války provizorně přesunut do Chrudimi, kde však již setrval až do svého zániku. SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 711.

¹⁷⁴⁰ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

¹⁷⁴¹ SOKA HK, HK-AM, inv. č. 1223, kt. č. 19.

¹⁷⁴² L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice s. 7*.

z Rosenfeldu, krajský inženýr, jehož předek Václav Pavlovský z Rosenfeldu byl hlavním inženýrem při stavbě hradecké pevnosti.¹⁷⁴³

Změna využití budovy souvisela s reorganizací správy v roce 1850, kdy byla vytvořena řada nových politických úřadů, pro které bylo nutné najít vyhovující prostory. Hradecký magistrát nakonec musel ustoupit z objektu staré radnice na Velkém náměstí a přestěhovat se do domu čp. 124 na východní straně Malého náměstí.¹⁷⁴⁴ Objekt byl od té doby nazýván jako Nová radnice.

V následujících letech docházelo často k přesunům úřadu. Dne 1. 11. 1859 bylo pevnostní velitelství sídlící v domě čp. 98, dříve zvaném Kapounovském, zrušeno.¹⁷⁴⁵ Do uvolněného objektu se v roce 1863 následně přesunul hradecký magistrát.¹⁷⁴⁶ Rozhodnutím ze dne 4. 6. 1867 byla nařízena přeměna domu bývalého pevnostního velitelství na všeobecnou nemocnici pro civilní obyvatelstvo a městský úřad se stěhoval zpět na Malé náměstí. V roce 1876 byla na návrh města z důvodu nesrovnalostí v účetnictví a vysokých nákladů všeobecná nemocnice zrušena a z objektu vystěhována.¹⁷⁴⁷ Hned poté se do objektu čp. 98 opět přemístil hradecký magistrát.¹⁷⁴⁸ Nejednalo se o poslední přesun, protože v roce 1884 byla na místě domu čp. 98 vystavěna budova divadla. Otevření městského úřadu v čp. 124 na Malém náměstí, tentokrát již naposledy, proběhlo dne 6. června 1884.¹⁷⁴⁹ Vedle nich také využíval prostory sousedního domu čp. 125, zakoupeného spořitelnou. Oba domy byly tedy využívány současně jako radnice a městská spořitelna.¹⁷⁵⁰

Opakované přesuny hradeckého magistrátu můžeme také spojit s nedostatkem místa uvnitř městských hradeb. S rozvojem a modernizací společnosti vyvstávala potřeba pro expanzi města do svého okolí. Byly potřeba obytné budovy, školy, nemocnice, ale také podniky pro rozvíjející se podnikatelskou činnost. Město se v uzavřeném kompaktním systému hradeb potýkalo se zásadním nedostatkem volného místa. V druhé polovině 19. století byla situace kritická, což přimělo radu jednat o možnostech vykoupení vojenských objektů, které mimo jiné

¹⁷⁴³ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 98.

¹⁷⁴⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 10–11.

¹⁷⁴⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 706.

¹⁷⁴⁶ L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice* s. 7.

¹⁷⁴⁷ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 414.

¹⁷⁴⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 706; L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice* s. 7.

¹⁷⁴⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 706.

¹⁷⁵⁰ NPÚ Josefov, *Hradec Králové, okr. Hradec Králové. Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebně historického průzkumu 2010*,

starosta Karel Collino osobně tlumočil císaři Františku Josefu I. při jeho návštěvě v Hradci Králové.¹⁷⁵¹ Magistrát byl tedy nucen pravidelně se stěhovat podle potřeb, aby uvolnil prostory jiným institucím.

V roce 1863, krátce před přesunem, byla na domě čp. 124 na Malém náměstí přistavěna hodinová věž v pozdně klasicistní podobě od Františka Dobrkovského.¹⁷⁵² Z. Doubek potřebu stavby věže připisuje obyvatelům Malého náměstí, kteří v této lokalitě neměli žádné hodiny a přehled o čase.¹⁷⁵³ S tím se dá jistě souhlasit, ale nemůžeme opomenout potřebu magistrátu vybudovat vhodné prostory pro svoji reprezentaci, protože hodinová věž byla přirozenou součástí radních domů. Tento zájem jsme mohli sledovat již u staré radnice, kde byla nejdříve vížka s hodinami a ve druhé polovině 18. století byly přistavěny hned dvě hodinové věže.

Při zahájení první porady v Nové radnici v roce 1884 pronesl starosta K. Collino následující řeč: *“Jak víte, velectění pánové, zahájil jsem dnešní schůzi naši v poradní síni nově upraveného domu obecního. Aby dlouho kýžené divadlo v našem městě zbudováno býti mohlo, obětovali jste jeden z nejlepších domů obecních č. 98, přenechali jste tento dům č. 124 a najali jste od spořitelny naši dům vedlejší č. 125 a svolili jste k tomu, aby umístěny v nich byly veškeré úřady a ústavy obecní způsobem slušným. Z důvodu toho vzdávám Vám, velectění pánové, díky nejvřelejší a rovněž vyslovuji stejný dík pánům radním Waldekovi a Köhlerovi za tak ochotné a zdvořilé provedení. Mnohým z vás, velectění pánové, jakož i mně nejsou tyto místnosti neznámy, neb před několika roky úřadovalo se v domě tomto a odbývaly se zde rady slavného zastupitelstva obecního. S radostí vzpomínám dob těchto, neb již tenkrát měl jsem čest předsedati poradám obecním a jsem hrdým na usnešení, která se tenkrát stala.”*¹⁷⁵⁴

Pro účely radnice sloužila tedy tato a sousední budova čp. 125. Prostory zřejmě nebyly nejvhodnější, jak starosta K. Collino připomíná ve spojitosti s domem čp. 98 a s tím, že prostory byly vytvořeny pro úřad vhodným způsobem. Ostatně sdílení budovy můžeme sledovat na plánu uspořádání domů a jednotlivých pater z konce 19. století.

V domě čp. 124 byla v přízemí umístěna zastavárna. V prvním poschodí byla kancelář důchodního, výpravná a místnost pro tajemníka, ve druhém poschodí zasedací síň městského zastupitelstva. Zastavárna byla také v přízemí domu čp. 125, spolu s kanceláří policejního

¹⁷⁵¹ J. PAVLÍK – R. POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, s. 402.

¹⁷⁵² NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebně historický průzkum 1989*, s. 24.

¹⁷⁵³ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 228.

¹⁷⁵⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932*, s. 706–707.

komisaře a bytem pro obecního sluhy. V prvním poschodí měl mít kancelář starosta, vedle kterého byly plánovány pokoje spořitelny, ve druhém poschodí tři pokoje městské rady a technická kancelář.¹⁷⁵⁵ Ve skutečnosti však byly kancelář starosty, tajemníka a zasedací síň městské rady umístěny v prvním poschodí domu čp. 125.¹⁷⁵⁶

Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě žilo celkem devět obyvatel, rodina kancelářského sluhy Josefa Novotného a sluhy v tělocvičně místního sokola Josefa Adamíry.¹⁷⁵⁷ V roce 1900 žilo v domě také devět obyvatel, členů rodin pomocníků Josefa Adamíry a Josefa Růžičky.¹⁷⁵⁸

Ani prostory v domech čp. 124 a čp. 125 však celému obecnímu úřadu nedostačovaly, proto byly postupně přikupovány další objekty. V roce 1909 dům čp. 122 na Kavčím plácku a v roce 1910 dům čp. 123, ve kterých byla umístěna jednotlivá oddělení.¹⁷⁵⁹ Hradecký magistrát sídlil na Malém náměstí a na přilehlém Kavčím plácku až do roku 1935.¹⁷⁶⁰

Obr. č. 72 Nová radnice (čp. 124) na dobové fotografii z počátku 20. století¹⁷⁶¹

¹⁷⁵⁵ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 124. Stavebně historický průzkum 1989*, s. 5–6.

¹⁷⁵⁶ L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice* s. 7.

¹⁷⁵⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 124.

¹⁷⁵⁸ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 124.

¹⁷⁵⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 229.

¹⁷⁶⁰ L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice* s. 7.

¹⁷⁶¹ SOKA HK, *Sbírka fotografií, Malé náměstí*, sign. I–92.

Měšťanský dům čp. 125 (staré čp. 226)

Obr. č. 73 Dům čp. 125 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 125 a se starým čp. 226 je třetím domem ve východní frontě Malého náměstí. Šířka objektu je přibližně 6 metrů. Dvoupatrový dům byl svým průčelím umístěn nikoliv do prostoru Malého náměstí, ale do spojovací uličky mezi náměstím a bývalou Mýtskou bránou. Stavebněhistorické průzkumy objektu, které byly provedeny dva v letech 1989 a 2010, odhalily řadu nejasností ohledně původního rozvržení budovy a jejími nejstaršími dějinami. Není jisté stáří bloku budov ve východní frontě Malého náměstí, především zda byla parcelace ustálena před vytyčením Malého náměstí nebo až v období, které následovalo. Téměř s jistotou je vyřešena východní hranice domu, která podle dispozic sklepů sahá do počátků samotné parcely. Podle jednoho z pilířů v severovýchodní části jižního sklepa usuzujeme, že dochované části budovy pocházejí z období druhé poloviny 15. století. V další etapě byla původní zděná zástavba, možná i dvoupatrová, dostavována ve 2. polovině 15. století nebo v první polovině

16. století.¹⁷⁶² Je jisté, že dům byl pravidelně přestavován, především v důsledku série ničivých požárů.

Nejstarší písemné prameny k domu čp. 125 se podařilo pravděpodobně doložit již od první poloviny 16. století. Nejstarším dohledaným majitelem domu byl **Jan Filipů**. Ten v roce 1535 prodal svůj dům „u Mejské brány“ **Janu Zachystalovi** za sumu 500 kop gr. míš. Jan Zachystal na místě zavalil 100 kop gr. míš., zbývající částku měl platit každoročně na sv. Jiří ve výši 20 kop gr. míš. V následujícím roce máme jistou zmínku o tom, že dům po požáru v roce 1536 podlehl skáze. V roce 1537 totiž nový kupec **Václav Bednařík** koupil od Jana Zachystala nikoliv dům, ale „městiště“ za cenu 100 kop gr. míš., ze kterých zavalil 90 kop gr. míš., zbývající částku má vyplatit při příštím postním jarmarku ve městě. Nový dům mohl být Václavem Bednaříkem obnoven po požáru, protože v zápisu z roku 1537 se v kupní smlouvě píše, že „*téhož léta v pátek na den svatého Klimenta Vaniček Bednařík položil za ten dům Janovi Valšovu 15 kop*“. V následném zápise se ovšem mluví o městišti. Jisté však je, že objekt byl následně po požáru dříve či později obnoven.¹⁷⁶³

Václav Bednařík poté v roce 1543 prodal dům „ve městě u Mejské brány“ novému majiteli **Havlu Hořčíčkovi** a jeho matce **Markétě Hořčíčkové** za 420 kop gr. míš. Závďavek činil 60 kop gr. míš., každoročně mají platit na sv. Jiří 18 kop gr. míš. Museli však vedle toho uhradit další částky, které jim dlužil Václav Bednařík.¹⁷⁶⁴ Peníze skládali až do roku 1558. Další trh domu pochází z roku 1561. Podle zápisu v trhové smlouvě nastal spor o poslední vůli zemřelé Markéty Hořčíčkové, jejími dvěma potomky byli Havel Hořčíčka a Kateřina, manželka Jana Taraby. Přesné znění této závěti známo není, jisté je, že šlo o nějaké blíže nespecifikované dluhy. Havel Hořčíčka se nakonec se svojí sestrou dohodl tak, že svůj dům přenechal jí, **Kateřině Tarabové**, a jejímu manželovi **Janu Tarabovi** za cenu 425 kop gr. míš.¹⁷⁶⁵ Nedlouho po prodeji domu však Kateřina Tarabová zemřela, protože v roce 1565 uzavřel Jan Taraba svatební smlouvu s Markétou, dcerou Vavřince Voříška, kterou uvedl do svého domu.¹⁷⁶⁶ Jan Taraba dům splácel do roku 1574, kdy od Jana Hořčíčky koupil zbývající purkrechtní peníze.¹⁷⁶⁷

¹⁷⁶² NPÚ Josefov, Hradec Králové. *Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebně historického průzkumu 2010*, s. 28.

¹⁷⁶³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 127r.

¹⁷⁶⁴ Tamtéž, fol. 127v.

¹⁷⁶⁵ Tamtéž, fol. 128v.

¹⁷⁶⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. B2v.

¹⁷⁶⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1532–1583*, fol. 129r.

Následující trhov^á smlouva se nedochovala, Jan Taraba je však jako majitel domu uveden^ý v roce 1587 a 1589. Další smlouva pochází až z roku 1620. Dům tehdy měl ve vlastnictví radní **Pavel Jakub Čáslavský**. Od něho dům „od starodávna Tarabovský vedle domu dobré paměti Anežky Zvonařky z jedné a pana Tomáše Moravce ze strany druhé“ prodal **Samuelu Davidovi** za cenu 1600 kop gr. míš. Samuel David na místě zaval 400 kop gr. míš., splátka měla následně činit 40 kop gr. míš ročně.¹⁷⁶⁸ Cena domu se za vlastnictví Jana Taraby a Pavla Jakuba Čáslavského mnohonásobně zvýšila, proto patrně do doby od roku 1561 sahá renesanční přestavba objektu, spojená s přístavbou druhého podlaží.¹⁷⁶⁹ S příchodem třicetileté války se však poměry ve městě zkomplikovaly a Samuel David nebyl schopen splátky na domě splácet. Patrně se do domu ani nenastěhoval nebo v něm alespoň řadu let nežil. Dům tak nadále užíval městský rychtář Pavel Jakub Čáslavský. V roce 1623 předstoupil před radu a řekl, že „poněvadž domu tohoto, nemaje odkud a nač, škod v něm od lidu vojenského zdělanejch k nápravě přivísti, k tomu ani odkud nedodalého závdavku a zasedlých peněz [...] držeti nemíní a nemůže“.¹⁷⁷⁰ Ze zápisu sledujeme, že již v roce 1623 byl dům od vojáků velmi poškozený. Pavel Jakub Čáslavský nedlouho poté obratem prodává dům „zde v městě Hradci nad Labem, jenž od starodávna Tarabovský slove, vedle domu Znovařovského z jedné a Tomáše Moravce ležící ze strany druhé“ mečíři **Jiřímu Rejmonovi** za cenu 600 kop gr. míš. Pavel Jakub Čáslavský si zřejmě kupce vybíral, protože Jiří Rejmon složil celou částku na místě v hotovosti.¹⁷⁷¹ Změna poměrů v zemi a uzákonění katolického víry jako jediného povoleného náboženství se dotkla Pavla Čáslavského, který je následně zmiňován se svou manželkou Ludmilu mezi exulanty, kteří museli Hradec opustit. Ve druhé čtvrti na Velkém náměstí vlastnil ještě jiný dům, který po jeho odchodu zůstal opuštěný.¹⁷⁷²

Po celou třicetiletou válku dům dále pustnul. Datum sepsání další trhov^é smlouvy neznáme, dům byl však nadále spravován mečíři. Po skončení třicetileté války je v příznávací fasi k berní rule z roku 1653 jako majitel domu zapsaný mečíř **Ondřej Hoffman**, který vlastní na předměstí chalupu se stodolou a několik pozemků.¹⁷⁷³ Dům pravděpodobně postihly dva

¹⁷⁶⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhov^á kniha 1617–1682*, fol. C14v.

¹⁷⁶⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové. Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebně historického průzkumu 2010*, s. 28.

¹⁷⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhov^á kniha 1617–1682*, fol. C15r.

¹⁷⁷¹ Tamtéž, fol. E15v.

¹⁷⁷² F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 146, 191.

¹⁷⁷³ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 21v–22r.

požáry, v letech 1658 a 1663, po kterých musela být provedena rekonstrukce.¹⁷⁷⁴ V roce 1675 sepisuje Ondřej Hoffman poslední vůli. Po smrti si přeje být pohřbený v kostele sv. Pavla na Střezině před oltářem sv. Ondřeje. Své manželce **Anně Hoffmanové** odkázal dům s nábytkem, stodolu na Střezině s kouskem zahrady a část role s paloukem.¹⁷⁷⁵ Cena domu v poslední vůli zapsaná není. Po smrti manžela Ondřeje se Anna Hoffmanová podruhé provdala za Jana Trísku. V roce 1684 v těžké nemoci sepsala poslední vůli, ve které odkázala dům svému manželovi **Janu Trískovi** a dceři **Magdaléně Hoffmanové**.¹⁷⁷⁶ Po její smrti došlo v roce 1685 k vyrovnání mezi poručníky Magdalény Hoffmanové a otčímem Janem Trískou. Dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle domu pí. Ludmily Brentanové a p. Pavla Loskota blíž brány slove Mejtské ležící*“, oceněný na 600 zl. rýn., se ujal v době nezletilosti její otčím Jan Tríska.¹⁷⁷⁷ V roce 1689 se Magdalena provdala za Václava Cejpa z Peclínovce, člena již mnohokrát zmiňované významné erbovní rodiny.

Spolu s manželem již jako Magdalena Cejpová svůj dům „*na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města tohoto Hoffmanovský řečený, mezi domy pana Václava Kožky a paní Kateřiny Loskotové oboustranně ležící*“, prodala příbuzným svého manžela radnímu **Jindřichu Cejnovi z Peclínovce** a jeho manželce **Ludmile Cejnové**. Cena byla stanovena na 700 zl. rýn.¹⁷⁷⁸ Dům následně oba manželé vlastnili do své smrti. Nejprve v roce 1711 zemřela Ludmila Cejpová, v roce 1715 ji následoval manžel Jindřich Cejp.¹⁷⁷⁹ Majetku se po rodičích ujal syn **Filip Cejp**. Ten je jako majitel domu prostřední kvality zapsán v šacuňku domů k tereziánskému katastru z roku 1727. Vedle domu na náměstí vlastnil domek s kovárnou na Mýtském předměstí.¹⁷⁸⁰ Filip Cejp byl majitelem domu také v roce 1752, jak je zapsáno v podkladech pro tereziánský katastr¹⁷⁸¹, a to až do své smrti v roce 1759. Dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle domu Mykšíčkovského a sladovny panské oboustranně ležící*“ v ceně 1000 zl. rýn. připadl synovi **Filipu Cejnovi**, na čemž se dohodl se svým bratrem Joscionem Cejmem, členem benediktýnského řádu.¹⁷⁸² Syn Filip Cejp si objekt ponechal pouze necelé dva roky a v roce

¹⁷⁷⁴ NPÚ Josefov, Hradec Králové. *Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebně historického průzkumu 2010*, s. 29.

¹⁷⁷⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. F3r.

¹⁷⁷⁶ Tamtéž, fol. M21r.

¹⁷⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. F1.

¹⁷⁷⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, D15v.

¹⁷⁷⁹ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1700–1714*, sign. 51–4, fol. 306r; SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1715–1733*, sign. 51–5, fol. 340v.

¹⁷⁸⁰ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁷⁸¹ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁷⁸² SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, H12.

1761 dům „ve čtvrté čtvrti města blíž Mejstské brány“ prodal ve veřejné dražbě cechmistrovi cechu barvířského **Janu Valešovi** a **Alžbětě Valešové** v ceně 1100 zl. rýn., aby zaplatil dluhy, které na domě byly.¹⁷⁸³ Nedlouho poté postihl Hradec ničivý požár. Zda a jak poškodil také dům čp. 125, není známo. V roce 1763 však manželé Valešovi zakoupili od sousedů z domu čp. 126, dědiců Mykšíčkových kus dvorce o velikosti 30 loktů k městské zdi, 5,5 lokte délky a šířky u městské zdi 2,5 lokte.¹⁷⁸⁴ Následně však bylo provedeno přeměření za účasti komise, dle kterého byla délka upravena na 25,5 lokte, šířka 4,5 lokte a šířka při městské zdi na 5,5 lokte.¹⁷⁸⁵

V roce 1771 umírá Jan Valeš a polovinu domu „podle Josefa Vosky z jedné a panské sladovny neb prv bývalého domu Kožkovského z druhé strany se nacházející“ po zemřelém otci přebírá **František Valeš**, obecní radní. Cena domu je vyčíslena na 1200 zl. rýn.¹⁷⁸⁶ Alžběta Valešová zemřela v roce 1788 a po její smrti se její majetek ve výši 4091 zl. rýn. dělil. Obsahoval předně dům „ve čtvrté čtvrti města sub No. Conscriptionum 226“ v ceně 1500 zl. spolu s barvířským právem, několika pozemky, paloukem, loukou a dvorským stavením na Slezském předměstí, jak bylo předměstí nově uvedeno. Zbývající poloviny domu se ujal také František Valeš. Ten si následně nechal vyhotovit odhad svého domu za přítomnosti komise. Zděné části domu, odhadnuté zednickým mistrem Josefem Runkasem, byly vyčísleny na 2925 zl. a 35 kr. Dle popisu byly v domě dva povrchové sklepy, jeden hlubší sklep, přízemí, první patro se dvěma pokoji, kuchyní a komorou a druhé patro s jedním pokojem, kuchyní a komorou. Tesařské práce, odhadnuté mistrem tesařským Václavem Kroupou, činily 947 zl. a 5 kr. Dřevěné prvky tvořily dveře, podlahy, stropy a střecha, dále barvířská plátna na sušení a barvířský mandl. Celková cena domu byla odhadnuta na 3872 zl. a 40 kr.¹⁷⁸⁷ Tento celkový odhad, zaokrouhlený na 3800 zl. rýn., poté nechal zapsat do své závěti u položky svého domu „ve čtvrté čtvrti“, k němuž náleželo také právo barvířské ve výši 400 zl.¹⁷⁸⁸ Součástí závěti jsou také značné dluhy.

František Valeš nakonec nedokázal své dluhy splácet, a proto byla v roce 1804 na dům vydána exekuce a musel být prodán ve veřejné dražbě. Dům spolu s barvířskou dílnou

¹⁷⁸³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1757–1761*, J24.

¹⁷⁸⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, F24.

¹⁷⁸⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 120.

¹⁷⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1770–1777*, P16.

¹⁷⁸⁷ NPÚ Josefův, *Hradec Králové. Měšťanský dům čp. 125. Stavebněhistorický průzkum 1989*, sign. SHP HK 90, s. 4.

¹⁷⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, H1.

a barvířským právem nakonec koupil za cenu 2662 zl. nový majitel **Jan Svída**.¹⁷⁸⁹ V době, kdy dům vlastnil Jan Svída, byl v roce 1814 sepsán první soupis duší v Hradci Králové. Podle něho v domě žilo deset obyvatel, včetně rodiny Jana Svídy a dalších dvou rodin.¹⁷⁹⁰ O rok později, v roce 1815, bydlelo v domě 12 obyvatel, rodina Svídova spolu s jedním studentem a další dvě rodiny.¹⁷⁹¹ Podobně v roce 1820 bylo v budově napočítáno 12 osob včetně rodiny Jana Svídy.¹⁷⁹² V tomto období byl dům klasicistně přestavěn a zásadně rozšířen.¹⁷⁹³ Ve stavebněhistorickém průzkumu je uvedeno, že přestavba mohla být provedena i po roce 1840. Zřejmě byl dům ale přestavěn po roce 1836, kdy Malé náměstí zasáhl silný požár, který poškodil také dům čp. 124 a sladovnu.¹⁷⁹⁴ Rozhodně však byl objekt rekonstruován před rokem 1842, protože v posledním soupisu duší pro Hradec Králové bylo v domě napočítáno 18 obyvatel, bydlících v celkem sedmi bytech.¹⁷⁹⁵ Oproti předchozím počtům nájemníků sledujeme rozšíření obytné plochy.

Po smrti Jana Svídy v roce 1835 dům zdědily děti **Jan Svída**, **Terezie Greischitzová**, rozená Svídová, a **František Svída**.¹⁷⁹⁶ Dům byl však značně zadlužený a potomci nemohli dále dům udržet. Proto byl v exekčním řízení v roce 1844 dán do licitačního prodeje, ve kterém dům získala sestra Terezie Greischitzová, která dům nakonec obratem znovu prodala za cenu 3800 zl. konvenční měny **Františku Gottlandovi**.¹⁷⁹⁷ V témže roce 1844 však ještě odprodala část dvorku mezi domem čp. 125 a čp. 126 o délce dvora a šířce 1,5 lokte.¹⁷⁹⁸ Avšak ani nový majitel nedokázal dům udržet po delší dobu a z důvodu značných dluhů, které na domě zůstávaly, byl dům dán do exekuce a prodán ve veřejné dražbě. Majitelem domu se stal **František Schreiter**, doktor medicíny a chirurgie a také městský fyzik, který za dům zaplatil 1670 zl. konvenční měny.¹⁷⁹⁹ František Schreiter je jako majitel domu uvedený na plánu Hradce Králové z roku 1864.¹⁸⁰⁰ Patrně v době, kdy byl majitelem, proběhla rozsáhlá přestavba domu, při které byla vyřešena fasáda, určena dispozice horních podlaží, postavenou schodiště

¹⁷⁸⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806*, E10.

¹⁷⁹⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 34–35.

¹⁷⁹¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 39.

¹⁷⁹² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 38.

¹⁷⁹³ NPÚ Josefov, *Hradec Králové. Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebně historického průzkumu 2010*, s. 29.

¹⁷⁹⁴ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

¹⁷⁹⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 98.

¹⁷⁹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1835–1842*, K18.

¹⁷⁹⁷ Tamtéž, M8.

¹⁷⁹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1846–1847*, K7.

¹⁷⁹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, H3.

¹⁸⁰⁰ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

a vytvořena stávající klenba přízemí.¹⁸⁰¹ V téže roce František Schreiter dům prodal manželům **Josefu** a **Marii Mayerovým**, tentokrát již za cenu 10 000 zl.¹⁸⁰² Cena tak odpovídala stavu po výrazné přestavbě domu. Manželé Mayerovi jsou uvedeni jako majitelé domu v soupisu domů právního měšťanstva z roku 1876.¹⁸⁰³

V roce 1884 se majitelem domu stala městská spořitelna.¹⁸⁰⁴ Později dům, jak bylo zmíněno v dějinách k domu čp. 124, pronajímala obec a měla zde své kanceláře.¹⁸⁰⁵ Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě bydlelo celkem deset osob ve dvou bytech, rodina úředníka Eduarda Troníčka a městského obecního strážníka Františka Valáška.¹⁸⁰⁶ O deset let později v roce 1900 pak pouze sedmičlenná rodina městského sluhy Josefa Novotného v zadním domě.¹⁸⁰⁷ Město přední dům využívalo pro své kanceláře až do roku 1935.¹⁸⁰⁸

¹⁸⁰¹ NPÚ Josefov, Hradec Králové. *Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebně historického průzkumu 2010*, s. 29.

¹⁸⁰² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1849–1875*, H3.

¹⁸⁰³ SOKA HK, HK-PM, *Právní domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹⁸⁰⁴ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílů*, kn. č. 10, s. 103.

¹⁸⁰⁵ L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice* s. 7.

¹⁸⁰⁶ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 125.

¹⁸⁰⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 125.

¹⁸⁰⁸ L. DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice* s. 7.

Měšťanský dům čp. 126 (staré čp. 227) – staré divadlo U Zlatého orla

Obr. č. 74 Dům čp. 126 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 126 a se starým čp. 227 je posledním domem ve východní frontě Malého náměstí, situovaný v těsné blízkosti zaniklé Mýtské (Slezské) brány. Dnes dvoupatrový dům prošel spolu s dalšími domy na východní straně Malého náměstí složitým stavebním a parcelačním vývojem. Podle stavebněhistorického průzkumu z roku 1995 lze u domu uvažovat s již středověkou parcelou, která byla na východní straně ohraničena městskou hradbou a severní věží Mýtské brány. Z původního středověkého domu se dochoval pouze sklep při nároží.¹⁸⁰⁹ Budova byla po požáru v roce 1536, který jak je již známo, zasáhl patrně celé Malé náměstí, vystavěna v pozdně gotické podobě. Tento dům s trojdílnou dispozicí byl následně ve druhé polovině 16. století přestavěn v renesančním slohu.¹⁸¹⁰ Připomeňme, že dnes

¹⁸⁰⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 126. Stavebněhistorický průzkum*, sign. SHP HK 122, s. 1.

¹⁸¹⁰ E. SEIFERTO VÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 45–46.

je oficiálně dům součástí Mýtské ulice, přestože historicky byl úzce s Malým náměstím svázaný a stojí přímo naproti domu čp. 2.

Nejstarší dějiny domu se v dochovaných písemných pramenech dají s jistotou doložit teprve od druhé poloviny 16. století. Přesto by s objektem s velkou pravděpodobností mohly souviset dvě tržební smlouvy z 30. let 16. století. V nich se uvádí, že předměřický mlynář **Vavřinec** v roce 1533 zakoupil dům „u Mejské brány“ od **Doroty Michálové** za cenu 700 kop gr. míš. V roce 1534, tedy rok po první smlouvě, došlo k další výměně nemovitostí. Vavřinec mlynář předal svůj dům „u Mejské brány“ **Mikuláši**, svinarskému mlynáři, který naopak předal svůj mlýn Vavřincovi. Cena domu byla určena na stejných 700 kop gr. míš.¹⁸¹¹ Poslední zápis ke splácení domu se pak datuje do roku 1539. Jediným vodítkem, které tento dům spojuje s objektem čp. 126, je sousedství s Mýtskou branou, proto je potřeba starší dějiny domu přenechat případným pozdějším výzkumům.

Jistý je teprve majitel domu **Pavel Hlaholík**. Od něho v roce 1589 zakoupil dům „v městě podle domu Jana Taraby z jedné strany a podle brány, jenž slove Mejská, ze strany druhé“ za cenu 1600 kop gr. míš. **Jiří Černohorský**, jinak řečený Toboláč, s manželkou **Annou Černohorskou**. Manželé zavdali na místě 600 kop gr. míš., splátka pak činila 40 kop gr. míš. každoročně na sv. Matěje.¹⁸¹² Vzhledem k vysoké ceně objektu můžeme konstatovat, že již v této době prošel renesanční přestavbou. Jiří Černohorský dům prodal o tři roky později, v roce 1592. Noví majitelé manželé **Jan a Eva Klimešovi** dům „mezi domy Jana Taraby z jedné a branou, jenž Mejská slove, ze strany druhé“ prodali za cenu 1600 kop gr. míš. Manželé Klimešovi zavdali na místě 400 kop gr. míš.¹⁸¹³ Pod tržební smlouvou jsou poznámky o pravidelném placení splátek, které pokračují až do splacení domu v roce 1609. Následující tržební smlouvy se nedochovaly, podle zápisů z tržebních smluv pro sousední dům čp. 125 však víme, že nejpozději před rokem 1620 dům zakoupil nový majitel **Tomáš Moravec**. Ten je zmiňován jako majitel domu v roce 1620 a 1623.¹⁸¹⁴ Další dějiny objektu v období třicetileté války nejsou známy. Dům byl ve válečných letech stejně jako další budovy ve městě vyrabován a chátral. Později se vrátil zpět do vlastnictví rodiny Klimšovy.

¹⁸¹¹ SOKA HK, HK-AM, *Tržební kniha 1532–1583*, fol. 63v.

¹⁸¹² SOKA HK, HK-AM, *Tržební kniha 1588–1602*, fol. A8r.

¹⁸¹³ Tamtéž, fol. D13r.

¹⁸¹⁴ SOKA HK, HK-AM, *Tržební kniha 1617–1682*, fol. C15r, E15v.

Dle soupisu poddaných podle víry z roku 1651 v domě „*po nebožtíku Klimšovi*“ žil sirotek, dcera Kateřina Klimšová.¹⁸¹⁵ Jako další majitel domu čp. 126 je znám koželuh **Pavel Loskot**, zapsaný v roce 1653 v přiznávací fasi k berní rule. Kromě domu na Malém náměstí vlastnil také chalupu na předměstí.¹⁸¹⁶ Svatební smlouva Pavla Loskota se nedochovala, přesto lze podle souvislostí usuzovat, že si Pavel Loskot vzal za manželku právě Kateřinu Klimšovou, díky čemuž se stal majitelem domu. Po roce 1685, bez přesného určení, Pavel Loskot zemřel a dům nadále spravovala vdova **Kateřina Loskotová**. Prvně je jako majitelka domu zmiňována v trhově smlouvě pro sousední dům čp. 125 z roku 1699.¹⁸¹⁷ Vdova Kateřina byla majitelkou do roku 1702, kdy proběhlo vyrovnání mezi dědici Pavla Loskota, to se kromě vdovy Kateřiny týkalo také dětí Františka Loskota, chotětovského faráře, Jana Loskota, častolovického faráře, Václava Loskota, Adama Loskota a Doroty Chybové. V témže roce 1702 postoupila kvůli vysokému věku dům „*ve čtvrté čtvrti tohoto [...] vedle domu [...] Jindřicha Cejpa z Peclínovce, měštěná a spoluradního, z jedné a branou městskou slove Mejtskou ze strany druhé*“ synovi **Václavu Loskotovi** a jeho manželce **Alžbětě Loskotové** v ceně 500 zl. rýn. Své sourozence pak musel rovným dílem vyplatit.¹⁸¹⁸ Víme, že ještě v roce 1702 byl dům v hodnotě 500 zl., což byla pro objekty ve stejné době nižší cena. Patrně v době, kdy dům vlastnil Pavel Loskot s manželkou, byly spojeny objekty tvořící pozdější dům, totiž přední dvoupatrový a zadní přízemní.¹⁸¹⁹

Dům byl v držení Václava Loskota s manželkou po téměř celou první polovinu 18. století. Jako majitel je uveden v šacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727, ve kterém je zmíněn jako majitel domu prostřední kvality.¹⁸²⁰ Teprve v roce 1743 od Václava Loskota zakoupili dům „*ležící zde v městě Hradci ve čtvrté čtvrti u Mejtské brány vedle domu pana Filipa Cejpa až k městské zdi docházející*“ manželé **Josef a Magdalena Mykšíčkovi** za cenu 700 zl. rýn. Částku složili manželé na místě v hotovosti.¹⁸²¹ Josef Mykšíček je uveden jako majitel domu v podkladech pro tereziánský katastr z roku 1752.¹⁸²² Velkou pohromou nejen pro dům, ale také pro rodinu Mykšíčkových se stal požár z roku 1762, který zasáhl také

¹⁸¹⁵ L. MATUŠÍKOVÁ, *Soupis poddaných podle víry z roku 1651: Hradecko - Bydžovsko*, s. 372.

¹⁸¹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 21v–22r.

¹⁸¹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. D15v.

¹⁸¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1679–1698*, fol. D3.

¹⁸¹⁹ E. SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 46.

¹⁸²⁰ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁸²¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, A1.

¹⁸²² NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

dům čp. 126. Vyhořela střecha domu a patrně také strop druhého patra.¹⁸²³ Rodina, kterou zastupovali již dědicové po zemřelém Josefu Mykšíčkovi, se dostala do velkých finančních těžkostí, které demonstruje prodej kousku dvora za cenu 50 zl. rýn., jenž je podrobně popsán v předchozí kapitole. Rozsah dvorku byl stanoven původně jinak, než jaká byla skutečnost, což vedlo ke sporům majitelů domu čp. 125 a čp. 126. Bylo však rozhodnuto, že dvorek zůstane nadále ve vlastnictví rodiny Valešů z čp. 125. Zadlužení dědicové Josefa Mykšíčka byli nakonec nuceni celou nemovitost prodat. Noví majitelé manželé **František a Barbora Královi** koupili dům „vedle domu pana Valeše z jedné a brány Mejské z druhé strany ve čtvrté čtvrti města“ za cenu 525 zl. rýn., kterou zaplatili na místě v hotovosti.¹⁸²⁴ Podle ceny se zdá, že oprava domu po požáru nebyla plně dokončena.

František Král však zemřel nedlouho po koupi domu v roce 1771 a ještě v témže roce došlo k vyrovnání mezi jeho potomky. Hlavní položka dědictví, dům „varní ve čtvrté čtvrti“, oceněný na 1200 zl. rýn., připadl dceři **Kateřině Voskové**. Ostatní sourozence následně musela Kateřina Vosková vyplatit.¹⁸²⁵ O dva roky později, v roce 1773, se rozhořel spor mezi manželi Voskovskými a městem o kus dvora mezi domem a severní věží Mýtské (Slezské) brány. Členem vyšetřovací komise byl zedník Václav Runkas a zástupci města František Švenda (otec autora dějiny města Františka de Paula Švendy), Jan Josef Žďárský a Jan Topinka. Obec tvrdila, že se jedná o obecní pozemek, naopak manželé Voskovští oponovali, že je dvoreček podle trhových smluv součástí domu čp. 126. Manželé si povolali ke svědectví také potomky manželů Mykšíčkových. Komise následně rozhodla, že se má dvorek přehradit na místě, kam kdysi směřovala dřevěná kůlna, a postavit zde plot oddělující pozemek domu od obecního pozemku, kterým má být zachován přístup ke dveřím do věže.¹⁸²⁶ Podle soupisu domů a jejich využití pro vojenské potřeby mohl být v domě umístěn vojenský sklad.¹⁸²⁷ V období druhé poloviny 18. století byl v domě otevřen hostinec.¹⁸²⁸

Po smrti Kateřiny Voskové v roce 1784 přešlo dědictví domu, oceněného na 1200 zl. rýn. na její dceru **Annu Šifnerovou**. Ta měla povinnost šatit a živit svého otce Josefa Vosku.¹⁸²⁹ Anna Šifnerová se svým manželem **Aloisem Šifnerem** dům spravovali do roku 1793. V témže

¹⁸²³ E. SEIFERTO VÁ RACKOVÁ – J. SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, s. 46.

¹⁸²⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, G17.

¹⁸²⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1760–1772*, J10.

¹⁸²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1703–1773*, 220.

¹⁸²⁷ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁸²⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 275.

¹⁸²⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, O15.

roce prodali dům „*varní sub N. Con. 227 vedle domu p. Františka Valeše a Slezské brány z dvou stran stojící*“ manželům **Josefu a Josefě Jeřábkovým** v ceně 1400 zl. rýn. Manželé na místě zaplatili v hotovosti polovinu ceny, totiž 700 zl. rýn., zbývající částku se zavázali splácet.¹⁸³⁰ V době, kdy dům vlastnili manželé Jeřábkovi, byla zde umístěna stálá scéna hradeckého divadla. Ta bylo zřízeno protokolem ze dne 24. května 1798. Ve smlouvě je stanoveno několik závazných bodů. Divadlo bylo zřízeno ze sbírky, při které se vybralo 175 zl. a 2 kr. Především mělo být divadlo do budoucna součástí domu manželů Jeřábkových spolu s jevištěm a lóží. V této době se začal dům nazývat U Zlatého orla (Beim Goldenen Adler). Měl zde být šatna, užívaná jak herci místního divadla, tak kočovnými společnostmi, nebo jako místo občerstvení při bálech.¹⁸³¹ Manželé Jeřábkovi přesto objekt prodali nedlouho poté v roce 1799. Noví majitelé manželé **František a Antonie Rittigovi** koupili dům „*sub Nro. Conscrip. 227*“ za cenu 2450 zl. rýn.¹⁸³² Manželé Rittigovi si po nastěhování nechali svůj nový dům úředně ocenit. Členem komise byl zednický mistr Jan Gerstner a truhlářský mistr Václav Kroupa. Ze zděných částí Josef Gerstner prošel a ocenil nejprve tři klenuté stropy a jeden hlubší, tzv. loch, za 860 zl. Dále následovala zeď u stájí za 240 zl., zeď u divadla za 960 zl., přízemní byt s kuchyní a spíží za 660 zl., zdi v prvním patře za 850 zl. a ve druhém patře za 760 zl. Z tesařských prvků dveře, podlahy, stropy, schody, půdu, krov a dřevěné konstrukce v domě i v divadle za 1750 zl. Spolu s várečným právem za 500 zl. byla cena domu úředně stanovena na 6005 zl.¹⁸³³ V následujícím roce 1801 byla provedena stavební úprava zadního domu, která směřovala směrem k šancovní zdi.¹⁸³⁴

V roce 1803 manželé Rittigovi dům prodali. Nový majitel **Antonín Gutchäs** zakoupil dům se starým čp. 227 za sumu 10 000 zl. O rok dříve bylo přitom ocenění bez stavební úpravy zadní budovy pouze na 6000 zl., což znamená, že nárůst ceny nebyl dán jen stavební úpravou, ale také dobovou inflací.¹⁸³⁵ V následujícím roce si totiž majitel nechal dům znovu ocenit, cena však spolu s várečným právem činila již 11586 zl.¹⁸³⁶ Od Antonína Gutchäse zakoupil v roce 1806 dům „*sub No. Cons. 126*“ nový majitel **Benedikt Císař**. Cena domu však byla nižší než v předchozím případě, a to 7950 zl. Trhová smlouva byla zaknihována až v roce 1820.¹⁸³⁷ Ve

¹⁸³⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1787–1794*, X10.

¹⁸³¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1794–1801*, J22.

¹⁸³² Tamtéž, L22.

¹⁸³³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 257.

¹⁸³⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1800–1852*, fol. 11.

¹⁸³⁵ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806*, D19.

¹⁸³⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1800–1852*, fol. 32.

¹⁸³⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, P19.

vlastnictví Benedikta Císaře dům zůstal po delší dobu, přestože on sám s rodinou v domě nebydlel. V roce 1814 žilo podle soupisu duší v domě celkem osm obyvatel, z nichž byli čtyři studenti.¹⁸³⁸ V roce 1815 zde bylo již pouze šest obyvatel, z nichž studenti byli celkem tři.¹⁸³⁹ Podle soupisu duší z roku 1820 v domě žilo devět obyvatel ve dvou rodinách, studenti v domě již nebydleli.¹⁸⁴⁰

Po smrti Benedikta Císaře došlo k vyrovnání mezi jeho dětmi. Dům připadl dceři **Marii Císařové** z Třebechovic, se kterou se na předání domluvil její bratr kněz Jan Otta Císař. Cena byla vyčíslena na 3000 zl. vídeňské měny.¹⁸⁴¹ Marie Císařová dům ale obratem prodala. Noví kupci manželé **Jan a Anna Žlutičtí** dali společně za dům 2840 zl. konvenční měny.¹⁸⁴² Ti dům vlastnili dalších pět let do roku 1835. Dům „*várečný pod N. 126 K Zlatému orlu nazývaný*“ koupili manželé **Josef a Marie Černikovští**, kteří za něho zaplatili 3200 zl. konvenční měny.¹⁸⁴³ Jen o rok později, v roce 1836, vypukl na Malém náměstí požár, který poškodil dům čp. 124 spolu se sladovnou. Lze usuzovat, že opodál stojící dům čp. 126 byl ohněm také zasažen.¹⁸⁴⁴ V následujících letech byl dům obydlen pouze minimálně. V roce 1842 je v soupisu duší v domě zaznamenáno pouhých osm obyvatel ve třech bytech. Majitelé ani tehdy v domě nebydleli.¹⁸⁴⁵ Po smrti otce Josefa Černikovského v roce 1847 se majitelkou domu stala dcera **Kateřina Grinichová**.¹⁸⁴⁶ Krátce poté se v nezjištěném roce stal majitelem domu **Vojtěch Riedl**.

V roce 1863 se podílu na domu ujala **Marie Patschová**.¹⁸⁴⁷ Tehdy v domě stále sídlilo hradecké divadlo. Během 70. a 80. let probíhala celá řada jednání ohledně úprav interiérů divadla. Přesto se nadále stav budovy a celého divadla zhoršoval. Majetek se totiž začal postupně rozpadat do několika podílů, které se průběžně měnili po celou druhou polovinu 19. století až do první poloviny 20. století. J. V. Tolman uvádí, že majitelům šlo tehdy pouze o zisky a nikoliv o vlastní objekt, do kterého nechtěli žádným způsobem investovat.¹⁸⁴⁸ Veškeré požadavky na změny funkčnosti budovy a divadla nebyly patrně vinou nedostatku zájmu

¹⁸³⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 35.

¹⁸³⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 39.

¹⁸⁴⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 38.

¹⁸⁴¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1829–1834*, C13.

¹⁸⁴² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1828–1833*, G17.

¹⁸⁴³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837*, J16.

¹⁸⁴⁴ SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

¹⁸⁴⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 101.

¹⁸⁴⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837*, J16.

¹⁸⁴⁷ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 104.

¹⁸⁴⁸ J. V. TOLMAN, *Hrst vzpomínek na Starý Hradec Králové*, s. 93.

majitelů domu realizovány. V roce 1881 bylo divadlo v domě U Zlatého orla zrušeno. Divadelní představení se příležitostně v domě hrála i poté, co zde bylo divadlo zrušeno a přestěhovalo se do nové budovy.¹⁸⁴⁹ V roce 1883 narostly podíly o další čtyři podílníky: **Klárů Projsovou, Augustu Malou, Josefa Štolbu a Annu Vaníčkovou**. V roce 1886 se přidaly další tři podíly **Karla Patsche, Marie Patschové a Adolfa Patsche**.¹⁸⁵⁰ Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě žilo již 26 obyvatel. Obyvatelé bydleli v pěti bytových jednotkách. Z početných potomků a majitelů však v domě nežil nikdo, pouze je jako správce domu uveden **Čeněk Malý**, manžel podílnice Augusty Malé.¹⁸⁵¹ Ten následně v roce 1891 nahradil v podílu Marii Patschovou mladší. Hned příští rok došlo k dalším úpravám podílů na domě. Místo Karla Patsche se ho ujala **Růžena Špalková**, ostatní podíly přebrali Karel Patsch, **Josef Patsch, Kamila Patschová** a Marie Patschová mladší, všichni s 1/20 podílem. Následně podíly přešly na další potomky, a to v roce 1894, 1896, 1898, 1900, 1901 a 1910.¹⁸⁵² Jmenovat změny a proměny ve vlastnictví by bylo značně nepřehledné. Proto lze obecněji konstatovat, že dům skutečně přecházel mezi jednotlivými dědici, kteří evidentně neměli o dům větší zájem než majetkový. Reflektuje to i stav obyvatel domu, kdy z početných majitelů osobně v domě nežil ani jeden z nich. V roce 1900 totiž v domě žilo 28 obyvatel v šesti bytech, opět bez přítomnosti kohokoliv z právoplatných majitelů domu.¹⁸⁵³

Budova jako taková však postupně chátrala, což se ještě více projevilo po druhé světové válce přechodem pod bytový podnik.¹⁸⁵⁴ Divadelní sál byl nadále využíván jako divadelní scéna s názvem Beseda, která dodnes zůstává jednou ze scén Klicperova divadla.

¹⁸⁴⁹ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 126. Stavebněhistorický průzkum*, s. 13–15.

¹⁸⁵⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 104.

¹⁸⁵¹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 126.

¹⁸⁵² SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 104.

¹⁸⁵³ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 126.

¹⁸⁵⁴ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 126. Stavebněhistorický průzkum*, s. 16–18.

4.5 Západní fronta Malého náměstí (od domu čp. 127 k domu čp. 129)

Obr. č. 75 Severozápadní část Malého náměstí s domy čp. 127 a čp. 128 na přelomu 19. a 20. století
(upravil P. Bártík)¹⁸⁵⁵

Obr. č. 76 Jihozápadní část Malého náměstí s domy čp. 128 a čp. 129 na počátku 20. století
(upravil P. Bártík)¹⁸⁵⁶

¹⁸⁵⁵ SOKA HK, Sbíрка fotografií, *Malé náměstí*, sign. I–92.

¹⁸⁵⁶ SOKA HK, Sbíрка fotografií, *Malé náměstí*, sign. I–92.

Měšťanský dům čp. 127 (staré čp. 136) – Cejpův palác

Obr. č. 77 Dům čp. 127 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Rohový dům s novým čp. 127 a se starým čp. 136 je prvním domem v západní frontě Malého náměstí, situovaný v jeho severozápadním nároží. Šířka přední části objektu, která směřuje do Malého náměstí, činí přibližně 13 metrů. Dějiny dvoupodlažního paláce, jedné z největších budov v hradeckém intravilánu, sahají patrně do první poloviny 14. století. Jednalo se tehdy o dřevěnou, částečně zahloubenou stavbu. Později přibyla i zděná část dnešního severního traktu. Dřevěný, částečně obezděný dům patrně několikrát vyhořel během některého z požárů v 15. století. Dům se následně rozšiřoval o další části, jdoucí od původní parcely situované na dnešním nároží, a to jak dále na západ, tak i na jih od parcely. Jižní trakt domu, ačkoliv široký 5 metrů, byl dříve zřejmě průjezdem do dvora a nejednalo se tak o samostatně

stojící objekt. K tomuto rozšíření pak došlo pravděpodobně v období druhé poloviny 15. století nebo na počátku 16. století.¹⁸⁵⁷

Do první poloviny 16. století spadají první písemné zmínky o objektu. První trhov^á smlouva, která se týká domu čp. 127, je zároveň vůbec nejstarší dochovanou trhov^{ou} smlouvou z celých hradeckých dějin. Jedná se o zápis koupě domu z roku 1532. Prvním uvedeným majitelem byl jakýsi **Machek**, protože je dům označený jako **Machkovský**. V době prodeje však byl dům v majetku obce. Ta dům koupila, jak praví smlouva, od kněze **Jana**, Machkova syna, aby prodejem pokryl nějaké dluhy. Obec dům „*Machkovský na Koňském trhu*“ následně prodala novému majiteli kožešníkov^í **Petru Cejpovi** ze Dvora. Cena domu byla 800 kop gr. míš., což vzhledem k budoucí velikosti parcely je spíše podprůměrná cena pro dům na jednom ze dvou hlavních veřejných prostranství. Petr Cejp na místě zavdal 150 kop gr. míš., zbývající částku měl uhradit při každoročních splátkách ve výši 30 kop gr. míš. vždy na sv. Havla.¹⁸⁵⁸ Zápis je zajímavý též z toho důvodu, že se v něm poprvé setkáváme se zakladatelem rodu Cejpů z Peclínovce, jednoho z předních měšťanských rodů 16. a 17. století.

O tom, zda dům zasáhl požár v roce 1536, se prameny nezmiňují, je to však vzhledem k jeho rozsahu velmi pravděpodobné. Proto lze s vysokou pravděpodobností předpokládat, že k přestavbě domu došlo až po tomto požáru v roce 1536. Petr Cejp za dům pravidelně platil až do roku 1558, kdy složil poslední peníze, „*a tak již nic za ten dům jemu nepozůstává*“. Petr Cejp byl otcem **Martina Cejpa**, který se v neznámém roce po úmrtí svého otce ujal domu čp. 127. Ve druhé polovině 16. století byl Martin Cejp jednou z nejvýraznějších a nejdůležitějších osobností. Několikrát po sobě získal post hradeckého primasa, a to v letech 1572–1574, 1577–1590 a konečně 1592–1599.¹⁸⁵⁹ V roce 1575 byl císařem Maxmiliánem nobilitován s predikátem z Peclínovce.¹⁸⁶⁰ Za Martina Cejpa byl zmiňován i pivovar, který se nacházel v severozápadní části objektu a sousedil s domem čp. 213. V roce 1586 vypukl ve městě rozsáhlý požár, který zasáhl všechny domy v západní frontě Malého náměstí. Přestože většina domů vyhořela, dům Martina Cejpa z Peclínovce byl požárem pouze poškozen.¹⁸⁶¹ Ještě do doby před požárem spadá rozsáhlá vrcholně renesanční přestavba, při které byl dům výrazně rozšířen a posunut asi o 1 m východním směrem do Malého náměstí. Po přestavbě byl objekt

¹⁸⁵⁷ L. SVOBODA, *Cejpův dům čp. 127 na Malém náměstí v Hradci Králové. Stavebně historický průzkum*, s. 100–101.

¹⁸⁵⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhov^á kniha 1532–1583*, fol. 22r.

¹⁸⁵⁹ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době předbělohorské*, s. 153.

¹⁸⁶⁰ A. RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, s. 6.

¹⁸⁶¹ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 98.

dvoupatrový s členitými štíty. Renesanční přestavba, kterou datuje kovový letopočet v kamenném ostění do roku 1571, probíhala patrně delší dobu. Další zásah si stavba vyžádala v souvislosti s požárem v roce 1586.¹⁸⁶²

Obr. č. 78 Martin Cejp z Peclínovce na vyobrazení v Rorátníku českém¹⁸⁶³

Martin Cejp z Peclínovce byl celkem třikrát ženat. První manželkou se v roce 1567 stala Anna,¹⁸⁶⁴ podruhé se oženil v roce 1571 se sirotkem Ludmilou, dcerou po zemřelém Bohuslavu Hatauvuzovi,¹⁸⁶⁵ potřetí pak v roce 1595 s Dorotou, vdovou po Simeonu Blatenském a dcerou hradeckého radního Jana Vlacha.¹⁸⁶⁶ Právě jeho třetí manželka **Dorota Cejpová z Peclínovce**

¹⁸⁶² L. SVOBODA, *Cejpův dům čp. 127 na Malém náměstí v Hradci Králové. Stavebně historický průzkum*, s. 102–104.

¹⁸⁶³ MVČ HK, *Rorátník český*, Hr-11, II A 11.

¹⁸⁶⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. B17v.

¹⁸⁶⁵ Tamtéž, fol. C17v.

¹⁸⁶⁶ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl IV, s. 251; SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. H17v.

se ujala domu po roce 1599. Martin Cejp z Peclínovce se totiž stal spolu s dalšími hradeckými sousedy jednou z obětí moru.¹⁸⁶⁷ Dorota Cejpová sepsala v roce 1614 poslední vůli. V ní odkázala některé pozemky a nemovitosti na předměstí své dceři Ludmile a bratru Bernardovi, dům samotný měl připadnout synům Jindřichovi a Samuelovi Cejpovi.¹⁸⁶⁸

Po smrti Doroty došlo v roce 1616 k majetkovému vyrovnání mezi sourozenci Jindřichem Cejpem a Samuelem Cejpem. Celková hodnota dědictví byla vyčíslena na úctyhodných 8086 kop gr. míš., který si bratři rozdělili na rovné díly. První položkou byl dům „nárožní na Malém rynku blíž Mejtské brány vedle domu Barbory Koláčkové zde v městě Hradci ležící, nemalým nákladem z gruntu od cihel a kamene na vápno od dobré paměti slovuťného pana Martina Cejpa z Peclínovce, pana otce našeho nejmilejšího, dobře vystavený“. Cena domu byla stanovena na 2500 kop gr. míš., čímž se stal na svoji dobu nejdražší nemovitostí v celém hradeckém intravilánu. První majetkový díl, který získal nejmladší sourozenec **Samuel Cejp z Peclínovce**, zahrnoval také několik šosovních statků, stavení se stodolou, pozemky a louky v celkové výši 1200 kop gr. míš., louku za 250 kop gr. míš. a zahradu se stavením ve výši 500 kop gr. míš. Druhý díl, který si ponechal Jindřich, zahrnoval dům Selovský (čp. 133) na Velkém náměstí v ceně 1500 kop gr. míš., dvůr na Střezině, několik pozemků, pastvišť a luk. Bratři si mezi sebe také rozdělili cennosti, cínové, měděné a mosazné nádobí, šaty, dobytek a jiné příslušenství.¹⁸⁶⁹

Samuel Cejp z Peclínovce byl tak po smrti matky dalším majitelem domu. Jako majitel je zmiňován i v závěru třicetileté války v roce 1647, kdy se prodávala pravá část budoucího domu čp. 128, ležící „vedle domu Samuela Cejpa“.¹⁸⁷⁰ Podle pozdějších cen domu se zdá, že Cejpův dům byl jako jeden z mála ušetřen rabování vojáků a nebyl zásadněji poškozen. Samuel Cejp navázal na svého otce a podobně jako on se stal členem městské rady, jeho stejnojmenný syn Samuel Cejp zastával na konci 17. století post císařského rychtáře. Samuel Cejp je jako majitel domu uveden po třicetileté válce v přiznávací fasi k berní rule z roku 1653. Stále má k dispozici poměrně velké množství obdělávané půdy, dobytka však měl pouze pár kusů.¹⁸⁷¹ Samuel Cejp z Peclínovce však někdy poté, nejpozději však v 60. letech 17. století, zemřel. Dům patřil rodině Cejpů ještě v roce 1667 při prodeji pravé části současného objektu čp.

¹⁸⁶⁷ F. ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl V, s. 45.

¹⁸⁶⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. A11.

¹⁸⁶⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. C11.

¹⁸⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. AA4r.

¹⁸⁷¹ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 18v–19r.

128.¹⁸⁷² Po Samuelově smrti se domu ujali dědici, totiž Jan, Samuel, Jindřich, Dorota a Ludmila Cejpovi. Ti však museli dům postoupit městu kvůli vážnoucím dluhům. Cejpovský dům, spolu se sousedním domem Weberovských (část dnešního domu čp. 128) od města zakoupil za cenu 2000 zl. rýn. dvorský komorní rada a podkomoří věnných měst z let 1658–1672 **Jan Coenens z Coenensu** s manželkou **Eleonorou z Coenensu**.¹⁸⁷³ Sourozenci Cejpovi si pak mezi sebe rozdělili zbylé pozemky a nemovité majetky na předměstí.¹⁸⁷⁴ Bylo to poprvé, kdy byl takto významný úřad fakticky vykonáván přímo z Malého náměstí. Jan Coenens z Coenensu však nedlouho po koupi domu v roce 1672 zemřel. Pohřben byl mezi prvními v kryptě nově vystaveného jezuitského kostela Nanebevzetí Panny Marie, dle jeho přání v zeleném aksamitovém oděvu a v plášti, objednaném v Praze za 70 zl. rýn.¹⁸⁷⁵

Dům po něm zdědil syn **Jan Cornelius Coenens z Coenensu**. O vztahu hofrychtěře Jana Cornelia k domu čp. 127 není příliš známo. Po jeho smrti v roce 1711 však smlouva určila jako dědice Jana Kašpara z Coenensu, Františka Ferdinanda z Coenensu, Karla Josefa z Coenensu, Margaretu z Coenensu, Marii z Coenensu, Annu Charlota z Coenensu a Antonína Josefa z Coenensu. Ti prodali dům „*kamenný, od starodávna Cejpovský, pak Coenensovský řečený, ve čtvrté čtvrti města na Malém rynku na rohu, mezi domem bílým Coenensovským z jedné a p. Jiřího Vojtěcha Žďárského na zad ze strany druhé ležící*“ za cenu 2200 zl. rýn. Kupcem se stal purkrabí panství smiřického a hradecký měšťan **Tomáš Josef Braun**. Dědicové si vymínili, že v domě chtějí užívat jeden byt. Tomáš Braun naopak pro svoji osobu získal v domě v horním patře jednu tabulnici, pokoj, jednu komoru, vzadu jednu světnici a šicí komoru spolu s maštálí.¹⁸⁷⁶

Tomáš Braun byl zmiňován jako majitel domu v šacuňku domů z roku 1727, který je jako jeden z mála na Malém náměstí ohodnocen jako dobré kvality. Tomáš Braun kromě domu na Malém náměstí vlastní také dva domky na Mýtském předměstí a také jeden dvůr. Díky vyšší kvalitě domu odváděla také o něco vyšší kontribuci než ostatní.¹⁸⁷⁷ Majitelem domu čp. 127 zůstal až do své smrti v roce 1741.¹⁸⁷⁸ Poté došlo k dělení majetku, jehož hlavní položkou byl dům „*nárožní ve čtvrté čtvrti města vedle domu p. Kašapra Pfeiffera ležící*“, oceněný na 1800

¹⁸⁷² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. AA8r.

¹⁸⁷³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. P12r.

¹⁸⁷⁴ Tamtéž, fol. P13r.

¹⁸⁷⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910*, s. 433.

¹⁸⁷⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, E8.

¹⁸⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁸⁷⁸ SOA Zámorsk, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1734–1753; sign. 51–7*, fol. 369v.

zl. rýn., dále dvůr na Střezině ve výši 1000 zl. rýn., chalupa se stodolou na Střezině, jedno pole a louka, vše spolu s domem v celkové výši 3740 zl. rýn., pasiva pak byla vyčíslená na 530 zl. rýn. Domu čp. 127 se ujala dcera **Anna Cejpová**.¹⁸⁷⁹ Ta si dům ponechala pouze do roku 1744, kdy ho postoupila **Inocenci Švendovi**, převorovi kláštera kartuziánů ve Valdicích. Tato smlouva však nebyla zaknihovaná.¹⁸⁸⁰

V dalších letech byl objekt velmi poškozen. V roce 1747 dům vyhořel. Jednalo se patrně o lokální požár, který mohl mít spojitost s pobytem vojsk.¹⁸⁸¹ Zkázou však dokonal velký požár města z roku 1762, při kterém vyhořel také již značně poškozený dům čp. 127.¹⁸⁸² Převor Inocenc Švenda v roce 1763, rok po požáru, dům „*v městě Hradci Královém na Malém rynku nárožní, vedle domu uroz. pana Františka Schneidera a domu Žďárkovského oboustranně situovaný*“ v hodnotě pouhých 500 zl. rýn. prodal svému příbuznému **Františku Švendovi** a jeho manželce **Kláře Švendové**, rodičům autora hradeckých dějin Františka de Paula Švendy.¹⁸⁸³ Sama nízká cena vypovídá o tom, že byl dům požárem vážně poškozen. Přímou zmínku o opravách nalezneme v další z trhových smluv. Manželé Švendovi totiž hned v příštím roce 1764 manželům **Janu Nepomuku Křížovi** a jeho manželce **Marii Františce**, rozené z Neukirchenu, prodali dům „*varní na Malém rynku, někdy Coenensovský, potom Braunovský*“ za cenu 1400 zl. rýn. Dům podle smlouvy zahrnuje také „*všechny v tom domě se nacházející k stavení potřebné materiálie jakož i rámce k oknám do toho domu již prv vyhotoveném*“. Manželé Křížovi za dům v hotovosti zaplatili 300 zl. rýn.¹⁸⁸⁴ Z trhové smlouvy tedy vyplývá, že manželé Švendovi započali opravu domu, kterou později převzali manželé Křížovi. Ti se pustili do oprav a přestavby, které se ujal stavitel František Kermer, majitel domu čp. 116 na Malém náměstí. Opravy skončily v roce 1770. Tehdy majitel Jan Kříž pozval do domu „*na Malém rynku od starodávna Coenensovského řečeného*“ komisi, aby objekt ocenila. Členem komise byl stavební mistr František Kermer a tesařský mistr Jan Sedláček. Oba mistři prošli dům od základů až po střechu, přičemž František Kermer ocenil zednické práce na domě na 5000 zl. rýn., mistr tesařský na 500 zl. rýn., dům byl vyčíslen na 5500 zl. rýn.¹⁸⁸⁵

¹⁸⁷⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, A6.

¹⁸⁸⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, E1.

¹⁸⁸¹ L. SVOBODA, *Cejpův dům čp. 127 na Malém náměstí v Hradci Králové. Stavebně historický průzkum*, s. 105.

¹⁸⁸² Tamtéž, s. 105; P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 90.

¹⁸⁸³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, E1.

¹⁸⁸⁴ Tamtéž, F9.

¹⁸⁸⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1703–1773*, fol. 245.

V roce 1788 zemřela Marie Františka Křížová, rozená z Neukirchenu, která ve své poslední vůli odkázala svoji část majetku včetně domu manželovi Janu Kříži.¹⁸⁸⁶ Jan Nepomuk Kříž v roce 1792, tehdy již jako hradecký purkmistr, dům „*in dem vierten Viertel der Stadt sub Nro. Cons. 136 auf den kleinen Ring neben den Schneiderischen und Wenzel Čermakischen Haus*“ prodal za cenu 5500 zl. rýn. hradeckému magistrátu a obci.¹⁸⁸⁷ Od roku 1792 zůstal ve vlastnictví města. Jako první se do domu přemístil úřad krajského hejtmánství. Ten na tomto místě sídlil až do svého zrušení v roce 1850. Úřadovalo zde tehdy pět osob, totiž krajský hejtman, sekretář, pokladní a dva komisaři. Jako první v domě sídlil krajský hejtman Antonín rytíř Haniš z Greifenthalu, a to do roku 1795.¹⁸⁸⁸ Krajský hejtman měl navíc v domě zřízený svůj vlastní byt. Podle prvního soupisu duší z roku 1814 v domě žily dvě osoby, tehdejší krajský hejtman Josef rytíř von Erben spolu se svým sluhou Josefem Siegelem.¹⁸⁸⁹ O rok později, v roce 1815, zde žili čtyři obyvatelé, krajský hejtman von Erben, sluha Matěj Mayer, pacholek Valentýn Lieber a děvečka Kateřina Rödlová.¹⁸⁹⁰ Podle soupisu poddaných z roku 1820 v domě žil krajský hejtman Vojtěch Ledvinka, spolu s ním kuchařka Marie Prosečová, sluha Jan Moravec a děvečka Kateřina Hájková.¹⁸⁹¹ V červenci roku 1836 vypukl na Malém náměstí požár, při kterém vyhořela také budova krajského hejtmánství.¹⁸⁹² Památná je vzpomínka Františka Kafky, který vzpomínal, že při požáru oheň zachvátil střechu a na půdách rozmístěné písemnosti archivu krajského hejtmánství létaly po celém okolí.¹⁸⁹³ Podle posledního soupisu duší z roku 1842 v domě trvale pobývalo celkem sedm osob. Změna nastala v tom, že zde již nepobýval pouze krajský hejtman Vojtěch Hrdlička, ale spolu s ním i manželka a pět dětí.¹⁸⁹⁴

Po zrušení úřadu krajského hejtmána v roce 1850 se hledalo pro dům čp. 127 nové využití. Téměř automaticky byly volné prostory nabídnuty okresnímu hejtmánství, tedy podkrajskému úřadu. Prvním okresním hejtmánem nebo jinak podkrajským byl jmenován hrabě Vratislav, ten však úřad svěřil prvnímu komisaři Mořici Lüssnerovi, který byl prvním významným hradeckým archeologem.¹⁸⁹⁵ Dochovala se také nájemní smlouva mezi městem

¹⁸⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, D1; SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, T14.

¹⁸⁸⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1833–1837*, C18.

¹⁸⁸⁸ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové)*, s. 710.

¹⁸⁸⁹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 35; SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové)*, s. 710.

¹⁸⁹⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 39.

¹⁸⁹¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 39.

¹⁸⁹² SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

¹⁸⁹³ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 235.

¹⁸⁹⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 102.

¹⁸⁹⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové)*, s. 710.

a okresním hejtmanstvím, která požadovala nájemné 44 zl. konvenční měny ročně. Erár se také zavázal, že bude platit případné opravy a adaptace, které by v domě nastaly.¹⁸⁹⁶ Zrušením krajského zřízení v roce 1862 a definitivním zánikem v roce 1868 skončila také činnost úřadu a budova čp. 127 zůstala bez využití. Do Cejpova domu byl od té doby umístěn školní ústav, konkrétně obecná dívčí škola, která v budově sídlila až do roku 1898.¹⁸⁹⁷

Podle sčítacího operátu z roku 1890 v domě trvale žilo celkem 21 obyvatel. První byt se nacházel v budově měšťanské školy ve druhém poschodí a žila v něm rodina ředitele školy Stefana Kristiána. V přízemí školní budovy byl druhý byt, obývaný školnicí Kateřinou Vaněčkovou a jejími dvěma dcerami a schovankou. Třetí byt byl v přístavku na nádvoří školní budovy a bydlela v něm rodina policejního úředníka Josefa Majera. Čtvrtý byt, taktéž v přístavku na nádvoří, obývala rodina policejního úředníka Karla Pecolda.¹⁸⁹⁸

Po přesunu dívčí školy z nevyhovujících prostorů v roce 1898 byla budova pronajímána částečně nájemníkům a také sloužila pro kanceláře různých úřadů, například c. k. cejchovního úřadu nebo c. k. poštovního úřadu.¹⁸⁹⁹ V roce 1900 žilo v domě celkem 33 obyvatel v pěti bytových jednotkách. První byt obývala rodina krejčího Františka Jirouta. Druhý rodina policejního strážníka Josefa Andra, stejně jako třetí byt patřil rodině policejního strážníka Karla Pecolda. Čtvrtý byt obývali vojenští důstojníci, nadporučík Josef Carl a poručík Jiří Kolser. V pátém bytě žila rodina setníka Stephana Letze německé národnosti. Šestý byt byl úřadovnou c. k. cejchovního úřadu.¹⁹⁰⁰ Dům v podobném užívání setrval do 30. let 20. století, kdy zde byla zřízena hospodářská škola.

¹⁸⁹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Nájemní smlouva na čp. 127 z roku 1849*, inv. č. 1344, kart. č. 46, sing. A-46.

¹⁸⁹⁷ P. KORITENSKÁ, *Cesta dívek za vzděláním*, s. 11.

¹⁸⁹⁸ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 127.

¹⁸⁹⁹ L.SVOBODA, *Cejpův dům čp. 127 na Malém náměstí v Hradci Králové. Stavebně historický průzkum*, s. 18.

¹⁹⁰⁰ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 127.

Obr. č. 79 Severozápadní nároží Malého náměstí s domy čp. 128 a 129 na konci 19. století¹⁹⁰¹

Obr. č. 80 Severozápadní nároží Malého náměstí s domy čp. 128 a 129 na počátku 20. století¹⁹⁰²

¹⁹⁰¹ SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

¹⁹⁰² SOKA HK, Sběrka fotografií, *Malé náměstí*, sign. I-92.

Měšťanský dům čp. 128 (staré čp. 135)

Obr. č. 81 Dům čp. 128 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Dům s novým čp. 128 a se starým čp. 135 je druhým domem v západní frontě Malého náměstí. Současný dvoupatrový objekt stojí na původně třech středověkých parcelách, které byly v průběhu 17. a 18. století spojeny v jeden dům. Ten má v současnosti šířku přibližně 20 metrů. K domu nebyl dosud vypracován samostatný stavebněhistorický průzkum, proto poznatky o nejstarších dějinách pochází ze stručné zprávy z roku 1956, případně ze stavebněhistorických průzkumů vedlejších domů čp. 127 a čp. 129. Počátky vzniku všech tří parcel budou pravděpodobně sahát až do první poloviny 14. století, kdy se začalo vytyčovat Malé náměstí jako nový vedlejší tržní prostor. Jak bylo již uvedeno, sousední dům čp. 127 zabíral ve své původní velikosti severní nárožní trakt mezi dnešním náměstím a Dlouhou ulicí. Jižní trakt domu čp. 127, vybudovaný až později, zřejmě ve druhé polovině 15. století, byl nejspíše pět metrů širokým průjezdem.¹⁹⁰³ Ekvivalentně na jih od tří domů v místech, kde je

¹⁹⁰³ L. SVOBODA, *Cejpův dům čp. 127 na Malém náměstí v Hradci Králové. Stavebně historický průzkum*, s. 100–101.

dnes severní trakt budovy čp. 129, bylo patrně v počátcích volné dvorní křídlo, zastavěné až v pozdějších fázích, nejspíše v průběhu 16. století. Zmíněné tři parcely tak nejspíše při svém vzniku stály osamoceně, z obou stran obklopené dvorními křídly.¹⁹⁰⁴ Všechny tři objekty také s velkou pravděpodobností vyhořeli při mohutném požáru v roce 1536, po kterém musely být znovu vystavěny. Až do spojení domu budeme každý ze tří původních objektů popisovat zvlášť.

Dům čp. 128 – severní část před spojením s prostředním domem na konci 40. let 17. století

Nejstarší dohledané dějiny domu pocházejí až z druhé poloviny 16. století. Prvním majitelem, který je zapsaný v dochovaných písemných pramenech, byl kožešník **Balcar Rynholz (Rynholc)**. O jeho osobě víme jen to, že se dochovaly jeho dvě po sobě jdoucí satební smlouvy. Podle první se oženil s Ludmilou, dcerou Duchka Trávníčka, a to v roce 1572.¹⁹⁰⁵ Ludmila však hned po sepsání manželské smlouvy zemřela a pouhý rok poté si Balcar Rynholz vzal za manželkou jistou Markétu.¹⁹⁰⁶ O žádných podrobnostech, které by se vázaly k domu, se však ve smlouvě nedočteme.

První dochovanou trhovou smlouvou je proto až zápis z roku 1578. Tehdy majitel domu Balcar Rynholz prodal svůj dům „v městě Hradci nad Labem mezi domy pana Martina Cejpa z Peclínovce a Jana Zakutíla ležící“ za cenu 800 kop gr. míš. manželům **Petru Hladovi** a **Anně Hladové**. Petr Hlad na místě zavdal 200 kop gr. míš., platit pak mě každoročně po 20 kopách gr. míš. Další osudy kolem domu jsou zmiňovány v připsaných zápisech o placení purkrechtu, z nichž se dozvídáme, že Petr Hlad peníze naposledy složil v roce 1582. V dalších dvou letech pak peníze skládala manželka Anna Hladová, patrně za nemocného manžela, který nebyl schopen osobně přijít na radnici. V roce 1584 je již Anna Hladová zapsaná jako vdova po zemřelém Petru Hladovi. V zápisu koupil purkrechtní peníze od kožešníka Balcara Rynholze jistý kupec Matys Böhm ze Schmiedberga. Anna Hladová skládala peníze za dům naposledy v roce 1585. V téže roce se znovu provdala za **Jiřího Koláčka**, který následně odevzdával peníze každoročně do plného splacení v roce 1606.¹⁹⁰⁷ Víme také, že dům Jiřího Koláčka v roce 1586 zasáhl mohutný požár, po kterém dům do základů vyhořel.¹⁹⁰⁸ Jiří musel tedy dům vystavět znovu. Zápisy o vyplácení splátek pokračovaly i v dalších letech. Anna Koláčková za

¹⁹⁰⁴ NPÚ Josefov, Hradec Králové čp. 129–138. *Stavebně historický průzkum 1988*, s. 28–29.

¹⁹⁰⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha satebních smluv 1562–1622*, fol. C21r.

¹⁹⁰⁶ Tamtéž, fol. D10v.

¹⁹⁰⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. E11r.

¹⁹⁰⁸ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 96.

svého manžela složila před radou peníze v roce 1601. V témže roce zemřela, protože hned v příštím roce 1602 již peníze za manžela skládala **Barbora Koláčková**.¹⁹⁰⁹ S tou také Jiří Koláček sepsal svatební smlouvu v roce 1605.¹⁹¹⁰ Kdy zemřel Jiří Koláček, není známo, v roce 1616 je však při dělení majetku mezi bratry Cejpovými, majiteli domu čp. 127, zapsaná jako majitelka sousedního domu Barbora Koláčková.¹⁹¹¹ Ta tedy již byla v této době vdovou.

Další trhové smlouvy se pro většinu první poloviny 17. století nedochovaly. Z trhové smlouvy z roku 1647 sledujeme několik důležitých informací. Podle smlouvy v roce 1630 Barbora Koláčková sepsala poslední vůli, ve které odkázala spravedlnost na domě svému vnukovi Václavu Gettelovi. Dům však dostali do vlastnictví manželé **Tobiáš Svoboda** s manželkou **Johanou**. Od nich dům zakoupil v neznámém roce radní **Václav Šolc** s manželkou **Žofií**. V roce 1647 pak dům „řečený Koláčkovský ve čtvrté čtvrti města vedle domu Samuela Cejpa a místa pustého slove Šalanda ležící“ manželé Šolcovi prodali lazebníkovi **Jakubu Weberovi** a jeho manželce **Dorotě**. Jeho cena činila pouhých 100 zl. rýn. Manželé Weberovi zavdali v hotovosti 20 zl. rýn., zbývajíc částku měli hradit každoročně na sv. Markétu po 7 zl. rýn. Zároveň se ozval vnuk Barbory Koláčkové Václav Gettel, který se vrátil zpět do města a požadoval vyplacení spravedlnosti na domě, která mu podle závěti jeho babičky náležela. Jakub s Dorotou proto museli ještě zaplatit částku, která mu náležela.¹⁹¹²

Dům čp. 128 – prostřední část před spojením se severním domem na konci 40. let 17. století

O prostředním z domů nemáme téměř žádné písemné poznatky. Zcela jistě dům vyhořel při požáru města v roce 1536. První zmínkou je až zápis z trhové smlouvy pro severní dům současného objektu čp. 128 z roku 1578. Podle něho byl majitelem sousedního domu **Jan Zakutil**.¹⁹¹³ O něm se nedochovala ani žádná svatební smlouva, ani poslední vůle. Víme ale, že dům v roce 1586 vlastnil **Jan Vostročep**, protože ve stejném roce jeho dům vyhořel do základů.¹⁹¹⁴ Dům tedy musel být znovu vystavěný. Následující informace k dějinám domu se dozvídáme až z trhové smlouvy z roku 1647. Zde zapsaná poznámka uvádí, že starší trhová smlouva byla zapsána v jedné z nedochovaných trhových knih, proto dějiny domu pro přelom

¹⁹⁰⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. E11v.

¹⁹¹⁰ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. P10r.

¹⁹¹¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. C11.

¹⁹¹² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. AA4r.

¹⁹¹³ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. E11r.

¹⁹¹⁴ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 96.

16. a 17. století neznáme. Některé dílčí údaje máme však dochované právě v tržové smlouvě z roku 1647. Podle ní dům před třicetiletou válkou patřil šmukýři **Danielu Píseckému**. Ten však po vyhlášení Obnoveného zřízení zemského v roce 1627 „*pro religion z města tohoto Hradce jinam se obrátil*“, jinými slovy byl donucen pro svoji víru Hradec opustit, a připojit se tak k několika dalším hradeckým měšťanům, kteří z města uprchli. F. Švenda připomíná, že po něm zůstal ve čtvrté čtvrti opuštěný dům, který přešel do správy města. Pustý dům poté nejspíše ve velkém využívali k „ložírování“ vojáci. Jeho stav se natolik zhoršoval, až se zřítíl a zůstalo po něm pusté místo. Proč se nazývalo *Šalanda*, nevíme, možná na jeho místě nacházeli útočiště chudší obyvatelé, kteří zde mohli mít provizorní zázemí. V neznámém roce se místa ujali manželé **Václav a Žofie Šolcovi**, kteří tehdy zakoupili i vedlejší pustý dům Kolářkovský. V roce 1647 prodali pusté místo „*ve čtvrté čtvrti města ležící vedle domu Kolářkovského [...] a domu Jana Fabiána, ševce, ze strany druhé*“ za cenu 25 zl. rýn. lazebníkovi **Jakubu Weberovi** a jeho manželce **Dorotě**.¹⁹¹⁵ Po zakoupení objektu následně manželé pusté místo zastavěli a spojili se sousedním zakoupeným domem. Od této doby tedy oba původní domy budeme popisovat jako jeden.

Dům čp. 128 – pravá část (spojený severní a prostřední dům) od 50. let 17. století

V priznávací fási k berní rule z roku 1653 je už uveden pouze jeden dům, jehož majitelkou je vdova a lazebnice **Dorota Weberová**.¹⁹¹⁶ Jakub Weber krátce předtím zemřel a dědictví domu a lazebnického řemesla přešlo na jeho manželku. Malé náměstí se tak proměnilo v jedno z mála míst hradeckého intravilánu, kde bylo možné provádět hygienu těla. Další záznam pochází z roku 1667. Zdá se, že dům v mezidobě, patrně po smrti Doroty, přešel na lazebníka **Tobiáše Webera**, syna manželů Jakuba a Doroty Weberových. Ve výše jmenovaném roce pak svůj dům „*spolu s lázní a pánví ve čtvrté čtvrti města tohoto Králové Hradce nad Labem mezi domy pana Jana Balcara z jedné a domem Cejpkovským ze strany druhé, jako i jedna zahrada v Soukenicích [...], bez kteréžto zahrady lázeň zůstati nemůže*“, prodal své švagrové **Dorotě Weberové**, manželce svého zemřelého bratra a lazebníka Karla Františka Webera. Cena domu a zahrady byla 233 zl. rýn., což je na svoji dobu poměrně nízká cena.¹⁹¹⁷ Už v zápise vidíme, že na domě vázly četné dluhy.

¹⁹¹⁵ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1575–1667*, fol. AA5r.

¹⁹¹⁶ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 17v–18r.

¹⁹¹⁷ SOKA HK, HK-AM, *Tržová kniha 1575–1667*, fol. AA8r.

Jen o rok později se tak dům dostal do rukou městské obce spolu se sousedním domem čp. 127. Město pak v roce 1682 dům **Weberovský** prodalo manželům **Janu Coenensovi z Coenensu** a jeho manželce **Eleonoře z Coenensu**, přičemž suma za oba domy byla 2000 zl. rýn.¹⁹¹⁸ Zdá se tak, že tímto prodejním aktem skončila na Malém náměstí krátkodobá činnost lazebnické rodiny Weberových. Dům po smrti Jana z Coenensu spravoval spolu s vedlejším domem čp. 127 syn **Jan Cornelius Coenens z Coenensu**, a to až do své smrti v roce 1711. O rok později, v roce 1712, byla vyhotovena nová trhová smlouva. Dědicové Coenensovi krátce předtím prodali svůj dům „*kamenný*“ čp. 127, nyní ti samí potomci (Jan Kašpar z Coenensu, František Ferdinand z Coenensu, Karel Josef z Coenensu, Margareta z Coenensu, Marie z Coenensu, Anna Charlota z Coenensu a Antonín Josef z Coenensu) prodali dům „*bílý vedle domu kamenného Coenensovského, nyní Braunovského z jedné a domu Kameníkovského ze strany druhé*“ za cenu 1100 zl. rýn. Novým majitelem domu se stal **Tobiáš František Axmann**, hradecký měšťan a důchodní častolovického panství, spolu s manželkou **Annou Marií Axmannovou**. O tom, že dům pozůstával původně ze dvou samostatných objektů, dosvědčuje přípisek, že „*poněvadž od starodávna na témž domě aneb týž dům ze dvou varních míst v jedno spojený jest a kdykoliv ve dva domy a na dva contribuenty separirovaný a rozdělený bude*“, pak tedy s těmito dvěma varními právy musí kupující počítat a platit dvě varní práva.¹⁹¹⁹

Manželé Axmannovi dům vlastnili dalších deset let do roku 1722. V témže roce manželé Axmannovi prodali dům, tj. „*dva domy varní na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města mezi domy pana Františka Kameníka a pana Tomáše Brauna oboustranně ležící*“, za který noví kupující manželé **František** a **Žofie Baudišovi** zaplatili na místě v hotovosti 1500 zl. rýn.¹⁹²⁰ Cena domu tak postupně narůstala. Oba domy proto měly, z důvodu rozdělení dvou varních práv, dva majitele. V šacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727 jsou totiž uvedeny dva domy prostřední kvality, jeden vlastní František Baudiš starší, druhý pak František Baudiš mladší.¹⁹²¹ Nezdá se však, že by oba domy byly stavebně od sebe oddělené.

V roce 1730 prodali manželé František a Žofie Baudišovi „*dva domy varní na Malém rynku v městě tomto Králové Hradci vedle domu p. Tomáše Brauna z jedné a vedle domu Františka Kameníka oboustranně ležící*“ za cenu 1700 zl. rýn. **Kašparu Karlu Pfeifferovi**. Ve smlouvě se opět zdůrazňují pozůstávající dvě varná práva, která Kašpar Pfeiffer předal jedno

¹⁹¹⁸ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1616–1706*, fol. P12r.

¹⁹¹⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1702–1716*, fol. E13.

¹⁹²⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1694–1734*, fol. H15v.

¹⁹²¹ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

svému synovi Michalu Pfeifferovi a druhé Anně Ludmile Pfeifferové.¹⁹²² Po smrti Kašpara Pfeiffera v roce 1750 došlo k dělení pozůstalého majetku. Majetek tvořil předně dvůr se zahradami, pole a louky v ceně 5500 zl. rýn. a následně dům „*auf kleinen Ring*“, tentokrát již uváděn s jedním várečným právem, v ceně 1000 zl. rýn. Domu se po zemřelém manželovi ujala vdova **Františka Pfeifferová**. Inventář po zemřelém Kašparu Pfeifferovi obsahuje také podrobný soupis majetku včetně cenností, stříbrného, mosazného a cínového nádobí.¹⁹²³ Jako poslední informaci uvedme, že vdova Františka se v roce 1754 podruhé provdala za **Františka Schneidera**. Protože v době, kdy byl majitel, došlo ke spojení se sousedním, původně třetím domem v jeden objekt čp. 128, zastavme se nyní u dějin jižního domu.

Dům čp. 128 – jižní část před spojením se sousedním objektem v 60. letech 18. století

O nejstarších dějinách domu nevíme nic bližšího. Ve druhé polovině 16. století, konkrétně v roce 1586, je dům **Magdaleny Labské** uvedený mezi objekty, které při požáru v témže roce do základů vyhořely. Víme, že jako Labský se nazýval Matyáš Jonák v trhově smlouvě k domu čp. 5 na Malém náměstí z roku 1587.¹⁹²⁴ Pravděpodobně však písař udělal chybu, případně uvedl předchozí manželku, neboť **Matyáš Jonák** jinak Labský měl za manželku **Kateřinou Labskou**, vdovu po Kristiánovi Rynholzovi, se kterou se oženil v předchozím roce 1585.¹⁹²⁵ První trhový zápis pochází z roku 1586 krátce po požáru města. Matyáš Jonák s manželkou Kateřinou Jonákovou prodali **Izajáši Kotečnickovi z Domoslavi** místo „*na spáleništi mezi domem Jana Vostročepa a jeho Izajáše pivovarem oboustranně ležící*“ za cenu 1000 kop gr. míš., kterou navíc Izajáš Kotečník složil na místě v hotovosti. Uvážíme-li, že se jednalo o spáleniště, měl Izajáš Kotečník patrně velký zájem o zakoupení sousedního domu vedle svého pivovaru a domu čp. 129, které již byly v jeho majetku.¹⁹²⁶ Touto koupí se stal majitelem téměř celé západní fronty Malého náměstí. Izajáš Kotečník, zvaný též jako Izajáš Kroupa, byl připomínán v Hradci v roce 1579 jako prokurátor a později pomocník císařského rychtáře.¹⁹²⁷ Dům postavil někdy krátce po jeho vyhoření, v roce 1591 se již uvádí jako stojící.¹⁹²⁸ V roce 1594 při výpravě Hradeckých do Uher se jako těžce nemocný a ležící

¹⁹²² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1728–1738*, D7.

¹⁹²³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, D8.

¹⁹²⁴ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. N5v.

¹⁹²⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha svatebních smluv 1562–1622*, fol. G5v.

¹⁹²⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. R14r.

¹⁹²⁷ A. RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, s. 19.

¹⁹²⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. R14r.

z účasti omluvil a místo sebe poslal někoho jiného.¹⁹²⁹ Zemřel mezi lety 1595 a 1596, v roce 1596 totiž peníze za dům před městskou radou skládala vdova **Dorota Kotečnicková z Domoslavi**. V roce 1599 je již uvedena jako manželka Sixta Pražáka z Petřína.¹⁹³⁰ V témže roce prodala vdova po Izajáši Dorota, nyní manželka Sixta Pražáka z Petřína, spolu s poručíkem jejich nezletilých dětí dům „*mezi domy Jana Vostročepa a neb. pana Izajáše Kotečnicka ležící*“ za cenu 1000 kop gr. míš. novým majitelům manželům **Jiřímu a Kateřině Šourovým**. V roce 1607 se uvádí, že byly peníze od Jiřího Šoura tzv. zasedělé, tzn., že Jiří Šour přestal svůj dům splácet. Osudy domu jsou následně nejisté, od roku 1607 však peníze za dům skládá **Kryštof Radecký z Radče** až do roku 1615, proto je pravděpodobné, že Jiří Šour o dům kvůli neplacení purkrechtních peněz přišel a naopak byl dán Kryštofu Radeckému z Radče.¹⁹³¹

Osudy objektu během třicetileté války neznáme. Víme však, že v roce 1647 je poprvé jako majitel zmiňován švec **Jan Fabián**.¹⁹³² Patrně je totožný s pozdějším majitelem ševcem **Janem Balcarem**, se kterým se jako s majitelem domu setkáváme v přiznací fasí k berní rule z roku 1653. Švec Jan Balcar vlastní kromě domu také spáleniště na předměstí.¹⁹³³ V neznámém roce se majitelem domu stal patrně **Pavel Kameník**. Přesné jméno majitele nevíme, protože ve všech trhovách smlouvách pro sousední domy byl dům obecně nazýván jako **Kameníkovský**. V roce 1708 však v Hradci zemřel Pavel Kameník ve věku 70 let.¹⁹³⁴ V roce 1710 pak došlo k dělení majetku mezi potomky. Václav Kameník na místě svých sourozenců Jáchyma a Martina Kamenických prodal svému bratrovi **Františku Kameníkovi** dům „*někdy Taliánkovský, nyní Kamenický řečený, ve čtvrté čtvrti města tohoto mezi domem urozeného a statečného rytíře pana Jana Cornelia z Coenensu a pivovarem urozeného pana Františka Adama Kotečnicka z Domoslavi, radního, oboustranně ležící*“ za sumu 525 zl. rýn.¹⁹³⁵ Neznámou je označení domu jako Taliánkovského, protože žádného měšťana podobného jména se v trhovách knihách najít nepodařilo. Snad mohl být některý z předchozích majitelů italského původu. Cena domu ve výši 525 zl. rýn. zase vypovídá o špatném stavu domu, který patrně utrpěl poškození v průběhu třicetileté války. František Kameník je jako majitel domu

¹⁹²⁹ A. RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, s. 19.

¹⁹³⁰ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. R14r.

¹⁹³¹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. P19v.

¹⁹³² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1575–1667*, fol. AA5r.

¹⁹³³ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 17v–18r.

¹⁹³⁴ SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1700–1714*, sign. 51–4, fol. 296r

¹⁹³⁵ SOKA HK, HK-AM, *Knihy smluv 1702–1716*, G24r.

zaznamenán také v šacuňku domů pro tereziánský katastr z roku 1727, a to jako majitel domu střední kvality.¹⁹³⁶

Majitelem domu zůstal až do své smrti, po které dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle pivovaru urozené paní Terezie Bláhové a urozeného pana Kašpara Pfeiffera*“ od **Ludmily Kameníkové** a jejich dětí koupili radní **Karel Bláha** z rodu hradeckých měšťanů Bláhů a jeho manželka **Antonie**. Cena domu činila pouhých 500 zl. rýn.¹⁹³⁷ Z dnešního pohledu jižní (levá) část domu byla na poměrně úzké parcele, které by cena domu odpovídala. Manželé Bláhovi si však dům neponechali ani rok a hned v roce 1749 dům „*ve čtvrté čtvrti města vedle pivovaru urozené paní Terezie Bláhové a pana Kašpara Pfeiffera*“ za cenu 520 zl. rýn. manželům **Janu** a **Marii Moraniovým**.¹⁹³⁸ Manželé Moraniovi dům drželi až do požáru města v roce 1762. Zprávu o tom, že dům při požáru vyhořel, nalezneme v trhově smlouvě z téhož roku. Manželé Moraniovi prodali dům „*na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města podle domu Františka Schneidera a pivovaru Müllеровského situovaný a skrz ohěň ruinovaný*“ za cenu 500 zl. rýn. primátorovi **Františku Schneiderovi** a jeho manželce **Františce**, dříve Pfeifferové.¹⁹³⁹ Možnost rozšířit jeden dům o požárem poškozený sousední dům se Františku Schneiderovi naskytla ihned po zakoupení původně třetího objektu. Poté všechny tři domy tvoří jeden dům, proto nyní budeme popisovat dějiny spojeného objektu.

Dům čp. 128 – spojený objekt od 60. let 18. století

František Schneider si dokázal v životě vybudovat dobrou kariéru. Nejprve v letech 1750–1755 sloužil jako městský syndikus, poté se stal hradeckým radním. Mezi lety 1758–1767, tedy v době, kdy již vlastnil oba původní renesanční domy, zastával post hradeckého primasa (primátora), následně se mezi lety 1767–1783 stal posledním hradeckým královským rychtářem.¹⁹⁴⁰ Možnost vlastnit dva domy a vybudovat z nich objekt jeden, a to přímo v čele Malého náměstí, bylo pro Františka Schneidera jistě dobrou příležitostí vlastní reprezentace. Nepochybně mu také polichotilo, když byl při svátcích Božího těla stavěn oltář nikoliv před domem čp. 10, ale již nadále pouze před jeho domem čp. 128.¹⁹⁴¹ Dům byl postaven ještě před rokem 1769. Sklepy a hlavní zdi zůstaly původní, zbývající části domu a jednotná fasáda jsou

¹⁹³⁶ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

¹⁹³⁷ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1743–1750*, P8.

¹⁹³⁸ Tamtéž, Q13.

¹⁹³⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1760–1770*, C1.

¹⁹⁴⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem*, s. 286–289.

¹⁹⁴¹ F. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl III, s. 31.

výsledkem barokní přestavby.¹⁹⁴² V soupisu využitelnosti domů pro vojenské potřeby je uveden objekt se třemi katastrálními čísly (166, 167, 168) a jedním starým čp. 135. Majitel František Schneider měl výjimku, v jeho domě se nenacházel žádný vojenský pokoj ani kvartýr.¹⁹⁴³

Po roce 1783 se František Schneider vzdal svého postu královského rychtáře a uchýlil se do ústraní. O tři roky později sepsal poslední vůli, ve které všechn svůj majetek, který nejmenoval, odkázal svým dědicům.¹⁹⁴⁴ Po jeho smrti došlo v roce 1793 k dělení majetku. Mezi položkami byl na prvním místě zapsán dům „*in den vierten Viertel der Stadt sub N. Coscript. 135*“ ve výši 5500 zl. rýn. Celková suma jeho majetku činila 14 383 zl. a 35 kr., pasiva pak 6975 zl. a 15 kr. Dědičkou domu se stala nejstarší dcera **Barbora Schneiderová**.¹⁹⁴⁵ Ta však nedlouho poté v roce 1796 umírá a dům přechází na její potomky. Ti dům na Malém náměstí prodali manželům **Josefu a Barboře Kutschikovým** za cenu 5500 zl. rýn.¹⁹⁴⁶ O necelých pět let později byl dům prodán znovu, jeho cena však již nyní dosahovala 10 000 zl. rýn. Spíše než opravy navyšovala cenu domu dobová inflace a celkový nárůst cen nemovitostí po sevření města pevností. Manželé Kutschikovi dům se třemi várečnými právy prodali **Ferdinandu Schererovi** a jeho manželce **Antonii Schererové**.¹⁹⁴⁷

Ferdinand Scherer si v téže době zakoupil dědičné poštovní právo, které se od té doby vázalo vždy na majitele domu čp. 128. O dědičném poštovním právu se píše již v příští trhově smlouvě z roku 1804. Tehdy c. k. poštovní Ferdinand Scherer spolu s manželkou prodal dům o třech várečných právech spolu s poštovním úřadem, který se v domě nacházel, c. k. poštovnímu **Josefu Bubníkovi** a jeho manželce **Anně Bubníkové** za cenu 20 000 zl. rýn. K tomu prodal stejnému kupci také pozemky ve výši 25 000 zl. rýn. Celková prodejní cena domu i s pozemky na předměstích činila 45 000 zl. rýn. Samotné dědičné poštovní právo, které bylo součástí domu, stálo Josefa Bubníka 28 000 zl. rýn. S celkovou cenou včetně dalších položek Josef Bubeník zaplatil 75 000 zl. rýn., což byla nejvyšší cena, za kterou byl do té doby dům v hradeckém intravilánu prodán.¹⁹⁴⁸

¹⁹⁴² D. LÍBAL – J. LÍBALOVÁ – M. VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, s. 192.

¹⁹⁴³ NA, TK, spisy, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁹⁴⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1780–1800*, F1.

¹⁹⁴⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědičných přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801*, G23.

¹⁹⁴⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1801–1803*, C2.

¹⁹⁴⁷ Tamtéž, J6.

¹⁹⁴⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1803–1806*, G1.

Ani poštovní dům čp. 128 spolu s poštou nevlastnil dlouho a v roce 1807 se dům znovu prodával. Nový majitel, vojenský kapitán **František Kaldarar** spolu s manželkou **Vincencií**, rozenou von Kastenberga, koupili dům se třemi várečnými právy v ceně 15 000 zl. rýn. Dále prodal Josef Bubník své dědičné poštovní právo ve výši 25 000 zl. rýn. a vybavení kanceláři pošty v ceně 2000 zl. rýn. Celková cena tedy činila 42 000 zl. rýn., tentokrát již bez pozemků. Byla tak vysoká, že se splátky protáhly do několika dalších let.¹⁹⁴⁹ Potomci rodiny Kaldararů dům nadále vlastnili až do první poloviny 20. století. Podle prvního soupisu duší z roku 1814 v domě žilo celkem 12 obyvatel, totiž rodina Františka Kaldarara, ve druhém z bytů pak rodina Ludmily Makovcové.¹⁹⁵⁰ O rok později, v roce 1815, zde žili pouze manželé František a Vincencie Kaldararovi spolu s několika pacholky a děvečkou.¹⁹⁵¹ V roce 1820 bylo podle soupisu duší v domě přítomno již 20 obyvatel. Rodina Františka Kaldarara s kuchařkou, dále několik osob bez uvedení povolání, několik poštovních zřízenců a další rodina v nájmu.¹⁹⁵²

Požár z roku 1836 poškodil také dům čp. 128. Sousední dům čp. 127, ve kterém sídlil úřad krajského hejtmana, byl téměř celý zničen. Po smrti Vincencie Kaldararové v roce 1836 připadl dům v nové ceně 7920 zl. konvenční měny dětem **Terezii Kaldararové**, **Karlu Kaldararovi** a **Leopoldině Kaldararové**.¹⁹⁵³ Podle posledního soupisu duší z roku 1842 v domě žili pouze čtyři obyvatelé ve dvou bytech, v prvním Karel Kaldarar s manželkou a synem, ve druhém poštovní speditér Teodor Zástěra.¹⁹⁵⁴ Podíl na domě od této doby zůstával vždy na několika potomcích a majetek se tímto způsobem dále dělil na menší podíly. Výnosy z poštovního úřadu klesaly, v roce 1866 se dokonce dostal do exekuce.¹⁹⁵⁵ V roce 1871, po smrti předchozích majitelů, byly vypočítány nové podíly. V tomto roce jich bylo již šest, dům byl rozdělen mezi **Emanuela Kaldarara**, **Bedřicha Kaldarara**, **Alfréda Kaldarara**, **Huga Kaldarara**, **Františku Kaldararovou** a **Eugena Kaldarara**. V roce 1885 přibily další dva podíly, totiž **Antonie Kaldararové** a **Karla Kaldarara**.¹⁹⁵⁶ Žádný z těchto dědiců v domě čp. 128 nebydlel, jak bylo v této době běžné u řady dalších objektů. Podle sčítání lidu z roku 1890 bylo v domě devět stálých obyvatel, poštovní správce Josef Machník s rodinou a ve druhém

¹⁹⁴⁹ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1806–1809*, L7.

¹⁹⁵⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 35.

¹⁹⁵¹ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 40.

¹⁹⁵² SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 39.

¹⁹⁵³ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědičných přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829*, F1.

¹⁹⁵⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 102.

¹⁹⁵⁵ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 236–237.

¹⁹⁵⁶ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 106.

bytě poštovní sluha s rodinou.¹⁹⁵⁷ V roce 1894 nahradil podíl Antonie Kaldararové opět Karel Kaldarar, v roce 1898 pak nová podílnice **Marie Kaldararová**.¹⁹⁵⁸ V roce 1900 v domě žilo osm obyvatel ve dvou bytech: prvním poštovní úředník Hynek Ryšánek s rodinou, ve druhém poštovní sluha Josef Kubata s rodinou.¹⁹⁵⁹ Majetnictví domu se pak dále dělilo mezi potomky, v roce 1903 přibyli další, totiž **Anna Kaldararová**, **Hugon Kaldarar** a **Marie Kaldararová**, v roce 1908 **Hugo Kaldarar**, **Gustav Kaldarar** a **Jan Kaldarar**.¹⁹⁶⁰ Dům vlastnili Kaldararové i ve 20. a 30. letech 20. století, přesto zůstal v relativně dobrém stavu a nemuselo se přistoupit k velkým opravám, jako tomu bylo u dalších domů, kde bylo majitelů tolik, že dohodnout jakékoliv adaptace byl velmi složitý úkol.

Obr. č. 82 Domy čp. 127 a 128 na fotografii z první poloviny 20. let 20. století¹⁹⁶¹

¹⁹⁵⁷ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 128.

¹⁹⁵⁸ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 106.

¹⁹⁵⁹ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 128.

¹⁹⁶⁰ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 106.

¹⁹⁶¹ SOKA HK, *Sbírka fotografií, Malé náměstí*, sign. I–92.

Měšťanský dům čp. 129 (staré čp. 134)

Obr. č. 83 Dům čp. 129 v roce 2024 (foto P. Bártík)

Nárožní dům se starým čp. 134 a s novým čp. 129 je posledním a nejjižnějším domem v západní frontě Malého náměstí. Šířka současné parcely domu, sahající do Malého náměstí, činí přibližně 33 metrů. Dům prošel poměrně složitým stavebním vývojem sahajícím až do středověku, snad do přelomu 13. a 14. století. Objekt totiž stál v uličce jdoucí od Velkého náměstí k Mýtské bráně ještě předtím, než bylo vytyčeno Malé náměstí. Tomuto rozložení také odpovídá průčelí budovy, které bylo v minulosti situované do této ulice, dnes tedy do Velkého náměstí souběžně s vedlejším domem čp. 130. Stáří předního sklepa bylo určeno přibližně do počátku 14. století. Pravděpodobně v roce 1536 byl dům těžce poškozen při požáru města. Dále je uvedený v seznamu domů, které zasáhl požár v roce 1586. Dům ale nevyhořel do základů, jako tomu bylo u sousedních parcel, jižního domu dnešního objektu čp. 128 a domu čp. 130, naopak byl uvedený jako objekt požárem poškozený. S domem vyhořel také vedle stojící

pivovar.¹⁹⁶² Ten vznikl na místě průjezdové síně, v jejímž místě snad bylo původně volné prostranství. Dům po požáru prošel renesanční přestavbou, kterou dodnes připomíná odkrytý fragment figurálního sgrafita s alegorickými motivy pivovarnictví. V roce 1586 bylo v přízemí vybudováno zahlobené podloubí, jdoucí podél celé fronty domů na severní straně Velkého náměstí.¹⁹⁶³

Do druhé poloviny 16. století také sahají nejstarší dochované písemné prameny, ačkoliv pouze nepřímé. Nejstarší dochovanou zmínkou je seznam vyhořelých domů, podle kterého byl již v roce 1586 majitelem domu **Izajáš Kotečník z Domoslavi**.¹⁹⁶⁴ Z roku 1593 máme zmínku k prodeji sousedního domu čp. 130, který je „*vystavěný ležící podle domu slovutného pana Izajáše Kroupy a podle domu z druhé strany Ludmily Škrohové*“. Z předchozího textu je známo, že Izajáš Kotečník byl také nazýván jako Izajáš Kroupa. Izajáš Kotečník zemřel mezi lety 1595 až 1596, v roce 1599 byl prodán vedlejší, jižní dům a součást dnešního domu čp. 128, ležícího „*mezi domy Jana Vostročepa a neb. pana Izajáše Kotečníka*“. Další osudy objektu z období třicetileté války nejsou známy. Jisté je, že dům nadále patřil rodině Kotečnickových, velmi pravděpodobně **Janu Kotečnickovi z Domoslavi**. Po jeho smrti na začátku ledna roku 1621 dům spravoval již pravděpodobně syn **Jiří Kotečník z Domoslavi**, v letech 1651–1652 hradecký primas a v letech 1654–1658 císařský rychtář.¹⁹⁶⁵ Další záznam pochází až z příznávací fase k berní rule z roku 1653. Majitelem domu byl Jiří Kotečník z Domoslavi, provozující městskou živnost. Kromě domu čp. 129 měl také zahradu na předměstí, kde bydleli podruzi (patrně v nějakém přístavku), ve městě sladovnu a pivovar. Původně také vlastnil dvorec v Plotištích.¹⁹⁶⁶ Jiří Kotečník zůstal majitelem domu pravděpodobně až do své smrti. Nejprve zemřela manželka **Alžběta Kotečnicková**, dcera bývalého císařského rychtáře Mikuláše Bočka, která onemocněla cestou do Mělníka a zemřela následně v Litoměřicích. Pohřbena byla po zádušní mši v chrámu sv. Ducha za přítomnosti všech konšelů a celé obce, cechů, české i latinské kongregace v kryptě nově vystaveného kostela Nanebevzetí Panny Marie u oltáře sv. Barbory. V květnu ji následoval manžel Jiří Kotečník z Domoslavi, který od smrti své ženy

¹⁹⁶² SOKA HK, HK-PM, *Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912*, kn. č. 2, s. 38.

¹⁹⁶³ NPÚ Josefov, *Hradec Králové čp. 129–138. Stavebně historický průzkum 1988*, s. 28–30; P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 98.

¹⁹⁶⁴ P. LANDR, *Požáry Hradce Králové*, s. 98.

¹⁹⁶⁵ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl I, s. 58; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, s. 226–228.

¹⁹⁶⁶ SOKA HK, HK-AM, *Generální vizitace obce Hradce Králové*, fol. 17v–18r.

pouze ležel na lůžku a po smrti byl uložen ke své manželce Alžbětě. Jezuitské koleji královéhradecké před smrtí daroval dva korce pšenice a 10 tolarů.¹⁹⁶⁷

Po zemřelém otci se majitelem domu stal **František Adam Kotečník z Domoslavi**. František Adam Kotečník je uveden v dochované relaci z roku 1679, kdy prováděl přestavbu svého domu „*od starodávna Kroupovského řečeného*“. Nezískal však povolení svého souseda radního Jiřího Runkla, majitele domu čp. 130. František Kotečník totiž prolámal společnou zeď a dal do ní nové trámy, díky nimž se zeď zvedla o jeden loket výše, což způsobilo zastínění dvou oken a za nimi ležící světnice Jiřího Runkla. Komise, která přišla do domu, vyhodnotila, že zbourat postavenou zeď by nemělo smysl. Sousedé tedy došli k dohodě, že se dále již žlaby nemají dávat výše, a pokud by náhodou František Kotečník smlouvu porušil, má na vlastní náklady závadu odstranit.¹⁹⁶⁸

František Adam Kotečník dům vlastnil po celý zbytek 17. století až do své smrti v roce 1723.¹⁹⁶⁹ V roce 1719 sepsal František Kotečník poslední vůli, ve které svůj majetek rozdělil mezi manželku Zuzanu Kotečnickovou a jejich děti.¹⁹⁷⁰ Po jeho smrti v roce 1723 došlo k rozdělení majetku mezi jednotlivé dědice. První položkou byl dům „*s pivovarem ve čtvrté čtvrti města mezi domem pana Antonína Fiedlera a Františka Kameníka oboustranně ležící*“ v ceně 3000 zl. rýn. Celková výše majetku byla vyčíslena na 7910 zl. rýn., dluhy pak na 1958 zl. a 35 kr.¹⁹⁷¹ Dědicové Kotečnickovi prodali dům s pivovarem „*zwischen dem H. Frantz Kamenik einer dann dem H. Fiedler andere Seite situirtes*“ panu **Janu Františku Rörichovi** a jeho manželce **Dorotě**.¹⁹⁷² Jan Rörich je uveden jako majitel domu dobré kvality, což bylo výsledkem přestavby domu z roku 1679, provedené Františkem Adamem Kotečnickem.¹⁹⁷³ Manželé Rörichovi zůstali majiteli do roku 1738. Tehdy dům „*varní v tom městě Králohradeckém na Malém rynku na rohu mezi domem Veroniky ovdovělé Fiedlerové a mezi domem Františka Kameníka oboustranně ležící s pivovarem při témž domě od starodávna založeném se všemi potřebami a nádobí pivovarskými*“ postoupil hradeckému primasovi **Josefu Benediktu Bláhovi**, který na oplátku Janu Františku Rörichovi postoupil svůj dům „*ve třetí čtvrti města mezi domem Anny Krčínské a domem dědiců Kořínkovských*“. Navrch dal vedle

¹⁹⁶⁷ F. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Hradce Králové nad Labem*, Rozdíl II, s. 210–211.

¹⁹⁶⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1588–1602*, fol. X16.

¹⁹⁶⁹ SOA Zámorsk, Sběrka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové, *Matrika NOZ 1715–1733*, sign. 51–5, fol. 375r.

¹⁹⁷⁰ SOKA HK, HK-AM, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. T9.

¹⁹⁷¹ SOKA HK, HK-AM, *Knihy smluv 1715–1728*, R14.

¹⁹⁷² Tamtéž, P13.

¹⁹⁷³ SOKA HK, HK-AM, *První Tereziánský katastr (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.)*, nefoliováno.

zmíněného domu Josef Benedikt Bláha 1000 zl. rýn. v hotovosti.¹⁹⁷⁴ Jednalo se tedy o prominentní městskou adresu, za kterou neváhal hradecký primas vyplatit peníze navíc.

Majitelem nemovitosti zůstal primátor Josef Bláha do své smrti v roce 1746. V témže roce došlo k rozdělení majetku po zemřelém, k pozůstalosti Josefa Bláhy se dochoval rozsáhlý inventář. Předně je mezi položkami uveden dům „*varní na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města situovaný spolu s pivovarem*“ v ceně 2650 zl. rýn. Další položky tvořily dům u Pražské brány ve druhé čtvrti za 350 zl. rýn., dvůr na Pražském předměstí v ceně 1500 zl. rýn., vinice na kopci sv. Jana, chalupa v Kuklenách a nespočetné množství pozemků, luk, ohrad, palouků, zahrad a také jedna bažantnice. Celkově se všemi aktivy činila výše majetku 31 919 zl. a 54 kr. Výše pasiv byla vyčíslena na 6192 zl. a 20 kr. Domu s pivovarem se ujala vdova **Terezie Bláhová**.¹⁹⁷⁵ Tereza Bláhová, nyní provdaná jako Fiedlerová, ale nedlouho poté, v roce 1751, vyhotovuje poslední vůli.¹⁹⁷⁶ Ta byla potvrzena v témže roce, když Terezie Bláhová zemřela. Dům „*varní na Malém rynku ve čtvrté čtvrti města*“ v ceně 2650 zl. rýn. získal syn **Karel Bláha**.¹⁹⁷⁷

Karel Bláha pak dům prodal „*vedle domu paní Veroniky ovdovělé Fiedlerové, též pánů manželů Jana a Anna Morariuských oboustranně ve čtvrté čtvrti města ležící [...] spolu s tím se při něm se vynacházejícím pivovarem*“ za cenu 3000 zl. rýn. manželům **Františku a Františce Müllerovým**. Ti na místě zaplatili 598 zl. rýn., zbývající částka 2420 zl. rýn. byla splátkou. Zajímavostí je přípisek, že v případě, že bude ve městě vystavena pevnost a dům čp. 129 bude zbourán, má prodávajícím připadnout určitá náhrada.¹⁹⁷⁸ Z toho usuzujeme, že se pravděpodobně hradečtí obyvatelé obávali a považovali za reálné, že se stavbou pevnosti nezaniknou pouze předměstí, ale také staré domy v hradeckém intravilánu. V roce 1762 postihl Hradec mohutný požár, ale nemáme písemnou zmínku o tom, že by zasáhl také dům čp. 129. Po smrti Františka Müllera dům přešel na jeho pozůstalou vdovu Františku Müllerovou. Ta zemřela v roce 1780 a následně bylo vyhotoveno vyrovnání mezi dědici. První položkou je dům ve druhé čtvrti města (čp. 69) v ceně 1500 zl. rýn., pak druhý dům „*varní s pivovarem ve čtvrté čtvrti města sub. Conscript. No. 134 mezi domem Faltovským stojící*“ v ceně 4000 zl. rýn. Dům po matce zdědily všechny děti (**Ludmila Šimáková**, doktor medicíny **Martin Müller**, **Terezie Kronová**, **Františka Prokúpková** a **Josefa Fiegrová**) rovným dílem.¹⁹⁷⁹ V roce 1780, již po

¹⁹⁷⁴ SOKA HK, HK-AM, *Kniha smluv 1733–1743*, G5.

¹⁹⁷⁵ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, B29.

¹⁹⁷⁶ SOKA HK, HK-AM, *Kniha závětí 1743–1780*, A26.

¹⁹⁷⁷ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760*, D27.

¹⁹⁷⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1750–1757*, K8.

¹⁹⁷⁹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788*, K18.

smrti Terezie Müllerové, jsou v soupisu domů pro vojenské potřeby jako majitelé uvedeni dědicové Müllerovi, v domě je zřízen v případě potřeby vojenský pokoj.¹⁹⁸⁰ Potomci Müllerovi se však během následujících let dostali do tísnivé finanční situace. Nejprve nechali dům v roce 1799 ocenit odbornou komisí. Dům se starým čp. 134 byl zednickým mistrem Janem Gerstnerem oceněn na 3750 zl. rýn.: zahrnoval zdi, zámečnické práce, sklenářské práce a hrnčířské práce; tesařský mistr Václav Kroupa ocenil dřevěné části na 704 zl. rýn. Kotlár šacoval pánve na 300 zl. rýn. a bednář na 102 zl. rýn. Várečné právo stálo klasických 500 zl. rýn. Celková cena domu byla odhadnuta na 5356 zl. rýn.¹⁹⁸¹ V témže roce 1799 dědicové Müllerovi dům s pivovarem prodali a ujala se ho jedna ze sester **Františka Prokúpková**, rozená Müllerová, v ceně 4600 zl. rýn.¹⁹⁸²

Obr. č. 84 Rohový dům čp. 129 během trhů na počátku 20. století¹⁹⁸³

¹⁹⁸⁰ NA, TK, *spisy*, inv. č. 1033, kart. č. 304, č. 99.

¹⁹⁸¹ SOKA HK, HK-AM, *Kniha soudních oznámení 1772–1800*, fol. 258.

¹⁹⁸² SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1794–1801*, M12.

¹⁹⁸³ SOKA HK, *Sbírka fotografií, Malé náměstí*, sign. I–92.

V soupisu duší z roku 1814 žilo v domě pouhých šest obyvatel: členové rodiny Mikuláše Auera.¹⁹⁸⁴ Podobně o rok později, v roce 1815, v domě žilo pět obyvatel, jednalo se opět o rodinu Mikuláše Auera.¹⁹⁸⁵ Dům se postupem času vrátil zpět do vlastnictví dědiců Müllerů, kteří dům čp. 129 v roce 1818 prodali manželům **Vojtěchu** a **Anně Bednařikovým** za cenu 17 000 zl. vídeňské měny.¹⁹⁸⁶ Pivovar jako součást domu přestal postupně plnit svůj účel. V roce 1820 žilo podle soupisu poddaných v domě stále jen pár obyvatel, konkrétně rodina Vojtěcha Bednaříka v jednom bytě, ve druhém pak Anna Drahová.¹⁹⁸⁷ Poslední trh v první polovině 19. století byl mezi manželi Bednařikovými a novým majitelem obchodníkem **Václavem Valterem**. Ten koupil dům s přílehlou pivovarní budovou čp. 129 za cenu 7360 zl. konvenční měny.¹⁹⁸⁸ Z požáru na Malém náměstí v roce 1836 vyšel dům pravděpodobně bez úhony. Pivo ve vedlejším pivovaru se přestalo vařit v roce 1839.¹⁹⁸⁹ Následně majitel Václav Valter pivovar přestavěl na byty. Rozšíření obytného prostoru sledujeme v posledním soupisu poddaných z roku 1842. V domě žilo již 19 obyvatel ve třech bytových jednotkách. První z bytů obýval obchodník Václav Valter spolu s manželkou a dětmi.¹⁹⁹⁰ Václav Valter je jako majitel uveden v roce 1864 na mapě hradeckých parcel s čísly popisnými a jejich majiteli, ale také v podkladech právozárečného měšťanstva z roku 1876.¹⁹⁹¹ Dům vlastnil až do své smrti v roce 1884. Ve stejném roce se majitelem domu stal **Jan Neumann**.¹⁹⁹² V roce 1890 v domě žilo již 32 obyvatel v sedmi bytech. V bytě bydleli spíše obyvatelé ze střední vsrtvy. První byt obýval komisař c. k. finanční stráže Jan Beneš s rodinou, druhý obchodník Julius Steindler. Ve třetím bytě žil majitel domu Jan Neumann s manželkou, ve čtvrtém rada zemského soudu Josef Tomeš, v pátém učitel průmyslové školy František Vrabec, v šestém obchodník Karel Reimer s rodinou a v posledním pak krupař Prokop Kroupa.¹⁹⁹³ Jan Neumann byl majitelem domu také při sčítání lidu o deset let později, v roce 1900. Tehdy zde žilo již 35 obyvatel v pěti bytech.

¹⁹⁸⁴ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1814*, inv. č. 75, kart. č. 33, s. 35.

¹⁹⁸⁵ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1815*, inv. č. 76, kart. č. 33, s. 40.

¹⁹⁸⁶ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1817–1820*, E3.

¹⁹⁸⁷ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1820*, inv. č. 77, kart. č. 33, s. 39–40.

¹⁹⁸⁸ SOKA HK, HK-AM, *Trhová kniha 1824–1828*, F9.

¹⁹⁸⁹ Z. DOUBEK – H. REZKOVÁ, *Starý Hradec Králové*, s. 238.

¹⁹⁹⁰ SOKA HK, DÚ-HK, *Status animarum Hradec Králové 1842*, inv. č. 79, kart. č. 33, s. 103.

¹⁹⁹¹ SOKA HK, HK-AM, *Sbírka map a plánů, Orientační plánky pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864*, inv. č. 5097a, fasc. č. 10; SOKA HK, HK-PM, *Právozárečné domy 1824–1941*, inv. č. 51, kt. č. 1.

¹⁹⁹² SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 107.

¹⁹⁹³ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 100–150*, poř. č. 184, kt. č. 1330, čp. 129.

Majitelem domu byl Jan Neuman až do dubna roku 1918, ačkoliv v něm již nebydlel.¹⁹⁹⁴ Poté ho získali manželé **Antonín a Františka Doudovi**.¹⁹⁹⁵

¹⁹⁹⁴ SOKA HK, HK-OÚ, *Sčítací operát Hradec Králové čp. 1–175*, poř. č. 342, kn. č. 462, čp. 129.

¹⁹⁹⁵ SOKA HK, HK-PM, *Kniha podílníků*, kn. č. 10, s. 107.

Závěr

Cílem předkládané disertační práce bylo vytvoření historické topografie Malého náměstí v Hradci Králové, a to od jeho pravděpodobného vzniku v první polovině 14. století až do vzniku Československé republiky v roce 1918. Pozornost byla zaměřena především na vývoj Malého náměstí jako jednoho ze dvou tehdejších hlavních veřejných prostranství Hradce Králové. Nejprve byl popsán historický vývoj Hradce Králové v širším slova smyslu, který zachytil vliv historických událostí i přírodních katastrof na chod města a proměny v jeho uspořádání. V další části jsme sledovali topografický a historický vývoj obou hlavních veřejných prostranství ve městě, většího Velkého náměstí a jeho východního souseda Malého náměstí. Součástí výzkumu Malého náměstí byl i sousední Kavčí plácek, který byl na Malém náměstí přímo závislý po celé sledované období. Následně byla pozornost zaměřena především na historickou topografii Malého náměstí, na jeho významné objekty a měšťanské domy. Součástí výzkumu měšťanských domů byla také sociálnětopografická analýza obyvatel Malého náměstí a jeho bezprostředního okolí, především pak majitelů těchto domů.

Sledování historického vývoje Malého náměstí a lokalit s ním úzce souvisejících bylo značně limitováno počtem dochovaných písemných pramenů, které je možné při rekonstrukci podoby náměstí využít. Hradecký archiv byl ve druhé polovině 19. století z velké části poškozen a do současnosti se dochovalo pouze torzo z původní písemné materie. Z písemných pramenů byly pro historickou topografii Malého náměstí vytěženy dochované městské knihy soudnictví nesporného, především knihy trhové a knihy s nimi související (knihy závětí, knihy dělených pozůstalostí, knihy smluv aj.), a to s využitím retrospektivní metody. Tyto údaje byly následně doplňovány o informace z pramenů evidenční povahy, katastrů a různých soupisů obyvatelstva. Analýzou těchto pramenů bylo možné provést rekonstrukci jednotlivých měšťanských domů na Malém náměstí a Kavčím plácku, v některých případech již od 16. století. V intencích moderních metodických přístupů historické topografie, respektive městské historické topografie, práce neobsahuje pouhý výčet majitelů domů, jak tomu bylo ve starších pracích, ale sleduje a komparuje také stavební dějiny objektů, sociální topografii jejich majitelů a dobové trendy a události, které měly vliv na změny v cenách nemovitostí.

S ohledem na torzovitost materie se práce neobešla bez využití prací dvou prvních hradeckých historiografů, Karla Bienera z Bienenbergu a Františka de Paula Švendy. Ukazuje se totiž, že jejich analyticky koncipované dějiny Hradce Králové zachycují věrohodně události ve městě, které opírali o dnes již nedochované prameny z hradeckého archivu. V mnoha

případech jsme odkázáni pouze na jimi zaznamenané informace, což platí i pro popisy událostí na Malém náměstí. Ani písemné prameny však k samotné historické topografii Malého náměstí nestačily. Interdisciplinární přístup se proto ukázal jako nezbytný, především s využitím poznatků výzkumů archeologie, metodických přístupů historické geografie a památkové péče.

Na základě dosud provedených archeologických průzkumů a jejich komparace s písemnými prameny můžeme klást vznik Malého náměstí o několik desítek let později než v případě centrálního Velkého náměstí, a to do první poloviny 14. století. Ve starších obdobích bylo budoucí veřejné prostranství zastavěno domy hospodářsko-obytného charakteru, volné prostory mezi nimi pak sloužily pro hospodářskou činnost. Souběžně s budoucí jižní frontou Malého náměstí existovala řada pravděpodobně sedmi objektů, která spolu s domy v jižní frontě vytvářela souvisle jdoucí ulici od Velkého náměstí k Mýtské bráně. Nejpozději v první polovině 14. století však zástavba začala ustupovat. K tomuto závěru se kloní jak archeologické výzkumy, tak interpretace nedávno objeveného pramene inkviziční provenience původem z Hradce. Již od svého počátku příslušela Malému náměstí především tržní funkce, vznik náměstí proto patrně souvisel s potřebou rozšíření trhu ve městě, kde již prostor Velkého náměstí nepostačoval. O tom vypovídá již ve středověkém pramenu zmíněný název Koňský trh, který je zaznamenán také v prvních dochovaných písemných pramenech z první třetiny 16. století. Porovnáním s Velkým náměstím můžeme konstatovat, že oproti svému sousedovi Malé náměstí postrádalo ve středověku a raném novověku významnou správní a duchovní funkci. Vzhledem k velikosti hradeckého intravilánu, která byla značně omezená a zásadně ovlivňovala množství volných parcel, však nelze přehlédnout rezidenční funkci tohoto veřejného prostranství, které – viděno až prameny od 16. století – bylo místem, kde měli své domy také příslušníci městské elity. V době barokní zbožnosti spjaté s poutěmi a procesími došlo k rozšíření o duchovní funkci náměstí, které bylo přímo jejich součástí. Malé náměstí bylo také využíváno při slavnostním aktu intronizace hradeckých biskupů, jejichž procesí přes Malé náměstí směřovala dále k biskupské rezidenci a katedrále. Odehrávaly se zde ale také slavnosti světského charakteru, po stavbě pevnosti doplněné o četné vojenské prvky. Velkou změnou byl pro Malé náměstí přelom 18. a 19. století, kdy sem byl přesunut poštovní úřad a úřad krajského hejtmána. Tehdy náměstí získalo poprvé ve své historii správní funkci. V polovině 19. století byla na Malé náměstí při správních reformách přesunuta radnice s magistrátem, čímž získalo také reprezentační funkci. Od přelomu 18. a 19. století byl na vzestupu také kulturní a společenský život. Nejprve byla v domě U Zlatého orla zřízena dočasná scéna českého divadla, později byla na Kavčím plácku vybudována sokolovna a na Malém

náměstí žila celá řada významných osobností české kultury (V. K. Klicpera, I. Herrmann, V. F. Červený aj.). Jednalo se ale pouze o přechodnou fázi, divadlo se v 80. letech 19. století přestěhovalo do nové budovy na severu intravilánu, podobně se časem vystěhoval Sokol a ve 30. letech 20. století také městské úřady. V první polovině 20. století se dokonce uvažovalo o asanaci části Malého náměstí a o výstavbě nových objektů. Nadále však náměstí plnilo svoji roli tržního místa a zázemí pro řadu hradeckých rodin.

Podstatnou část práce tvořila rekonstrukce historické topografie měšťanských domů na Malém náměstí. V současnosti se na Malém náměstí a na Kavčím plácku nachází 31 domů, k nimž náleží celá řada přístaveb, zadních částí domů a dalších objektů na jejich dvorech. Počet domů se však v průběhu vývoje lokality měnil, především změny souvisejí se spojováním objektů. Celkově bylo domů v minulosti více než dnes, v závěru třicetileté války 37. Vývoj domů byl metodicky zkoumán komparací dochovaných písemných pramenů s využitím archeologie, historickogeografických metod a výsledků stavebněhistorických průzkumů objektů. V práci však nebylo možné využívat důležité středověké a raně novověké prameny berní povahy, které během likvidace hradeckého archivu zcela podlehly zkáze. Aplikování retrospektivní metody pomohlo s jistotou přiřadit dochované trhové smlouvy a k nim navazující záznamy v jiných typech pramenů u většiny domů od poloviny 17. století, kde byly v příznávací fázi k berní rule zaznamenány jednotlivé měšťanské domy ve skutečném pořadí, nikoliv pouze schematicky. Pro 16. století a první polovinu 17. století, kde jsou prameny značně torzovité, posloužily topografické termíny „*Mýtská brána*“, „*Koňský trh*“ a „*Kavčí trh*“ jako výchozí body pro rekonstrukci. Pro pozdější období usnadnil práci autorem již v minulosti provedený výzkum označování a později číslování hradeckých domů (1770, 1805). Výzkum číslování a označování domů bylo nutné podrobit zkoumání, protože chybné interpretace některých autorů ve starších historických pracích vedly k řadě omylů, které jsou v mnoha případech doposud opakované.

Od druhé poloviny 18. století bylo využito kartografických metod historické geografie, konkrétně map a plánů, které začaly být zakreslovány od 60. let 18. století v přípravné fázi výstavby hradecké pevnosti. Jejich vzájemným srovnáváním s pozdějšími mapami a plány bylo možné sledovat proměny prostoru Malého náměstí, přestože hlavní změny v parcelaci budov proběhly ještě před vyhotovením prvních z nich. Větší proměny v geografickém uspořádání byly realizovány spíše v oblasti Mýtské (Slezské) brány a na Kavčím plácku, v obou místech v souvislosti s výstavbou pevnosti. Od druhé poloviny 19. století byly využity fotografie, které jsou cenné především u objektů, které prošly radikálním zásahem do své původní podoby (čp. 2, 3, 4 a 5). Podobně se jako užitečné ukázaly fotografie domů na Kavčím plácku, který prošel

zásadními proměnami a adaptacemi po zrušení pevnosti a po zprůchodnění lokality z Malého náměstí k nově vznikající zástavbě na severovýchod od historického jádra.

Měšťanské domy na Malém náměstí a na Kavčím plácku byly zastoupeny všemi typy objektů, se kterými se můžeme v prostoru hradeckého intravilánu setkat: od rozlehlých a honosných domů (včetně městského paláce) přes chudší domky na Kavčím plácku, které se řadily k jednomu z nejlevnějších ve městě. Důvody, které vedly k tomu, že i na Malém náměstí žili představitelé městské elity, můžeme spatřovat především ve velikosti intravilánu, který značně omezoval životní prostor a který i z Malého náměstí učinil prestižní veřejný prostor. Nejhonosnější a nejdražší objekty, často v držení vyšších městských úředníků, byly situovány na západním, čelním průčelí Malého náměstí, obráceným směrem ke vstupu do prostoru náměstí. Podobně u objektů v jižní frontě Malého náměstí, situovaných v bezprostřední blízkosti cesty od Velkého náměstí k bráně, jsou mezi majiteli přední zástupci hradeckých úřadů. Proč však domy v severní frontě Malého náměstí byly bez většího zájmu významnějších měšťanů, zůstává nejasné. Snad to může souviset s větší vzdáleností od hlavní komunikace, podobně můžeme uvažovat o tom, že neprosvětlené dvory, které směřovaly k severu, mohly odrazovat od provozování některých řemesel. Zapomínat nesmíme ani na blízkou přítomnost mokřadů a jednoho z labských náhonů těsně pod hradbami na sever od hradeckého intravilánu, což s sebou dozajisté přinášelo přítomnost obtížného hmyzu. Odloučenost, nízká prosvětlenost a přítomnost mokřadů odrazovala také od bydlení na Kavčím plácku. Zde snad neudívá dojmy návštěvníků v místní restauraci ve druhé polovině 19. století, kteří si všímali naprostého ticha, které v této části města vinou odloučenosti panovalo.

Všechny uvedené skutečnosti se promítaly také do cen domů na Malém náměstí. Obecně lze konstatovat, že se na Velkém i Malém náměstí držely v podobné cenové hladině. Ceny domů byly ovlivňovány několika faktory, na jedné straně inflací, opomíjet nelze ani válečné události a požáry, které způsobovaly menší či větší destrukci objektů. Například z třicetileté války jsou písemné zmínky o těžkém poškození domů na Malém náměstí, celkem je nějaká forma poškození přímo uvedena v písemných pramenech u 15 z nich. Také stavební úpravy a přestavby, které měly za cíl vést ke zvětšení obytné plochy z důvodu nedostatku volného místa v intravilánu, měnily podobu náměstí a navyšovaly ceny objektů.

Během proměn vlastnictví domů jsme mohli pozorovat, že se rodiny snažily si svůj nemovitý majetek ve městě (ale také nemovitosti a pozemky na předměstích) ponechat po co nejdelší dobu. Velmi často však díky dynamice především nových měšťanských rodin, ale také vinou častých nepředvídatelných skutečností, které vedly k jejich velkému finančnímu zatížení

(častá úmrtí obou nebo jednoho z rodičů, dědické spory, dluhy, válečné události, požáry) způsobovalo, že se v mnoha případech vlastnictví domu udrželo pouze po několik let, zatímco dlouhodobé vlastnictví několik desítek let, případně ojediněle století, nebylo natolik časté, jak by se dalo předpokládat. Přesto byla snaha udržet majetek alespoň v rámci rozšířené rodiny, pokud to jen trochu situace dovolovala.

Stavba pevnosti ve druhé polovině 18. století ještě více ubrala z volného místa, které ve městě zbývalo. Výrazně vzrostly ceny domů při kupních transakcích, ale také při veřejných dražbách (licitacích). Postupně vzrůstaly také počty obyvatel v domech. V roce 1814, kdy byl sepsán prvního soupis duší v Hradci Králové s vyjmenováním civilních osob žijících v domácnosti, činil průměrný počet obyvatel domu na Malém náměstí a na Kavčím plácku 14 osob. Při sčítání obyvatel v roce 1890, tedy krátce před zahájením fyzické likvidace hradecké pevnosti, byl průměrný počet obyvatel na jeden dům již 24 osob. Nezanedbatelnou část z těchto obyvatel, viděno jak soupisy duší, tak sčítacími operáty, tvořili vedle běžných nájemníků studenti hradeckých škol, pro které neexistovaly žádné vhodné prostory a kteří museli být ubytováni v měšťanských domech. Pokud si uvědomíme počty těchto studentů v jednotlivých objektech, vyjde nám, že se Hradec Králové v 19. století musel jevit nejen jako město vojenské, ale také jako studentské. Tento zvyšující se kapacitní tlak vedl majitele k přestavbám zadních domů, do té doby většinou sloužících jako řemeslné dílny, hospodářská stavení nebo ubytovací prostory pro další členy domácnosti. Růst počtu obyvatel nejen na Malém náměstí tak nesmíme spojovat pouze s kumulací obyvatel ve stále těsnějších prostorách původních měšťanských domů, ale také s rozšiřováním životního prostoru směrem do dvorů a zadních domovních partií. Vedle tlaku na ubytovací prostory docházelo také ke změnám v majetkoprávních vztazích. Vlastnictví domů od druhé poloviny 19. století začalo přecházet na stále větší počet podílníků, a nemovitý majetek se tak musel dělit mezi několik rodinných příslušníků. Tito podílníci však často v domě fyzicky nepobývali. V souvislosti s tím se však postupně začal zhoršovat fyzický stav domů, v případě domů čp. 2, 3 a 4 na jihovýchodním okraji Malého náměstí a u domů čp. 116, 117 a 118 v severní frontě Malého náměstí natolik, že muselo ve druhé polovině 20. století dojít k téměř kompletnímu stržení a výstavbě nových objektů.

Také měšťanská společnost na Malém náměstí byla velmi různorodá. Výzkum profesního zaměření obyvatel Malého náměstí nepřinesl žádný důkaz o tom, že by bylo Malé náměstí specializované na určitý typ řemesla. Na Malém náměstí, především v severní frontě, vidíme mezi majiteli zvýšené zastoupení řezníků. Řeznické masné krámy však stály v dnešní

Tomkově ulici, v lokalitě od Malého náměstí poměrně vzdálené. Jistě lze také potvrdit, že Kavčí plácek, stranou všedního života v uzavřeném prostoru, byl místem, kde se soustředila spíše okrajová řemesla jako například mydláři. Podobná situace byla v domě čp. 2 v těsném sousedství Mýtské brány, kde se povolání majitelů často měnila, ale kde bylo dochováno vlastnictví jak mydláře, tak zámečníka se zámečnickou dílnou. V domech na Malém náměstí se pak střídali majitelé rozličných řemesel, v žádném případě však nemůže být řeč o dlouhodobé specializaci lokality v určitém řemeslnickém odvětví. Můžeme snad pouze uvažovat o tom, že na východní straně Malého náměstí byla především v 16. století soustředěna zbrojní výroba, což připomínal mečíř na Kavčím plácku, ale také puškaři a příbuzné obory činnosti v komplexu Mýtské brány.

Závěrem můžeme konstatovat, že Malé náměstí, přestože postrádalo po většinu svých dějin oproti Velkému náměstí celou řadu funkcí, nebylo v žádném případě periferním místem hradeckého intravilánu. Přítomnost obyvatel ze všech oblastí městské společnosti, od drobných řemeslníků po přední členy městské obce, stejně jako ceny domů srovnatelné s objekty na Velkém náměstí, hovoří o důležitosti místa v hradeckých dějinách. Určitě je třeba počítat s tím, že Velké náměstí bylo přirozeně v centru pozornosti o něco více, což souviselo s jeho významnou správní, tržní, hospodářskou, reprezentační i duchovní funkcí, která byla ještě více zintenzivněna výstavbou jezuitských objektů a rezidenční budovy hradeckého biskupa. I přes torzovitost materie a nemožnost detailně zachytit vývoj Malého náměstí se však podařilo vytvořit plastický obraz tohoto veřejného prostranství, který se může s případnými archeologickými výzkumy nadále upřesňovat a proměňovat. Především je nutné vyčkat na kvalitní historicko-topografický výzkum srovnatelných lokalit (veřejná prostranství, náměstí), který zatím schází a který by umožnil nashromážděné údaje vzájemně komparovat a podrobit dalšímu bádání.

Seznam pramenů, literatury a internetových zdrojů

Prameny nevydané:

Národní archiv Praha,

fond Tereziánský katastr:

Tereziánský katastr 1713–1790, inv. č. 1033, kt. č. 303, 304, 305.

Státní oblastní archiv Zámorsk,

Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové:

Matrika NO 1667–1734, sign. 51–5.

Matrika NOZ 1680–1689, sign. 51–2.

Matrika NOZ 1690–1702, sign. 51–3.

Matrika NOZ 1700–1714, sign. 51–4.

Matrika NOZ 1715–1733, sign. 51–5.

Matrika NOZ 1734–1738, sign. 51–6.

Matrika NOZ 1734–1753; sign. 51–7.

Matrika NOZ 1753–1770, sign. 51–8.

Matrika NOZ 1771–1781, sign. 51–9.

Matrika NOZ 1782–1784, sign. 51–10.

Matrika N 1836–1847, sign. 51–16.

Matrika O 1784–1819, sign. 51–18.

Matrika O 1820–1849, sign. 51–20.

Matrika O 1850–1878, sign. 51–3509.

Matrika O 1878–1906, sign. 51–3510.

Matrika Z 1784–1806, sign. 51–21.

Matrika Z 1806–1846, sign. 51–22.

Matrika Z 1846–1875, sign. 51–23.

Matrika Z 1875–1907, sign. 51–3511.

Státní okresní archiv Hradec Králové,

fond Archiv města Hradec Králové:

Kniha soudních oznámení 1703–1773, inv. č. 305, kn. č. 16.

Kniha soudních oznámení 1772–1800, inv. č. 306, kn. č. 17.

Kniha pamětní, inv. č. 307, kn. č. 18.

První Tereziánský katastr 1727 (Kontribuční ocenění, šatzung domů, domků atd.), inv. č. 317, kn. č. 28.

Kniha svatebních smluv 1562–1622, inv. č. 330, kn. č. 41.

Kniha svatebních smluv 1623–1850, inv. č. 331, kn. č. 42.

Trhová kniha 1532–1583, inv. č. 333, kn. č. 44.

Trhová kniha 1588–1602, inv. č. 334, kn. č. 45.

Trhová kniha 1575–1667, inv. č. 335, kn. č. 46.

Trhová kniha 1604–1690, inv. č. 336, kn. č. 47.

Trhová kniha 1617–1682, inv. č. 337, kn. č. 48.

Trhová kniha 1675–1705, inv. č. 338, kn. č. 49.

Trhová kniha 1679–1698, inv. č. 339, kn. č. 50.

Trhová kniha 1694–1734, inv. č. 340, kn. č. 51.

Trhová kniha 1714–1734, inv. č. 341, kn. č. 52.

Trhová kniha 1728–1738, inv. č. 342, kn. č. 53.

Trhová kniha 1743–1750, inv. č. 343, kn. č. 54.

Trhová kniha 1750–1757, inv. č. 344, kn. č. 55.

Trhová kniha 1757–1761, inv. č. 345, kn. č. 56.

Trhová kniha 1760–1770, inv. č. 346, kn. č. 57.

Trhová kniha 1770–1777, inv. č. 347, kn. č. 58.

Trhová kniha 1776–1798, inv. č. 348, kn. č. 59.

Trhová kniha 1783–1817, inv. č. 349, kn. č. 60.

Trhová kniha 1787–1794, inv. č. 350, kn. č. 61.

Trhová kniha 1794–1801, inv. č. 351, kn. č. 62.

Trhová kniha 1801–1803, inv. č. 352, kn. č. 63.

Trhová kniha 1806–1809, inv. č. 354, kn. č. 65.

Trhová kniha 1808–1836, inv. č. 355, kn. č. 66.

Trhová kniha 1809–1813, inv. č. 356, kn. č. 67.

Trhová kniha 1813–1817, inv. č. 357, kn. č. 68.

Trhová kniha 1817–1820, inv. č. 358, kn. č. 69.

Trhová kniha 1820–1824, inv. č. 359, kn. č. 70.

Trhová kniha 1824–1828, inv. č. 360, kn. č. 71.

Trhová kniha 1828–1833, inv. č. 361, kn. č. 72.

Trhová kniha 1841–1844, inv. č. 364, kn. č. 75.

Trhová kniha 1844–1846, inv. č. 365, kn. č. 76.

Trhová kniha 1849–1875, inv. č. 368, kn. č. 79.

Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1725–1742, inv. č. 370, kn. č. 81.

Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1742–1760, inv. č. 371, kn. č. 82.

Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1773–1788, inv. č. 373, kn. č. 84.

Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1788–1801, inv. č. 374, kn. č. 85.

Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1821–1829, inv. č. 378, kn. č. 89.

Kniha dědických přípovědí a dělených pozůstalostí 1835–1842, inv. č. 380, kn. č. 91.

Kniha soudních oznámení 1800–1852, inv. č. 386, kn. č. 97.

Kniha smluv 1616–1706, inv. č. 430, kn. č. 141.

Kniha smluv 1702–1716, inv. č. 431, kn. č. 142.

Kniha smluv 1715–1728, inv. č. 432, kn. č. 143.

Kniha smluv 1733–1743, inv. č. 433, kn. č. 144.

Kniha závětí 1612–1745, inv. č. 418, kn. č. 129.

Kniha závětí 1743–1780, inv. č. 419, kn. č. 130.

Kniha závětí 1780–1800, inv. č. 420, kn. č. 131.

Kniha závětí 1800–1820, inv. č. 421, kn. č. 132.

Generální vizitace obce Hradce Králové, inv. č. 5148, kn. č. 3782.

Registra vydání z důchodu městského 1605, inv. č. 5156, kn. č. 3790.

Popsání města Králova Hradce dle numer roku 1790, kart. č. 45.

Sbírka map a plánů

Plán celkové situace domů čp. 2, 3, 4, 5, 228, 230, 231 určených k demolici 1785, inv. č. 5019, fasc. č. 3.

Plány domů čp. 120–126 na Malém náměstí určených k demolici 1787, inv. č. 5020, fasc. č. 3.

Plán domů čp. 5–6 (dř. 9–10) na Malém náměstí určených k demolici 1787, inv. č. 5021, fasc. č. 3.

Plány na demolici městské Slezské brány 1870, inv. č. 5028, fasc. č. 3.

Situační plánek Malého náměstí 1848, inv. č. 5049, fasc. č. 6.

Orientační plán města s vyznačenými ulicemi a popisnými čísly 1910, inv. č. 5086, fasc. č. 8.

Orientační plánek pevnosti Hradce Králové s uvedením popisných čísel a majitelů domů 1864, inv. č. 5097a, fasc. č. 10.

Sbírka fotografií

Malé náměstí, sign. I–92.

fond Berní správa Hradec Králové:

Domovní daň (stavební plánky cca 1880–1948) čp. 1–99, inv. č. 93.

fond Cech pekařů, mlynářů, perníkářů, krupařů Hradec Králové:

Kniha rozličných zápisů 1640–1853, inv. č. 3, kn. č. 1.

fond Cech řezníků:

Rozličné zápisy, inv. č. 14, kn. č. 1.

fond Děkanství a vikariátní úřad Hradec Králové:

Pamětní kniha děkanství I. (Duchovní správa) do r. 1941, inv. č. 2, kn. č. 1.

Pamětní kniha děkanství II. (Biskupství) do r. 1910, inv. č. 3, kn. č. 2.

Pamětní kniha děkanství III. (Město Hradec Králové) do r. 1932, inv. č. 4, kn. č. 3.

fond Právovárečné měšťanstvo Hradec Králové:

Knihopis dokumentů II. 1531–1772, kn. č. 2.

Knihopis podílů, kn. č. 10.

Pamětní kniha právovarného měšťanstva v Hradci Králové 1902–1912.

Právovárečné domy 1824–1941.

Muzeum východních Čech v Hradci Králové:

Veduta města od jihu z roku 1638. inv. č. VU/04–223.

Kopie obrazu Panny Marie Pikardské z roku 1681, inv. č. VU/04–006.

Sbírka fotografií, F–07.

Prameny vydané:

Iva ČADKOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula. 15, Kraj Hradecký IV*, Praha 2011.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae II. (Privilegia regalium civitatum provincialium annorum 1225–1419, Jaromír ČELAKOVSKÝ (ed.), Praha 1893.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae III. (Privilegia regalium civitatum provincialium annorum 1420–1526), Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIDRICH (edd.), Praha 1948.

Lenka MATUŠÍKOVÁ – Zlata KUKÁNOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, Hradecko–Bydžovsko, sv. 1, Praha 2000.

Petr ŽITAVSKÝ, *Zbraslavská kronika*, Praha 1976.

Stavebněhistorické průzkumy:

Miloš BURONĚ, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 4. Standardní nedestruktivní stavebněhistorický průzkum*, 2019–2020.

Miloš BURONĚ, *Hradec Králové, Malé náměstí čp. 5. Hloubkový stavebněhistorický průzkum*, Hradec Králové 2017, sign. SHP HK 101.

Miloš BURONĚ, *Měšťanský dům čp. 125. Aktualizace stavebněhistorického průzkumu 2010*, sign. SHP HK 32a.

Martin EBEL, *Hradec Králové čp. 126. Stavebněhistorický průzkum*, sign. SHP HK 122.

Mojmír HORYNA, *Hradec Králové čp. 115. Stavebněhistorický průzkum*, Hradec Králové 1988, sign. SHP HK 30a.

Mojmír HORYNA, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, sign. SHP HK 31/1.

Mojmír HORYNA, *Hradec Králové čp. 116, 117, 118. Stavebněhistorický průzkum 1986*, sign. SHP HK 31/2.

Aleš CHALUPA (ed.), *Tereziánský katastr český. Sv. 1, Rustikál (kraje A–CH)*, Praha 1964.

Ludmila KOBĚRSKÁ, *Hradec Králové čp. 124. Stavebněhistorický průzkum*, sign. SHP HK 89.

Ludmila KOBĚRSKÁ, *Hradec Králové. Měšťanský dům čp. 125. Stavebněhistorický průzkum 1989*, sign. SHP HK 90.

Ludmila KOBĚRSKÁ, *Hradec Králové čp. 129–138. Stavebně historický průzkum 1988*, sign. SHP HK 34a 6.

Dobroslav LÍBAL – Jarmila LÍBALOVÁ – Milada VILÍMKOVÁ, *Hradec Králové. Stavebněhistorický průzkum historického jádra*, Praha 1956, nepublikovaný rukopis.

František VÁCLAVÍK – Kateřina KULHÁNKOVÁ, *Stavebněhistorický průzkum Husova domu čp. 121 v Hradci Králové 2013*, sign. SHP HK 71.

Literatura:

Klaus ANDRÄ (ed.), *Marktplätze. Betrachtungen zu Geschichte und Kultur*, Berlin 1990.

Tonny ANGEL – John M. MARZULF, *In the Company of Crows and Ravens*, Yale 2005.

Laurence BAUDOUX-ROUSSEAU – Youri CARBONNIER – Philippe BRAGARD, *La place publique urbaine du Moyen Âge à nos jours*, Artois 2007.

Petr BÁRTÍK, *Číslování domů v historickém centru Hradce Králové od 2. poloviny 18. století*, Královéhradecko 12, 2021, s. 9–23.

Petr BÁRTÍK, *Historická topografie radničního bloku v Hradci Králové do roku 1918*, diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2019.

Petr BÁRTÍK, *Majetkoprávní vývoj domu čp. 165 na Velkém náměstí v Hradci Králové v 17.–19. století*, Východočeský sborník historický 41, 2022, s. 131–144.

Petr BÁRTÍK, *Městské vodní stavby a mlýny v Hradci Králové od 16. století do stavby královéhradecké pevnosti*, Královéhradecko 13, 2022, s. 9–14.

Josef BARTOŠ, *O Historickém místopisu na Moravě*, in: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas philosophica, historica 28/1998, Olomouc 1999, s. 161–164.

Milena BENKOVÁ – Petr CHARVÁT – Václav MATOUŠEK, *Zástavba města Berouna ve 13. století*, Archaeologia historica 20, 1995, s. 157–176.

Jan BERÁNEK – Petr MACEK, *Metodika stavebněhistorického průzkumu*, Praha 2015.

Adolf BERNT, *Deutsche Bürgerhäuser*, Tübingen 1968.

Michel Jean BERTRAND – Hiéronim LITOWSKI, *Les places dans la ville: Lectures d'un espace public*, Paris 1984; Jean-Pierre LEGUAY, *Places, jardins et terres incultes dans la ville au Moyen Âge*, Rennes 2009.

Karl Joseph BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz I–II.*, Prag 1790.

Pavel BĚLINA, *Místopisný obraz Hradce Králové v době předhusitské*, Historická geografie 21, 1983, s. 315–335.

Pavel BĚLINA, *Ze správní a hospodářské agendy města Hradce Králové ve 14. a na počátku 15. století*, Sborník archivních prací 23, 1973, s. 176–191.

Radek BLÁHA, *Archeologické prameny, jejich využití a kombinace s jinými typy pramenů v syntéze dějiny Hradce Králové*, in: Jak psát dějiny velkých měst? Praha 2016, s. 355–370.

Radek BLÁHA, *Archeologický výzkum na Malém náměstí v Hradci Králové*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 2007, s. 183–198.

Radek BLÁHA, *Hygiena ve středověkém a raně novověkém Hradci Králové*, Archaeologia historica 48, 2023, s. 319–342.

Radek BLÁHA, *Mořic Lüssner a jeho archeologické nálezy v Hradci Králové*, Královéhradecko 13, 2022, s. 15–42.

Radek BLÁHA, *Nález reliktní pravěké a raně středověké fortifikace na Kavčím plácku v Hradci Králové*, Archeologie východních Čech 10, 2015 (vyd. 2017), s. 80–98.

Radek BLÁHA, *Nové poznatky o raně středověkém opevnění Hradce Králové. (Kavčí plácek, Rokytanského ulice)*, in: Vita archaeologica. Sborník Víta Vokolka, Hradec Králové 2006, s. 31–48.

Radek BLÁHA, *Pravěk a raný středověk*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 19–44.

Radek BLÁHA, *Putování po hradeckých středověkých kostelech a klášterech*, Hradec Králové 2011.

Radek BLÁHA, *Veřejná prostranství (náměstí) středověkého Hradce Králové a jejich proměny (přehled dosavadního bádání)*, in: Moravskoslezská škola doktorských studií. Seminář 1, Brno 2008, s. 187–198.

Radek BLÁHA, *Záchranné archeologické výzkumy na území Městské památkové rezervace Hradec Králové v roce 2003 (Kavčí plácek, Komenského tř., Rokytanského ulice)*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 30, 2004, s. 176–211.

Radek BLÁHA, *Zprávy o starých archeologických nálezech na Velkém náměstí v Hradci Králové a jejich využití pro poznání vývoje města*, Královéhradecko 11, 2020, s. 17–28.

Radek BLÁHA – Věra NĚMEČKOVÁ, *Město Hradec v letech 1225–1420*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 45–100.

Radek BLÁHA – Jiří SIGL, *Die frühmittelalterliche Siedlungsagglomeration in Hradec Králové*, in: Ivana Boháčová – Lumír Poláček (edd.), Burg – Vorburg – Suburbium. Zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren, Brno 2008, s. 143–148.

Radek BLÁHA – Jiří SIGL, *Opevnění a problematika vymezení hranic města, na příkladu Hradce Králové*, *Archaeologia historica* 29, 2004, s. 161–166.

Radek BLÁHA – Jiří SIGL, *Stavební činnost 18. až 20. století v Hradci Králové a její vliv na poznání vývoje města a jeho zázemí*, *Královéhradecko: historický sborník pro poučenou veřejnost* 2, 2005, s. 97–106.

Radek BLÁHA – Jiří SLAVÍK, „*Cihly, cihly, sem tam kámen*“, in: *Sborník. Sborník příspěvků z 12. specializované konference stavebněhistorického průzkumu uspořádané 18.–21. června 2013 v Roudnici nad Labem*, Praha 2014, s. 249–266.

Radek BLÁHA – Jiří SLAVÍK, *Hrad v Hradci Králové*, Hradec Králové 2020.

Radek BLÁHA – Jiří SLAVÍK, *Od kůlu k cihle. Opevnění města Hradce ve 13. a 14. století*, in: *Město a jeho hradby: stati a rozšířené příspěvky z 36. vědecké konference Archivu Hlavního města Prahy, uspořádané ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd ČR, v. v. i., Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a Filozofickou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem ve dnech 10. a 11. října 2017 v Clam-Gallasově paláci v Praze*, Praha 2019, s. 319–334.

Radek BLÁHA – Jiří SLAVÍK, *Problémy založení a stavebního vývoje domu čp. 126 v Hradci Králové*, in: Jan Anderle (ed.), *Dějiny staveb* 2007, Plzeň 2007.

Radek BLÁHA – Jan FROLÍK – Jiří SIGL, *Počátky zděné měšťanské architektury v Hradci Králové a v Chrudimi*, in: *Forum urbes medii aevi. 3: vrcholně středověká zděná měšťanská architektura ve střední Evropě: sborník příspěvků z konference FUMA konané 14. – 16. 4. 2004 v Jihlavě*, Brno 2006, s. 178–188.

Radek BLÁHA – Jan FROLÍK – Jiří SIGL, *Proměna uliční sítě a parcelace v Hradci Králové a Chrudimi*, in: *Forum urbes medii aevi. 4: parcelace a uliční síť ve vrcholně středověkých městech střední Evropy: sborník příspěvků z konference FUMA konané 20.–22. 4. 2005 v Brně*, Brno 2007, s. 82–93.

Radek BLÁHA – Jiří SLAVÍK – Ladislav ZIKMUND-LENDER, *Urbanismus a architektura*, in: *Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017*, s. 625–720.

Václav BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku*, Praha 2010.

Horst BÜTTNER – Günter MEIßNER, *Bürgerhäuser in Europa*, Leipzig 1980.

Antonín CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. Politický okres Královéhradecký*, Praha 1904.

Jana CROŮ, *Královéhradečtí biskupové a jejich rezidence*, Hradec Králové 2014.

Jiří ČAREK – Zdena PELIKÁNOVÁ, *K významu studia historického místopisu*, Pražský sborník historický 1, 1966, s. 5–6.

Jiří ČAREK, *Z dějin staroměstských domů*, Pražský sborník historický 11, 1978, s. 5–67.

Jaroslav ČECHURA, *Vypovídací hodnota pramenů hromadné povahy k archeologickému a urbanistickému studiu středověkých měst v Čechách a na Moravě*, Archaeologia historica 13, 1988, s. 133–135.

Gozard ČELECHOVSKÝ – Vladimír ŠIPLER, *Města jako systémy*, Praha 1983.

Petr ČORNEJ, *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*, Praha 2019.

Petr ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české. Svazek V. (1402–1437)*, Praha 2000.

Jaroslav DAVID – Přemysl MÁCHA, *Názvy míst: Paměť, identita, kulturní dědictví*, Brno 2014.

Dietrich DENECKE, *Die historische Dimension der Sozialtopographie am Beispiel südniedersächsischer Städte*, Berichte zur deutschen Landeskunde 54, 1980, s. 211–252.

Dietrich DENECKE, *Soziale Strukturen im städtischen Raum: Entwicklung und Stand der sozial-topographischen Stadtgeschichtsforschung*, in: Matthias Meinhardt – Andreas Ranft (edd.), *Die Sozialstruktur und Sozialtopographie vorindustrieller Städte*, Berlin – Boston 2005, s. 123–137.

Jana DOKTOROVÁ, *Malostranské náměstí v Praze (1400–1700): Metamorfózy veřejného prostoru a jeho hybatelé*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 215–269.

Ludvík DOMEČKA, *Alois Kemlink, císařský purkmistr královéhradecký*, Hradec Králové 1936.

Ludvík DOMEČKA, *Královéhradecko. 1. dílu 1. část. Místopis soudního okresu královéhradeckého*, Hradec Králové 1928–1935.

Ludvík DOMEČKA, *Královéhradečtí konváři a jejich křtitelnice*, Hradec Králové 1936.

Ludvík DOMEČKA, *O plastické výzdobě na zvonech zvonařů královéhradeckých*, Hradec Králové 1918.

Ludvík DOMEČKA, *Vzrůst Hradce Králové ve 13. a 14. století*, Kraj Královéhradecký XIII, 1922, 92, s. 3.

Ludvík DOMEČKA, *Památky po královně Elišce, choti Karla IV. a její život*, Praha 1895.

Ludvík DOMEČKA, *Stará radnice v Hradci Králové*, Hradec Králové 1937.

Ludvík DOMEČKA, *Slezská brána v Hradci Králové*, Osvěta lidu 1924, roč. 27, čís. 54, s. 4.

Ludvík DOMEČKA, *Šibenice, pranýře a kati v Hradci Králové za starých časů*, Kraj Královéhradecký 29, 13. 8. 1938, s. 5.

Ludvík DOMEČKA, *Z minulosti bývalé královéhradecké radnice na Malém náměstí*, Kraj Královéhradecký 1936, roč. 27, č. 75, s. 7.

Ludvík DOMEČKA, *Znak města Hradce Králové*, Hradec Králové 1935.

Zdeněk DOUBEK – Helena REZKOVÁ, *Starý hradec králové dům od domu*, Hradec Králové 2009.

Aleš DOUBRAVA, *Hradec Králové v obrazech tří staletí*, Hradec Králové 1971.

Aleš DOUBRAVA, *Ulicemi města Hradce*, Hradec Králové 1973.

Richard VAN DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století). Díl 1. Dům a jeho lidé*, Praha 1999.

Richard VAN DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století). Díl 2. Vesnice a město*, Praha 2006.

Miloš DVOŘÁK, *Historická topografie města Českého Brodu*, Práce muzea v Kolíně 2, 1982, s. 49–67.

Miloš DVOŘÁK – Ladislav DVOŘÁK, *Historická topografie města Českého brodu*, Práce muzea v Kolíně 2, 1982, s. 49–67.

Martin EBEL, *Číslování domů*, in: Jan Anderle (ed.), *Dějiny staveb. Sborník příspěvků z konference dějiny staveb 2005*, Plzeň 2005.

Wilfried EHBRECHT (Hg.), *Städteatlanten: Vier Jahrzehnte Atlasarbeit in Europa*, in: Städteforschung: Veröffentlichungen des Instituts für vergleichende Städtegeschichte in Münster. Reihe A: Darstellungen 80, 2014.

Lucien FEBVRE, *La maison urbaine: une monographie, une méthode*, Annales d'histoire économique et sociale 2, 1929, s. 292–298.

Olga FEJTOVÁ – Markéta RŮČKOVÁ, *Města a měšťané perem badatelky: Příspěvky (nejen) k dějinám měst pražských a jejich elitám v raném novověku*, Červený Kostelec – Ústí nad Labem 2022.

Zdeněk FIŠERA – Karel KIBIC, *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska 1. – 2. díl*, Praha 2009–2010.

Barbora FIŠEROVÁ, *Nejstarší dochované testamenty vysokomýtských měšťanů z let 1574–1696. K některým aspektům měšťanského života v raném novověku*, Východočeský sborník historický 34, 2018, s. 39–63.

Cipriano Francisco GAEDECHENS, *Historische Topographie der Freien und Hansestadt Hamburg: und ihrer nächsten Umgebung von der Entstehung bis auf die Gegenwart*, Hamburg 1880.

Mateusz GOLIŃSKI, *Przy wrocławskim Rynku. Rekonstrukcja dziejów własności posesji 1 (1345–1420)*, Wrocław 2011.

Mateusz GOLIŃSKI, *Przy wrocławskim Rynku. Rekonstrukcja dziejów własności posesji 2 (1421–1500)*, Wrocław 2015.

Hans-Günther GRIEP, *Kleine Kunstgeschichte des deutschen Bürgerhauses*, Darmstadt 1985.

Ondřej HANIČÁK, *Renesanční domy moravsko-slezského pomezí*, Opava 2015.

Tilman HARLANDER, *Stadwohnen. Geschichte – Städtebau – Perspektiven*, München 2008.

Alfred HAVERKAMP (ed.), *Haus und Familie in der Spätmittelalterlichen Stadt*, Köln 1984.

Eva HAVLÍKOVÁ – Petr POLEHLA, *Intronizace královéhradeckých biskupů v 17. a 18. století*, Červený Kostelec 2020.

Barbora HERČÍKOVÁ, *Královédvorská městská kancelář do roku 1620*, disertační práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2023.

Ignát HERRMANN, *Blednoucí obrázky*, Praha 1960.

Ignát HERRMANN – Pavla KORITENSKÁ – Josef ŠRÁMEK, *Něco ze vzpomínek hradeckých a další střípky*, Hradec Králové 2023.

František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992.

Petra HOFFMANNOVÁ, *Rodina v 16. století z pohledu testamentů královského města Louny*, in: Michaela Hrubá (ed.), *Města severozápadních Čech v raném novověku*, Ústí nad Labem 2000, s. 107–122.

Jaroslav HONC, *Nejstarší trhová kniha města Hradce Králové z r. 1532 a ceny domů a nemovitostí v Hradci Králové 1532–1576*, in: Materiál k diskusi na pracovním zasedání skupiny pro dějiny cen a mezd při katedře československých dějin na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, Praha 1962, rukopis.

Pavla HORSKÁ – Eduard MAUR – Jiří MUSIL, *Zrod velkoměsta: Urbanizace českých zemí a Evropa*, Praha 2002.

Vladimír HRUBÝ, *Chrám Svatého Ducha v životě města a v proměnách času: katedrála a její sousedé*, Hradec Králové 2008.

Vladimír HRUBÝ – Miroslav PODHRÁZSKÝ, *Katedrála Sv. Ducha; Kaple sv. Klimenta; Biskupská rezidence*, Hradec Králové 2002.

František HYKSA, *Historická topografie města Vysokého Mýta*, Vysoké Mýto 1994.

Josef JETTMAR, *Vody Králové-Hradecké*, Časopis pro průmysl chemický 6, 1896, čís. 9.

Martin JEŽEK, *Archeologia na rynku małego miasta w Czechach*, Centrum sredniowiecznego miasta. Wratislavia antiqua 2, Wrocław 2000, s. 21–46.

Martin JEŽEK, *Výzkum v místě kašny na Malém náměstí v Hradci Králové*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 26, 2000, s. 107–131.

Alois JIRÁSEK, *Z mých pamětí I.*, Praha 1911.

Josef JOHANIDES, *První tiskárna v Hradci Králové (Martin Kleinwechter)*, in: Strahovská knihovna: Sborník památníku národního písemnictví 4, 1969, s. 66–94.

Florence JOURNOT, *La maison urbaine au Moyen Age*, Paris 2018.

Cornelia JÖCHNER – Alessandro NOVA, *Platz und Territorium*, Berlin 2010.

Petr JUŘINA, *Náměstí Republiky: Výzkum století*, Praha 2009.

Josef KADEŘÁBEK, *Sociální mobilita měšťanů v raném novověku. Příklad Slaného v letech 1610–1635*, Historická demografie 38, 2014, č. 1, s. 1–32.

Jiří KALFERST, *Zpráva o záchranném výzkumu na rekonstrukci transformační stanice 5/04 kV č. 5 na Velkém náměstí v Hradci Králové*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 22, 1996, s. 41–49.

Jiří KEJŘ, *Vznik městského zřízení v českých zemích*, Praha 1998.

Karolína KEJVALOVÁ, *Vývoj cen nemovitostí v Hradci Králové ve světle Trhové knihy žluté v letech 1588–1602*, diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2017.

Karel KIBIC, *Středověké radnice českých měst vzniklé z kupeckých domů*, in: Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 51–90.

Jan KLÁPŠTĚ (ed.), *Archeologie ve městě: strategie, metodika, metody výzkumu, prezentace a ochrany archeologických památek*, Brno 2017.

Jan KLÁPŠTĚ – Hansjürgen BRACHMANN (edd.), *Hausbau und Raumstruktur früher Städte in Ostmitteleuropa*, Památky archeologické – Supplementum 6, Praha 1996.

Jan KLÁPŠTĚ, Rynek – Platz – náměstí, in: Jerzy Piekalski – Krzysztof Wachowski (edd.), *Średniowieczny Śląsk i Czechy. Centrum średniowiecznego miasta. Wrocław a Europa środkowa*, Wrocław 2000, s. 369–374.

Herbert KNITTLER, *Die europäische Stadt in der frühen Neuzeit: Institutionen, Strukturen, Entwicklungen (Querschnitte)*, Wien – München 2000.

Pavel KODERA, *O domu a jeho částech. Prostorovost a měšťanské bydlení v písemných pramenech raného novověku*, Praha 2023.

Michaela KOKOJANOVÁ (ed.), *Měšťané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčních městech raného novověku (16.–18. století). Sborník příspěvků z konference uspořádané v Prostějově ve dnech 25.–27. dubna 1995 Muzeem Prostějovska v Prostějově a Rakouským ústavem pro východní a jihovýchodní Evropu, odbočka Brno*, Prostějov 1997.

Waldemar KOMOROWSKI, *Rynek główny w Krakowie – funkcje, zabudowa, życie codzienne i odświeżenie*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 291–325.

Pavla KORITENSKÁ, *Cesta dívek za vzděláním*, Hradec Králové 2013.

Ivo KOŘÁN, *Umění a umělci baroka v Hradci Králové*, Umění 19, 1971, s. 136–189.

Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Ulicemi města Českých Budějovic*, České Budějovice 2005.

Spiro KOSTOF, *The City Assembled. The Elements of Urban Form Through History*, London 1999.

Stefan KRABATH – Jerzy PIEKALSKI – Krzysztof WACHOWSKI, *Ulica, plac i cmentarz w publicznej przestrzeni średniowiecznego i wczesnonowożytnego miasta Europy Środkowej*, Wrocław 2011.

Jaroslav KUBÁK, *Topografie města Českých Budějovic 1540–1800*, České Budějovice 1873.

Alois KUBÍČEK, *Bývalá pevnost Hradec Králové*, Praha 1934.

Alois KUBÍČEK – Zdeněk WIRTH, *Hradec Králové – město českých královen, město Ulrichovo*, Hradec Králové 1939.

Anna KUBÍKOVÁ, *Historická topografie Českého Krumlova (1424) 1459–1654, I–XIV*, Jihočeský sborník historický 71–85, 2002–2016.

Christine LAMARRE, *Les portes de villes à la fin du XVIIIe siècle, crise de l'architecture et crise du symbole*, in: Françoise Michaud-Fréjaville – Jean-Pierre Guilhembet – Dauphin Noelle (edd.), *Entrer en ville*, Rennes 2006, s. 61–72.

Petr LÁNDR, *Hmotná kultura měšťanského domu v raně novověkém Hradci Králové optikou kšaftů a pozůstalostních inventářů*, Královéhradecko 14, 2023, s. 63–84.

Petr LANDR, *Požáry Hradce Králové v letech 1586 a 1762 a jejich rozsah*, Královéhradecko 12, 2021, s. 83–99.

Petr LANDR, *Příspěvek ke studiu cen měšťanských domů v historickém centru Hradce Králové po třicetileté válce*, Královéhradecko 13, 2022, s. 85–116.

Václav LEDVINKA, *Staroměstský rynek a staroměstská radnice. K vývoji podoby a funkcí centrálních veřejných míst Starého Města pražského*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 141–156.

Milena LENDEROVÁ, *Město v pevnosti. Na cestě k moderní národní společnosti*, in: Kolektiv autorů, *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017, s. 313–372.

Václav LÍVA, *Studie o Praze pobělohorské. III. Změny v domovním majetku a konfiskace*, in: Václav Vojtíšek (ed.), *Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy IX*, Praha 1935, s. 1–435.

Piotr ŁOZOWSKI, *Kredyt i dom: rynki obrotu pieniężnego i nieruchomości w Warszawie okresu XV i początków XVI wieku*, Białystok 2020.

- Hermann MARKGRAF, *Der Breslauer Ring und seine Bedeutung für die Stadt*, Breslau 1894.
- Lenka MAZANCOVÁ, *Zbožnost měšťanů královéhradeckých v době předhusitské*, bakalářská práce, PdF UHK, Hradec Králové 2011.
- Jaroslav MENCL, *Historická topografie města Jičína I–II*, Jičín 1940–1949.
- Jaroslava MENDLOVÁ, *Nové Město pražské 1348–1784*, Praha 1998.
- Jaroslav MEZNÍK, *Národnostní složení předhusitské Prahy*, in: Jaroslav Mezník (ed.), *Tvář stárnoucího středověku*, Brno 2008, s. 244–276.
- Jaroslav MIKAN, *Vznik a počátky hradeckého biskupství*, Hradec Králové 1946.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 I/1*, Hradec Králové 1996.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 I/2*, Hradec Králové 1997.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 II/1*, Hradec Králové 1994.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850 II/2*, Hradec Králové 1995.
- Michael MITTERAUER, *Markt und Stadt in Mittelalter. Beiträge zur historischen Zentralitätsforschung*, in: *Monographien zur Geschichte des Mittelalters* 21, Stuttgart 1980.
- Vladimír Jakub MRVÍK, *Dějiny černokosteleckých domů*, Kostelec nad Černými lesy 2009.
- Vladimír Jakub MRVÍK, *Historická topografie města Kostelce nad Černými Lesy*, disertační práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha 2012.
- Vladimír Jakub MRVÍK, *Sociální analýza měšťanských domácností jako zvláštní úkol historické městské topografie (Český Brod v době Jaroslava Schallera)*, *Studia historica Brunensia* 68, 2021, s. 195–214.
- František MUSIL, *Hradec Králové, Eliška Rejčka a rok 1308*, in: Jiří ŠTĚPÁN (ed.), *Chrám Sv. Ducha a královna Eliška Rejčka v Hradci Králové 1308–2008*, Hradec Králové 2008, s. 11–15.
- Martin MUSÍLEK, *Městská společnost a prostor. Problémy a možnosti využití sociální topografie při výzkumu středověkých měst*, *Documenta Pragensia* 32/2, 2013, s. 23–41.
- Martin MUSÍLEK, *Opatovice na Novém Městě pražském. Nejstarší dějiny a topografie příměstské osady ve světle písemných pramenů*, *Documenta Pragensia Supplementa* VIII, 2017, s. 175–214.

Věra NĚMEČKOVÁ, *Hradec v době husitské a jagellonské (1420–1526)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 101–144.

Martin NODL, *Polský koncept studia sociální topografie středověkého města*, Mediaevalia Archaeologica 1, 1999, s. 305–311.

Martin NODL, *Sociální aspekty pozdně středověkého městského přistěhovalectví*, Colloquia mediaevalia Pragensia 5, 2006, s. 3–96.

Jindřich NOVOHRADSKÝ, *Veřejná prostranství – vznik, trvání a zánik*, diplomová práce, Katedra správního práva a finančního práva PF UPOL, Olomouc 2020.

Rostislav NOVÝ, *Počátky znaků českých měst*, Sborník archivních prací 26, 1976, čís. 2, s. 367–412.

Rostislav NOVÝ, *Soupis městských knih českých od roku 1310 do roku 1526*, Praha 1963.

Ferdinand OPPL, *Ratusz jako przestrzenne i prawne centrum rozwoju miasta. Rozważania i odniesienia do badań w Niemczech i Austrii od 1990 roku*, Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych 74, 2014, s. 37–51.

Památník k 50. výročí založení Lutherova ústavu nyní Husova domu v Hradci Králové, Hradec Králové 1933.

Bartoloměj PAPROCKÝ, *Diadochos, id est successio, jinak posloupnost knížat a králův českých, biskupův i arcibiskupův pražských a všech třech stavův slavného Království českého, to jest panského, rytířského i městského*, 4. díl, Staré Město Pražské 1602.

Thierry PAQUOT, *L'espace public*, Paris 2009.

Jiří PAVLÍK, *Václav František Červený*, Praha 2006.

Jiří PAVLÍK, *Založení a výstavba kostela Nanebevzetí Panny Marie v Hradci Králové v kontextu pramenů uložených v královéhradeckém archivu*, Královéhradecko 14, 2023, s. 85–98.

Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Osudy fondu města Hradce Králové se zřetelem na 17. století*. in: Jan Kilián (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obroda*, Mělník 2004, s. 129–132.

Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Status animarum: důležitý archivní pramen k vývoji obyvatelstva pevnostního Hradce Králové v první polovině 19. století*, Královéhradecko. Historický sborník pro poučenou veřejnost 8, 2011, s. 65–174.

Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Zrod občanské společnosti (1848–1918)*, in: Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 373–440.

Alexander PATSCHOVSKY, *Quellen zur böhmischen Inquisition im 14. Jahrhundert*, Weimar 1985.

Jiří PEŠEK, *Měšťanská vzdělanost a kultura v předbělohorských Čechách 1547–1620. Všední dny kulturního života*, Praha 1993.

Jiří PEŠEK, *Pražské městské elity středověku a raného novověku. Úvodní zamyšlení*, in: Olga Fejtová – Jiří Pešek – Václav Ledvinka (edd.), *Pražské městské elity středověku a raného novověku – jejich proměny, zázemí a kulturní profil*, Documenta Pragensia 22, 2004, s. 7–22.

Jan PĚTA, *Hradecká čítanka*, Hradec Králové 2018.

Jan PĚTA, *Literární průvodce Hradcem Králové*, Hradec Králové 2016.

Jaroslava POSPÍŠILOVÁ – Jiří ZIKMUND, *Fotoalbum města Hradce Králové 1866–1918*, Hradec Králové 2000.

Jakub POTŮČEK, *Hradec Králové: architektura a urbanismus 1895–2009*, Hradec Králové 2009.

Josef P. RADOSTICKÝ, *Královéhradecké, chrudimské, pražské rodiny erbovní a měšťanské*, Vídeň 1919.

Vladislav RAZÍM, *Středověká opevnění českých měst I*, Praha 2022.

Miroslav RICHTER – Eva SEMOTANOVÁ (edd.), *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 5. Hradec Králové*, Praha 1998.

Miroslav RICHTER – Vít VOKOLEK, *Hradec Králové: slovanské hradiště a počátky středověkého města*, Hradec Králové 1995.

Hans-Christoph RUBLACK, *Probleme der Sozialtopographie der Stadt im Mittelalter und in der frühen Neuzeit*, in: Wilfried Ehbrecht (ed.), *Voraussetzungen und Methoden Geschichtlicher Städteforschung*, Köln – Wien 1979, s. 177–193.

Miroslav RICHTER, *Středověká archeologie a studium počátků měst: sborník příspěvků přednesených na celostátní konferenci středověkých archeologů v Hradci Králové, 22.–27. září 1975*, Praha 1977.

Hartmut RÖTTING, *Zur Hochmittelalterlichen Gebäude- und Parzellenstruktur des Markortes und der frühen Stadt von Braunschweig im Weichbild „Altstadt“*, Lübecker Schriften zur Archäologie und Kulturgeschichte 20, 1990, s. 139–148.

Wilhelm Emil ROTH, *Geschichte und historische Topographie der Stadt Wiesbaden im Mittelalter und der Neuzeit*, Wiesbaden 1883.

František ROUBÍK, *K počátkům státní péče o městské archivy v Čechách*, Časopis archivní školy II, 1925, s. 28–43.

Antonín RYBIČKA, *Královéhradecké rodiny erbovní*, Praha 1873.

Václav ŘEZNÍČEK, *Královéhradecké vzpomínky*, Hradec Králové 1904.

Walter SAGE, *Das Bürgerhaus in Frankfurt a. M. bis zum Ende des Dreißigjährigen Krieges*, Tübingen 1959.

Kateřina SAMOJSKÁ, *Model poznání městského domu na základě archivních pramenů – archivní rešerše k dějinám souboru objektů na Novém Městě pražském*, disertační práce, Ústav památkové péče FA ČVUT, Praha 2011.

Eliška SEIFERTOVÁ RACKOVÁ – Jiří SLAVÍK, *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*, Josefov 2022.

Eva SEMOTANOVÁ, *K historické geografii raně novověkých měst – problémy a východiska*, Český časopis historický 91, 1993, č. 2, s. 286–297.

Eva SEMOTANOVÁ, *Ottův historický atlas – Praha*, Praha 2016.

Eva SEMOTANOVÁ – Josef ŽEMLIČKA a kol., *Věnná města českých královen*, Praha 2022.

Jiří SIGL, *Archeologický výzkum na stavbě trafostanice na Malém náměstí v Hradci Králové v r. 1997*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 24, 1998, s. 127–136.

Jiří SIGL, *Změna struktury městské zástavby na Malém náměstí v Hradci Králové*, Archaeologia historica 24, 1999, s. 161–168.

Jiří SIGL – Vít VOKOLEK, *Výzkum Velkého náměstí v Hradci Králové*, Archaeologia historica 17, 1992, s. 83–90.

Jaroslav SCHALLER, *Beschreibung der königliche Haupt- und Residenzstadt Prag I–IV.*, Prag 1794–1797.

Pavla SLAVÍČKOVÁ, *Konfliktní soužití: městská společnost ve světle soudních sporů: sonda do života měšťanů ve Vodňanech v druhé polovině 16. století*, Olomouc 2012.

Jiří SLAVÍK, *Královéhradecká pevnost*, Hradec Králové 2015.

Jiří SLAVÍK, *Kropáčka a Kozinka. K zásobování Hradce Králové vodou ve středověku a raném novověku*, Královéhradecko: historický sborník pro poučenou veřejnost 2, 2005, s. 75–88.

Jiří SLAVÍK, *Pražská brána v Hradci Králové*, Zpravodaj Muzea východních Čech 24, 1998, s. 184–191.

Jiří SLAVÍK, *Středověká Slezská brána v Hradci Králové*, Královéhradecko: historický sborník pro poučenou veřejnost 1, 2004, s. 263–270.

Jeroným Jan Nepomucký SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého*, Praha 1870.

Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen. Viertel Band: Königgratzer Kreis. Statistisch-Topographisch Dargestellt*, Prag 1836.

Bedřich Vilém SPIESS, *Příspěvky ke starému místopisu a dějinám Hradce Králové*, Hradec Králové 1895.

Ludmila SULITKOVÁ, *Ke kritice pramenů hromadné povahy k dějinám měst v 16. století (na příkladu Brna)*, Časopis Matice moravské 105, 1986, s. 288–289.

Zbyněk SVITÁK, *Úvod do historické topografie*, Brno 2014.

Ladislav SVOBODA, *Cejpův dům čp. 127 na Malém náměstí v Hradci Králové. Stavebně historický průzkum*, Rokytnice v Orlických horách 2021.

Juraj ŠEDIVÝ – Kateřina JÍŠOVÁ, *Středověká radnice ve střední Evropě – výzvy, analýzy, perspektivy*, in: Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 15–50.

František ŠIMEK, *Staré letopisy české z vratislavského rukopisu novočeským pravopisem*, Praha 1938.

Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998.

František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*, Praha 1996.

František de Paula ŠVENDA, *První zlatý a stříbrný obraz města Hradec Králové*, Hradec Králové 1799.

František de Paula ŠVENDA, *Druhý železný obraz města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I–V, Hradec Králové 1802–1804.

František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I–IV, Hradec Králové 1807–1812.

František de Paula ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I–IV, Hradec Králové 1813–1817.

Josef ŠTOLBA, *Z mých pamětí*, Praha 1906–1907.

Josef TEIGE, *Základy starého místopisu Pražského (1437–1620)*, Díl 1, Praha 1910.

Josef TEIGE – Jan HERAIN, *Staroměstský rynek v Praze*, Praha 1908.

Helmuth THOMSEN, *Der volkstümliche Wohnbau der Stadt Braunschweig im Mittelalter: Untersuchungen zur Geschichte des deutschen Stadthauses auf Grund schriftlicher Quellen*, Borna 1937.

Jiří Vladimír TOLMAN, *Hrst vzpomínek na starý Hradec Králové*, Hradec Králové 1928.

Václav Vladivoj TOMEK, *Místopisné paměti města Hradce Králové*, Praha 1885.

Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života*, Praha 1904–1905.

Václav Vladivoj TOMEK, *Základy starého místopisu Pražského I–VI.*, Praha 1866–1875.

Hana TROSZOKOVÁ, *Majetkové a sociální poměry měšťanů věnného města v polovině 18. století (na příkladu Hradce Králové)*, diplomová práce, Historický ústav FF MU, Brno 2015.

Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě*, III. díl, Praha 1969.

František ULRICH, *Osvobození Hradce Králové z pout hradebních*, Hradec Králové 1935.

Luboš VÁŇA, *Zákon o obcích (obecní zřízení). Komentář*, Praha 2008.

Martin VAŠATA, *Královéhradecká městská kancelář v letech 1648–1700*, diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2018, s. 84–108.

Aleš VESELÝ, *Jan Antonín Venuto a jeho dílo*, Havlíčkův Brod 2018.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Královéhradecké narativní historiografické prameny ze závěru 16. a první poloviny 17. století (rekonstrukce pramenné základny)*, Studie o rukopisech 46, 2016, s. 107–131.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *K vykonávání hradeckého hrdelního práva zvláště v období 16.–18. století*, Královéhradecko 11, 2020, s. 115–131.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Město v době předbělohorské: od prosperity k pozvolnému nástupu úpadku (1526–1618/1620)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 145–188.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Měštští zaměstnanci zajišťující provoz obecního majetku: (případová studie z předbělohorského „Hradce nad Labem“)*, Sborník archivních prací 62, 2015, č. 2, s. 388–460.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Morová epidemie v Hradci Králové roku 1599. Případová studie k raně novověkým morovým ranám v českých zemích*, Královéhradecko 12, 2021, s. 163–172.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Václav Plácel z Elbinku, významná osobnost renesančního Hradce Králové*, Východočeské listy historické 31, 2014, s. 41–63.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války (1620–1648)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 189–218.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Věž Kropáčka. Případová studie k zaniklým objektům bývalého královského věnného města Hradce Králové*, Královéhradecko 10, 2019, s. 355–363.

Jana VOJTÍŠKOVÁ – Daniel KOVÁŘ, *Bílá a černá: dvě renesanční věže s vlastními příběhy. Hledání souvislostí mezi dominantami Hradce Králové a Českých Budějovic*, Královéhradecko 14, 2023, s. 152–153.

Jana VOJTÍŠKOVÁ – Petr POLEHLA, *Město v době tereziánských a josefínských reforem (1740–1790)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 267–312.

Jana VOJTÍŠKOVÁ – Petr POLEHLA, *Poválečná obroda: konsolidace městských poměrů a utváření nových církevních struktur (1620–1648)*, in: Kolektiv autorů, Hradec Králové, Hradec Králové 2017, s. 219–266.

Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, Ústí nad Orlicí 2013.

Václava VONDROVSKÁ, *Svět rokycanských měšťanů a měšťanek ve světle testamentů 16. až 18. století*, in: Jiří Stočes – Lenka Špačková (edd.), Historická dílna 9: sborník příspěvků přednesených v roce 2014, Plzeň 2015, s. 68–85.

Marcela VÍŠKOVÁ, *Antropologická analýza kosterního materiálu ze hřbitova okolo chrámu sv. Ducha v Hradci Králové*, diplomová práce, Ústav antropologie PřF MUNI, Brno 2011.

Aleš VYSKOČIL – Zbyněk SVITÁK, *Křenová. Příběh brněnské ulice*, Brno 2019.

Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku I–II*, Praha 1890–1892.

Vilém ZÁBRANSKÝ, „Koupil sobě místo jarmarečný.“ *Topografie litoměřických výročních trhů v 17. století*, Documenta Pragensia Supplementa VIII, Praha 2017, s. 347–360.

Daniela ZÁVESKÁ, *Malé náměstí v Hradci Králové. Ke vzniku a vývoji veřejných prostranství ve středověkém městě*, diplomová práce, Ústav pro archeologii FF UK, Praha 2016.

Daniela ZÁVESKÁ, *Zázemí středověkého domu. Archeologický výzkum v Hradci Králové, Malé náměstí*, čp. 116–118, bakalářská práce, Ústav pro archeologii FF UK, Praha 2011.

Internetové zdroje:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/df/Eduard_Gurk_-_Domkirche_und_bisch%C3%B6fliche_Residenz_in_K%C3%B6niggr%C3%A4tz_-_1836.jpeg [cit. 4. 4. 2024].

https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/K0008062_00001#?c=&m=&s=&cv=&xywh=-877%2C-274%2C9334%2C4938 [cit. 6. 3. 2024].

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8493679x/f1.item.r=Hradec%20Kralove.zoom> [cit. 6. 3. 2024].

<https://www.archivinformationssystem.at/bild.aspx?VEID=1581980&DEID=10&SQNZNR=1> [cit. 6. 3. 2024].

http://digitool.is.cuni.cz/R/YUCVQJ56KJ6QXXLAM4PLRTKXJ9F6246PYPTK878J4FEJXL7XRF-00704?func=dbin-jump-full&object_id=790619&pds_handle=GUEST [cit. 7. 3. 2024].

<https://pamatkovykatolog.cz/mestsky-dum-15564332> [cit. 12. 6. 2024].

Seznam obrazových příloh

Obr. č. 1	První vyobrazení Hradce Králové na Willenbergově vedutě z přelomu 16. a 17. století	49
Obr. č. 2	Hradecká veřejná prostranství s vyobrazením dvou hlavních městských bran.....	59
Obr. č. 3	Rozvržení hradeckých městských čtvrtí před rokem 1724	62
Obr. č. 4	Rozvržení hradeckých městských čtvrtí po roce 1724.....	62
Obr. č. 5	Barevné vyobrazení Hradce Králové v Paprockého dějinách	72
Obr. č. 6	Orientační plánek Malého náměstí a Kavčího plácku v roce 2024.....	82
Obr. č. 7	Vyobrazení města na kopii obrazu Panny Marie Pikardské z roku 1681. V pravé části patrně nejstarší vyobrazení čtyř domů na Malém náměstí	96
Obr. č. 8	Schematický plán vnitřní zástavby města z roku 1745	98
Obr. č. 9	Plán výstavby vojenského špitálu na Malém náměstí z roku 1787.....	100
Obr. č. 10	Zástavba v okolí Malého náměstí na plánu z roku 1766 (jižní orientace).....	104
Obr. č. 11	Schematický plánek Malého náměstí s vyznačením starých a nových čísel popisných	105
Obr. č. 12	Schematický plán Malého náměstí z roku 1848.....	106
Obr. č. 13	Nejstarší dochovaná fotografie Malého náměstí z roku 1866.....	107
Obr. č. 14	Kresba Malého náměstí v knize J. V. Tolmana z roku 1928	108
Obr. č. 15	Malé náměstí s vyznačením domů a jejich čísel popisných z roku 1910	110
Obr. č. 16	Oslavy hradeckých škol na Malém náměstí dne 4. října 1916.....	111
Obr. č. 17	Nerealizovaný návrh nové podoby východní části Malého náměstí a okolní zástavby z 20. let 20. století.....	111
Obr. č. 18	Jižní fronta Malého náměstí se Slezskou bránou a domy čp. 2 až čp. 14 v roce 1866	112
Obr. č. 19	Nápisové desky ze zaniklé Mýtské brány	115
Obr. č. 20	Nákres soustavy Mýtských bran podle F. Švendy	117
Obr. č. 21	Nákres domů v Mýtské bráně určených k demolici v roce 1785.....	119
Obr. č. 22	Slezská brána před likvidací v roce 1873.....	120
Obr. č. 23	Dům čp. 2 s pozůstatkem Slezské (Mýtské) brány v roce 2024.....	122

Obr. č. 24 Plán domu čp. 2, 3 a 4 s fragmenty Slezské brány na výkresu z roku 1967.....	123
Obr. č. 25 Střecha domu čp. 2 na vyobrazení Slezské brány v 19. století	129
Obr. č. 26 Schody na podloubí v jižní frontě Malého náměstí – vlevo původní dům čp. 2 před demolicí v 60. letech 20. století.....	131
Obr. č. 27 Přestavba domů čp. 2, 3 a 4 v 60. letech 20. století	133
Obr. č. 28 Dům čp. 3 v roce 2024	134
Obr. č. 29 Domy čp. 3 a 4 před přestavbou v první polovině 20. století	143
Obr. č. 30 Dům čp. 4 v roce 2024	144
Obr. č. 31 Podloubí před domem čp. 4 ve 30. letech 20. století	151
Obr. č. 32 Přestavba domů čp. 2, 3 a 4 po roce 1967.....	153
Obr. č. 33 Dům čp. 5 v roce 2024	154
Obr. č. 34 Plán domů čp. 5 a 6 z roku 1787	160
Obr. č. 35 Malé náměstí na počátku 20. století	162
Obr. č. 36 Dům čp. 6 v roce 2024	163
Obr. č. 37 Dům čp. 7 v roce 2024	172
Obr. č. 38 Dům čp. 8 v roce 2024	180
Obr. č. 39 Domy na jižní frontě Malého náměstí v 1. polovině 20. století	187
Obr. č. 40 Dům čp. 9 v roce 2024	189
Obr. č. 41 Dům čp. 10 v roce 2024	196
Obr. č. 42 Vstup na podloubí v domě čp. 10/11 ve 30. letech 20. století	207
Obr. č. 43 Nově vystavěné hostinské pokoje U Černého koně v dvojdomu čp. 10/11 v roce 1939	208
Obr. č. 44 Dům dnes bez čísla popisného (dříve čp. 12) v roce 2024.....	209
Obr. č. 45 Dům čp. 13 v roce 2024	215
Obr. č. 46 Dům čp. 14 v roce 2024	222
Obr. č. 47 Jihozápadní nároží Malého náměstí s krajním domem čp. 14 na fotografii z konce 19. století	228
Obr. č. 48 Severozápadní část Malého náměstí s domy čp. 110 až čp. 114 v severní frontě na přelomu 19. a 20. století	229
Obr. č. 49 Severovýchodní část Malého náměstí s domy čp. 114 až čp. 120 v severní frontě na přelomu 19. a 20. století	229
Obr. č. 50 Dům čp. 110 v roce 2024	230
Obr. č. 51 Dům čp. 111 v roce 2024	236

Obr. č. 52 Dům čp. 112 v roce 2024	242
Obr. č. 53 Dům čp. 113 v roce 2024	248
Obr. č. 54 Dům čp. 114 v roce 2024	254
Obr. č. 55 Dům čp. 115 v roce 2024	260
Obr. č. 56 Dům čp. 116 v roce 2024	267
Obr. č. 57 Dům čp. 117 v roce 2024	274
Obr. č. 58 Dům čp. 118 v roce 2024	280
Obr. č. 59 Dům čp. 119 v roce 2024	286
Obr. č. 60 Dům čp. 120 v roce 2024	292
Obr. č. 61 Rohový dům čp. 120 s podnikem V. F. Červeného na výrobu hudebních nástrojů ve 20. letech 20. století.....	297
Obr. č. 62 Kavčí plácek s domem čp. 121, vpravo pak nároží domu čp. 122	298
Obr. č. 63 Kavčí plácek na podkladu z roku 1787	298
Obr. č. 64 Dům čp. 121 v roce 2024	299
Obr. č. 65 Lutherův ústav čp. 121 na počátku 20. století.....	304
Obr. č. 66 Nově vystavěný Lutherův ústav čp. 121 ve 20. letech 20. století.....	305
Obr. č. 67 Ruiny zaniklého domu čp. 122 v roce 2024.....	306
Obr. č. 68 Portál staré sokolovny mezi domem čp. 122 (vlevo) a čp. 123 (vpravo).....	310
Obr. č. 69 Východní část Malého náměstí s domy čp. 123 až čp. 126	312
Obr. č. 70 Dům čp. 123 v roce 2024	313
Obr. č. 71 Dům čp. 124 v roce 2024	319
Obr. č. 72 Nová radnice (čp. 124) na dobové fotografii z počátku 20. století	325
Obr. č. 73 Dům čp. 125 v roce 2024	326
Obr. č. 74 Dům čp. 126 v roce 2024	333
Obr. č. 75 Severozápadní část Malého náměstí s domy čp. 127 a čp. 128 na přelomu 19. a 20. století	340
Obr. č. 76 Jihozápadní část Malého náměstí s domy čp. 128 a čp. 129 na počátku 20. století.....	340
Obr. č. 77 Dům čp. 127 v roce 2024	341
Obr. č. 78 Martin Cejp z Peclínovce na vyobrazení v Rorátníku českém.....	343
Obr. č. 79 Severozápadní nároží Malého náměstí s domy čp. 128 a 129 na konci 19. století	349
Obr. č. 80 Severozápadní nároží Malého náměstí s domy čp. 128 a 129 na počátku 20. století	349

Obr. č. 81 Dům čp. 128 v roce 2024	350
Obr. č. 82 Domy čp. 127 a 128 na fotografii z první poloviny 20. let 20. století	360
Obr. č. 83 Dům čp. 129 v roce 2024	361
Obr. č. 84 Rohový dům čp. 129 během trhů na počátku 20. století	365

Jmenný rejstřík

Adamíra, Josef	325	Bednařík, Vojtěch	366
Albrecht I.	69	Bednaříková, Anna.....	366
Alžběta Pomořanská	45	Bělohoubek, Martin	190
Ambrož, kněz	46	Bělohoubková, Ludmila	165, 174
Ambrož, mlynář	255	Beneš, Jan	366
Anders, Hugo	303	Beran Obešlo, Pavel.....	156
Anders, Josef.....	303	Beran, Jan.....	284
Anhaltsko-Desavský, Leopold II. Maxmilián	77	Beranová, Aloisie.....	284
Arnolt (Lehnický), Jan	224	Beranová, Dorota	156
Auer, Mikuláš.....	185	Berchthold, Karel	279
Auerová, Alžběta	184	Bílská, Ludmila	256
Augustínová, Magdaléna.....	126	Bílský, Jan.....	256
Axmann, Tobiáš František	354	Bílský, Jiří	256
Axmannová, Anna Marie	354	Bláha, František	199, 288
Bahno, Jan.....	135	Bláha, Josef Benedikt.....	363
Bahno, Jiří	125, 135	Bláha, Karel	357, 364
Bahnová, Alžběta	135	Bláha, Václav	199
Bajerová, Ludmila.....	149	Bláhová, Antonie	357
Balbín, Bohuslav	197	Bláhová, Terezie	357, 364
Barbora, Mikuláš.....	71	Bláhová, Veronika, roz. Sýkorová	199
Bařtipán, Adolf.....	208	Blatenský, Simeon	343
Baudiš, František.....	354	Blažej, Antonín	169
Baudiš, František mladší	354	Blažek, Jan	224
Baudišová, Žofie	354	Bleyweis, Jan	277, 278
Bauer, Richard	317	Bleyweis, Václav	277
Bečvář (Bečvárovský), Václav.....	218	Bleyweisová, Terezie	277
Bečvářová, Johana, roz. Fišerová.....	218	Bobek, Martin	164
Bednařík, Václav.....	327	Bobek, Šimon.....	164

Bobek, Tomáš	155, 164, 174	Byčičťová, Barbora, roz. Vachková	258
Boček, Mikuláš	165, 255, 314, 362	Caivas, Josef	194, 206
Boček, Václav	125, 250, 255, 314	Caivasová, Marie, roz. Valentýnová	186, 194
Bočková, Rozina	255	Carl, Josef	348
Boháček, Karel	247	Cejnar, Valentýn	216, 223
Boháčková, Emílie, roz. Nettlová	247	Cejp z Peclínovce, Jan	203
Böhm, Matys	351	Cejp z Peclínovce, Jindřich	329, 335, 344
Boch, Jiří	182	Cejp z Peclínovce, Martin	92, 93, 201, 203, 342, 351
Bochová, Ludmila	182	Cejp z Peclínovce, Petr	91, 124, 342
Bouček, František	103	Cejp z Peclínovce, Samuel	344
Boukalová, Marie	220	Cejp z Peclínovce, Václav	321, 329
Boušek, František	192	Cejp, Ferdinand	301, 308
Bradka, Jiří	145	Cejp, Filip	159, 329, 335
Bradková, Dorota	145	Cejp, Filip mladší	329
Brady, Arnošt	318	Cejp, František	201
Brady, Jakub	318	Cejp, Jan	201
Brady, Moris	318	Cejp, Josef	200
Bradyová, Leopoldina	318	Cejp, Josef mladší	201
Bradýř, Jan	197	Cejpová z Peclínovce, Ludmila, manželka Jindřicha	329
Braun, Tomáš Josef	345, 354	Cejpová, Anna, manželka Petra	343
Brentani, Ondřej	321	Cejpová, Anna, roz. Braunová	346
Brentanová, Ludmila, roz. Kholová	321, 329	Cejpová, Dorota, roz. Vlachová	343, 344
Brentanová, Markéta, roz. Stříbrská	224	Cejpová, Ludmila, roz. Hatavuzová	343
Březanský, Štěpán	190	Cejpová, Rozálie	201
Bubník, Josef	358	Cejpová, Rozárie	201
Bubníková, Anna	358	Cejpová, Terezie	201
Budínský, Jan	278	Cetler, Jan	281
Bureš, Václav	190	Cetler, Václav	282
Burešová, Kateřina	190	Cetlerová, Kateřina	281
Butka, Josef	266		

Císař, Benedikt.....	337	Černohorská, Anna.....	334
Císař, Jan Otta	338	Černohorský (Toboláč), Jiří	334
Císařová, Marie	338	Červenka, František	259
Coenens z Coenensu, Antonín Josef	345	Červenka, Jan	259
Coenens z Coenensu, František Ferdinand.....	345	Červenka, Karel	259
Coenens z Coenensu, Jan	97, 345, 354	Červenka, Viktor.....	259
Coenens z Coenensu, Jan Cornelius	345, 354, 356	Červenková, Aloisie.....	259
Coenens z Coenensu, Jan Kašpar	345	Červenková, Anna, roz. Dobrkovská	291
Coenens z Coenensu, Karel Josef	345	Červený, Václav František	103, 109
Coenensová z Coenensu, Anna Charlota	345	Česák, František	187
Coenensová z Coenensu, Eleonora	345, 354	Česák, Josef.....	187
Coenensová z Coenensu, Margareta	345	Česáková, Aloisie.....	187
Coenensová z Coenensu, Marie	345	Činvicová, Ludmila.....	216
Collino, Karel.....	324	David, Samuel	328
Crzepelicz, Kateřina	86	Dekert, František	264, 265
Čadil, Josef.....	208	Dekert, Ignác	265
Čapek, Karel	279	Dekertová, Kateřina	264
Čáslavská Krátka, Ludmila	281	Devoty, Josef.....	317
Čáslavský, Jan.....	281	Devoty, Karel	317
Čáslavský, Pavel Jakub	328	Devotyová, Barbora	317
Částka ze Sternsteinu, Ferdinand	77	Devotyová, Juliana, roz. Třísková.....	317
Čeněk, František.....	278	Devotyová, Marie.....	317
Čeňková, Dorota	278	Devotyová, Rozárie.....	317
Čermák, Tobiáš	282	Diviš z Miletínka, Bořek	46
Čermák, Tobiáš mladší.....	283	Divíšek, Jan.....	157, 185
Čermák, Václav.....	347	Divíšek, Matěj	288, 301
Čermáková, Anna.....	282	Divíšková, Dorota	157
Černíkovská, Marie	240, 338	Divíšková, Marie.....	185
Černíkovský, František	234	Dlouhý, Jan	173
Černíkovský, Josef	240, 338	Dobrkovská, Anna	290, 291

Dobrkovská, Antonie	291	Dvorský, Petr	125, 156, 157
Dobrkovská, Karolína	291, 309	Dymovská, Johana	127
Dobrkovská, Růžena	291	Dymovský, Josef.....	127
Dobrkovský, Antonín.....	279, 291, 309	Dynka, Jan.....	204, 205
Dobrkovský, František	290	Dynková, Barbora	205
Dobrkovský, Otakar	291	Dyringer, Jan.....	51, 137, 191, 198
Dobrkovský, Richard	291	Eliška Rejčka	44, 88
Dobrkovský, Rudolf.....	291	Elsner, Josef	132
Dobřenský z Dobřenic, Mikuláš Zdislav.....	281	Erben, Josef von.....	347
Dolanská, Kateřina.....	243	Erhart, Jan	167, 175, 183, 184
Dolanský, Adam.....	243, 250	Erhartová, Ludmila	175
Dolanský, Jan	243	Ernst (Ernest), Jan	159
Dopijánek, Václav.....	210	Ernst (Ernest), Josef	159
Dopijánková, Marie	210	Ernstová (Ernestová), Alžběta	159
Dorota, Klimšová	190	Ernstová (Ernestová), Anna	159
Dostál, František	289	Ernstová (Ernestová), Anna, roz. Dynková.....	204
Doubrava, Ignác	289	Fabián (Balcar), Jan	353, 356
Doubrava, Prokop	289, 290	Fähnrich, František.....	220
Doubravová, Anna	289	Fedyczkowski, Jakob	266
Douda, Antonín.....	367	Fenzl, František.....	250, 251, 256, 263
Doudová, Františka	367	Fenzlová, Veronika	256
Drábovská, Dorota	126	Ferdinand I.	47, 93
Drahová, Anna	366	Fiedler, Antonín	363
Duchoslav z Libína, Jan	146	Fiedlerová, Veronika.....	363
Dušek, Jan	169	Fiegrová, Josefa, roz. Müllerová.....	364
Dušek, Lorenc	231, 232	Filipů, Jan.....	327
Dušková, Dorota	231	Findejsová, Anna	132
Dvorská, Anna	157	Finger, Matěj.....	183
Dvorská, Kateřina	159	Fingerová, Dorota	183
Dvorský, Jan	173	Fink, Jan.....	160

Finková, Terezie.....	160	Gottland, František.....	331
Fišer, Jan Josef.....	211, 217, 224	Gottsteinová, Paulína	208
Fišer, Jan Kristián	217	Gregory, Antonín Václav	139, 149
Fišer, Melichar	136	Gregory, Václav	199
Fišerová, Veronika	217	Greischitzová, Terezie, roz. Svídová	331
Flašner, Jiří.....	198	Grill, Jan Václav	168
Flašnerová, Dorota	198	Grillová, Magdaléna.....	168
Forbelská, Anna	239	Grinichová, Kateřina, roz. Černíková.....	338
Forbelský, Josef	240	Grinterová, Johana	132
Forbelský, Václav	234, 239	Gründ, Ignác	289
Formánek, Jan	181, 190	Gutchäs, Antonín	337
Formánek, Josef	195	Habsbursko-Lotrinský, Štěpán	206
Formánková, Dorota	181	Hájková, Kateřina	347
Formánková, Marie	195	Haltová, Terezie, roz. Kapounová.....	235
Francisci, Jáchym.....	251	Hanelová, Karolína, roz. Teisingerová.....	273
Francová, Magdaléna	176	Haniš z Greifenthalu, Antonín	347
František Josef I.	57, 109	Hanke, Antonín	207
Freywald, Gottfried	184	Hanke, Gustav	208
Freywaldová, Terezie.....	184, 192	Hanuš, Martin.....	282
Frič, Jan.....	235	Hanyš, Jakub	191
Frič, Josef Václav.....	79	Hanyš, Jan	183, 184, 191, 198
Fričová, Marie, roz. Kapounová	235	Hanyš, Mikuláš	191
Fridrich August II.....	206	Hanyšová, Alžběta	191
Fridrich II.	77	Hartlová, Veronika	252
Fridrich Vilém IV.....	101, 206	Hašek, Martin.....	145
Friedrich, Jan Antonín.....	102	Hatavuz, Bohuslav	343
Gedeonová, Marie.....	318	Havlík, Josef	98
Gerstner, Jan	337, 365	Havrd, Antonín.....	290
Gettel, Václav.....	352	Havrdová, Anna	290
Gočár, Josef.....	305	Helbik, Jakub	136

Helvich, Antonín.....	227	Holub, Jan	231, 237
Helzl, Jan.....	132	Holub, Martin.....	251
Hercerová, Magdaléna, roz. Stříbrská	224	Holub, Samuel.....	237
Hergesell, David.....	232, 238	Holubová, Barbora	251
Hergesellová, Apolonie.....	238	Holubová, Mariana.....	232, 237
Hergesellová, Ludmila	238	Hornová, Dorota, roz. Kozderková	233
Herman, Antonín.....	309	Horsák, Adam	237
Herman, František	309	Horsáková, Kateřina, roz. Vojtková.....	237
Herman, Josef.....	309	Horský, Pavel	287, 300
Hermanová, Anna	309	Hořička, Havel	327
Hermanová, Barbora	309	Hořičková, Markéta.....	327
Hermanová, Magdalena	309	Hořínek, Petr	223
Herrmann, Ignát	105	Hradecká, Anna.....	261
Hevelská (Hyvelská) Barbora	124	Hradecký, Martin	261, 269
Hillebrandová, Johana.....	178	Hrdlička, Vojtěch	347
Hillebrandová, Rozálie.....	178	Hronek, Jan	79, 97
Hillebrandová, Vilemína	178	Hroneš z Pařízku, Václav	197
Hlad, Petr	351	Hroneš, Jan Jiří.....	197, 202
Hladová, Anna	351	Hroneš, Václav	190, 314
Hlaholík, Pavel.....	334	Hronešová, Anna Marie, roz. Škornicová z Vorličné	197
Hlaholík, Václav	262	Hryzová, Kateřina	241
Hlaholíková, Alžběta	262	Hubecius z Libé Hory, Jan	51, 137, 167
Hlavatý, Jiří.....	169	Hunšovská, Anna, roz. Lorencová	201, 205
Hnátková, Anna	275	Hunšovská, Veronika	157
Hoffman, Ondřej	328	Hunšovský, Jan	201, 205, 206
Hoffmanová, Anna.....	329	Hunšovský, Martin.....	157, 203, 211
Hoffmanová, Magdalena.....	329	Hunšovský, Matěj	204, 211, 218
Hojerová, Kateřina	227	Husák, Jan	156, 157, 166
Holakovský, Jakub	234, 239, 257	Husák, Václav	124
Hollmanová, Anna Marie, roz. Strnadová.....	212		

Husáková, Anna	156	Jedlička, Pavel.....	224
Husáková, Kateřina	124	Jedličková, Alžběta	224
Hüttel, František.....	128, 140	Jelínek, František	139
Hüttelová, Magdaléna	140	Jelínek, Jan	126, 127, 139
Hüttelová, Terezie.....	140	Jelínek, Jan mladší	127
Charvát, Václav.....	305	Jelínek, Václav	227
Chmelař, František Josef.....	288	Jelínková, Marie.....	227
Chmelařová, Barbora, roz. Bláhová	288	Jelínková, Terezie	127, 139
Chmelík, Ferdinand.....	278	Jeřábek, Josef	337
Chroustnická, Dorota	173	Jeřábková, Josefa	337
Chroustnický, Jan.....	173	Jezvinský, Matěj.....	269, 275, 281, 287
Chroustnický, Michal.....	173	Jíra, Jan	212
Chrudimská, Marie.....	259	Jirásek, Alois.....	80, 108
Chrudimský, František	259	Jirka, František	308
Chvalová, Anna, roz. Kavková	263	Jirka, Jan	300, 307
Chvojka, Mikuláš	300, 307	Jirka, Jan mladší.....	308
Chybová, Dorota, roz. Loskotová	335	Jirka, Matěj	307
Isakovics, Aloisie z, roz. Kemlinková.....	265	Jirka, Václav	307
Isakovics, Jiří z.....	265	Jirka, Václav mladší	308
Jan Lucemburský	89	Jirková, Johana.....	308
Jan Lucemburský	44	Jirková, Magdalena	308
Jan, Machkův syn.....	342	Jirout, František.....	348
Jan, mlynář.....	268	Jírová, Johana.....	212
Janáček, Adam	249	Jiří z Poděbrad.....	46
Janáček, Matěj.....	243	Jiskra ze Sobince, Václav.....	164, 307
Janáčková, Marta	231, 237, 243, 249	Jonák Labský, Matyáš.....	146, 155, 164, 355
Janeček, Jiří.....	200, 205, 271	Jonáková Labská, Kateřina	155
Jankovský, Jiří.....	257	Josef II.....	55, 103
Janovský, Jan	268	Kafka, František	347
Javůrek, Matěj.....	169	Kalaš, Václav	316

Kaldarar, Alfréd	359	Kapoun, Josef.....	235
Kaldarar, Bedřich	359	Kapoun, Robert	234
Kaldarar, Emanuel	359	Kapoun, Tomáš	233, 234, 235, 239
Kaldarar, Eugen	359	Kapounová, Alžběta	176
Kaldarar, František	359	Kapounová, Anna.....	235
Kaldarar, Gustav	360	Kapounová, Barbora	235
Kaldarar, Hugo.....	359	Karásek z Rosenfeldu, Martin Xaver	183
Kaldarar, Hugon.....	360	Karásek, Josef	284
Kaldarar, Jan	360	Karásková, Marie	284
Kaldarar, Karel.....	359	Karban, Jan	249, 255, 261
Kaldararová, Anna	360	Karbanová, Alžběta, roz. Brožová	255
Kaldararová, Františka	359	Karbanová, Magdaléna	249, 255
Kaldararová, Leopoldina.....	359	Karel IV.	44, 66, 89
Kaldararová, Terezie	359	Kastner, Alexandr	253
Kaldararová, Vincencie, roz. von Kastenber.....	359	Kašafírková, Anna	231
Kalivoda, Václav.....	235	Kavka, Daniel.....	256, 262
Kameník Tábořský, Jáchym.....	182, 190, 197, 250, 256, 356	Kavka, Jan.....	191, 223, 256, 262, 269
Kameník, František	354, 356, 363	Kavka, Jan Antonín.....	262
Kameník, Martín	356	Kavka, Jiří	223
Kameník, Pavel	356	Kavka, Martin	256, 263
Kameník, Václav.....	183, 356	Kavková, Anna.....	223, 262
Kameníková, Anna.....	250	Kavková, Magdaléna	262
Kameníková, Dorota	250, 256	Kavková, Marta.....	223
Kameníková, Judita, roz. Ledecká z Banova	250	Kavková, Petronila, roz. Kožková	322
Kameníková, Ludmila.....	182, 357	Kemlink, Alois	161, 176, 265, 273
Kapička, František	227	Kemlink, Eduard	161, 162, 178, 273
Kapoun ze Svojkova, Albrecht.....	233	Kemlink, František.....	176
Kapoun ze Svojkova, Ruprecht Jan.....	233	Kemlink, Jan	176
Kapoun, František	234	Kemlink, Josef	176, 177
		Kemlink, Vilém.....	266

Kemlinková Anna, manželka Josefa, roz. Rábová	177	Klug, Václav	258
Kemlinková, Anna, manželka Františka	176	Klugová, Kristýna	258
Kemlinková, Matylda.....	273	Klumpar, Jan	259
Kemlinková, Terezie	161, 178	Knepr, František.....	279
Kemlinková, Viktorka.....	273	Kneprová, Marie	279
Kermer, Antonín	272	Koblásková (Klobásková), Barbora	307
Kermer, František.....	271, 272, 346	Koczierin, Anežka.....	86
Kermerová, Anna, roz. Huberová	272	Kohout, Jaromír	219, 220
Kermerová, Kateřina Terezie	271	Kohout, Josef	219
Keška, Jan	145	Kohout, Josef mladší.....	219, 220
Khol, Jan	321	Kohout, Karel.....	219
Khol, Jindřich.....	321	Kohout, Otakar.....	219
Khol, Jiří	321	Kohout, Václav	218, 282
Khol, Martin.....	300	Kohoutová Marie, roz. Hoffmanová	218
Khol, Urban.....	300, 314, 320, 321	Kohoutová, Božena	219
Kirchner, František.....	138	Kohoutová, Dorota.....	218
Klebsatl z Milhausu, Jan	174	Kohoutová, Josefa	219
Klebsatlová z Milhausu, Kateřina	174	Kohoutová, Rozina.....	282
Kleinerová, Arnoštka	220	Kohoutová, Vilemína	219
Klemenc, Václav.....	290	Kohoutová, Zdeňka	219
Klemencová, Rozálie	290	Koláček, Jiří	351
Klicpera, Václav Kliment.....	56, 80, 101, 103, 246, 303	Koláčková, Barbora	344, 352
Klimeš, Bartoš.....	181, 190	Kolínský, Jakub.....	124
Klimeš, Jan.....	158, 174, 181, 190, 334	Kolser, Jiří.....	348
Klimešová, Eva	181, 190, 334	Konvář, Jakub	216
Klimšová, Dorota	181, 182	Kořínek, Petr	287
Kloboučnice, Anna.....	125	Kořínková, Kateřina	282, 287
Kloboučník, Matěj	125	Košťál, Martin.....	129
Kloboučnicková, Anna	125	Kotečník z Domoslavi, František Adam	356, 363
		Kotečník z Domoslavi, Izajáš	92, 355, 362

Kotečník z Domoslavi, Jan	362	Krausová, Marie Alžběta	225
Kotečník z Domoslavi, Jiří.....	87, 362	Krausová, Terezie	225
Kotečnicková z Domoslavi, Alžběta, roz. Bočková	362	Kravák, Jeroným	145, 155
Kotečnicková z Domoslavi, Dorota	356	Kraváková, Magdaléna	145, 155
Kotečnicková z Domoslavi, Zuzana	363	Kravařský, Adam	50, 51, 96, 216
Kotouč, František	235	Krčínská, Anna.....	363
Kotoul Jezeřanský, Jan.....	135	Krejčí, Havel	224
Kotoul, Václav	125, 135, 136, 146, 155	Krenke, Jakub.....	234
Kovandová, Dorota	231	Kristián, Stefan.....	348
Kozderka, Jan.....	232	Krmíček, Vít	156
Kozderková, Dorota, roz. Marvanová	232, 233	Krmíčková, Kateřina	156
Kožka, Adam	155, 164, 174, 181, 190, 237	Kronová, Terezie, roz. Müllerová	364
Kožka, Jan Václav.....	321	Kropáč z Dřevíče, Adam.....	71
Kožka, Jiří Václav	175	Kropáč z Dřevíče, Jan	71
Kožka, Martin	322	Kroupa, Prokop	366
Kožka, Václav	315, 329	Kroupa, Václav	239, 245, 257, 330, 337, 365
Kožková, Markéta	174	Krušvic, Jan.....	202
Král, František.....	336	Krušvicová, Eva	202
Králová, Barbora.....	336	Křečan, Josef.....	322
Kranc, Kristián	138	Křeček, Jan.....	320
Krancová, Anna	138	Křeček, Matouš	320
Kratochvíl, Jiří	275, 282	Křeček, Pavel	320
Kraus, Josef.....	225	Křečková, Johana	314
Kraus, Josef ml.....	225	Křečková, Magdalena	320
Krausová, Anna Marie	225	Křenek, Jakub.....	314, 320
Krausová, Dorota	225	Křikavová, Dorota.....	231
Krausová, Kateřina.....	225	Křikavová, Kateřina	231, 237
Krausová, Kateřina ml.	225	Kříž, Jan Nepomuk	101, 346, 347
Krausová, Marie.....	225	Křížová, Magdalena	287
		Křížová, Marie Františka, roz. z Neukirchenu ...	346

Kučera Kouřimský, Samuel	173	Kyncl, Kristián	305
Kučera, František	139	Labská, Kateřina	355
Kučera, František Adam.....	148	Labská, Magdalena	355
Kučera, Jan Josef.....	80	Landa, Jan	225, 269, 287
Kučerová, Dorota	149	Landová, Johana.....	224
Kuhnová, Terezie	178	Landová, Salomena	269, 287
Kunc, František	284	Lang, Adam.....	226
Kuncová, Anna, roz. Runkasová.....	284	Lang, Adam mladší	226
Kunert, Jakub	161	Langer, Adam.....	257
Kuntzel, Martin	233	Langová, Anna	226
Küntzl, Antonín.....	322	Lankaš, František	132
Kupfer, Josef	168, 169	Lankaš, Šimek.....	132
Kupfer, Josef mladší	169	Lankašová, Kateřina.....	132
Kupfer, Nepomuk.....	169	Lánský, Josef.....	177
Kupfer, Václav	169	Lány, Karel	303
Kupferová, Anna.....	169	Ledecký, Jiří.....	307
Kupferová, Marie	169	Ledvinka, Vojtěch.....	347
Kupferová, Uršula	169	Leopold I.	75
Kustoš ze Zubího, Jan Ferdinand	198	Letz, Stephan.....	348
Kutnar, Václav	269	Lhota, František	302, 303
Kutnarová, Anna	270, 282	Lhotová, Anna.....	303
Kutschik, Josef	358	Lhotová, Karolína	302
Kutschiková, Barbora.....	358	Lieber, Valentýn.....	347
Kuzma, Jan.....	183, 191	Liška, Josef	208
Kužel, Jan.....	161	Litoměřický, Matyáš ...	174, 182, 231, 237, 243, 249
Kužel, Jan mladší	161	Livorová, Anna	227
Kužel, Martin	282, 288	Livorová, Františka	227
Kuželová, Barbora	289	Livorová, Marie	227
Kuželová, Františka	161	Lodgman, Melichar	126, 138, 139
Kuželová, Ludmila	288	Lodgmanová, Magdaléna	138

Lodgmanová, Uršula	138	Maššovská, Anna.....	269
Lochman, Jiří	300, 307	Malý, Čeněk	339
Lochman, Václav	300	Mandys, Josef.....	227
Lochmanová, Dorota, roz. Petříčková.....	282	Mandysová, Anežka	227
Loskot, Adam.....	335	Mandysová, Anna	227
Loskot, František.....	335	Mandysová, Františka	227
Loskot, Jan	335	Mandysová, Justýna	227
Loskot, Pavel.....	329, 335	Marek, Jan.....	168
Loskot, Václav	270, 335	Markéta, dcera Bričího	136
Loskotová, Alžběta	335	Markotius Čáslavský, Jiří.....	270
Loskotová, Kateřina	329	Markotius, Václav	270, 271
Ludák, Jan	246	Markotiusová, Anna, roz. Voženílková	270
Lukač, Mikuláš.....	165	Markotiusová, Ludmila	270
Lukavecká, Anna	168	Markovský, Jan	159
Lukavecký, František	168	Marvan, Jan.....	232
Luňák, Jiří	300	Marvan, Matěj	232
Luňáková, Dorota, roz. Lochmanová.....	300	Marvan, Simeon.....	232
Lüssner, Mořic	115, 347	Marvan, Tomáš	232
Mádr, Josef.....	132, 289	Marvan, Václav	231, 232, 238
Mádrová, Františka	289	Marvanová, Anna.....	232
Mach, Vojtěch.....	317	Marvanová, Anna, roz. Medová.....	244
Machek.....	342	Marvanová, Judita	232
Majer, Josef.....	348	Marvanová, Kateřina.....	232
Malá, Augusta	339	Marvanová, Magdaléna	232
Malá, Rozina, roz. Hergesellová	238	Matějková, Marie	132
Malejovská z Malejova, Anna.....	125	Mauthner, Heršl	234
Malejovský z Malejova, Matěj Hynek	125	Maxant, Martin.....	262, 269
Malina, Aron	145, 155	Maxant, Václav	262
Malinová, Anna.....	145	Maxantová, Dorota.....	262
Maššovický, Matěj	255	Mayer, Abrahám	309

Mayer, Josef.....	332	Mikolovský, Jan.....	263
Mayer, Joseph.....	178	Mikolovský, Václav.....	271
Mayer, Karel.....	178	Mikuláš, mlynář.....	334
Mayer, Matěj.....	347	Mlejnek, Jan.....	268, 275
Mayerová, Anna.....	178	Moltres, Václav.....	99
Mayerová, Marie, manželka Josefa.....	332	Morani, Jan.....	357
Mayerová, Marie, roz. Kemlinková.....	178	Moraniová, Marie.....	357
Maywald, Ondřej.....	264	Morarius, Jan.....	364
Maywaldová, Marie Terezie.....	264	Morariusová, Anna.....	364
Mečíř, Vávra.....	300	Moravcová, Alžběta.....	289
Mečířka, Magdaléna.....	216, 223	Moravec, Filip.....	289
Med, František.....	244, 245	Moravec, Jan.....	347
Med, Jiří.....	244, 250	Moravec, Tomáš.....	328, 334
Med, Josef František.....	245	Morávek, Jan.....	182
Med, Václav.....	238, 244	Morávek, Matěj.....	227
Medová, Kateřina.....	245	Morávková, Kateřina.....	182
Medová, Magdaléna.....	244	Moser, Jiří.....	239
Medová, Marie.....	244	Müller, František.....	364
Meduna, Jan.....	177, 185	Müller, Jan.....	184
Medunová, Anna, roz. Kemlinková.....	177, 185	Müller, Karel.....	302
Měkota, Josef.....	208	Müller, Kristián.....	191
Melicharka, Dorota.....	155, 164	Müller, Martin.....	364
Michalcová, Voršila.....	175, 184	Müller, Matěj.....	192
Michalec, Matěj.....	175	Müller, Václav.....	192, 199
Michálek, Jan.....	145	Müller, Viktor.....	195
Michálková, Dorota.....	334	Müllerová, Anna, roz. Schneiderová.....	302
Michlová, Ignácie.....	227	Müllerová, Emílie.....	195
Mikeš, Jindřich.....	208	Müllerová, Františka.....	364
Mikolovská, Kateřina.....	271	Müllerová, Kateřina.....	191
Mikolovský (Mikulovský), Jan.....	271	Mykšíček, Josef.....	263, 335

Mykšíčková, Magdalena, roz. Kavková	263, 335	Openda, Jan	181
Mýtský, Burian	243, 249	Openda, Jiří	190
Nápravníková, Anna, roz. Dobrkovská	291	Opendová, Dorota	181
Narbrutová, Alžběta	290	Oppendorfu, Jindřich z	216
Nejedlá, Dorota	268	Palacký, František	103
Nejedlý, Jan	268	Pancíř, Josef	220
Němcová, Anna	257	Panská, Kateřina	287
Němec, Karel	252, 257	Panský, Valentýn	286
Nettl, Nathan	246	Patík, Jan	158
Nettlová, Elsa	247	Patsch, Adolf	339
Nettlová, Josefína	246	Patsch, Josef	220, 339
Neumann, Jan	366	Patsch, Karel	339
Neumann, Tobiáš	136	Patsch, Karel Heinrich	219
Nigrin, Jan Florian	183	Patsch, Karel mladší	220
Nodín, Mauricius	167	Patschová, Kamila	220, 339
Nodín, Václav	167	Patschová, Marie	220, 338
Nodínová, Kateřina	167, 176	Patschová, Marie ml.	339
Nodínová, Ludmila	167	Pavlovský z Rosenfeldu, Josef	323
Novotná, Helena	279	Pavlovský z Rosenfeldu, Václav	323
Novotný, František, Stanislav	228	Pazelt, František	309
Novotný, Josef	325, 332	Pazelt, Jan	309
Nožír, Ondřej	261	Pazelt, Josef	309
Obermann, František	220	Pazelt, Josef mladší	309
Oklopsie von Kuckburg, Anna, roz. Kermerová	272	Pazelt, Václav	309
Oliva, Jan	256	Pazeltová, Dorota	309
Oliva, Jiří	315	Pazeltová, Terezie	309
Oliva, Lukáš	307, 315, 321	Pecold, Karel	348
Olivová, Dorota	315	Pečenka, Matěj	249
Olivová, Kateřina	315	Pečenková, Dorota, roz. Vanišová	249
Olivová, Marta	256	Pech, Jan	282

Pech, Lukáš	282	Piringrová, Veronika	159
Pekelská, Alžběta	200	Písař, Jiří	287
Pekelský, Adam	137	Písecká, Magdaléna.....	183
Pekelský, Václav	200	Písecký, Daniel.....	353
Pelzhofer, Karel	238, 239	Píšová, Kateřina	170
Pelzhofer, Michal	233	Pištek, Jan	208
Pelzhoferová, Magdalena, roz. Hergesellová	238	Plácel z Elbingu, Václav	136
Pernáček, František	301	Plešínský, Václav	314
Pernáček, Karel	301, 308	Pochyba, Jan	212
Pernáček, Martin	250	Pokorná, Marie.....	285
Pernáčková, Alžběta.....	250	Pokorný, František	285
Pernáčková, Anna	301	Polák, František.....	160, 169
Pernáčková, Marie	301	Ponec, František	245
Perný, Vavřinec.....	286	Ponec, Jan	194, 245, 246
Petříček, Adam.....	282, 287	Ponec, Václav.....	279
Petříček, Jakub	276, 281, 282	Ponecová, Aloisie.....	279
Petříček, Josef	241, 265	Ponecová, Klára, roz. Petráčková.....	245
Petříčková, Anna	282	Ponecová, Marie.....	246
Petříčková, Barbora.....	265	Portenstein, Jan	200, 239
Petříčková, Kateřina	287	Portenstein, Šimon	200
Petříčková, Marie	241	Portensteinová, Walburga	200
Pfaf (Faf), Jiří.....	125, 136	Posadovská, Františka	129, 130
Pfaf (Faf), Kryštof.....	136	Posadovský, František.....	129, 130
Pfafová (Fafová), Dorota	136	Posadovský, František mladší	130
Pfeiffer, Kašpar	345, 354, 357	Posadovský, Josef	131, 132
Pfeiffer, Michal	355	Pospíšil, Jan Hostivít.....	56, 80
Pfeifferová, Anna Ludmila.....	355	Pospíšil, Jan Ladislav	57
Pfeifferová, Františka.....	355	Potoček, Josef.....	318
Pieré, Anna.....	266	Potočková, Anna	318
Pilz, Vojtěch.....	200	Praunšmíd, Mikuláš	200

Praunšmířová, Barbora	200	Reisich, Antonín.....	178, 206, 207, 252, 253
Pražák z Petřína, Pavel.....	182	Reisich, Emil.....	207
Pražák z Petřína, Sixtus.....	356	Reisichová, Františka, roz. Konvalinková.....	178
Pražák, Matěj	46	Reisichová, Terezie	253
Procházka, Jan.....	232	Rejchl, Václav	132
Procházka, Matěj.....	158, 198, 203, 204	Rejmon, Jiří.....	328
Procházková, Anna	203	Remeš, Jan	283
Procházková, Dorota	203	Revír, Jan	137, 166, 320
Projsová, Klára.....	339	Rezková, Žofie	162
Prokůpková, Františka, roz. Müllerová	364	Riedl, Vojtěch	338
Prosečová, Marie.....	347	Rittig, František.....	337
Protiva, Aleš.....	127	Rittigová, Antonie	337
Protiva, Alexandr	239	Rodaut, Antonín	140
Provázek, Jakub	268	Rohová, Marie.....	253
Provázková, Magdaléna	268	Rokycana, Jan	46
Prucká, Magdaléna.....	175, 183	Rolečka, Adolf	220
Předlikovská, Ludmila	286	Rörich, Jan František.....	363
Přemysl Otakar I.	43	Rörichová, Dorota	363
Příhoda, Havel.....	269, 275	Roubal, Jan.....	197
Příhoda, Melichar.....	140	Rudl, Jiří František	192, 200
Příhoda, Ondřej mladší.....	139, 148, 287	Rudlová, Alžběta, roz. Pekelská	200
Příhoda, Ondřej Vilém	139	Runkas, Josef	239, 245, 283, 330
Příhoda, Václav.....	270, 276	Runkas, Václav	234, 239, 257, 283, 336
Příhodová, Anna.....	276	Runkasová, Barbora	283, 284
Příhodová, Dorota	127, 138, 139	Runkasová, Kateřina	283
Příhodová, Kateřina	275	Runkl, Jiří.....	363
Radecký z Radče, Kryštof.....	356	Runkl, Václav.....	271
Raimann, Václav.....	220	Růžena Špalková, roz. Patschová.....	220
Reichmannová, Aloisie	246	Růžička, Josef	325
Reimer, Karel	366	Růžičková, Antonie.....	253

Rybka, Jan.....	165, 174	Schererová, Antonie.....	358
Rybka, Václav.....	157, 165	Schlauf, Jan.....	239
Rymwald, Kašpar.....	136, 145, 146, 155, 164, 174, 181, 190	Schlauf, Josef.....	132
Rynholz (Rynholc), Balcar.....	351	Schmiedl, Jan.....	219
Rynholz (Rynholc), Kristián.....	355	Schneider, František....	101, 316, 346, 355, 357, 358
Rynholzová (Rynholcová), Ludmila, roz. Trávníčková.....	351	Schneider, Karel.....	301, 316
Rysovec, Václav.....	243, 249	Schneider, Vojtěch.....	315, 316
Řeháček, Václav.....	80	Schneiderová, Anna.....	316
Řehák, František.....	193	Schneiderová, Barbora.....	358
Řehák, Jiří.....	136, 145, 155, 174, 192	Schreiter, František.....	331
Řeháková, Ludmila.....	192	Siegel, Josef.....	347
Řeháková, Markéta.....	136	Skalová, Pavlína.....	208
Řehoř mlynář.....	136	Slavíček, Jakub.....	173
Sachs, Jakub.....	175, 191	Slavíček, Jan.....	173
Sachs, Jan.....	184	Slavíček, Petr.....	173
Sachs, Václav.....	184	Slavík, Jan.....	148, 158, 167
Sachsová, Kateřina.....	184	Slavík, Jan mladší.....	158
Samuel, Jan.....	126	Slavík, Martin.....	223, 275
Sandtnerová, Božena.....	220	Slavík, Samuel.....	157, 158, 166
Sedláček, František.....	127, 128	Slavíková, Anna, manželka Martina.....	275
Sedláček, Jan.....	346	Slavíková, Kateřina.....	157
Sedláčková, Anna.....	127, 128	Smetana, Adam.....	202, 210
Sedláčková, Dorota.....	250	Soběhrd, Jiří.....	286
Sedlár, Václav.....	155	Soběhrd, Václav.....	286
Selčan ze Selčan, Bohuslav.....	261	Soběhrd, Vojtěch.....	286
Semenec, Martin.....	158	Soběhrdová, Anna.....	286
Semenec, Tobiáš František.....	158	Soběhrdová, Kateřina.....	286
Semenec, Václav.....	158	Soběhrdová, Markéta.....	286
Scherer, Ferdinand.....	358	Souček, Jan.....	207
		Spěváček, František.....	277

Spěvák, Jan.....	277	Suk, Václav	211
Spěváčková, Magdalena, roz. Příhodová	276	Suková, Anna	202, 210
Spěváčková, Veronika.....	277	Svěchnynová z Paumberka, Judita	166
Spěvák, František	282	Svída, František.....	331
Spitzer, August.....	227	Svída, Jan	331
Springerová, Rozina, roz. Kavková	263	Svída, Jan mladší.....	331
Steindler, Julius	228, 366	Svoboda Nymburský, Jan.....	232
Steindlerová, Pavlína	228	Svoboda, Filip	278
Straka, Jiří	125, 126, 136	Svoboda, Josef	278
Straka, Václav	125	Svoboda, Tobiáš.....	352
Straková, Alžběta	125	Svobodová, Anna	270
Straková, Judita	125	Svobodová, Johana.....	352
Straková, Kateřina.....	125	Sýkora, Václav Ludvík.....	191, 199, 203
Strasser, Jan.....	247	Sýkora, Václav mladší	199
Strasserová, Marie, roz. Nettlová	247	Sýkorová, Anna Františka, roz. Gregoryová	199
Strejček, Jan	284	Sýkorová, Františka	204
Strejček, Josef	284	Synek, Josef	132
Strnad, Pavel	261, 268	Šafářová, Marie	241
Strnadová, Kateřina.....	261	Šafránek, Jiří	218, 225
Strnadová, Salomena.....	261	Šafránková, Kateřina.....	225
Střemcha, Jan	176, 259	Šarf, František Jakub	148
Střemcha, Karel.....	259	Šarfová, Dorota	148
Střemchová, Anna, roz. Kemlinková	176	Šaršová, Rozina.....	204
Stříbrská, Ludmila.....	224	Šašejn, Jiří	223, 314, 320
Stříbrský, Jakub.....	224	Šátová, Kateřina, roz. Čermáková.....	185
Stříbrský, Mikuláš	224	Šebestián z Častolovic, Daniel	166
Suchá, Magdaléna	183	Šebestiánová z Karlova, Magdaléna	166
Suchý, Jan	183	Šefbek (Schöfböck), Jan.....	315
Suk Třebechovický, Václav	210	Šej, Tobiáš Václav	276
Suk, Samuel	211	Šejová, Anna	276

Šeršová, Rozina.....	199	Špulák, Josef.....	218, 219
Šic, Jan.....	183	Špurk, Josef.....	317
Šicová, Alžběta	183	Špurková, Uršula.....	317
Šifner, Alois	336	Šrámek, František.....	226
Šifnerová, Anna	336	Šrámek, Josef.....	227
Šimáková, Ludmila, roz. Müllerová.....	364	Šrámková, Johana	226
Šimek, František.....	132	Šreter (Schrötter), Donát starší.....	174
Šimek, Jiří	156	Štam, Václav	282, 287
Šimková, Františka.....	132	Štangl, Antonín	192
Škodová, Anna.....	169	Štanglová, Anna.....	192
Škornice Balbín z Vorličné, Jiří	197, 224	Šťastná, Dorota	243
Škrohová, Ludmila.....	362	Šťastný, Jan.....	243
Škutina, Jan	234	Štegr, Ignác	128
Šlechta Písecký, Jan	158, 166, 175	Štegr, Jan.....	128
Šlechta, Jan	190, 197, 203	Štegrová, Barbora.....	128
Šlechta, Jiří.....	125, 136	Štěpánská, Magdaléna.....	224
Šlechtová, Kateřina	190, 198	Štěrba, Petr.....	182
Šlechtová, Ludmila	125	Štolba, Josef.....	80, 107, 339
Šlechtová, Magdaléna	158	Štolbová, Anna.....	234
Šmakovius (Šmakovský, Šmakovický), Ondřej .	217	Štúr, Ľudovít	80
Šolc, Josef.....	279	Šuvarť, Václav	261
Šolc, Václav	352, 353	Švehla, Vít.....	307
Šolcová, Žofie	352, 353	Švenda, František	346
Šotýnský, Petr	232	Švenda, František de Paula	80, 87, 346
Šourová, Kateřina.....	356	Švenda, František st.	336
Šouř, Jiří.....	356	Švenda, Inocenc	346
Špačková, Anna, roz. Mikolovská	271	Švendová, Klára	346
Špalková, Růžena.....	339	Táborská, Mariana	181
Špilar, Matouš.....	157	Táborský, jinak Vodák, Pavel	181
Špilarová, Dorota	157	Táborský, Tobiáš.....	181

Taláčková, Dorota.....	210	Tolman, Jiří Vladimír.....	102
Taláčová (Konvářová), Dorota.....	216, 223	Tomek, Václav Vladivoj	80, 105
Taláčová, Ludmila	216	Tomeš, Josef	366
Taraba, Jan	320, 327, 334	Topinka, Jan.....	336
Tarabová, Kateřina, roz. Hořčíčková	327	Trávníček, Duchek	351
Tasler, Josef	184, 264	Trnka, Jan.....	232, 283
Taslerová, Anna Kateřina.....	184	Trnka, Klement	278
Taslerová, Kateřina	264	Trnka, Zikmund	275
Tauš, Ferdinand.....	177	Trnková, Alžběta.....	278
Teisinger, Franz	272	Trnková, Kateřina	287
Teisinger, Gustav	273	Troníček, Eduard.....	332
Teisinger, Jindřich.....	273	Trotier, Daniel	252, 289
Teisinger, Vojtěch.....	273	Trotierová, Kateřina	252, 289
Teisingerová, Antonie, roz. Kermerová	272	Trousil, Šimon.....	157
Teisingerová, Leopolda.....	273	Tříska, Adalbert	140
Tesař, Jiří.....	286	Tříska, Jan	329
Tesař, Pavel.....	286	Turnovská, Magdaléna	175
Thom (Thomovský), Václav	225	Turnovský, Jan	157, 166, 175
Thom (Thomovský), Václav mladší.....	225	Tvarůžek, Mikuláš	249
Thomová (Thomovská), Anna	225	Tvarůžková, Dorota	249
Thomová (Thomovská), Dorota.....	225	Tymeš, Jan	231
Thomová (Thomovská), Rozálie.....	225	Tymešová, Salomena	231
Thor, František	251	Uhlíř, František	263
Thorová, Františka	251	Uhlíř, Jan.....	146, 147, 157, 166
Tibelli, Antonín.....	251	Uhlíř, Martin	136, 146
Tibelli, Jan Antonín.....	250	Uhlíř, Martin Filip.....	147, 158
Tibelli, Václav Jan	192	Uhlíř, Petr Bernard.....	138, 139, 148, 203, 204, 211, 270
Tibelliová, Alžběta.....	250	Uhlířová Kateřina, manželka Jana	167
Tichá, Marie	169	Uhlířová, Anna, manželka Jana.....	147, 157, 166
Tobišková, Vilemína	208		

Uhlířová, Anna, manželka Martina	146	Valeš, František.....	330, 337
Uhlířová, Eva, roz. Procházková.....	148, 203	Valeš, Jan	330
Uhlířová, Kateřina, manželka Martina	158	Valešová, Alžběta	330
Uhlířová, Kateřina, manželka Petra	175	Valš, Jan.....	327
Uhlířová, Ludmila, roz. Kavková.....	263	Valter, Václav	106, 366
Uhlířová, Marie, roz. Dekertová	265	Vaněčková, Kateřina	348
Ulrich, Josef	169	Vaničková, Anna.....	339
Uzel, Vincenc.....	208	Vaniš, Václav	249
Václav II.....	44	Vávra, Alois	239, 245
Václav IV.	45, 67	Vavřinec, mlynář.....	334
Václav, mlynář	268	Veverková, Mariana, roz. Kholová	321
Václavík, Jan.....	305	Vincena, Josef	317, 318
Vadas z Karlova, Jan.....	137, 166	Vincenová, Josefa	317
Vadas z Karlova, Jan mladší	138	Vištandrovská, Alžběta	159
Vadas z Karlova, Jan Václav 126, 137, 138, 139, 148		Vištandrovský, Matěj	159
Vadas z Karlova, Jindřich	137, 157, 166	Vlasák, Václav	194
Vadas z Karlova, Karel	138	Vlasáková, Marie	194
Vadas z Karlova, Václav	138	Vocel, Jan.....	208
Vadasová z Karlova, Dorota	138	Vocelová, Anastázie.....	208
Vadasová, Ludmila	137	Vodička, Jan.....	174
Vachek, Alois.....	220	Vodička, Sixtus	136
Vachek, František.....	258	Vodičková, Anna	174
Vachková, Františka.....	258	Vodičková, Marta.....	136
Valášek, František.....	332	Vogl, Jan	270
Valášek, Jan	252	Voglová, Kateřina	270
Valášková, Magdaléna	252	Vojtek, Jiří.....	237
Valdštejna, Eva Ludmila z	198	Vokáč, Jiří	314
Valentýn, Josef.....	186	Vokáčová, Salomena.....	314
Valentýnová, Marie.....	186	Vondráček, Jan.....	266
		Vondráček, Jiří	145

Vorlová Kateřina, roz. Müllerová	192	Weber, Karel František	353
Voříšek, Jiří.....	145, 146, 155, 164, 174	Weber, Tobiáš	353
Voříšková, Alžběta.....	164	Weberová, Dorota	352, 353
Voska, Josef	330	Weberová, Dorota, manželka Karla	353
Vosková, Kateřina, roz. Králová.....	336	Weinhengst, Václav	171
Vostatek, Jan starší.....	165	Weinhengst, Viktor	170
Vostročep, Jan.....	352, 356	Weinhengst, Viktor mladší.....	171
Vrabec, František	366	Weinhengstová, Hedvika	170
Vratislav z Mitrovic, Jan Adam	74	Weinhengstová, Josefa.....	171
Vrchnovnický, Václav.....	156	Weiss, Jan	137
Všetečka, Josef.....	234, 240	Weissová, Anna	137
Všetečková, Anna	240	Winter, Jan	194
Výrovská, Magdaléna	156	Winterová, Marie	194
Výrovská, Veronika	165	Wirschingová, Anna.....	140
Výrovský, Jan.....	138, 233	Wolf, Jan.....	269
Výrovský, Valentýn	166, 281	Wolf, Martin	71
Vyskočil, Samuel	126, 138	Wolf, Václav	211, 256, 261, 269, 276
Vyskočil, Samuel mladší.....	126	Wolfová, Anna	269
Vyskočilová, Barbora.....	126	Wolfová, Salomena.....	269
Vyskočilová, Ludmila.....	126	Wühr, Karel Josef	270
Vyštandr, Matěj.....	282	Wührová, Anna	270
Vyštandrová, Kateřina, roz. Petříčková	282	Záborská ze Zábora, Alžběta.....	218
Waldek, Emil	266, 273	Záhora, Jan	276, 282
Waldek, Leopold.....	266	Záhorová, Anna.....	277
Waldek, Vilém	162, 273	Záhorová, Kateřina, roz. Příhodová	276
Waldek, Vilém mladší.....	266, 273	Zachystal, Jan.....	124, 327
Waldeková, Emílie.....	162, 273	Zajíček, Petr	190, 198, 202
Waldeková, Emílie, roz. Kemlinková	265	Zajíčková, Ester	190
Walter, Jan	240	Zajíčková, Ester, roz. Hanyšová.....	202
Weber, Jakub.....	95, 352, 353	Zakutil, Jan.....	281, 351, 352

Zakutilová, Johana	281, 286	Zumrová, Marie	287
Zámečník, Josef	253	Zvonař, Donát mladší.....	156, 166
Zástěra, Teodor	359	Zvonař, Eliáš	320
Zedník, Jan	124	Zvonařová, Anežka	320, 328
Zeidel, (?).....	244	Zvoníková, Ludmila, roz. Příhodová	276
Zeidler, Jonáš	249	Žáček, Ondřej.....	47, 72
Ziegler, Josef Liboslav	80	Žďárský, Jan Josef	336
Zitta, Jan.....	258	Žďárský, Jiří Vojtěch	345
Zittová, Anna	258	Žižka, Jan	46
Zobel, Adolf.....	206	Žlutická, Anna.....	231, 338
Zollmanová, Ludmila, roz. Kozderková	233	Žlutický, Jan.....	338
Zummer, Jan	175	Žlutický, Ondřej	136, 231
Zumr, Jan	287	Žofie Bavorská.....	45

Tabelární přílohy

Počet civilních obyvatel domů na Malém náměstí a Kavčím plácku v Hradci Králové podle soupisů duší (status animarum) v první polovině 19. století

číslo popisné	status animarum 1814	status animarum 1815	status animarum 1820	status animarum 1824	status animarum 1842
čp. 2	17	23	19	25	23
čp. 3	10	10	10	14	17
čp. 4	16	17	4	9	8
čp. 5	6	10	10	11	12
čp. 6	31	29	26	24	24
čp. 7	19	21	17	19	23
čp. 8	16	16	9	21	11
čp. 9	5	9	6	3	9
čp. 10	25	21	38	36	24
čp. 11	21	18			
čp. 12	24	18	35	33	33
čp. 13	13	12	12	24	9
čp. 14	40	41	33	38	24
čp. 110	8	8	6	-	22
čp. 111	21	24	26	-	22
čp. 112	9	10	8	-	16

čp. 113	11	12	8	-	7
čp. 114	10	12	12	-	23
čp. 115	10	9	12	-	6
čp. 116	11	14	15	-	27
čp. 117	11	12	8	-	20
čp. 118	17	16	14	-	20
čp. 119	12	9	11	-	26
čp. 120	16	10	9	-	27
čp. 121	15	18	18	-	33
čp. 122	13	18	21	-	19
čp. 123	7	7	11	-	20
čp. 124	7	10	6	-	8
čp. 125	11	12	12	-	18
čp. 126	8	6	9	-	8
čp. 127	2	4	4	-	7
čp. 128	12	8	20	-	4
čp. 129	6	5	8	-	19
CELKEM	460	515	472	257 (část)	569

**Počet obyvatel domů na Malém náměstí a Kavčím plácku v Hradci
Králové podle sčítacích operátů**

číslo popisné	1890	1900
čp. 2	37	30
čp. 3	50	52
čp. 4	24	30
čp. 5	29	25
čp. 6	23	28
čp. 7	20	32
čp. 8	29	27
čp. 9	23	26
čp. 10	39	18
čp. 11		
čp. 12	27	41
čp. 13	32	31
čp. 14	32	44
čp. 110	15	35
čp. 111	40	50
čp. 112	17	7
čp. 113	23	18
čp. 114	27	41

čp. 115	18	25
čp. 116	37	35
čp. 117	14	16
čp. 118	25	34
čp. 119	41	32
čp. 120	11	-
čp. 121	22	28
čp. 122	36	40
čp. 123	16	12
čp. 124	9	9
čp. 125	10	7
čp. 126	26	28
čp. 127	21	33
čp. 128	9	8
čp. 129	32	35
Celkem	792	877 (část)